

סדר רש"י

כולל פסקי דיןין וhalbota

יצא לאור ראשונה

עם הערות ותקוני ומרה מקומות ומבוא

אשר הכנין

ר' שלמה באבער ז"ל

נערך ונסדר לדפוס

מאת

יעקב פרימאנן

אבר"ק העליישוי

הוותק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ח

חברת מקיצי נרדמים.

ברלין

נדפס צבי הירש איטזק אוסקי

תרע"ב

"ספר זה נסרך ונעבד ע"י
"יודאיקה אימג' אוצרות התורה בע"מ".
ניתנת רשות ל"היברא בוקס" שע"י חיים רוזנברג"
להכניסו לאתר ולהפיצו לצורך שימוש אישי בלבד.

וזאת למודעי

אין רשות לאף אחד להדפיסו או להעתיקו
בכל אופן שהוא או בכל אמצעי שהוא
בין בחינם בין בשכר בין ליחיד בין לרבים

ניתן להציג עותק מספר זה ועוד ספרים
וכן התוכנה **אוצרות ההוראה** המשולבת
(בשילוב אוצר הפסוקים)

אצל:

בית ספריית מורגנסטראן
רחוב רבא 14 ת.ד. 3620 אשדוד
טלפון 08-866-0821 פקס 08-866-5059

OTZROT HATORAH
THE MORGENSTERN LIBRARY
14 RAVAH STREET
P.O.B.3620 ASDOD, ISRAEL
Email- kidosheypolin@bezeqint.net

This sefer has been provided by
Judaica Image OTZROT HATORAH for individual use only.
All rights reserved by Judaica Image OTZROT HATORAH.
Permission is only granted to Hebrew Books Org.
No Permission is granted (in any form to distribute these books)
to anyone else even if they don't sell them.

SIDDUR RASCHI,

Ritualwerk,

R. Salomo ben Isaak zugeschrieben.

Mit Anmerkungen und Einleitung versehen

von

Salomon Buber s. A.

Für den Druck redigiert

von

Dr. J. Freimann,
Rabbiner in Holleschau.

Verein Mekize Nirdamim.

BERLIN

Druck von H. Itzkowski, Auguststr. 69
1911

פתח דבר.

הנשר הנדול רביינו שלמה בר יצחק ז"ל הנודע בשם רשי' חיבר מפרים נס בפסקין הלכה, ובו רך אליהם אשר זכני להוציאו לאור ספר האורה המוחם לרשי' ז"ל ב' חלקיים עם העורות ותקנות. ועוד נשאר טנו בכתובים סדור שלו כולל ג'כ פסקי דין והלכות והוה טמן וצפון באוצרות הספרים עד כה.
והנה בחסיד עליון באו לידי שלשה כתבי יד ועל פיהם יצא המטמון היקר הזה לאור עולם עם הגהות ומראה מקומות והעורות כדי ה' הטובה עלי.

את הכתב יד מפארמא [תכוונו אודיע להלן בספר י"א] שמשתי לפנים הספר והשוויתי הנוסחאות עם כתבי יד الآחרים [הנזכרים לקמן בספר י"ב וו"ג] זו מול זו והעירותי על השינויים במקומות לטושבות וציינתי סיטנים בין מאמר למאמר והם תרל"ד בספר ודקתי בכל מלאה ומלה נתתי ריות והפסקות ע"י קווים ונקדות בין עין לעין וכבעירותי הצנתי מראה מקומות מתלמוד בבלי וירושלמי וספריו נאים קידוטנים ודרך אנג' הפיזוטי אוור על הרכה מאמרי חז"ל וספריו הנאונים.

המבוא בראש הספר מכיל י"ד סימנים: א) אורות יחס הספר לרשי' ז"ל. ב) מקומות בסדור שהובאו מאמרם בשם "רבינו" או "רביינו" סתם והכוונה לרשי' ז"ל. ג) הקידוטנים אשר הביאו את הסדור. ד) שמות הנאונים והקידוטנים המובאים בסדור ע"פ סדר א"ב. ה) שמות הספרים המובאים בסדור. ו) המקורות אשר שאב מהם המסדר. ז) תשוכות רשי' שהסביר לשואליו. ח) פירושים על מאמרי חז"ל הנמצאים בסדור. ט) הסדור וספר הסודות. י) הסדור ומחוזר ויטרי. יא) תוכנת כתב יד א'. יב) תוכנת כתב יד ב'. יג) תוכנת כתב יד ג'. יד) מלאות לוועיות המובאות בסדור. אקויה כי הקוראים יגילו על הסגולה היקרה אשר הני מביא במחנה העברים והוא ספר שני מהנשר הנדול רביינו שלמה בר יצחק ז"ל בפסקין הלכה אשר נשאר

בכתבבים עד כה, גם תזכיר מלאכתך בעיניהם אשר יגעתי להציג את הכתביך, והאלים אשר היה בעוזריך כל ימי חי להוציא פנינים לאורה, יזכה עוד בחסדו הגדול להוציא יתר ספרי רישי זיל לזכותם הרבה ולהגדיל תורה ולהאדירה אמן.*)

שלמה ב"ר ישעיה אברהם הלוי באבער.

*) לדאבון לבנו לא עלתה הפעם בידי הכותב והחותם ר' שלמה באבער זיל, אשר הקדיש כל ימיו לחקר אחר מצפוני חכמת ישראל ולגלוות מסטריה, להפיק זמנו ולהוציא מהשברתו הטובה לאור עולם. ובעוד אשר ידו נתוויה לעירק את החיבור היקר הזה לעשות סדרים לבאר ולצרכף את הדברים לקח אותו אלהים. ואנכי גשתי אל המלאכה לבורר כל מאמר ומאמר עפני מקורו וללבן את ההערות ולהשליכן כפי הצורך (עי' ס"ס תקפ"ב) וגם את המבוא ערכתי על פי דרכו של המחבר זיל כאשר הפליא לעשות בקרים אשר זכה להוציאם מafilah לאורה, וזה פרי עמלו להקים שם המת על נחלתו ושמו ינון לדור דור.

יעקב פרויימאנן אבד"ק העלישויא.

מבוא.

כתרם אכיא לפניכם את הסדר מאחד מادرורי התורה אשר האיר פנוי חבל בתורתו, הוא רבינו שלמה בר יצחק ז"ל, אמרתי לדבר טבל הנוגע להספר היקר זהה בכלל ובפרט¹).

א) אודות יהם הסדור לרשי זיל.

הסדר אשר אני מציא כתה בפעם ראשונה לאור עולם, הוא אחד מספרי רשי זיל בענייני פסקי הלכה, אשר כתוב להורות את הדינים, גם נמצאים בו הרבה פסוקים שכחנו תלמידיו כאשר שמעו אותם מפי בcit מדרשו. והנה בכ"י א' (כ"י פארמא) רשות בסופו "סליק סידור רבינו שלמה זצ"ל". ובכ"י ב' (כ"י הרשד"ל) רשות בסופו "כשנת ב' לפרט סידור רבינו שלמה נהרט". וכן הסדרים (כ"י מינצען) רשות בסופו "סידור רבינו שלמה נשלים". ובכ"י ב' נמצאו בהתלהנו איך עליים על נייר בכתביה אחרית מגוף הכהן, וכותב הספר, "בסיועו דשטיין אהל לנחות סידור רבינו שלמה זצ"ל. ברבי יצחק זכר צדיק לברכה". גם בגוף הסדור סוף סי' י"א איתא: מפי רבינו שלמה זצ"ל. ובכ"י ק' ב' בעין נטילת ידים כחוב: "זה הווד מפי רבינו [שלמה] תנוח נפשו בצד רחמי", וכן הוכא גם במחוז וויטרי סי' ס"ז, וכן הסדרים איתא "זה הווד מפי רבינו שלמה זצ"ל. ונח העזרן. וכן בסדי' רכ"ח כתוב: גם זה עוטק היולך סוכה דרבינו שלמה". וכן בסדי' שט"ד בעין פרומים "זה הווד מפי רבינו תנוח נפשו בצד רחמי", וכ"ה במחוז סי' רט"ה (צד 210). עוד בסדי' שנייה "הלכות פסח מכוארות בcit מדרשו של רבינו שלמה", ובמ"ז (צד 254) רשות "ה' פסח מכוארות מבית מדרש של רבינו שלמה בר יצחק צורפתי זיל". ועוד בסדור בסדי' ש"ס "סדר עורך שטירר רבינו [שלמה] מ"כ". עוד בסדי' שפ"ב "וגם זה דרך ארוכה מכואר בצד רחמו וטעמו ונסדר מפי רבינו [שלמה] זיל" רשות שמו, ובמ"ז (צד 283) "וגם סדר ארוכה מכואר במדרשים טעמן ונסדר מפי רבינו לטובה". ובמ"ז (צד 2) "וגם סדר ארוכה מכואר במדרשים זיל". ובכ"י ב' שלמה זיל כור לברכה טוביה", ובפרדים סי' קל' ב' "ונסדר מפי רבינו שלמה זיל". מהסדר סימן לפני ענייני איסור והותר "סליק סדור כל התפלות וכל ענייניהם שסדר רבינו שלמה". עוד לפניו בסדור סוף סי' חרט"ז "סליק נקיות בשער דרבינו שלמה"²).

¹ במכואר למ' האורה דברתי קצת בסימן כג' כ"ד כ"ה כ"ז אודות הסדור מרשי זיל אבל אז לא נשלם עוד העתקה מכתב יד פארמא שהשגתני ולא עברתי הערות על הסדור, لكن לא עינתי בו בעין, גם לא ציינתי אז הסימנים בגוף הספר, אבל כתה אדרבר ברחבה ואעיר על הרבה דברים אשר לא נגעתי בהם.

² עוד נמצאו מרשי פסוקים גדולים כמו הלכות שחיטה לרבינו שלמה, הובאו בפרדס סי' ר"ה, ה' טריפות לרבינו שלמה בפרדס סי' ר"ז. ה' גדה בפרדס סי' ע"ד המה לושי", בדאיתא במחוז ריש סי' תש"ח [וכס' האורה ח"ב סי' א']. ניקור הבשר לרבינו שלמה בשלבי הלקט ח"ב כ"י סי' ט"ג, שימוש תפלין של רבינו שלמה בפרדס סי' ל"ח. ה' ציצית של רבינו שלמה בשלבי הלקט ע' 878 והובאו בפרדס סי' ל"ז ובמחוז ע' 682. סדר פרשיות כמו שפירש רבינו שלמה פרדים סי' י"ב. [ה] מוגילה שחיבור לרבינו שלמה זצ"ל בשלבי הלקט ס"ס ק"ח, ומה שהביא שם ליתה בסדור סי' של"ז ובפרדס סי' ר"ד].

נש נמצאים בסדר הרכבה פסקים אשר חתום שטו עליהם כתם בס"י ק"ט בענין סדר דראש השנה חתום שלמה בר יצחק (וכ"ה במח"ז סי' ש"ג ע' 534). עוד בס"י קע"א בענין לומר זמן ביום שני של ר'יה חתום שלמה בר יצחק (וכ"ה במח"ז סי' ש"כ צד 357) עוד בסוף סי' קע"ד הובא חשובת רשי"ו וכוסוף חתום שלמה בר יצחק (וכ"ה במח"ז סי' ש"כ א' צד 359—357) וזהו שם: אישר הזקוקני לחות לב על סדר מקראות טומפיים הזוכרן אשר הנהיג רבינו [כונתו לר' יעקב בר יקר] לפניו פטירתו להoir ובראשי חדשיכם, ולאחר פטירתו חולקין על דבריו כו', ולא שבענו את דבריו החולקין, ולא להכריע באתי, כי אני כדי לעשות סעד לדבריו הארי שנ סלע ונבעות עולם, אך מעבור על משלהחו אשר הזקוקני להודיעו מה קבלתי מריבינו יעקב זצ"ל באותה שטעה אני משיבו כמשמעותי לפניו לא שטעתי מפני קדוש באותה שטעה בסדר המקראות כלום כו' ומשבאתי ממש ומשמעותי מפני יצחק ר' מאיר בר יצחק [הוא ר' מאיר שליח צבור] שטפדרון הנהגי אני במקומי ע"כ. עוד שם בסוף סי' קפ"ו בסיסים ה' ר'יה חתום שלמה בר יצחק. בסוף סי' רט"ז בסיסים ה' יי"כ חתום שלמה בר יצחק. בס"י רכ"ז הובא נשאל רבינו וכרכ' השיב והחשוכה מובאה באוי' ח' ב' סי' שט"ז ומתחלה זו והשבות רשי"ו וכוסוף חתום שלמה בר יצחק. בס"י יש"ג בדין לולב שלמה בר יצחק (וכ"ה במח"ז סי' שע"ד צד ר' יצחק. סי' ש"ג שע"ה חתום שלמה בר יצחק ומוטב על סי' שע"ג המתחיל ועל התורופה ובמח"ז ע' 264 תוכ' סי' ל"ד מתחילה: השיבות רשי"ו, עין סי' שע"ג הערה א'. סי' שצ"ד בסוף סי' הנדרה חתום שלמה בר יצחק. סי' תקפ"ב סוף ה' אבל נמצאו שאלת נשאל מרשי"ז אם אבלם מן המניין וחתום שלמה בר יצחק (וכ"ה במח"ז סי' רמ"א צד 249). בס"י ת' [ע' 196] הובא וכן פסק רבינו שלמה מ"כ, עוד שם [ע' 197] אותן ט"ז] ונם מדרכיו רבינו שלמה ישראי' קצת. עוד שם [ע' 198] רב האי ורב הילאי ורבינו שלמה אומרים, הוא מן המתאר הנוסף שם. בס"י ח' א' [ע' 201] ורבינו שלמה במת' ע"ז פסק בכו"ל מסכתא מין בטינו בששים, עוד שם [ע' 199] אלא שרביבנו שלמה הגיה, הוא במאמר מר"ת בס' היישר סי' שפ"ג ע"ש. עוד הובא בס"י תקל"ב כך אמר ר' שלמה גאון בשם ר' יעקב בר יקר. ונמצאו בסדר הרכבה פאמרים שהביא בשם רבתו רבינו יעקב בר יקר, רבינו יצחק הלווי, רבינו יצחק ב"ר יהודה, ותמצאים להלן בס"י ד'.

(ב) מקומות בסדר שהובאו מאמריהם בשם "רבי" או "רבינו" סתם והבוננה לרשי"ז.

בהרבה מקומות של הסדר הובא בשם "רבינו" או "רבינו" סתם והבוננה על רשי"ז ול. ואלה הם המקבותות: סי' נ"ט אמר רב כי וכו', וסוטך רב כי וכו' והשיב רב כי הובונה לרשי"ז ול והובא בתוס' מגילה כ"ג ע' ב' ד"ה ואין בשם תלמידי רשי"ז (עי' שם הערה א'). סי' ק"ב ושאלנו לרבי כי והשיב לנו, עוד שם ובדרכי רב. סי' ק"ג ושאלתי את רב כי והשיבו. שם וכן הורה רב. סי' ק"ו אמר לי רב. סי' ק"ח רב כי מברך עליו. סי' ק"יד [ע' 56] אותן י' אבל אני קבלתי ברכות, וגירושת הפרדים אבל אני קבלתי מרכות בלוודרי ברכות, והוא לשון רשי"ז שקיבל כן מרכותיו בלוודו לפניויהם. סי' ק"ז ומתוך משנה זו אמר לנו רב. סי' ק"ט נראה בעניין רב. שם מתוך כך אומר רב. שם וכבר ימים מוקדם עמדנו על שלוחן רבינו וכו' ולא רצית ליטול כתר לפניו לקבע הلقה לדורות אבל מרגלא בפומיה כל העשה כן ינוח ברכות על ראשנו. סי' ק"ב בסופו סיים כך ראה רב. סי' קכ"ב פעמים ראתמי את

רבי נוי, אלא נראה הוא [רבו] לסתוך עליו, עיין שם הערה א'. סיטן קב"ד ופעם אחת ראיתי את רבנו, סי' קל"ד פעם אחת שכח רבנו, שם וכן נהג רבינו מנוחתו כבוד. סי' קע"ד [ע' 79 אות ג'] ונשתלו הדברים לרביבנו נ"ע בשבה"ל סי' ר"ץ והכו נושא הדברים לרביבנו שלמה נ"ע. סי' קע"ח כך נורקה מפני רבנו. סי' קע"ו פעמים שהיה רבינו מסיים. סי' קע"ח מושבים לפני רבנו. סי' ר"ט וכך היה נהג רבינו עליו השלום, ואולי הכוונה לריבו של רשות. סי' רכ"ב [ע' 105 פ' 105 אות י"א] ובסדר הזה רבינו נ"ע הנהיג את דורו שהעטיק ממכח ידי רבנו מוכחה ר' יעקב שפורה במת' טגילה לפניו המאור גדול מתקון לכולה גוללה רבינו גרשום. סי' רכ"ז נשאל רבינו נ"ע וכן השיב. סי' שכ"ב ומעשה באחד בו והחוירו רבינו עלי השלים. סי' שכ"ז מעשה בא לפני רבינו שכח החוץ וכו'. שם ואמר רבנו. סי' שמ"ה ושאלת לרבי ואמר רבנו, ורבי קורא עליהם. סי' שמ"ו והיה הדבר קשה בעינו [רבינו] כקוץם, שם ואין רבינו נהג [היתר] בדבר וכדברי רבנו. שם וקורא רבינו עליו. סי' שניב אמר רבנו. סי' שע"א שאלות את רבנו. סי' שע"ב ואף רבינו אומר שהוא אסורה. סי' שע"ז שאלות את רבנו. שם ואמר רבנו. סי' שע"ט רבינו לא מצא חטא בפסח. סי' שע"ה אין נראה לרבי. סי' שע"ו שציו כך אמר רבינו הגאון זצ"ל. סי' תיר"ד מברך רבנו. סי' תל"ב [ע' 221 אות כ"ה] נראה [לרבינו]. סי' תל"ד ולא מפני ר' סי' תמ"א ונראה לרבי. סי' תקל"ג נראה לטורי. עוד שם ופעמים שאומר טורי. סי' תקל"ו ונמצא בתשובות הגאנונים סייע לטורי צדק. סי' תק"ט אבל רבינו התה נשפטו בצרור החיים איינו מברך עליו. סי' תקפ"ד ועוד מצא רבנו ביחסתא. תקפ"ח ראיות בבית רבנו. שם והחוירו רבנו בששים. שם בסוף הס"י וכן נראה רבנו מעשה לפני רבנו. סוף סי' תקפ"ט וטעשה בא לפני רבנו. שם וכן רבינו נהג. סי' תקצ"ד ולפניהם רבינו והובאה כפ' אחד. שם ושאלות את פ' רבינו והחליל רב ב'. שם והחיר רבנו וכו' ואני שאלתי את פ' רבנו. סי' תקצ"ז לא רצה רבינו לסתוך עליה. סי' תקצ"ז ושאלות את רבנו, ואמר רבנו, וההור רבנו, תקצ"ח ובא מעשה לפני רבנו. סי' תקצ"ט פ"א מצא רבנו, התיר רבנו. סי' ת"ד ולא אל רבינו מיניה. ואע"ג שלא אצל מטהו רבנו. סי' תר"א בבית רבנו, ואמר רבנו. סי' תר"ה וגם רבנו. סי' תר"ו והחיר רבנו, ושער רבינו בשמש. סי' תר"ח רבינו אסור לאכלו וכו'. סי' תר"ג והביאו לפני רבנו. שם ולא רצה רבינו לומר לא אסור ולא יותר. סי' תר"ד והשיבו רבנו. שם ורבי אמר לי. סי' תר"ז ספר יהודאי אחד לר', ומצא רבינו ראייה. סי' תר"ט והרצו הדברים לפני רבנו, ואמר רבנו.

ג) הקדמוניים אשר הביאו את הסדרור.

אף כי לא מצינו ישנכר הסדור לרשי' זיל בהרבה ספרים מהקדמוניים, כמו שהזכירו את האורה (עיין מכוא להאורה סי' י"ד), ואת ספר הסדרות (עיין מכוא שם סי' ל"א) ואת המחוור וויטרי (ע"ש במכוא למחוז ע' 161), בכל זאת נמצוא שהה הסדור לפני איזה קראטוניים, כמו שהער הרב הכהן ר' חיים מיכל מהאמברוג בספריו אור החיים (צד 590) וח"ל: סדור [רש"י] מוכא בס' המנהיג ה' יו"כ סי' ס"ז וס"ט, ובתוס' פסחים דף קיד"ד ע"א, ונראה שהוא ספר דינים ומנהיגים מכל השנה ובפרט לבני צרפת וטוטמיים. ואולי לקוח שם סדר נישאת כפים לרביבנו שלמה המבוא ביחס' סוטה ל"ט ע"א עכ"ל. וכן בעל תולדות רשי' בהעתקתו ר"ש בלבד דף מג' ע"ב הביאו: סדור [רש"י] מוכא בתוס' פסחים קנ"ד בין סידורו של ר' יוסף טוב עלם ושל רבינו שמעי. אולי הוא רק ס' חפות אשר רשי' כתוב לו וגם על הנילין. ס' נישאת כפים מפני רשי' המבוא

בתום סוטה ל'ט איננו רק דברי רשי הנמצאים שם עכ"ל, אולם מה שהביאו חכמי תוס' בפסחים שם ד"ה מובל אין כוונתם לסתור רשי רק לסדור פסח של רשי ז"ל¹ המונא נס בסדר שלפנינו ונס במחוז וויטרוי (צד 254 וע' 281) ובאסור והיתר כי סי' א' ובאהורה סי' פ' וכאהורה ח'ב סי' טז' ובפרדס (כשם האורה) סי' קכ"ב, וסדר פסח לרשי הובא נס בם האסופות כתוב יד [מאנצץין חי ע' 83] ובשכל הלקט החלם בסדר פסח, והביא הרבה פעמים: בהלכות פסח של רכינו שלטה ז"ל שסידר. [ומה שרטמו בעל תולדות רשי על סדור ר' יוסף טוב עלם שהביאו החtos בפסחים שם "ולא כה' ר' יוסף שעשה בסדרו ויטבל בחורת", וכן הוא ג'ב בתום פסחים קט"ז ע"ב ד"ה לטה וכן יסדר הר' יוסף בסדרו] ועוד שם קט"ז ע"א ד"ה תניריו "וכן עישה הר' יוסף בסדרו חרוטות וכיו"ז ע"ב ד"ה רביעי "ולהר' יוסף טוב עלם שבתכ בסדרו", כוונתם לקרכע ליטיט, וכיו"ז ר' יוסף טען ר' יוסף טוב עלם שבתכ בסדרו, וכן המנוגין ה' פטה הביא וכן כתוב רשי בסדר שלו, לשכת הגודל המתחליל אלהי הרוחות]. וכן המנוגין ה' כתוב רשי וכן כתוב רשי' שבת שם סי' נ' (צד 22a) הביא ופי' בסדרו רכינו שלטה וכן כיוון לסדרו רשי' (עיי"ש סי' תק"ה), וכן בס"י ש"ס [ב' 151] הביא ו"יא שרשי' כתוב בסדרו שלו אמרתו שבירך עליו ונפסל, אסור בהנאה כל שבעה. (זה ליתא לפניו בסדר ראייתי בצרפת בסדר ר' יוסף ז'ל, הוא בסדור סי' ר' יוסף והוא הובא נס במחוז צד 394. עוד שם סי' ס"ט ואני ראייתי בצרפת מקומות שבו תוקען לאחר תפלה נעליה מיד לפני תפלה ערבית וכן כת' רב"י שלטה ז'ל בסדרו וכו', וזה לפניו בסדור סי' ר' יוסף וכן בה' מנילה סי' כ"ז הביא דברי רכינו שלטה וכן לפניו בסדור סי' שמ"ז²). בשכל הלקט סי' ג' הביא מצאי בשם רכינו שלטה לדבריו בסדור סי' שמ"ז³. צל' כי גדול אתה וכו', וזה ליתא בסדרים ורק בסדור סי' תרין, ע"ש עוד הביא בס"י ע"ז בשם רכינו שלטה ולא נמצא בסדרם רק בסדור סי' תרין, ע"ש

¹⁾ [ע' במ"ע בית תלמוד שנה שנייה ע' 205 הערכה 78 ושם ע' 296.]

²⁾ [ובכ"י לפסיא Kat. Vollers N. 1103] איתא: רבי ש' כתוב בסידורו שאין לאפות מצה ב"א בערב הפסח לאחר חצות משום הדור מצוה ומצויה בזמנה עכ"ל כפי העתקה הח' פארגנעם במ"ע ציטוטריפט פיר העבר. ביבלאגראנטפערע שנת 1907 ע' 21. וגם זה הוא מסדר הפסח לרשיי ע"י פרדס ריש סי' קכ"ט. מוחז' ע' 260 סי' י"ט. האורה ח"ב ע' 188 סי' ל"ב והובא ברוקח סי' ר"ב ובשבלוי הלקט סי' ר"ג בשם רשיי. — ובהגמ"ם פ"ח מ"ה חמץ ומצה אות כ' הובא: שוב מגאתה בחותם ע"פ [קיז' ע"ב ד"ה רביעי] שמוטר לשותן כל הלילה ביןין בין מים וכוי' וכן כתוב רשיי בסדר שלו ע"כ וע' מסדר הלילה בסוף סי' דקדוקי סופרים ע"מ פסחים, וורגן רabinowitz מיחסו לר' שמעיה תלמיד רשיי, שכן כתוב שם בסוף: אני שמעיה ור' יהודה ביר' אברהם שמונען אלה מפני הקושש זכור לטוב וכבוד מנוחתו ובין תשבות הנזונים בזאת ריבינו הקדוש זיין' חסובנה משובשת וכו']

³ [עד היבא במנהיג דבריו רישי בה' תפלתאות ס"ה ושם בדין עשרה לתפלתאות ע"ט האורה סי' קל' וע"י' במכבא ע' 165 ומחיז' ע' 25 סי' מ"ה], וביה' שבתאות מ"ט וביה' סעודת סוף אותן א' בשם תשוכות ר"ש (פרודס סי' ס"ח), ה' הלל אותן לד' ע' 44 (ע' האורה ח'ב סי' קמ"ח), ה' יאה'ב אותן מ"ה ע' נ"ח), ה' סוכה אותן לי' (סדור רישי סי' ש"ב) ואות מ"ב, ה' פסח אותן כ"ח (בסדור סי' שס"ג האורה ח'ב סי' ל', פרודס סי' ק"מ, מחיז' ע' 259 ושבליל הלקט סי' רט"ז), אותן ל"ח (פרודס סי' קל"א, מחיז' ע' 266, האורה ח'ב סוף סי' ל"ט ושבליל הלקט סי' רט"ב), אותן מ' (פרודס סי' קל"א, מחיז' ע' 265, האורה ח'ב סי' ל"ט ובסדור סי'

הערה ב'). ונם בהנחות טימוניות סוף פ"ב מה' טnilה הביא כתוב תלמיד אחד לפני רשי' ראייתי בני אדם שנחנו לחלק מנתנות פורמים לעניים ולשפותו כו', כל המאמר הוא בסדור ס"י שמו ע"ש הערה א⁽¹⁾.

כט' מנהנים לר' אברם קלזינר⁽²⁾ נדפס בריווא דטרינט שנת ש"ט הביא דבריהם מפורש בשם סדור רשי' זיל, כמו שתראה בדף יג ע"ב בהגה שהביא ושאלו מקמי

שע"ה), אותן מה' (סדרור ס"י שע"ה פרדס סי' קל"א ובשהל"ק סי' רט"ו), אותן פ"ז (האויה ח'ב סי' מה' פרדס סוף סי' קל"ב, מה'ז 236, שבה"ל סי' ר"ח ובמנגן מוחרייל סדר האגדה. אמנם במעשה הגאנום ע' 22 ובאו"ז ח'ב סי' רל"ב ע"ש ר' קלונימוס הוקן), שם ח' עירובי תבשילין ע' 88 אותן צ"ז (ר"ש זיל בתשובות), שם ע' צ"ג אותן קט"ז.

[¹] עוד נזכר סדור רשי': בפירוש על הסדור לר' אשר ביר יעקב הלוי, קרבו ותלמידו של ר' שמואל ב"ר ברוך מכובברק (כ"י קויפמאן בראשיתו סי' 399) הביא בדף כ"א ע"ב: וראייתי בסדור רביינו שלמה ב"ר יצחק ובתשובת הגאנום ודקאמרין דאסור למשתעוי בין ישתחא לפרישת שמע התני מיili דלאו צורכי ציבור נינו או לזרוך עני המתרפנס מן החיבור אבל מישום cocci ליכא איסורו אלא בתר הביא ואומר קדיש. וכיה לפניו בסדור סי' י' בשינויים עי"ש. ובשות' מהר"ח א"ז סי' ק"א (דף ל"א ע"ג) איתא: ובסדור רביינו שלמה ראייתי שכח בו והשווינו אבל אברכת נקבים לאחר שיברך שחורת אינו צדיק לבך כל הווע כולה כל שעה שאדם גננה צדיק לבך איש יצר את האדם אפיו לקטנים עכ"ל וכיה לפניו בסדור ע' 52 סי' ק"ג, ע"י במח"ז סי' ס"ג דלפי גירסתו לא תקsha קושית מהר"ח א"ז דרישא וסיפא סותרים אהדיין. ובஹאות שעורי דורא להלכות נדה ס"ס ב' [דרפוס באסיליהה, שנ"ט, דף פ"ז ריש ע"א] הביא: כתיב רשי' זיל בסידורו מעס דמנגןaga וויל אינן צרכות להמתין שבעה ימי נידחות ואח"ב ז' נקיט נקיטים וכיו עכ"ל סדור רשי' זיל מה שבאיא יש תמצוא בפרדס סי' ער"ב (ע' a 99). במח'ז סי' חצ'ט (ע' 606) ובכ' האורה ח'ב סוף ע' 168. ובஹאות שעיד שם סי' י"ח (דף צ"ד ע"ד) איתא: ולא ידבר עננה כי וכ"ב רשי' בסידורו וזיל שאסור לחרבות שיחח עמה מפנוי הרגל עבירה עכ"ל. וזה הובא בפרדס ס"ס ע"ה, במח'ז סי' חצ'ט (סוף ע' 605) ובהאורה שם ע' 167 אותן ט"א ועי' בא"ז ח'א סי' ש"ס (ע' k 96). ואף הרשל' בסדרו שלו הביא את הסדור רשי'. ע"י במא"ע לעטטער-בדעד שנת IX ע' 4 שהbaiisa יש מה שכח ר' שבתי הסופר בהקדמה לסידור שלו זיל: גם את זה עשה ח' והמציא לידי את הסדור שכח לעצמו הגאון מהרש"ל וכבר היהתה אותו הסדור בירושלים הובא ביד הגאון מהר"יר וועל זיל כי הוא היה חתנו של מהרש"ל זיל ועהה הובא אותו הסדור לידי ומצעתי בו דקדוקים וחודושים מאשר מצא זיל במסדרים יישנים שהbaiisa בדבריו כגן סדורו של רשי' ורמ"ח ורא"ק ור"י ברונא ור' אביגדור קרא. וכבהקדמה הכללית לסידור ר' שבתי הסופר שהול' החכם המצוין מהר"א ברלינר (פ"ר"מ תודס"ט) ע' 69 איתא: ואח"ב מצאיyi בסדור מהרשל' שכח זיל: ותמליך עליהך לעולך [בעלינו לשבח], רשי' אין לומר מהירה כי סדור דברים הוא ולא בקשה עכ"ל. ואפשר שהbaiisa בסדור רשי' ג' סדר הסליקות ופירוש על הפוטים. ע"י במח'ז סי' קל"ד ע' 106 שהbaiisa שם בחוספה: וווגמא לזה הסדר ר' רביינו שלמה זיל בסדור פטוקי סליחות. ובכ"י קויפמאן סי' 400 הובא דבר אחד מפירושו על דבריו הפיטן ר' שלמה ב"ר יהודה הכהני בזולת ליום א' דפסח, וכן נזכר שם שהbaiisa על ר' מנחים ב"ר חלבו בפירושו לאנשיכה מלכי לר"א הקליר וראה מה שבאיא צונץ בספרו ריטום ע' 200].

⁽²⁾ כאשר הביא הרבה בעל אוור החויים (צד 106) הוא הנקרא מהרא"ק. והוא הנהיג רבניו בזון בזון אחד עם מהרא"ס הלייל ולא היה לאחד חזקה יותר מלآخر כמ"ש מהר"ז בתשובה סי' קנ"א, ונראה שכחה ר' הלו הוא ר' מאיר סג"ל המכובא בפסקים וכתחבים למכהרא"י סי' ס"ג ושם מהרא"ק ומוה' פסח מCKERIMOA הסכימו עמו גם היו מבני דורו הגדולים מוה' שלום מניא אשפט ומוה' אהרון לולמן הקדוש הי"ה, והמה היו יעקריו תחוביו אוישטריך, ומגדולי תלמידיו היו מוה' אייזיק טרנאנ אשר כתוב בהקדמותו למנהגיו שהbaiisa רבו מובהק וגם מהר"ל קבל ממנה כנראה בתשובהו סי' קל"ד וס"ב.

והנה בספר המנגדים נמצאו איזה מאמריהם שהbaiisa חיים פלטייאל כי דף ב' ע"ב, ג' ע"ב, ד' ע"ב, ו' ע"א, ט' ע"ב, י"ח ע"א, ובדף ל"ד ע"א וליח ע"ב כתוב "גראה לי חפה" ותוא ר"ת

רבי יצחק בר' יהודה מפני מה חוקין קודם שטבנieldין והלא אסור לעשות מלאכה קודם הבדלה, והשיב וראי מלאכה אסורה אבל חקיעת שופר חכמתה ואינה מלאכה כי סיים עד כאן לשון פרדכי וכן כתוב רשי' בסדר שלג. הוא בסדר רשי' סי' ר' ז' ושם הובא וכבר נשאל מאת גור אריה וכח במחוז סי' שט' ה' צר 381 והוא בר' יצחק ונקרן גור אריה ע"ש הכתוב גור אריה יהודת, וכתעתו הביא הר' א' קלויינר מקמי ר' יצחק בר' יהודה וצ'ל מקמי ר' יהודה בר' יצחק. ודרכו המדרכי שהביא הר' א' קלויינר הם במדרכי סוף יומא. עוד במנגנים דף ייד ע"א יהוה כ' אסור באכילה כו' א' חסדר תנדר הד' דברים ששניות (בשבתו) בתורה כו' וסימן סדר רבינו שלמה, הוא בסדרו סי' קפ' ז' וכל הלשון שם לקוח מן בה"ג ה' יום הכיפורים (דף ל' ע"ג) והובא נס במחוז סי' שמ' (עד 375) וכל המתאר הוא ביטמא ע"ג ע"ב במשנה ובנתרא שם דף ע"ז ע"א, ובמנגנים יש לתקן כמו שהוא לנכון בסדר.

שם הביא דברים סתם בשם רשי' כמו דף ד' ע"ב כתוב רשי' יש אומרים נהוגין שלא לומר במה מדליקין ביז'ט משום עישרתם עריכתם וו'ט לאו בר מעשר ועירוב הוא, איינו רואה טעם שהרי אומרים אותו בכל ערב שבת בחול, ובאותה שעה שאנו אומרים לאו בר הדלקה ועיישור ועירוב הוא שכבר קידש היום ואפילו הכי אנו אומרים כדי שיהוה נוכר לשכת, הכא נמי ביז'ט לא שנא ואני שמעתי שאין נראה טעמי' שאפלו במקום שאין מעשרין אמרו אותו, וכן ביז'ט בין בע'ש בין בער' וו'ט, ואם תאמיר מאחר ישאי מעשרין למטה אומרים אותו, ויש לומר כמו כן נמי תמצא בהדלקה במצויא יו'ט ואפלו באמצוע השבעה אנו אומרים לששת ימי החמעה, וליכא ששת ימי החמעה ואומר סדר הבדלות הוא מונה הבי נמי בימה מדליקין ביז'ט שחל להיות בע'ש סדר קדושות הוא מונה עכ'ל, זה לא נמצא בסדרו. וראיתי בהמניגות ה' שבת אותן ט' שהביא וז' ומנהג צרפת כשל יו'ט בע'ש שאין אומרים בימה מדליקין שאין יכול לומר עשרון ערביתן דהא אין מנגנון תזרומות ומעשרות ביז'ט והוא בכיצה ליז' ע"א] כך קבלתי בצרפת עכ'ל. וכן בשבי הלקט ה' שבת סוף סי' סי' הביא ז'יל יש מקומות שנהוגין שלא לשנות פרק כמה מדליקין כשל יו'ט בע'ש ונתנוין טעם לדבר לפי שאינו יכול לומר עשרון ערביתן שאין מעשרין ומעריבין ביז'ט ויש שאין דוחין אותו בכך, שהרי בשעה שאומר אותו אינו עת לא לעשר ולא לערב ולא להדלק את הנר עכ'ל, וגם הוא אין מזכיר בזה שם רשי' ז'ל.

עוד שם דף ט' ע"ב אמר ר' אבהו למה חוקין בשופר של איל כו' וסימן עד כאן לשון רשי', הוא בסדרו סי' ק' ג' והוא לשון חז'ל ר' ר' מ' ע"א. ולא אדע למה הביא זה בשם רשי'.

ח'ים פלטייאל. והוא המובא באור החיים צר 411 וכתב שהיה בזמנן הרשב"א בנדראה מהגב'ע המובא בתשובה הרשב"א ח'א סי' שפ'ז. ושאל מן מורה'ם ב"ב ותשובה נדפסה בתשובותיו ד'ק סי' ל'ב ומובאת תשובה להרב הוה בתשובה הרא'ש כלל ל' סי' ד' והוא חבר ס' מנהיגים, מובא בלקוטי מהרי'ל ה' סוכה ובגהה שם. ואולי סי' המנוגנים של הר' א' קלויינר הוא מר' ח'ים פלטייאל ורק הוהגות במנוגנים הם מורה'א קלויינר, ובאיו מוקומות בהגה חותם הר' א' קלויינר. [ע' מה שתכתבו במכאן לספר לקט יושה, ברלין תרס"ד ע' VIII סי' ח' ובמ' ע' מאגאנין פיר דיא וויסטונגשאפט דעת יודענטומס שנה י"ט (1892) ע' 120 וברישית ה'כ' שבזובן ה' ר' ז' קויפמן ע' 22 סי' 91].

עוד שם דף י"ד ע"ב ואומר הבודלה בחונן הדעת ויש לומר שתקיעת שופר חכמה ואין לה מלאכה כו' וסימן פירוש רשי', וכל זה הביא למעלה דף י"ג ע"ב (והעתקתו לעיל), שכן כתוב רשי' בסדרו שלו.

דף י"ז ע"א הביא וכותב רשי' שאוטרים במה מדרליין בכל ע"ש משום שאם יאוחר אדם במלאה שיטים תפילתו עם הציבור ולא יותר (לכוא) בכיתת הכנסת מפני הטמייקם שהוא בכתיב נסיבות שלחה שכן בשנות כו', וזה לא מצאתי בשם רשי'. ועי' בפודס ס"י ג' (דף ג' ע"ב) שהביא ואומר פרק במה מדרליין שטרבר בשטרור השבת והכל לחביבת הרבד שטוברין על עני השבת וקורין אותו כדי להנין עליהם עכ"ל. [ומפורש יותר במחוז ס"ס ק"ז ע' 84 וחובא בס' המחכמים ע' 19 עי"ש העורה ר"ס]. כי אין הביא בסדרו ס"י רעד', הלא הוא לשון הנמרה סוכה ל"ז ע"ב.

דף י"ט ע"א. אמר רבעא לולב ביטנו ואתרוג בישטאלן, מ"ט, הנה תלתא מצוחה והאי חרוא מצוחה עד כאן לשונו של רשי'. לא אדע لماذا הביא זה בשם רשי', אף והבאתי זה במאמר ל"ס האורה צד 163.

דף ל"ד ע"א. ובתישוב רשי' כתוב שמיד בלילה מבטל. עיין בסדרו ס"י שנ"ה וכאהורה ח"א ס"י פ' ובה"ב ס"י ט' וכאהורה בהתחלה ס"י א' וכמחוז צד 254. שם, והנהיג רשי' כשלל ייד להזות בשבת לשروف החמץ ביום ו' בינו [בז' כ"ז] קורם חזות גוירה שמא ישאה בשנה אחרת לאחר חזות ע"כ לשון מרדכי [נסוף] פ"ק דפסחים.

דף ל"ח ע"א. פעם אתה שכח רבי לאבול אפיקומן כו' וסימן ובן נהנו [צ"ל נהג] רשי' ע"כ, כל הלשון הובא בסדרו ס"י קל"ד ונפרודס סוף ס"י קל"ב ובנס' האורה ח"ב ס"י ט' זוכתoor ווישורי (צד 286) ס"י ע"ד, וכן בשכח"ל ס"י ריח' הביא כתוב רבינו שלמה ז"ל בהלכות פסח שסידר, והפסום וכן נתג רשי' הוא ג"כ במחוז' שם.

דף ט"ג ע"א. ואם חל ת"ב ביום א' מכדיין במצואי ת"ב ואין מנרכין לא על האיש ולא על הבשטים ורש"י היה מברך בורא מאורי האיש במו"ש בצתתו מביתו הנכסת ובמצואו ת"ב היה מברך המبدل, והוא בסדרו ס"י ת"יד והובא בפודס ס"י ק"ה.

ד) שמות הגאנונים והקדמוניים המובאים בסדר עפי סדר א"ב:

ה"ר אברהם. (ס"י שנ"ב) שבת שלפני הפסח נהנו לקורתו שבת הנadol ומכואר החטעם כזה וסימן מפי ר' אברהם נ"ע. וכן הובא כאהורה ח"ב ס"ב ובאויה (כ"ז) ס"י נ"ג, וכמחוז ס"י רנ"ט (צד 222) ונפרודס ס"י י"ז [ונפרדס כתוב מפי רבי וצ"ל מפי רבי אברהם]. הובא הרבנה פעעים כתום, עיין במכוा למחוז צד 10, ובתוס' ברוכות ט"ה ע"ב ד"ה שני הביאו: וכן עשו בנות רבינו אברהם חמי של רבינו יהורה עפ"י אביהן כו', וכחות' חולין ק"ז ע"ב ד"ה וכל הובא הקשה ה"ר אברהם בן הרבר' משה, והוא רבינו אברהם מרינגןשבורג הנזכר באוז' ח"א ס"י חשמ"ר, ובבעל שבכח"ל ח"ב כתוב יד ס"י ט' הביא ר' אברהם הגדול מרינגןשבורג. ושם הביא תשוכתו לה"ר שמחה ושם בהערה ט"ז הנאתי: ראייתי בשם הגודלים ח"א אותן א' ס"י ק"ז שכח ח"ל

רביינו אברהם טויזונבורג הרב שכלי הלקט מכיה תשובה ממנו עכ"ל, ואני לא מצאתי בישנה"ל לא בח"א ולא בח"ב שהביאו, ואין ספק ישצ"ל רביינו אברהם טויזונבורג, והוא מותו של הרב בעל אור זורע, ומוכא במרדי לפערם בשם ר' אברהם ב"ר משה טויזונבורג¹). ועיין בלקוטי בתיר לקוטי [בטבוא למח"ז ע' 172] מהרב החוקר מוהר"א ד"ר ברלינר שהביא ר' אברהם הנזכר שם הוא ר' אברהם ב"ר יוסף מאורליינש וחותנו הנזכר שם הוא ר' יהודה סיר לייאן מפאריז²).

ה"ר אליעזר. (ס"י קע"ז) בalthior רוכם היו אומרים והשiano בר"ה ובו"כ רוביינו יצחק ב"ר יהודה בשם רבנו ר' אליעזר אמרו כל ימיון, וכ"ה במח"ז ס"י שכ"א (צד 860) ובמח"ז כתוב ר' אליעזר ביל יי"ד, וכן הובא בפרדס ס"י כס"ח, ובשנה"ל ס"י רפ"ז הובא זה ג"כ, ושם כתוב בשם רבנו ר' אליעזר. והרא"ש ר"ה פ"ד ס"י י"ד הובא כשם רבנו ר' אליעזר הנזכר. עוד בסדור ס"י רס"ז והעיר אחד לפניו נור אריה על הרב ר' אליעזר הנadol וצ"ל שהיה עושה סוכתו בתחום הבית ולא היה מסלך הلتש כי ושאלו את נור אריה, וכ"ה במח"ז ס"י שנ"ט (צד 413). עוד שם ס"י תכ"ה תיקנו לממר והוא רחים כו"י מפי ר' אליעזר הנдол, ע"ש הערכה ב'. עוד שם בס"י תקצ"ד ור' מאיר ב"ר שמואל העיר שכ' אמר לו ר' יצחק הלי לא מתחוק להלה נחנתי כך, שהרי בכל מקום לא מצינו בשיר בחלב במשהו, אבל רבנו ר' אליעזר לא למד ממש ע"ז, ומשם דלא אפשר ליה החמיר עליו במשהו, וממשום בכך רבנו נור נס הוא במשהו, וכל זה הובא בפרדס ס"י בשר בחלב ס"י לר"ח (רף מ"ד ע"ב). הוא ר' אליעזר הנдол מטנטנץא, והוא בדור שלפני רישי בזמנם רבינו יעקב בר יקר, ורביינו יצחק ב"ר יהודה היה תלמידיו. והובא בראשי פטחים ע"ז ע"ב ד"ה אלא, והביא גם את שם אבינו יוחנן מטהילה, ומארך ב"ר אליעזר בן יצחק נאמר לנו, וכן הובא בראשי בכוורת טז ע"ב ד"ה אמר, ובתוס' שבת נ"ד ע"ב ד"ה רב, כך קיבל רבינו שמואל בשם רבינו שלמה ששמעו מרבי אליעזר רבנו כמו שהביא הרשות בטבוא. וכן הובא בראשי תהילים ע"ז, אווב כ"ד³).

ה"ר בנימין. (סוף ס"י כס"ג) נמצא בכ"י ב' (כ"י הרשד"ל) הוספה מר"ת והבאთ את ההוספה שם בהערה י' והובא בה שכ' היה מנהג בטקומו של ר' נתן ב"ר חייאל שסדר הערכן במו שכתב בערך ערבית ועל מנהג שלנו (בעין החקיקות) יש חימה ונפלאה נשגבנה, ואמנם מקודשת של מוסוף יומם שני שמתחליל אגן הסחר פיט בה רבינו בנימין נוי ארבעה קולות בהריעינו, וריבוי מחות להשעינו, וזה כפי מנהגינו. הוא רבינו מענייני ימים טובים אזהרות דחג השבעות וקרובות ויוצרות מענייני מתן תורה, עיר וקדיש זקינו הרב ר' בנימין ב"ר שמואל מקוסטני [Coutances] זק"ל אמר כאשר צרכו י"ח לשבע, היה חכמה מרובה בישראל בו. ועיין עמודי הענודה צד 53 שהביא כמה פוטטים ממנה, והוא היה עם ר' מאיר שליח צבור בזמנן אחד, שות' הרשל'ל ס"י כ"ט,

[1] ראה מש"ב אודוטיו במכ"ע החדש 1909 ע' 602 ס"י 14 ובהערות שם].

[2] [ע"י אודוטיו בספרו של הח' גראמס Gallia Judaica ע' 387].

[3] ראה מה שכתבתי בטבוא לס' מעשה הגאנונים ע' XV הערכה מ"ג].

ועיין ט"ש הריטל צווע בספרו סינאנגאלע פֿאָעַזְיאָ ע' 115, ובנהלת שד"ל לוח הפיטנים צד 20, והוא המובא בתוס' חנינה י"ב ע"א ד"ה מסוף.

רבינו גרשום. (ס"י רכ"ב) ובסדר זהה רב"י נ"ע הנוגן את דורו שהעטיק ממכח ידי רבנו מונחך רב"י יעקב בר יקר שפ"י במסכת מגילה לפני המאור גדול מתקין לנולה גוללה רבינו גרשום ז"ל כי וזה הוכא גם במח"ז ס"י ש"פ (צד 442), הוא רבינו גרשום מאור הנולה תלמידו של רב האין נאן והיה רבנו של ר' שטמען הוקן אהי אמו של רשי"ז ז"ל ונפטר שנת ד"א ת"ת בטובא בתשובה רשל ס"י כ"ט, ומלאך פירושיו לتلמוד בעלי חיבר גם הלכות טרופות והוכא בתוס' חולין ט"ז ע"ב ד"ה אליו, ז"ל וכן משמע מתוך הלכות טרופות דרבינו גרשום, וכן עוד שם מ"ז ע"א ד"ה הינו, ותוקן הלכות טרופות של רבינו גרשום, עוד שם בתוס' ד"ה אי וכן פסק רבינו גרשום, עוד שם ד"ה וא, כתוב בה טרופות של רבינו גרשום וכן דף ט"ח ע"א ד"ה אמר ונhalbנות טרופות של רבינו גרשום כתוב, וכן המדרכי חולין פ"ג ס"י תרטז הביא וכן משמעו בה טרופות של רבינו גרשום מאור הנולה, וכן הוכא ברוקה ס"י שפ"ג, ובס' התורתה ה' טרופות ובעל שבלי הלקט כ"י ח"ב ס"י מ"ג הבא פסקים של רבינו גרשום ז"ל כתו שהבאתי בהקדמה לשבל הלקט השלם דף י' ע"ב, ושם בהערה ס"י רלו' הבאתי בשם בעל שם הגודלים (ח"א אות נ' ס"י צ"ז) רבינו גרשום מאור הנולה בם' שבלי הלקט ח"א וח"ב מכיא הרבה תשבות טמן, וגם שמצוין בפסקים של רבינו גרשום מאור הנולה ז"ל, נראה שה��יך פסקי הלכות מלבד תשבות לכל שואל עכ"ל. ורש"י ביצה כ"ד סע"ב הבא וכתשובה רבינו גרשום מאור הנולה מצאתי כתותין. ואולי ס"י ק"ג בס' האורה פסק טיריפות ונדרפס גם בפרדים ס"י רכ"ז מספר האורה ורשום פסק טרופות הוא מפסק טרופות של רגמ"ה. גם הוכא בס' תמים דעים להראב"ד ס"י ק"ג וושופ פסקו טרופות אבל לא היכיא המקור עיין העירה א' וב'. וכן האורה ס"י קי"א * הוכא פסק רבינו גרשום וכן הוכא בספרדים ס"י רנ"כ מספר האורה הוא פסק של רגמ"ה. ועיין עוד אורותינו בס' או ר החיטים ט"ז. והרי"י טיללער בהקדמתו לחשומות חכמי צורת ס"י י"ב ונמכווא למח"ז ובנהלת שד"ל צד 12¹⁾.

גור ארודה. (ס"י ר"ז) ובכבר נשאל מאת גור ארודה מפני מה תוקען במוצא י"כ קודם שיחפהלו שמונה עשרה ויאמרו הבדלה בחונן הדעת. וכ"ה במח"ז ס"י שם"ה (צד 381). עוד בס"י רס"ז והuid אחד לפני גור ארודה על הרב ר' אלעזר הגדול זצ"ל שהיא עשויה סוכתו מתוך הבית ולא היה מסלך הলטש כי ישאלו את גור ארודה. וכ"ה במח"ז ס"י שנ"ט (צד 413) וכן בחפש מטען ס"י כ'. ועד בס"י שכ"ז בענין דין הלל ביחיד והטיז גור ארודה וטעשה בא על ידו שהלכו להתחפלל בבית האבל בר"ח ורצו המניין לקרות הלל, והורה הלכה לטעשה דאין צריכים דעשרה שפירשו מן ההיכורו הרי הם כיהודים, וכ"ה במח"ז ס"י רט"א (צד 206) ועיין בפרדים סוף ס"י כ"ב. והוא ר' יהודה בר' יצחק ונקרא גור ארודה ע"ש הכתוב גור ארודה יהודת. ואינו ר' יהודה בר' יצחק סיר לייאן בפאריז והטבונה גם ר' יהודה החסיד מפאריז שהוכא בתשובה

¹⁾ [ע"י במבוא לפ' מעשה הגאנונים ע' 17X העירה ב].

רש"ל סי' כ"ט כי הוא נפטר בשנת תתקפ"ד, ועיין חשנות חכמי צרפת סי' כ' דף י"א הערכה ר' לריי מיללער ז"ל).

רב הילאי גאון. (ס"י ק"ב) נתלה ידים ס"י רב הילאי בתשובהו על שם שציריך להגניה את ידיו לטעללה לאחר רוחיצתן כמו וינטלים וינשאמ. וכן הונא בפרדס סי' ס"ו ובלקוטי הפרדס (דף ו' ע"ב). עוד בס"י שנ"ז וכך השיב מר הילאי ורב הא גאון. עיין שם בהערה ז' ובספר האורה ח"א סי' פ"א הערכה ח' ושם הארכתי. עוד שם סוף סי' ח' רב האי ורב הילאי ורבינו שלמה אומרים אין צורך לחזור ולהגעיל בו.

רב הילאי. הבאתיו לעיל בערך רב האי גאון.

רבינו חננאל (הר"ח). (ס"י רע"ח) ור' חננאל איש רומי פריש ניענוו זה זולתי מוליך ומביא מעלה ומוריד וכו'. כוון לפ"י ר'ח במנרא סוכה ל"ז ע"ב הנדרס בווילנא ונם העורך ערך נוע הביא כל הלשון ונובע מפי הר'ח לסוכה שם. גם הר'י"ע גיאות דף קי"ב הביא דברי הר'ח וגם המנהיג ה' אתרוג סי' ל"ח והרש"ב"א בשוו"ת סי' תל"ז הביאו את דבריו הר'ח. ומה שרשי"י יכנהו "איש רומי" וכן נקרא ג"כ בקצתה הקדמוניים המכאים דבריו רבינו חננאל איש רומי, לדעת הרב ש"ר ז"ל בחולות ר'ח הוא לפ"י שכאו להם ספריו דרך איטליה השבו שהוא איש רומי וגם הרש"ב"ס בפי" לב"ב ופסחים יכנהו ג"כ איש רומי. עוד בס"י רפ"ח וכן ספק ר'ח איש רומי רביעין ג' כדי עליין לחון, וכיה במחוז סי' שיש"ז (צד 429) וכן הונא בשבה"ל סי' שיש"ט, וכוון לפ"י הר'ח סוכה מ"ד ע"ב. סי' רצ"ג עד כאן פ"י רבינו יעקב וגמ רבינו חננאל פריש ז"ל ונראין הדברים וכו', והוא בפי" הר'ח במנרא סוכה ל"ז ע"א ד"ה ניטלה פיטמתה ועיין בהערות לסי' רצ"ג הערכה ד'. וגם בעירוק ערך פטם הביא את הר'ח והחותם סוכה ל"ז ע"א ד"ה נתלה הביאו את סי' הר'ח בשם העורך (וכטבאו לסת' האורה צד 74 נשחטש הלשון ע"י המדרשים וחסר "עוד בסדור עד כאן פ"י רבינו"); עוד שם סי' רצ"ח וכן ספק רבינו חננאל דקי"ל כר' חנניא, והוא בפי" הר'ח סוכה ל"ז ע"ב ועיין בסדור שם הערכה ח'. עוד שם סי' שצ"ה מפורש בקונטרס רבינו חננאל סוניא דשמעטה סלקא אין קרייז לחים. עוד שם בס"י שצ"ז הביא רבינו חננאל. סי' ח' ע' 197 מצאתי הנה רבינו חננאל. עוד שם ע' 198 מפי הרוב הנודול רבינו חננאל נורק. סוף סי' תקפ"ג וכן הורה רבינו חננאל בר' חושיאל²⁾.

רב יהודה גאון. (ס"י ק') אקשׂו ליה למַר רב יהודה גאון, וכיה בכה"ג ברכות (דף י' ע"א). סי' ש"ב בחלכות לולב דקמפרש מר רב יהודה גאון תנין הבי, וכיה במחוז סי' שע"ד (צד 435) עיין שם בסדור הערכה ו'. סי' ש"ח ור' יהודה ספק בhalchot גודלות, ואין זכר מזה בכה"ג לפניו עיין בסדור שם הערכה ג'. סי' תקצ"ב מצינו בהלכה דרב יהודה מופלא וטובח בדורו.

ה"ר יהודה בר ברוך. (ס"י ר"ד) שמעתי על הגאנונים ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק צ"ל שהוון מתענין ממחרת יום הנפורים, ולא נזכר אצל ר' יצחק שם אביו ובפרדס סי' קפ"ב אתה ור' יצחק ברבי לוי וצ"ל ור' יצחק לוי וכן בלקוטי הפרדס

¹⁾ [ראה מה שבתוכו ע"ז במ"ע מאגאנין חי' ע' 72 וכמו Gallia Judaica ע' 620].

²⁾ [עד תולדותיו וספריו האריך בטוב טעם ורעת הח' רשות פאונאנסקי בספריו היקר

ענין יוכא ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק לוי, וכן במדרכיו הביאר' יהודה בר ברוך ור' יצחק הלווי, וכן בשבחהיל ס"י שכ"ג (ק"ג ע"ב) הוכא מצאתי שהרב ר' יהודה בר' ברוך והרבך ר' יצחק הלווי זצ"ל שמתעניין מSTRUCTIONS יהוה"כ אולם במחוז צד 381 הוכא כל זה וכותב ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק ב"ר יהודה ז"ל יודע כי ר' יצחק בר' יהודה להדור ור' יצחק הלווי לחוד, לכן יש לתפקן במחוז ור' יצחק הלווי¹⁾.

הדר' יהודה בר נתן. (ס"י תקפ"ט) הוכא פירוש של רבינו יהודה בר נתן על כנדי דבוק שנטבשל עם חתיכות הרבה כו²⁾. הוא חתנו ותלמידו של רשיי, נזכר בראית יב"ן והוכא הרבה פעמים בתחום' ברית ריב"ן והוא סיים לפירוש פ"ג דמכות י"ט ע"ב. עיין מכוा למחוז צד 24 והוכא במדרכיו, עיין נחלת שדר³⁾.

האר' יהודה בר יצחק, עיין לעיל ערך גור אריה.

הדר' יוסף טוב עולם. (ס"י קע"ב) בתשובה ר' יוסף טוב עלם הנadol זצ"ל מצאתי שני ימים טובים ישל ר"ה לאו דאוריתא נינחו כו. והוכא גם במחוז צד 357 וליתא שם מלת "הגדול" ובמחוז שם בסוף חתום יוסף טוב עלם ב"ר שטואל. עוד שם ס"י קע"ג וגם את תשובה זו החשיב ר' יוסף טוב עלם זצ"ל בריה מקום שיש שליח ציבור מתפלל יחד תשע כו... וכטסף חתום יוסף טוב עלם ב"ר שטואל. ובאמת צ'הובא וכן מהנהג בשתי יישיבות, והוא מוקדמת במחוז צד 352. עוד בס"י ת"א-נמצא בכ"א ובכ"ב חוספה, פסק מרביבנו יעקב בר' מאיר ז"ל (ר"ת), וכל המאמר הוא לקוח מס' הישר ס"י שפ"ג, ובכ"א חסר השלמת המאמר ונמצא בכ"י ב' במו שהעירותי בסדר שם הערכה ליב, ובכ"י ב' שם הוכא ומתצתי בתשובות הגאנזיס בשני דפים הראשונים כתוב בכתיב ייך רביבנו יוסף טיב עלם יין נסך שנתנסך ממנו לע"ז אסור בהנאה ואני בטל אפילו באלה, וזה הוכא בתחום' חולין צ"ע ד"ה אמר, וחומר פסחים ל' ע"א ד"ה אמר. עוד שם בסדרו ס"י תכ"א ובכך החשיב ר' יוסף הנadol וכ"ה בפרדים ס"י נין, הוא ר' יוסף ט"ע. עוד שם ס"י תלה ולםען אשר לא ישנה בסדרו (סדר של פסח) יגורום לו מסורת זה הטעם ר' יוסף הנadol כו. ס"י תקל"ד כך נורקה טפי ר' יוסף טוב עלם, וכ"ה במחוז ס"י ק"ג (צד 116).

האר' יעקב בר יקר. (ס"י ק"ב) השיב (רש"י) אף אני שאלתי את רביבנו יעקב בר יקר ואמר לי בענין נטילת ידים³⁾. ס"י קל"ה וכן אמר לנו ר' יעקב משומש אבינו בענין מצות. הוא רביבנו יעקב בר יקר, ובמחוז צד 271 הוכא וכן אמר לי רבינו ר' יעקב

[1] [וכ"ה בהגחות לרומב"ס בסוף הד' שביתות עשר ד"ה תרי יומי יהוה"כ ובלקוטים מטה'] אמרכל (שהול' רג'ג קורוניל בספריו חמישה קונטראטים) דף כ"ג ע"ב ובכ" אסופות כ"ז דף ס"א כמו שהוכא במא"ע מגאנצין ח"י ע" 77. ור' יהודה בר ברוך הוכא בפירוש"י לחולין מ"ז סוף ע"א: וכבר משתכחן תרתי עינוניה שמעתי מפי מורי חזקן שנחלקו בה גדי הדור ר' יהודה בן רבינו ברוך וחבריו וכו'. והוכאו דבריו בא"ז ח"א ס"י תי"א דף נ"ז ע"א ובכ" המכברע ס"י י"ב. ובראב"ן ס"ס רל"ט דף מ"ט ע"ב כתוב: בוה נחלקו תלמידי רביבנו גרשום ורבינו יהולה בר' ברוך היה מכשיר וכו' ורביבנו שלמה ראה את דבריו האסורי. ובמחוז ע' 291 ס"י צ"ב איתא: העיד ר' על אדם [בדול] ומנו ר' שניאור בר' יהודה בר' ברוך].

[2] ע"י מה שכתבתי שם בהערה א'].

[3] [ס"י ק"ג ושאלתי את רבינו בשווות מהר"ח א"ז ס"ס ק"א כתוב שהוא רביבנו יעקב בר' יקר].

בר יקר הוקן משום אביו, עיין בסדור שם הערכה א'. סי' קע"ד לא להזכיר באחוי כי אני כראוי לישות סעד לדבורי הארי שנ סלע וגבוות עולם אך מעבור על משלחתו אשר הוקני להודיעו מה קבלתי מרביינו יעקב זצ"ל באותה שטעה אני משיבנו בששתוחתי לפניו, לא שטעהתי מפני קדוש באותה שטעה כי ואני לא שאלתי כי והנהיג עגמו כאסכמה הנדרשת לשם עצמו שירוי שירויים ולא מלאו לבנו לעשרה הראוין לו, לחדר דבר בדורו ואם רבינו יצחק הילוי שם דבריהם על לבנו, ופייר בשעת המכנסין, אומר אני מקום הניחו לו אבותיהם [להתנדר בו], ועל שנייהם אני קורא, ועמד כלם צדיקים, ואת אשר עם לבני אני משיב כי דבריו נוכחים לטבון, ואם באנן לפרש עירובין סי' ק"ט (דף ל"ח ע"ב) וכותב על זה השיבו רבינו שלמה והר מאיר חתנו זצ"ל [אולין זצ"ל להר מאיר חתנו] בתשובה המתחלת אור גונה. ובמקרים שההוא לפניו ולא כחולק על רבינו יעקב הביא הוא ולא כחולק על רבינו יעקב בר יקר. עוד כס"ר ר"ז 382 מפי הרוב ר' יעקב בר יקר זצ"ל נאמר לי דעתם בשיטים במושך כי ובמה זו צד כותב ומפי הרב ר' יעקב זצ"ל, והמלות "בר יעקב" חסרים. ובמה זו סי' קנ"א (צד 117) הובא והגאון רבינו שלמה בר' יצחק אומר בשם ר' יעקב בר' יעקב דטעם בשיטים במושך כי וכן בשבה"ל סי' ק"ל (נ"ב ע"ב) הובא וכשם רבינו יעקב בר יקר זצ"ל מצאתי מה טעם מברכים על הבשיטים במושך כי. עוד סי' רכ"ב ובסדר זהה רבינו נ"ע (הוא רשי זצ"ל) הנהיג את דורו שהעתק ממכח ידי רבו מוכחה ר' יעקב בר יקר שפירשה במת' טלית לפני המאור הגובל מתיקן לטולה נולה רבינו נרשום זצ"ל [הוא רגמ"ח], וזה הובא גם במחוז צד 442. עוד סי' ר"ץ בענין פי' פיטם מפי ר' יעקב וכו' במחוז ריש סי' שם"ט (צד 429). עוד סי' רצ"ג זה לשון מורי הוקן רבינו יעקב אבל רבינו יצחק הילוי פי' פיטם ועוצזו שניהם בגין והוא כלשון גנרטא סוכה לה"ה ע"ב ועיין בסדור הערכה ג', ובסדרו שם סי' עד כאן פריש רבינו יעקב, העירותי בהערה ד' שצ"ל עד כאן והמלות "פי' רבינו יעקב" יש למוחוק ע"ש. עוד סי' ש"ב ש"ב אני החתום נשאלתי אם אומרים זטן בנטייה ללב בשני ימים של חג כ"ק מקובלני ממורי הוקן רבינו יעקב בר יקר וכן דעתנו שאין אמר זטן בנטייתו של ללב וכוסוף חתום שלמה בר שמשון, ועיין בסדור הערכה ב'. סי' ש"ז וממצאי כתוב בשם רבינו יצחק בר' יהודה שאמר משום רבינו יעקב, וכן הביא רשי' שבת כ"ג ע"א ד"ה הרואה. עוד שם סי' תקל"ב כך אמר ר' שלמה נאון בשם ר' יעקב בר יקר, עיין בס"י תקכ"ד הערכה א'. עוד סי' תקכ"ד מעשה בא לפני ר' יעקב בר יקר על כף חולכת שהגיטו בה קדריה מלאהبشر ושיעור בשיטים, וכו' בסדרם סי' רל"ח¹).

ה"ר יעקב בר מאיר (ר"ת). (סי' קס"ג) הבהיר בהערה י' את ההוספה הנמצאת בכ"י ב' מהסדר (כ"י הרשד"ל). וזה ורבינו יעקב זצ"ל בן רב' מאיר הנהיג במקומו לתקוע קשר'ק לזכונות ולשותפות כמו למלכיות כי. ור"ת הוא נכד רשי' ונפטר בשנת ד"א תחקל"א, סי' שנים אחר אשר החל רשי' זצ"ל לטעחות והי בזמן אשר חי רשי' עוד צער ליטים. עוד סי' ת"א בכ"י א' וכ"י ב' נמצאת חוטפה

¹ [עי' מ"ע החדש 1907 סי' 114 ומ"ע REJ לשנת 1907 ע' 269]

ורשות זה אשר פסק הר' יעקב בר מאיר זצ"ל והוא בענין מין במנו בששים ונמצאה כבש' היישר סי' שפ"ג והובא שם לריבינו שלמה הגיה (ולא הביא זקני), ועוד שם וכן היו נהוגין חכמי נרכונא, ועוד יש מהן שאין שומען לפסק ריבינו שלמה, עיין שם העירה א'.

הרב יצחק הלווי. (ס"י קע"ד) וכבר נחלקו כל חכמי הדור על מוספי ראש השנה בין רבי יצחק הלווי, ובכ"י ב' איתא וכבר נחלקו כל חכמי הדור על מוספי ראש השנה הנאותן רבי יצחק, וחסר מלת "הלווי", ובמבחן סי' שכ"א (צד 357) הובא ג' וכבר נחלקו גדויל הדור על מוספי ר' ר' הגאון ר' יצחק לוי ור' [צ"ל אמר]. ובשבה"ל סי' ר' ז' הובא זויל' ובמנהגות הנאותים זויל' מצחתי כלשון הזה שכבר נחלקו גדויל הדור על מוספי ר' ר' הגאון ריבינו יצחק הלווי זויל' כי' ונשתלו הדברים לר' שלמה נ"ע ובא והבריע כי', וכן הוא בס' האגור סי' חתקי"ב, ובסדרו הובא ונשתלו הדברים לריבינו נשמו ערדן ובא והבריע כי' והובא שם התשובה מרשי' וחותם שלמה בר יצחק, ובחשובתו רשי' כחוב ג' בכ' ועתה שמעתי שהנהיג ריבינו יצחק הלווי כי' ובאו"ז ח'ב' ה' עירובין סי' ק"ט (דף ל"ח ע"ב) הבא כל זה וכתח וועל זה השיבו ריבינו שלמה והר' מאיר חתנו צ"ל [אולי צ"ל לר' מאיר חתנו צ"ל] בתשובה המתחלה אור נונה. עוד שם בס' הנ"ל ואם ריבינו יצחק הלווי שם דברים על לבו, ופייר בשעת המכנסין, אומר אני מקומ הניחו לו אבותיו [להתגרר בו], ועל שניהם אני קורא ועטך כלם צדיקים, ואת אשר עם לבבי אני משיב כי דבריו נכוחים למכין, ואם באנו לפירוש מהם כפורה טן החיים, וכ"ה במחוז צד 358. עוד סי' קע"ז והגאון רבי יצחק הלווי ביטלו בגרמייזא, וכ"ה בפודס סי' קס"ח ובמחוז צד 360 הובא והגאון רבי יצחק הלווי ביטלו בגרמייזא, ובשבה"ל סי' רפ"ז הובא ג'כ' ביטלו בורטשא. עוד סי' ר"ד שמעתי על הגאנונים ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק צ"ל שהיו מחענין טחרת יום הקפורים. הכוונה לר' יצחק הלווי עיין לעיל בערך ר' יהודה בר ברוך מה שכחתי שם. עוד סי' רפס"ז נשאל מאת ריבינו יצחק הלווי, ועוד סי' רפס"ז כ' הורה ר' יצחק הלווי צ"ל שאין טונען הנשים לבך על הלולב וסתוכה, וכ"ה במחוז סי' שני"ט (צד 413) ועיין בראב"ן סי' פ"ג. עוד סי' רצ"ג אבל ריבינו יצחק הלווי מפרש פיטומו ועוקזו שנייהם בזונב. והוא לשון רשי' בוגרא סוכה לה' ע"ב, עיין בסדרו שם העירה נ'. עוד סי' ת' וכן הורה ודרש לרביבים ריבינו יצחק הלווי. עוד סי' תקצ"ד סנן לוייה השיב בתשוכתו לר' שלמה בר' יהודה ובפרדס סי' דל"ח סנן לוייה ריבינו יצחק הלווי ר'יל סנן לוייה שהוא ר' יצחק הלווי השיב לתשוכתו לר' יהודה שלום בר' יהודה וכחדרת להשלבי הלקט (דף ט') הכאתי כי בח"ב כ"י סי' ב"ז הובא הר' שלום בר' יהודה והביא שם ר' יצחק לוי השיב בתשוכתו לר' שלום בר' יהודה. עוד שם בסדרו ור' מאיר בר' שמואל העיר שכך אמר לו רבי יצחק הלווי וכ"ה בפודס סי' רל"ח ובשבה"ל שם ח'ב' סי' כ"ז ושם הביא כי ר' יצחק לוי אמר לר' מאיר בר' שמואל, ור' מאיר בר' שמואל הוא חתן רשי', אביהם של הרשכ"ם ודור"ת. עוד שם ולא היה מהתריך בדבר לנכד הגאון ר' יצחק הלווי מסני כבוד רבנו, הוא היה רבנו של רשי' צ"ל ותלמידו של ר' אליעזר הגadol, והי' ראש ומנהיג בורטיאן כמו שהביא האוזי ח'ב' סי' ק"ט ס' 75 בשם רשי'

שכתב ואם רביינו יצחק הלו' שם דברים על לנו בשעת המכנסין שהיה דבר ומינהו לדור ועל פיו יצאנו ויבאו. והלך לעולמו בשנת ד"א תח"ל כמובא ביוחסין והוא בן הר' אלעזר הלו'¹).

ה'ר יצחק בר יהודה. (ס"י קע"ז) בollowther רוכם היו אומרים והשיינו בר' ה וו"מ ורבינו יצחק בר' יהודה בשם רבנו ר' אליעזר אמרו כל ימיו וכן הוא נהנין במנצעא, וכי בפודס ס"י קס"ח ועיין בסדור שם העלה א'. עוד ס"י רס"ז נשאל מאת רביינו יצחק על קורות ורהייטן וכי במחיו ס"י שנ"ט (צד 413) וכן בחפש מטפונים ס"י כי והכוונה לר' יצחק בר' יהודה, והובא ג"כ שם ונם סנן לוי נשאל, הכוונה לר' יצחק הלו'. עוד ס"י שט"ז נמצוא שאלה בעניין נר חנוכה וחותם יצחק בר' יהודה. וכן הובא במחיו צד 201 ומצאתה השאלה והתשובה בפודס ס"י קצ"ט, עיין בסדור שם העלה א'. עוד ס"י שי"ז מצאתה כתוב בשם רביינו יצחק בר' יהודה שאמר משום רביינו יעקב כו' בעניין נר חנוכה, כן הוא גם בפירוש"י שבת כ"ג ע"א ר'ה הראה וממצאיו בשם רביינו יצחק בר' יהודה שאמר משום רביינו יעקב כו' ורבינו יעקב הוא ר' יעקב בר יקר. עוד בס"י שכ"א ושמעתוי שנחלקו במנצעא שני נדולי הדור ר' יצחק בר' יהודה ור' שמואל בר' דוד הלו' בעניין הפטורה, וכי בפודס ס"י קצ"ח עוזר ס"י ת"ה והגאון ר' יצחק בר' יהודה הי' אוכל ערבית ת"ב ביצה אחת בלבד עניין אכילות, וכפודס ס"י קס' ווהגאון ר' יצחק שמעתי עליו שהוא אוכל ביצה אחת בלבד ערבית ת"ב דרך אכילת חסרים המלות "בר' יהודה" וגם בשבה"ל ס"י רס"ה הובא סתם והגאון רביינו יצחק זצ"ל הי' נהג לאכול ערבית ת"ב ביצה אחת דרך אכילת ובתניא ס"י נ"ט הביא וממצאיו שהגאון רביינו יצחק פאמ"ז ול הוא הר"ף ויש למחוק מלאה פאמ"ז. וכן בס"י ת"ו יש פרושין אוקליז'בֶּץ' אחת לנדה מין מאכל שאין לו פה בגון ר' יצחק בר' יהודה שאכל ביצה בערב ת"ב, וכן הובא במחיו ס"י רס"ד (צד 225). עוד בסדור ס"י תקצ"ד והרב ר' יצחק בר' יהודה הורה בששים. עוד בס"י תרכ"ד ותרכ"ז 289 ושם בס"י פ"ב וס"י פ"ט חווים יצחק בר' יהודה, הוא היה רבו של רשי' והובא הרובח פעמים ברש"י כנראה וכפ"י לנ"ך זהובא בתוס' והוא היה חי במנצעא בקרב משנת ד"א חת"י עד ד"א חת"ט והי' תלמיד ר' אליעזר הנזול. ועיין בהקדמת ר' י מיללער לתשיבות חכמי צפת ונתקדמתה שלו לשברי הלקט העלה קי"ג והוא הווא ר' יצחק הזרפת שhabati שם וע"ש העלה, קכ"ד²).

ה'ר יצחק בר שמואל. (ס"י קס"ג) הכתבי בהערה³ את ההוספה הנמצאת בכיבב מהسدור (כ"י הרשד"ל) זו"ל ור' יעקב בן רבוי טair זצ"ל הנהיג במקומו לחקוע קשור'ק לזכרון ולשופרות כמו לטלויות כו' והר' יצחק בן אחותו מוסיף על דבריו כו'. הוא רביינו יצחק בר' שמואל מדנפר' והוא נזכר של רביינו שמחה טויטרי ובן אחותו של ר'ית והרשכניים והוא נקרא גם ר' יצחק חזקן והוא הר' הנזכר בתוס' עיין מבוא למחיו (צד 32) ובנהלה שר"ל (צד 26)⁴).

(1) ע"י Gallia Judaica ע' 196.

(2) ע"י מ"ע החדש 1907 ע' 108 ס"י 2.

(3) ע"י G.J. ע' 161.

הָרִ יְצָחָק בֶּן דּוֹרְבָּלָו. (ס"ח) ע' 197 נמצא חם באמצע המאמר "יצחק". עוד שם ואני יצחק חפשתי בפרק אלו עוברין ולא מצאתי. עוד שם במאמר של אחריו חתום "יצחק". עוד שם ואני שמעתי משום רבינו שמואל הוא במאמר הנוספ' בסדורו. והנה הרשד"ל באנגרותיו (עד 231) כאשר הביא כי קנה את סדור רשי' כי כחוב שם נזכר גם בן ר' יצחק בן דורבלו. ובווראי כוון הרשד"ל להמאמרים שהבאתי וחתום "יצחק" סתם. ור' יצחק בר דורבלו הובא הרבה פעמים במחוז במאמרים אשר נספרו מטנו ורשום חמיד "ת", ר' ל' חוספה, ובצד 248 הביא ואני יצחק בר' דורבלו ראייתי ברטו דאטורייע ביה טילטה בר' יוסף בנו של רבינו יעקב בן ר' ריבניא מאיר [הוא ר'ת] מבנו ואחר שהחפלו מנהה בע"ש בבית הכנסת ישב לו ר' שלמה אחוי רבינו [הוא ריבנו שלמה בר' מאיר] שהיה מהפלל ואמר לו רבינו יעקב אחיו [הוא הר'ת] לך להביא יוסף בני לבית הכנסת שליח עמו החבר ר' יצחק בן רבינו שמואל [הוא בן אחומו של הר'ת והרשיבם, עיין לעיל בערכו] ואחרים עמו כיוון שכא לבית הכנסת ירד הרב ר' שלמה לפני הארון ואמר ברכו, והוא בעניין להיליך האבל לבית הכנסת, וכטוף הביא עד כאן הופתוי לפרש אני יצחק בר' דורבלו. וכן במחוז ס"י שנ' (צד 388) כך שמעתי באלאטיזא אני יצחק בר' דורבלו. וכאשר הובא במחוז משפטו דורבלו שם אכיו של ר' יצחק. ועיין בישות מהר"ט ב"ב ס"י תק"א של מר דורבל, ונחרג בישעת הגורה ע"ש, ועיין בנחלת שר'ל ובדרני הרב הגדול ר' פערלעס בספר הובל לנרעץ צד 31.

הָרִ מאַיר בֶּן יְצָחָק. (ס"קע"ד) וטשבתי ממש ומשמעותי מפי צדיק ר' מאיר בר יצחק שטפרון, הובא נ"כ במחוז ס"י של' א (צד 358) וכן בשבה'ל ס"י ר'ע' הובא נ"כ החשובה מרשי' שכח וישמעתי מפי אותו צדיק ר' מאיר בר' יצחק שטפרין, הוא ר' מאיר שליח צבורה, ובמחוז ס"י קנ'ה (צד 142) הובא ר' מאיר בר' יצחק שליח צבורה מזור מטורטיאן דקרק שצורך לומר علينا ועל כל עמו ישראלי, וכן נהג לומר בצלבו בטורטיאן, ורשוי אמר יישר. עוד בסדורו ס"י חע"ז וי"א לא מצינו מקום שנקרה שבת חמלה אלא ר' מאיר שליח צבורה ההגון היה מתכן הדבר כן, וכ"ה במחוז ס"י ק"ג (צד 82) ובפרדס ס"י נ' הגי' רבי מאיר אומר שליח צבורה כהונן היה מתכן, ובשבה'ל סוף ס"י ע"ז ור' מאיר ציד נאמן צ"ל היה מתקן הדבר כך, ובפרדס שם לא נזכיר "כהונן" במקומם "ההגון". ולדעתי הכוונה עפ"י מאמרם הוთה לי נחלתי וכו' (ירטיה י"ב ח), זה שליח צבורה שאינו הגון, הירוד לפני התיכנה (חענית טיז ע"ב), לכן הביא על ר' מאיר שליח צבורה "ההגון", והוא הובא ברשי' הוועש ו' ט, תהילים ע"ג י"ב, וכחותס ר'ה י"א ע"א ר'ה אלא, ועיין עמודי העבודה (צד 162).⁽¹⁾

[1] צונאי, צור געשיכטע ע' 61. ועוד תולדותיו ופיוטיו האריך צונאי בס' ליטראטורו-געשיכטע דער סינאגאגאלען פאיעזע ע' 145 וכן שם בע' 248 וכן מונה וסופר את האסליות שחבר, עי' מש'ב' רמש"ש ברישותו הגדולה CB. ע' 1700 ובסעראפטען 1864 ע' 66. בפירוש המכוזר כי אוקספורד 1206 בתוב: ושבתיו מורי קרא שם שמע מרי' מאיר שליח צבורה כשהוחפלו. עי' בליטראטורבלאטט דעם אריינטס 1844 ע' 251 והחוקר שנה א' ע' 29. — מנגני רמש'צ' נתפסתו ונתקבלו בעולם, עי' הגמי'ים פ"ב בוה' מגילה אות צ' כובא בשווית מהר"ל ס"י נ"ה, ובמנגן מהר"ל בסדר שני וחומיishi ושני הביא: וכן איתא במנגן דר'ם ש"א.

ה'זר מאיר שליח צבור. עיין בערך שלפנינו.

ה'זר מאיר בר שטואל. (ס"י תקצ"ד) ור' מאיר בר שטואל העיר שכ' אמר לו ר' יצחק הלווי, וכ"ה בפודם ס"י רלח', וכ"ה בשכלי הלקט ח"ב כ"י ס"י כ"ג, והוא חתן רשי', אביהם של הרשכ"ם ור"ת¹).

רב משה גאון. (ס"י ניה) כך שמענו מה'זר גאון שמניך מלך מטהולל בחושבוחות, כתבתי בהערה ד' שיש לתקן כך שמענו מרב משה גאון, כמו שהוא לנכון במחוז' וnobע מסדר רעדג' דף כ"ד ע"ב, ורבו ר' משה גאון הובאו בעורך ערך חפל. עוד ס"י ת"פ והכי אמר רב משה גאון יחד שטענה כליל שבחות ולא התפלל אתה קרשת כו' וכ"ה במחוז' ס"י ק"ה (צד 83) ונובע מן סדר רעדג' דף כ"ה ע"ב וכן הובא בפודם ס"י נ' ובשבה"ל ס"י ס"ז, וכך שם הנודלים הביא זול' רב משה גאון מדור ה' לגאנונים במתהא מהסיא וטמכו רב כהן צדק גאון והוא שנת ד"א תר"ג ושםו רב משה כהן בן יעקב כו'.

ה'זר משולם. (ס"י ק"ב) וכבר פסק רבינו משולם הגדול בתשוכותיו כו' וכ"ה במחוז' ס"י ע"ג (צד 40). והוא רבינו משולם בר' קלונייטס ונזכר הרבה פעמים בתוס' והי' פיטון וכשבלי הלקט ס"י כ"ח הביא בשם רבינו גרשום מאור הנולה וגנס רבינו קלונייטס זצ"ל שחכם גדול היה ופית קרובות לכל הרגילים ור' משולם בנו ידענו שחכם גדול היה ופית קרונה לצום נפור כו', וגם רשי' ב"מ ס"ט ע"ב ד"ה טרין הביא וכן רבינו משולם בפיוט חכמי מדות מפריזים. הוא ביציר ליום שני של פסח ד"ה אפיק²).

ה'זר משולם בר משה. (ס"י קע"ז) ר' משולם בר' משה שאל את פי ארויות ישבוי ירושלים והשיבו שאומרים והשיאנו בר"ה וי"כ, וכ"ה במחוז' ס"י שכ"א (צד 360) וכן הובא בשבה"ל ס"י רפ"ז (קל"ה ע"א) גם בפודם ס"י קס"ח

ובמנוגנים לר' איזוק טרנא במנוגן של חול ביום אי' ד' ו' אותן: אבל רב' מאיר שליח צבור הויסיף גואלנו ה' צבאות שמנו קדוש ישראאל וכו' וכן נהוגין. עיין צונץ לט"ג ע' 146 העורה 2. ואפשר שעלו נאמרblkוטי פרדים דף י"ב ע"ג: כך שמעתי פה קדוש אמר בעבורו לפניו התיבה ולא היה אמר מיים כפורים שעבר ועד וכו' יהון שרן ולא כתחוב ונשלחה. והח' צונץ בלט"ג שם העורה 8 הביא שבכ"י האמברוגו ומינכען איתה: ושמעתי שר' מאיר ש"ץ לא היה אומר כתחוב בתורת משה עבדה, והו מווידוי שלכח'ג בעבודה במוסף יה"כ. ורבינו מנחם פירש פיטוי ר' מאיר, בדריתא בכ"י ר"ד קויפמאן זל' ס"י 400 ושם בסוף הפירוש לסליליה אנוש עד דכא תשוב כתוב: חסלת פירוש הסליליה שיסוד ר' מאיר של' צי' זצ"ל ונכתב מפי רבינו אלעוז בן רבינו יהודה זצ"ל, וכן לקמן שם דף רנ"א ע"א. ולפ"ד הח' צונץ (לט"ג ע' 249 ס"י 81) אפשר שיסוד ר"מ הסליליה הניל' אונוש עד דכא לברית מילת בנו ר' יצחק שקידש השם בגורת תנכיז' בווירטמיוא (קונטוס ווירטמיוא לר"א יעלילגעק ע' 4, זאלפעטל מארטראלאגנום ע' 6 העורה 19). ור' יוסף לעוונשטיין אבר"ק סעראצק כתוב (לקורות היהודים בלובלין לרשב' ניסענגבום ע' 189) ע"פ מסורה שר' מ"ש צ"ץ בא לובלין ונפטר שם!.

¹) ע"י מש'יב גראמס בספריו. G.J. ע' 804.

²) ע"י במו"ח החדש 1907 ע' 111 ס"י 164 ושם 1905 ע' 696 וזאלפעטל במארטירא-לאגום ע' 484 ס"י 25 והעורה 2 ורבו ר'ם הגדול בנידון שלפנינו הובאו ג'ב בשווית מהר"ם ב"ב דפוס ברלין ע' 66 ס"י תקצ"ט, וכבר פסק בווותיה בסדר רשי' בס"י ע"ה וק"ג.

וכן במדרכי סוף ר'יה, ומילו הם האריות האלה עין קבוצת חכמים (צד 58) ובזהירות
שנה ראשונה (צד 217¹).

רב נחשות ריש מתייבתא. (ס"י י"ב) והכי אמר רב נחשות ריש מתייבתא
כרייעות שכורעין [בקידיש] כו' לקוח מן סדור רע"ג צד 4 ונמם המהיג סי' כ"ח
ומטא"ח סי' נ"ז חכיאו דברי רב נחשות. והכ"י הביא דברי הכלנו ונמם את ספר
הפרודס [הוא בפרדס דף י"ע][2] ושם חסרים המלות "והכי אמר רב נחשות".

רב נטראוני גאון. (ס"י ב') חדא דשאילו קמי רב נטראוני גאון זצ"ל ולא
שדרה, כל זה הי' בסדור רע"ג ולפנינו חסר² והמנהיין סי' א' הביא כל הסימן בשם
רב עמרם וכן הובא במחוז סי' ל"ט ובפרודס סי' ה'. סי' נ"ג שאלו מקימה רב נטראוני
גאון עמרם וכן נחמלא זקנו מהו שיעשה שליח צבור. לקוח מן סדור רע"ג דף
י"א ע"א וכן הוא בתשובה הגאניס ליק סי' פ"ד ועיין בסדור בהערה א' ושם הארכוני.
עוד סי' נ"ד ותו ששאלתם אם מצטרפין חשעה ועבה, הוא נ"ב בסדור רע"ג שם ועיין
חטודה גנואה סי' קכ"ד והובא נ"ב במחוז סי' ל"ט (צד 23) וכן הביא גם הטור או"ח
סי' נ"ב בשם רב נטראוני. עוד סי' נ"ה ותו שאלו מקימה דרב נטראוני גאון זצ"ל הנכס
לבית הכנסת ומצוא צבור שמתפללין בו, הוא נ"ב לקוח מסדור רע"ג דף כ"ד ע"ב וכ"ה
בחטודה גנואה סי' נ"ז והובא בטור שם סי' נ"ב וע"ש בכ"י וברא"ש ברכות פ"ה סי' ו'
הובא זה בשם רב עמרם, והובא גם במחוז שם סי' מ'. עוד סי' של"ד והכי אמר רב
נטראוני ריש מתייבתא בהלול ובמנילה ובכך' אם פסק כדי לנטר את כולה איננו חזור,
הוא לקוח מן סדור רע"ג דף ל"ז ע"א וכ"ה במחוז סי' רט"ג (צד 208) ועיין שבה"ל
סי' קצ"ח. עוד סי' תי"ג וכן אמר רב נטראוני גאון בר' הילאי ראש ישיבה ת"ב שהללה דף
להיות במו"ש כו', וכ"ה במחוז סי' רט"ז (צד 228) ועיין ביר"ץ ניאות ה' הכרדלה דף
י"ח מה שהביא בשם רב נטראוני. עוד סי' תע"ה ושאלו מקמי רב נטראוני בלילה
שבתוות בכרכנות שבק"ש אומרים ברוך ה' לעולם בשאר ימות החול או אומרים
ושטרו וסדר להו הלי' כו' והובא וכן מנהג בישיבה שלנו ובבית רביינו שככבל, והכי
אמר מר רב שלום גאון כו' בישיבה ובבית רביינו אין מנהג. לקוח מסדור רע"ג דף כ"ה
והובא במחוז סי' ק"ב (צד 81) ובפרודס סי' ג' בקטצת שינויים ובשבלי הלקט סי'
ס"ה הוא כלשון הפרודס ומובא בטור או"ח סי' רלו"ז וסי' רט"ז ועיין בתשובה הגאניס
שער תשובה סי' פ' לרביינו האי. עוד שם סי' ת"פ בעניין מן אבות נדבאו והכי
אמר רב נטראוני גאון. לקוח מן סדור רע"ג דף כ"ה ע"ב וודובא גם בפרדס סי' ג'
ובמחוז צד 83. עוד שם סי' ת"פ א' והכי אמר רב נטראוני גאון ריש מתייבתא בעניין
קידוש בבית הכנסת, לקוח מסדור רע"ג כ"ה ע"ב והובא בתשובות הגאניס ליק סי'
נ"ב ועיין תשובה הגאניס שער תשובה סי' קיד' ואור זורע ח'ב סי' כ' ותוס' פסחים
ק' ע"ב ע"ש שהביאו דברי רב נטראוני ועיין טור או"ח סי' רט"ט ובכ"י שם וכן

¹ [שהזה לא ידע עוד מבי' אוקספורד סי' 2667 ומישם נראה שהמשכיבים הינה
אליהו כהן ראש ישיבה . . . ואבתר הכתן הנרבוני (?). עיר המזעא שר"מ שלח שאיליה
מן גנצע לעיר הקדש בראבין דף ע"ח ע"ב. ועי' במובא לס' מעשה הגאניס ע' XX הערכה צ'].

² [בנדפס ליתא, אמונס נמציא בכ"י אוקספורד סי' 1095 ובכ"י זולצברגרענער באוצרה'ס
של חמץ' לרבנים בניויארך כמו שהביא הח' מחר"א מארכם בהספות ותקוניים לסרע"ג ע' 2].

הנבא במחוז צד' 83. סי' חצ"ב ושאלו מקטני רב נטראוני נאון ביו"ט צרונין לבצוע על ב' בכרכות, הוא במרע"ג דף כ"ו ע"ב והובא בשער תשובה סי' קפ"ז ורכ"ב וחדרה גנוזה סי' נ"ז ובפרדס סי' צ"א. עוד שם סי' חצ"ט ושאללו מקטני רב נטראוני נאון, בהן עם הארץ וישראל ח'ח איזה מהן קודם לקרות בחורה חיללה, ושדר רבי כו', לקוח מן סדור רע"ג דף כ"ט ע"א בשינוי לשונן קצת והובא במחוז סי' קכ"ד צד' 94 ועיין מסדור רע"ג דף כ"ט ע"א בשינוי לשונן קצת והובא במחוז סי' קכ"ד צד' 94 ועיין טור או"ח סי' קמ"ג. עוד שם סי' תק"יב וכן אמר רב נטראוני נאון כו', הובא במחוז צד' 98 ובסדר רנשפט מאמר שלם, ונובע מסדור רע"ג דף כ"ט ע"א. עוד סי' תקכ"ה והכى אמר רב נטראוני נאון במו"ש בכורא מאורי האש כך עושין בשתי ישיבות שמתתכלין בנסיבות ידיהם כו'. لكוח מסדור רע"ג ל"א ע"ב וכיה בפרדס סי' קי"א ובמחוז צד' 117 וכבר י"ץ ניאות ה' הכרדלה דף ט'ו שכן אמר רע"ג משטו ועיין שער תשובה סי' קי"ב ג' ובתחשיבות הגאנונים ליק סי' ט"ט ועיין בהערות של' לחשיבות הנל' צד' 18. עוד סי' תק"ל והכى שדר רב נטראוני נאון יה"כ אע"פ שחול היהות בחול מברכין על האור כו', נובע מסדור רע"ג ל"ב ע"א והובא בפרדס סי' קי"ג ובמחוז צד' 119.

מר ניטים בריה דרב שמואל. (סי' צ') והכى אמרו משטיה דטר ניטים בריה דרב שמואל דכי הו בעשרה צריך למכיר נברך אלהינו שאכלנו משלו כו'. והעירות שבס בהערה נ': בן הובא בפרדס סי' צ"ג ושם הגי' ה' כי אמרין משטיה דטר רב ניטי בריה דרב שמואל וכן בס' הסדרים הנוי' רב ניטי ובלקוטי הפרדס (ו' סע"א) בטעות משטיה דטר יוסי בריה דרב שמואל, והעירותי במכוא ל' האורה (צד' 105) שזה הובא בתום ברכות ט"ט ע"ב ד"ה נברך בעלי הזורת שמו, ומה שכתנו החתום וכן מפורש בסדר רב עמרם, אין זכר מזה בסדור רע"ג שלפנינו¹). וראיתי במחוז סי' ס'א (צד' 32) שהביא והכى אמרו משטיה דרב ביבי בריה דרב שמואל, אין ספק שצ"ל דרב ניטי.

ה'ר נתן. (סי' מקט"ה) והכى אמר רבינו נתן שאין מנהג אצלינו לומר שלוש עשרה מדות בתפילהו לבדו או בעזיבו. لكוח מן סדור רע"ג דף לה' ע"ב. וכן הובא בשם בטור או"ח סי' תקס"ה וכיה במחוז סי' רע'א (צד' 232) ובשבה"ל סי' כ"ט הביא זה ויכנהו ר' נתן נאון, ועיין שם הגדולים אותן נ' סי' 20 ובהערות שם בסוף הספר סי' נ"ה²).

ה'ר נתן ב'ר יהיאל. (סי' קס"ג) שם בהערה "הבאתי כי בכ"י ב' (כ"י הרשד"ל) נמצוא בסוף היטמן הוספה בשם ר'ית והובא שם שכק היה מנהג במקומו של ר' נתן ב'ר יהיאל שסדר העורך כמו שכתב בערך עבר ע"ב. והוא בערך עבר א' ע"ש וכן הביא דבריו העורך האו"ז ח'ב ה' ר'יה סוף סי' רס"ט וכן המודכי ה' ר'יה סי' תש"ך ועיין בערך השלם בהערות ד'ר קאהוט ז"ל.

סגן לוייה. (סי' תקצ"ד) מנלויה החשוב בתשובהו לר' שלמה בר יהודה, ובפרדס סי' רל'ח איתא סגן לוייה רבינו יצחק הלוי [ר' ליל סגן לוייה שהוא ר' יצחק הלוי]

¹) [והובא בבי' כ"ו חניל, ע' בהוספות ותקנים לסדר ע"ג שם ע' 8].

²) [ראה מה שכתבתי במכוא ל' מחכמים, קראקה תרמ"ט, ע' XX אות ה'].

השיב לחשוכתו לרוב שלום בר יהודה [עיין בערכו] על בשר בחלב שהוא נהג ואוצר במשחו. וنفس הרשות בסייעת הביא רבי יצחק הלוי הנזכר סנן לוייה מגורמיוזא.

רב עמרם גאון. (ס"ד) וסמן לדנור מצחתי בסדר רב עמרם, והוא בסדור רע"ג צד 14. ס"ר ר' ר' ר' ח' ובסדר רב עמרם מצחתי, הוא בסדור רע"ג מ"ז ע"א וכיה במח"ו ס"י שט"ג (צד 374) ועיין בסדור שם העורה ה'. עוד ס"י חט"ז ובסדר רב עמרם מצחתי, וכיה במח"ו ס"י רט"ח (צד 229) עיין בסדור העורה נ'. ס"י תל"ב מפורש בסדר רב עמרם, וכיה במח"ו ס"י קל"ח (צד 108), ולפנינו בסדרע"ג בסנון אחר, עיין העורה ד'. ס"י חט"ז והכى אמר רב עמרם גאון, הוא בסדרע"ג כ"ז ע"א עיין שם העורה ה'. עוד ס"י חט"ז דהכי אמר רב עמרם ריש מתיבתא אין מדידין על הפת כל עיקה, לקוח מסדור רע"ג ל"ב ע"א והובא בסדרם ס"י קי"ב ובמח"ז צד 118. ורש"י ביגיטין נ"ט ע"ב ד"ה נתפרה חכילה הביא וכן סדר רב עמרם, ועיין בס"ו שם הכתיב המתארים המטבחים בסדר ולקוחים מסדור רע"ג כל' הזורת שמו.

רב פלטוי גאון. (ס"ע) הדר שדר רב פלטוי בר אבוי ריש מתיבתא מיקמי דילשתי לא צוריך לבוכני שהכל כו, וכיה גם בס' הסדרים (ביב"כ בחר החחלה מהסדר). ובמח"ו ס"י נ"ד (צד 29) כתוב הци שדר¹ ועיין במדרכי ברכות פ"ז ס"י ק"א. עוד ס"י ר' ר' ח' והכى אמר רב פלטוי בר אבוי ראש ישיבה, ובמח"ז ס"י שע"ז (צד 437) הובא והכى אמר רב פלטוי גאון. עוד ס"י שט"ט וכן אמר רב פלטוי ראש הישיבה וכיה בסדרם ס"י י"ב וכלקוטי הפרוס (י"ט ע"ב) ובמח"ז ס"י שע"ג (צד 387). ובאנרת רב שירא גאון הביא ובתריה בשנת [אלף] ק"ג הינו לשטרות והוא ד"א תר"ב ליצירה] מלך מר רב פלטוי בר מר רב אבוי י"ז שנה, ומր רב צמח גאון היה בנו וממלך בשנת אלף קפ"ג [הוא ד"א תרל"ב ליצירה], וכן הוא בם הקבלה להראבר ועיין רישום צד 186.

רב צמח גאון. (ס"ט²) ושאיilo מקמיה רב צמח ראש ישיבת גאון יעקב בישיבה היא סוטבריתא מהו שיאמר קיוושא דסידרא אם אינו קווא כו. לקוח מן סדור רע"ג דף י"ד ע"ב והובא במח"ז צד 25 והובא בשם רב צמח גאון בטוו, או"ת ס"י קל"ב וכותב שם הביי כן כתוב בספר הפרוס, אבל לא נמצא לפניו בספר רקס בלקוטי הפרוס (ט' ע"א) וכטעות שם מקמי רב יצחק צמח ראש ישיבת גאון יעקב וצ"ל מקמי רב צמח ומלה " יצחק" יש למחלוקת. והוא היה בנו של רב פלטוי גאון, עיין בערך שלפניו, ונפטר בשנת ד"א תרל"ג.

רב צדוק ריש מתיבתא. (ס"ר³) וכן אמר הטעם אדרונינו מאור עינינו טר רב צדוק ריש מתיבתא זכרונו לעלה, לקוח מן סדור רע"ג מ"ב ע"ב ושם הובא אדרונינו מאור עינינו מר רב צדוק גאון זלה"ה ובמח"ז בסוף ס"י שע"ח הובא נ"כ ריש מתיבתא ובשבה"ל ס"י קל"ל (ניב ע"א) הובא אדרונינו מר רב צדוק מאור עינינו זצ"ל.

¹⁾ [בסדור ס"י ע"ז העורה א' כתוב רשב"ב זיל: ונעלם ממנה המקור מזה אשר שאב רשי". אמונם ג"ז נבע מסדרע"ג אלא שבנדפס ליתא ובהוספה ותקוניות לסדרע"ג ע' 7 תמצאו כל הפסים].

הזר קלוניום איש רומי. (ס"י שצ"א) מפי ר' קלוניום איש רומי. וזה הוכא נפודט בסטי קל'ב (רף כ"ז ע"א) באמצעות המאה אשר אין לו שייכות כלל שם. וכן הוכא במחוז ס"י צ"ח (צד 390). ועין בסדור שם העלה ב' מה שהבאתי משכחה¹. והוא המוכא ברשי' ביצה כד ע"ב גם עתה בא אליו מכתב מרמייש שכא לשם אדם גדול זקן יוושב בישיבה מן רומי ושמו ר' קלוניום ובקי בכל השם והורה כן. ובם הישר לר'ת ס"י קט"ז היבא ר' יוסוף קרא אמר ששמע מפי רביינו קלוניום איש רומי שהנור מותר בקידוש והבדלה כי ובעל אורי' ח'ב ס"י רעה' היבא ורבנן קלוניום הזקן איש רומי בן רבנן שבתי בכוו למידנות גרמיישא לאחר פטירת רבינו יעקב בר יקר צ"ל שאלו ממנו דבר זה והוציא חותם עורות קודש והראה בכתב שכבר נשאל² שאילא זו במתא רומי וכותב בו שאל מר שלמה היצחקי טן ורבנן טנא רב נתן גאון שזכיר ספר הנקרה עורך ומן מר דניאל אחיו ומתן מר אברהם אחיו והשיבו גם הם שכבר נשאלה בבית מדרשו של אביהם מר יהיאל גאון והשיב בשם מר יעקב [גאון] ריש מתיבתא דמתא רומיכו³. ועין במובא להרש"ה צד 50, והארכתי אדוותיו במובא לסת' האורה צד 108 כי מובא הרנה פעמים בפרדס⁴.

קליר (ר' אלעוז הקלייר). (ס"י ש"ו) ומהמת חידוש הפרשה וחיבור המעשר יסרו לה בפסוטין קרובה מיוחדת היא [אוו] אמזה עשויה ושוררו עליה קיבוע עשרונים ועשירות המצויין בתורה על פי הלחכות ואגדות ורמו הטיסוד בסילוק הפרשה זו [נקראת] שתי פעמים בשנה, אחת של ראה אני, ואחת בשםיני עצרת, וכן [נקראת] התחול השקיפה ממון קדשך מן השמים וברך משני עשר פעמים, וב דורו של קלרי עמד המשורר ואחו בירנו שער יסודו לפיות. בהערה ו' הכתאי: החוקר הריטל' צוין צ'ל בספרו לטעראטונגענישיכטע צד 59 ס"י 31 היבא קרובה לש"ע, בראה היה מתחלת أيام אמזה עשויה, והסילוק מתחול השקיפה מן השמים וברך משני עשר פעמים וכו', ושם בהערה היבא, ובדורו של קלרי עמד המשורר ואחו בירנו שער יסודותיו לפיט, כן נמצא בכ"י קובץ 159 בפארמא, וכמו כן בקובץ 858 ג'ב בפארמא והמקור הוא סדור רשי' עכ"ל. והכ"י קובץ 558 שהביא הוא הכה"י מהסדר אשר נתתי לפנים בספר.

ר' שלמה בר' יצחק (ריש"ט). הבאתי לעיל את א' המקומות אשר נזכרשמו בסדור, גם המאורים אשר חתום בשתן.

הזר שלמה בר' שמישון. (ס"י ש"ב) אני החתום נשאלתי אם אומרים זטן בנטילה לולב בשני ימים [הראשונים] של חג וכו' וכטוף חתום שלמה בר שמישון ובמחוז ס"י שע"ד (צד 434) חתום שלמה בר יצחק, והוא טעות המעתיק יען כי ראה אשר הוכא באמצעות המתאר כך מקובלני טומי הזקן ר' יעקב בר יקר וייען כי הוא היה רבו של רשי' צ'ל לבן הציג כסופו שלמה בר יצחק אבל ר' יעקב בר יקר היה ג'ב רבנו של ר' שלמה בר' שמישון וגם האורי' ה' סונה ולולב ס"י שט"ז היבא הדברים האלה בשם ר' שלמה בר' שמישון וכן הרא"ש סוכה פ"ד ס"י ב' היבאים בשם ר' שלמה בר' שמישון וכ"ה בשכלי הלקט ס"י שט"ז וגם האבודרהם

[1] עי' מה שכבתתי במובא לסת' מעשה הגאנונים ע' XXI העלה ק'א].

הכיא ר' שלמה בר שמשון, וראיתי בפירוש זה לולב ס"י ק"ז הובא וכן שמעתי מרכינו שלמה בר שמשון נ"ע שכל רבותינו ואפילו ר' יצחק לוי הסכים לדבר זה שלא לברך [וותן] כי אם ראשון בלבד. עוד ס"י ת"ט הובא תשובה אחת וחותם בסוף שלמה בר שמשון וכיה במחוז סי' ק"ז (עד 303). עוד ס"י תקצ"ד שאל את הרב ר' שלמה בר שמשון על בשר בחלב ואמר שיעורו בששים כו, וכיה בפירוש ס"י רל"ת. ור' שמשון היה בן ר' אליקים והוא (הינו ר' שלמה בר' שמשון) חותם עצמו שונה, ועיין שבה"ל בהקדמות הערה ר"א הבאתו בשם יידי טהר"א בערלנער שהעיר בהקדמותו אל אוצר טוב משנת חROL"ט כי גם באזיו הובא המורה ששון או רכנא ששון והוא ר' שלמה בר' שמשון והרש"ל הביא בלהח הגאנונים צד 117 כי בתשכ"ז (מנהני מהר"ס) כי קרוב לטופ' איתא: שני רבנים היו בדרך אחד רישי ורבינו שלמה בר שמשון ואותו היה חותם עצמו ששון על שם אביו, ובאשר הביא בעל אור החיים (צד 592) ר' שלמה בר שמשון הוא בן אליקים והוא בוורטהייא בזמנם רכינו קלונייטס איש רומי ורשי, ור' שלמה בר שמשון קיבל מן שני רבתו של רשי, מן רכינו יעקב בר יקר, בnaraha בראבי"ה המובא במדרכי חולין סי' חרפ"ה, ומן רכינו יצחק הלוי, בnaraha מתשוכתו המובאה במהרי"ק סי' צ"ד, ורבינו שלמה בר שמשון עם רכינו קלונייטס איש רומי חלקו על פסק רכינו יצחק בר' משה, הוא ר' יצחק הלוי, בnaraha בראבי"ה שם וכמובא במהרי"ק סי' ל' ומובא ברוחם סי' שי"ב. ועיין מה שכחוב החוקර הריט"ל צונען בספרו לג' צד 613¹).

הדר שלמה בר' יעקב. בכ"י ב' (כ"י הרש"ל) סוף ה' ייז' בחתמו נמצאת הוספה שהבאתי לקטן במכוא סי' י"ב וחותם שלמה בן הרב ר' יעקב זצ"ל, והוא בן ר'ת, ובשבילי הלקט סי' ט' הובא זויל ובספר שכו סדר זורעים ומועד ירושלי שהי' של רכינו חם כתוב בחלקו א"ר יוסף נטו שנחנתיו, וכמרומה שהוא כתוב יד החבר ר' שלמה בן רכינו חם זצ"ל, ואחר סיום הדבר כתוב רכינו בכתב ידו הניכר לי כי וכן הובא גם כן במחוז סי' פ"ב (צד 51) ובסוף החותם יצחק בר שמואל זלה"ה, והוא ר' יצחק הוקן בעל התוספות, בן אחות רשב"ס ור"ת ורבל"ס, עיין שהג' אותן ו' סי' שע"ד, וכן היה נכדו של רכינו שטחה בעל מחזר ויטרי.

הדר שלמה בר' יהודה. (ס"י תקצ"ד) סנן לויו הшиб בתשוכותיו לר' שלמה בר' יהודה על בשר בחלב שהוא נהוג במשהו וכיה בכ"י ב' ובספר הסדרים ובפירוש סי' רל"ח הובא סנן לויו רכינו יצחק הלוי השיב לתשוכתו לר' שלום בר' יהודה [במקום שהוא לפני ר' שלמה בר' יהודה], ובಹקדמה לשביב הלקט (דף ט') הבאתו כי בח"ב משבה"ל כי סי' כ"ז הובא הדר שלום בר' יהודה והביא שם ר' יצחק לוי הшиб בתשוכותיו לר' שלום בר' יהודה.

הדר שלום בר' יהודה. עיין בערך שלפניו.

רב שר שלום גאון. (ס"י תצ"ה) והכי אמר רב שלום גאון (בעניין לעמוד לפני ס"ת) לקוח מסדור רע"ג דף כ"ח ע"א והוא במחוז סי' קכ"א (צד 91)

¹ [ובמכוא לס' מעה"ג ע' XXX הערה ק"ז].

ובתו או"ח ס"י קמ"ז ובתנаг'ה ר' שבתאות לו. ס"י ש"ח והכי אמר רב [שר] שלום גאון המתפלל ביחיד באילו עשרים ואחד יום שהיחיד גומר בהן את ההליך חייב לברך לגורר רעיג דף ל"ו והובא בפרדס ס"י קצ"ח ובמחוז ס"י רל"ח ישיבות, לקוח מן סדור רעיג דף ל"ו והובא בפרדס ס"י קצ"ח ובמחוז ס"י רל"ח (צד 202). עוד שם ס"י תע"ה והכי אמר מר רב שלום גאון בליל שבחות ובכלי ימים טובים במעריב אמר שומר עמו ישראל לעוד בישיבה ובכבוד רבינו אין מנהג אלא [תחחת שומר עמו ישראל] חותמן פורס סוכת שלום. וכ"ה בפרדס ס"י נ"ג (דף ח' ע"ב) והכי אמר מר רב גאון (צ"ל מר רב שלום גאון) וכ"ה במחוז צד 81. עוד שם ס"י תע"ה והכי אמר מר רב שלום גאון ספר תורהכו, וכן הובא במחוז צד 91. דוחה מן סדור רעיג כ"ח ע"א. עוד שם ס"י תק"ד רב שר שלום ריש מתיבחא דוחה מהפייא שדר הבי: לומר בתפלה של שחירות בשבחות ויטים טובים ויום הכיפורים פעמים באחבה שטעה אומרים ואין מנהג בישיבה ובכבל כולה אלא בתפלה נוספת ובין אף בנעילהכו, והוא לקוח מסדור רעיג דף י"א וכ"ה במחוז ס"י קכ"ח (צד 99) ועיין פרדס ס"י ד' (דף ט' ע"ד). ס"י תקצ"ז והכי אמר רב שר שלום גאון בשבחת במנחה מותר להתעסך בתלמוד תורה, ולא עוד אלא שמנаг בבית רבינו שבכבל שאחר חפלת המנחה בשבחת שניין אבות וקנין תורהכו. לקוחמן סדור רעיג דף ל' ע"א והובא גם בפרדס ס"י ד' (דף ט' ע"א) ובלקוטי הפרדס (י' ע"א) ובמחוז צד 111 ובשבה"ל ס"י קכ"ו ע"ש והובא בתחום מנוחות לי ע"א ד"ה מכאן ובמ"ה היושר לר"ת ס"י תרכ"ב ועיין בשוחת הגאנונים שערי תשובה ס"י ר"ב ובהערות הרד"ל שם בראש הספר. עוד בסדור ס"י תקכ"ב והכי שדר רב שלום גאון, אין אומרים וייר נועם אלא במושב בלבדכו, והוא לקוחמן סדור רעיג דף ל' ע"א ומוכר בתחום מנוחות לי ע"א ד"ה מכאן והובא בפרדס ס"י ד' דף ט' ע"ב, והכי סדור (צ"ל שדר) וכ"ה בלקוטי הפרדס (י' ע"א) והובא במחוז ס"י קמ"ז (צד 115).

הדר שמואל בר דוד. (ס"י שכ"א) ושמטעתי שנחלקו במנצוא שני גドולי הדור ר' יצחק בר יהודה [רבו של רשי'] ור' שמואל בר דוד הלו, ר' יצחק ציווה להפטיר ברני ושותחי ור' שמואל העיד מפי אביו שאמר לו שמאפרין בשל ר'ח וכיימו את עדותון. וכן הובא בפרדס ס"י כ"א וס"י קצ"ח ובמחוז ס"י רל"ט צד 203 ובעל שבלי הלקט השלם ס"י קיע' (דף ע"ד סע"א) הביא כל זה בשם מעשה הגאנונים. וראיתי שגמ ריש"י סנהדרין צ"ז ע"ב הביאו כך מצאתי כתוב בשם הר' שמואל בר דוד ז"ל. וכן הובא בהארורה ס"י קי"ג (צד 146) אבל ר' שמואל בר דוד [הלו] אוסרו בהנאה. ובעל שבלי הלקט בס"י ל"ד וס"י רעיה הביא הגאון הר' שמואל בר דוד והרב בעל שם הנידולים אותן שי' ס"י 93 הביא כי השבה"ל ס"י רעיה הביאו, וגם הרש"ל בנהלתה שרד"ל (צד 48) הביא כי הובא במדרכי. ובמחוזו יותרי ס"י קכ"ג (צד 93) נמצאו הוספה ורשות ח' (ר"ל תוספות) והובא שם הגאון רב שמואל בר דוד הלו הורה שמותרים ליום לקרות בתורה אפילו שלא במקום בהן בכל עניינים בין בראונה בין באחרונה כמו ישראל, והוא המאמר שהביא המדרדי

⁽¹⁾ [עי' מבוא לס' מעשה הגאנונים ע' XXX ובהערה קי"ז שם].

וְנִן הָכָא זֶה בְּשַׁבְּחָה לְהַשְּׁלָמָם סֵי לְדָר, וְנִן הָכָא בְּפְרוֹדָם (לֹא בְּשֵׁם הָאוֹרָה) בְּלִקְוּטִים דָּף נִ"ח עֲגָן.

רְבִינו שְׂמֹאָל. (סֵי שַׁצְׁעַח) סִימָם בְּסוּפָה "רְבִינו שְׂמֹאָל" וְאֹולִי כוֹזֵן לְהַרְשָׁכָבָם. תַּחַת סֵי שַׁצְׁעַח סִימָם נִ"כְ רְבִינו שְׂמֹאָל וְאַחֲכָב הָכָא וְנִסְמַח זֶה פְּסָק רְבִינו שְׂמֹאָל. עַיִן סִתְמָנִים כִּיה עַיִב וּבְתוּסִים שֵׁם דָּרָה לֹא אָפְשָׁר. עֹוד סֵי ת' (ע' 186 אַות ח') וְנִן הָכָא רְבִינו שְׂמֹאָל בְּתוּסִים בְּמַטָּה עַיִז שְׁלָא בְּזַמָּנוֹ וְשְׁלָא בְּמַטָּנוֹ כּוֹלָן שְׁוֹיָן שְׂמֹאָל. עֹוד שֵׁם (ע' 198 אַות כִּיז) מִפְּסָק רְבִינו שְׂמֹאָל מְפָלִיטָה הַכְּלִי שְׁנוֹתָנִין בְּרוֹתָחִין טְפָלִיטָה הָאִיסּוֹר. וּבְכִי ב' אַיתָא, כֶּךְ מִפְּסָק רְבִינו שְׂמֹאָל מְפָלִיט כְּלִי שְׁנוֹתָן לְתַחַן הַרְוָתִיחַן מְפָלִיט גַּם הָאִיסּוֹר. וּבְמַבּוֹא לְס' הָאוֹרָה צָד 81 הַבָּאַתְיַ רְבִינו שְׂמֹאָל שֵׁם בְּסִדרָה ה' פְּסָח בְּדִין מְרוֹטָנִין בְּפֶסֶח מִפְּסָק רְבִינו שְׂמֹאָל מְפָלִיט וְהַכְּאַתִי בְּס' הַסּוּדִים הָכָא מְפָרְשָׁה רְבִינו שְׂמֹאָל מְפָלִיט וּנְתַחְנֵת בְּלִי סִפְקָה צָלִיל מְפָלִיט. אַכְלָתָה הִיא בְּרִידָי כִּי אָז לֹא הִי כִּי א' לְפָנֵי וּבְאַמְתָה הַכּוֹנָה מְפָרְשָׁה רְבִינו שְׂמֹאָל מְפָלִיטָה הַכְּלִי, וְנִן הָא שֵׁם טְפָלִיטָה הָאִיסּוֹר לְכֻן אֵין מָקוֹם לְהָה בְּמַבּוֹא שֵׁם. וְאַשְׁר הַטָּעה אַוחֵתִי בְּכִי ב' עַל הַמְלֹתָה רְבִינו שְׂמֹאָל מְפָלִיט מְנוֹקֵר לְמַעַלְהָה בְּקוּיּוֹם*. עֹוד שֵׁם (אַות כִּח') וְאַנְיָ שְׁמַעְתִּי טְשׁוֹם רְבִינו שְׂמֹאָל. כָּל זֶה חַס הַסּוּפוֹת בְּסִדרָה טָן ר' יִצְחָק בֶּן דּוֹרְכָלוֹ וּנְמַצָּא שֵׁם אַנְיָ יִצְחָק, עַיִן לְעַיל בְּעַרְקָה ר' יִצְחָק בֶּן דּוֹרְכָלוֹ.

ה) שְׁמוֹת הַסּוּפְרִים הַמּוּכָאים בְּסִדרָה.

אַגְּדָה. (סֵי י"א) שְׁכַן מְצִיאוֹן בְּאַנְדָה כָּל [הַוְּדוּת] שָׁאַטְרָדוֹד בְּסִפְרָתִילִים לֹא אַמְרָן אֶלָּא לְיֹום נְחַטָּאת שְׁנִי וְאֶלְהָה דְבִירִי דָוד הַאַחֲרָונִים (שֵׁב כִּיג' א') האַטְוּרִים לְיֹום אַחֲרָון, וְנִן הָכָא בְּפְרוֹדָם סֵי ה' (י' עַיִב) וכִּיה בְּלִקְוּטִי הַפְּרוֹדָם ז' עַיִב. עֹוד סֵי שְׁפָ"ה וּמְצִיאוֹן בְּאַנְדָה בְּאַחֲרָתוֹ וְלִימְדָר עַל פְּרָעָה, הוּא בְּמַדְרָשָׁה תְּהִלִּים מְוֹטוֹר א' אַות כ' וּעֲשָׁה שְׁהִיעָרּוֹתִי בְּהַעֲרָה רְסָ"ז וְנִן רְשִׁיִּי יִשְׁעָיה ל' כִּטְבָתְהָיו זֶה וּסְיִים מְדָרְשָׁה תְּהִלִּים וּוֹרָאִתִי כִּי הָכָא הַגְּדָרָה הַגְּנָל נִסְמָה בְּפְרוֹדָם סֵי קְלִיבָה (כִּיז עַיִד) וּבְמַחְזָיו סֵי ס"ט (צָד 284). עֹוד שֵׁם סֵי שְׁפָ"ז וּמְצִיאוֹן בְּאַנְדָה מִפְנֵי מָה אֵין אַוְמָרִים שִׁירָה אֶלָּא עַל הַיּוֹן כ'ו, הוּא בְּגַמְטָרָא בְּרָכוֹת ל'ה עַיִא. עֹוד סֵי תְּכִ"ט וְאַמְרָינִן בְּאַנְדָה שִׁירָה שְׁלַפְנִים ה' מְשָׁה אָוֹמֵר בְּשַׁעַה שְׁעַלְהָ לְרַקְיעָה, לְקוֹחָה מְסִדּוֹרָה רְעִינְג' יִתְעַט עַיִא וְהָוָא בְּמַדְרָשָׁה תְּהִלִּים מְוֹטוֹר צָא"א סְפָ"ז אַוְתָה א' וּנְשָׁהָגָה גַּם בְּמַדְרָשָׁה בְּמַ"ר פְּיַ"ב אַות נ' וּתְנַחְתָּם נְשָׁא אַות בִּז' וּעֲיַן בְּסִדרָה הַעֲרָה ט'. עֹוד סֵי תְּקִיְד שְׁמַצִּיאוֹן בְּאַגְּדָה רְנָנוּ צְדִיקִים בָּה' בְּזַמָּן שְׁחַצְדִּיקִים רְוָאִים אֶת הַקְּבָ"ה מִיד הֵם אַוְמָרִים שִׁירָה שְׁכַן מְצִיאוֹן כְּשַׁנְעַד יִצְחָק וּרְאָה אֶת הַשְׁטִים פְּתֹחוֹתִין מִיד אָמַר שִׁירָה. וְנִן הָכָא בְּפְרוֹדָם סֵי ד' (דָף ט' עַיִב), בְּלִקְוּטִי הַפְּרוֹדָם (י' עַיִג), בְּמַחְזָיו ע' 109 וּבְשַׁבְּלִי הַלְקָטָה סֵי קְכָ"ז וּבְס' מְחַכִּים ע' 26 וְלֹא מְצָאִתִי הַאַגְּדָה, וּבְמַדְרָשָׁה תְּהִלִּים מְוֹטוֹר ל'ג הָוָא בְּסִגְנוֹן אַחֲרָה.

בְּרָאִשְׁתָּה רְבָה. (סֵי ל"א) כְּדָמְרִין ה' יְרָאָה יְהִי רְצֹן בְּשַׁעַה שְׁיוֹחֵד בְּנִזְנוֹן שְׁלַפְנִינוֹ, כְּנוֹנִי הַחַתָּה בִּז' ב' (שֵׁל הַרְשָׁדָל) כִּי בִז' א' מְפָרְמָא לֹא הָיָה עֹוד לְגַדְעַן עֲיוֹן.

* בְּמַבּוֹא לְס' הָאוֹרָה צָד 81 הַבָּאַתְיַ רְבִינו שְׂמֹאָל עַיִז שְׁלַחְרָא עַפְשְׁטִין וְחַסְרָבָה בְּסִדרָה שְׁלַפְנִינוֹ, כְּנוֹנִי הַחַתָּה בִּז' ב' (שֵׁל הַרְשָׁדָל) כִּי בִז' א' מְפָרְמָא לֹא הָיָה עֹוד לְגַדְעַן עֲיוֹן.

עליהם רחמים, הוא בכ"ר פניו אותן ו'. סי' תל"א ומצאתו סיג לדברי בכראשית רכה בפ' וירא אליו, אלהים נצב בו עומד אין כתיב כאן אלא נצב, הוא בכ"ר פט"ח אותן ז' באיזה שניםים והובא גם בפרדס סי' ב' (דף ח' ע"א) ובמחוז סי' קל"ח (צד 180) והטאמר זהה נשנה גם בפסקתא דר"כ פסקא החודש (ט"ט ע"א) וע"ש בהערות שלו. עוד שם, ועוד מצינו שם התייחס ביום אכלני חורב, ומה היה אומר ריב"ל אומר ט"ז שיר המועלות בספר תחלים, הוא בכ"ר פעד סי' י"א והונא שם הכתוב זה העשרים שנה, והוא קרא שלאחר התייחס ביום ודורש על ותרד שניתי מעוני, וגם זה הובא בפרדס ובמחוז שם, ועיין במדרש תhalim ממוטר קפ"ד ובעהרות שלו ובסדרו שם הערכה ט'. עוד סי' תנ"ה הובא וזה מבראשית רבא כתיב כי נдол אתה ועשה נפלאות בו הנוד הזה אם יש בו נקב כו', הוא בכ"ר פ"א אותן ג' והובא ג' בחארה ח"ב סי' ס"ך ובאסטר והיור כי סי' נ"ט ובשבלי הלקט סי' ג' וכותב מצאתו בשם רבינו שלמה זצ"ל כי נдол אתה וכו', וזה ליתא בפרדס רק בסדר שלפנינו ובחרורה ובאו"ה והרב בעל שבלי הלקט כוון להסורה, וגם חנמי התוס' ברבות ס' ע"ב ד"ה מפליא הביאו את המדרש בקצת שניים ועיין בפירש"י בוגרא שם שפרטן כעין מה שהובא בכאן. עוד סי' תק"ד ואף בבראשית רבא כי בו שכת מכל מלאותו אתחמא לא כך אמר ר' ברכיה בשם ר' בר סיטון לא בעמל ולא בגיןה ברא הקב"ה כו', הוא בכ"ר פ"י אותן ט' וע"ש פ"ג אותן ב', והובא גם במחוז סי' קל"ט (צד 109) ובפרדס סי' ד' ובקלוטי הפרדים (י' ע"ג) ובבעל שבאי סי' קב"ו הביא המדרש בשם רבינו שלמה זל' וכוון להפרדים. עוד שם שמצוינו בכ"ר וחין את פni העיר כו', הוא בכ"ר פ"יא אותן ז' והובא בפרדס סי' ד' (ט' ע"ב) וכן הובא בקלוטי הפרדים (י' ע"ג) ובמחוז (צד 109) והובא בשבחה"ל סי' קב"ז בשם רבינו שלמה זל'.

בשר על נבי נחלים. (סי' ריד' כ' נמצוא בתשובות בשער על נבי נחלים טמנาง שתי ישיבות, והובא במחוז סי' שנ"ה (צד 394). עוד סי' תרי"ד ואני מצאי בסדר בשר על נבי נחלים שצרכיך ליתן תחילת החטין בכלי שני ואח"כ נתנים לתוכו העוף לטולנו. וכן הובא בס' האורה ח"ב סי' פ"ה וכן הוא באיסור והותר כי סי' קמ"ז וכן הובא בתשובה חנמי צרפת סי' פ"ב, וצ"ל בס' בשר על נבי נחלים ובס' האורה ח"ב סי' א' (צד 170) הובא עוד הפעם ספר בשר על נבי נחלים כדי לפינן בינויו שהוא בבשר על נבי נחלים, וכי נאיסור והיור סי' ש"ו ובפרדס סי' רע"ב, ובפרדס הגני' כדרילפין בשר על נבי נחלים. הוא ספר בפסק דין ונאסר מתנו ונזכר בתוס' יבמות לד' ע"א ד"ה מתוך, גם בס' הישר לר"ת סי' ה', והרוקח סי' רכ"ז הביא וכן ספק רב יהודאי גאנן בבשר על נבי נחלים, לדעתו הכוונה שפסק כן והובא בבשר על נבי נחלים, ועיין שם הנודלים ח"ב אותן ב' סי' 229, ובאוצר הספרים אותן ב' סי' 678 הביא בשר על נבי נחלים רבינו שמואל הנגיד הלוי חברו, וייש מיחסין אותו לריבינו חם, ונקלוטי מהר"ל מיחסו לר' ביבי גאון, ובבעל סדר הדורות טעה כי חשב ר' שמואל הלוי חברו ע"ש, הספר הזה הובא הרבה פעמים בספר אוור זרוע¹⁾.

¹⁾ עיי' אודותיו במ"ע ZfHB. שנת 1906 ע' 178 ובם' השנתי הי Oil בפפ"ם ח"ה 1907 מחלוקת עברית ע' 61 וכן, מחלוקת אשכנזית ע' 370.]

הלכות גדולות (כה"ג). (ס"י ק"ע) סיים עד כאן מהלכות גדולות וככ"י ב' ע"כ מצאתי בהלכות גדולות ובמבחן סוף סי' ש"ט עד כאן מהלכות גדולות פסוקות דרב יהודה גאון. סי' ר"ג סיים עד כאן מהלכות גדולות, וכן הוכא במח"ז צד 409, וככ"י ב' עד כאן מהלכות גאון, צ"ל מן הלכות רב יהודה גאון או צ"ל מהלכות גדולות. סי' רנ"ז סיים ע"כ מן ההלכות גדולות. סי' רע"ז בהלכות גדולות, וככ"ה במח"ז צד 423, עוד סי' רע"ח וכן מצאתי בהלכות גדולות וככ"ה במח"ז צד 424. עוד סי' ר"ט גם זה מצאתי בהלכות גדולות וככ"ה במח"ז צד 426. עוד סי' ש"ב ותו מצאתי כתוב בהלכות גדולות שלא צריך לומר זמן בסוכה ולולב דסני ברכסא וכלהלות ללבDK מפרש טר רב יהודה תני הבי, וככ"ה במח"ז צד 435, ועיין בסדור שם העורה ו'. סי' ש"ח ור' יהודה פסק בהלכות גדולות, ואין זכר מזה בכמה"ג שלפנינו, עיין בסדור שם העורה ג'. סי' שנ"ה ובhalbכות גדולות [כתוב] בלשון הזה כל חתריא כו' וככ"ה במח"ז צד 254. סי' ת"א בפסק של ר"ת אשר נוסף אל הסדור הביא (ע' 200 אות כ"ח) והלכות גדולות של אספסטיא. עוד שם (ע' 201) וכחדיל פסק בהלכות גדולות בהלכות חמץ בפסח, ולקמן במובא סי' ו' חמצו כל המתארים אשר הובאו בסדור ונובעים מן בה"ג בלי הוכרת שטו ע"ש.

הלכות פסוקות. (ס"י ת"א) כאמור אשר נוסף מר"ת והוא מן ס' היישר סי' שפ"ג הוכא (ע' 199 אות י"ז) וגם בהלכות פסוקות פוסק הלכה כריב"ל כו. ובס' היישר שם וגם בהלכות החזיקות, יש להזכיר בהלכות פסוקות. ובערך הלכות גדולות הבאתי במח"ז סי' ש"ט ע' 356 עד כאן מהלכות גדולות פסוקות דרב יהודה גאון וכן בס' האורה סי' קי"ג (ע' 143) הוכא דרכי אטרינן בהלכות פסוקות דטר רב יהודה גאון ועיין במובא לס' האורה צד 20⁽¹⁾.

הלכות קטיעות. (ס"י קע"ג) הוכא בשם רב יוסף טוב עלם ז"ל, ומזה שחקקתם לפניו מצינו בהלכות קטיעות לא היחיד ייחיד ממש, אלא אפילו ציבור נקראו יהודים, לא שמענו מעולם לא בכתב ולא בכתב פה, ולא תעשו כך שאין מנהג אלא כמו שפירשנו לכם ואל תטעו באותן הלכות קטיעות כך כי טעות הוא. והובא גם במח"ז צד 353 ושם הנושא ולא תטעו באותן הלכות קטיעות כי הם מוטעות ומקוטעות והאל לנו לטעות.

ספר העורך. (ס"י שצ"ט) חסימי פ"י בעורך קmph של עדשים. כ"ה בעורך עורך חסם בשם יש מפרשים, ופי' העורך הוכא גם בתום פסחים מ' ע"ב וכרא"ש פסחים פ"ב סי' כ"ח וע"ש בכרבנן נתナル, ונסדר שם הוא כאמור אשר נוסף מר' יצחק בן דורבלו, ועיין בסימן הקודם בערך ר' נתן בר' יהיאל.

ספר יצירה. (ס"י קע"ח) מירושבים לפני רבינו ובכאן תן פרחך, ובכאן הוא שם שהאותיות שלו עלות לטניין אני והוא [או לטניין] אני ה', ובכאן תן כבוד, אני והוא מפורש בספר יצירה. הוכא במח"ז סי' ש"ח (צד 366) ושם הלשון מתקון יותר, עיין בסדור בהערות שלו. והרב בעל שבנה"ל סי' רפ"ז הביא ובקדושת השם אומרים ובכאן

[1] ראה מה שכח בזה רשב"ב זל' במאמריו דבריו שלמה, מאמר והערות על הלכות פסוקות כי שבאקספארדה, בהמגיד שנת כ"ב גליון מ"א ומ"ה, ור"א עפשטיין במאמרו על ספר הלכות גדולות בהגרן סדר שלישי.]

תנ' פחרך ובכן תן כבוד יש מפרשין. ובכן שם הוא שהאותיות עלין למניין א'ני ו'ה'ו'/א' [צ"ל ו'ה'ו'] אנא ה' [צ"ל א'נ'א' י'ה'ו'ה'] ואני והוא מפורש בס' יצירה, ולא כתוב אל מי בון בונה שהביא יש מפרשין, ועיין באכודרם מה שכתב על זה. וראיתי ברשי' סוכה מה ע"א ד"ה אני והוא שכתב אני והוא בגנטראיה אנא ה' ועוד משבעים ושטים שמות הנוקבים בשלוש מקרים כו' וע"ש בתום וכפսיקתא דר"כ פסקא דברי ירטמי (קיג'ג ע"ב) ובהערה סי' מה שהעירותיהם. וכן מוכא בטור או"ח ה' לל'ב סי' תריס ועיין במרן ב' שם. ועיין תשוכות הנאנאים שעיר תשובה סי' רצ"ז תשובה לרביינו הא' גאנן. עוד בס' תקי"ד נמצא בספר יצירה למה נברא מעשה בראשית בששה ימים ולא נברא בפחות או יותר מכאן אתה למד אל להוועל הקב"ה שהן כי כתות המעדין על הקב"ה ועל ישראל ועל השבת וכשאתה מחלק ששת ימי בראשית לנו' חלקים נמצא לכל אחת מהן כת הרואי להעיר שני ימים כו'. והובא במח"ז סי' קל"ח (צד 108) ובפודם סי' ד' (ט' ע"א) ובלקוטי הפלדים (י' ע"ב) ועיין בתום חנינה נ' ע"ב ד"ה מי הביאו זה בשם המדרש וגם בעל שבנה"ל סי' קכ"ז הביא מצאי' בשם רבינו שלמה זצ"ל מציגו באנדרה למלה נברא מעשה בראשית כו' והטור או"ח סי' רצ"ב הביא בשם מדרש, ולא נמצא מזה בס' יצירה.

ירושלמי (או גנטרא דא"י). (ס' א') ובגמרה דארץ ישראל גרטין הци, תני אין לך אדם מישראל שעינו עשה בכל יום מאה מזות כו'. הוא בירושלמי סוף ברכות וכ"ה בתוספה סוף ברכות והירושלמי הובא בסדור רע"ג דף א' ע"א והובא גם בפודם סי' ה' ושם איתא תנא לכל אדם מישראל שעינו עשה מאה ברכות בכל יום צ"ל אין לך אדם מישראל וכן הובא הירושלמי במתח'ו בהתחלה. עוד סי' ב' ובגמרה דא"י גרטין הци, תני שלשה דברים צריך אדם לומר בכל יום כו'. הוא ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב (דף י"ג ע"ב) ובשער תשובה סי' שכ"ז הולא בך שכ"ז הובא הירושלמי בשם רב הא' גאנן, עיין בסדור הערה ד'. סי' י"ג הולא בך גרטין בתלמודא א'י תנא בת קול יצתה ואמרה אילו ואילו דברי אלהים חיים, הוא בירושלמי ברכות פ"א ה"ה. עוד שם ועוד באותו עניין בתלמוד א'י עד שלא יצתה ב'ק המתחר על עצמו כו', שם שם. עוד שם ותו קא גרטין בגנטרא דא"י, הוא בירושלמי ברכות פ"ב ה"א. סי' י"ט וצריך להזכיר בוין של למען תוכרו שלא יהא נשמע תשכרו דמשמע על מנת לקבל שכר וסדר, ומיטים ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד ה"ה. והוא בירושלמי ברכות ירושלמי, הוא פ"א ה"ה (דף נ' רע"ג), והובא הירושלמי בסדור רע"ג דף ה' ע"ב. סי' כ"ז ר' אבא בריה דר' חייא וכ'י צריך אדם להתפלל במקום המיוחד לתפילה כו', הוא בירושלמי ברכות פ"ד ה"ד (דף ה' ע"ב) והובא בסדור רע"ג צד 7 ובמח'ז צד 14. סי' ל"ה דתני ר' חלפתא בן שאול הכל שוחחין עם ש"ץ בהוראה כו', הוא בירושלמי ברכות פ"א ה"ח (דף ג' טע"א) ולא הזכיר שהוא בירושלמי והובא בסדור רע"ג דף י"א ע"א. סי' נ"ח ואילו הן שבע מעין שמונה עשרה כו', הוא בירושלמי תענית פ"ב ה"ב (דף ס"ה ע"ג) עיין בסדור הערה ד'. סי' קע"ז בעניין אם לומר והשינו בר"ה וו"כ ור' משולם ביר' משה שאל את פ' ארויות יושבי ירושלים והשיבו לומר והשינו, ומביאן ראה לדרכיהם מטמ' ברכות ירושלמי פרק הוראה, הוא בירושלמי ברכות פ"ט ה"ב שטואל אמר צריך לומר והשינו. ובפודם סי' קס"ח איתא והשיבו שאומר

בפרק הרואה, וצ"ל והשיבו שאומר [זהשiano ומכיאן ראייה לדבריהם ממס' ברכות ירושלמי] בפרק הרואה וכיה לנכון במחוז ס"י שכ"א (צד 360). ס"י רעה ור' חננאל איש רומי פ"י ניענו זה וולתי טוליך ומביא מעלה ומוריד כי וכן קבלנו מאכינו האב זצ"ל והעמידנו [עיקר] דבר [ט]תלמוד ארץ ישראל. וככ"י ב' מהסדרו הובא וכן קבלנו מרביינו האב זצ"ל, ובמנהיג ה' אתרוג ס"י ל"ח הובא וכן קבלנו מרביינו הא'ב' (עם נקודות מרביינו האב זצ"ל, ובמנהיג ה' אתרוג ס"י ל"ח הובא כל הלשון הזה וחסרים הטמות, וכן למעלת והיה ר'ת אב בית דין) ובערוך ערך נוע הובא כל הלשון הזה וחסרים הטמות, וכן קבלנו מאכינו האב' זצ"ל ובר"י גיאות דף קי"ב הובא וכן קבלנו מרביינו האב זצ"ל, וכן גם קבלנו מרביינו האב או מאכינו הרב (וכג"ל שם בהערה ד' שורה ה') וכן בויה לפניו בסדר צ"ל מרביינו האב או מאכינו הרב לאבו רבני חוננאל. אבל בעת נ אלה לפניו פ"י הר"ח לאבו רבני חושיאל, שהרי אביו של רבני חוננאל. הנדרס בש"ס דפוס ווילנא וכותב שם בפירושו וכן קבלנו מרביינו האב זצ"ל, וכן יותר נכוון לתקן וכן קבלנו מרביינו האב זצ"ל, וגם ה' אין לפני הרשב"א שהכיא בתשובות שלו ס"י רלי' אנו סומכים על דבריו רבני חוננאל יש אמר וכו' וمبיא ראייה בשם רבני האב זצ"ל. הרוי שם לפניו ה' ה'י וכן קבלנו מרביינו האב, וגם ה'י א'ו'ת ס"י תרנ"א הובא וככ' הר"ח בשם רב האיוועין גם ברא"ש פ"ג דסוכה ס"י כ"ז). והירושלמי שהביא הוא בסוכה פ"ג (דף ג' סע"ד) ובר"ח שם גם בערוך שם והר"י גיאות שם וכמה מהיג שם הובא כל הלשון ירושלמי והתוס' סוכה ל"ז ע"ב ד'ה כדי הביאו את הירושלמי בשם הערוך. ס"י שכ"ה מצינו במנילת ירושלמי לטה קורין מועדות הכל וממן מעניינו של יום כו'. צ"ל במנילה ירושלמי והוא בירושלמי טnilה פ"ד ה"א (דף ע"ה ע"א) ושם מובא רק משה התקין את ישראל שייחו קורין בחורה בשכחות וביטים טובים ובראשי חדש ובחולו של מועד כו'. עוד שם ר' לוי כישר חמא בר חנינה אמר בדין היא שתקדום פ' החודש לפטרה אדומה כו', הוא בירושלמי טnilה פ"ג ה'יו (דף ע"ד ע"ב) ורש"י מיליה כת' ע"א הובא וזה בשם הרושלמי. ס"י שע"ה האוכל מצה בע"ס נאילו בא על ארוסתו בכית חמי' ולקה בתלמוד ירושלמי. הוא בירושלמי פסחים פ' ערבי פסחים ה"א ע"ש והובא גם במחוז ס"י כי (צד 260) וכן הובא הירושלמי בס' האורה ח"ב ס"י ל"ה ובאו"ה ס"י י"ט. ס"י שפ"א ופירושו הדבר בתלמוד, הוא בירושלמי פסחים פ' ערבי פסחים ה'ו וכן הוא לנכון באורה ס"י ל"ז ובמחוז ס"י ס"ז (צד 282) וחסירה המלה הוליה ירושלמי גם בהאורה ח"ב ס"י מה עין שם בהערה ב', וכן חסר בס' הסדרים ובכ"י ב' מהסדר, והירושלמי הובא ברשכ"ם ותוס' פסחים קי"ז ע"ב ד'ה רביעי. ס"י שפ"ט ארבע בוסות הללו תקנו חכמים כנגד ארבעה לשונות נאולה כו', הוא בירושלמי פסחים פ"י ה"א וכן נשנה בכיר פפ"חאותה. עוד שם שכ"ה שננו רבותינו שבארץ ישראל כו', צ"ל שכ"ה שננו רבותינו בתלמוד ירושלמי שבארץ ישראל, והוא בירושלמי פסחים פ"י ה'ז (דף לג' ע"ד) והובא

¹⁾ [וכ"כ בס' העיטור בעשרה הדרשות דף מ' ע"ד ור'ח [ה] צריך לנגע בהולכה ג' פ' וולתי טוליך ומביא ראי' משם רבני האי מדרגרסי' בגמ' דבנוי מערבא וכו'. וכן הובא באבודריהם דפוס פראג דף צ"ב ריש ע"ב וככ' ר'ח בשם רב' האי וככ' בשם חיים דף כ"ג ע"א ובמורוחי לסג'ג עשיין מ"ד. — ובכען זה תמציא בערוך ערך בר (ד') שהביא דבריו הר"ח ואמר דפירוש לה אביו זל' ומחדורי הרכבען לב'ב דף מ' ע"ב ד'ה ה'ג גראה שפה' הוא ליה'ג והביא שם ורב' חוננאל זל' כתוב ה'ב' וכו' והוא קשה הוא שמעתה טובא ופרשנו לו ה' רבני האי זל' ה'ב'].

לנכון במח"ו ס"י ע"ג (צד 286) שכך שננו רכחותינו בתלמיד ירושלמי שעבאי יין שבתוך המזון איינו משכר של אחר המזון משכר ובפרדרס סי' קל"ב הוכא כתו שהוא בסדור. סי' שצ"ה ואמרין בירושלמי מורה ר' יהודה באילפס ע"י משקה. בירושלמי הוכא גם פ"א ה"ה (דף ט"ז ע"ד) איתא א"ר יוחנן ובכלבד ע"י משקה, והירושלמי הוכא גם בחותם פסחים לוי ע"ב ד"ה דכולי עלמא מעשה אלף פטורים וע"ש מה שהביאו בשם ר' תובן הוכא הירושלמי ברא"ש פסחים פ"ב סוף סי' ט"ז ועיין באבות ציון וירושלים להרזה ג' ר' בראטנער חלה צד 109 שהאריך בזה. סי' ח' (ע' 198 אות כ"ה) מוקי ומפרש בירושלמי כו', הוא בירושלמי ע"ז פ"ה החט"ז ועיין בחותם ע"ז ע"ב ד"ה אמר. סי' ח'ה כך נמציא בתלמיד ירושלמי אמר מר הני נשוי דידן שלא שתו חמרא ט"ז בחותם עד ת"ב כו', וכ"ה בפרדרס סי' ק"ס ובמח"ז צד 225 והוא בירושלמי פסחים פ"ד ה"א וחענית סי' א"ז ולפנינו בשינויים, עיין בסדור העורה א', ובטור או"ח סי' תקנ"א הביא הירושלמי, ועיין אבודרם שהביא הירושלמי בשם רב האי ועיין במדרכי ה' ח'ב (נסופ ממס' תענית) סי' רל"ג. סי' תכ"ז והכו תניא בבריתא ברכות ירושלמי. הוא ריש ברכות וכן הוכא הירושלמי ברשי' במשנה ריש ברכות ד"ה עד סוף. סי' תק"ל ובגמרא דא"י מתני א"ר לוי במושג יזtan הקב"ה לאדם הראשון שני רעפין והקישן ויצא האור ובירך עליהם בורא מאורי האש. הוא בירושלמי ברכות פ"ח ה"ה ולקוח מן סדור רע"ג (ל"ב ע"ב) והhocא בפרדרס סי' קי"ג ובמח"ז צד 120.

מגילות תענית. (סי' ש"ג) שניינו במגילת תענית וכן הוכא בפרדרס סי' י"ז במח"ז סי' רנ"ח צד 222.

מדרש. עיין להלן בערך פסיקתא רבתיה.

מבילה תא. (סי' ש"צ), ואילו הן פירושי אנדרה והוא במלילה, שם סי' שצ"ד במאמר שהוספה מכ"י ב' איינו מסדר האנדה ואיינו במלילה עם שאר האנדה הכתובה על המקרא ארמי אוכד אבי, וכן הוא במח"ז צד 293. ונראה כי הגדה של סוף היהת כתובה במלילה.

מסדר עולם. (סי' שכ"ה) בשני בניסן עשו פרה אדומה כמו שמצוינו בסדור עולם. הוא במסדר עולם רבבה פ"ג. סי' שנ"ב לפי שניסן שבו יצאו ישראל מצרים חמיטשי' בשחתת היה כדאמר במסדר עולם, הוא במסדר עולם רבבה פ"ה.

ממ' טופרים (סי' שכ"א). ר'ח טבת שחל להיות בשבת כו', ובטמ' טופרים גרטין שפטפערין בשל ראש חודש, הוא בטמ' טופרים פ"ב, ובפרדרס סי' קצ"ח הוכא בטמ' סנהדרין גרטין שפטפערין בשל ר'ח. אין ספק שהי' כתוב לפני המעתק או חמДЕPsiNS בטמ' והשב שהוא ר'ח בטמ' סנהדרין ובאמת הכוונה בטמ' טופרים. סי' שכ"ה ועוד פירשו בטמ' טופרים ופסיקתא למה באדר, גלווי וידוע לפני הקב"ה שהיה עתיד התן לשקלול על ישראל, לפיכך הקרים רפואה כו', הוא בפכ"א ועיין מה שהעירותי בסדור שם העורה ט'. סי' שנ"א כך כתוב בטמ' טופרים אל תקוץן אל תקוץן טשמע שלא חפסוק, הוא בטמ' טופרים ריש פרק י"ב ועיין שם בסדור העורה א'. עוד סי' שניג כך שניינו בטמ' טופרים באחד בניסן הקום המשכן כו', הוא סрак כ"א והhocא גם בפרדרס סוף סי' י"ז ובמח"ז סי' רנ"ז (צד 222). סי' ח'ט' ובטמ' טופרים יש מעין דבר זה, הוא בפרק י"א ה"ד והhocא במח"ז סי' ק"ז (צד 303). סי'

תנ"ו מצאתי במעט סופרים כך היה מנהג טוב בירושלים כו', הוא בפרק י"ח ה"ה והובא במח"ז ס"י ע"ו (עד 43). עוד ס"י תנ"ז גם זה מצאתי במעט סופרים ביום שהושיבו את ר' אלעזר בן עוריה בישיבה פתוח ואמר אתם נצחים היום כולכם כו', והוא נ"כ במעט סופרים שם ה"ז והובא במח"ז שם.

ספריו. (ס"י קמ"ג) ר' נתן אומר ותקעתם בחוצותיהם אילו שופרות וחיו לונרין אילו זכרונות אני ה' אלהיכם אילו מלכיות, הוא בספריה בהעלותך פסקא ע"י המתחל עני ה' והובא בכח"ג ה' ר'ה (דף ל"ז ע"ג).

ספריא. עיין בערך תורת כהנים.

פסקתא דרב כהנא. (ס"י י"ז) ולישוויה אינש לק"ש כל זימנא דקי' ליה כפראודונגמא חדתא כו', הוא בפסקתא דר"כ פסקא שור או כשב (ע"ז ע"א) ונובע מסדור רע"ג דף ח ע"א והובא בטור אונ"ח ס"י ס"א בשם רע"ג ועיין בסדור שם הערכה ב' הארכתו בזה. עוד ס"י רכ"ד אמר ר' אלכסנדרי כל שבעת ימי החג התורה מרמות להם לישראל שאלו מטר מאת ה', הוא בפסקתא דר"כ פסקא ביום השmini עצרת (קצ"ד ע"ב) וע"ש.

פסקתא רבתי. (ס"י קע"ט) סמכו על מה ששנינו בפסקתא בפרשנה חדש השביעי באחד חדש, כך פתח רבי תנומא לעולם ה' דברך נצב בשמים כו', ציל בפסקא בחודש השביעי והוא ברובתי פ"א והובא במח"ז ס"י שכ"ח (עד 368). ס"י שכ"ב בתנוחמא בפסקתא במדרש ותשלם כל המלאכה א"ר [חנינא] בכ"ה במלויו נגירה מלאכת המשכן כו'. הוא ברובתי פ"ז פסקא ותשלם כל המלאכה והובא בילוקוט מלכים רמו קפ"ז בשם פסקתא רבתי. והציוון "תנוחמא" מוסב למעלה על דבריו רש"ב"ג, והציוון בפסקתא במדרש ותשלם כל המלאכה מוסב למטה למאמר של ר' חנינא. ובפרדים ס"י קצ"ח הנ"י בתנוחמא וכפסקתא ותשלם כל המלאכה ומלהת "במדרש" ליתה ובתנוחמא פ' פקדוי הוא בסוגנון אחר ופה הובא כלשון הפסקתא רבתיה וכן הובא במח"ז ס"י תל"ט (עד 202), ועיין בסדור שם הערכה ד'. עוד שם ולמעלה במדרש שיר חנוכה הבית לדוד שבע חנוכות הן כו', הוא בפסקתא רבתי פ"ב פסקא טומור שיר חנוכה הבית לדוד והובא בפרדים ס"י קצ"ח (ל"ז ע"א) ובמח"ז ס"י רל"ט (עד 203). ס"י שכ"ה ועוד פירושו במעט סופרים וכפסקתא למה באדר, גלו依 וידוע לפני הקב"ה שהי עתוד המן לשקלול על ישראל, לפיקד הקדמים רפואה, שקל' ישראל לשקל' המן כו'. לא מצאתי לא בפסקתא דר"כ ולא ברכחות. וזה ציל שם בהערה י' שנשמטה בשגגה המתמקדמת.

פיוטים. (ס"י רכ"ד) ועל זה שתה המשורר מ"ס יוד מ"ס שאל לא קצורה לא הבית דמהם עצרת. וכייה בכ"ב, ובמעט הסדרים שאלו לא פרקה ולא הבית דמייהם עצרת. ובמח"ז ס"י שפ"א (עד 443) ועל זה שתה המשורר מ"ס יוד מ"ס שאל לא קצורה, לא הבינו ראייהם עצרת. וכזון בודאי לאיזה פיותם, ועיין לעיל בערך קליר מה שהבאתי שם מפיוט איזום אמצע עשרייה משני עשר פעמים. ובטי' קס"ג הבהיר בהערה י' הוספה מכ"ב של הסדרו שהיא לר' ושם הובא ואמנם מקודשת של מוסף يوم שני שמתחיל אגון הסהרה שער פiyut בה רבי בנימין נוי ארבעה קולות בהריעינו, וריבוי מחות להשעינו, עיין לעיל ס"י ד' בערך רבי בנימין. ס"י שכ"ט ואומר

אשר הניא ונוי ובמה זו צד 214 רשום וזה פיטר מיסוד אנשי נסכת הגROLה ומוטוכר בהגמיה"ט ה' מנילה פיא ובועל שכחה"ל ס"י ר' הביא: מצאתי בשם רבינו שלמה זצ"ל יש מקומות שאומרים אחר הברכה פיטר נאה לנו אשר הניא. ובועל תלות הקליר העלה 20 כתוב שנחכר בימי הגאנונים.

פרקיו דר' אליעזר. (ס"י תקכ"ה) שנינו בפרקיו דר' אליעזר בן הורקנוס שאומר מצואה להסתכל בעיטורנו כו'. הוא בפ"כ והובא בפודס ס"י קי"א וכמה זו צד 117 ונובע מסדור רע"ג דף ל"א ע"ב, ועיין מרדי ריש יומא בשם תשוכות הגאנונים. עוד שם ס"י תקכ"ז ואע"פ שכח בפדר"א בן הורקנס ר' מונא אמר כיצד אדם מסתכל בכוס של יין, מזכיר ידו לאור ואומר בורא מאורי האש רואה שמים בעבים כפ"כ וכן הובא בפודס ס"י קי"ב וכ"ה בלקוטי הפלדים (י"א ע"ב) וכן הובא בטה"ז צד 118. ולקוח מסדור רע"ג שם ועיין בתור או"ח ס"י רצ"ז.

שאלותות. (ס"י רט"ז) ובשאלותות דבר אחד בפרשנה נשא הלכה בר' יוסי דבנעללה סליקין, במנחה לא סליקין כו'. ליתא בפרשנה רשא רק בפ' בהעלותך ס"י קכ"ג ויפה העיר הנanon הריב"ב שם עירוב פרשיות קא חווינא הכא כי כל עניין שאלותות הלוחה (טסיטמן קכ"ג) גם ברם צריך כו' שכח בסוטן יש שייכות לפ' נשא, ואולי בדפוס או בהעתקה בשגגה נעשתה ההתחלפות עכ"ל. עוד שם ס"י ת"א ע"ג (201) ובשאלותות דבר אחאי בפרשנה צו את אהרן, הוא דברי ר'ית שם אשר נוספה אל הסדור מספר הושר.

שוחר טוב (מדרש תהילים). (ס"י כ"ט) ד"א מלבי צכאות יודוון יודוון (תהילים ס"ח י"נ) יודוון בהלכה יודוון בחוריה, הוא במדרש תהילים טומור ס"ח אות ז' וכן הובא בפודס ס"י נ"ז (דף י"ח ע"ב) ובועל שכלי הלקט ס"י כ' (דף י"א ע"ג) הביא המתאר הזה בשם רבינו שלמה וכוכן להפרද, כמו שהעריותי במכוא ל' האורה צד 122 וע"ש העלה י"ג. עוד ס"י נ"א דהכי אמר רבנן Mai דכתיב [אמונים גוזר ה'] אילו שהן עונין אמתן כו'. הוא במדרש תהילים טומור ל"א אותן ח' והוא לקו מה טן סדור רע"ג ט"ז ע"ב. וכן האשכול ח"א דף כ"ז וכהמוהיג ס"י נ"ה ובאבורהם דפוס פראג. דף ל' ע"ב ובטור או"ח ס"י קכ"ד הובא בשם רב עמרם גאנון, ועיין במדרש תהילים שם העלה כ"ט. עוד ס"י שפ"ז והקוראין צרכין שייחיו שלשה כפי מה שמצוינו במדרש שוחר טוב כדי שייאמר אדם לשנים הורו. וכן הוא בפודס ס"י קל"ב וכמה זו ס"י ע' (צד 284) ובהאורה ח"ב סי' ט"ה, והוא במדרש תהילים טומור קי"ג אות ג' ועיין בסדור העלה ב' ובמכוא להאורה צד 58 ושם הארץ. עוד ס"י תק"יד וכלה"א ישב עמי בונה שלום וכמשכנות טכתיים ובמנוחות שאנוoot, ודורש מקרה זה במדרש תהילים ט' שישמרו משמרת שבת ייזכו לישב בונה שלום וכmeshcnoות מבטחים. וכן הובא בפודס ס"י ד' דף ט' ע"א וכ"ה בלקוטי הפלדים (י"ג) והובא בשכח"ל ס"י קכ"ז בשם רבינו שלמה ז"ל וכוכן להפרද, אבל לא מצאתי במדרש תהילים, ושם בזוטר צ"ב אותן ח' נדרשCAAן אחר.

תוספותא. (ס"י ק"ט) ושורות שתעה חפיתכם בחרועה לפני, סיימ תוספותא, הוא בתוספותא פ"א דר' ה"א, ובמכוא ל' האורה צד 84 חשבתי שהצעין Tosfeta מוטב לטמה. ס"י קס"ז ת"ר רועה שהרבץ צאו כו', הוא Tosfeta ר'יה פ"ב ה"ה.

ס"י רכ"ב (ע' 105 אות ט') ותוספთא דטניליה מונח הци' דתניא בראשון קורין ובחמשה עשר כו'. הוא בפרק ג' והובא גם במחוז ס"י ש"פ (צד 441). ס"י רמי' תניא בתוספთא אין נוטלן עצים מן הפסוכה כו'. הוא בתוספთא ביצה פ"ג. ס"י ש"פ' כאotta שהשנינו בתוספთא דנייר ניר ששווה מכל משקין האסורים לו. הוא ריש פ"ד והובא גם ב פרודם ס"י ק"ל וכנהורה ח"ב ס"ט וכ"ט והובא במחוז ביצה פ"ג. והוא שם עירובין ד' ע"א ד"ה גוף. ס"י ח' (ע' 198 אות ב"ד) כדתניא בתוספთא תניא נשבר העצם ויצא לחוץ ואין עוד פרק ט'. ס"י תקפ"ד ועוד מצא רבי בתוספთא תניא נשבר העצם ויצא לחוץ ואין עוד ובשער מקיטין אותו פסול כו'. הוא בס"ג דחולין ה"ד.

תורתכהנים. (ס"י ד') בטפרא דבי רב דהוא תורהכהנים. ס"י ריע"ח כדתניא בתורתכהנים הוא בפי מצורע והוא לשון רשי' סוכה ל"ח רע"א. עוד בס"י תרי"ד מצאתי וראיתי בת"ב כפרשתו צו את אהרן. הוא שם פרק ז' +

תנחותמא. (ס"י י"ד) א"ר מניא לא תהא ק"ש קלה בעיניך מפני שיש בה רמ"ח תיבות חמניין אייררים שכacadם, הוא בתנוחמא הנדפס מכבר קדושים אותן ותנוחמא הקדום קדושים אותן ו' והעירות יש בהערה כ"ה שМОוכא בשכח'ל ס"י ט"ז בשם התנוחמא, וכן מוכא בתניא ס"י ד'. ס"י רכ"ד וכן אמר ר' תנחותמא כל שבעת ימי החג מתפלין [לטלים יו"ט האחרון] על הנשיטים. הוא בתנוחמא הנדפס מכבר פנהם אותן ט"ז וכתנוחמא הקדום פנהם אותן י"ג והובא גם במחוז ס"י ש"פ' א' (צד 443). ס"י ש"ג אמר רשבי' אמר הקב"ה לישראל היו מכבדין המצוות כאילו כבדתם אותה כו', הוא בתנוחמא הנדפס מכבר ויגש אותן ו'. ס"י ש"ב בתנוחמא בפסקתא במדרש ותשלם כל המלאכה מאד עמקו מהשבותיך א"ר [חנינא] בכ"ה בכטלו נגירה מלאכת המשכן ועשה מקופל עד אחד בנין שהקימו משה כו', וכ"ה ב פרודם ס"י קצ"ח ובמחוז ס"י רלי"ט (צד 202). ובתנוחמא פקדוי' אותן ר' הובא בשם ר' חנינא ששה חדשים היה עוקב במשכן נ' חדשים עשו אותן ונ' חדשים קיפלו' אותן. ובתנוחמא הנדפס מכבר פקדוי' אותן י"א ר' חנינא אומר בא' באדר נגירה מלאכת המשכן כו'. וכאשר הובא לפניו בסדר הוא בפסקתא רבתי פ"ז עיין בתנוחמא מה שהעירות בהערה מ"ז, ובמוכא לתנוחמא ס"י י' אות ט' (צד 92) כתבתי: רשי' בט' הפרודם (ה' חנוכה דף מ"ז ע"ג דפוס קושטאאנטיניא הוא בדפוס ואראשיו ס"י קצ"ח) הביא ז' ול' בתנוחמא ובפסקתא ותשלם כל המלאכה אמרין מאד עמקו מהשבותיך אר"ח בכ"ה בכטלו נגירה מלאכת המשכן כו'. ודבוריו אלה הבאתني גם מבמא להפסקתא או' כי הדzion תנחותמא ט██ס למטה (באהורה צד 85 נדפס בטעות למעלה) אבל כתעת עיניתי כי לא נמצא בתנוחמא כלל, רק הדzion "תנחותמא" ט██ס למעלה על המאמר שהביא ומה ראו לקרות בימי חנוכה הנוכחת המובה? לפי שעשה משה בהר אוזן ק' ב' ימים פעם שלishi' מ' יומם וירד בעשרה בתשרי, ונתקשר סלחתי ביר' ובו ביום נאמר לו ועשה לי טքש, וידעו הכל שנתרצה להם שמצו הכל במלאה ועשה בוריות, א"ר שמואל בר נחמני לנו' חדשים עישאות, תשורי מרחשון ובכטלו נגירה, ועל זה סיים בתנוחמא, והוא בנדפס מכבר פקדוי' אותן י"א.

תרגומים. (ס"י רפ"ה) כי יבעול בחור בחלקה (ישעה ס"ב ה') כדטרוגן אמר כמה דמתיחתב עלם עם כהולה. ס"י תל"א. וישבו שרי מואכ' (במדבר כ"ב ח') ומתרוגמין ואוריכנו. ס"י תמן' א' כדרתרגומי' כעמא דמדרך ואתא לירושלים בזמנ' מועדי פיסחה,

תשובות הגאנונים. (ס"י רט"ו) גם בתשובות הגאנונים כן, וכ"ה במח"ז ס"י שנ"ה (צד 394). ס"י ת"א בתשובות הגאנונים בתשוכות דבר יהודאי נאון כתוב כן, כל הסימן הוא הוספה שם מספר היישר לר"ת ס"י שפ"ג. ס"י תקל"ו נמצוא בתשובות הגאנונים סייע למורי צדק וכ"ה במח"ז ס"י קל"א (צד 155). אבל שם הוא בסוף אמר שלפנינו ובאמת מוטב לטעמה למאמר ר"ח וחולו של מועד בו, וכן נמצוא בשבל' הלקט ס"י קע"ח בשם תשובה הגאנונים זיל והביא כל הלשון כמו שהוא לפניו ר"ח וחולו של מועד שהלו להיות בשכת כו'.

ו) המקורות אשר שאב.

בין הספרים אשר היו לו לעיניים בעת אשר חבר את סדרו לא נכל לרשום את כלם, כי רנים הם אשר לא נמצאים לפניו. ספר אחד אשר שאב הרכה טמנו הוא הלכות גדורות (כה"ג). לעיל בס"י ה' הכתבי המקומות אשר היבא ספר הלכות גדולות. אבל נמצאים הרכה דברים בסדר הניבעים מכ"ג ולא הוכרו בשם, כמו שתראה בס"י כ"ח וכי מצלי יתן אנפהוי באירועו וכו', והוא מכ"ג ברכות פ"ה (דף ה' סע"ד בדפוס ווינציא). ס"י מ"ח והיכא דצלוי איניש ואשכח צואה, והוא מכ"ג ברכות פ"ג (דף ב' ע"ד). ס"י ט"ט הנזכר לנקיון וכו', והוא מכ"ג ברכות פ"ג (דף ג' ע"א). ס"י נ' ומتابעי לה לכר ישראל וכו', הוא מכ"ג שם שם. סוף ס"י ס"ג והאי דရשי רבנן בתור בשר גבינה, בה"ג ברכות פ"ז (ט' ע"א) עיין בסדר העורה י"ב. ס"י ס"ז רב אמר וכו', בה"ג שם, גם הלשון ולא משין הוא לשון הבה"ג, עיין בסדר העורה נ' והי'. ס"י ס"ז והיכא דקא מסני על גבי הנהר וליכא מנא בהירה למשכלי מיא למסחא ידיה וכו', הוא בכ"ג שם וחובא גם בהארה ס"י מ' ושם הגי' והוכי דמסני על כיפ נהרא. ס"י ס"ז וכי קאמרי ציריך נטילה ידיים, בה"ג שם וחובא בס' האורה ס"י מ"א והובא בהascal' ח"א צד 38 בשם בה"ג וכן הובא במח"ז ס"י נ' (צד 27) כמו שהעירותי בהארה נ'. ס"י ס"ח אבוח דשיטואל וכו', בה"ג ברכות סוף פ"ז. ס"י ס"ט כל איתחא וכו', בה"ג שם. ס"י ע"א והיכא דאיكري ואכל לחמא ואישתלי ולא שרא המוציא וכו', בה"ג ברכות פ"ז (דף י' ע"ב) והובא במח"ז צד 28 והובא בס' האורה ס"י מ"ד. ס"י ע"ב והיכא דאלכלי זומספקא אי בריך אי לא בריך וכו', בה"ג שם וחובא בהארה שם. ס"י ע"ח והיכא דאלכלי זומספקא אי, בה"ג ברכות פ"ג (י' ע"ב). ס"י פ"ב ואי בעי לאומוני בהדי אנשים, בה"ג שם פ"ז (ט' ע"ג). ס"י פ"ג אמר אבוי וכו', בה"ג שם (ט' ע"ד). ס"י פ"ד שלשה שאכלון, בה"ג ברכות ריש פ"ג. ס"י פ"ז ואילו תלהא וכו', בה"ג שם פ"ז (י' רע"ב). ס"י ס"ז והיכי דקא בעי לטיקם וכו', בה"ג שם (ט' ע"ד). ס"י פ"ח והיכא דאלכלי בתלהא, בה"ג שם. ס"י פ"ט ושתי חבורות וכו', בה"ג שם (י' ע"ג). ס"י צ"א וכדר מזמנין בי תלהא, בה"ג ברכות פ"ז (י' ע"א). ס"י צ"ב וכל מאן דשמע מן חבירו וכו', בה"ג שם (י' א רע"א). ס"י צ"ג וגאי גמר סעודתיה עד שייעור כמה מעכבר וכו', בה"ג שם (י' ע"ד). ס"י צ"ד מי [שאכל] ושבח ולא בירך, בה"ג שם. ס"י צ"ז מנין מהן וכו', בה"ג שם (י' ע"א). ס"י צ"ז ת"ר סדר ברכות וכו', בה"ג (י' ע"א). ס"י צ"ז מנין לברכת המזון מן התורה, בה"ג (י' ע"א). ס"י צ"ח ומיבעי לה לארכורי ברית ותורה, בה"ג (י' ע"א). ס"י צ"ט ובשתי ברכות קמייתא, שם שם. ס"י ק' ודאי מאן דISTRY

המושיא, בה"ג שם שם. סי' ק"א אמר ר' זירא כי, בה"ג שם ("א ע"ב). סי' קכ"ט מנהה גודלה כו', הוא בכה"ג ברכות פ"ד (ד' ע"ב). סי' קל"ל חסלה הערב, שם (ד' ע"א). סי' קל"א אמיתי, בה"ג ברכות פ"א בהתחלה. סי' קל"ב אריב"ל, שם שם. סי' קל"ג תニア רשב"י אומר, שם (א' רע"ב). סי' קמ"ב שליח צבור אומר אבות וגנורות, בה"ג ה' ר'ה (ל"ז ע"ג). סי' קמ"ג ומניין שאומרים מלכיות וחכונות ומוסרות, שם שם. סי' קמ"ט אמר ר' יצחק, בה"ג שם (ל"ח ע"א) ועי"ש הערכה ב'. סי' קנ"א כל השופרות כשרין, שם שם. סי' קנ"ב שופר-שנופר, שם שם. סי' קנ"ג נסרך לאורכו, שם שם. סי' קנ"ד שלחו ליה לאנוה דשמדוֹלָל, בה"ג שם (ל"ח רע"ב). סי' קנ"ה התוקע לתוך הבור, שם שם. סי' קנו"ח אמר רנא שטע מקצת תקיעה, שם שם. סי' קס"ג קס"ד בשופר, שם שם. סי' קנו"ח אמר רנא המודר הנהה מתחבירו, שם שם. סי' קס"ג קס"ד קס"ה קס"ז קס"ז קס"ח קס"ט ק"ע הם מבה"ג ובסתוף סי' ק"ע סיים: ע"ב מהלכות גדולות, ובמה"ז סי' שי"ט סיים ע"ב מהלכות קצתת קquia, שם שם. סי' קפ"ז ה' יוכ"ב עד סוף סי' ר"ג כולם לקוחים מן בה"ג ה' יוכ"ב כאשר העירות שם וכטוף סי' ר"ג סיים: עד כאן מהלכות גדולות. סי' רכ"ח העווה סוכה לעצמו כו' וכל הסימנים שלאחריו עד סוף סי' רנ"ז הם לקוחים מן בה"ג ה' סוכה ובסתוף סי' רנ"ז סי' עד כאן מן ההלכות גדולות. ובאמצעו נספח לפעמים פירוש על איזה אמרים והס' הוא מרשי' בוגר מלה בטליה והעירות עלייהם במקומן. סי' רס"ח מנה"ט דת"ר כי, הוא בכה"ג ה' סוכה, סי' ר"ע והיכא דאיקלע يوم הראשון של חג, שם שם. סי' רע"א אם חיסר אדם מניין של לולב כו', שם שם. סי' רע"ב ובזיריך למיהוי, שם שם. סי' רע"ג א"ר יהודה, שם שם. סי' רע"ד אמר רנא, שם. סי' רע"ז שמעין מהכא, שם שם, ובסתוף הסימן סיים "בהלכות גדולות". סי' ריס' גם זה מצאתי בהלכות גדולות והיכא דלא איתנהיה ללולב כו', בה"ג ה' לולב (ל"ד ע"א). סי' רפ"א רפ"ב רפ"ג, נ"ז בכה"ג שם. סי' רצ"ה ניקב כו', הוא בכה"ג שם. סי' רצ"ט שיעור אחרון, שם סי' ש"ב ותו מצאתי כתוב בהלכות גדולות. הוא בכה"ג ריש ה' סוכה, עיין שם הערכה ה'. עוד שם ובהלכות לולב דפרקיש טר רב יהודה, עיין שם הערכה ו'. סי' ש"ח ורב יהודה פסק בהלכות גדולות כו', עיין הערכה ו'. סי' ש"ד היכא דבעי לאדרליך נר חנוכה ונור שבת כו', בה"ג ה' חנוכה ורשות שם "פסק" עיין הערכה ב'. סי' שט"ז אמר רב הונא הזיר בנו חנוכה, בה"ג שם. סי' של"ה והיכא דקורי ליה מסיפה לרישא, בה"ג ריש ה' מנילה, עוד שם ומתכבי ליה למקריה כולה, שם שם. סי' של"ז והיכא דaicא מנילה הכתובה בין הכתובים, שם שם ורשות "פסק". סי' של"ז והיכא דشمטע ליה מחריש שוטה וקטן, שם שם. סי' של"ח כל היום כשר לקידוח מנילה, שם שם. סי' של"ט ועדיף ממשעו מקרה מנילה, שם שם. סי' שט"ט אמר רב, שם שם. סי' שט"ב תני ר' יוסף שם שם. סי' שט"ג ודוכתא דלא נהני לمعد מלאכה, שם שם. סי' שנ"ה ובhalcoות גדולות כתוב בלשון הזה. סי' ח"ט אמר שטואל אין תעינה צבור בבבל, בה"ג ה' תיב עיין הערכה ב'. סי' ת"י תיר כל המצות, שם שם. סי' ת"א ותן מקום שנגן, שם שם. סי' ת"ב שבת שחיל ת"ב בחנוכה, שם שם. סי' ת"ס ה' עירובין וכל הטעמים שלאחריו מה' עירובין הם מטה"ג ה' עירובין. והרבבה מאמורים העתיק ללשון הקודש והעירות על כלם בהערות של', סי' תפ"ד מכאן טמכו חכמים, והוא מטה"ג ה' קידוש והבדלה. סי' תפ"ז ומאן דקדיש ומקמי דלייטעם אישתען, הוא מטה"ג שם שם. ועיין

תשוכות הנאותים דפוס ליק סי' נ"ה נשאל רב שרירא נאון על דברי כה"ג ע"ש. סי' תפ"ח והיכא דקדריש ליה באושפיזיה כו', הוא מבה"ג שם שם. סי' תקכ"ה וטשות הци פשטיין ידים להבדלה כו', לקוח מן כה"ג ה' קדוש והברלה והוכא גם בסדרות סי' קי"א ועיין שם בסדור הערה ד'. עוד שם מדרוריתא מנגן דמבדילין על נהורה, כה"ג שם. סי' תקכ"ח שם במאמר שלפנוי ע"ש הערה ה'. סי' תקכ"ז אוור של נבשן כו', מבה"ג שם. סי' תקכ"ח והיכא דלא שכיה חמרא כו', כה"ג שם ורשום שם "פסק" וhocca באורי' ח'ב סי' י"ד. סי' תקכ"ט אמר רב חיליפה ברAMI אמר שטואל, מבה"ג שם. סי' תקמ"א תקמ"ב תקמ"ג תקמ"ד תקמ"ז תקמ"ז הוא מבה"ג ה' תשעה באב וכ"ה במוניות תענית עיין בהערות ריש סי' תקמ"א. סי' תקנ"ב תקנ"ג תקנ"ד תקנ"ז תקנ"ח תקנ"ס תקמ"א תקמ"ב תקמ"ג תקמ"ד תקמ"ה תקמ"ז תקמ"ז תקמ"ז תקע"ב תקע"ג תקע"ד תקע"ה תקע"ו תקע"ז תקע"ט הם מבה"ג ה' אבל בסדר אחר קצת.

עוד ספר אחד שאב הרבה ממנו הוא סדור רב עמרם נאון. ועיין לעיל סי' ה' הבאות הנקומות אשר הזיכר את סדר רע"ג אבל נמצאים הרבה מאמורים הנובעים מסדור רע"ג בלבד הזכרת שמו. כמו שתורתה סי' א' תניא היה ר' מאיר אמר חייב אדם מישראל לכרך מאה נרכות בכל יום כו' הוא לקוח מסדור רע"ג (ווארשה תרכ"ה) דף א' ע"א כמו שהעירותי שם. גם מה שהובא ומנוגן כל ישראל שבסדר הוא אספטיא נך הוא כו', הוא לשון רע"ג שם. ולפניו היה הסדור טרע"ג יותר בשלימות מאשר הוא לפניו בדפוס. כי גם חשבון המאה ברנות ה比亚 בעל ספר היראים מסדור רע"ג מה שלא נמצא בסדר ע"ג לפניו והוא גם לפניו רישי זל' בסדור רע"ג). עוד בס"ב ומאנ דמברך שלא עשוי בור לקוח מן סדור רע"ג וחסר לפניו בסדור, והמנוגן סי' א' ה比亚 זה בשם ר"ע וסימן עד כאן יסוד העממי (הינו רב עטרם). וכן מה שהביא בסדור שם חרוא דישאי לו קמי רב נטראוני נאון ציל, גם זה היה בסדור רע"ג וחסר לפניו. סי' י' דמאנ דפלין אומר כו', הוא בסדר ע"ג דף ב' ע"א. סי' ד' וסמק לדבר מצאי בסדור רב עטרם, הוא בסדר ע"ג צד 14. עוד שם וишנה באיזהו מקום ודורש בר' ישמעאל, כל המאמר לקוח מן סדר ע"ג דף ב', סי' ה' ואומר רבון [כל] העולמים ומאנ דקא חתים מהווים ברוב התשכחות שכשתא בידיה, הוא לקוח מסדר ע"ג צד 2. סי' ו' ומיבעי ליה לאינייש לבוניה דעתיה בתחלה לדוד כו', הוא מן סדור רע"ג דף י' ע"א. סי' ח' ולאחר מיבעי ליה לאינייש לאתחיל שמע בזער או, הוא מן סדור רע"ג שם. סי' ט' ומאנ דקרי ק"ש בעונתה, הוא מסדר ע"ג שם. סי' י' ודרקארמן אסור לאישתעוו, הוא מסדר ע"ג ג' ע"ב. סי' י"ב והכי אמר רב נחנון ריש מתיבתא, הוא מסדר ע"ג ד' ע"ב עיישי הערה א'. עוד שם ואמן שעוניין כו', הוא מסדר ע"ג שם. סי' י"ג דרי

¹⁾ [ועתה זכינו לאורו ומגלגן זכות ע"י זכאי ה' החכם מהר"א מארכס שהויל הוסיף ותקונים לסדר ע"ג שם נמצא כל מה שהובא פה בסדור בס"י א' וב' וכן כל סי' ה' (שם ע' 3) וס"י ו' (בכ"י ולצבערגער שם לדף ג' שורה ד'). כל סי' ב"ד (עמ' 5 לדף ז' ע"א), סי' ע' (ריש ע' 8), ע"ג (שם), ס"ס ע"ה וכשהוא שורה וכו' (שם ע' 7 לדף ט"ז ע"ב) כל סי' ע"ז (שם), סי' ע"ז עד אותה ג' (שם סוף ע' 7 וירוש ע' 8), כל סי' ע"י (שם ע' 8), ועיין סי' ר' ר' הערה א' ובחותמת ריש ע' 34. וירוש סי' תפ"ח הוא בסדר ע"ג כ"ז ע"א שורה י'ח וו'ט עם ההוספה שבסוף ע' 12, וסי' תק"ח אות ב' ג' וד' הוא ג'ב מסדר ע"ג דפי'א ע"ב, וסי' תק"ן הוא בחוספה ע' 17 מנוק הוכ"ז].

שתיים לפניה כו', הוא מסריעג דף ה' ע"א, עיין בסדור שם העלה א' וב', וכל הלשון הוא מסריעג, וכן הלשון כי היכי רעכדרין בתרחין מתייבחה ובכלל אספטיאן וכל קהילות שבחארץ אשכנז כולם זכו לאלף טבות וברכות שכולם מלאים מצות כריטמן ומעשייהם מעשים נאים וכו'. סי' י"ד וכדרקי איניש ק"ש מביעו ליה לאפסוקי בין כל תיבנה והיכבה כו', הוא מסריעג דף ו' ע"א. סי' ט"ז ומכבעו ליה לאפסוקי כו', הוא מסריעג שם. סי' ט"ז כל הקורא ק"ש, סדור רע"ג שם. עורך לאפסוקי כו', וכשהוא קורא ק"ש אסדור ברטיזה כו', שם שם. סי' י"ז ולישווה איניש לק"ש, שם שם. סי' י"ח תנא תנא קמי דרי', שם שם. סי' י"ט וציריך להתיו בו"ז, שם שם. סי' י' אמור להפסק, הוכא במריעג דף ה' ע"ב. שם ואין להוספה, שם שם. עוד שם ואסדור לספר, שם שם. עורך שם ומיד ציריך לעטוה, שם שם. סי' י"א ומיביעו ליה למיטמק נאולה לתפילה, שם צד 6. סי' י"ב ועומדים בחפללה, סריעג דף ו' ע"א. סי' י"ג יכול מתחפלל אדם כל הדום, שם שם. סי' י"ה ומאן דקאים לצלויי, שם צד 7. סי' י"ז ומיביעו ליה לאיניש לטיקבע דוכתא לצלותא, שם שם. סי' י"ז רב אבא כו', שם שם. סי' י"ח ומיביעו ליה לכונוי כרעיה, שם שם. סי' י"ה וכשמניע ש"ץ למודים, הוא במריעג דף י"א ע"א. סי' י"ז אדריב"ל כו', הוא דף י' ע"א. סי' י"ז ולא מיביעו ליה לאיניש לאומסוי על סדר תפילה, הוא במריעג דף ח' ע"ב. סי' י"ח ובתר דטסיים צלותיה, הוא שם דף ט' ע"א. סי' י"ט וציריך לפטווע ני פטיות לאחריו, הוא שם דף ט' סוף ע"ב. סי' י' תננו רבנן מנין שאוטרים אבות, הוא דף ח' ע"ב. סי' י"א תיר המשטיע קולו בתפילתו, הוא שם דף ט' ריש ע"ב. סי' י"ב הרק בתפילתו, שם שם. סי' י"ג ואסיד ליה לאיניש כו', שם ט' ע"ב. סי' י"ד וכדראי ומצלי כו', שם שם. סי' י"ז ומאן דמספקא ליה, הוא מסריעג דף י"ח ע"א. סי' י"ז ומאן דעיל' כו', הוא שם דף י"ט ע"א. סי' י"א ומאן דקאים בכני השאה, הוא שם דף ט' ע"ב. סי' י"ב נטראני גאון, הוא מסריעג דף י"א ע"א. סי' י"ד ותו ששאלתם, שם שם. סי' י"ה ותו שאלו מקמי הרב נטראני הוא מסריעג דף י"ד ע"ב. סי' י"ו אמר ליה אליו רב יהודה כו', הוא מסריעג דף י"ג ע"ב. סי' י"ח תיר המהלהך בדרכך, הוא מסריעג דף י"ד ע"א. סי' י' לא מיביעו ליה לאיניש כו', הוא בדף י"ד ע"ב. סי' י"א ושאלו מקמיה רב צמח ראש ישיבת גאון יעקב בישיבה הייא פומבדיתא כו', הוא במריעג שם. סי' י"ג וכשמנבקש לאכול ציריך ליטול יドין, הוא בדף ט"ז ע"א. סי' י"ה והשותה מים בתחום סעודתנו, הוא שם ט"ז סע"א ועיי"ש בהערה ב'. סי' י"ט ומאן דאכיל כוית מחיב לברכוי, שם דף ט"ז ע"ב. סי' י"ט ולענין עצורופי כו', שם שם. סי' י"ב ומאן דעיל' ואשכח אינשי דכרוך ריפטה, שם שם. סי' י"ח סדור תפלה המנחה, הוא במריעג דף י"ז ע"ב. סי' י"ט קס"ד מי שביריך כו', הוא מסדור רע"ג צד 46. סי' קס"ה רב פפא כו', שם שם. סי' קס"ו הוא מסדור רע"ג דף י"ז ע"ב, עי"ש בסדור העלה א'. סי' י"ח ערבי יו"כ טובל ארם עצמו, שם שם בחופפת דברים, אויל היה כן לפניו במריעג. שם שם ובסדר רב עטרם מצאתי, הוא בסדור רע"ג דף י"ז ע"א וע"ש בסדור העלה ה'. סי' י"ט ומכרך שהחינו, שם שם וע"ש בהערה ב'. סי' י"כ וואפ"י דאין מבדילין על הפת

הוא מטריע"ג דף מא"ב ע"ב ועיין בסדור העורה ה'. גם מה שהכיה וכן אמר הטעם אדונינו מאור עינינו מר רב צדוק ריש מתיבתא זכרונו לעוז, בן הואר בטריע"ג שם, עיין העורה ו'. סי' שי"ח הוא טס' רע"ג דף ל"ג וכן והכי אמר רב [שר] שלום נאות הוא מטריע"ג שם. סי' שכ"ח הוא מסדור רע"ג דף ל"ז ע"ב. סי' של"ג הנוך את המגילה הוא מטריע"ג דף ל"ז ע"א. סי' של"ד ומגילה שאינה משורתת, מטריע"ג דף ל"ז ע"ב, וכן והכי אמר רב נטראני ריש מתיבתא, הוא לשון רע"ג. סי' חט"ז וכסדר רב עמרם מצחתי בת"ב שחרית ומנהג כו', עיין שם העורה ג'. סי' חכ"ט כשיכנס אדם על מטבח לישן הוא מטריע"ג י"ט ע"ש בהערות. סי' תל"ב מפושש בסדר רב עמרם, לפניו בטריע"ג בסגנון אחר ע"ש בהערה ד'. סי' תע"ג והמלך נר לשנת ציריך לבך כו', הוא בטריע"ג כ"ד ע"ב, ועיין חוס' שבת כ"ה ע"ב ד"ה חובה והכיאו שם בשם רב עמרם המלך נר בשחת מביך כו', וכן הביא ר"ת בס' היישר סי' תרכ"ב דברי רע"ג. סי' תע"ד ובכללי שבתוות, הוא מטריע"ג שם ונמס הסיום וכן עוישין וכן מנהג, הוא לשון רע"ג שם. סי' תע"ה ושאליו מקמי רב נטראני נאות, הוא מטריע"ג דף כ"ה, והובא בטור או"ח סי' רל"ג. גם הלשון וכן מנהג בישיבה שלנו ובבית רביינו שבכבל והכי אמר מר רב שלום נאות, הוא לשון רע"ג שם. סי' תע"ח ואם טעה בשחת, הוא בטריע"ג כ"ה ע"ב. סי' תע"ט ואם טעה יחד כו', הוא מטריע"ג שם. סי' ח"ט לאחר חפתלה לחש כי והכי אמר רב משה נאות, סרע"ג כ"ה ע"ב והובא בסמ"ג עשיין בס' י"ט בשם רע"ג. סי' תפ"א ומקדשין על היין כו', סרע"ג שם שם. גם יתר המאמרים שם לקוחים מן סרע"ג דף כ"ז. סי' חפ"ב ולאחר שמקדשין בנית הנקמת כו', הוא מטריע"ג שם. סי' חפ"ג ומיבעיליה לאונייש לטיקם כו', מטריע"ג שם. סי' חפ"ה וטוועט טמןנו כדי רבייעית, סרע"ג שם. סי' חפ"ז ואם אין לו יין, מטריע"ג שם. עוד שם והכי אמר רב עמרם נאות שם. סי' חפ"ז ואסור לו לארם, סרע"ג כ"ז ע"ב. סי' חפ"ט ונשים ועבדים כו', סרע"ג על שתיה כנרות, סרע"ג שם. סי' חצ"ב ושאליו מקמי רב נטראני, סרע"ג שם. סי' חצ"ג ובשחרית של שבת כו', הוא מטריע"ג כ"ח ע"א. סי' חצ"ד והולין לבצע על תורה כו', סרע"ג שם. סי' חצ"ב ושאליו מקמי רב נטראני לבהננים, הוא בטריע"ג כ"ז ע"א. סי' חצ"ה והכי אמר רב שלום נאות, סרע"ג כ"ח ע"א. סי' חצ"ז וקורין בתורה כו', מטריע"ג כ"ח ע"ב. סי' חצ"ז ותן נמי כו', סרע"ג שם. סי' חצ"ח וכי קריין בטפרא דאוריתא, סרע"ג שם. סי' חצ"ט ושאליו מקמי רב נטראני נאות, מטריע"ג כ"ט ע"א. סי' חק"ב והכי אמר רב נטראני נאות, סרע"ג שם. אמר רב חנן כו', שם שם. סי' חק"ב וכן אמר רב נטראני נאות, סרע"ג שם. סי' חק"ג והקורא בתורה כו', מטריע"ג כ"ט ע"ב. סי' חק"ד רב שר שלום ריש מתיבתא כו', מטריע"ג י"א ע"א. סי' חק"ז וכי האי שושלתא כו' כהנים נושאין כפיהם, סרע"ג י"א ע"ב. סי' חק"ט ועוד מהדר אפה מצוברא, סרע"ג שם. סי' חק"י ומאן רחוי חלמא כו', סרע"ג שם. סי' חק"ז וצדקה שאומרים במנחה בשחת, מטריע"ג ל' ע"א והובא בתום מנהות ל' ע"א ד"ה מכאן. סי' חק"ז ומיבעיליה איןש לאגורי, מטריע"ג ל"א ע"א. סי' חק"ח וצדrik להזכיר הכללה בחונן הרעתה שם. סי' חק"ט אם טעה כו', שם. סי' חק"א ומסדר כל התפללה, שם. סי' חק"ב והכי שרד רב שלום נאות כו', שם. סי' חק"ג ומיביאין לו כוס כו', שם ל"א ע"ב. סי' חק"ה

והכי אמר רב נטרכני גאון במו"ש בכורא מאורי האש מסתכלין בכפות ידיהם כי, מסריע"ג שם. סי' תקכ"ז ואעפ" שכתוב בסדר"א בן הורקנס כי, מסריע"ג ל"ב ע"א עיי"ש בהערה זו. עוד שם דהכי אמר רב עטרם ריש מתיבתא אין טברילין על הפת כל עיקר, סרע"ג שם. סי' תקכ"ז ר' יצחק אומר, סרע"ג שם ועיין שם בהערה א'. סי' חקכ"ט ואסור לו לאדם לטulos קודם שבידיל, מסריע"ג שם. סי' חק"ל והכى שדר רב נטרכני גאון, סרע"ג שם. סי' תקמ"א אלו ימים שמתחנין בהם מן התורה, מסריע"ג ל"ד ע"א. סי' תקמ"ב אמר ר' זעירא, מסריע"ג ל"ד ע"ב. סי' תקמ"ג ת"ר עד מהי אוכל ושותה, סרע"ג שם. סי' תקמ"ד אמר רב יהודה, סרע"ג שם. סי' תקמ"ה והכى אמר רבינו נתן, סרע"ג ל"ה ע"ב. סי' תקמ"ו תיז' אדם שיש בידו עבירה, סרע"ג ל"ה ע"א. סי' תקמ"ז תיז' מעשה בר' אליעזר, סרע"ג ל"ה ע"א. סי' תקמ"ח וכשתעכירין לפני התיבה, סרע"ג שם. סי' תקמ"ט ושאלו מקמי מהיבחא, סרע"ג שם. סי' תק"ז וכל חענות שנזרין ציבור בין שניין לבין בחמשי, סרע"ג ל"ה ע"ב ועי"ש בהערה א'.

نم שאב הרבה מאמורים מהגאנונים כמו שתראה בס"י תנ"ד הובא ה' עשיית ציצית, וכל היסמין עד סופו העתיק מן תשוכת רב נטרכני גאון זיל, נדפס בס' חורין של ראשונים ח"ב צד 21 (שהו"ל עPsi כתוב יד הר' חיים מאיר הורוויץ זיל), וכן בסדור סי' תנ"ט הובא הלכות העומר, וכל היסמין עד סופו הוא לקוחמן הלכות קציבות דרב יהודאי גאון, נדפס שם עPsi כ"י בח"א צד 20, וכן תראה בסדור סי' ש' הובא ושאלותם לולב הגנול כי כך ראיינו כי, וזה נובע מתשוכת הגאנונים שערי תשוכה סי' ש"ג והונאו שם רב נטרכני גאון זיל, ועיין בסדור שם העירה א'. עוד בס"י ש"א הובא ולולב שיש בו הדטים כהילכתן כי, וזה הביא הר"ץ ניאוות דף ק"ב בשם רב פלטוי גאון, עיין בסדור העירה א'. גם בס"י תקליז הובא ונמצוא בתשובות הגאנונים סייע למורי צדק ר"ח וחולז של מועד שהלו להיות בשכת עד סופו הפטסים וכן מנהג בשתי ישיבות, הוא לשון תשוכות הגאנונים והובא כל המאמר בשכלי הלקט סי' קע"ח בשם תשוכות הגאנונים ע"ש. גם היה לפניו ספר אחד אשר נאפסו בו מנהגות הגאנונים ושבא ממנה, כמו בס"י קעד הביא ונבר נחלקו גדויל הדור על מוספי ר"ה כי, ובבעל שכלי הלקט סדר ר"ה סי' ר"צ הביא כל זה וכותב ומנהגות הגאנונים זצ"ל מצאתי בלשון זהה כמו שהוא בסדור וסימן ע"כ התשובה. גם הכתוב בסדור סי' קע"ז בעניין והשיאנו הביא בעל שכלי הלקט סי' רפ"ז (דף קל"ה) מצאתי במנהגות מגנצעא והובא שם כל המאמר אשר הונא בסדור. עוד בס"י שכ"א הובא בסדור ושמעתיה שנהליך במגנצעא שני גדויל הדור כי כמו שהובא בסדור. גם שאב מתשוכת ר' יוסף טוב עלם כאשר הובא בסדור סי' קע"ב קע"ג גם היה לפניו תשוכות בשער על גבי נחלים. עיין לעיל סי' ח' בערך בשער על גבי נחלים. גם היה לפניו תשוכות מר' שלמה בר' שמשון, עיין לעיל סי' ד'. גם היה לו לעיניים דבריו רכבותו ורבינו יעקב בר יקר, רכינו יצחק הלי, ורבינו יצחק בר' יהודה עיין לעיל סי' ד' בערכם.

ו) תשובה רשי' שהשוב לשואליו.

במبدأ לסת' האורה סי' מ"א כתבתי: אם כי עיקר עבורתו של רשי' י"ל היה להבהיר את ה תלמוד בnelly ולפרש את התנ"ך, עבר גם בשדרה הלכות להורות לתלמידים ולכל שوال שוואל מגזרי זטנו את פסקי דיןיהם והדרך אשר ילכו בה. תשוביותיו אשר השיב לשואליו בנופי הלכות, מהם אשר ערכות ושמורות בספריו, גם בספרים שונים אשר הביאו תשוביותיו, ומהם אשר נשארו לפולטה בכ"י הנמצאים באוצרות הספרים, וגם רנותיו שאלו את פיו להגיר להם את דעתו הרחבה, כמו שתראה בחופש מיטרונים סי' י"ג שאללה לרשי' מן רבו ורבינו יצחק הילוי בוירטמאן, כותב לרשי' אין הדור יתום שאחה שרוי בה, וכמוך ירבה בישראל, ויבתיוחו כי שודק הנהו לשאלו את כל העוברים והשכירים מווידטישא לטרויש, ומתחם להכאה על שלומו וטובו ומה יעשה בו. לשם הבאת רישימה מהתקומות אשר נמצאות תשוביות.

וגם בסדור רשי' סי' נ"ט איתא והשיב רבינו לא מצינו בכל ה תלמוד חיוב קדושה אלא חביבה היא לנו ואינה פחותה מעשרה. ולזה כוונו חכמי החותם מגילה כ"ג ע"ב ד"ה ואין שכחנו ותלמידי רשי' סירשו משמו דאפילו בשביב אחד שלא שמעו ניכולם הם לפורים על שמעו כו', וזה הובא גם בראש מגילה פ"ג סי' ז' וע"ש בקבנן נתנהן וכן הביא וזה בשם תלמידי רשי' בטור או"ח סי' ס"ט וע"ש בכ"י. סי' פ"ב ושאלתם וקרו זה אל זה ואמר ותשאני רות, מה יש לקרות ולהרנום ומה טעם קבוע חכמים בסדרה קדושה כו'. ואפשר שאמ' התשובה הזאת היא ל' צמה גאנן שהובא בס"י שלפנינו.

סי' ק"ב ושאלנו לרבי הנפנה ונוטל ידיו וחוצרך לאכילה מיד. אם צריך ליטול פעם אחרית לאכילה או לאו, והשיב לנו כו'. ובס' הפרדים סי' ס"ד הובא שאלו תלמידים לרביו שלמה הנפנה כו', וגם בטור או"ח סי' קס"ה הביא שאלו לרשי'. עוד סי' ק"ג ושאלתי את רבינו אם הוא מביך בשנפנה על נטילת ידים בכל פעם ופעם, והשיבני כו'). עוד סי' קע"ד ונשתלחו הדברים לרביו נ"ע [בשביל סי' ר"ץ] הובא ונשתלחו הדברים לרביו שלמה נ"ע ובא והכريع בדבריו האומר צריך להזכיר פסוקים של כל מוסף ומוסף כו', ואח"כ הובא והוא לך תשובתו: אשר הוזיקנו לחות לב על סדר מקראות מוספי יום הנהיג רביינו [הוא ר' יעקב בר יקר] לפני פטירתו להזכיר וכראשי חדשיכם, ולאחר פטירתו חולקין על דבריו להזכיר הדבר ליושנו כו' ולא שטענו את דבריו החולקין, ולא להזכיר באתי, כי אני כדי ליעשות סעד לדבריו הארי שנ סלע ונבעות עולם, אך מעבור על משלהתו אשר הוזיקנו להזכיר מה קיבלתי מרביו יעקב וציל באותה שמעה אני משיבו כמשמעותי לפניו, לא שמעתי מפי קדוש באotta שמעה בסדרה והמקראות כלום כו' ומשבאתי שם ומשמעותי מפי צדיק ר' מאיר בר יצחק שמסדרן הנהגי, אני במקומי, ועתה שמעתי שהנהיג רביינו יצחק הילוי להזכיר את מוסף ראש חדש במקראותיו ורואה אני את דבריו, ולא כחולק על רביינו יעקב שלא הנהיג בן כי

¹⁾ [אמנם משות' מהר"ח א"ז ס"ס ק"א נראה שהמשיב הוא ר' יעקב בר יקר].

ידעתי מידתו בחר לו בגדרלה מכלום והנהיג עצמו כאסוקופה הנדרסת ונשם עצמו שירוי שירויים. ולא מלאו לנו לעטרת הרاوي לנו לחדר דבר ברורו, ואם רבינו יצחק שם דברים על לנו, ופיור בשעת המכנסין, אומר אני מקום הניחו לו אבותינו להתנדר בו, ועל שנייהם אני קורא ועמך כלם צדיקים, ואת אשר עם לבבי אני משיב כי דבריו נכוןים לਮני, ואם באת לפרש מהם כפירוש מן החיים כי וכسوف חותם שלמה בר יצחק, ובעל אור זרוע ח'ב ה' יירובין סי' ק'ט (דף ל'ח ע"ב) הביא כל זה המכחו בסדר עד סופו וכחוב ועל זה השיבו רבינו שלמה וה'ר מאיר חתנו בתשובה התחלה אור נונה. עוד סי' ר'כ'ז ועל היקף של כל ימות החג נשאל רבינו נ'ע ובכך השיב לנו, והוא גם באורי ח'ב סי' שט' (ס'ט ע"א) ומתחלת וזה תשוכת רשי' וכוס ופ' חותם שלמה בר יצחק. סי' שט' וושאלתם במר חנוכה לנו, וחותם יצחק בר' יהודה ואיננה מרשי' עצמוני. עוד סי' שט' ושאללה לרבי אם אפשר שתתעה מהר ותאכל היום ואמר רבינו כי'). עוד סי' שע'א שאל את רבינו אם מותר ללווש כמה בביצים בפסח נ'י ולא אמר רבינו בדבר לא איסור ולא היתר נ'י, והובא בשבלה סי' ר'יד בשם הלכות פסח של רבינו שלמה. עוד סי' שע'ג ועל התרומה אודיעך והובא גם באיסור והיתר כי' סי' כ'ב וכבהורה ח'ב סי' ל'ח וכן נמצוא בפרודס סי' קל'א. עוד סי' שע'ז שאל את רבינו ישראלי וגוי שיש להם תנור בשוחפות מהו לומר לו [ישראל] טולacha שבוע של פסח ואני אטול אחר כך כנראה, ואמר רבינו כי'. והוא גם בשבלה סי' ר'ט'ז בשם ה' פסח של רבינו שלמה, והובא בההורה ח'ב סי' מ'א ובतורה או'יח סי' ת'ג סי' תק'ט בסדר ר'ת, הנה העם לברך בריח לקרו את ההל אל רבינו תהא נשמו בצרור החיים אין מברך עליון והילך תשובתו: שאלתם יחו' שקרוא את ההל בימים שאינם מ'יח ימים של תורה אם חובה על העזרה לברך יברך גם היהיר, אל אני אין מברך עליון כי. וכן הובא במח' סי' ר'כ'ז צד 192. בס' חק'ב נמצוא שאלה לרשי' ותשובתו אם אבילים מן המני ונכוף חותם שלמה בר יצחק והובאה גם במח' צד 249. סי' תק'ג נשאל מרבניו שלטה על נפה עף שנשבה, ואמר כי'. סי' תק'צ'ב ותשאלתם מהו לבשל הכלב לבודה בקדורה חדשה כי'. עוד שם סי' תק'צ'ג ותשאלתם שנחכשה ונמצא בה כבד שלה פחות מכוחה כי'. סי' תרכ'ב על החנוני שאלת. סי' תרכ'ג ותשאלתם ישראל שהשכיר פועליהם קודם הרגל כי'. סי' תרכ'ד ותשאלתם מהו לשכור גנים לנחתילה בטעוד כי'. סי' תרכ'ה ותשאלתם מהו לאנוד ולזנות חניות בחולו של טועד. סי' תרכ'ז ותשאלת מהו להתחיל בקיובלה ענבים בדרישתן לנתק בחולו של טועד כי'. סי' תרכ'ז ותשאלתם מהו לילך אצל גוי המביא בוי' עשבים ולטול ממנו אנדרות עשב לבמה כי'. הכתבי במבוא לס' האורה צד 154. ואף כי בכ' ב' הובאים פסח אבל בכ' א' חתום בסופם יצחק בר יהודה?).

¹⁾ [ועי' שם בהערה ב'] שכן הובא באורתות חיים ח'א ח' מגילה ופורים סי' כ' (דף

ק'ב ע"ב) בשם תשוכת שאלה אל הר'יש זיל].

²⁾ [ע' מה שכתבתי בפס' תרכ'א העורה א/] בס' תרכ'ד העורה א' וכן בס' תרכ'ה

הערה א' ובפס' תרכ'ל העורה א'].

ח) פירושים על אמריו חז"ל הנמצאים בסדור.

נמצאו בסדור הרכה פירושים על אמריו חז"ל והם לשון ריש"י בוגר ואנראה מזה שהוא פ"י ריש"י לחולמוד כנור מסודר, כמו שתורה ס"ח פ"י בין חכלת לבן ניזת צמר שצבעו חכלת יש בה מקומות שלא עליה שם הצבע יפה, הוא פ"י ריש"י ברכות ט' ע"ב במשנה וע"ש בחום. ס"י ל"ב ברע בחזרא ואקוף בחיויא, הפי' הוא כמו שהובא בריש"י ברכות י"ב ע"ב. ס"י ס"ד פ"י כל' חרם הנשבר ונשאר בו בית קיבול. ס"י ק"ב נטילת ידיים על שם כל' ששמו אנטול. ס"י ק"ב דיבך שברי שופרות פסול, פ"י דיבך שקורין גלויד, כ"ה בריש"י ר"ה כ"ז ע"א. שם שם אם שמע קול החיצון, פ"י דאייכא חיציצה, פנמי טפסקת התקיעה לחצאין, כן סיריש"י ר"ה כ"ז ע"ב. שם שם דהסכמה כי כיתונא, פ"י כה הפיכת חלוק לעשות פנמי חיצון, כ"ה בריש"י ר"ה שם. שם שם דרך העברתו בעין, פ"י בבחמה מהיים בעין, כן פירש"י בוגר ואנראה שם. שם שם במינו כשר, פ"י אם אין מעכב את התקיעה, כ"ה בריש"י בוגר ואנראה שם. ס"י ק"ג פ"י צורו כמו צורו של מנוחות לשון ינש' דורש בלע"ז, בריש"י בוגר ואנראה ר"ה כ"ז ע"ב. שם צורו לצורו לשון יבש וויש' בלע"ז, והמלות "כמו צורו של מנוחות ופירש"י שם והכוונה למאתרם במנוחות ק"ב ע"ב, אבל לפניו שם ציריך של מנוחות ופירש"י שם ציריך של מנוחות בוגרין לעניין שופר ר"ה כ"ז ע"ב, צורו לשון יבש, ועין בסדור שם הערה ד'. ס"י ק"ג קרחו ותקע בו, פ"י קרחו נקבו, צ'ל קrho והוא לשון ריש"י בוגר ואנראה ר"ה כ"ז ע"ב. ס"י ק"ה פ"י [לפי] שחן שומען קול השופר לעולם, הוא בפירוש"י ר"ה כ"ח ע"א. ס"י ק"ז פ"י היה עומר [כשפת הבור] כו', כן פירש"י בוגר ואנראה שם, שם אמר רבא מצות לא ליהנות ניתנו, פ"י לא ניתנו לישראל להיות קיומם להם הניתה, אלא לעול' על צווארים ניתנו, הוא פירש"י ר"ה כ"ח ע"א (וכצ"ל שם בהערה ה'). ס"י ק"ט שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התהום, פ"י לילך חוץ לתחום כו', כ"ה בפירוש"י ר"ה ל"ב ע"ב במשנה, שם שם ואין חותין אותו, פ"י אם [כא] לחקנו כו', הוא פירש"י בוגר ואנראה ר"ה שם. ס"י ק"ט תקיעות וכרכות אין מעכban זו את זו, פ"י תקיעות וברכות דעלמא כו', הוא בפירוש"י ר"ה ל"ד ע"ב וע"ש ברא"ש. ס"י ק"ט פ"י סדר תקיעות שלוש, אחת לטלכויות ואחת לוכרונות ואחת לשופרות, הוא פירש"י במשנה ר"ה ל"ג ע"ב. שם שם פ"י תקע בראשונה פשוטה שלפני התרועה, הוא פירש"י במשנה שם. ס"י ק"ט פ"י דהא כתיב דין בכתה דוכחא כו', הוא פירש"י ר"ה ל"ד ע"א. שם שם פ"י והעברת פשוטה משמע העברת קול אחד כו', הוא בפירוש"י שם. שם שם פ"י ביו"כ, הוא בפירוש"י שם. שם שם פ"י מנין דחנק פשוטה הוא בפירוש"י שם. שם שם פ"י תרואה, הוא בפירוש"י שם. שם שם פ"י לפי שלוש תרועות הללו כו', פירש"י שם. שם שם פ"י נאמר בר"ה כו', רישי' שם. ס"י ק"ט ג' גנוחי גנת, פ"יقادם הגונח מלכו', הוא פירש"י ר"ה ל"ג ע"א. שם שם פ"י פשוטה לאחרת הוא בפירוש"י ר"ה ליד סע"א. שם שם פ"י גנוחות ארכומות קונפליז'ן בלע"ז, והדר מילל פ"י רצץ' בלע"ז, הוא בפירוש' שם ל"ד ע"א. ס"י ק"ט מי שבירך, פ"י התפלל תפלה הטופסין וכירך תשעה ברכות כו', הוא פירש"י במשנה ר"ה ל"ג ע"ב. ס"י ק"ט פ"י נחרה נחר גבורנו לטמין שיטתי הברכה, הוא פירש"י ר"ה ל"ד ע"ב, ועין בסדור שם הערה נ'. שם שם פ"י לא אמרו, הוא פירש"י שם. שם שם פ"י ודאי

הוא כו' עד סוף היטמן, הוא בפירושי שם. סי' רכ"ט פ"י קעروف לאחר שאכלו בהן ציריך להוציאן חוץ לטוכה משום מיאום, הוא לשון רשיי בוגרמא סוכה כי"ח ע"ב על מאני מיכלא, והטלה "משום מיאום" ליתא שם. שם שם פ"י נר של חרט קריישול כך שמו, הוא לשון רשיי בסוכה שם על ושרנא במטלהה נר של חרט שקורין קרוושייל. סי' רל"פ טפח שוחק מודד בארכע אצבעות שאינן נוגעתו זו בזו כו', הוא פירושי סוכה ו' ע"ב. שם שם פ"י היכי דמי צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן כו', הוא פירושי בוגרמא שם. שם שם פ"י משמע דטפח שניינו כו', הוא פירושי בוגרמא שם. שם שם פ"י דתורויהו טפח בעינן כו', והוא פירושי שם. סי' רלב' פ"י סוכת גנים שעשויה לישב בה כל ימות החטמה, כל הלשון הוא בפירושי סוכה ח' ע"ב. עוד שם רועים שעשוים סוכה כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי שם. סי' רל"ג שאין מסכין במחובר כו', הוא לשון רשיי במשנה סוכה י"א ע"א. שם שם פ"י מכתן ברום, הוא ברשיי שם. סי' רל"ך פ"י זדרין מיעני קנים הם כו', הוא לשון רשיי במשנה סוכה י"ב ע"א. שם שם אין מסכין בהן כו' פירושי שם. שם שם פ"י כל דבר ייחידי, הוא לשון רשיי בוגרמא שם. סי' רלה' השווא ושותרי, פ"י יrokes הין, הוא פירושי סוכה י"ב ע"ב. שם שם פ"י מיין סנה דקן, הוא בפירושי סוכה י"ב ע"ב. סי' רלו' פ"י המשלשל כל מלמעלה למטה קריישילשול כו', הוא בפירושי סוכה ט"ז ע"א במשנה. שם שם פ"י לא בונכה קאמטר אלא ברחבה, הוא פירושי סוכה י"ז רע"א. שם שם פ"י בית שנפהת גנו באמצעו כו', הוא בפירושי שם. סי' רלו' פ"י הנשר שלאל [יהו] עלין וקיסמן נושרין לשלחן כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי סוכה י' ע"א במשנה, סי' רלה' פ"י איטמישא נישורא בטייא כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי סוכה י' ע"ב. סי' רל"ט פ"י הווי מיעוט כו' עד שלאל בסמוך לדופן, הוא לשון רשיי סוכה י"ח ע"א. סי' רט"מ פ"י כל חזר שבתלמוד לפניו הבתים הן כו', הוא לשון רשיי סוכה י"ז ע"א במשנה, סי' רט"א פ"י סיכך על גבי אסדרה שיש לה פצימן כו', הוא ברשיי בוגרמא סוכה י"ח ע"א, שם שם פ"י תקרה עוביין של נסרים בחורין כו'. הוא בפירושי שם. סי' רט"ד פ"י כמן צריף כך של צידין שארכין בתוכן את העופות כו' עד א"כ יש בו טפח זוקף, הוא לשון רשיי סוכה י"ט רע"ב. שם שם הפורה סביבות המטה, צ"ל פ"י כילה הפרופה סביבות המטה, הוא בפירושי בוגרמא שם, עיין בסדור הערה ט'. סי' רט"ז פ"י על החנינה כו', הוא בפירושי שם ט' ע"א. שם שם פ"י בכרטים צירום מעשה אורג כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי סוכה י' ע"א. סי' רט"ח פ"י אין לדבר קצתה אם רצח להחנינות אין זוקקין לו כו', הוא בפירושי סוכה במשנה כ"ז ע"א. שם שם מכאן ואילך רשות כו' עד סופן, הוא בפירושי בוגרמא שם. סי' רט"ט פ"י אין יוצאן מסוכה לטוכה לאכול בזו ולישן בזו כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי סוכה כ"ז רע"ב. סי' רג"ס פ"י לכם משלכם, הוא ברשיי סוכה כי' ע"ב. סי' רג"ב פ"י בוקר כשהולך לבית המדרש, לשון רשיי סוכה כי' ע"א. סי' רנ"ג פ"י הולכי דרכם ביום פטורין מן הסוכה ביום כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי סוכה כי' ע"א. סי' רנ"ד פ"י שומרין גנות ופרדים אין זין ממש כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי שם. סי' רנ"ה פ"י למיננא בכילהה כו' עד סוף היטמן, הוא לשון רשיי שם. סי' רנ"ו פ"י ממהורת להתקלקל בנשימים מעט, הוא לשון רשיי סוכה כ"ט ע"א. שם שם פ"י לאפקי אם הקיע משנתו בלילה כו' עד

סוף היטמן לשון רשי' שם. סי' רנ"ח פ"י אפקותא דידי' לא מוצא הרקל כשהוא סמוך לקרקע כי' עד ויאגדם יחד, הוא בפירושו סוכה יג ע"א וע"ש בתום. שם שם [דוקרי ודקן] כמו אפקותא דידי' לא שוה של קנים וזה של רקלים כי' עד סוף היטמן, הוא לשון רשי' בוגרמא שם. סי' רנ"ט פ"י לא שטיה אנד כי' עד שתהא שם אנדרטו קיימת, הוא לשון רשי' סוכה יג ע"א. סי' ר"ס פ"י שתהן כשרות היבוי דמי כגון שתהנתה חטפה טרובה מצלה כי' עד סוף היטמן, לשון רשי' סוכה י" ע"א. סי' רט"א פ"י היבוי דמי דתחתונה פסולה כי' עד סוף היטמן. הוא לשון רשי' בוגרמא שם ד"ה ה"ד, ולפנינו בסדור חסרה מלת "ס"י". סי' רט"ב פ"י המועבה טסקך שלה עב מאה, הוא לשון רשי' במשנה סוכה כ"ב ע"א. שם שם פ"י כוכבי חמה כשהחמה זורחת עליה, עד אליבא דב"ש, הוא לשון רשי' בוגרמא שם, והסימן בסדור וביה מכוירין עד סוף היטמן לא הובא ברשי' שם. סי' רט"ג פ"י אולין אכילת ארעי כו, זה לא נמצא ברשי' סוכה כ"ז ע"א רק קצת, עיין בסדור העורה ד'. סי' רט"ד פ"י ישוכל לצאת חוץ לטוכה, הוא בפירושו סוכה כ"ז ע"א. סי' רט"ה פ"י שאנו ברוך אחריה לקורות ולשנות עד שהבא אליו, הוא ברשי' סוכה כ"ח ע"ב ועיין בסדור העורה ו'. סי' רט"ח פ"י למה לי למיטר החיזרו כי' עד סוף היטמן, הוא לשון רשי' סוכה מ"א ע"ב. סי' רע"ע פ"י למלוד ניענו או ברכתו, הוא ברשי' סוכה מ"ב סע"ב. סי' רע"א פ"י עושין פירות אלו חלמידי חכמים שהם מבקשים רחמים על בעלי חיים שניצלו מן הפלגניות, זה לא נמצא ברשי' מנהות כ"ז ע"א רק הוא ליקות מן בה"ג ה' לולב (ליד ע"ב). סי' רע"ד פ"י אלולב לחודיה דאנן מברכין על נטילת לולב ולא על נטילת אהרוג, זה לא נמצא ברשי' שלפנינו בוגרמא סוכה ל"ז ע"ב, רק מה שהובא בסדור וליגנבה לאתרוג טפי כו, עד סוף היטמן הוא לשון רשי' שם. סי' רע"ה פ"י לא ילפי, לא למדוחה טרכותיהם ושתא מקראות הללו לא לדרש גורה שוה זו נכתבה הפי' לא נמצא ברשי' שלפנינו בטוכה לג' ע"א. שם שם פ"י התנהה לפניו הוא לשון רשי' סוכה לג' ע"א ועיין בסדור שם העורה ה', סי' רע"ח פ"י כיצד עשוה כי' עד ומביא מעלה ומוריה, הוא לשון רשי' סוכה ל"ז ע"ב ומלה "פי" הוספה. סי' רע"ט פ"י לולב כף של חטמים, כ"ה ברשי' במשנה סוכה כ"ט ע"ב. שם שם פ"י נפרציו עליו משדרה של כו, לשון רשי' שם, גם מה שהובא שם מחוביין חז' מלטטה כו, הוא לשון רשי' שם במשנה על נפרדו. שם שם פ"י נסדק [נסדק] וראשי העליין כי' עד ומחצית עליין לכאן, הוא לשון רשי' בגרמא שם ל"א ע"ב. שם שם דעכיד כהימנק, כל הפי' שהובא שם הוא טרשי' התוימה שני [עלין עליונים] כי' לשון רשי' שם. סי' רפ"א פ"י נפרציו נשרו, הוא לשון רשי' במשנה סוכה ל"ב ע"ב. עוד שם דכער טשלשה כדי עליין לא הוי עכotta כו, הוא בפירושו סוכה לג' ע"א. סי' רפ"ב פ"י [ענף] עץ עבות עץ שכלו ענק כו, כל הלשון הוא מפירושו סוכה ל"ב ע"ב. סי' רפ"ד פ"י נפות חטמים כי' כל הלשון עד רקטום כשר, הוא לשון רשי' סוכה ל"ד ע"ב. סי' רפ"ה פ"י צפצה מין ערבה וועלה שלה עגול, לשון רשי' סוכה לג' ע"ב. סי' רפ"ז פ"י הגדים על הנחל כו, לשון רשי' שם. שם שם פ"י קנה שלה עץ שלה כו, הוא לשון רשי' סוכה ל"ד ע"א. סי' רט"ח פ"י שלשה ענפים שציריך שייאא כל אחד עליין עליין לחין, רשי'

בנמרא סוכה מד רע"ב. סי' רפ"ט בגבוליין ולא יסוד נביאים לפיכך אינה צריכה [כרכה], הוא פירושי שם. סי' רצ"ז פ"י חזיות כטין אבעבועות דקות, הוא לשון רשי' במשנה סוכה לד' ע"ב. סי' רצ"א פ"י פרי עץ שהעץ בפרי בטעם שווה, הוא לשון רשי' סוכה לה' ע"א. סי' רצ"ב פ"י וכחותמו בעובי גובהו שמשפע ממש וורד לצר ראשו כי עד אדם נתן עיניו, לשון רשי' סוכה לה' ע"ב. סי' רצ"ג ולפי שהוא חד ועשוי כטין בוכנא פילוח, זהו לשון מורי הוקן רבינו יעקב. הוא לשון רשי' סוכה לה' טע"ב, וחסר לפניו מלת "פ"י", ומכואר יותר בפרש' במשנה לד' ע"ב נטהה פטמותו ראש אהרון מפני רבינו יעקב. שם שם אבל רבינו יצחק הלווי בו, הוא נ"כ לשון רשי' בנמרא שם. סי' רצ"ד פ"י בפרש' בנטהה נקלף, הוא לשון נ"כ בנטהה לשון רשי' א' ע"ב, גם הפטום בכוונה כשרה במקצתה פטול, הוא נ"כ בפרש' בנטהה שם ליו ע"א ע"ש בתום. סי' רצ"ה פ"י אניקב ולא חסר קאי כי' עד וכשאינו מפולש, הוא לשון רשי' סוכה ליו רע"א. סי' רצ"ו פ"י דומה לכושי שנדרל כאן והרי הוא שחור כי' עד סוף הסיטמן, הוא לשון רשי' סוכה ליו ע"א. סי' רצ"ז פ"י תפות, הוא בפרש' סוכה שם. עוד שם בכדור העשי כטין כדור כי', הוא ברשי' שם וע"ש בתום ד'ה אהרון. סי' רצ"ח פ"י והוא ר' חניא מטבח בה אוכל מקצתו, הוא ברשי' סוכה ליו ע"ב. סי' ש"ז הביא מצאתי-כתוב בשם רבינו יצחק בר' יהודה שאמר משום רבינו יעקב כי' בן הוא בפרש' שבת כ"ג ע"א ד'ה הרואה ומצאתי בשם רבינו יצחק בן יהודה שאמר משום רבינו יעקב לא הווקפה ברכה זו כי'. [סי' תקפ"ה, עי"ש העלה ב' ד' ז'. סי' תרי"ב, עי"ש העלה א'].

ט) המדור ומספר הפרדים.

ספר הפרדים המיחס לרשי' (נדפס פעם לראשונה בקובשנידינה ופעם שניית בווארשוי) כולל סקטי דינם ונוגם תשובות ונמדר ע"י תלמידי רשי' ודברתו אודותיו במובنا ל' האורה סי' כ"ז עד סוף סי' ל'ה. והנה שני הספרים השונים הם זה מזה. הרבה סקטי דינם הנמצאים בסדוראים נמצאים בפרדס וכמו כן להיפך, ונמצאו בפרדס הרבה דברים אשר מקורם בסדור ובספרדס הם עם הוספה, כמו שתראה בפרטים סי' ה' (דפוס וארשוי) הביא תניה היה ר' מאיר אומר חייב כל אדם מישראל לברך מה ברכות בכל יום, הוא לקוח מסדור רשי' סי' א' ובפרדס נמצא הוספה דברים אישר הוספו על לשון הסדור, עיין בסדור שם העלה ט'. עוד שם (דף ט' ע"ד) לפיכך תקנו חכמים פטוקי דוטרת, הוא לקוח מסדור סי' ו' ובפרדס הוא ברוחבה ובಹוספה דברים, עיין שם העלה ב'. עוד שם (דף ט' סע"ד) לפיכך כופlein פעם שנייה ה' ימלוך בו, הוא בהרחבת דברים ובಹוספה ממה שהוא בסדור סי' ו', עיין שם העלה ט'. עוד שם סי' ה' (דף י' ע"א) וכרכה דישתבח לא קבואה אלא לאחר ספוקי דזמורא בו, הוא בהרחבת לשון מאשר הוא בסדור סי' ז', עיין שם העלה א'. עוד שם, יתגדר לשון הפטוק נ'ו, הוא מסדור סי' י"א ובפרדס שם יש הוספה וסימן לא שמעתי יותר, עיין שם העלה ו'. סי' ס"ג הוא בסדור סי' י"ה, ובפרדס הוא בארכיות ממה שהוא בסדור. פרדים סי' נ"ז (דף י"ח ע"ב) הוא בסדור סי' י"ט ובפרדס הוא קצת בסגנון אחר ובאריכות יותר: בפרדס סי' א' גודלים הם מעשי אבותינו בו' הוא מסדור סי' ל' ובפרדס הוא משונה קצת, עיין שם העלה ו' וכן הוא בסדור

ס"י ל"א קצת בתננון אחרת ע"ש העורה י"ד. בפודם ס"י ס' שאלו את ר' נטרונאי גאון מקום שאין ש"ץ אלא כו', הוא מסדור ס"י נ"ג. ס"י צ"ג ל Koh מה מסדור ס"י צ' ובפודם יש הוספה ע"ש העורה ד'. ס"י ס"ד מה שהוא אומר בלאן נטלה כו' לקוח מהסדור ס"י ק"ב בשינוי לשון, עין העורה ב'. ס"י ס"ד לקוח מסדור ס"י ק"ב עין העורה י', ובסדרו הובא ושאלנו לרבי והשיב לנו והוא כי התלמידים הביאו אשר שאלו מרש", אבל בפודם ס"י ס"ד הובא: שאל תלמידים לרביינו שלמה אמר להם, מזה מוכח כי הפודם נסדר אחרי הסדור. ס"י ע' ע"א, ע"ב, ע"ג נבע מסדור ס"י ק"ד ק"ה ק"ז ק"ז באיזה שניים, עין בהערות. ס"י ע"ז נבע מסדור ס"י ק"ה, ק"ט, ק"י ק"א ובפודם שם נוספה אחר וזה היה הרכבה "וגרטנה לתאהו ואל השגה בה". ס"י ע"ח נבע מסדור ס"י ק"יב. ס"י ע"ט, פ' פ"א, פ"ב, פ"ג, פ"ד נבע מסדור ס"י ק"ג, ק"ד, קט"ה קט"ז ק"ז ק"ט. [ס"י ק"ב פ"ז ע"ב] פעם אחד שכח רבינו, הוא מסדור ס"י קל"ד [בחערה א' שם צ"ל פרודם דף ב"ז והאוורה צד 104 וכח"ב שם ע' ט"ז]. וכן בפודם בלקוטים בסוף הספר (דף נ"ח ס"ד) והטלך המשפט שהוקשה בה, הוא בסדור ס"י ק"ט. פרודם ס"י קט"ח לקוח מסדור ס"י קע"ז. ס"י קפ"ב לקוח מסדור ס"י ר"ד ע"ש העורה א'. ס"י קפ"ג הוא מסדור ס"י ר"ה. ס"י ק"י טעם שטברין על הבשימים בכריכת הבדלה, הוא באירועים מהו הובא בסדור ס"י ר"ג. ס"י ק"יד טעם בשם בשם בט"ש, הוא בסדור ר"ג, ושם בסדור הובא ומפי הרוב ר' יעקב בר יקר נאמר לו. ס"י קצ"א ללכ' שלא נאנד כו', לקוח מהסדור ס"י ש"ג ע"ש בהערות. ס"י קצ"ט שאלה זו מרבינו יצחק יורנן רביינו ויאיר עניינו בדברי שאלותי מי ששכח ולא הדליק נרות של חנוכה, הוא בסדור ס"י שט"ז, ושם נמצא רק התשובה ובפודם שם התשובה באירועות יותר, עין העורה א'. ס"י קצ"ח הוא מסדור ס"י שי"ח, שי"ט, שי"ב, שי"א עד לנו נהגין ביהדות, עין שם ס"י שי"ח העורה א'. ס"י כ"א הוא מסדור ס"י שי"א (אות ג') ושכ"ב וחסר מאמצע ס"י שכ"ב עד אמצע ס"י שכ"ה, [עין בס"י שכ"ב העורה ד'] ונמצא מן אמצע ס"י שכ"ה והבכורות הרוי הן קודש עד סוף ס"י. שכ"ה. בפודם ס"י כ"ב מעשה בא-לפני [רבין] ששכח החzon וקרא א"ד בפ' ר"ה, הוא מסדור ס"י שכ"ו, ואחר הסיום דאמר מר אם אין לי קורא כהן נמצא בפודם שם הוספה בכל הכריכות כו' עד לבך עלייו לפניו ולאחריו ואח"כ הובא שם ביטים שאין גומרין את ההלל עד סוף הט"י הרי הן כיוודים, הוא בסדור ס"י שכ"י, ובפודם חסר ההתחלה הלל ביחיד אסור לבך עלייו לפניו ולאחריו, עין ס"י שכ"ז העורה א'. ס"י ר"ג בפודם מתחפל שטונה עשרה, הוא מסדור ס"י שכ"ח שכ"ט ושי"ל [ושם בהערה א' צ"ל פרודם ס"י ר"ג]. עוד שם בפודם אין נופlein על פניהם כו', הוא מסדור ס"י של"א, ובפודם נלקה המאמר בחסר ע"ש העורה א'. ס"י ר"ד המבקש לצאת לדרכ, הוא מסדור ס"י של"ב ע"ש העורה א'. עוד שם והזכיר את המגילה ברוך וקורא אותה כס"ת, הוא מסדור ס"י של"ג. עוד שם ומגילה שאינה משורטטה הוא מסדור ס"י של"ד, ועין שם העורה ג' ובמי של"ח העורה ד' כי בפודם נלקה המאמר בחסר, ס"י ר"ה (דף ל"ח ע"א) ועוד אמר הרוב ר' קלוניום מה שנגנו ציבור [לומר] בפה א' איש

יהודי כו', הוא בסדור ס"י שט"ד והובא שם סתם לא בשם ר' קלוניוטם. ס"י ר"ד מעשה היה ואירוע פורים בא' בשבת, הוא בסדור ס"י שמ"ה. סוף ס"י ר"ה וכן מהנהנו של רבינו קלוניוטם הוזקן כישטולק מתחנות לאכינויים כו', הוא בסדור ס"י שט"ה אבל בסדור לא הובא בשם ר' קלוניוטם. ס"י י"ב (ר' י"ב סע"ב) פרשת האזינה, הוא מסדור ס"י שט"ט. ס"י י"ז יש מקומות, הוא מסדור ש"ג. ס"י ט"ז במת' סופרים דריש, הוא מסדור ס"י ט"ז ונברדים הוא בארכות יותר, עיין שם הערכה א'. ס"י י"ז שבת שלפני הפסח נהגו העם לקרותו שבת הגדול, הוא מסדור ס"י ט"ז ובतרדים שם הובא עוד טעם אחר בשם קצין אחד רבינו יצחק מרץ הגה, ובשכלי הלקט ס"י ר"ה הובא בשם הפרדים שהחבר רשי' ול': קצין אחד ר' יצחק יוסקונטו בארץ הגה עיין שם הערכה ב'. עוד שם בסופו שנינו במת' סופרים, הוא מסדור ס"י ט"ז. ס"י ק"ל הוא מסדור ס"י ט"ז. ס"י ק"ט אשה שלוחה מחרבתה נכר כו', הוא מסדור ס"י ט"ז. עוד שם לפני הפסח כו', הוא מסדור ס"י שט"ט. ס"י ק"ט פסח שהל להיות באחד בשבת, הוא מסדור ס"י שט"ט. שם ואסור לאכול מצה מבוד יום קורט שיקדש, הוא מסדור ס"י ש"ע. שם שאלו את רבבי כו', הוא מסדור ס"י ש"ע. ס"י קל"ט חטה שנמצאת בתרנגולת בפסח, הוא מסדור ס"י ש"ע. ס"י קל"א הוא מסדור ס"י ש"ע ג' שע"ד שע"ה שע"ז שע"ה. ס"י קל"ב וחורתו הוא מסדור ס"י שפ"ט ע"ש עיש בהערה וס"י שפ"ג שפ"ד ע"ש הערכה ב' וס"י שפ"ה שפ"ז שפ"ט וע"ש בס"י שצ"א הערכה ב' ובפרדים ס"י קל"ב נמצא מפני ר' קלוניוטם. ס"י י"א סימני הפרשיות, הוא מסדור ס"י ח"ד. ס"י ק"ס הוא מסדור ס"י ח"ה. ס"י ק"ה תיב' שחיל להיות במ"ש, הוא מסדור ס"י ח"יד. ס"י ק"ס'ב הוא מסדור שם. ס"י ק"ס שטעתי שאומרים במנגנא עניינו בת"ב, הוא מסדור ס"י חט"ז. ס"י נ"ז וכן השיב ר' יוסף הנדרול, הוא מסדור ס"י חכ"א, ובפרדים שם נוסף עוד ד"א לפ"י שהין חופה וטיטים נך שטעתי. ס"י ב' למעריב תקנו לומר והוא רוחם יכפר עין, הוא מסדור ס"י חכ"ה ובפרדים יש עוד מאמר ויש אומרים שלוש עשרה בריות כו', והוא חוספה על לשון המסדור. עוד שם לך' אומר בלילה אמת ואמונה, הוא מסדור ס"י חכ"ז ובפרדים בשינויים קצת וכאריכות יותר מההובא בסדור. עוד שם ולפי שנינו חפלת ערבית רשות הוא מסדור ס"י חכ"ה. עוד שם ועוד קבעו רבינו בברכה המושלשת בתורה, הוא בסדור ס"י ח"ל. עוד שם נראה לרבי, הוא בסדור ס"י חל'ב. ס"י רפ"ה סדר מזווה, הוא מסדור ס"י חנ"ה ובפרדים הוא בסדר אחר ובהופפות. ובפרדים נמצא שם וכמוזה שכחוב ר' יהורה חסיד היה חחוב כו' (עיין מכוा לט' האורה צד 98), ומה שנמצא לפניו בסדור כשהוא מכינסה גוללה כקנה ליתא בפרדס. פרדים ס"י ג' הוא מסדור ס"י חע"ה ותע"ז אבל בפרדס הוא בסגנון אחר ע"ש בהערה. עוד שם סוף ס"י ג' בעניין מן אבות, הוא מהסדרו ס"י ח"פ. [ועי' בפרדס ס"י ד' ובסדרו ס"י חק"ה, תק"ה, תק"ג תק"ד, תק"ז ותק"ז]. פרדים ס"י ח' (ט' ריש ע"ד) ובסדרו ס"י חק"א. פרדים ס"י ק"י'א ובסדרו ס"י קפ"ה. פרדים ס"י קי"ב ובסדרו ס"י קפ"ו (ע"י' ש הערכה ו'). פרדים ס"י ק"ג'ג ובסדרו ס"י תק"ל. פרדים ס"י קי"ד ובסדרו ס"י חקל"ב. פרדים ס"י קט"ז ובסדרו ס"י תק"ג. פרדים ס"י רצ"א ובסדרו ס"י חקנ"ב, תקנ"ג, תקנ"ה, תקנ"ו וכו'. פרדים ס"י ר"כ ובסדרו ס"י תקפ"ג ותקפ"ה, פרדים ס"י רכ"ד ובסדרו ס"י תקפ"ט, פרדים ס"י רכ"ה ובסדרו ס"י תקע"ב. פרדים ס"י רל"ח ובסדרו ס"י תקצ"ד. פרדים ס"י רל"ב ובסדרו ס"י

תקצ"ז ותקצ"ט, פרודט ס"ס רכ"ו (ט"ט האורה) וכסדרור ס"י תר"ב. פרודט ס"י רט"ח (ט"ט האורה) וכסדרור ס"י תר"ו. פרודט ריש ס"י רט"ז ובסדרור ס"י תר"ח. פרודט ס"ס רט"ז' וכסדרור ס"י תר"ב. פרודט ס"י קמ"ז (ט"ט האורה) וכסדרור ס"י תר"ה. פרודט ס"י תר"א. פרודט ס"י קג' וכסדרור ס"י תר"ד. פרודט ס"י קנ"ב וכסדרור ס"י תר"ה ותר"ו. פרודט ס"י קל"ח וכסדרור ס"י תרל"א, תרל"ב ותרל"ד.

๒ הסדרור ומהזור ווטרי.

המחזר ויטרי נתחבר ע"י ריבינו שמהה, תלמידו של רישי וכט' היישר לר"ת ס"י תר"ב (דף ע"ג ע"ג) הבא: וימצא כתוב במחזר שתיקון הנדריב ר' שמחה שיש בו פ"י רוכך דברים מסדר רב עטרם והלכות גדולות ורכבי שלמה ושאר גאנונים ומוציא הוא ברוכך מקומות עכ"ל. ריבינו שמחה בעל מחזר ויטרי נפטר לעודות היוחסין בשנת ד"א תחס"ה [זהו השנה¹] אשר הלך רשי זיל לעולמו] ורבינו גם תם נפטר ד"א תתקל"א, ס"ז שנים לאחר פטירת ריבינו שמחה מיטורי, והוא בזמנן חי ר' שמחה עוד צעריר ליטים, ומזה שהובא במח"ז בשם ר"ת הם הוספות שנחוטפו אח"כ ואולי ע"י ר' יצחק בר' דורבולוי. או ריבינו שמחה נפטר הרבה שנים אחר תחס"ה, لكن תראה לנוכח מה שהובא בס' היישר לר"ת דף פ"ב ע"ד ועוד תודיעני מה שאמר לי הנדריב ר' שמחה ששאל מטך כו²), וכן בהגנת אשורי ב"ב פ"ט איתא מעשה בא לפניו ר"ת כו' והשיב ריבינו שמחה כו' וקבע ר"ת את דבריו כו'. לפני המחבר זהה היה הסדרור לרשי זיל כבר מסדור והכיא הרכה דברים טמןinos בסדר אח"ה, ולפעמים הוסיף על לשון הסדרור ותמצאים בהיערות, ופה אכיא איזה דוגמאות. במח"ז בהתחלה (צד 3) הוסיף ויש או מה בנייטורי' מאה בא"ת ב"ש, גם הוסיף [ור"ת] פ"י דבראותו פסוק כתוב [מאה] אותןיות כו', וזה ליתא בסדרור, עיין בסדרור ס"י א' העורה ז'. מהוו ס"י ט"ז וויז' (צד 12) עד ואין להוסיף דבר על ח' ימלוך כו' (צד 13) ליתא בסדרור בס"י י"ט וס"י כ'. בסדרור ס"י נ"ה ואומר פרשה ראשונה של תילים, במח"ז ס"י מ"ב צד 23 ס"ים "כלומר פרשה שנאמרה ראשונה לפירושות שנאמרות מתילים".

ס"י נ"ח בטענו נמצא במח"ז ס"י מ"ב צד 24 הוספה "ובחלות רב אלפס מצאתי לך כו" והוא ברי"פ ברכות פ"ד וכן אמר רב נחמן אמר שמואל כל השנה כולה מתפלל ארם הכנינו כו' הוא נ"כ ברי"פ שם. גם ס"י מ"ג במח"ז שם אמר ר' יוסי

[1] ע"י במע החדשי 1897 ע' 309 הערכה.]

[2] לפי השערת הרה"ג מהרש"פ ראוונטהאל בהערותיו לספר היישר לר"ת (חוצאת חברת מקיצי נרדומים, ברלין תרכ"ח) ס"י ע"ג ס"ב ע' 169 אפשר שהוא ר' שמחה בר' שמואל משפיר א' שקבל מר"ת ווין לפניו ור"ת הפסים עמו. והלך בוה בעקבות רח"מ באור החיים ס"י 1215 ששם עצמו על דבריו הג"א פ"ט דב"ב ס"י ל"ט שהביא גם רשי' זיל כאן. אומנם המעניין בא"ז ב"ב ס"י קמ"ט (דף ל' סע"א) יראה דט"ס נפל בדבריו הג"א, שדבריו נובעים מכאנה, וצל' ר' שמריה בר' מרדכי (שהיה רבו של ר' שמחה משפירא, ע"י באוח' שם ובס"י 1225 וגם במע החדשי 1907 ע' 118 ס"י 210) ובא"ז כ"ז שחתה ידי כתעת אתה נמי ר' שמריה, ועי' בגמעה אות ז' לאות ר' נשנה צורתו שתי האותיות לח' ומזה נתהווה השם ר' שמחה! — ובהגונגע למח"ז ע"י מה שבכתב הח' גראטס בס' Gallia Judaica ע' 196 ובמע החדשי 1897 ע' 306].

טענה ולא הזכיר נברות גנשטיים עד סוף הסימן המסיים מפני שעריך לאומריה על הכות והוא מריף שם.

ס"י נ"ט אחר הסיום ואינה פחות מעשרה נמצא במח"ז ס"י מה' ועבריין שעבר על גיורת ציבור כו' עד סוף הסימן. וזה ליתא בסדר ונמצא בהארה ח"ב ס"י ק"ל ובאיסור והיתר ס"י קכ"ה והב"י או"ח ס"י נ"ה הביא דין זה בשם המנהיג, והוא במנהיג דין עשרה לחפלה ס"י ע"ט, וסימן במנהיג שם "בך כתוב רישי זיל". נס במח"ז שם ריש ס"י ט"ז המתחילה חצotta לילה עד מתחילה בריבון העולמים נספ' במח"ז וליתא בסדר, ודין זה הביא האבודורם (דף אמשטרדם דף י"ג) בשם המה"ז וגם הב"י או"ח סופ' ס"י מ"ז הביא את האבודורם וגם את הרא"ש ע"יש.

ס"י ס"ז בסופו אחר הסיום מהכתבו נוקף במח"ז ס"י נ': לחם טמא בנימטריא ולא נינוב ידים ואית דאמרי לחם טמא מאיש אדיהם שם, ככלmr בהדחה בעלמא בלא נינוב. וכשבכח'ל השלם ס"י קל"ז הביא מצאתי בספר גימטריות לחם טמא בנים בנימטריא בלא נינוב ידים. וגם הטרו או"ח סופ' ס"י קנ"ח הביא לחם טמא בנימטריא כלא נינוב ידים ועיין בכ"י שם.

ס"י ע' אמר להו לית דין צריך בשש. נמצא במח"ז ס"י נ"ב שהוטיף בשש [פי'] מלך היأكل חפל מבל' מלך (איוב ו' ו') מתרג' מدل' בשש כן ראייתן בערוךولي נראה לשון אחזר כטו כי בשש משה ע"כ, עיין בסדרו שם הערכה ד'. ס"י ע"ד בסופו ואורה מברכ' כדורי שכירך לבב'ל הבית, במח"ז ס"י נ"ג סימן דכתיב וכברכת את אלהיך, את לרבות בעל הבית דעתך לרבות כדאמר בכל שעה [הוא בפסחים כ"ב ע"ב].

ס"י ע"ה נמצא במח"ז ס"י נ"ד הוספה, עיין בסדרו שם הערכה ו'. ס"י פ' אחר הסיום אין מוציא עד שיأكل כוית דגן, נמצא במח"ז בס"י נ"ז ומci אכל כוית דגן מיהא נפיק כו'. כל הלשון הוא מרשי' ברכות ט"ח ע"א ד"ה עד שיأكل ובמח"ז שם סימן נך פסק המורה ברכות בשלשה שאכלו, כוון בה לרשוי ז' ול עיין שם הערכה ד'.

ס"י פ"ג אחר הסיום בקורא להגיה, נמצא במח"ז ס"י ס' ציד 31 ס"י שאינו קורא התיבה כקוריאתה אלא בנסיבות שלה בחסירות ויתירות כמות היא שלא יטעה לעשות מהסדר הדוחר ונחפק בהגהתו, ועיין בתום' ברכות יג ע"א ד"ה בקורא להגיה. ס"י ק"א אמר רב ששת ובברכת הארץ, נספ' במח"ז ס"י ס"ו "ואית דגרטי" וכמי כלומר באיזה ברכה מעטר ליה, ומשני לה ברכת הארץ ולא באחרונה", וזה ליה באedor ולא בס' הסדרים.

ס"י ק"י אחר המלות מעין הטוב והמטיב נספ' במח"ז ס"י ע' ומעין ד' היא ומעין שלש דקרי' לה תלמודא מעין י' דאוריתא קבעי מיטר ברוך אתה ה' על הארץ. וליתא בסדר ובסדרת ס"י ע"ג.

[ועי' ס"י קס"ג הערכה ב', קע"ב הערכה א', קע"ג הערכה ז', קע"ז הערכה א' וזה, קע"ט הערכה ו', קפ"ג הערכה ז', קפ"ד הערכה א', קפ"ז הערכה א', ריד' הערכה א' וב', רט"ז הערכה א', ריח' הערכה ב', רית' הערכה ג', רכ' הערכה ב', רכ'ב הערכה ג' וזה, רלב' הערכה ג', רע' הערכה ה', ש"ר הערכה א', ש"ז הערכה א' וכן, ש"ז הערכה ב', ש"ב הערכה ח', שב"א הערכה ח', שב"ב הערכה ד', שב"ל הערכה ב', שב"ג הערכה א', שנ"ז הערכה ח'].

הערה ה', שס"ד הערה ג', שפ"ד הערה ה', ת"ר הערה י"ג, ת"ז הערה ג', *ת"ז הערה נ', תכ"ח הערה ב', תל"ד הערה כ"ח ול"ב, תקל"ז הערה א'. וכמה פעמים חמצו שבטח'ו הלשון מתקין יותר מבסדור שלפניינו והעירות על זה במקומיהם למושנאותם].

יא) תכונת כתוב יד א.

שלשה ספרים נפתחים לפניינו מסדור ריש', האחד הוא כי הנמצא באוצר הספרים של דיראסטיה בפארטיא קובץ 858 כתוב על קלף בתבנית פאליא ומכיל 266 דפים. ונמצא שם עוד איזה כתבי יד¹) ומן דף קע"א עד סופו דף רס"ז נמצא סדור ריש' זיל והספר כתוב: ועתה אחיל לנוכח סיורו רבניו שלמה זיל. ובסוף כתוב: סליק סיור רבניו שלמה זיל חזק. היכי זהה נשלה אליו מאוצר הספרים בפארטיא, ונעשה לטуни העתקה. בכ"י זהה בחרתי לחתמו לפנים הספר²). הכתב יד הזה נלקה בחסר כלומר שנש灭טו איזה גליונות אשר נאבדו באורך הזמן, כמו שתראה בס"י של"ד בט Amar ויש שנותן בפרשיות אלו ובഫסקות שלהם סימן אחר, וכן הוא ב' ד' בhalbה בערב שכח כニסות בשכת בנתיים, [פי] ב' ד' שאם חל ראש חודש שני בשכת ואחר זה כתוב שם אבל בכנופיא של אותה העיר וחסר נתים המאמר מן ברבעי בשכת עושין כhalbה וכל הטוים עד סוף הסימן וס"י שכ"ז והתחלה ס"י שכ"ז ובאמצע הסימן הזה [טמי שכ"ז] נמצא אבל בכנופיא של אותה העיר וחסר דף שלם,

¹⁾ מן דף 1 עד דף 121 נמצא הסמ"ק עם איזה העורות מאייש אשר לא חתום שם. וכן מן דף 125 עד 121 נמצא דיני מקות. ובדף 126 עמוד א' ועמור ב' דין בכור מר' וחיאל הלוי. ובסוף כתב הספר: סימוני זה ספר המצוות בשם שרדי המכשול בקנות אבני הספר משה בה"ר ייחיאל סימוני הימים כ"ב בחודש איר שנת חמשת אלפים ומאה ושער לביראת עולם. אח"כ נמצא ספר איסור והיתר כור' יצחק מדורה זיל (הוא ס' השערים או שעורי דורא הנקרוא אסור והיתר) והוא מן דף 127 חצי עמוד א' עד דף 144 סוף עמוד א' ובסוף כתוב: סליק איסור והיתר הרבה רבי יצחק מדורה זיל, וזה עם העורות מאת איש אחד אשר לא נזכר שם ועם איזה העורות אשר בסופם הפסום ע"ל טרושי] והוא מהר' טרושון הנזכר כ"ב בהגחות שערוי דורא (דפוס ינסנץ תפ"ד) דף ד' ע"ג [נדון זה הובא בלקוטים מהלכות אמרכל דף כ"א ע"א בשם מהר"ש רישין], דף ו' ושם ע"ג וע"ה, ט' כיד ע"ב, ל' סע"ב וכו' ובامرכל שם דף כ"ח ע"ב איתא כתוב מהר"י טרישן. ע"י מש"כ צונאי, צור געשיכטע ע' 58 וגוראמס בס' GJ. ע' 248. ובדף קל"ב סוף עמוד א' הובא וכן פסק ר' יהודה בה"ר מאיר רבו של רבניו גרשום מאיר חגולח המוכונה ר' לווטון [יש לתקן לייאונטן], הו רבני יהודה בר' מאיר הכהן חזקן ונקרוא רבניו ליאונטן והיה רבו של רג'מה, ועיין שה"ג אות ג' ס"י י"ג, וגם מוכנה רביינו ליאון, עיין אור החיים צד 461]. אח"כ נמצא ספר תשב"ץ מן דף 144 ע"ב עד דף 171 ע"א והתחלה הרב רבניו מאיר זיל [הוא מהר"ס ב"ב מרוטונגבורג] אומר שמורה לילך בשכת בטלויות קפטן כי' (לפנינו ס"י מ"ז) ובדף 149 ע"ג הובא אתחיל תפילות ראש השנה כמו שהי' נהוג מ Romanicus, וכמה פעמים בתוך הספר הובא ואומר הרמן"ע [הוא ר' מורי ר' מאיר נ"ע]:

²⁾ היכי של הר"א עפשתין שחוכרתי במאוא לספר האורה סוף ע' 60 הוא העתקה מכ"י פארמא התנ"ל אבל המעתיק החל בה' ר'ה שהוא לפניו בכ"י פארמא ס"י קל"ט וגם בסופו חסר חרבת, כי סיום בשני וחמשי שב"ד של מעלה ושל מטה שני מרכיב בחתלה ובתחוננות, והוא בכ"י פארמא תחילה ס"י ת"ח ולא העתק יותר.

והוספתיו את החסר עד ס"ס שכ"ד עפ"י ספר הסדרים ומה"ז צד 205 כמו שהעירותי שם בהערה ג', ומכאן ואילך גם ע"פ כ"י ב', ושם חסר מן סי' שכ"א עד ס"ס שכ"ד, עיין בס"י שכ"א העירה א' וכט"י שכ"ה העירה א'.

גם בס"י שם"א מתחילה והבא להטביל כלים קודם, ולא נמצא יותר וחסר תשלום הסימן שהשפטים הטעתי, והוספתיו הסיום כמו שהוא בכ"י ב' ובסדרים וכאייסור והיתר ובאהורה ח"ב סי' כ"ג ובמ"ז צד 256.

עוד בס"י שכ"ד באמצע המאמר, אחרי המלות שאינן אלא ספורת דברים, וכן ר' שטואל הרבייעי, וחסר דף שלם מן מלחת בעלמא עד סוף הסימן וס"י שכ"ה שפ"ז שפ"ח שפ"ט עד (ר') שטואל הרבייעי והוספתיו בפנים, ונמצא לנכון בכ"י ב' ובם' הסדרים, עיין שם סי' שכ"ד העירה ה'.

וzen בס"י שכ"ד אחריו המלות ועברתי והכיתוי מיעוטי נינהו, והוספתיו מאמר שלם החסר שם, אמרו כי שירד רבנן העולמיםכו, ונמצא בכ"י ב' ובמ"ז צד 293.

עוד בס"י ת"א בפסק של ר"ת, שהוא מס' היישר סי' שפ"ג, אשר נוסף אל הסדר, מפסיק ה' כי אמר רב, וחסר כל הסיום ונמצא לנכון בכ"י ב' כמו שהוא בס' היישר שם. סי' תפ"ז ת"ר אין מקדשין אלא על ההין ואין מברכין אלא על הlein, ואחר זה מתחילה וקורין בתורה בשני וב חמישי, וחסר דף שלם עד ס"ס תש"ה ונמצא לנכון בכ"י ב' והוספתיו בפנים.

סי' תק"ב וכך אמר רב נתנו נאי נאון, חסר בהתחלה מאמר גדול והוספתיו בפנים ונמצא לנכון בכ"י ב' בסדור רב עמרם נאון ובמ"ז כמו שהעירותי שם.

סוף סי' תק"ג אחר הסיום יכול להתיכון, נמצאים בכ' שורות בלתי מוכנים כלל י"ט ח"ז כו' יכיאו לוויתן ויכרו עליו חבירים, אולם פה חסר מאמר שלם והוספתיו בפנים סי' תק"ד וס"י תק"ה ונמצא לנכון בכ"ב ובמ"ז סי' קכ"ח וככ"ט צד 99, עיין סי' תק"ד העירה א'.

סי' תקל"ח אחר הסיום אינם מצויים את הרבים ידי חובתן חסר מאמר גדול סי' תקל"ט וס"י תק"ט והוספתיו עפ"י כ"י ב' ומה"ז צד 191.

סי' תקס"ז אחר המאמר הרי זה משוכחה הובא ומסקנא דשותעתא דAMILTA דר' יוחנן רוחבה קאמר לה, ואין לו ששייכות כלל לסיום המאמר שלפנינו, רק חסר דף שלם ונמצא בכ"י ב' וכן במ"ז צד 239 אחר המאמר הרי זה משוכחה הובא על כל המתים قولן רצה חולץ וכט"פ סיים ומסקנא דשותעתא דAMILTA דר' יוחנן רוחבה קאמר לה, והוספתיו כל המאמר לפנים הספר, עיין סי' תקס"ז העירה ד'.

סי' תרכ"א חסר והוספתיו עפ"י כ"י ב', עי"ש העירה א'.

גם נמצאו בכ"י הוספות אשר נוספו אח"כ, סי' תש"ח, תש"ט, ת' אשר נוספו מר' יצחק בר דורבלו ונמצא שם שחם שמו "צחיק", "ואני יצחק" והביא שם את ר' שמואל שהוא הרשב"ם, והוא ר' יצחק בר דורבלו אשר הוסיף הרבה במתוזר ויטרי. גם סי' ת"א הוא הוספה מס' היישר לר"ת סי' שפ"ג, ועל השינויים שבין בכ"ז זה לכ"ז ב' העירותי בטקומותם למושבותם.

יב) תוכנת כתוב יד ב'.

הכתב יד אשר אכנחו כתוב יד ב' היה מლפנים בידי הרש"ל זיל. באגרות שד"ל (צד 231) הbia כי קנה כתוב יד על קלף נכתוב בשנת מ"ב לאלאף הששי והוא חסר במחלה וטוף. מ"ז דפים שבתחלו הם סדר רשי זיל (וכמבוא לספר הראה צד 60 העתקתי את דבריו). ובאגרות שד"ל צד 235 הbia ליקוטים מסדר רשי. בכתב יד ההוא. ובגלוון שם בהערה ב' העיר החכם רשותה זיל "הכ"י סדר רשי" הוא בעת בידיו" ונס בהערכיו לתולדות רשי" למהראחותו [בית תלמוד ש"ב ע' 296] כתוב "סדר רשי" היה נמצא בידי הרש"ל וכעת הוא בידיו אבל ברישימה שלו "קהלת שלמה" לא נמצא בין כתבי יד שהו בידיו אשר נקבעו לראמסגאט (וכעת הם בכתב המדרש לבננים בלונדון), שאלתי וחקרו ואין מני לי איפה נמצא הכתב יד, ומגלוון זכות ע"י זכאי, כי נודע לי ע"י הרב החוקר הרשי" שעכבר העומד בראש בית המדרש לרכנים בנויארק שהחכם Rev. Dr. C. Taylor בעיר קאמברידש באנגליה קנה הכהן מיד רשותה זיל וכשמי עזאת ערכתי מכתב בקשה אל החכם הנכבד הנ"ל והוא בטובו וחסדו נעהר לשאלתי ושלח אליו את הכהן להשתמש בו ועשיתו לי העתקה טמנו, ואני נתן לו תורה וברכה על הטוב והחסד אשר עשה עמרי.

הכתב יד כתוב על קלף בתבנית פאליא ותחלו הוא סדר רשי⁽¹⁾ מכיל מ"ז דפים, בכל צד ב' עמודים, וועלה ס"ה 188 עמודים, בכלל עמוד 42 שורות, בסופם סיום הספר: בשנת כ"ס לפרט סידור ובינו שלמה נחרט, ואח"ב בעמוד השני כתוב: רשי" נאסר לעולמו בשנת ס"ד למאה תשיעי של אלף חמישים, והינו שנת ד"א תחס"ה לפרט, וסימן ששים וחמש שנה יחת אפרים טעם [ישע" ז' ח'], ורבינו שם בשנת ל"א למאה עשרי של אלף חמישים [ד"א תקל"א] וסימן ויאמר אלהים אל יעקב [בראשית ל"ה א']: סליק:

⁽¹⁾ בקובץ זה נמצא עוד כתבי יד אחרים, מן צד 48 עד צד 184 ע"ג הוא מדרש שוחר טוב מביל 848 עמודים (מן המדרש שו"ט הי' לי העתקה עין מבוא למדרש שו"ט) ואחר סיום הספר: בתחלת דף 184 ע"ג עד דף 167 ע"ג יציר ספר התרומה וכתוב במחallovo באתי לקוצר מתוך ס"י התרומה למןironן הקורא בו למציאן מיר הפרקים בלבד אווק ראיותם כמו שפדרם בסדר לפניו רבינו הקדוש הר' יצחק בר' שמואל זיל [הוא ברדי ר' יצחק בר' שמואל מרדכיירא הנודע בשם ר' יצחק חזקן (בן אחונו של הרשב"ס ר' ר' יצחק בעל התוספות ונקרא ג'ב רבינו הקדוש, ורבינו ברוך בר' יצחק בעל ספר התרומה הי' תלמידו של רבינו יצחק חזקן והקיצור מספר התרומה הנ"ל הנמצא בכ"י מסדר אחר מספר התרומה הנדרפס]. ואח"ב מתחילה בחוקבן מן דף 167 ע"ג עד דף 186 ספר איסור והיתר (אול' הוא לר' יצחק מדורא זיל). וכן דף 186 עד דף 193 נמצא איסור והיתר בחרווע עם פירושו, הוא איסור והיתר להרב ר' מרדכי שהביא בעל אוצר הספרים (אות א' סי' 877) שנמצא ס"י איסור והיתר בחרוועים כי ר"א, והעיר שם כי בידי הרש"ל נמצא ג'ב איסור והיתר בחרוועים, ובווראי כוון למאה שנמצא בקובץ הזות. ובאזור הספרים אות ה' סי' 883 הbia זיל עם פ"י ה"ר יהנן בר' יוסף טריוווס [ראיה מה שכתב אודותיו מהר"ש כהן בספריו על המרדכי ע' 89 וכו']. ואח"ב נמצא בכ"י מן דף 193 עד 204 פירוש הספרו מבעל הרוקח ובסוף חסר.

בסדר רישי חסר התחלה ומחיל במלות: האורו דאמירין החם לפניו בורא פרי הארץ ולכטוף ולא כלום. והוא נמצא בכ"י א' (כ"י פארטיא) בסוף ס"י קב"ז וחסר מן ס"י א' עד ס"י קכ"ז אשר נאכדו הנליונות של הכ"י באורך הזמן. אבל בתוך הכ"י היה טונחים איזה עלם כתובים על נייר בכתביה אחרית מן גוף הכ"י, וכותב על גליונות קטנות וקשה הקרייה מרוב זקנה, ומחיל: "בשיע רישמייא אהל לכתוב סידור ריבניע שלמה בר יצחק זכר צדיק לברכה" ואח"ב כתוב תנייא היה ר' מאיר אומר כי, כמו שהוא לפניינו בכ"י א', והסתום בהגליונות ההם ד' בריאות כנגד ד' שמות שיש כפסוק זה [כ"י] ממורח שמש עד מבואו גודל שמי בניויס וככל מקום (פונש וטוקטר) [טוקטר מונש] לשמי וטנה תורה כי גודל שמי בניויס אמר ה' צבאות [טלאכי א' י"א]. ואין ספק כי החל סופר אחד להעתיק את החסר והעתיק רק התחלה והוא בכ"י א' באמצע ס"י י"ב, יותר מזה לא העתיק.

והנה כאשר הכתבי מתחיל בכ"י ב' מן מלת הארץ (שהוא בכ"י א' בס"י קב"ז) והולך כמו בכ"י א' עד סוף ס"י קל"ד המיטים וכן נהג ריבניע מנוחתו כבוד. וס"י קל"ה (מכ"י א') ד"ה והשלש מצות וס"י קל"ז ד"ה המבשיל כמה תכשיליין ביוט' נמצאים בכ"י ב' בסוף ה' פשת, וס"י קל"ז (כ"י א') ד"ה בממ' ע"ז עד סוף הסימן לא הובא בכ"י ב', ומחיל מן סדר ר' ר' שהוא בכ"י א' ס"י קל"ט וסוכב הולך כמו בכ"י א', רק ס"י י"ב, ואחר סיום המאמר מן ס"י קס"ג (לפניו בכ"י א') נמצא בכ"י ב' הוספה "ורבי יעקב זצ"ל בן רבינו מאיר הנהיג במקומו לתקוע קשר"ק לזכונות ולשורות כמו למלכיותנו" עד וזה כפי מנהיגינו, והעתיקתי את הוספה בהערה י' מס' קס"ג. ומכאן ואילך הוא כמו בכ"י א', רק בסוף ה' סוכה שהוא לפניינו בכ"י א' ס"י ש"ח נמצא בכ"י ב' פסק מרכבינו יעקב בר' מאיר ז"ל (הוא ר'ת) בענין מן בתיו, והוא בכ"י א' ס"י ת"א, והוא הוספה אשר נוספה אל הסדור ולקוחה ממש הישר לר'ת ס"י שפ"ג, ואין ספק שהיו הנליונות בלתי מכוריכים והביאם בכ"י ב' בטוקדם. ואחר הסיום מן הוספה היה א' מספר היישר הובא אחר זה בכ"י ב' סדר י"ז בתמונת, שהוא בכ"י א' ס"י ת"ב ת"ג ת"ד ת"ה: ובכ"י ת"ה כסופו נמצא בכ"י ב' הוספה "זה דילנית לעיל וכיון שהוא כבר שמחה כך אומר לה דרישו ה' בחמתאו ושוכבה עד כדי שאומר לך בתרורה, لكن נראה כמו שאמר ריבניע חם וסמו נחמה לנחמה ואמר שוש אשיש לפני ראש השנה, ובצום גדל' דרישו, ובשנת שבין ר' ר' לוי'כ' שובה, הר' סימן שד'ש, ולהזינו ידבר, שירה לשירה, זה כשהמלך בא בכ"ג, שלמה בן הרב ר' יעקב זצ"ל (הוא בן ר'ת) ואח"ב הובא מן ס"י ת"ו ואילך עד סוף ס"י תל"ד (א) המיטים מפני ריחו שיהא נורף ריח טוב יותר, ואח"ז נמצא בכ"י ב' סדר שבתות כך הוא ת"ר לא יכול אדם בערבי שבתות ובערבי יטם טובים מתחש שעוז ולמעלה, וזה הוא בכ"י א' אחר הלכות עירובין בס"י תע"ג.

וגם בכ"י ב' נלקה בחסר כמו שתראה. בהחלה המאמר מס' שכ"א (בכ"י א') נמצא בכ"י ב' רק שורה אחת ומספרת מפני נבוד הצייר, ומכאן ואילך חסר כל המאמר ונשפט דף שלם וחסר גם ס"י שכ"ב שכ"ד, ע"י בסדור ס"י שכ"א הערה א'. גם חסר בכ"י ב' כל המאמר מס' שצ"ז (טכ"י א') ומחיל מן ס"י שצ"ח האילפס והקדירה, עיין בסדור ס"י שצ"ז הערה א'. גם חסר כל המאמר מס' שצ"ט, ובכ"י ת' מתחיל כמעט חסרי רבעה הלכתא, ושם הובא אמר רב הלכתא. וכן בדין צדקת צדק,

שהוא בכ"י א' סי' תק"ז, חסר בכ"י ב' דף שלם ומסיים משום כבודו של משה שנפטר באותו שעה, ואח"כ הוכא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אנשי הכנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות וכו', וכן הסיום באותו שעה ובין אמר ר' חייא חסר דף שלם, ונמצא בכ"י א' ובספר הספרים, וחסר עד התחלת סי' תק"ב.

עוד שם אחר הסיום ותורתו ותתקזק בציירם הברכות, שהוא בכ"י א' בסוף סי' תק"ה, מתחיל בכ"י ב' אין מבדילין על הפת כל עיקר, חסר מאר שלם מן והכי אמר רב נטרונאי גאון, שהוא בכ"י א' סי' תק"ה, עד אין מבדילין על הפת כל עיקר, שהוא חוץ סי' תק"ג.

עוד שם אחר הסיום יבדיל אשיכרא, שהוא לפניו בכ"י א' סוף סי' תק"ה, חסר מאר שלם אמר ר' תחליפא אמר שטואל, שהוא לפניו בכ"י א' סי' תק"ט, וחסר כל המאמר מס' זה ומחילה מן סי' תקל"ל והכי שדר רב נטרונאי גאון.

עוד שם אחר הסיום מן וכן עמאד דבר, שהוא לפניו בכ"י א' בסוף תקל"ל, מתחיל בכ"י ב' ומ"ש צריך לעשות מלאכה במו"ש, שהוא לפניו בכ"י א' סי' תקל"א, וחסר אמר שלם הנמצא בכ"י א' מתיו משונה הוא יום הקפורים משבת בו עד סוף הסיטן. עוד שם חסר כל סיטן תקל"ג ועל הנר שמדליקין בנית הכנסת עד סוף הסיטן מהנ"ג יפה הוא וירוש כחו.

עוד שם חסר סי' תקל"ו ונמצא בתשובות הגאנונים סייע לטורץ צדק בו, וגם סי' תקל"ז עד סופו, המסיימים וכן הלכה בשתי ישיבות, וגם סי' תרטז ליתא בכ"יב. וכן חסרים עוד מאמרים קטנים והעירותי עליהם במקומם. והכ"י הזה מלא שיבושים ולא נעתק מכ"א, וכן הכ"י א' לא נעתק מכ"ב, והם משווים קצת זה מזה.

ו) תכונת כתוב יד נ.

הכתב יד הזה נמצא באוצר הספרים במנצען קויבツ 5/28 ומכוונה ספר הספרים לרשי זיל¹⁾ ומהר"ט שטינשטיינדר כתוב בראשימה שלו מכ"י של אוצר הספרים, דברים קצרים "סדרים של רבינו שלמה (רש"י) ופסקין הלכות. בהתחלה כחוב : א"ר ברכיה מלך משגר פרוזודג"א וכו' וכسوف כתוב ועל כן קבעו רבותינו אשר יצר ומפליא לעשות וזה עושה נפלאות" ותוכנת הכה"י לא דוריע, ואשר הבא נסוף הספר כתוב²⁾ על כן קבעו רבותינו בו זה הוא בסוף סי' חנ"ח ע"פ כי"א, אבל אחר זה נמצאו ג"כ בכ"י הזה ה"ה טריפות (פס"י תקפ"ג עד סי' תרי"ד) ותיקון נקיות הבשר (סי' תרטז) וכותב בסופו „סליק נקיות בשר דרבינו שלמה" ואח"כ מתחילה אמר שטואל חמשה דברים אטרו חכמים סכין קערה כבנה, סולת, דגים וועופות, ואח"כ חותם שלמה בר

¹⁾ הקובץ הזה מכיל : א) פ"י חרדייך על ספר בראשית. ב) פשטים ופירושים על התורה מר' יעקב מוניא (נדפס ע"י ר' מנשה גראסבערג, מוגנצא, תרח"ס לפ"ק). ג) ספר רוזאל. ד) אמריו שפר (עיין אוצרח"ס אות א' סי' 888, ומה שהביא שם כי נמצא גם במנצען 5/89 יש לתaken (28/4). ה) ספר הספרים הניל. ו) בעל כמהים מר' יוסוף ביר חיים, שראשי לה'ק (עיין אוצרח"ס אות ב' סי' 528).

²⁾ במנצען ל' האורה צד 86 יש לתקן במקום בסוף הספר כתוב א"ר ברכיה צ"ל בסוף הספר כתוב על כן קבעו רבותינו בו.

zychק, והסופר כתוב "סידור ובינו שלמה נשלם שבח והואה לאלהי עולם". וראיתי באוצר הספרים לבן יעקב (אות ט' סי' 208) שכתב ויל': מדרורים של רב שולמה (רשוי) לפסקי הלוות דין ברוב שע"א ובחוכם כמה שעירם מודיע טריפות וכמה שווית מרשי, כhab יוד מינכען 27/3 [צ"ל 28/5] ואולי הוא ספר הפרדים שלו עכ"ל. אולם לא כוון אל האמת ואין זה ספר הפרדים. העתקה מן ט' הסדררים מכ"ז וזה היה נמצאת אצל המנוח רישוחה זיל (קהלת שלמה סי' 162) ובין כי שלו אשר מכר לארנסט נמצאה העתקה החיה וכעת נמצאים הכתבי יד בלונדון בבית המדרש לרבניים דשם (רשימת החכם הירושעאל סי' 125) ויאות הרב מוהרים ד"ר פריעעלנدر לבקשי לשלוח לי את הבי' ועשתי לי העתקה ממנה. והנה כי זה ספר הסדררים הוא סידור רשוי וכן סיימם בסופו "סידור ובינו שלמה נשלם", וגם הבי' הזה נלקה בחסר וחסרים בהתחלה הרבה דפים אשר נאבדו באורך הזמן, וטהול א"ר ברניה מלך משג' פרוזונג'א [צ"ל פרוזונג'א] למדינה כי, והוא לפניו בכ"י א' סי' י"ג, ע"ש הערכה נ' ונתצא גם בכ"י ב' ובמחזר ויתרי סי' י"ב צד 12.

והנה בספרים המתארים הם בסדר נכוון ומתוקן יותר מבסדר שלפנינו שאין סדר לטשנה, והטעם כי הדינים היו נכתבים קוניתרים ותלמיים רשוי' סדרום כאשר נראה בעיניהם, זה מוקדם וזה מאוחר, או הספרים לא שמרו הסדר. וען כי בספר הסדררים לא נרשמו ציונים, לנוכח מאר לציין כל המאמרים מהסדררים אשר הם ערוכים בסדר באופן אחר, ובמבחן להאורה סי' כ"ו ע' 86 וכי הראיתי תוכנו ומהותן.

ז) מלאות לוועות המובאות בסדרור.¹

(1) עמוד 55 סי' קי"ג: טרייש, וברשי' חענית דף כ"ד ע"ב איתא: דיסא טרייס בלאע"ז. לפי דעת הח' שלעטסינגר במחברתו: Die altfranzösischen Wörter im Machsor Vitry, Mainz 1899 צרתת היישנה² שבלשון רבים tragées והוא טרייש שלפנינו, ובבלשון צרתת החדש³ dragée שענינו: Zucker-Naschwerk שהדר הערכה ב' שהבאתי פירוש אחר לטלה טרייש, אמן שני הפטרונים אינם נכונים!

(2) שם ושם: קראיילש, נראה שצ"ל ורטשיילש (ע"י הערכה ב'), בלאח'י (?) vermesiel ובלצח'ה vermischelle (שלעטסינגר שם), ועי' לקמן סי' קי"ז (ורטשיילש) וסי' שצ'ה (ורטשיילש).

(3) ע' 57 סי' קי"ז: טריילא, נראה שצ"ל טרייש שהבאתי לעיל סי' 1 כדאיתא בפרדים וכמה'ה, ע"י' שבסדר הערכה נ' ועי' לקמן סי' 18.

¹ עפ"י עצת הרה"ח מהר"ד סימאנסן ג'י' מנהל ראשי דחברת חכירת מקיז'י גרדמים, שחורתני פני הרה"ח ר' ישראל חלי' בפרש לשום עינו על המלות הלועיות שבסדר רשי', ותשואות חן לו כי הוואיל להתקומות על שרישי הלועין אשר בלשון צרתת היישנה יסודחים, ועתה נדעה נרדפה לדעת פרטונם.

² מכאן ואילך נרשם בר'ת: לצח'י.

³ בר'ת: לנצח'ה.

(4) שם נטוף העמוד: שופש, בלאה"י sope ובלז'ה"ח soupe (שלעטעןנער)

שם סי' (3) והוראות: Wein- oder Wassersuppe mit Brotschnitten.

(5) ע' 58 סי' קי"ח: שלשה, בלאה"י salse ובלז'ה"ח sauce, וראה

מש"כ שלעטעןנער בס' 113.

(6) ע' 59 סי' קכ"א: פורשי, נראה שצ'ל סורייש והוא בלאה"י poré ובבלר poré (וכצ'ל שם בהערה נ') ובבלז'ה"ח poireaux שענינו Lauch המשך המאמר: כרתי [דרהיט] כרישן [בלשון החלמה, שהם] סורייש בלא"ז וכן הובא לקמן בסדור ע' 139 ס' ר"צ: כרתי כרישן שקורין פורש' וכראיתא ברשי"י סומה ליד סוף ע'ב ולהיפוך בכבא בתרא דף י"ח ע"א ואת הכרישן פריש'י כרתי פוריל"ש = porele ולקמן ע' 186 סי' שפ"ג כתוב: או קפלותות פורש. ועי' מש"כ הח לעו במאמו: Pflanzennamen bei Raschi בט' ברכת אברהם (ס' היובל לכבוד הח' מהר"א ברלין) ע' 247 סי' 85.

(7) שם ושם: אפייא ולקמן ע' 186 סי' שפ"ג: אפיק. בלאה"י apje ובבלז'ה"ח ache מהוראות: Sellerie (שלעטעןנער סי' 6 ולעוו שם ע' 236 סי' 21).

(8) שם ושם: צרפוייל צ'ל צרטוייל, כראיתא במחוז (יעי"ש בסדור הערה ר') ולקמן סי' שפ"ג איתא: צרפואיילא. בלאה"ח cerfueil ובלז'ה"ח (שלעטעןנער סי' 7 ולעוו ע' 250 סי' 102).

(9) שם ושם: כריישין, בלאה"י והחדשה cresson (שלעטעןנער סי' 8 ולעוו ע' 252 סי' 113).

(10) ע' 60 סי' קב"ז: אובלירש, צ'ל אובלירש, וכיה בטורייש בראשית ט' ט"ז בכ"י שהוא לעני הח' מהר"א ברלין בספרו זכר לאברהם (טהדורא חנינה, תרש"ה) ע' 439 וכצ'ל נמי נפרדים סי' פ"ז אובלירש = oblides ובלז'ה"ח Hohlhippe והוראות: oublies.

(11) שם ושם: קנטיליש, צ'ל קנטיליש, בלאה"י chantels ובלז'ה"ח chanteaux (שלעטעןנער סי' ס"ז). אמנם הוראות: חתיכות שת גדולות, לא יתכן!
בנידון שלפנינו!

(12) ע' 69 סי' קי"ב: גלו"ד = glu (Vogelleim =).

(13) ע' 70 ס"ס קג"ג: דוריש = (?) durs, ועי' מש"כ שלעטעןנער בס' 90.

(14) ע' 72 סי' קנ"ט: שרט"א. כבר הבאתי שם בהערה ה' שהוא מלח serpe וכיה נ"ב בלאה"י וענינו Gartenmesser, Hippe.

(15) ע' 74 ס"ס קס"ג: קוונטליין = complaints בחטרון נו"ז השנית ובלז'ה"ח (Klagen =) plaintes, ראה מה שכתב Godefroy באוצר"ש: Dictionnaire de l'ancienne langue française II, 208.

(16) שם ושם: רצין. ע' מה שכח שלעטעןנער בט' 93 ודבריו אין נראים.

- ע' 111 ס"י רכ"ט: קריישול = croisuel = ראה מה שכתב Darmesteter, Reliques scientifiques s. v. creuset 43.

ע' 113 ס"י רל"ג: הידלה עליה את הגפן טרייל' א בעז'ו (כ"ה) (18) וכ"ה בפירושי סוכה ט' ע"ב ועי"ש דף י"א ע"א במשנה. וטריילא = treille (= Weinlaube (?), ע"י לעיל ס" 3).

שם ושם: ואת הקיטום אידרא בעז'ו (כ"ב) וכ"ה בראשי סוכה ט' ע"ב והוא edre ובצלחה'h (Epheu) lierre (=) וברשי סוכה דף י"א ע"א במשנה איתחא: אידרא ere =ierre, ere ראה מש"כ לעוז שם ע' 235 ס" 9.

ע' 114 ס"י רל"ה: ארכ"א פלקיר' א erbe felchiere (=) (20) צה"ח 236 כה"ה 95 (Farnkraut) herbe fougère (=) שם לעוז ע' ס"י 22.

ע' 119 ס"י רמי"ז: אוכרייך, ציל אוכרייך, כדאיתא בראשי סוכה י' סוף ע"א, ובצלחה'i ovraigne (=) Werk (?), ראה מש"כ שלעסטינגר ס"י 99 וכוכור לאברהם ע' ד"ה אובייניא.

שם ושם: גלינקש"ש. ע"י מה שכתב שלעסטינגר ס"י 100. (22)

ע' 123 ס"ס רנ"ח: ציציבל' ש, ציל צינציל' ש, כדאיתא בראשי סוכה י' צו ע"א, ראה מש"כ שלעסטינגר ס"י 101. ונזר מהפעל cancer שככל המשוגע קפיצה [Godefroy II, 136—7].

ע' 124 ס"ס רנ"ח: פל' ש, נבר כתבתי שם בהערה ז' שהוא כל"צ (24)pelles (Schaufel =) pelle ובלשון רבים (25).

ע' 125 ס"י רס"א: לטש =lates (=) (Latten =)lates (25) (26) ע' 130 ס"ס רע"א: קוודויז'ן, ציל קוודויז'ן = codoïn ובלצח'ח coing (=) (Quitte =) (27) שם ושם: פלצד'יז'ש, ציל פלטריש ועי' לקמן ס"י 31 וס"י 32 ראה מש"כ שלעסטינגר בס"י 105.

ער' 133 שורה 5: ונטלייר venteler (=) (28) in der Luft (=) (schwingen) שלעסטינגר ס"י 106.

ע' 134 ס"י רע"ט: אסקופא escoupe (=) (29) Besen (=) מש"כ שלעסטינגר ס"י 107.

ער' 135 שורה 10: פויישויר ובכ"ב פשויר, ציל פושויר fosuir (=) (30) (Grabscheit, Spaten) ועי' מש"כ שלעסטינגר ס"י 108.

ער' 136 שורה 2: פלייש; ציל פליישטרא כדאיתא בראשי שמות יה' יה' ויקרא י"ט (פלישטרא) ועין לעיל ס"י 27 ובס"י ה' ה' (31).

ער' 138 ס"י רפ"ה: סלצרא א, ציל פלטרא flétri (=) (32) Flechte (=) roigne (=) (33) (an Bäumen).

ער' 140 ס"י רצ"ג: פילו"ר ציל פילון pilon (=) (34) (Stössel =) contrefait (=) (35) ס"י רצ"ז: קוטפרוי' ש, ציל קונטרפרי' ש (missgestaltet (=) (111).

- (36) שם סי' רצ"ז: אונפִילֵי"א = anpoule = בצלחה ח' וברש"י ויקרא כ"ז ט"ז אָנְפּוֹלִישׁ.
- (37) שם ושם: פלוט"א = pelote = (Ball, Knäuel) שלעסטינגר ע' 49 סי' 70.
- (38) שם ושם פורמ"א = forma.
- (39) שם סי' 176 סי' ש"ס: מולצ'יל (יעי"ש הערה ו) וכ"ה לקמן ע' 300 סי' תרכ"ט בכ"ב וכט' הסדרים, אטמנם בכ"א איתחא: מולץין (יעי"ש הערה נ') וצ'ל': מולינט = molinet ובלצח'ח (kl. Mühle) (שלעטסן גער סי' 57).
- (40) שם סי' שט"א: פלוטיר"א = plumière (?) ראה מה שנכתב שלעסטינגר סי' 58.
- (41) שם סי' 177 סי' שט"ג: אלום = alum ובלצח'ח alun (= Alaun).
- (42) שם סי' 183 סי' שע"ט: פורפין (יעי"ש הערה ב') = porpéć ובלשון צה"ח pourpier וראה משכ' שלעסטינגר סי' 61 ולעו ע' 246 סי' 82/3.
- (43) שם סי' שפ"ג: כפני (יעי"ש הערה ב') וצ'ל רפנא = rafne (= Rettig).
- (44) שם שם: איגרא, צ'ל אירוגא = erugue (שלעסטינגר סי' 63 ולעו ע' 234 סי' 6).
- (45) שם ושם: חנה, בכ' הסדרים: או דוגא, בסדרם סי' קל"ב: או רגינה, ולדעת הרה"ח מהר"ד טימאנגען כולם עולמים בקנה אחד וכונתם לומר: גרגירא [דHIGH] אירוגא [בלע"ז], והמתוקים גרווע והויספו והחליפו האותיות זה בכה זה בכה כרכטם לפעים בעוים אשר לא ידועם. וסתורנו: erucague ובלצח'ח erucage (= Stachelmeersenf).
- (46) שם ושם: אפיק, ע"י לעיל סי' 7.
- (47) שם ושם: צרופילאל, ע"י לעיל סי' 8.
- (48) שם ושם: איילנדרא = eliandre ובלצח'ח coriandre (שלעטסן גער סי' 64 ולעו ע' 235 סי' 15).
- (49) שם ושם: פורש, ע"י לעיל סי' 6.
- (50) [נכט' שפ"ז הערה ב' הכתתי פתרוניים למלאות הלועיות שהובאו בסדרם סי' קל"ב. ע"ד קרשפילא ע"י משכ' שלעסטינגר בס' 66 ולעו בע' 252 סי' 114. וע"ד מרובייא ע"י שלעסטינגר סי' 60 ולעו סי' 74. ע"ד דריילא ע"י שלעסטינגר סי' 67 ולעו סי' 44. אמרפייל ע"י שלעסטינגר סי' 68 ולעו סי' 18. ופונדרץ ע"י לעיל סי' 42].
- (51) שם 194 שורה 2: איזישל"ש = aisselles (?) Krausbrote, =) crêpes (?) =).
- (52) שם ושם: קרשפלוי"ש = Backwerk.
- (53) שם ושם פרשר"ש = presures (= Käselab (?)).
- (54) שם ושם: ורמשויל"ש, ע"י לעיל סי' 2.

- (55) ע' 220 שורה 5: גומא = gomme = (Gummi =).
- (56) שם שורה 7: גלטָא וכ"ה ברשיי גיטין ס"ט סוף ע"א ד"ה חלבניתא רובשניתא, חלבנה מתחקה שקורין גלטָא. ועיי' מש"כ לעו שם סי' 39.
- (57) שם שורה 10: מרה = myrrhe =.
- (58) שם שורה 11: אשפיך = aspic = (שלעסטינגער סי' 19 ולעוו סי' 27).
- (59) שם שורה 12: טראַה, צְלָרְדָּא (כטנו שנחבותי שם בהערה י"ז), בלאַצְהֵי rude ובלאַצְהֵי rue (Raute =), שלעסטינגער סי' 20 ולעוו סי' 116.
- (60) שם שורה 18: איצאה וגנוונא (יעי"ש העורה י"ט) וראַה מש"כ בוה שלעסטינגער סי' 21 ולעוו סי' 23.
- (61) ע' 288 סי' חקצ"ט: רטָה וכפרדם סי' רל"ב: וקורין אותו בלאַזון לע"ז רטָא ובלאַזון כנען צשקאָן ובלאַזון עברי כף הירך וכטמי האורה ריש ע' 133 שקורין רטילָה = (Kniescheibe =); ע"ז העירני הרה"ח מהריד סימאנסען נ"י.
- (62) ע' 291 סי' חרי"א: הריג"ש = harengs = (Heringe =).
- (63) ע' 300 סי' תרכ"ט: מולצין, עי' לעיל סי' 39.

תְּבִרְכָּה

[א] (א) **תניא** היה ר' מאיר אומר חייב אדם מישראל לברך מהה ברכות בכל יום, (ב) ובנמרוד ארץ ישראל נרטין המכி, תני אין לך אדם מישראל שעינו עושה מהה מצות בכל יום, (ג) ישנאמר מה ה' אלהיך שואל עמוק (דברים י' י"ב) (ד) אל תקרי מה אלא מה, (ה) ולברך תיקן דוד מלך ישראל כישודיע[ו]חו יושבי ירושלים שמותם מישראל מהה בני אדם בכל יום, (ו) ותיקן מהה היו ברכות, דבריך נאום דוד בן ישי ונאום הנבר הוקם על (יש"ב כ"ג א'), (ז) על בוגטדריא מהה הוא

[א] (ט) **תניא** היה ר' מאיר אומר. מנחות מג' ע"ב, ונבע מסדור רב עטם גאון (וארשיא תרכיה) דף א' ע"א, וכן הוא במחזור יותר בהתחלתו ובסדר הגדול סי' ה' בתוספת דברים, ובשבלי הלקט סי' א' ואברחות חיים טרבלינו אחרון הכהן מלוניל דין מהה ברכות סי' א'/ וכחמניג צד 6. והנה בכ"ב, מסדור רשי' חסר ההתחלה ומתחל האורי, דאמרין התם לפניו בורא פרי הארץ. והוא להלן בס"ק כי' באמצע וחסרים הרבח דיטים אשר נאבדו באורך חמוץ. (ג) וכגמרה ארץ ישראל גרשין המכி. הוא בירושלמי סוף ברכות, וכ"ה בתוספתא סוף ברכות, והירושלמי הובא נ"כ בסדור ר夷' שם. (ה) ישנאמר מה ה' אלהיך שואל עמוק. חראי' מהכתוב הוא בביבלי ולא בירושלמי. (ד) אל תקרי מה אלה מה. כי' בסדור ר夷'ג, והובא גם במחיז' ובשבלי הלקט ובמניג הובא בערך ערך מה. וליתא לפניו בוגטדריא גמן חסרים שם והוא חוספה מר' גאון, וגם לפניו רשי' לא הוה בן בוגטדריא, כי הביא. במנחות שם מה ה' אלהיך וגוי קרי' ביה מהה. גם חכמי התוס' שם ד"ה שואל הביא ובקבנטרס פ"י אל תקרי מה אלה מה. וראיתי כי גם בתנחותם הנדרטש מכבר סוף קrho איהו ג' כי' קרי' ביה מה מה אלו מה. וכל המתאר נספ' בתנחותם (עין טבאו התנחותם דף פ"ז ע"ב) ועיין מה אלו מהה ברכות' וכל המתאר נספ' בתנחותם (עין טבאו התנחותם דף פ"ז ע"ב) ושכתיו בתשחרר שנת י"א צד 270. (ה) לברך תיקן דוד מלך ישראל בשחרורעהו ישבו ירושלים שמותם מישראל מהה בני אדם בכל יום וכו'. כי' בסדור ר夷'ג, וזה הובא גם במדרש במ"ר קrho פ"יח אותן כ"א ותנחותם הנדרטש מכבר פ' קrho. ובמניג הביא זה וכחנן ודרשו חכמים. (ו) ותיקן מהה ברכות. במדרש שם פ"ים ותעדר המגפה. ובפרדים סי' ה' ובמחיז' הלשון קצת בהרחבת דברים. וזה שם שבכל יום ויום היו טהרים מישראל מהה איש ולא הינו יודעים מפני מה עד שבא דוד וחקר בדבר ותבין ברוח הקודש ותיקן מהה ברכות וכחנן הסדרם הובא בשכח"ל, ומה שהביא הרוב בעל שבכח"ל מצאתי מפורשים אותן טפוק ועתה ישראלן זה מהה. בן הביאו גיב החוטם' במנחות שם בשם ר'ית זול שואל טעט' פ' ר'ית דחו' מלא' ויש מהה אותו בפסוק וזה הובא גם במחיז' בהתחלהו בשם ר'ית, וכן המניג הביא וכחנן רבי יעקב מכ' [חוא ר'ית] כי מצא במספרת פסוק זה כולה בר מהה אתן שואל מלא' עכ'ל, ומה שהביאו שואל מלא', עין מנהת שי' דברים י' י"ב שהביא אתן ירחי' [כוונתו לט' חמניג] ורומכ'ן ואחריהם מצאו בן מלא'. (ז) על בוגטדריא מהה הו. זה לא הובא בסדור ר夷'ג והובא גם במחיז' ובפרדים וכן הובא גם בתנחותם הנדרטש מכבר פ' קrho ובמדרש במ"ר שם. הוקם על כנגד מהה ברכות, ועיין בטור או"ח סי' מ"ו שהביא והסביר רב נטראני ריש מתייבטה במתה מהחיא דוד חמלך ע"ה תקין מהה ברכות דכתבי הוקם על בוגטדריא מהה הו כי' בכל יוס הינו טהרים מהה נפשות מישראל ולא הינו יודען על מה הינו טהרים עד שחקר ותבין ברוח תקודש ותיקן להם לישראל מהה ברכות. ומה שהביא בעל שבלי הלקט ויש מפרטין ס"ה

שבכל יום ויום היו מתחים מישראל מהה איש, ולא הוא יודעים מפני מה, עד שכבר דוד המלך ותיקן מהה ברכות. (ח) ונראה [הדבר] שנשתכחו ובאו תנאים ואמוראים ויסודות, (ט) ולברך על כל אחת ואחת בשעתה اي אפשר, מפני שהודים [עשווות] למשמש בהם, אלא בשינויו אדם ממישנתו ירוחץ פניו ידיו ורגלו כהונן, לקיים מה שנאמר הכן לקראת אליהיך ישראל (עטום ד' י"ב), ומתחיל ומסדרן, (י) וכל אחד חייב בהן, (א) ומנהג כל ישראלי שבספר הר אספמיא כך הוא להוציא מי אחד חייב בהן, (א) ומנהג כל ישראלי שבספר הר אספמיא כך הוא להוציא מי שאינו בקי מתחיל החוץ וمبرך על נטילת ידים וכל סדר הברכות, (יב) והכי סליק חשבון מהה ברכות הנין הכתובים לעיל תמני סרי, ודברוך שאמר והוא העולם ודישתכח הרוי עשרין קודם קדום קרות שמע שתים לפניה ואחת לאחריה, יוצר המתוות, והכורה בעמו ישראלי באחבה, ואחת לאחריה גאל ישראל, כדתנן בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה הרוי תלת זמני תשסרי (ג) דצלותא דמנחתא הרוי תמן, (יד) ויום דיממא תמן, הא כיצד חרוא דנטילת ידיים, והטזיא להם מן הארץ, וארכע דברכת המזון הון על הארץ, וכונה ירושלים, והטווב והטביב, ותרתי דמשתיא אדchmodרא בורא פרי הגפן, ועל פרי הגלל ואי. דטיא שעכל ובורא נפשות, כגון אתרא דנהgni לטיכל וזהר משתיא הרוי תרתי וארכע דקritis שמע תרתי דקמא המעריב ערבים ואוהב עמו

בחילוף אותן את ב"ש י"ץ עללה בגוטנרטיא מהה וכן הביאו התוס' במנחות שם דטה' עללה באית ב"ש מהה וכן הביאו זה במחוז ויטרי בהתחלהו וכן המנהיג הביא ואני מצאתי מה' בחילוף אותן באית ב"ש מהה, ועיין גם בבעל הטורים דברים י', ובעל אור ורועל באלפא בחתא אוט ב' הביא יורה' זצ"ל כתוב בתיקון ס"ת שלו שואל' מלא ומאה אותן בהחאה קרא, וש' מפרשים דטיה' עללה מהה באית ב"ש וראותי גם במחוז ויטרי בהתחלהו הביא ואני מא' בגוטנרטיא מהה. ומהה תראה כי במחוז נספטו דברים אשר אינם בסדר רשי' גם הביאו דברים בגוטנרטיא מהה. ומהה תראה כי במחוז נספטו דברים אשר אינם בסדר רשי' וגם תנאים מר' אשר ח' בזמן רבינו שפהה תלמיד רשי'. (ט) ונראה [הדבר] שנשתכחו ובאו תנאים ואמוראים ויסודות, כ"ה גם במח'ג' ובסדר רע'ג' הובא ונראה הדבר שנשתכחו ועמדו תנאים ואמוראים ויסודות, ובפרדס ס"י ה', ונראה הדבר שנשתכחו אוטן ברכות אלו שבאו חתנים ווחאטוראים ויסודות, וסדרו לנו מהה ברכות שאנו אומרים בכל יום, ובעל שבת'ל חביא ונראה שנשתכחו מעני ומרוב עבדות הגלות עד שבאו חתנים והאטוראים ויסודה לנו אלו תהתיין. (ע) ולברך על כל אחת ואחת בשעתה اي אפשר מפני טנות ידים העשויות למשמש בהם, כ"ה גם במח'ג'. ובסדר רע'ג' איתא כך וסדר אלו מהה ברכות כך השיב רב נטרונאי בר הילאי ריש טהrichtא רמתא מהסיא לבני קחל אליאנסנה [Lucena]. עי' מ"ר רב יוסף מאור עינינו לבך' כל אחת ובשעתה اي אפשר מפני טנות ידים העשויות למשמש בו ודברי הרע'ג' הובא בשוויי ברכיה להגן חור'א זל' אויח' ס"י ד' אויח' ב' ובפרדס ס"י ה' נספטו דברים ומה' ראי' כי חפרדים הוא נסדר אחר סדר רשי' והמסדר הוסיף הוספות ע"ש. (י) וכל אחד ואחד חייב בהן. בסדר רע'ג' ובמח'ג' הגנו' וכל יחיד ויחיד. (ט) ומנהג כל ישראל שבספר הר אספמיא. הוא לשון הרע'ג' בסדרו, וכן הובא גם כן במח'ג'. ובסדר רע'ג' שם ומנהג כל ישראל בסדר ריא אספמיא כך היה להוציא למי שאין יודע שליח צבורי חסר הסיום וצצ'ל שליח צבורי [מתחיל וمبرך על נטילת ידיים וכל סדר הברכות] כמו שהוא לאפנינו גם במח'ג' והובא גם בהמנהיג אות א'. ומה שכתב בספר הר אספמיא ר'לי היא Spanien. גולות ירושלים אשר בספר (עכדי' פסקוק כי) תרגם וגולות ירושלים די באספמיא. (ט) והכי סליק חשבון מהה ברכות כי. כ"ה גם במח'ג' ועיין בבי' אויח' ס"י מ"ו ובפרדס ס"י ה' ובהעיטור בסופו ובמנהיג וכבס' יראים ושבת'ל' ומחולקים בסוגין הפטה ברכות. (ט) דצלותא דמנחתא, במח'ג' דצלותא דצפרא דמנחתא ודרע'ג' ועיין עוד שם במח'ג' וחסר פה. (ט) ויום דיממא, צצ'ל ודרע'ג' דיממא.

ישראל, כדרנן בעבר מברך שתים לפנייה ושתים לאחריה, ותמניא דסודתא דרמשא הרוי עשרין, ותמניא עשרין הרוי מאה, נבר מהמלך בככוביו תמיד דאותיפו רבן בתראי בתרא עסקי בישחאי דרכתי, [ונבר] ברכת המפליל החלי שנה ذكريות שמען דעל טיטחו (רכמה) [ונבר מכמה] זימני דעתיך לטיבורך לגודלים וקטנים, נבר ממאכל פירות או נמי ירקא, נבר (וכי לימת מר) מטירח כמה זימני וכי חימא בשלמא בימי חול דאייכא תלחה זימני תשמרי וטהלאין قولחו, (טו) בשbeta (דיאיכא) [דריכא] צלהה היכי מתמלאין قولחו אי אפשר לאשלטנהו, משלם להו (טו) כדקאמר רב חייא בריה דרב אוויה בזומיא דשbeta ובזומיא טכא טrho וטמלי להו (יז) באיסטרמי ומגדי מני בשמים ומני פירות, בגין עצי בשמים [ונורא עשבו בשמים וכורא מני בשמים] וכל פירא ופורה כדחווי, ולכך תיקנו בשנת לוטר אין כאלחינו, לפי שאון מתפלליין שמונה עשרה, כי [אסם] שבע, (יח) ד' פעומים אין, מי ד' פעומים, גודה ד' פעומים, אין מי גודה, הרוי י"ב פעומים אמרן, (יט) ולכטוף ברוך אתה ונראה עתה כאומר י"ב פעומים ברוך אתה אמרן, והם שתים עשרה ברכות, והשבע של חותם היום הרוי י"ט:

[ב] (א) ומאן דמברך שלא עשאני בור, לא עבד כהלהכתא, דראע"ג (ב) דגרסינן בפרק דההכללה (ג) היה ר' יהודה אומר חייב אדם לבקר שלוש ברכות בכל יום שלא עשאני גוי, ושלא עשאני אשה, [שלא עשאני בור], (ד) ובנראה דארע ישראל גרסינן הци, חני שלשה דברים ציריך אדם לומר בכל يوم ברוך אתה שלא עשאני גוי, (ה) שאין הגוים כלום לפני הקב"ה, שנאמר כל הגוים שאין גדרו (ישע"מ י"ז), ברוך אתה שלא עשאני בור, שאין בור ירא חטא, ברוך אתה שלא עשאני אשה, שאינה

(ו) בשbeta דאייכא צלהה. תקנתי דלייכא צלהה כמו שהוא לבון במחיי, והכוונה בשbeta מתפלליין רך שבע ברכות, ובפרט שם תינח בחול דאייכא תלחה זימני תשע עשרה אלא בשbeta מה אמרlein להן. (ז) כדקאמר רב חייא בריה דרב אוויה. מנוחות מג' ע"ב. (ז) באיסטרמי מובה בעיריך עריך אסטרמי ופי' בל' בשמים, ולפנינו בגמרא בטשות באיסטרמי. (ט) ד' פעומים אין. בעל שבלי הלקט הביא זיל ובשם רביינו שלמה זיל מצחאי לפיקח תקנו לוטר אין כאלחינו בשבת לפי שאין מתפלליין י"ח ברכות כ"א שבע ודי' פעומים אנו אומרים אין, אין כאלהינו אין כדונינו אין כמלכנו אין במושיענו, וד' פעומים מי' ודי' פעומים גודה אי"ז מ"ז גודה הרוי אמרן. (ט) ולכטוף ברוך אתה. צ"ל ולכטוף אמר ד' פעומים ברוך ודי' פעומים אתה אמר כ"ה בפרדים, ושבח"ל הביא ודי' פעומים ברוך ודי' פעומים אתה הרוי גורה אמר י"ב פעומים אמרן וגומ במחיז' הובא ולכטוף ברוך אתה ונראה עתה כאומר י"ב פעומים ברוך אתה אמרן.

[ב] (ה) ומאן דמברך. כיה במחיי. והמנהיג סי' א' הביא זה בשם רב עמרם ולפנינו בסדור רע"ג חסר זה וחזי' לבון לפניו בעל המנהיגים וכטוף סי' עד כאן יסוד העמראמי. (ז) דגרסינן בפרק הכלכלה. מנוחות מג' ע"ב. (ג) היה ר' יהודה אומר. בגמרא ר' אמר והגינה הרוי י"ב צ"ל ר' יהודה אומר וכן איתא בחוספה דברכות פ"ז וכיה בר"ף ורא"ש סוף פ"ט דברכות. יש להוסיף על דבריו וכיה בירושלמי ברכות פ"ט ה"א. (ד) ובנראה דאי". הוא ירושלמי ברכות פ"ט ח"ב (דף י"ג ע"ב) ולפנינו הגי' בירושלמי תנוי רביה יהודה אמר שלשה דברים כו'. וכן בחוספה דברכות פ"ז הובא כן בשם ר' יהודה ובשערוי תשובה סי' שכ"ז הובא ירושלמי בשם רב החזון זיל וגורם חייב אדם לבקר ורואייתו במחיי צר 5 נשמתה. שורה שלימות והריה"ג רשותה זיל לא תיקן וכצ"ל ר' יהודה אומר חייב אדם לבקר ג' ברכות בכל יום [שלא עשאני גוי ושלא עשאני אשה שלא עשאני בור ובנראה דאי"] גורסינן הכל תנוי שלשה דברים ציריך רשותה זיל לא תיקן וכצ"ל ר' יהודה אומר חייב אדם לבקר ג' ברכות בכל יום [שלא עשאני גוי ושלא עשאני אשה שלא עשאני בור ובנראה דאי"] גורסינן הכל תנוי שלשה דברים ציריך רשותה זיל לא תיקן וכצ"ל ר' יהודה אומר חייב אדם לבקר ג' ברכות בכל יום. (ט) שאין הגוים כלום לפני הקב"ה. בפרדים סי' ח' שאין הגוים אומר והצעיג חמודים אל יום.

מצווה על המצאות, אפילו הכי לא חזי לברכה, (ו) חרא דשאילו קמי רב נתרונאי גאון זצ"ל (ז) ולא שדרה, (ח) ותו מגנרא האי הוא איסטטלקא לה, דרבacha בר יעקב שמעיה לבירה דקא מברך ברוך אתה שלא עשאני בור, אמר ליה כולי האINI [א"ל] אלא מאי איבריך שלא עשאני עבד היינוasha, (ט) זיל טפי, ש"ט דאין מברכין שלא עשאני בור:

[ג] (א) דמנח תפילין אומר אקבו"ץ להנחת תפילין, ועל תפילין של ראש אומר על מצות תפילין, וכי מכסי בטלית אומר להתחטף במצוות, ואומר כל הברכות יכולן כתיקון חכמים עד ותלמוד תורה בגנדר כולן:

[ד] וקורא בסדר קרבנות שחירות צו את בני ישראל ונוי (במדבר כ"ח) בגנדר תמיד של שחר על שם ונשלמה פרים שפטינו (הושע י"ד ג'), (א) ולערב אומר פטום הקטורת (שחריות) על שהוא מקטרין פרם שחירות ופרנס בין העربנים, (ב) וסמרק לדבר מצאתי בסדר רב עמרם (המדרך) לומר אין אלהינו בכל יום, (ויאן) [וכן] כתוב שם, וכן בערב לאחר שיגמרו תפלה ערבית נהוגים לומר פיטום הקטורת בבקר ובערב, והשיר בבקר בלבד. (ג) ושותה באיזהו מקום ודורש בר' ישמעאל, (ד) דאמר רב ספרא משום ר' יהושע בן חנניה Mai דכתיב ושננתם (דברים ו' ז') [אל

כוכ להורות שאין מוכן ולא חש לעיין בירושלמי שהביא שצ"ל שאין הגוים כלום. ו) חרא דשאילו קמי רב נתרונאי גאון זצ"ל. גם זה היה בסדר ריעג וחסר לפניו. וחובה במחישן צד 6 ובפרדים ס"י ה'. (ז) ולא שדרה. וכי מהחיו ופי' ולא שלח. ובפרדים בטעות ולא סדרה. (ח) ותו מגנרא האי הוא איסטטלקא לה. הוא במנחות ס"ג סע"ב. (ט) זיל טפי. עין בתום שם.

[ג'] (ה) דמנח תפילין אומר. הובא במחישן שם, והמנציג ס"י א' הביא גם זה בשם רב עמרם זיל וזה הוא בסדר ריעג דף ב' ע"א ובפרדים ס"י ה' (דף ט' ע"ד) חסר מאמר גדול, ונמצאו רק בתפילין מברך במצוות טבריה, ואח"כ הובא בברכת דרביך שאמר ה כי החטאים מלך מהלול בתשבחות כי' וכל מה שבנהו חטא, ונמצאו לנכון גם במחישן. וראיתו במנציג ס"י ה' הביא עוד דברים וכן בכל פעם ופעם שמתחטף בו ביטוי אבל לא בלילה כי' וסימן עד כאן יסוד העמראמי. וכל זה הוא בסדר ריעג דף ב' ע"א.

[ד'] (ה) ולערב אומר פיטום הקטורת. כי' גם במחישן (עד 5) וגם שם איתא מלת "שחריות" והסביר המועל המלה במוגרת, כי' באמת מיותרת היא, וחמלות על שהוא מקטרין פרם שחירות ופרנס בין העربנים" ליתא במחישן. (ז) וסמרק לדבר מצאתי בסדר רב עמרם המדריך לומר אין אלהינו בכל יום. וכן כתוב שם וכן בערב כי'. ובמחזור וטרוי (עד 5) הובא זה ולערב אומר פטום הקטורת וסיג לדבריו מצאתי בסדר רב עמרם המדריך לומר אין אלהינו בכל יום. וכן כתוב בשם, וכן בערב לאחר שיגמורו תפלה ערבית נהוגין לומר פיטום הקטורת אבל לא השיר [הוא חשור שהוא הלויים אומרים בזמנן שבית המקדש קיים הובא בסדר ריעג דף י"ד אחר פיטום הקטורת וכן בסידורים בשבת אחר אין אלהינו], מי שמא שוכר למקדש אמר אלה ולטה ואומר פיטום הקטורת בבקר ובערב וחシリ בבקר לבה, לפי זהה מיטתו געשית בבקר ובערב, וזה לא היה ממצוותו געשית אלא בבקר עכ"ל. וראיתו בתורה או"ח סוף ס"י קל"ג שהביא ובערב לאחר שיגמורו תפלה ערבית נהוגין לומר פיטום הקטורת כי' ודבריו גובעים מסדר ריעג. (ט) ושותה באיזהו מקום ודורש בר' ישמעאל. כל חמאתר נבע מסדר ריעג (דף ב') ומובא בהגחות מיומנויות בסדר תפלה כל השנה אותן א' ועין בהרא"ש קדושון פ"א אותן פ"ג שכח וועל בן סדר רב עמרם לומר בכל יום קודם פסוקי זומרא מקרוא משנה וגמרה, וע"ש בקרבן מתגאל פ' יודבר איזהו מקום ברייתא דרי"עכ"ל וכן הובאו דברי ריעג בתומו קידושין ל' ע"א ד"ה לא. (ז) דאמר רב ספרא. קידושין ל' ע"א.

תקרי ושננתם] אלא ושלשתם, לעולם ישלש אדם שנוטיו שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד, ומקשיןomi ומי ידע איניש שנוחי כמה הוא, (ה) ומשנין לא צריכה לויומי, (ו) ותקתני מדרשו תקנו חילופי תלמוד, (ז) דקה גרום בפרק מאיתוי קורין את שמע, אמר ר' יהודה אמר שמואל השכימים לשנות קודם שקורא את שמע צריך לברך, לאחר שקרה ק"ש אין צריך לברך, שכבר נפטר באבבה הרבה, (ח) אמר רב בכ מעין ברכת התורה,ותן בלבנו ללמידה וללמוד ותלמוד חוקי חיים. (ט) אמר רב בכהנא] [הונא] למקרא צריך לברך, ולמשנה אין צריך לברך. (י) ר' אלעזר אומר אף למשנה צריך לברך ולהלמוד אין צריך לברך. (יא) ר' יוחנן אומר אף לתלמוד צריך לברך, וכן מסход (יב) ר' חייא בר איש זימנין טנאיין הוה קאיינא קמיה דרב להנני (יג) בסיפורא דבי רב, דהוא תורה כהנים, ומקרים ומשיער ידיה ומברך ומטניין לנו:

[ה] (א) ואומר רבנן [כל] העולמים עד ברוך שאמר, וחותם מלך מהollow בתשבחות (ב) [ומאן דקא חתים מהollow ברוב התשבחות] שבשתא בידיה, (ג) דקאמירין בפרק מאיתוי [מאיתוי] מברכין על הנשים, משיציא חתן לקראת כלה, ומאי מביך, אמר רב יהודה [אמר רב] מודים אנחנו לך [ה] אללהינו על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו, ור' יוחנן מסיים hei פניו מלא שירה כים ולשונו כהמן גליו עד ההם יודו ויברכו לשפט מלכנו ברוך אתה יי' אל רוב היהדות, ומקשין רב כ' היהדות ולא כל היהדות, וכא מתרץ רבא [אימא] אל היהדות, וכי hei דמשמע רוב היהדות ולא כל היהדות, hei נמי ממשמע רוב התושבות ולא כל התושבות, הילכך כל דמיטים רוב התושבות, שפיר רמי לאישתו:

(ס) ומשנין לא צריכה לויומי. עיין רשי שם ובחותם ר' ר' לא ובשבלי הלקט סי' ה' בשם רבינו חננאל ור' ר' ותקתני מדרשו תקנו חילופי תלמוד. צ"ל ודקה תקינו מדרשו חילופי תלמוד וכ"ה לכון בסדר רע'ג. (ז) דקה גרום בפרק מאיתוי. ברכות י"א ע'ב. (ט) שוש בה מעין ברכת התורה כי וכן הוא לשון רשי בגמרא שם, וכ"ה במח"ז. (ח) אמר רב כהנא, תקנתי רב חונא כמו שהוא בוגרמא, והובא לנכון במח"ז ובסדרו רע'ג חובה ורב חמנונא אמר. (יא) ר' אלעזר אומר אף למשנה. כ"ה בסדר'ג ובמח'ז אבל לפניו בגמרא ור' אלעזר אמר למקרא ולמדרש צריך לברך, למשנה אין צריך לברך. (יל) ר' יוחנן אמר אף לתלמוד צריך לברך, כ"ה בסדרו רע'ג, ובמח'ז נשפט מאמר מר' יוחנן, אבל בגמרא גני אחרית ור' יוחנן אמר אף למשנה צריך לברך אבל לתלמוד אין צריך לברך, ורבא אמר אף לתלמוד צריך לברך. (יב) ר' חייא בר איש, כ"ה בוגרמא שם אבל בסדרו רע'ג חגי' ר' חייא בר אשיאן. (יג) בסיפורא דבי רב, "דהוא תורה כהנים". וכן רשי' ברכות י"ח רע'ג כתוב סיפורא דבי רב תורה כהנים, וכ"ה במח'ז צד 6 ונובע מן סדור רע'ג.

[ה] (ט) ואומר רבנן כל העולמים. תפלה רבנן כל העולמים הובא בסדרו רע'ג דף ב' ע"א עיין שב"ל סי' ו' בשם סדר אליהו רבא, ועיין התשובה הרשב"ש סי' מ"ט והביא שם נוסחת רב עפרם. (ז) ומאן דקא חתים מהollow ברוב התשבחות שבשתא בידיה. הוא לשון רע'ג צד 2 וסימן ושפיר רמי לשוחקיה. ומכאן מתחילה ג'ב בסדרם סי' ח' (דף ט' ע"ד) כי חסר אמר שלם עיין לעיל סי' ג' הערכה אי' ומכאן מתחילה בברכת דברך שאמר hei חתמיןן מלך מהollow בתשבחות ומאן דקא חתים מהollow ברוב התשבחות שבשתא הוא בידיה ומשוחקין אותו, וסימן ג'ב מסום دمشמע רוב התשבחות ולא כל התשבחות, ועיין בהגנות מיטומיות סדר תפלה בחתחלתו. (ג) דקאמירין בפרק מאיתוי מאיתוי טברכין על הנשים. צ"ל והוא בתעניית פרק מאיתוי דף י' ע"ב.

[ג] וואומר פסוקי דזימרא הדרו לה קראו בשם, (א) דרש ר' שמלאי לעולם יסידר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך תחפלל, (ב) לפיכך תקנו חכמים פסוקי דזימרא הדרו לה, וכל המוטרים שלפניהם ושלאחריו, לפי שהן [שבחו] של הקב"ה, ואחר כך עומדים להתחפלל, (כ*) ומיבעי לה לאויניש לכוניה דעתיה בתקלה לדוד, (ג) דאמר ר' אלעוז בר אבינה האומר תקלה לדוד ג', פעמים בכל יום מוכתח לו שהוא בן עולם הבא, ואמרין Mai טעםיה [אלימא] משום דאתיא באלי"ף ב"ית, נימה אשורי תמייני דרך (תחלים קי"ט א'), דאתיא בתמניא אפי, אלא משום דכתב ביה פותח את ידין (שם קמ"ה ט"ז), ונימה הלל הנדר, רכתייב ביה נתן לחם לכל בשיר (שם קל"ז כ"ה), ומסקין אלא משום דעתה תורה, דאתיא באלי"ף ב"ית, וכותיב ביה נמי פותח את ידין. וכולחו פרשתח עד כל הנשמה תחוללה יה הלויה, הci איתנהו סוף פירקא הלויה וריש פירקא הלויה, (ד) והלויה דברת תחוללה היה ידבר ר' ריש פירקא, אמרו להci מוטפים ואנחנו נברך יה מעטה וער עולם הלויה, ולכך אומרים שני פעמים כל הנשמה תחוללה יה הלויה, (ה) דאמירין במסכת שבת אמר ר' יוסי יהו חלקי עם גומי הלל בכל יום כמשמעות ספר תhalim, שנאמר בו הלויה, ואם [איינו] כופלו שני פעמים אינו נראה כמסיים, נראה כאילו יש אחריו פסוקים הרבה, אבל עתה כשמחר לאומרו פעם אחרות וידוע שהוא אחרון, (ו) ונראה כמסיים, ומטעם זה אנו אומרים בשבת שני פעמים פסוק אחרון שכפרשה, (ז) ולכך נהנים לכפול י"י ימלוך לעולם ועד בפסוקי דזימרא, לפי שבפרשת הנט ויוה באשמורת הבקר וגוי [ח] עד ימלוך יה לעולם ועד גוי יש שמנה עשר אוכרות, ובכל שם ושם יש ארבעה אותן שמן שביעים ושתיים אחרות ננדר שם בין שביעים ושתיים אחרות ובפסוקי דזמורה אלו מתחילין ווישע ונחקרו ארבע שמות שהם בפסוקים שלמעלה מן ויוה באשמורת הבקר וגוי [ט) לפיכך כופlein [פעם אחרת] י"י ימלך, ואומרים אחריו פסוקים אחרים,

[ה] דרש ר' שמלאי. ברכות ל"ב ע"א. [ג] לפיכך תקנו חכמים פסוקי דזמורה וכו'. הוא דברי רשי ובפרדים סי' ח' (דף ט' ע"ד) הוא ברוחבה ובחותמת דבריהם ע"ש. [ג*] ומיבעי לה לאויניש לכוניה דעתיה בתקלה לדוד. הוא לשון רע"ג בסדורו דף ג' ריע"א. [ג] דאמר ר' אלעוז בר אבינה. ברכות ד' ע"ב ולפנינו בוגרא א"ר אלעוז א"ר אבינה והגיה הרוי'ב שצלי א"ר אלעוז בר אבינה כתו שהוא בע"י וברב אלפס, וראיית כי גם בסדור רע"ג הובא בר אבינה, וכן במחוז. 2) והלויה דברת תחוללה היה ידבר ר' ריש פירקא. עין בפרדים והלשון משונה שם. ובעל שבלי הלקט סי' ז (דף ד' ע"א) הובא זו"ל ומצאו בשם רבינו שלמה צ"ל לפי שבתת הדרו עד סוף הספר הלויה ריש פירקא וסוף פירקא חזון מתקלה לדוד לפיכך תקנו לומר הפסוק הזה שיטה גם בזוז הלויה בסוף פירקא ולא יטעו בו. (ט) דאמירין במסכת שבת. דף קי"ה ע"ב, וטס' סופרים פ"ג, והובא גם במחוז' צד 6. (ו) ונראה כמסיים, בפרדים גוספ' אבן מנהג בני אדם כשגונרין ומיטסיקין מלקרות שונים וכופlein מקרה אחרון זה סיטן למפסיק קרייתו. (ז) ולכך נהנים לכפול יה ימלך לעולם ועד. עין ב"י בטור או"ח סי' נ"א בשם אורחות חיים. (ט) עד ימלך יה לעולם ועד וכו'. הוספה בפניהם ונמצא לנכון במחוז' ובפרדים דף ט' סוף ע"ד. (ט) לפיכך כופlein [פעם אחרת] ח' ימלך וכו'. כי היה גם במחוז' אבל בפרדים (דף ט' סע"ד) הוא בסוגנון אחר. ולפיכך כופlein פעם שנייה יה ימלך לעולם ועד, והוא אומרים אחריו פטוקים שגם מלכות אלהינו והם כי לה' המלוכה והיה יה לטפל על כל הארץ ביום החוא יהיה יה' אחד ושמו אחד יש בהם ר' שמות. שלשה להשלים למניין ע"ב, וחשם הרביעי לא תקשי שכך הוא אומר ביום החוא יהיה יה' אחד ושמו אחת כלומר לעתיד לבוא דהיו בו יומו החוא בשם שהוא אחד מעולם ועד עולם. אך כל שמותיו יהיו אחד כי כלם

שבחם ג' שמות, כדי להשלים שמות החסרים וכ[ש]ומרים ב' פעמים ח' ימלך הרוי כאן חמץ, וניחא ולא תיקשי, שכן הוא אומר לעתיד לבא כל (הנשמה) [השמות יהו אחד, (ז') כראמרין ברכות ולפיכך אמר פוסקים כדי להשלים החסרים, וחמשי לא לשם חשבון בא אלא למלך על כל הארץ ביום ההוא יהו ח' אחד ושמו אחד: (ז') (א) ועומד שליח צבור לפני התיבה וחותם בשורי וטורה, ואוთה ברכה לאחר ישתחבה לא קבועה אלא לאחר פסקוי דומרא שצורך ברכה לפניהם ולאחריהם [לפניהם] ברוך שאמר ולאחריהם ישתחב וקידיש מפטיק בין ישתחב ליווצר, להודיע שעל פסקוי דומרא קבואה (כגון) [כטו] ברכת היל שלאחריו:

[ח'] (א) ולאלחר מיבעי לייא נישתכליל (בפרשה) [בפרישת] שמע ביזער אויר ואסור לאישתווי בין ישתחב [לפרשה] [לפרשת] שמע ומתייבין לאיזודהורי (לפנוי) [למפרנס] פרישת שמע בעונתה, (ב) כדתנן מאיתמי קורין את שמע בשחרית משיכור בין תכלת לבן, (ג) תנא בין תכלת שכבה לבן שכבה, (ד) פירוש גנות צמר שצבעו תכלת יש בה מקומות שלא עליה שם הצבע יפה, תניא היה ר' מאיר אומר משיכור בין זאב לכלב, ר' עקיבא [אוטר] בין חמוץ לעור, אחרים אומרים (ה) כדי שיימוד אדם ברחוק ארבע אמות [מחבירו] ויכירחו, (ו) ואמרין אמר רב הונא הלכה כאחרים, ואבי קרא בתפילין כאחרים, בקרית שמע כותיקין, (ז) דאמר ר' יוחנן וותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה, תניא נמי הци ר' יהודה בן תימא אומר מצותה עם הנץ החמה, כדי שישטוק גואלה לתפלה ונמצא מתפלל ביום, וכך מצוה מן המובהך:

[ט'] (א) ומאן דקרי קריית שמע בעונתה שקייל אגריה יותר מדקה עסיק באוריותא, (ב) דתנן (נמי) [גביה] מצות קריית שמע עד חצotta ר' אליעזר אוטר עד הנץ

בשם ח' כלומר ביום ההוא שמו א' לה' א' וה' שמו אחר לא תיקשי דמרוש דקראי קא מהדר והיה ח' למלך על כל הארץ וכו', ומתי כל זה בין הום ההוא ומוי הום הוא ח' שמו שהוא אחד מעולם ועד עולם עיב', מזה יראה הקראו כי חפרדים הוסיף הוספות על דברי סדור רישי. (ז') כראמרין ברכות. כ"ה גם במתחים ותקן חרשיה שצ"ל כראמרין בפס' פסחים והוא דף ג' ע"א.

(ז') (ה) ועומד שליח צבור בו ואוთה ברכה לאחר ישתחב בו. כ"ה גם במתחים ואבל בפרדים (דף ג' ע"א) הוא בסוגנון אחר ובחרচבת דבריהם המתחליל וברכבת ישתחב לא קבועה אלא לאחר פסקוי דומרא בו ע"ש.

[ח'] (ט) ולאלחר מיבעי לייא לאינויש בו. הוא לשון ריעיג בסדורו (דף ג' ע"א) וחובא בשור אויה סי' ניד בשמו. (ז) כדתנן. ברכות ט' עיב' במשנה. (ג) תנא בין תכלת שבת לבן שכבה. לפניו בגמרא ליתא למלת "תנאי" וגם הריעיג בסדורו לא הביא, והרא"ש ברכות פאי סי' י' הביא מ"כ תנא בין תכלת. (ז) פאי גנות צמר וכו'. וכן פאי רישי' בגמרא שם וע"ש בתוס'. (ס) כדי שיימוד אדם ברחוק ארבע אמות מחבירו ויכירחו. כן הביא הריעיג בסדורו ובגמרא טשיראה אדם את הביו ר' אמות ויכירנו. (ו) ואמרין. גمرا שם. (ז) דאמר ר' יוחנן והצ"ל עם הנץ החמה [תניא נמי הци ר' יהודה בן תימא אומר מצותה עד הנץ החמתה] כדי שישטוק בו והשימות המעתיק או המדרים טן הנץ החמתה עד הנץ החמתה ולפנינו בגמרא הטולות ר' יהודה בן תימא אמר' ליתא. רק הגי' תניא נמי הци וותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמתה. וחיה גם לפני הכה"ג ברכות פ"א וכן חובא גם במתחים (עד 7).

[ט'] (ט) ומאן דקרי ק"ש בעונתה בו. ריעיג שם בסדורו דף ג' ע"א. (ז) דתנן גבוי מצות ק"ש ר' אליעזר אומר. ברכות ט' ע"ב במשנה.

החתמה, ר' יהושע אומר עד שלוש שעות, (ג) מדרתני הקורא [מכאן ואילך] לא הפסיד כארם הקורא בתורה, מכלל בעונתה עדיפה טפי ממאי דעסיק באורייתא, (ד) ופסיק הילכתא בר' יהושע, (ה) ולא הפסיד דקתי נמי פירושא לא הפסיד ברכות, אלא מברך לפניהם ולאחריהם, (ו) ואף על גב ושלש שעות קא קרי, לא מיבעי ליה לשנייה ביה בקריות שמע ממאי דתיקנו רבנן, והא דקאמרין דעתן איניש לטקי רcritה שמע (?) בתר שלוש שעות חס ושלום דלבתיחילה לא שרוי לטיעבר הכי, ומאן דעכבר הכי בכונה ולא מהמת אונסא ולא מהמת עיכובא במדוי דעתה איתתקרי פושע, ובמא שידי עיכובא כגון שבתות וימים טובים ותעניות צבור דמשתחו עד דמתכונפין ציבורא, אי נמי בני כי רב דיתבי ונרטוי וממשיך להו גרטויו, (ח) הנி מיל' דשכיחי איןון דאי לא מעכבי עד דמיינפוי [מי מעני] [טמנען] רבים מקרית שמע ומחפילה, וחטמורי דיתבי ונרטוי דatoi בעלי בתום למשמע ולטיף מפלוליהן, ודוטוקין מלתחא דלא שכיחא היא, ולאו قول' עלמא מטי לכונו כוותיקין, (ט) אע"ג דאמר ר' יוחנן לא שנ אלא בדורות הראשונות, כגון ר' שמעון בן זיהי וחבריו, שתורתן זו הוא אומנתן, אבל אלו מפסיקין בין לקריות שמע [כין] לתפללה, והני מיל' לתפלת המנחה, דליך למיקם אשיעורא, אי נמי לקריית שמע דשחרית (י) דליך תקנת חכמים, אבל הינו דאיכא [מדוי] תיקון (כגון) [כין] דהאי שכיח (וכין) ודוטוקין לא שכיח שיפור לאיעוכני, אבל בשאר יומי אסור למפיק באורה מקמי קריית שמע ותפללה, (יא) דאמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר רב אשי אסור לצאת בדרך קודם שיתפלל, שנאמר צדק לפניו חלק יושם בדרך פעמוני (תהלים פ"ה י"ד), וקריית שמע ותפללה (בחדוי הדדי) [כהדרי] נינהו:

[י] (א) ודקאמרין אסור לאישתווי בין ישתחוו לפרשת שמע, הנி מיל' שלא צורci צבור [נינהו אבל לצורci ציבור] או לצורךطي שבא להתרנס מן הצבור ובכע למיטפקליה (מן הצדקה) [צדקה] איסורה ליכא, אבל בתר דמתכונע צורכיהו קאים חונא ומיקמי (ולימא) [דלימתא] ברכו פתח בקריש, ועונין הצבור יגדל נא כה (ה) (במדבר י"ד י"ז), זכור רחמן ה' וחסידין כי מעולם המה (תהלים כ"ה ו'):

(ב) מדרתני הקורא מכאן ואילך כו', גمرا שם י"א ע"ב. (ד) ופסיק הילכתא בר' יהושע. ברכות י' ע"ב אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה בר' יהושע והרע"ג שם היבא ופסיק תלמודא בר' יהושע. (ס) ולא הפסיד דקתי נמי פירושא. הוא לשון הרע"ג שם בסדורו. (ו) ואע"ג ושלש שעות קא קרי. בסדור רע"ג שם וכמהו צד 7 איתא ואע"ג רב בסוף שתי שעות קרי והעיר שם הרשות שנראה שחתפו בנסיבות שדרעת ר' עד שלוש שעות פירשו עד תחילת שעה שלישית הינו סוף שתי שעות וכן הוא דעת ס' יראים סי' י"ג והגמ' ה' קיש והובא בב"י סי' נ"ח ועין סמ"ג עשין י"ח ועין בסדור רע"ג בסופו בהערות. (ז) בתר שלוש שעות. בסדור רע"ג בתר שתי שעות. (ט) הנி מיל' דשכיחי איןון. בסדור רע"ג הגי' אי נמי כגון הנוי דשכיחי איןון וכמהו הגי' כגון הנוי מיל' דשכיחי איןון. (ט) אע"ג דאי' יוחנן. שבת י"א ע"א. (י) דליך תקנת חכמים. כ"ה גם בכמהו אבל בסדור רע"ג דליך תקנת אחרים. (ט) דאמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר רב אשי אסור לצאת בדרך קודם שיתפלל. בגמרה ברכות י"ד ע"א הגי' בר אשיאן וכך איתא שם אסור לו לארם לעשות חפציו קודם שיתפלל ואמיר ר' אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן כל המתפלל ואח'ב יוצאה בדרך הקב"ה עשוות לו חפציו. ועייש ברשי.

[ט] (ט) ודקאמרין אסור לאישתווי. סדור רע"ג ג' ע"ב ומחייב צד 7 וחותבא בטhor או"ח סי' נ"ד וכן חובא בשינוי ברכות לחיד"א סי' נ"ד בשם סדור רע"ג ע"ש באוריות.

[יא] (א) יתנדל לשון הפסוק והתנדרתי והתקדרתי ונודעתי לעני נום רכיבים וידעו כי אני ה' (יחזקאל ל"ח כ"ג), למלחמת גוג ומגוג הוא אומר, (ב) ولكن הוא מתייחל בלשון עברי [ולא בלשון ארמי], (ג) וכן הוא משמעו יתנדל ויתקדש [שמו של הקב"ה לעתיד לבא, שהיא שמו הנדול מגודל ומקודש], (ד) כדרכתי יודענו כי [אני ה'] (יחזקאל שם), שעכשו לא כשהוא נכתב [הוא] נקרא, כי נקרא כאלאפ' (שמי) [אני ה'] (יחזקאל שם), ולשון ארמי [הוא], (ה) וקטל הוא שאן כינוי אלא באלאפ' דלה', וככתב ביה', ולשון ארמי [הוא], ואין לנו רשותן להזכירו ככתבתו לך אנו לפ' שהשם המזוהה הוא בלשון ארמי], ואין לנו רשותן להזכירו ככתבתו לך אנו אומרים אכן יהא שמה רבא בלשון ארמית, ולעלם [הבא] יקרא ככתבתו, דכתיב ביום הזה יהיה ה' אחד ושמו אחד (ונראה י"ד ט'), והואיל ותחילה בלשון עברי, אומר הכל בלשון עברי, (ו) עד שמניע לשם הנכתב בלשון (עברי) [ארמי] וכשפיסיק מהשם הנכתב ארמי, (ז) חזר לומר בלשון עברי יתרך וישתכח ויתפאר יותרם ויתנשא ויתהדר ויתעללה, (ח) הם רקייעם, (ט) ומאן דאמר ויתהלהל שהוא שטני, אומרו כנגד הרקיע של ראשיה החיות, ואחר [כך] שכא במשמעות השם מסיים בלשון ארמי, וכך אומרים תושבחתא ונחתתא, (י) שכן מעינו בגדרה כל [הדיות] שאמר דוד בספר תילים לא אמרן אלא ליום נחתתא, שנאמר ואלה דבריו דוד האחרונים (ש"ב כ"ג א'), האמורים ליום אחרון, וכך אנו אומרים בשכט על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישע עבדך משיחך, וכמו כן אנו אומרים כאן לעילא מן כל ברכתא שירחתא תושבחתא ונחתתא, [(א) ככלומר אתה משוכחה יותר ויתור מכל

[יא] (ט) יתנדל לשון הפסוק. הוא גם במחייו צד 8 ובפרודם סי' ה' (דף י' ע"א) ומכאן הוא בפרדים מסדר רשיי וכל המאמר שלפניו בפרודם שם שהובא וברכה דישתבח לא קבעו אלא לאחר פרוסקו דומראו כי לא נמצא לפניו מסדר רשיי והובא גם בלקוטי הפרודם דף ז' ע"א וכן הובא בטור או"ח ריש סי' פיו. (ג) וכך הוא מתחול בלשון עברי ולא בלשון ארמי. כ"ה גם במחייו וחסר בפרודם. (ב) וכן הוא משמעו יתנדל ויתקדש הקב"ה לעתיד לבוא שיתיה שמו הנדול מגודל ומקודש. כ"ה גם במחייו עין תום ברכות ג' ע"א ד"ה וענין שהביאו את המחיי. (ד) כדרכיב וידענו כישמי ה' וכיה במחייו וצ"ל וידענו כי אני ה' כי הוא ביוזקאל שם שהביאו, ובפרדים וודעתם כישמי ה' וצ"ל וידעה ואלו כוון לפוסק בירמי ט"ז ב"א וידענו כישמי ה'. (ה) וקטל הואכו. הופתתי כתו שהוא במחייו ובפרודם, וכן הובא בשכט הלקט צד 8 בשם ר' שלמה וצ"ל. (ו) עד שמניע לשם הנכתב בלשון ארמי. צ"ל וכיה לנכון במחייו ובפרודם (י' ע"א), יוש להעיר בפרודם שם יש הופתת המתחיל. הוא שכח בפסוק וידענו כישמי ה' ומוציאו בלשון ארמי ואומר שמי רبا בעלמא דברא וכו' עד והציגו מזבירות אחר הגידול לפעם שאמרנו לא שמעתי יותר ע"כ, וכן הוא בלקוטי הפרודם ז' ע"א והכוונה לא שמעתי יותר רק את זה שהבאתי, ואחרכ' מתחול בפרודם (ו' ע"ב) וכשפיטיקין בשם הנכתב באրמי, כמו שהוא לא נמצא במסדר. (ז) חזר לומר בלשון עברי יתרך וכו'. כ"ה גם במחייו ועין בטור או"ח סי' ג' בשם מסדר ר' ע' ובכ"ו שם אבל בפרודם שם חושב גם ויתהלהל בטעות כי היה מספרם שמנחה לבן החגיג שם המפ"ל סי' כוכב להורות כי בליך מובן שמספרם שמנחה לא שבעה. (ח) בוגדר ז' רקייעם. וכיה במחייו ובפרודם, וזה רקייעים נזכר בחגיגת י"ב. (ט) ומאן דאכור ויתהלהל במחייו ובפרודם ומאן דאמר ויתקלם. (י) שכן מעינו בגדרה כל הדיות שאמר דוד בספר תחים. וכיה במחייו ובפרודם ובלקוטי הפרודם (ז' ע"ב) ובעל שכט הלקט (עד 8) חכיא מצאי בשם ר' שלמה וצ"ל לפי שמנצנו שכט שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תילים לא אמרן אלא ליום נחתה. (ט) ככלומר אתה משוכחה. הופתתי כמו שהוא בפרודם ובלקוטי הפרודם וכן הובא בשכט בשם, אבל במחייו (עד 8) איתא כך ככלומר כל תשבחות שאמר דוד ליום נחתתא.

התשבחות שאמרו נבאים ושאמר רוד ליום נחמה: (יב) ד"א [נחמתא] (יג) כדאמירין ברכות שמעתי בת קול שמנחתת ואומרת או שחרבת תאת ביתו, ושרפטוי את היכל, והגלותי את בני לבין אומות העולם, אמר לי אליו לא שעה זו בלבד אומרים כך, אלא בכל יום יום נ' פעמים אומרים כך, ולא עוד אלא שככל שעה ישישראל נכסינו לבתי נסיות ולכתי מדרשות ועוניין אמן יהא שטאו רבא מברך, הק' מנענע את ראש, ואומר אשרי המלך שבנו מקלטינו אותו בכיתו כך, ואוי לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שהגלו מעל שלחן אביהם, וזהו שאנו אומרים בקדיש תושבחת ונחמתא, שעריך הוא תנומין על הצער הזה שהוא מצטרע לאחר עניתן. (יד) טפי רבנו שלמה זצ"ל, ונראה שעל שם בן עונין היבור גידל נא בה ה' זכור רחטיך ה' וחסידיך, כשמתחיל החוץ ביהנדל, על שם מידת רחמים שהקב"ה זוכר באotta שעה:

[יב] (א) והכי אמר רב נחישון ריש מתיבתא כריoutes שבורעין (בקרייה) [בקרייש], כיוון שאמר יתנבל ויתקדש שטיה רבא כורע, ויתברך שטיה רבה כורע, ויתעללה ויתחלל שטיהDKודשא כורע, עושא שלום בתרומיו כורע, ושל רשות היא, הללו ארבע כריoutes תנדר ארבע שטאות שיש בפסוק זה, כי ממורה שמש ועד מכואו גדול שמי בנים ובכל מקום מקטר מנש לשמי ומנהה טהורה כי גדול שמי בנים אמר ה' צבאות (טלאכי א' י"א): (ב) ואמן (שעוניין) יהא שטיה רבא מברך שעוניין ביהר, למה, תנדר גדרו לה: אתי ונורטעה שמו ייחדיו. (ג) ואין אומרים ויתקלם, (ד) לא מפני שהוא גנאי, (ה) אלא כך שמענו מרבותינו, חייב אדם להזכיר כאן שבעה דברים בשבחו של הקב"ה, תנדר ז' רקייעים, ומי שאינו אומר ויתקלם, כיוון שאומר ויתברך אילו ששה הרוי כאן שבעה, והאומר ויתקלם אין טעות בידו, כיוון דapasik כאםן דיתברך צרי שיהו שבעה, ואין טעות לא ביד זה ולא ביד זה:

[יג] (א) ואומר ברכו ועוד שהוא מאיר בקולו הצור אומר' בלחש יתברך ויתנכח שמו של מלך מלכי המלכים וכו', ועוניין הצור ברוך ה' המבורך לעולם ועד, והוא אומר בלחש שהוא משובח וטפואר על ברכה ותחלתה, והוא חורר ופותח ביזור אויר, וחותם ביזור המאורות, ואומר אהבה רבה אהבתנו, וחותם הבוחר בעמו ישראל שלמה זצ"ל.

[יב] (ט) והכי אמר רב נחישון ריש מתיבתא ל Koh מסדור ריעג' צד 4, שם והכי אמר רב נחישון ריש מתיבתא איננו מוסב לטעלה אלא לטטה למאמר שלאחריו בעניין הכרויות, וגם חטור או"ח ס"י נ"ז הביא וז"ל מנון הכרויות שבקדיש כתוב רב נחישון שחן ד' של חובה ואחד של רשות בו והכ"י הביא דבריו הכלבו וথכיא גס את ספר הסדר ד' ע"ב) ושם חסרים המlotot והכי אמר רב נחישון ז"ל וגס המנהיגות ביה הביא את דבריו רב נחישון ז"ל שיש בקדיש ד' כריoutes ע"ש. (ז) ואמן שעוניין בו. סדור ריעג' שם. (ג) ואין אומרים ויתקלם. בסדור ריעג' ולפנוי ישיבה אין אומרים ויתקלם אבל גם במחז' המlotot "ולפנוי ישיבה" ליתא. (ה) לא מפני שהוא גנאי. המנהיגות ביה הביא כמו וקסלה לכל הארץ (יחוקאל כ"ב ד') ועוניין בטור או"ח. (ס) אלא כך שמענו מרבותינו. סדור ריעג' כך שמענו מאבותינו וכמחז' הוא כתו לפנינו.

[יב] (ט) ואומר ברכו בו, וזה לא נמצא בסדור ריעג' וחובא גם בטהרא.

באהבה, (ב) הרי שתים לפניה, וקורין קריית שמע בכוונה בשתיות האזנים, וכברדור אותיות, (ג) וקוריאותיה כל אדם כדרבן, (ד) דתנן בית שמאי אומרם בערב כל אדם יטו ויקראו, ובכoker כל אדם יעדתו, שנאמר בשכך ובគומך (דברים ז ז'), ובית הילל אמרים כל אדם קורין כדרבן, ומאי כדרבן, (ה) כי היה דתנו רבנן בית הילל אמרים עומדין וקורין יוישבען ווטקון במלאתן וקורין, ומדקנתן במתניתא בית הילל אמרים קורין בפרק ראשון מובלין מללאכתן וקורין, ומדקנתן במתניתא בית הילל אמרים קורין כדרבן, וכא מפרש בכיריתא עומדין מטהין יוישבען עוסקין, ולא עומדין דוקא ולא מטהין דוקא ולא יוישבען דוקא, ולא עוסקין דוקא, כי היכי דמתהרמי ליה לאיניש, אי אויל באורהא אורחיה לטיקים ולטיקרי כי קאים, אבל כי מסני [לא], דקיימתן [עד] על לבך בעמידה, (אי נמי) [ואי גני אמרין] כגון אינש דאנס ולא מיגני אפרקי, אלא כגון דטיטטן על טטר טמאליה, או על סטר טמאליה, שרי ליה לטיקרי קריית שמע, אבל אפרקייד אעיג' דעתליך אסורה, ודאי כי אוורחא דוכלי עלמא [רעילין] לבני נשחתה דטנפין ויתבען וכא אמרים פסוקוי דיטרא כדיתבי ופתחי ביצור [אור וחותמן ביצור] המאוות ובבחור בעמו ישראאל באהבה כי יתבי הэн היכי נמי מיבעי לטיקרי קריית שמע כי יתבי, [והני] דטהחווי מהתרין אנפשיהו ליטימרא דמקבלנן מלכות, שמים בעמידה, טעות הוא בידם, והדיותות ובורות ושותה למה להו לאישתבושי قول האין, נבר קיימתן [גנרא] בית שמאי במקום בית הילל בכל התורה כולה, ובכל פלוגנתא דפליני בית שמאי ובית הילל בכל חלודא לא מתקמא הילכתא בכית שמאי, (ז) אלא (פשיתא) [בשית] (ח) כדאמרין החט, והו ארבע (ט) דתנן (כבריתא) [כבריתא] חזרו בית הילל להודות לבית שמאי אבל בכולי חלודא הילכתא בכית הילל, ולא טני להו (דעברי) [دلא עבדו] בכית הילל, אלא [אפיון] בכית שמאי לא עבדו, דאי בכית שמאי בעפרא מעומד ברמשא מותה, ואינון לא שנא צפרא ולא שנא רטשא מעומד, יש לך כסילות גדולה מזו, מכדי מאן תקינו קריית שמע ערבית ושרהית רבנן נזיל בתורייהו (י) כי היכי דעתידי בתורתין מתיבתא ובכל אספטיא, ובכל קהילות שכארץ אשכנו כולם זכוורים לאלף טובות וברכות שכולם מלאים מצות כריטון ומעשיהם מעשים נאים ומחתרים בבדיקה טרופת וכטבילה נידה, ובכל מה שרואו להחמיר אבל בקרית שמע מיזשב, ואוותם האנשים שאמרם כמנהג ארץ ישראל אלו עושים, (יא) (אלא)

(ז) הרי שתים לפניה. מכאן הוא בסדור, ריעיג דף ה ע"א. (ג) וקוריאותיה כל אדם כדרבן. סדור ריעיג שם ועיין בה"ג ברכות פ"א ובאו"ז ה' ק"ש אות י"ח ואות ל"ג. (ד) דתנן. ברכות י ע"א. (ט) כי האי דתני שם י"א ע"א. (ז) גרסין בוגרנא. ברכות ל"ז ע"ב. (ז) אלא פשוטא. תקנתי כמו שהוא לנבר בסדור ריעיג ובמה"ז והובא בתוס' סוכה ג' ע"א ד"ה דאמר בשם סדור ריעיג שפסק בששה הלכה כב"ש וחושב שם כלם ועיין גם בהמגning ס"י ל"ג. (ט) כדאמרין החט. כ"ה גם במחוז אבל בסדור ריעיג חושב כלם והאריך בהם. (ט) דתנן בבריתא. תקנתי בבחירה כמו שהוא בסדור ריעיג ובמה"ז ופי' בבחירה בסדור עניות עיין עירך עירך בחר. (י) כי היכי דעתידי בתורתין מתיבתא ובכל אספטיא ובכל קהילות שכארץ אשכנו כולם זכוורים לאלף טובות וברכות שכולם מלאים מצות כריטון ומעשיהם מעשים נאים. הוא לשון הרעיג בסדרנו (צד 6), אבל במחוז (צד 9) הלשון מקוטע כי היכי דעתידי בתורתין מתיבתא ובכל אספטיא ובכל קהילות שכארץ אשכנו כולם זכוורים לאלף דור טבות. (ט) הלא כך גרסין בתלמודא דאי. ירושלמי ברכות פ"א ה"ה.

[הלא] נך גרטין בתלמוד (א) ארץ ישראל תנא כת קול יצחה ואמרה אילו ואילו דברי אלהם חיים הם, אבל הלכה בכיתת הילל לעולם. (יב) ועוד באותו עניין בתלמוד ארץ ישראל עד שלא יצתה בת קול המחותיר על עצמו כחומר אילו וכחומר אילו, עליו הכתוב אומר [הכטיל] בחישך הולך [קלהת ב' ייד], כקויל אילו וכקויל אילו רשות, אלא אי בדברי בית שמאן בקולוthon וכחומריהון אי בדברי בית הילל, [בקולוthon וכחומריהון], אבל משיצאת בת קול הלכה בכיתת הילל לעולם, וכל העובר על דברי בית הילל חייב מיתה, (ין) ובתלמוד שלו בעניין אותה הלכה רב נחמן בר יצחק אמר עשה בדברי בית שמאן חייב מיתה, ותנן אמר ר' טרפון אני היתי בא בדרך והתייט לקרות בדברי בית שמאן, סוכנתי בעצמי מפני הלאים, אמרו לו כדי הייתה לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הילל. והנה איןishi דקה יתבין וכదמי זטן קריית שטעה קיימי בצדרא (לא) עבדין בכיתת שמי (ועבדין) [עבידין] (כבית) [אדכית] הילל. (וא) (א) [ואיכא] בידיו תרויהו חחספ תכיר דלית לייה [מיועט] [טמשא]. מי קתני בית הילל בעומדין מרוייהו זטן קורין בין יושבין בין מטען, עומדין וקורין יושבין וקורין (חתני) [חתני] [אומדין קורין] בין עומדין בין יושבין לא מבעי למיקם, אלא כי אורה חיו, והכי אמרו עומדין לא צרכו למיתב יושבין לא מבעי למיקם, ותו קא גרטין בוגרא דארץ ישראל רב הונא בשם רב אידי רב יהודה בשם שמואל ציריך לקבל עליו מלכות שם מעומד, מה אם היה יושב עומד, אלא אם היה מהלך עומד:

[יד] (א) מאן דקה מסני באורהחא והגיע זטן קריית שטעה יעדוד ויקרא עד [על] לבך, שעדר בגין מצות כונה, מכאן ואילך מצות קראייה, (ב) וכדרקי איניש קריית שטעה מבעי לה לאפסוקי בין כל תינה ותיבה, ובין אחד לבורך, וציריך להאריך באחד, (ג) רתניה סיפוקס בן יוסוף אומר כל המאריך באחד מארכין [לו] ימי ושנותיו, אמר רב אחא בר יעקב וכבדליות ולא בחיה, דכל כמה (דלא אמר) [דאמר] אחד

(ב) ועוד באותו עניין בתלמוד א"י. ירושלמי ברכות פ"א ה"ה. יג) ובתלמוד שלנו הכוונה לבבלי ברכות דף י"א ע"א וכסדר ריע"ג בתוב ובתלמוד א"י בטעות וצ"ל ובתלמוד שלנו ובמה"ז איתא רך ובתלמוד וחסר המלה "שלנו" או צ"ל ובתלמוד בבלי. יה) וכיון דאמירין כל כי. כן הובא בסדור ריע"ג שם וכוונתו לגטרוא שבת ט"ז ע"א הא בגין דעכבר כי והובא בטור או"ח סי' ס"ג ועיין בב"ש שם. טו) ותו גרטין בגמרא דאי". ירושלמי ברכות פ"ב ה"א והובא חירושלמי בתוס' ברכות י"ג ע"ב ד"ח על לבך. וכן הביאו שם את התנחותא, ועין התנחותא חדרום לך ובהערת נ' ושם הארכתי ואין להכפיל הדברים, ידרשם הקורא שם.

[יד] (ה) בגין דקה מסני באורהחא כת. לא נמציא בסדור ריע"ג לפניו והובא גם בטה"ז (צד 10) והראב"ש ברכות פ"ב סי' ג' ה"ב ה"ב) והראב"ד כתב משום בגין דמהלך ציריך לעמוד עד על לבך וראיתי כי חטור אורח חיים סי' ס"ג הובא כן בשם בה-יג' ולא נמצא בכה"ג ואולי צ"ל רה"ג וכוונת לרביבנו האי גאון. (ג) וכדרקי איניש ק"ש מביע לה לאפסוקי בין כל תינה ותיבה. סדור ריע"ג דף ו' ע"א והובא בטור או"ח סי' ס"א בשם רב עמרם וע"ש בב"י. ובסדר שם נמצא אריכת דברים בזות. ובמה"ז הגי מיבעי לה לאיכווני בין תינה לתיבה. צ"ל לאפסוקיה. (ה) רתניה סיפוקס בן יוסוף אומר. בוגרא ברכות י"ג ע"ב ה"ג סופוקס אמר והמלות "בן יוסוף" ליחסו ובסדר ריע"ג שם סופוקס בן יוסוף. ובמה"ז הובא סיפוקס בן יוסוף וגס לפניו בסדור וגס בירושלמי ברכות פ"ב ה"א הגי סופוקס בן יוסוף ועין בדרוקוי סופוקס. וכן בפרדס סי' ס"ג ה"ג סיפוקס ועין בפרדס שם בארכות.

בלא דליות (דלא) [לא] מישתמע מידי, ומה בצע בהארכתו אבל בדליית יאריך (ד) עד שיעור שעשנו כלבו יהודי בשטחים ובארץ ובארבע רוחות העולם, (ה) אמר רב (אחד) [אשי] וככלכד שלא יחתוף בחיה'ת בשכלי אריכת דליות, לא יטהר (בחכירות) [בקריית] החיה'ת פן יקרא בחתוף ולא פתח ואין זה [כלום], ולא יאריך יותר מדי אלא עד דמחדש בארכע רוחות הארץ להאמינו בכל הילודים על שם כי מזרוח שמש (עד) [ועד] מבאו גדולשמי נגום (פלאכי א' י"א) ובארבע רוחות והתחום ליהו בכולן, על שם ומחתה זרועות עולם (דכרים לג' כ"ז), ובארבע רוחות הרקיעים, לידע להודיע שאין בכולן אלא רשות אחת, (ו) כי היכי לדרשין התם ה' צבאות שמו (ישע' מ"ז ד'), אותן הוא בצעא שלו, לומר הוא מלך בכולן, (ז) דרב ירמיה הוה יתיב קטיה דרב (חויה) [חויה] דהוה מאיריך טובא, אמר [לה] כיון דאטליותה, (ח) שהארכת שיעור שתחשכ בלבך ה' אחד בשטחים ובארץ ולארבע רוחותיה כדי להטילו למטה ולטעה לארכע רוחות (יה) השטחים תואצ'ריכת. (ט) ארבע רוחות קיימי אלטעה ואלטעה, (י) ולא מכני ליה לגמגומי במלחה, (א) דתני רב עובדיה קטיה דרבנא ולטודת שתהא ליטודך תם כדי שיתן רוח בין הדרכים, עני רבא כתريا (יב) כגון על לבך, על לבכם בכל לבכם בכל לבך, עשב בשדך, ואבדתם טהרה, הכנף פתיל חכלת, אתכם מארץ מצרים. (יג) אמר ר' מניא לא תהא קידות שטע קלה בעיניך, מפני שיש בה מתחים וארבעים ושמנה תיבות, כמוון אכרים שבאים, (יד) ומהם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אמר הקב"ה אם נשמר את שלוי לקרויה כתיקונה, אני אשמור

(ה) עד שיעור שעשנו כלבו יהודי בשטחים ובארץ. במח"ז עד שיעור שיטילכנו יהודי בשטחים ובארץ ובסדר ריעג הביא ולא יאריך יותר מדי אלא עד כרי להטילו בשטחים ובארץ ובארבע רוחות העולם. וכל הפטאמר שלאחריו בשכלי אריכת דליות לא ימהר בקוריית החיה'ת כי ליה באסדר ריעג. וראיתי ברשי' בגדרא ברכות שם הביא בן דכל לתמה דאמר אח בלא דליות לא טחתמע מידי ומזה בצע בהארכתו אבל בדליות יאריך עד לשיעור שעשנו כלבו יהידי בשטחים ובארץ ולארבע רוחותיה. ובכלכד שלא יחתוף בחיה'ת בשכלי אריכת הדליות לא יטהר בקריאתך שללא יקראנא בחתוף בלא פתח ואין זה כלום כי והוא כמו שהוא לפניו בסדר שלן. (ס) אמר רבashi. כ"ז, ברכות יג' ע"ב. (ו) כי היכי לדרשין התם ה' צבאות שמו אותו הוא בצעא שלו. במקילה בשלה טסכתה דשורתא פ"א בפסוק אשירה לה' הובא ה' אלהי צבאות מי במויך הפסון יה (חחלים פ"ט) מה צבאות אותן הוא בתוך צבא שלן. (ז) דרב ירמיה הוה יתיב קטיה דרב חקיה. תקנני שציל הוה יתיב קטיה דרב, חוויה דהוה מאיריך. כמו שהוא בגמרא ברכות יג' ע"ב ושם איתא קטיה דר' ותיקנו בגמרא שם קטיה דר' חייא בר אבא וכן הוא ברוי"פ. (ט) שהארכת שיעור שתחשכ בלבך כי. הוא לשון רשי' בגמרא שם ובגמרא איתא כיון דאטליותה למטה ולטעה ולארבע רוחות השטחים תוא לא צדיכת. (ט) ארבע רוחות קיימי אלטעה ואלטעה. במח"ז (צד 11) הגני ארבע רוחות קיימי אל טעה ואל טעה ואמתה דמתה. (ו) ולא מיבעי ליה לגמגומי במלחה. ריעג בסדרו דף י' ע"א. (ט) דתני רב עובדיה קטיה דרבא. ברכות טז ע"ב. (יג) כגון על לבך. בסדר ריעג חפת סדריות על סדר הכתובים, ובגמרא הוא שלא על סדר הכתובים כמו שהעיר שם חריב'. (יג) איר מניא לא תהא ק"ש קלה בעיניך. תנומה הנדפס מכבר קדושים אותן י' וחנחותם הקדושים קדושים י' והעירותיהם שם בעריה כ"ה שmobava בשכלי הלקט השלם טי' טז' בשם החנחותם וכן טובא בתניא סי' ד'. (יל) ומהם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. והעירותיהם שם בחריה כ"ז החונגה כטו שmbava בשכלי הלקט ובתניא זוז' ואם תאסר הרוי בשלשה פרשיות שכירות שמע י' ריש' תיבות וכשאתה מוטף עליהם בשכלי'ו שם שיש תיבות הרוי רמייה וננו ואומרים רמייה בתשובהת הגאנום תירץ רב דניאל גאון זיל רמייה תיבות י' שבק"ש

את שלך. (טו) אמר ר' שמעון בר חילפא משל לאדם שהוא גניל ויש לו כרם ביהודה, ואחד ביהודה ויש לו כרם בגניל, אותו שבגניל הולך ליהודה לעדר את כרמו, וזה שביהורה הולך לגניל לעדר את כרמו, אטרו זה לה, עד שאתה (במקומך) שומר את שלך בחתומו, ואני אשטר את שלך בחתומי, כך אמר דוד לפניו הקב"ה שומרני כאישון בת עין (תהלים י"ז ח'), השיבו הקב"ה שומר מצות וחיה (משל ר' ד'), כך אמר הקב"ה לישראל שומר מצות קריות שמעו שחריות וערבות, ואני אשטר אותך, ה' ישמרך מכל רע ישמרך את נפשך (תהלים קכ"א ז):

[טז] (א) אמר ר' יהושע בן קרחה למה קרמה שמע ליהודה אם שמע תשמעו, אלא כדי לקבל עליו על מלכות מצות, והיה אם שמע לו אמר, שהיה אם שמע נהוג ביום וככליה, ויאמר איינו נהוג אלא ביום. (ב) ומביע ליה לאפסוקין בין היום לעל לבך, (ג) ראמרין בוגר הא נבי כורcin את שמע היכי [עכרי] רב יהודה אמר אוומר שמע ישראל ה' אלהינו ה' [אחד] ולא הוא מפסיקין, רבא אמר מפסיקין ה' הו, אלא שהוא אומרם [היום] בהדי על לבך בנת אחת, דמשמע היום על לבך ולא למחר על לבך, הילך נימא היום וליפסיק (ד) [והדר על לבך אשר אנכי מצואה אתכם היום וליפסיק] והדר ליקרי לאבהה:

[טז] (א) אמר רב חמא בר חנינא כל הקורא קריות שמע [ומתקדקק] באותיותה (מצנין) [מצנין] לו נינהם, שנאמר בפרש שדי מלכים בה חשלג בצלמון (תהלים ס"ח ט"ז) (אלא בצלמות) (ב) [אל תקרי בפרש אלא בפרש] אל תיקרי (בפרש) בצלמון אלא בצלמות: (ג) וכשהוא קורא קריות שמע אסור ברוטה וקריצה ובהוריות עצבע, (ד) ראמר רב יצחק בר שמואל בר מרתה משמה דרב הקורא את שמע ומרתו בעינוי וקורא בשפטיו ומורה באצעבותיו, עליו הכתוב אומר לא אותו קראת יעקב (ישע"י ט"ג כ"ב), (דקאט) [משמעות דקה] משויליה עראי, (ה) ותニア ודברות בס (דברים ר' ז), עשה אותם קבוע ולא תעשה אותם עראי:

[יז] (א) ולישוויה אינייש לקריית שמע כל זימנא דקיי ליה (ב) כפראודונגמא חדתא, דהיא פרוזונמא דקוושא בריך הוא דלא אטרוח עליון, דכתיב עמי מה עשית:

והוסיף עליום אל מלך נאמן שהן שלש תיבות כדין שועלו למניין רמייח כנגד רמייח איברים שבאמת, ועיין אבודרhom סדר שרירות של חול (דפוס פראג דף כד ע"ב). (ו) אמר שמעון בר חילפא, בתנוחותא שם אמר שמעון בר חילפא ובשותט מוטור י"ז אותן ח' הובא המשל בשם ר' חייא ובילוקוט תהליכי רמז תרע"א הובא ג"כ בשם ר' חייא ומוסר שם החזון וע"ש הערת ס"ג. (טז) (ו) אמר יהושע בן קרחה. ברוכות י"ג ע"א. (ז) ומכבע ליה לאפסוקי. סדור ריעיג דף ו' ע"א. (ג) ראמרין בוגר. פסחים י"ו ע"א. (ד) והדר על לבך. הוספה כמו שהוא לנכון בסדור ריעיג והמשמעות המעניינית מן וליפסיק עד וליפסיק.

[טז] (ה) אמר חמא בר חנינא. ברוכות ט"ו ע"ב והובא ג"כ בסדור ריעיג שם. (ט) אל תקרי בפרש אלא בפרש. הוספה כמו שהוא בוגר והכוונה אל קריי בפרש בשין שמלאות אלא בשין ימנית. ובסדר ריעיג הגי' אל תקרי בפרש אלא בטירוש וכן הובא באוייז ט"י פ' ועיין בערך פרש ג' שפרט המאמר באוון אחר סמה שטפרש רש"י בוגר. (ט) וכשהוא קורא ק"ש אסור ברוטה. סדור ריעיג דף ו' ע"א. (ט) ראמר רב יצחק בר שמואל בר מרתה משמה דרב. יומה י"ט ע"ב ולפנינו ליהא "משמעות דרב" והובא גם ברי"ף. (ט) ותニア ודברות בס. יומה שם.

[יז] (ט) ולישוויה אינייש כו. סדור ריעיג שם. והובא בטור או"ח סי' ס"א בשם ריעיג. (ט) כפראודונגמא. בסדור ריעיג כפראודונגמא. בערך ערך פרוזונמא הובא בן שם פסיקתא דשור

[לך] ומה הלאיתוך ענה (נא) [כ"ג] (מיכח ר' נ'). (ג) אמר רב ברבייה משל למלך שמשגר פרוזדורגמא למدينة, מה הן עושין כל בני המדרינה, עומדין על גנליהון ופורהין את ראשיהם, וכורין אותהบำימה ובויראה ברחת ובזוע, אבל הקב"ה יתברך שמו ויתעללה זכרו [לע"ד] אמר להן הקב"ה לישראל (והא) [הדא] קריית שמע פרוזדורגמא דידי היא, (ד) לא הטרחות עלייהם לקורתה לא עומדין על רגליהון (ה) ולא פורהין את ראשיהם (אבל) [אללא] בשבחך בכיתה וכלתך ברוך ונשבך ובគומך (רבאים ז' ז'), ולמה שהקב"ה אינו בא בתרחות ומאן דעביד איפכא (לאיתם) [לא יאות] כא עבד, (ו)ותנא הפטור מן הדבר ועשהו נקרא הדירות. הילכך מצויה של קריית שמע בישיבה:

[יח] (א) תניא קטיה דרב יוחנן טעה בין פרק לפך, ואינו יודע באיזה פרק טעה, חור לפרק ראשון, באמצעות הפרק חור לתחילה הפרק, בין כתיבה לכתיבת חור לכתיבת ראשונה, אמר ר' יוחנן לא שננו אלא שלא אמר לטען ירכו יטיכם (אבל) אם אמר לטען ירכו יטיכם סירכיה נקייט:

או כשב (הוא בפסיקתא דר"ב פסקא שור או כשב דף ע"ז ע"א). ובעריך פרוסטונגמא הביא פרוסטונגמא בשם מדרש ויר פ"כ ז' ובתנחותמא הנדרס מבבר אמרו אותן "ובתנחותמא הקדים אמרו אותן י"ג הובא פרוזדורגמא וכן הובא בריש"ס ע"ח סוף פ' ואתחנן פרוזדורגמא, והמלת יונית ופי' פתולוגן בתב הדות (כפעעה). והמאמיר הזה שהביא הריעיג בסהרו ולישו איניש בק"ש עד דלא ליטרחה עלי' הימה דבריו הגאון רב עמרם ז"ל מרדנסיה עפ"י מאמרם בפסיקתא דר"ב פסקא בחדר השליישו אייר אלעורי שלא יהא דבריו תורה בעניין פרוזדורגמא ונשנה אלא כפרוזדורגמא חרשה שחכל ווציאים לקורתה. וראיתי במנהיוג ה' תפלת סי' ליט' הביא בשם סדר ריעיג ז"ל וז"ל ובירושלמי לישו איניש ק"ש כל שעטה כפרוזדורגמא דהו פרוזדורגמא כי' וכן מובא בן באבורותם (סדר שחורת של רול) ג"כ בשם היירושלמי אולס המכמר הזה לא נמצא בירושלמי רק המאמיר ולישו איניש בק"ש עד דלא ליטרחה עלי' הימה דבריו ריעיג עפ"י פסקתא פסקא בחדר השליישו דק"ב ע"א ומון המאמיר מה הלאיתוך א"ר ברבי וכו' והוא מפסיקתא רשותה שור או כשב. ומובא גם בילוקוט מיכה רמז תקנ"ד והוא מתנחותמא אמרו אותן י"ג וחסר שם הצעין וברוקח ה' ברכות סי' ש"כ הביא ז"ל בדבורים רבת ק"ש כל זימנא דקרי ביה להו כפרוזדורגמא [צ"ל כפרוזטורגמא] חדתא, פ"י אגרת דקבייה לא מטרחה עלי' רכתיibe מה הלאיתוך עכ"ל. לא נמצא במדרש דבריהם רבה. (ב) אמר ר' ברבייה משל למלך שלוחון שלו למدينة כי' ואח'כ מביא המשל שלפנינו ומיחסה שם לר' יצחיק, ואני ספק שנוןפ' בויר עפ"י חולמאנו (הנאנבד) המובא בילוקוט מיכה רמז תקנ"ד המתחיל ואשלח לפניך את משה כי' ע"ש והנה בספר החדרים חסרים אותן גלגולות ומתחליל מן א"ר ברבי. (ד) לא הטרחות עלייהם לקורתה לא עומדין על רגליהון וכו'. כ"ה בסדור ריעיג שם ונבע ג"כ מפסיקתא דר"ב שם. ולזה חטאför כיוון רשיי בס' הפטדים סי' קע"א (ובדברים קושט' דף מ"ב ע"ב). שהקב"ה אינו משרה את הצבור ברכי כדאמרו בפסיקתא עמי מה עשויה לך ומה הלאיתוך ענה בוי פרשת של ק"ש נתתי לכם ואמרתי ודברת בם בשבחך בכיתה וכלתך ברוך ונשבך ובគומך מכאן שאסור להטריח את הצבוד ברכי עכ"ל, ופי' ברכי בחרנס עיין עירך השלם ערך ברכי. (ס) ולא פורהין את ראשיהם עיין ברבי יוסוף או"ח סי' ב'. (ו)ותנא הפטור מן הדבר ועשהו נקרא הדירות. הובא ג"כ בסדור ריעיג שם והוא היירושלמי ברכות פ"ב היט' ושבת פ"א ה"ב, ובחותם מנהות ליב ע"ב דית היא חביאו את היירושלמי מפ"ק דשבת וכתחבו ובסדר רב עמרם מביאת.

[יח] (ז) חני תניא קטיה דר' יוחנן. ברכות פ"ז ע"א והובא ג"כ בסדור ריעיג שם.

[יט] (א) וצורך להתיו בזין (שלא יהא נשמע תשכרו דמשמע כעין אסכרא), של לטען תוכרו שלא יהא נשמע תשכרו דמשמע על מנת לקבל שכר ופרנס. ירושלמי: [ב] (א) ואסור להפסיק בין יואמר לאמת [ויציב]. אלא כאשר אמר אני ה' אליהיכם חyb לטר אמרת ויציב מיד, (ב) דעתיך וה' אלהים אמרת (ירטיה י' י'), (ג) ואין להוסיף [דרבר] על ה' יטלה, מפני שיש מי שתוועה ואומר מה שלא תקנו חכמים כאן כגון ביגל אבות תושיע בנים ותביא גואלה לבני בניהם בא"י גאל ישראלי: (ד) ואין אומר דברים אחר אמרת ויציב, כדי שיטמך גואלה לתחפילה, (ה) אבל [לכא] אם בא] לומר אחר תפילהו כסדר וידורי [של] יום הבכורות [אומר]: (ו) אסור לספר עד שיגמור ויאמר יהו לרצון אמרפי פ"ג וגוי: ומיד צריך לעמוד בתפילה, כדי שהוא עמד מזוז דברי תורה, (ח) דתנן בשחר מברך שתים לפניה ואחת לאחריה, ובערב מביך שתים לפניה ושתיים לאחריה, (ט) ותני עלה בברכות ירושלמי ר' יוסי בר' אבין בשם ר' יהושע בן לוי אמר שבע ברכות הללו על שם שבע ביום הלתיך על משפטך צרך (טהילים ק"ט קפ"ד):

[יט] (ט) וצורך להתיו בזין. "שלא יהא נשמע תשכרו דמשמע כעין אסכרא" הוא החוספה החיזונית, וכייל וצורך להתיו בזין של לטען תוכרו וכיה במחוז (צד 12) וכסדר רע"ג הובא רך וצורך להתיו ז' של לטען תוכרו. ומה שפטים שלא יהא נשמע תשכרו דמשמע על מנת שכר ופרנס וסימן ירושלמי, הוא בירושלמי ברכות פ"ב ח"ד (רפ"ד ע"ד) ושם איתא רק צריך להתיו לטען תוכרו. ועיין בתוס' ברכות ט"ז ע"ב ד"ה בין שהחיאו בשם רב אלפס וצורך להתיו ז' של תוכרו שלא ישמע שיין לטען שייח' לנו שכר מצות ואין לנו לעשות על מנת לקבל פרנס. ובאלפס הובא זה בשם הירושלמי ורק צריך להתיו ז' של לטען תוכרו וברשי' שם כתוב שלא יהא נשמע כמו תשכרו על מנת לקבל שכר, וגם הרואה"ש והטור בס"א הביאו היירושלמי והטור סימן דלא לישטע תשכרו והוא בעבדים הממשמשים את הרוב ע"ט לקבל פרנס וויש בכ"י מה שהביא בשם הרדי"ק, והרב בעל שבלי הליקט (רפ"ד ע"ב) כתוב: בשם רבינו שלמה מצעתי צריך להתיו לטען תוכרו שלא יראה כאומר תשכרו דמשמע לשון שכר וכונתו לסת' הפרדרס סוף ס"ג וזל ז' שלטען תוכרו צריך להתיו בכח כדי שתחאה נשמע אותן זה ואם יקראו בשפה רפה ממשמע קריואה ס' ונראה כאלו אומר לטען תשכרו, ותנן אל תהי בעבדים המשמשים את הרוב על מנת לקבל פרנס עכ"ל. ובסוף ס' הפרדרס בלקוטים (נ"ח ע"א) הובא רך וצורך להתיו בז' של לטען תוכרו יוספה. ווראיתי בספר הסדרים הובא "ובענין אחר דמשמע כעין אסכרה".

[כ] (ט) ואסור להפסיק בין יואמר לאמת. סדור רע"ג (צד 6) ונבע מגמרא ברכות י"ד סע"א. (ט) דעתיך וה' אלהים אמרת. רשי' בגמרא שם כתוב וזה אליהים אמרת, לך אין מפסיקין בין אני ה' אלהיכם לאמת. (ט) ואין להוסיף דבר על ה' יטלה. רע"ג שם בסדרו. (ט) ואין אומר דברים אחר אמרת ויציב כי. רע"ג שם, וכן הוא בבה"ג ה"ה ועיין ירושלמי ברכות פ"א ה"א. (ט) אבל אם בא לומר אחר תפילהו כסדר וידורי של יום הבכורות אמר. כ"ל, ולא נמצוא בסדרו רע"ג, והובא במחוז צד 18. רק כ"ה בבה"ג פרק אין עומרין (צד 62 הوزאת הר"ע חולדעתה ימער) ושם ליתא לטלה "וירדי" רק כסדר יום הבכורות. והוא בגמרא ברכות לא ע"א אין אומר דבר אחר אמרת ויציב אבל אחר התפללה אפי' כסדר וידורי של י"כ אמר. (ט) ואסור בספר כו'. רע"ג שם. (ט) ומיד צריך לעמוד בתפילה. רע"ג שם. (ט) דתנן ברכות י"א ע"א. (ט) ותני עלה בברכות ירושלמי. הוא פ"א ה"ה (רפ"ג ריש ע"ג) והובא הירושלמי בסדרו רע"ג שם וחייב גם לפניו דבריו ר' יוסי עוד ר' סיימון בשם ר' ישמעאל בר נחמן אומר על שם זהות בו יומם ולילתה, ותהי הגויה היום והليلת שין, ולפנינו בירושלמי בשם ר' שמואל בר נחמן והירושלמי הובא גם בילוקש חמכורי (שהוזאתו לאור צד 280).

[כא] (א) ומיבעי ליה למיסטך גאולה לתפילה (ב) דאייר [וירא] בשם ר' אבא בר ירמיה שלש תכיפות הן תינוף לסמיכה שחיטה, תינוף לניטילת ידים ברכה, תינוף לגאולה תפילה, תינוף לסמיכה שחיטה שנאמר וסמרק ושחתת (ויקרא א' ד' ח'), תינוף לניטילת ידים ברכה, שנאמר שהוא ידיכם קודש וכרכו את ה' (תהלים קל"ד ב'), תינוף לגאולה תפילה, שנאמר יהיו לדצון אמר פי והגון לכני פניך ה' צורי וגואלי (שם י"ט ט"ו), מה כתיב בתורה עניך ה' ביום צרה (שם כ' ב'), אמר רב יוסף בר אבין כל מי שתונף לסמיכה שחיטה אין פסול נגע באותו קרבן, תינוף לניטילת ידים ברכה אין שטן מטרוג באותו סעודה, תינוף לגאולה תפלה אין השטן מטרוג כל אותו היום. (ג) אמר רב אמי כל מי שאינו תוקף גאולה לתפלה למה הוא דומה, לאחמו של מלך שבא והרחק על פתחו של מלך, יצא המלך לידע מה הוא מבקש ומצאו שהפליג, אף הוא הפליג, [אף] חזקיה מלך יהודה הזираה לפניו הקב"ה, דכתיב זכור [גא] את אשר התחלכתי לפניך באמת וכלבך שלם והטוב בעיניך עשיתי (ט"ב כ' ג'), ואמרין מאוי והטוב בעיניך עשיתי, (ד) אמר רב יהודה אמר רב שטך גאולה לתפילה, (ה) העיד ר' יוסי בן אלקם משום קהילא קדרישא שבירושלים כל השופט גאולה לתפילה אינו נזוק כל אותו היום כלו:

[כב] (א) ועומדין בתפילה, (ב) והמתפלל צריך שיכוין לבו, ולהתפלל בלחיש שלא להטעין קולו, דתנו ונ奔ן המתפלל צריך שיכוין (אל) [את] לבו, (ג) אבא שאול אומר טימן לדבר תכין לכם תקשיב אוזך (תהלים י"ז), (ד) א"ר יהודה [כך היה] מנהג של ר' עקיבא כשהיה מתפלל עם האצורים היה מתקצר ועולה לפניו قولן, וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו, אדם מניחו בזווית זו ומצאו בזווית אחרת [וכל כך למטה] מפני השתחוואות והכריעות:

[כג] (א) יכול מתפלל אדם כל היום כולו, כבר מפורש על ידי דניאל, שנאמר זימנן תקופה ביום אחד (זהו כיריך) [הוא ברך] על ברכוו (ומצליל ומוור) [ומצליל ומוור] קדם אלה (דניאל ו' י"א) יכול משכנא דניאל לגולה (תתחיל) [וחולחה] תיל כל קבל (דיהוה עוטר) [די הוא עצה] מקורת דנא (שם שם) יכול יתפלל לכל רוח שירצחה, כבר מפורש על ידי דניאל, וכזין פתיחן ליה בעיליתה נגד ירושלים (שם שם) יכול יהא כולן בנת אחת, כבר מפורש על ידי דוד, ערוב ונקר וצדיקים אשיהה ואהמה וישמע קולי (תהלים נה י"ח), יכול ישאל צדיכיו ואחר כך יתפלל, כבר מפורש על

[כג] (ה) ומיבעי ליה למיסטך גאולה לתפילה. סדור רע"ג (עד 6). (ג) דאייר זירא בש"ר אבא בר ירמיה, הובא בסדור שם והוא בירושלמי ברכות פ"א סוף ה"א (דף ב' ע"ד) וטוב בא בתוס' סוטה ל"ט ע"א ועין בבבלי ברכות ט"ב ע"א שלש תכיפות הן ועין דברים הרבה פ"ב אותן י' שניהם חכמים שלשה תכיפות הן והובא בשורת מזמור ד' אוות ט' וטמור קלי"ד אות ד'. (ב) אמר ר'امي. הובא ג' בבסדור והוא בירושלמי שם ורש"י שם ברכות דף ד' ע"ב ד"ה זה הסומר הביא הירושלמי. (ד) אמר רב יהודה אמר רב. ברכות י' ע"ב. (ס) העיד ר' יוסי בן אלקם. שם ט' ע"ב.

[כב] (ה) ועומדין בתפלה כי. סדור רע"ג דף ז' ע"א. (ג) והמתפלל צריך שיכוין לבו. ברכות ל"א סע"א ע"ש. (ג) אבא שאול אומר. גمرا שם. (ד) א"ר יהודה. גمرا שם.

[כג] (ה) יכול מתפלל אדם כל היום כולו. סדור רע"ג שם והוא מגואר ברכות ל"א ע"א.

ידי שלמה, (ב) שנאמר לשטוע אל הרינה ואל (תחינה) התפילה (מ"א ח' כ"ח), רינה זו תפילה (תחינה) וזו בקשה. אמר רב המונא (ג) הני הילכתא ניבוראתא איכא למשמע מהני קראי דחנה, וחנה היא מדברת על להה רק שפתיה גנות וגו' (ש"א א' י"ג) (ד) מכאן למחרפל שתהא תפלו בלחש, (ה) ו[ט]מי למלה לעשות כן מהקב"ה, במקומות אשר תשחת העולה תשחת החטא (ויקרא ו' י"ח), מפני כבוד הבריות שעולה באה נרבבה, וחטא בא על חטא, ואם היה מקום מיוחד בעוראה לשחות את החטא, ידרשו הכל שהחטא היא זו, וילכינו פניו של זה, אבל בשנשחת החטא במקום העולה, כסבורין שהוא עולה, ולא ידרשו בחטא של זה, אמרה חנה כיון שהקב"ה חם על כבוד הבריות, אף אנו צריכין לחוש ולחרפל שמונה עשרה בלחש, שביהם מתוויה אדם על חטאיו ולא ישמע חבירו, אבל שאר תפילות שאין של וידיו כגון ברכות שלפני קריית שמע ושלאחריו, אין צריך לאומרו בלחש. ויחשבה עלי לשכורה (ש"א שם), (ו) א"ר אלעזר מכאן לשכור שאסור להחרפל:

[כד] (א) והחרפל צריך שייכנס שיעור שניות פתחים בכיתת הכנסת ואחר כך יחרפל, שנאמר לשמרו מזות פתחי (משלוי ח' ל"ד), (ב) ומני שעוטר חזין לבית הכנסת כמו שאיתן עומד בכיתת הכנסת, ואפילו פניו (ביבית) [כלפי בית] הכנסת, ואם יש תשעה בכיתת הכנסת אין נמנה עמהן, רתנן גבי עירובין בזמן שתשעה במקום אחד ואחר חזין אותו מקום אין מצטרפין:

[כה] (א) ומאן דקאים לצלויי מיבעי ליה למיטים באימתא, (ב) דאמר רב חמאת

(ג) שנאמר לשטוע אל הרינה ואל התפלה רינה זו תפלה תפלה זו בקשה. כן תקנתני, גם בסדור רעיג שם בטעות שנאמר לשטוע אל הרינה ואל התחנה, רינה זו תפלה תפלה זו בקשה, ואלו יש לתקן כל תפלה כל תחנה (מ"א ח' ל"ח). וראיתי כי גם בבח"ג הוצאת הר"ע היילעטהיימער צד 52 הובא אל הרינה ואל התחנה. (ד) הני הלכתא גברואתא. כ"ה בסדור רעיג ובצח"ז (צד 14) זכ"ל כמה הלכתא כמו שהוא לנכון בגמרה. (ה) מכאן למחרפל שתהא תפלו בלחש. עי' בגמרא שם גירסא אחרת וגם בסדור רעיג ובצח"ז הגי' כמו בסדור רשי' וסרעיג' הוביא זה בשם ר' אלעזר. (ט) וממי למרת לעשות כן מהקב"ה כו'. זה לא הובא לפנינו בסדור רעיג והובא גם בצח"ז צד 14. (ו) א"ר אלעזר מכאן לשכור שאסור להחרפל. ברכות לא סע"א ושם לא הובא בשם ר' אלעזר וגם בסדור רעיג ובצח"ז הוא בשם רבינו אליעזר.

[כד] (ה) והחרפל צריך שייכנס שיעור שניות מפתחים בכיתכ"ג. ברכות ח' ע"א וע"ש בפורשיש, וכמודרש משלוי פ"ח אותן, ל"ד לשמרו מזות מפתחים ואח"כ יתחלף, והוא שערו תפלה שחייב אדם להשים לבית הכנסת ייכנס שני מפתחים ואח"כ יתחלף, וההוירוטי שם בהערה כי שהוא שיטת חירושלמי ברכות פ"ה (דף ט' ע"א) רב הסדר אמר וזה שנכנס לבית הכנסת צריך להכנס לפנים משני דלתות, מה טעם אשורי אדם שומע לי לשקו על דלתותיו יום יום, דלתותיו ולא דלתותיו מזותות ולא מזותות, אם עשה כן מה בתיב תמן כי מזואי מצא חיימ, ובגמרא בבבלי ברכות ח' ע"א לעולם יוכנס אדם שני מפתחים בבית הכנסת שני מפתחים סלקא דעתך אלא אימא שיעור שני מפתחים ואח"כ יתחלף. ועינן טור אויח"ס פ"י צ'. והסביר שם גם חירושלמי ועינן בכ"י שם. ועי' בהרא"ש ברכות שם וכן בש"ע אויח"ס פ"י צ' ובמודרש דברים רבתה פ"ז אותן כי הובא טרי לשקו על דלתותיו אמר חקב"ה אם הלכת לחחרפל בתוך בית הכנסת אל חumper על הפתחה החיצון לחחרפל שם אלא חוי מתקoon להכנס דלת לפנים מדרת, לשקו על דלתותי אין חייב אלא על דלתותיו כי דלתות. והוא כשיתות חירושלמי. (ג) וממי שעוטר חזין לבית הכנסת. עי' עירובין צ"ב ע"ב ועי' תוכ' שם ד"ה תשעתה.

[כה] (ה) ומאן דקאים לצלויי. סדור רעיג (צד 7) וחובא בפרקט פ"י א'. (ג) דאמר רב

בר בזינה אמר רב שמעון הסידא המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה ננדנו, [שנאמר] שוויתי ה' לנגיד תמיד (תהלים ט"ז ח'), (ג) ותן אין עומדיין להחפכל אלא מתחן כובד ראש, ומתניתן מנא הני מיל', אמר ר' אלעזר דאמר קרא והוא מרת נפש (וחפכל אל) [וחחפכל על] ה' וככה תבכה (ש"א א' י') :

[כו] (א) ומיבעי ליה לאינייש למיקבע דוכתא לצלותא, (ב) דאמר ר' חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום להחפלו אלהי אברהם בעוזו, וכשמת אומרים לו אי חסיד אי עניו מטלטדו של אברהם אבינו, ואברהם גופיה מלן' דקבע [מקום], דכתיב ויישכם אברהם בנקר אל המקום אשר עמד שם וגוי (בראשית כ"א י"ד), ואין עטידה אלא תפללה, שנאמר ויעמוד פנחים ויפלל (תהלים ק"ז ל'). (ג) אמר רב חלבו אמר רב הונא (ד) כל המתפלל אחריו בית הכנסת נקרא רשע, שנאמר סכוב רשעים יתהלך כרום זולות לבני אדם (שם י"ב ט'), אמר אכבי לא אמרן דלא מהדר אפיה לבי כנישתה, (אלא) [אכבל] מהדר אפיה לבי כנישתה לית לנ' בה :

[כו] (א) רב אבא בריה דרב חייא בר אבא בשם ר' יוחנן אמר צריך אדם להחפכל במקום הדמיודה לתפילה, מי טעה, אמר קרא בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך (שמות כי"ד) אשר תוכור אין כתיב כאן, אלא אשר אזכיר, (ב) א"ר תניחס בר חייא צריך אדם ליחד לו מקום בכיתת הכנסת להחפכל, מנא מיל', דכתיב והי דוד בא [עד] הראש (ג) אשר ישתחווה שם [לאלוהים] (שב' ט"ז ל"ב), (ד) ר' יוסי ור' חלבו בשם [ר'] ברכיה, ומתו בה משום ר' אבדימי דמן חיפה צרייך אדם להסביר פניו אל הכותל ולהחפכל, מי טעה דכתיב ויסב חזקה פניו אל הקור ויתפלל (ישע' לח' ב'). (ה) אמר רב יהודה ואיתימא ר' יהושע בן לוי מנין למתפלל שלא יהא דבר החוץ בינו לבין הכותל שנאמר ויסב חזקה פניו אל הקיר (שם). (ו) אמר ר' יצחק הרוצה שיתחכם יודרים ושיעשר יצפין, וסימן שלחן בדורות) [צפון] מנורה בדורות. ר' יהושע בן לוי אמר לעולם יודרים, שמתוך שמתחכם מתעשר, שנאמר אורך ימים בימינה בשטאללה עוישר וככבוד (משל' נ' ט"ז) :

חמא בר בזינה. פנחד דין כי"ב ע"א ושם הגי' אמר רב חנה בר בזינה, זה חסר בסדר ריעג' שם. (ב) ותן אין עומדיין להחפכל. ברכות לי' ע"ב וחווא בסדר ריעג' שם.

[כו] (ה) ומיבעי ליה לאינשו למיקבע דוכתא לצלותא. סדר ריעג' (צד 7). (ג) דאמר ר' חלבו. ברכות ו' ע"ב. (ג) אמר ר' חלבו אמר רב הונא כל המתפלל. גמרא שם ושם איתא אמר רב הונא בלבד וגס בסדר ריעג' שם ובמחייב צד 14 הגי' אמר ר' חלבו אמר רב הונא. (ז) כל המתפלל אחריו בית הכנסת. עין חוס' ברכות דף ו' ע"א ד"ה אחריו.

[כו] (ה) רב אבא בריה דרב חייא בר אבא בשיר יוחנן אמר. ירושלמי ברכות פ"ד ח"ד (דף ה' ע"ב) ושם הגי' אבא ר' חייא בשיר יוחנן ובסדר ריעג' שם הגי' רבה ור' חייא בשיר יוחנן, ובמחייב הוא כמו לפניו בסדר ריש". (ב) א"ר תניחס בר חייא. ירושלמי שם א"ר תניחס בר חנינה ובסדר ריעג' הובא א"ר תניחס בשם ר' חייא, ובמחייב הגי' א"ר חייא. (ג) אשר ישתחווה שם לאלהים. ירושלמי סיימ' אשר השתחווה שם אין כתיב אלא אשר ישתחווה שם לאלהים, וכן הובא בן בסרעג' ובמחייב ולפניו חסר. (ד) ר' יוסי ור' חלבו בשם ר' ברכיה. ירושלמי. שם רבוי יסא רבוי חלבו רבוי ברכיה רבוי חלבו וצ'ל כמו שהוא לפניו וגס בסדר ריעג' ובמחייב הובא כמו לפניו. (ה) אמר רב יהודה ואיתימא ריב"ל. בכל ברכות ח' ע"ב וחווא בסדר ריעג' שם. (ו) אמר ר' יצחק הרוצה שיתחכם יודרים. ב"ב כ"ה ע"ב וחוא בסדר ריעג' שם.

[ב'ח] (א) ומיבעי ליה לכובני ברעה, (ב) דאמר ר' יוסי בר חנינא משום ר' אליעזר בן יעקב המתפלל ציריך שיכוין את רגלו (ג) זו אצל זו, (ד) שנאמר ורגליהם רגלו ישרה (יחזקאל א' ז') (ה) וכי מצל' יתן אנפהו בארעה, ולכבה לרגיע. (ו) דאמר ר' ישממעאל בר' יוסי כך אמר אבא המתפלל ציריך שיתן (פנוי) [עינוי] למטה ולנו לרגיע, (ז) כדי לקיים שני מקראות הללו, שנאמר נשא לבכנו אל כפים אל אל בשיטים (אייה ג' מ"א). [ואומר] אשר יאשטו ובקשו פנוי (הושע ה' ט'ו):

[כט] (א) **לכד** מפסיע לפנוי שלש פסיעות קודם חפלתו, ולאחר חפלתו הולך לאחוריו ני' פסיעות, דכתיב ורגליהם רגלו ישרה (יחזקאל א' ז'), הרו שלש רגליים, והן שלש פסיעות קודם תפילה ואחר כך ישרה, מישרין את תפילה, וכן הוא אומר שאו מנוח ובאו לפניו (דר' א ט'ז כ"ט), ככלمر כשמתפלל לאתחשו עציכם כאדם המביא דורון לפני המלך וכשהוא מנייע לפניו מהר וטפסע שלש פסיעות, ולאחר כך השתחו לה' בהדרות קודש בברכת מנן, [דכתיב] וכף רגליים ככף רגלו (יחזקאל שם), הרו שלש פסיעות לאחר תפילה: (ב) ד"א (טלאכי) [טלאי] צבאות יודונן ידורון (תחלים ס"ח י"ג), ידורון בהליכה ידורון בחזרה, וכמה שלש פרנסאות, כנגד מהנה ישראל, וכנדן אנו עושים שלש פסיעות בהליכה ובחזרה:

[ל] **ופותח** בתפילה, (א) כדאמר רב יוחנן בתחילתה הוא אומר ה' שפטת תפחה (תהלים נ'א י"ז), ולבסוף יהו לרצון אמר פי' (שם י"ט ט'ו). (ב) תנאי המתפלל ציריך שיכוין את לנו [בכולן], ואם איינו יכול לנזון בכולן יכוין את לנו באחת מהן, (ג) וכא בעי בוגרמא אהיה, (ד) אמר רב ספרא משום חד דבי רבי (ה) באבות: (ו) והבא להרגיל את דעתו תמיד פן ישגה בכונתו יסבר את לנו (ביבט) [ביבט]

[ב'ח] (ו) ומיבעי ליה לכובני ברעה. סדרור רע'ג שם. (ז) דאמר ר' יוסי בר חנינא ברכות י' ע"ב. (ב) זו אצל זו. הוא לשון רישי' בגמרא שם. (ז) שנאמר ורגליהן רגלו ישרה. בסרע'ג סיים ובתלמוד א"ז (הוא בירושלמי ברכות פ"א ה"א) זה שעומד ומתפלל ציריך להשווות את רגלו תרין אמוראין ר' לוי ור' סימון חד אמר כמלאים וחדר אמר ככהנים כי. והירושלמי הביא גם הטר או"ח ס"י צ"ה ע"ש. (ה) וכי מצל' יתן אנפהו בארעה ולכבה לרגיע. זה לסתא בסדרור רע'ג רק הוא בבחג ברכות פ"ה (דף ה' סע"ד דפוס ווינז'יא) וכד מצל' לייחתי אנפה לארעה ולכבה לרגיעא בו. ואולי נשמט בסדרור רע'ג לפניו. (ז) דאמר ר' ישממעאל בר יוסי כך אמר אבא. יבמות ק"ה ע"ב והובא ג"כ בבחג' ג' שם. (ז) כדי לקיים שני טקראות הללו שני נשא לבכינו ואומר אשר יאשטו. בגמרא שם לא הובא הכתוב אשר יאשטו, רק הובא כן בבחג' ג' שם.

[כט] (ט) **לכך** מפסיע לפניו ני' פסיעות. הובא גם בסדרס סי' נ"ז (רכ' י"ח ע"ב) קצת במגןן אחר ובאוותה יותר. (ז) ד"א טלאי צבאות יודונן ידורון. גם זה הובא בסדרס שם ובעל שבלי' חלקט סי' כ' (דף י' ע"א) הביא המאמר הזה מן ד"א בשם רבינו שלטה והעירותי בס' האורה בטבואה צר 122 הערכה י"ג הדרש י"ג הדרון בהליכה ידרון בחזרה הוא במדרש תħallim כזמור ס"ח אותן ז' חוות פ"ח פסוק כרומ היה לשלהמה, קהיר פסוק שבתי ורואה ומטה שחבאי וכמה ני' פרנסאות כנגד מהנה ישראל עי' במדרש תħallim שם הערכה י"ג מה שהבאתי בשם המכילתא.

[ל'] (ט) כדאמר ר' יוחנן. ברכות ד' ע"ב. (ז) חניא המתפלל בו. ברכות לד' ע"ב וחופשי' בפניהם כי השמייט המעתיק מן לבו עד לנו. (ג) וכא בעי בוגרמא אהיה. הו שט בחתלה המימרא. (ז) אמר רב ספרא, בגמרא לפניו או'ר חייא אמר רב ספרא. וגם בסדרס ריש' סי' א' חובה אמר רב ספרא בלבד. (ט) באבות. עי' פירש'י בגמרא שם. (ו) והבא להרגיל

תיכויה ובפירוש מطبعו שלה, כל שעה שאומרה בתפילה או יצא ידי חונתו כולה מעיןفتحה נסודה, אע"פ שהחיבות נראים של פרקים, וענין כלן על סוד אחד הוקבעו, וענין אחד לכולנה:

[לא] (א) אלהי אברם אלהי יצחק ואלהי יעקב, כדי להזכיר שמותן של אבות, (ב) דאמר מר מניין שאומרים אבות, שנאמר הבו לה' בני אלים (תהלים כ"ט א'). האל הנadol על שם אברם, שנאמר ועשה לנו גдол (בראשית י"ב ב'), כלומר נוי של האל הנadol, וכיוון שאמר האל הנadol סיימו מטבחו של הקב"ה, (ג) משה אמר האל הנadol הגבור והנורא (דברים י"ז), והרי גודלו ונוראותיו אבות נודעו תחילה, דכתיב ויתהלך מניין אל נוי (ד) לא הניח לאיש לעושקם (דה"א ט"ז כ' וכ"א), (ד) ועוד עד היום זהה הניח לבנייהם שה פורה בין אריות, אומה [חידח] בין שבעים אומות, ובגבורתו גודלו ונוראותיו מניין על ישראל באמיתו טהרה וצינה, וכן חורה עטרה למוקמה, וקבעו בה אל עליון לפי שנתברך אל על ידו והוא גם נתברך לאל עליון, שנאמר ברוך אברם לאל עליון [וגו'] וברוך אל עליון קונה שמים וארץ (בראשית י"ד י"ט וכו'), ולכך קבעו בה קונה הכל, גומל חסדים טובים, (ה) דדרשין כל אורחות ה' חסר ואמת לנוצרי בריתו وعدותיו (תהלים כ"ה י), (ו) מי נוצר בריתו, אברם על הטילה, (ז) וראשית תורה ואמצעיתה וסופה חסר, וירא אליו ה' (בראשית י"ח א'), (ח) שביקרו ביקר חולם, ועמד עליו ובקש אברם לעמו, עד שאמר לו

את דעתו תמיד כי, כי אם במחיז צד 16 ושם הגי להרגיל עצמו תמיד. ובפרדים ריש סי' א' המאמר במנון אחר וכן אינה שם: בוגדים הם מעשי אבותינו זל שהוגדל באת שיש בה גדלות ונוראות אליהינו בא וחבן במאמריה גם בפירושה ובתקוניה, נשומית לפניך בעת תפילהך ואז אתה בכוונה עליה כל החיבות שכאות עaic [צל' אע"פ] שנראין מעניינין הרבה ככל על יסוד הוקבעו וענין אחד לכולן. פזה יראה הקורא כי בפרדים הלשון נשתנה.

[לא] (ט) אלהי אברם כו. גם זה היבא בפרדים שם. (ט) דאמר מר. סניליה י"ז ע"ב. (ב) משה אמר האל הנadol הגבור והנורא כו. בפרדים שם הוא במנון אחר ע"ש. (ט) ועוד עד היום הזה. הובא בפרדים שם. (ט) דדרשין כל אורחות ה' חסר ואמת לנוצרי בריתו وعدותיו מי נוצר בריתו אברם על חטילה. כי אם לפניו במחיז צד 16, ובפרדים סי' א' המאמר סקוטע וכן אינה שם "שהוא נצווה על הטילה ושישראל ברתו ברית עם הקב"ה במתן תורה לאשפור מסצתיו על כן אורחות ה' [חסר ואמת לנוצרי בריתו] שהן של חסר ואמת ילכו בה אלו שהם נוצרי בריתו והרבת חסדייו גידל אלהים לאבותינו לנו ואחים הובא המאמר ראשית תורה ואמצעיתה וסופת מליא חסר כו' וגיב' בשינויים מאשר לפניו והנה המדרש שהובא בסדרו ריש' גם במחיז חוא בשינויים בתנומוא הקדום וירא אותן ד'. ובקיים באגדת בראשית פרק י"ט (צד 39 אשר חוצאת לאר) ונראה כי ה' לפניו ריש' באיזה טרדרש. (ט) מי נוצר בירתו ריש' י"ט (צד 39 אשר חוצאת לאר) ונראה כי ה' לפניו ריש' באיזה טרדרש. (ט) שביקרו דקרו לנוצרי בריתו وعدותיו וסימן זה אברם שנוצר בראשית הביא גם סיפא תנומוא דקרו עליה העלה הקב"ה, היה יושב, שנאמר ושב פתח האתל (בראשית י"ח ב') בא אברם לעמוד אל הקב"ה אל חצער לעמוד שב לך שנ' נאים ה' לאドוני שב לימיוני (תהלים ק"ו א') אל אברם וכי כך הוא דרכ ארץ שניינו ישב ואותה עותה אל הקב"ה אל תצערו זקן אתה בן טאה שנה שב כו'. ומובא בילוקט תהילים רמו תחל'א דיה טמון לאסק וחותר הציען תנומוא והציען מדרש מוסכ על ושות' לא תכיר פנים, והוא בשוו' מומר כ"ב אותן י"ט

ועי' פסיקתא דרכ' ב' פ החורש (מ"ח ע"ב) ובכ"ר פ"ח אות ז'

הקב"ה שב ואל הצעטער, אמר לפניו וכי בדין הוא שאהא אני יושב אתה עומד, אמר לו אל תחתמה (ט) שהרי בגין בני ארבע וחמש שנים עתידין לישב בבית הספר, ואני עומד עליהםם, שנאמר אלהים נצב בעדת אל (תהלים פ"ב א') מיד עמד וקילם להקב"ה, ואמר ותתן לי מנגן ישעך (שם י"ח ל"ו) (י') שעורתני נגד המלכים, ויטנק תסעדני (שם שם) שאחות במילה ואני קוצץ, שנאמר וכורות עמו הברית (נחמי ט' ח'), שאין אומר ונרות לנו, וענוותך תרביינ (תהלים שם), שני יושב ואתה עומד, הרי שגמל לו הקב"ה חסדים טובים. (יא) ועוד אברהם לבש מיזתו של הקב"ה, ועיטרו הקב"ה בעטרתו, ואיזה הוא זו זקנה עטרת תפארת שיבת בדור צדקה תמצא (משל' ט"ז ל"א), וכותב ושרר ראשיה כעمر נקי (דניאל ז' ט'), וכותב ואברהם זקן (בראשית כ"ד א'). וזהר חסדי אבות, לדורותם אחרים, (יב) כדאמרין ה' יראה (שם כ"ב י"ד), יהי רצון בשעה שהיהו בניו של יצחק באין לידי (יג) [עבודת מעשים] [עבירות ומעשים רעים], תהא נזכר להם אותה עקריה ותתמלא עליהם רחמים, (יד) ואומר ה' פעלך בקרב שנים חייו ובקרב שנים תודיעו ברונו רחם תוכור (חבקוק ג' ב'), רחם בגימטריא זה אברהם, וקבעו בה ומביא גואל לבני בניםם, לפי שאבות העולם מתפלין על הגאולה, (טו) כי הא דאליהו הוה שכיה במתיבתא [דרבי] וכו', (ואוקטינהו) [ולוקטינהו] قولיה בהורי הדרי (דרכן) [דלא לדחקן] שעטה ואתי משיחא בלא זימנה, (טו) לפי שמעושים הללו על ידי אברהם נעשו, קבעו וסדרו כאן את שבחו והשוב כמו שמזכיר

(ט) שהרי בגין בני ארבע וחמש שנים עתידים לישב בבית הספר בו. בתנוחמא שם עתידין בגין בני ג' שנים בגין ד' שנים לישב בכתי מדרישות ובכתי בנויות ואני עומד עליהםם, וכ"ה באגדת בראשית פ"ט והעירותי בתנוחמא שם העלה ליג המאמר הוה מוכא בקצת שניםים בטהזר וויטרי ס"י כ"ב (ז"ד 16). וכאשר הובא מרש"ל באשר העתק איזה דברים ממה"ז באגדות שר'ל, השטוט המליה [בני] והבא עתידין בגין לישב בבית הספר ד' וה' שנים ועל זה העיר הרש"ל אפשר לא היו התינוקות יושבים בבית הספר רק ד' וה' שנים? נ"ל כי כל התינוקות היו יושבים משנה חמץ עד עשר שנים וכו' ועל זה כתוב אליו הרש"ל ראמאפארט בחכרטמל שנה רביעית (משנת תרכ"ט) צד 689 בדבר המדרש שהעתיק ממה"ז חנה יפה פרישת אותו שחוכנה על למוד הקמנים משנה חמץ עד עשר וע"ש שהאריך בזה, אולם לפניו בטהזר'ו ובסדרו ר"ש' הגי' הנכונה בגין ארבע וחמש שנים, ובתנוחמא בגין ג' שנים בגין ד' שנים, וגם באגדת בראשית שם הובא עתידין בגין ג' שנים בגין ד' שנים ישבין בבית הכנסת. (י') שעורתני נגד המלכים בו. בתנוחמא הקודם שם התחיל אברהם לקלם להקב"ה ותנתן לי מגן ישעך כשרדו המלכים שני אל תירא אברהם אנכי מנגן לך, ויטנק תשענני, כאשרחوت עמי הערלה והייתו אתק, וענוותך תרביינ שני יושב אתה חותך, הובא בילוקוט שמואל רמו קס"ב בשם התנוחמא. (יל) ועוד אברהם לבש מירתו של הקב"ה. בטהזר'ו ועוד אברהם לכשרתו של הקב"ה, המלה נשחטבה ומן לבש מדרתו נעשית לכשמדתו. (יב) כדאמרין ה' יראה יהיו רצון בו. ביר פנ'יו אותן ו. (יג) עכorth מעשים. תקנתי עכירות ומעשים רעים כתו שהוא ליכון בב"ר שפט. (יד) ואומר ה' פעלך גו' רחם תוכור רחם בגימטריא אברהם. זה ליתא בב"ר וחובא גם בטהזר'ו ובפודס ס"א. ובפודס שם המאמר בשינויים ממה שהוא לפניו בסדרו וכחרחבת לשון המתחליל ועל כן התפלל משה לאחרונה בו (דף ז' ע"א) עד ולך אכו אומרים בתפללה וכור חסדי אבות (דף ז' ע"ב) גם גנסוף שם עוד אמר ועוד קבעו בה ומביא גואל בו עד אבותינו מתפלין על הגאולה. (טו) כי הא דאליהו הוה שכיה במתיבתא. ביט' פ"ה ע"ב, ובמוקם דחקי שעטה, תקנתי שלא לדחקו שעטה כתו שהוא בפודס שם. ובגמרה לפניו נושא אחרת סברוי תקפי ברחמי מרבנן בתפללה. (טו) לעז שמעושים הללו עיי אברהם נעשו וכו'. עד דיווקין הללו חסר בפודס שם.

אברהם, (ז) דגmrין שמע [אלהינו] אל חפלת עברך ואל תחננוו והאר פניך על מקדרש השם לטען (ה') [אדני] (דניאל ט' יז'), לטען (ה') מיבעי ליה, אלא לטען אברהם שקראך אדון, הרוי כאן שרצה להזכיר אברהם ולא הזכיר שמו, אלא שכחו, דליך סדרו כל זה, שכחו של אברהם הוא מונה והכל מעין מן, כדאמרין סדר היכלות הוא מונה, דיקון הללו וכיוצא בהן שם בכלך ונמצאת שלם בכוונה תמיד:

[לב] וכורע תחיליה וסוף, (א) דאמר ר' חנינא סבא משמה דבר המתפלל כשהוא כורע בכורע, כשהוא זוקף בשם דכתיב ה' זוקף כפופים (תהלים קמ' ז'), (ב) רב ששת כי הו כרע כרע בחזרה, כי הו זוקף זוקף בחיוויא, (ג) פירוש בחזרה כשבט שכיד אדם וחובטו כלפי מטה בכת אחת וכן היה כופף ראשו תחיליה, דכתיב הלכוףanganton ראשו (ישע' נ"ח ה'). בחיוויא בנהש הזה כשהוא זוקף עצמו מביה תחיליה ראשו זוקף מעט מעט, כך אדם היה זוקף בנתה ראשו

תחיליה ואחר כך מנמק ראשו שלא תורה כריעתו עליו במשא:
[לג] (א) מתחילה מוסף של יום האחרון של טוכות עד יום ראשון של פסח מוציר [מנborrowות מшиб הרוח ומוריד הנשム וראשון של פסח הראשון מוציר] והאחרון אינו מוציר, (ב) מיום שישים לתקופת תשרי עד יום ראשון של פסח, אומר שאלת ברכות החנינים ואם לא עבר רונבו של יום כשנפלה תקופה של תשרי או יום תקופה מתחילת, (ג) ואיבעיא ליה يوم שישים לפני ששים או ככלא אחר ששים, ואתה רב פפא ופסקה יום שישים ככלא אחר ששים:

[لد] (א) אמר רב יהודה אמר רב טעה בכל הברכות قولן אין מעין אותו, ברכות המניין מעין אותו, היישנין שמא מין הוא. ואמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' יהושע בן לוי כשהחайл אבל כשהחתיל גומרה:

(ז) דגmrין וכו. ברכות ז' ע"ב.

[לב] (ט) דאמר ר' חנינא סבא. ברכות י"ב ע"א. ז' רב ששת וכו. שם י"ב רע"ב. ב' פ"י בחזרה וכו. הוא כת" רישי בוגר שם ועי' עיר ערך חזר מה שהביא פ"י בשם רב הא נגן זיל.

[לג] (ט) מתחילה מוסף עד יום האחרון של טוכות. תענית ב' ע"א והובא במחוז צד 17. ב' ויום שישים לתקופת תשרי אומר שאלת ברכות החנינים וכו. כ"ח גם במחוז שם, וראיתי בסדור ריעיג (דף ח' ע"א) הבאך כך: ומיום שישים של תקופה תשרי עד חפלת מנחלה, ומתפלת מנחלה בכלל, של ערבי יומת הראשון של פסח שואל כה, ותן טל ומטר וכו'. ומאהר חפלת מנחלה ארבעה עשר בנין שהוא ערבי יומת אינם שואל טל ומטר ברכות החנינים, עד שנגיעה יום שישים של תקופה תשרי, וביום שישים גוטו שואל וכו'. ועיין בהרא"ש תענית פ"א סי' ד' שהביא בשם היושלמי דהנץ ס' יומן מניין לו מעת לאחר נטילת התקופה פעמים מתחילה ביום פעמים מתחילה בלילה, ואולם הירושלמי לא נמצא לפניו כמו שהעיר הרב בעל ק"ג שם ועיין בהגנות מיטומניות ה' חפלת סי' ט' שכח דלא כסדר רב עמרם וכו' ע"ש ועיין טור אויח' סי' קייז' ועיין שבלי הלקט השלם סי' כ"א ומה שהביא שם שאלו את ריבינו יצחק ביר יהודה זיל מה ראו לקבוע זמן שאלת לששים בתקופה בו זה הובא בלקוטי הפרדים (דף ח' ע"ג) ועיין בפרדים בסופו בלקוטים דף נ"ח ע"ד ושאלתם מה רואו לקבוע זמן שאילת מפר בששים בתקופה בגולה וכו' והובא בחותש מיטומנים בתשובה רישי לר' נתן בר מכיר תשובה ב' ב' ואיבעיא ליהו יום שישים לפני ששים, תענית י' ע"א.

[لد] (ט) אמר רב יהודה אמר רב. ברכות כ"ט ע"א.

[לה] הגיע להודאה כורע חיה וטוף, וכשמניע שליח צבור למדורים צריכים כל הצבור לשוח עמו, (א) דתני ר' חלפתא בן שאל הכל שוחחין עם שליח צביר בהודאה, אמר ר' זורה בלבד במודים, (ב) בזמנ **שליח** צבור אומר מודים, אומרים העם מודים אנחנו לך שאותה הוא ה' אלהינו ואלהוי אבותינו אלהי כלبشر יוצרנו יוצר בראשית נשבח בכרכות וכבודאות לשמך הנדרול על שהחייתנו וקיימתנו בן תחינו ותחונינו ותקבצינו מארב עוזחות הארץ לך בחזרות קרשך למטדור חוקך ולעשות רצונך בכלב שלם על שאנו מודים לך:

[לו] (א) אמר ר' יהושע בן לוי המתפלל צריך שכירע (ב) עד שיחפקו כל הליות שבשדרה, לעומת אמר (ג) עד כדי שיראה אישר תנינא אמר כיוון שנגענו בראשו שוב אינו צרי, אמר רבא הוא דעתך נפשיה (ד) וכייף [רישיה] ומתחזוי כמוון דברע, (ה) ולא לעכיד כורנוקא. (ו) תנינא צבע זכר לאחר שכבע שנים (ו) נעשה נקבה, שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נשח, והני מיל' דלא כרע נמודים :

[לו] (א) ולא מיבעי לייה לאינו יש לאוסופי על סדר תפלה, (ב) דתニア שמעון הפקולי הסדר שמונה עשרה [ברכות לפני ר' גמליאל] על הסדר ביבנה (ג) אמר ר' יומיה ואיתמא ר' חייא בר בא ואמרי לה במתניתא תנא מאה

[לד] (ד) דתני ר' חלפתא בן שאל. ירושלמי ברכות פ"א ח"ח (דף ג' סוף עיג), וכל הלשון וכשמניע החשיך למודים, גם דתני ר' חלפתא הובא בסדר ריעג דף י"א ע"א. (ג) בזמנ **שליח** צביר אומר מודים, אומרים העם מודים אנחנו לך בו. הוא מודים דרבנן ותפלת מודים שאמרו העם הובא בגמרא סוטה ט' ע"א. והובאו שם נסחאות שונות וסימן שם אמר רב פפא היילך נימרינגו לכלהו ובירושלמי ברכות פ"א ח"ח (דף ג' ריעג) הובא ג"כ גוסחת מודים וחירושלמי הובא בחומר סוטה שם ד"ה על ומה שהביאו שם בשם העירך ערך הדראה לא נמצא. בערך בעריך הדראה יש לתקון בערך דד. וראיתי כי הירושלמי הובא גם בסדר ריעג דף י"א ע"א וגם הביא שם גוסחת הبابלי.

[לו] (ה) אריביל המתפלל צריך שכירע כו. ברכות כ"ח ע"ב ושם הגי' א"ר תנחים אמר רובייל, והובא בסדר ריעג דף י"א וגס הוא היכא א"ר תנחים אמר רובייל. (ג) עד שיחפקו. עיין פירושי בגמרא שם. (ב) עד שיראה אישר תנידן לבו. עיין בפירושי שם. (ד) וכייף רישיה. בצל' וכן הובא בסרعيיג שם וזה ליתא בכבלי. (ה) ולא לעכיד כורנוקא. בן הביא ר' עמרם גאון בסדרו שם, וכיה במחיז' (עד 18). וברור שהחמלת מושבצת ציל ולא לעכיד כחרדונא והוא עפי' ירושלמי ברכות פ"א ח"א (דף ג' ע"ז) תען ובלבד שלא ישוח יותר מדראי א"ר ירמי' ובלהוד דלא יעבוד כהדין חרדונא ופי' חרדון בלשון סורי מין הלאטה, ותרגם ירושלמי ותצבק למיניו (יקרא י"א כ"ט) חרדונא. והירושלמי הובא בתוס' ברכות י"ב ע"ב ד"ה ברע וכתחבו חרדונא [צ"ל חרדונא] היינו תרגום של צבי, והצב כשהוא שוחר ר אשון זוקף עכ"ל. ובסדרו ריעג החיצן המגינה את פ"י המלה זרנוקא בשם טעריך המערכת, אבל אין לענין הוראתה שיותה לכאן, רק הוא כמו שכחתי. (ו) תניא. ב"ק ט"ז ע"א והובא ג"כ בסדר ריעג שם. (ז) נעשה נקבה. כיה גם בסרعيיג ובמחיז' ובגמרא הגי' געשח עפלק ובסדרו שם הסגירות המתול' בטעויות מלת 'נקבה' וגם בירושלמי פ"א ח"ג (דף ג' ע"ב) איתחא צבעו הוכר געשה נקבה. והירושלמי הובא בסדרו ריעג בקיצור.

[לו] (ח) ולא מיבעי לייה לאינו יש לאוסופי על סדר תפילה. סדר ריעג דף ח' ע"ב. (ז) דתニア שמעון הפקולי הסדר כו. ברכות כ"ח ע"ב, מגילה י"ז ע"ב. (ב) ואמר ר' יומאי ואיתמא ר' חייא בר בא ואמרו לה במתניתא תנא. כיה גם בסדרו ריעג ומחז' צד 18 אבל בגמרא מגילה שם הגי' א"ר יוחנן ואמרי לייה במתניתא תנא.

ועשרים זקנים ומهم כמה נבאים תקנו ייח' ברכות על הסדר (ד) ותן במתניתין רבנן לאל אומר בכל יום ויום מתפלל אדם ייח' ברכות. (ה) הני תשע עשרה הוויין, ברכת המניין ביבנה תקונה. (ו) בתר ישו בן פנוריא משום מניין. (ז) ומתני' בוגרא הני תמני סרי בוגר מי [תקונה]. אמר הלל ביריה דבר שמואל בר נחמני (ח) בוגר ייח' אוצרות שאמר דוד בהכו לה' בני אלים (טהילים כ"ט). (ט) רבי יוסף אמר בוגר ייח' אוצרות שבקורת שמא (ו) ור' תנומם אמר ר' יהושע בן לוי בוגר ייח' חיליות שבשורת:

[לח] (א) בחר דמסיים צלוטית אי בעי (ליה) לטימר וידוי اي נמי מידי רבעי יש רשותה בידיה, (ב) והבי חקינו לטימר בחר צלוטית, אכינו מלכנו אלהינו יחר שטך בעולם, יחר זכרך בעולם, יהר טלנור בעולם, בנה ביהך ושכלל היכלך, קרב קע ביאת משיחך, פדה עמך, שמה עדחך, עשה למן שטך, עשה למן ימינך, עשה למן היכלך, עשה למן משיח צדקה, עשה למן מענק ולא למענין, אלהו עד שלא נצורתו וכו', אלהו נצור לשוני מרע וכו' עד יהו לרצונו אמר פי ונו (ג) כרי יהנן, ואף דוד אמר לאחר יה' ברכות מומרים, (ד) כדארטינן ברכות:

[לט] (א) וצריך לפסוף ני' פמי עות לאחריו, ואחר כך יתן שלום, ואם לא עשה כן ראוי לו כאלו לא החפלל, (ב) ונוחן שלום לתחילת השמאלו שלו.

ל) ותנן. ברכות שם במשנה. ט) חמי חשע עשרה. בגמרא שם חמי תמני סרי תשפורי הין. אמר ר' לוי ברוכת הצדוקים ביכננה תקנותה. ובירושלמי ברכות פ"ח ה"ג (ח' ע"א) איתא כך אם יאמר לך אדם ייש אינון אמר לו של מיניהם כבר קבעו חכמים ביכננה וכותנחותמא הקדום ריש וירא ילמדנו ורבינו כמה ברכות מתחפלן אדם בכל יוסט, כך שננו רשותינו צריך אדם להתחפל שטונה עשרה ולמה י"ח כנגד י"ח אזכורות שכותוב בהבבו לה' בני אליהם. משיבין לר' לוי והוא בכבלי אומרים י"ט אמר להם אף הוא אומרים באזכורות שני' אל הכבוד הרעים ע"ש בהערות ועיין במבוא החנחותא דף טז' ע"א סי' י"ד ובהערה כ"ח ושם הארכתי. ו) בתיר ישו בן פנידרא משומס מינין. במחוזו הובא בתיר בן פנידרא משומס מינין. ז) ומותני' בגמרא הני תמני סרי כנגד מי תקנותה, אמר הילל בריה דרשבי' כנגד י"ח אזכורות. ברכות כ"ח ע"ב ובגמרא הני' אמר ר' הילל וכן במחוזו הובא אמר הילל. ובכרdot רע"ג (דף י"ע) כנגד מי תקנותה, להילל כנגד אל הכבוד הרעים, המאמר מושבש וצ"ל כמו שתוא bagmora שם כנגד מי תקנותה א"ר לוי לרבי הילל בריה דרשבי' כנגד אל הכבוד, ולפעמי ר' עpermot גאנן הויתה הני' א"ר לוי להילל מובל החטא ר' והציג להילל ר' לוי הילל כנגד אל הכבוד. ט) כנגד י"ח אזכורות שכותוב בהבבו לה' בני אלים. ברכות שם ובירושלמי ברכות פ"ד ח"ג (ו' עד בסוף) תענית פ"ב ח"ב (ס"ה ע"ג) ולמה שטונה עשרה? א"ר לוי כנגד י"ח שטונה עשרה אזכורות שכותוב בהבבו לה' בני אלים, ובמדרשי שי"ט מומר כ"ט אותן ב' כמה אזכורות יש בפרשא אמרו לו י"ח לך את תחפללו שטונה עשרה ברכות. ט) רב יוסף אמר. גמרא שם. ז) ור' מתchos אמר. שמ.

[לח] ה) ובתור דמסיטים צלותיה כו. סדרור רע"ג דף ט' ע"א. ג) והכי תקינו לימי"ר בתור צלותיה. סדרור שם וחווא שם נסוח אבינו מלכנו. ג) כרי יוחנן. ברכות ד' ע"ב וט' ע"ב אמר יוחנן בתחלה אומר ה' שפט הפתחה ולכטוף הוא אומר יהיו לרצון אמר פי. פ) בראמירין בברכות. דף ט' ע"ב.

[לט] 6) וצריך לפחות פסיעות לאחריו. סדר ריעג דף ט' סע"ב, והוא מגמרא
ומא ניג ע"ב. ב) וגמרא שם והובא בסדר ריעג שם.

שהוא יתינו של הקב"ה, שנאמר מינינו אש דת למו (דברים ל"ג ב') (ג) ואמרין ממשיה דרב מרדכי מקום שכלו ני פסיעות שם צריך ליתן שלום, ואני צריך לחזור למקום שחתפלל וליתן שלום, ואם חור (ד) למה הוא דומה, לתלמיד הנפטר מריבו והלך לו, ולא הlk לו אלא עמד בקרוב הימנו, ודומה לבלב ששב על קיאו, ואם חור למקום שחתפלל ראוי לו כailed לאת התפלל: (ה) וכי פסע ני פסיעות נפיל על אנפהו ומצל, (ו) דאמר ר' חייא בריה דרב הונא חינה להו לאבי ורבא (ז) דמי נפל על אנפהו מצלו אצליו:

[מ] (א) תננו רבנן מניין שאומרים אבות שנאמר הבו לה' בני אלים, (טהלים כ"ט א') ומניין שאומרים גברות, שנאמר הבו לה' כבוד ועו"ז (שם שם), ומניין שאומרים קדושים, שנאמר הבו לה' כבוד שמו (שם שם ב'), ומה ראו לומר בינה אחר קדושת השם, שנאמר והקדישו את קדוש יעקב וגוי (ישע"י כ"ט ג'), וכתיב וידעו (כל) תועי רוח בינה ורוגנים ילמדו לך (ישע"י כ"ט כ"ד), ומה ראו לומר תשובה אחר בינה, דכתיב השמן לב העם הזה ואזינו היכר עניינו השע פן יראה בעינו ובאוינו ישמע ובלבבו יבין ושב ורפא לו (ישע"י ר' י'), אי הכى לימת רפואה אחר תשובה, לא סלקא דעתך, דכתיב וישוב אל ה' וירחמו גוי (ישע"י נ"ה ז'), אלא בתר תשובה סליחה היא, ומאי חיות דסמכית אהא סטוק אהא, כתיב החט קרא אהרינא הסולח לכל עוניינו הרופא לכל תחולאיו הנואל משחת חייכי (טהלים ק"ג ג'). למיטר דגנולה ורפואה בתר סליחה, (אלא הכתב) [והכתב] ושב ורפא לו (ישע"י ר' ג'), לאו רפואה דתחלואין היא אלא דסליחה היא, ומה ראו לומר גנולה בשבעית, (ב) אמר ר' חייא בר אבא מתוק שישראל עתידין לגנאל בשבעית, לפיכך קבועה בשבעית, והוא אמר מר בששיות קולות, בשבעית טלחמות, במושאי שביעית בן דוד בא, (ג) מלוחמות נמי אתחלה דגנולה היא, ואתחלה דגנולה בשבעית מיהא הויא, ומה ראו לומר רפואה בששיות, (ד) אמר

בגמרא משmittah דרב מרדכי. שם שם. (ה) לסת הוא דומה לתלמיד הנפטר מריבו. ברכות הוא בסוגנו אחר ע"ש. ובסדר רעיג (דף ע"א) חובה ברך ואם חור למקומו הראשון ונחן שלום לסת הוא דומה לתלמיד הנפטר מריבו והלך לו ולא הlk אלא עמד בקרוב הימנו על מנת להלך ולא הlk וכשוויצה לילך חור ומתפשט מפניו דומה לבלב בו. וhalbzon הזה ליה בגמרא, (ט) וכי פסע ג' פסיעות נפל על אנפהו ומצל. סדרו רעיג שם. (ו) דאמר ר' חייא בריה דרב הונא. ברכות ליד ע"ב וכן הוא במגילות כ"ב סע"ב ובגמרא מגילה הגוי אמר ר' חייא בר אבן אבל בגמרא ברכות הוא כמו שהוא לפניו. (ז) "דכו נפל על אנפהו". חובה גם בסדר רעיג והמלות הללו ליה בגמרא, ועיין בדרשי מגילה שכח דמצל, אצל על צידחן ולא נופلن על פניהם טפש לפני שאין אדם חשוב רשות ליפול על פניה ועיין בתוס' ברכות שם ד"ה חיזנא שכחכו פ"ז שחיו מטהן על צידחן.

[מ] (ט) תיר מניין שאומרים אבות כו'. מגילה י"ז ע"ב וחוכא כל המתאר בסדר רעיג דף ח' ע"ב. (ב) אמר ר' חייא בר אבא. כי"ה גם בסדר רעיג ובמ חו |ץ ד' 19 אבל בגמרא לפניו איתה אמר רבא ועיין דקווקי סופרים. (ג) מלוחמות נמי אתחלה דגנולה היא ואתחלה דגנולה בשבעית מיהא הויא. בגמרא איתא רק מלוחמה נמי אתחלה דגנולה היא. ובסדר רעיג שם הוא ג"כ כמו לפניו מלוחמה נמי התחלת דגנולה היא ואתחלה דגנולה מיהא בשבעית הויא ובמ חו |ץ מלוחמה נמי אתחלה דגנולה בשבעית מיהא הויא. (ד) אמר ר' אתה ואיתימא ר' לוי. בגמ' שם, והמלות "ואיתימא ר' לוי" ליה וגמרא גם בסדר רעיג ובמ חו |ץ.

ר' אחא ואיתימא ר' לוי מותק שניתנה מילה בשמנינו שצrica רפואה, לפיכך קבועה בשמנית, ומה ראו לומר ברכבת הימים בתשיעית, אמר ר' אלכסנדרי תננד מפקיע שערם, דכתיב שכור זרע ורע תודושרשו כל חמצא (תhalim י' ט'ו), (ה) ודוד כי אמרה בפרשא תשיעית אמרה ומה ראו לומר קבוץ גליות אחר ברכבת הימים, שנאמר ואתם (ערוי) [הרוי] ישראל ענפיכם (תשנו) [תשנו] ופרוי[כם] תשאו לעמי ישראל כי קרנו לבא (יחזקאל לו' ח'), כיוון שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים, דכתיב ואשכבה ידי עליך ואצראוף כבורי סנייך (ואסירו) [ואסירה] כל בדיליך (ישע' א' כ'ה), וכתיב ואשכבה (שופטים) [שופטיך] כבראונה (שם שם כ'ו), וכיוון שנענשה דין ברשעים כלו המניין, וכלל זידים עם המניין, שנאמר ושביר פושעים וחטאיהם יהדו ועוובי ה' יכולו (שם שם כ'ח), וכיוון שכלו המניין מתרומות קרנות הצדיקים שנאמר (מןני שיבת תקום), וכל קרני רשותם אנדרו תרוממה קרנות צדיק (תhalim ע'ה י'א), וכלל גרים עם הצדיקים [שנאמר] מןני שיבת תקום (ויקרא י'ט ל'ב), וסמק ליה וכי יעור אתך גר (שם שם ל'ג), והICON מתרומות קרנות הצדיקים בירושלים, (ו) שנאמר שאלה שלום ירושלים ישלו אהוביך (תhalim ק'כ'ו), וכיוון שבאו לירושלים בא דור עתיהם, שנאמר (אתה ר' אחדר) [אתה ר' אחדר] ישבו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דור מלכם (ונהרו אל ה') [ופחדו אל ה'] ואל טובו באחריות הימים (חשע ג' ה') וכיוון שבא דור אתה תפילה, שנאמר והכיאותם אל הר קדשי ושמחותם בבית תפלו (ישע' נ'ז), וכיוון שבאתה תפילה באתה עכודה, שנאמר עלותיהם וזכיהם (יעלו) לרצון על מזבחיו (שם שם), וכיוון שבאתה עכודה באתה הודאה, שנאמר זבח תורה יבדנני (תהי נ' ב'ג'), ומה ראו לומר ברכבת כהנים אחר הודאה, שנאמר יישא אהרן את ידו אל העם ויכרכם וירד מעשות החטא ונור (ויקרא ט' כ'ב), ולמרה מקטני עכודה מי כתיב לעשوت מעשות כתיב, ולימא כתר עכודה, הכתיב זבח תורה יבדנני (תhalim שם), ומאי חווית דסמתה אהאי סמך אהאי מסתכרא עכודה והודאה חודא טילתא היא, ומה ראו לומר שיש שלום אחר ברכבת כהנים שנאמר ושמו את שמי על בניישראל ואני אכריכם (כמדבר ו' כ'ו), וכרכחה (דוקא) [דקה'ה] שלום היא, [שנאמר] ה' עו לעתו יתן ה' יברך את עמו בשלום (תhalim כ' י'א) (ז) מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה דאמר ר' אלעזר מאי דכתיב מי יטיל גבורות ה' ישמע כל תחילתו (תhalim ק'ו כ'). למי נאה למלא נברות ה', למי שיישיטע כל תחילתו, (ח) אבל לאחר סיום י'ח ברכות, אם בא להרכות בתפילה קודם אמר יהו לרצון אמר פי הרשות בידו, ובכלל שלא יקבע ברכחה עצמה, (ט) ושנו רבותינו שואל אדם כל צרכיו בשוטע תפילה, וכן בסוף כל הברכות قولן שואל מעין כל ברכחה: [מא] (א) תננו רבנן המשטיע קולו בתפילה זו מה מקני אמנה, והמנגניה

ס) ודוד כי אמרה בפרשא תשיעית אמרה. עין רשי שם ובמסורת חז"ם, ומה שהביא תשיעית היא והלא עשריות היא אלא דס"ל אשריו ולמה רגשו חדא פרשה היא لكن הביא בפרשא תשיעית. ו) שנאמר שאלה. שלום ירושלים וגוי. בסדרו ר'יעג ודורשו את שלום העיר. (ז) מכאן ואילך אסור לספר בשבחו של הקב"ה. גם זה הובא בסדרו ר'יעג (דף ט' ע'א) והוא בגמרא מגילה י'ח ע'א. (ט) אבל לאחר סיום י'ח. זה ליתא בגמרא והובא בסדרו ר'יעג שם. (ט) ושנו רבותינו. ע'ז ח' ע'א.

[מא] (ט) ת"ר המשטיע קולו בתפילה. מובא בסדרו ר'יעג (דף ט' ר'יעג) והוא בגמרא

קולו בתפילה זו המבניאי השקר [והתנה] (ק) והמפהך בתפילה זו המגסי הרוח והמתעטש בתפילה זו סימן רע לו, ויש אומרים הרוי זה מכוער. והריך בתפילה זו כאילו רק בפניו מלך. (ב) המשמע קולו בחפלחו, לא שנו אלא שיכול לכזון את לבו בלהש, אבל אם איןנו יכול לכזון את לבו בלהש (ג) לית לנו בה, והני מלי ביה, (ד) אבל בצדור לאו אורח ארעה. (ה) והטנהק והmphek [הט מטמה] אבל מלמעלה לית לנו בה] והמתעטש בתפילה זו סימן רע לו חי מייל מלמטה אבל מלמעלה סימן יפה לו (ד). דאמר ר' זירא הא מילתא איבעיא ליה (ה) כי רב המנווא (ו) (ותהי לה בכוליה) [וחיקלא לי ככלי] תלמודאי, המתעטש בתפילה זו סימן יפה לו, כשם שעוזין לו נחת רוח מלמעלה. (ח) ר' זירא הוות משטמיט] מישתמייט] מיניה דרב יהודה (ט) [דבעי למשיק לארץ ישראל דאמר רב יהודא כל העולה מבכל לארץ ישראל עוכר בעשה, שנאמר בכליה יוכאו ושםה (ישבו) יהו עד יום פקדך אותם וגוי (ירמי כ"ז כ"ב). אמר איזיל ואשמע מיניה מילתא [מכחית וודא] והדר איפוק אויל ואשכח לתנא דתני קמיה דרב יהודה היה עומד בתפילה ונתקעטש פוקע עד שכלה הרוח וחור ומתפלל, אכן דאמר הenci תנא קמיה היה עומד בתפילה ובקש להתקעטש מהתרחיק ד' אמות ומתקעטש ומטמן עד שכלה הרוח, ואומר רבנן העולמים יוצרתו נקבים נקבים [חולמים חולמים] גליו ויוציא לפניך חורphantנו וכליותנו, בחינוי חרפה וכליות ואחריתתנו רימה [ותולעה] ומחיל

ממקום שפסק, אמר [ליה] אילו לא באתי אלא לשמו דבר זה די;
[מב] (א) הרק בתקפילהו הני מיל' דשדי לкомיה, אבל אי מכלו במניה
 לית לנו בה, (ב) ראמר רב יהודה היה עומד בתקפילה ונודמן לו רוק, מבלו כטליות,
 ואם היה טליתו נאה (ג) מכלו עכפי כסותו, (ד) ואי איןש דאנינה דעתיה שרוי

ברכות כ"ד רע"ב. 3) חמשווע קולו בחטילתו. גمرا שם בשם ר' הונא וגם בסדרור רע"ג ליהא "בשם ר' הונא". 4) לית לנו בה. וכיה בסדרור רע"ג ובמחייב צד 20 ובגמרה הגי אבל אין יכול לומר את לבו בלחש מותר. 5) אבל בצדורה לאו אורח ארעה. כיה בסדרור רע"ג ובמחייב שם אבל בגمرا הגי אבל בצדורה אויתו למשטרד צבורה. 6) וחטילוק וההמפהוק ה"ם מלטטה אבל מלמעלה לית לנו בה. הנקני כמו שהובא בסדרור רע"ג, ובמחייב הגי המפהוק וההמפהוק איבערע ליהא ליזנונה ויעין בגمرا ברכות שם הנוסחא נשתנית ע"ש. 7) דאמר ר' זירא הא מילתא איבערע ליהא כי רב המנוגא. גمرا שם וכיה גי סדרור י"ג שם אבל בגمرا הגי איכלען לוי כי רב המנוגא ובמסורתה הש"ס הובא ס"א איבערע לוי. 8) ותהי לה בכוליה תלמודראי. הנקני וחיקלא לי ככולא תלמודאי וכיה לנכון בגمرا שם וסירוש"י ותקילא לי שכולה עלי וחביבה, בסדרור רע"ג ובמחייב הובא לנכון. 9) ר' זירא הוה משתחמיט. בגمرا שם רב' אבא הוה קא משתחמיט וגם בסדרור רע"ג ובמחייב ר' זירא. 10) דבעי למייעל לא"י דאמר רב יהודת. הופתוי כמו

שרה בגמרא והובא לנכון בסעיג' במחז'ו.
[מכ'] (ב) הרק בתשלוחו ה"ט דשדי לameda co. הוא לשון סרעיג' שם, וכן הוא במחז'ו. (ג) דאמר רב יהודה. ברכות כ"ד ע"ב. (ג) סבליעו באפי כסותו כי לא סבר לה מר מבליעו באפי כסותו. נשתכחשה המלה וצ"ל באפרקוטו כמו שהוא בגמרא שם והובא לנכון בסרעיג' ובמחז'ו. רשי' שם כתוב אפרקוטו פודר שבראשו ומשני ראשין תלויין בפנינו. ובאמת גם שם המלה משובשת וצ"ל באפרקוטו. והמליה פורית ויונית עיין בערך השלם ערך אפיקרטין ועיין בפסיקתא דר' ב' טסקא שקלים בהעריה קיד ושם הארכתי, ידריש הקורא משם. ופירושו חלקן צר ודבק בבשר (העמד). (ד) ואוי אינשandanina שדי ליה לאחרות. הוא לשון סרעיג' וכן הוא במחז'ו וליתא בגמרא רק הוא דבריו הגאון ר' עמרם.

ליה לאחרoria ומטהייה (ה) דאמר רבנן הוה קאי מנא קמיה דרב אשוי ואיזדמן ליה רוקא ופטקה [לאחוריה], אמר ליה לא סבר לה מר מכליעו באפי כסותו, אמר לדידי איני דעתאי:

[מנג] (א) ואסיר ליה לאינש דכי מצלי בהרי צבור למקדם לצלווי לחודיה מקמי ציבורא: (ב) ואסיר ליה לאינש ליטחוב בר' אמות דצלותא, דכתיב אני האשה הנזכרת עטך בוה להתפלל אל ה' (ש"א א' כ'), (ג) ואמר ר' יהושע בן נון מאן שאסור לישב בר' אמות של תפילה: (ד) ואסור ליטיחוף קמיה מאן דקאים בצלותא, (ה) דאמר ר' יהושע בן לוי אסור לעכור ננד המתפלל, (ו) Mai טעמא דטיפסקא לצלותיהו: ואסור ליה (ז) לטיקם בדוכתא דמידלא לצלותא, (ח) דאמר ר' יוסי משום ר' אליעזר לעולם אל יעדור אדם במקומ גבוח ויתפלל, בגין על גבוי מטה, ועל [גבוי] ספסל, ועל גבוי כסא, אלא בטקס נטך, שנאמר ממעםם קראתיך ה' (תהלים קל' א):

[טמד] (א) וכדרקיי ומצלוי מיבעי ליה לכונני כרעה, (ב) דאמר ר' יוסי משום ר' אליעזר המתפלל ציריך שיכוין רגלו, שנאמר ורגלים רגל ישירה (יחזקאל א' ז), (ג) ואסיר ליה לנבר ישראל למשעם מקמי צלוותא, (ד) דאמר ר' יוסי משום ר' אליעזר בן יעקב מאין דכתיב לא חאכלו על הדם (ויקרא י"ט כ"ו), לא חאכלו קודם שהתפללו על דרכם, (ה) ואמר ר' יצחק משום ר' יוחנן [אר' יוסי בר חנינא] משום ר' אליעזר בן יעקב כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל וקורא קריית שמע עליו הכתוב אומר אותו השלכת אחר גוינך (מ"א י"ד ט), אל תקרי גוינך אלא גאניך:

[אמר הקב"ה] לאחר שנתגאה זה קיבל עליו מלכות שמיטים:
 [טמה] (א) אמר ר' יהודה לעולם אל יתפלל אדם לא כננד רבנו, ולא אחריו רבנו, (ב) וחנינא ר' אליעזר חספמא אומר המתפלל כננד רבנו, או אחריו רבנו, (ג) והנותן שלום לרבו, והחולק על ישבתו, גורם לשכינה שתסתלק מישראל:

(ד) דאמר רבנן שם רבנן חות קאי אחריו דרב אשוי ובאשר, הובא בסדור לפניו כה' בבה"ג ברכות פ"ג ובסדר רע"ג ובמח'ו.

[מנג] (ה) ואסור ליה לאינש כו. הווא בסדור רע"ג ט' ע"ב. וכן רשי' ברכות כ"ה רע"ב בעבור שננו כתיב אם הוא בבה"ג עם העצbor לא קידום להתפלל. (ז) ואסור ליה לאינש למיטחוב כו. לשון רע"ג שם והוא בגמוא ברכות ל"א ע"ב. (ג) ואמר ריב"ל. גمرا שם. (ד) ואסור ליטיחוף קמיה מאן דקאים בצלותא. לשון סרע"ג שם. (ס) דאמר ריב"ל. ברכות כ"ז טע"א. (ו) מ"ט דטיפסקא לצלותיהו. הוא לשון רע"ג וליתא בגמרא ווע"ש במאמר שלפנינו. (ז) למיקם בדוכתא דמידלא לצלותא. בסעריג בדוכתא דמידלא וצלווי, ובמח'ו למיקם בתיבותא ומידלא ופי' דמידלא שגבוה הרבהה. (ס) דאמר ר' יוסי משום ר' אליעזר. ברכות י' ע"ב ושם חנינא אר' יוסי בר' חנינא משום ראביו (ר' אליעזר בן יעקב) ובסעריג ובמח'ו הובא כמו שהוא לפניו בסדור.

[טמד] (ו) ובדרקיי ומצלוי מיבעי ליה לכוניה כרעה. סדור רע"ג (דף ט' ע"ב). (ז) דאמר ר' יוסי משום ר' אליעזר. ברכות י' ע"ב וגם שם הגני ואמר ר' יוסי בר' חנינא משום ראביו. (ג) ואסיר ליה לנבר ישראל למשעם מקמי צלוותא. סרע"ג שם. (ז) דאמר ר' יוסי משום ר' אליעזר בן יעקב. ברכות שם וגם בכאן הגני ר' יוסי בר חנינא. (ס) ואמר ר' יצחק משום ר' יוחנן אר' יוסי בר' חנינא. כן תקנתי כמו שהוא בגמרא שם וגם במח'ז חסרים המlotות "אר' יוסי בר חנינא". ובסדר רע"ג חמאמיר אר' יצחק לי'חא.

[טמה] (ט) אר' יהודה. ברכות כ"ז ט"א ושם הגני אמר רב יהודה אמר רב. (ז) וחנינא ר' אליעזר חספמא אומר. גمرا שם וחסורה החללה "חספמא" ובמח'ו צד 21 הובא ר' אליעזר בן חספמא. (ג) והנותן שלום לרבו. בגמרא הובא אחר זה ותחמזה שלום לרבו ע"ש בתום.

[מו] (א) ומאן דמספקא ליה ולא ידע اي צלי اي לא צלי, اي קרא קריית שמע اي לא קרא, اي אמר אמת ויציב ואי לא אמר, اي נמי اي בריך בשעת מונא اي לא בריך, ונגי ברכות שבעת המינין اي בריך اي לא בריך, היכי נעביד, (ב) היכי גרטין בנטרא, (ג) אמר רב יהודה אמר שמואל ספק קרא קריית שמע ספק לא קרא איינו חורור וקורא, ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר חורור ואומר אמת ויציב, ר' אלעדר אמר אפילו ספק קרא קריית שמע ספק לא קרא שחורור וקורא [ק"ש] (ד) משומן כבוד טלנות שלמים, אבל ספק המתפלל איינו חורור ומתפלל, (ה) ור' יוחנן אמר אפילו ספק התפלל ספק לא התפלל חורור ומתפלל, ר' יוחנן לטעתה דאמר הלוואי שיתפלל אדם כל היום כולו, (ו) והלכתא כר' יוחנן בכולו, אבל ודאי קרא קריית שמע אתה ואשכח ציבורא דכא קרו קריית שמע, (ז) (אתא אפסוקא) [אומר פסוקא] קמא לחודיה (קרי) בהדריהם ותו לא צרייך, اي נמי וראי התפלל ונכט לבית הכנסת ומצא ציבור שמתפללן, (ח) היכי אמר רב יהודה אמר שמואל אם יכול להחדש דבר בתפלתו יתפלל, ואם לא אל יתפלל, ואי נמי לא צלי ועל לבי כנישתא ואשכח ציבורא דמצלו, פליינו בה ר' הונא ור' יהושע בן לוי, (ט) דהיכי אמרין בנטרא, אמר ר' הונא נכט לבית הכנסת ומצא ציבור שמתפללן, אם יכול להחיח ולגמור עד שלא יגעה שליח ציבור למזדים יתפלל, ואם לאו אל יתפלל ור' (יהודה) [יהושע] בnlוי אמר אם יכול להחיח ולגמור עד שלא יגעה שליח ציבור לקירוש יתפלל, ואמרין במאי פליינו, (ו) רב הונא סבר ייחיד אומר קדוש, ור' יהושע סבר אין היחיד אומר קדוש, ומפיקין דיןין היחיד אומר קדוש, (יא) ותו אמרין דכולי עלמא מיתה מפסק לא ספק (יב) עד דענין קדוש, (יג) ואמרין איבעיא להו מהו שייפ██ק אמאן יהא שמה

[מו] (ו) ומאן דמספקא ליה ולא ידע اي צלי اي לא צלי כי. הוא בסדור ריעג דף ייח ע"א בסדור מנהה. ונגנא באטחיו (צד 21) ועיין בשאלות יתרו סוף סי' ג"ג המתחל ברם צרייך היכא דמספקא ליה מילחא ע"ש. (ז) היכי גרטין בנטרא. ברכות כ"א ע"א. (ב) אמר רב יהודה אמר שמואל. בנטרא שם המלות "אמר שמואל" לחתה והעיר שם הריב"ב שצלי בנטרא אמר שמואל וכן הוא בריש ובחרוא". ויש להוסיף כי כן הוא בסעריג שם נבבה"ג ברכות פ"ג (ד"ו דף כ' ע"ג) וכן בשאלות יתרו שם וכן הוא במוח'ו שם. (ד) משומן בבוד מלכות שלמים. אין זה לשון חגרה כ"א הוספה הגאנן ר' עמרם בסדורו וכן הוא גם בסשאלות שם. (ט) ור' יוחנן אמר אפילו ספק התפלל כו. וזה חסר בנטרא שם ונמצא רק ור' יוחנן אמר ולאוי שיתפלל אדם כל היום תחלה, ונמצע גס בסדור ריעג ובשאלות וכמהז' ועיין בהרמב"ם ה' חפלת פ"י ה"ו ובמגדלו עוז שם. (ו) והלכתא כר' יוחנן בכלחו. רישי בנטרא שם ד"ה ולואי שיתפלל אדם כל היום הביבא וויל בחלכות גודלות פסק הלכה כרב' יוחנן בספק, והלכה בשמואל בודאי התפלל והוא בבה"ג ברכות פ"ג (דף ב') ע"ד) ועיין בתוס' ד"ה ורב' יוחנן וכן בריש' פ' איתא ולית הלכתא כשלכתא בשמואל דאמר ק"ש דרבנן דקייל ק"ש דאוריתא והלכתא כר' יוחנן דאמר הלוואי שיתפלל אדם כל היום כלו. (ז) ואთא אפסוקא קמא לחורייח קרי בהדריהם ותו לא צרייך. במחזי הגי' אוכיר פסוק ראשון עמלה ותו אפסוקא דיעג שם הוא כמו שתקנתי בפנים. (ט) רב הונא סבר ייחיד אומר קדוש, ור' יהושע סבר אין היחיד אומר קדוש. במחזי המאמר מקוטע וכצייל ר' הונא סבר [יחיד אומר קדוש], ור' יהושע סבר] אין היחיד אומר קדוש והשתטט המדריטס מן סבר ערד סבר והרשיה זיל לא תיקן. (ט) ותו אמרין. גמרא שם במאמר שלאחריו. (ט) עד דענין קדוש. כיה גס בסדור ריעג שם וזה ליתא בנטרא, וריש' שם כתוב מיטפק לא פ██ק התפלתו לקדושה לענות עם הצבור וכן למודיס. (יג) ואמרין גרטין בנטרא שם.

רבה מברך, (יד) וauseג דפסקין דפטשטיין דטפסיק הדרין ופטשטיין הילכתא דלא מפסיק אלא שתיק ולא עני בהדייהו, (טו) דאמר מר שמע ולא ענה יצא, וכדר אמר ויתברך הדר לצלותיה, וכן נהגין רבנן דכי עסקין כייח ברכות ופטשטיין קדוש או יהא שטיה רבא מברך שותקין ולא עונין, (טו) וכן אמרין חכמיה וספריא ודורשיה ורישי עמא, שמע ולא ענה יצא, [שמע] בעונה:

[מן] (א) ומאן דיעיל לבני בניישתא ואשכח ציבורא דקיים, איהו נמי ליקום, וαι ישבין, איהו נמי ליתיב, דלא ליתחוי כפorschן מן הציבור:

[מח] (א) והיכא דצלי איניש ואשכח צואה היכא דעתו לאו צלהותה היא, ויפסיק והדר מצלי, (ב) דתנו רבנן המתפלל וראה צואה במקומו ע"פ שחטה תפילה, תפילה, מתקיף לה רבא הא זכח רשותים תועבה (טשי לי' כ"א כ"ז), אלא אמר רבא כיוון דחטה אין תפילה תפילה.

[מט] (א) חנו רבנן הנוצרך לנקיון אל יתפלל, ואם החפלו תפילה תועבה, ואמר רב זביד ואיתימא רב יהודה לא שנו אלא שאין יכול לעטוד על עצמו, אבל אם יכול לעמוד על עצמו תפילה עד פרסה, (ב) עד כמה עד פרסה, (ג) היליך ציריך לאפנויו ואסיר לצלויו עד דטפנוי, וαι לא לא טיקבלא צלהותה, (ד) ותנייא אידיך הציריך לנקיון אל יתפלל, משומש שנאמר הכנון לקראת אליהיך ישראל (עמוס ד' י"ב), וכתיב שטרו גנלייך כאשר תלך אל בית ה[אלחים] (קהלת ד' י"ז), (ה) אמר ר' יוסף ואיתימא רב חנינא בר פפא שמור נקיין בשעה שאתה עומד לפניו בתפילה:

[ג'] (א) ומתבעי ליה לבר ישראל לנקיי נפשיה ולדכווי נפשיה והדר צלי, שנאמר ארוחן בנקיון (כפות) [כפי] ואסוכנה את מזחיך הי' (תהלים כ"ו ו'):

[גא] (א) ומאן דקייםنبي בבי בניישתא אחרוי רשליהא דציבורא, מיהיב לכונו דעתיה, ובתר [דקא] חתים שליהא דציבורא על כל [חוותם] ברכה וברכה ליהו עונה

(יד) וauseg דפסקין דפטשטיין דטפסיק הדרין ופטשטיין הילכתא דלא מפסיק אלא שתיק ולא עני בחדייהו. סדרור ריעיג שם איתא וauseg דפטשטיין דטפסיק הדרין ופטקון דלא מפסיק וכצעל לנטינה ובמהו (צד 21) הגי ופטשטיין דלא מפסיק אלא שתיק ולא עני בהדייהו וע"ש בהערות הרוח"ג הרשות זיל באות כי והאריך שם לדינא. (טו) דאמר מר. מכאן ועד סוף הספטן ליתא בסדרור ריעיג ונמצא גם במ"ג. (טו) וכן אמרין חכמיה. סוכה ל"ח ע"ב.

[מן] (ט) ומאן דיעיל לבני בניישתא. סדרור ריעיג דף י"ט ע"א. [מח] (ט) והיכא דצלי איניש ואשכח צואה. זה לא נמצא לפניו בסרעיג רוק בבח"ג ברכות פ"ג (דף ב' ע"ה). (ט) הדאי החפהל וראה צואה. ברכות כ"ב סעיף ובגמרה הלשון משונה קצת ותובא פה בלשון הבח"ג.

[מט] (ט) תיר הנוצרך לנקיון. ברכות כ"ג ריע"א וחובה בבח"ג ברכות פ"ג (דף ג'). (ע"א) וכן גם במח"ו (צד 22). (ט) עד כמה עד פרסה. בגמרה שם אמר רב זביד עד פרסה. (ט) תליך ציריך לאפנויו. ליתא בגמרא והוא לשון הבח"ג שם ותובא ג"כ במח"ו שם. (ט) ותנייא אידיך. ברכות שם אבל לפניו בגמרא הגי' משונה. והגוי לפניו הוא כמו שהובא בבח"ג שם. (ט) ואמר ר' יוסף ואיתימא רב חנינא בר פפא. בגמרה הגי' רב אשוי ואיתימא רב חנינא בר פפא, ובבח"ג שם הגוי רב אשוי, ובמח"ו הובא ג"כ ר' יוסף.

[ג'] (ט) ומתבעי ליה לבר ישראל. בה"ג שם (דף ג' ע"א).

[גא] (ט) ומאן דקייםنبي בבי בניישתא כו'. הוא בסרעיג דף ט"ז ע"ב.

אמן (ב) דהכי אמר רבן מאי (ג) [דכתיב] (פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים) [אמונים נוצר ה] (תהלים ל"א כ"ד) אילו שהן עונין אמן באמונה, אומר השליה [צבור] ברוך מחייה המתים, והן עונין אמן, וудין לא תחיה המתים, ומאמניין [צבור] שהקב"ה מחייה המתים, אומר השליה [צבור] גואל ישראל, והן עונין אמן, וудין לא לנאלו, ואם תאמר הרי כבר נNALו, חورو ונשתעבדו, ומאמנים שהקב"ה עתיד בחורבנה, ומאמנים בהקב"ה שהוא עתיד לבנותה, הוא אמון נוצר ה, ככלומר עונין אמן נוצר ה:

[גב] (א) ותניא אין עונין לא אמן חטופה, ולא אמן קטופה, (ב) ולא אמן קצורה, (ג) ולא אמן יתומה, ולא יורוק הכרעה מפה, בן עזאי אומר העונה אמן חטופה יתמו, קטופה יתקטפו ימי, (ד) קצורה יתקצרו ימי, יתומה יהו בניו יתומים, (ה) ארוכה מאריכים [לו] ימי ושנותו: (ו) ואמר ר' שמעון בן לקיש כל העונה אמן בכלacho פותחין לו שעורי גן עדן, שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים (ישעה כ"ז ב'). אל תקרי שומר אמונים, אלא שאומרים אמן, (ז) אמר ר' יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמה רבא בכלacho כהו קורעין לו גור דין, שנאמר בפירוש פרועות בישראל [בחתנרב עם] ברכו ה' (שופטים ה' ב'). אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אפללו יש כלבו שטץ של ע"ז, מוחלין לו, כתיב הכא בפירוש פרועות בישראל, (ח) וכתיב החטם כי פרעה אהרון לשטחה בקמיהם (שטוח ל"ב כ"ה), ולכך צריך לאדם לענות יהא שמה רבא מברך בכלacho, והן עונין הכי אמן בכלacho, מאן אמן, (ט) אמר ר' זORA אל מלך נאמן:

(ג) דהכי אמר רבן. הוא במדרש תהילים פזמור ל"א אותן ח' וחוכא שם בסריע"ג ובצחיו, ובם' האשכול ח'יא דף כ"ה ובם' המנagog ס"י נ"ה, וכabhängig דפוס פראג דף ל' ע"ב ובטור ארlich ס"י קב"ד בשם רב עמרם גאון ועין במדרש תהילים שם הערכה כ"ט. (ב) בכתיב פתחו שערם. כ"ח גם בצחיו אבל במדרש שם ובסריע"ג הוא על הפסוק אמוניים נוצר ה. וכן סיים לפניו ח'ו אמוניים נוצר ה.

[גב] (ה) ותניא אין עונין לא אמן חטופה. גם זה הוא בסדור רע"ג שם (טו ע"ב) והוא בגמרא ברכות פ"ז ע"א. (ג) ולא אמן קצורה. כ"ח גם בסריע"ג וליתא בגמרא. (ב) ולא ארוך יתומה. עיין ברש"י ובתוס' שם. ובירושלמי ברכות פ"ח ה"ט (דף י"ב ע"ג) איזו היה אמן יתומה, רב הונא אמר הן הן דמחייב לטברכה ולא ידע מה הוא עני, וכן חocab ברו"ף ברכות פ"ג, ועין עירק עירק אמר מה שהוביא בשם רב נסים גאון והביא שם גם בשם רב כהן צדק גאון העונה אמן ולא שמע הברכה הוא אמן יתומה, ועין בעירק תשלט שהאריך בזה. (ד) קצורה יתקצרו ימי. זה ליתא בגמרא והובא גם בסריע"ג. (ט) ארוכה מאריכין לו ימי. בגמרא וכל המאריך באמון מאריכין לו ימי, ובسرיע"ג ובטור או"ח ס"י קב"ד הוא כמו שהובא בסדור רשי לפניו. (ו) ואראשיל כל העונה אמן. הובא ג"כ בסריע"ג שם והוא סגנרטא שבת קי"ט ע"ב. (ז) אריב"ל כל העונה אמן כי. שבת שם. ועי"ש בתום ד"ה כל והביאו ריש בספיקתה במעשה דרבבי ישמעאל בן אלישע וכו'. והערותיו במבוא לחספיקתא ס"י ח' אותן ב' שות שהכיאו לא נמצא בספיקתא ורבבי חותום מובאים במרן ב"י או"ח ס"י נ"ה ולדרעתו צ"ל במעשה מרכבה דרי ישמעאל בן אליעש והוא ספר היכלות או צ"ל ב"ט דרי ישמעאל. ור"ל בפרק ר' ישמעאל כי ס' היכלות נקרה ג"כ פרקי ר' ישמעאל ועין עוד שם בטבואה. (ט) וכתיב החטם כי פרעה אהרון וגוי. כן חocab גם בסריע"ג אבל בגמרא הובא התחלה הכתוב כי פרוע הוא (שמות טפ). (ט) אשר זORA, בגמרא שם אשר חנינה, וכן בסדור רע"ג הובא אשר חנינה.

[גנ] (א) שאלו מקטינה רב נטרונאי גאון מקום שאין בו רגיל לירד לפני התיבה אלא אחד, ופעמים שהוא טרוד במלאתו, ויש נערים שהגיעו לשמונה עשרה (ולשש) [ולשבע] עשרה ולא נחטלא זקן, מהו שייעשו שליח צבור וויצויא רבים ידי חותנן ואל יתבטלו מתחילה, והשיבן כך [ראינו] (ב) שזה שאמרו הכתמים אינו עובר לפני התיבה, ואני נושא את כפיו עד שיתטלא זקן, כך מצוה מן המובהה, וכמה אפשר לטמייה נברא מלא טפי עדיף טינוק, אבל במקומות שהוא מבטל קדושה ונרכז ויטלוך, לא מיבעיא בן י"ח ובן י"ז, אלא אפילו בן י"ג ויום אחד כי לא אפשר לעשות שליח ציבורא, (ג) דקאמרטין זה הכלל כל שאין מחייב בדבר אין מוציא אחרים ידי חותנן, טעמא דלא הגע לכל מוצאות שאין מוציא רבים ידי חותנן,

אבל בן י"ג ויום אחד כי לא אפשר שפיר דמי:

[נד] (א) ותו ששאלתם (ב) מהו לסתוך על ר' יהושע בן לוי בשעת הרחק מצטרפין תשעה ועבד, אין הלכה בר' יהושע בן לוי ואין אלו עושים כמותו, ועוד השתהא עבר [משוחרר] شمال ולא טבל אין מומניין עליו בזימון דרבנן, (ג) דתנן נשים ועבדים וקטנים אין מומניין עליהם, (ד) ואמרין פשיטה דאין מומניין, ופשיטין דאייצטריך מתניתן לעבד شمال ולא טבל, (ה) וקמ"ל כי [חא] דר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לעולם אין גור עד שיטול ויטבול, (ואין יכול) לצרפו עם תשעה [בתפליה], דקאמרטין מתוך חור דבר שבקדושה לא יהיה בפחות מעשרה עבר מיבעיא, (ו) ועוד שמעין ביפורוש מרבותינו שאלו שטויות של שלשה שאכלו כאחת, (ז) כגון תשעה ועבד, תשעה] וארון, שנים ושבת, (ח) וקטן פוחת. (ט) וקטן היודע לטמי טברכין, אין הלכה ואין עושים [מעישה] כמותו:

[גנ] (ט) שאלו מקטינה רב נטרונאי גאון. סדרור ריעיג דף י"א ע"א, תשוכת הגאנונים ליק פ"ר וחיעורי בחוראות שליחות הגאנונים (ליק תרכ"ה) שהחטובות בתוכה בשעריו תשוכת סי' כייה ושם היא בשם רב האי גאון ובאמת היא לר' נטרונאי וכן חותנא במחוז (צד 28) ובספר הפרדס סי' ס' ושם יש לתקן חלשותון כמו שהוא לפניו מקום שאין שליח צבור אלא אחד ופעמים שהוא טרוד במלאתו. וגם בשבי הלקט שלם עניין תפלה סי' י' היביא ובתשוכת הגאנונים זיל מצאתי שאלו לפני רב נטרונאי זיל' עדת שאין להם מי שריגל לעבור לפני חותנה אלא אחד וכי. וכן הוכא בס' האשכבל חייא סי' י"ד ובס' ארחות חיים ה' תפלה סי' ע"ח בשם הרובב"ן והר' עמרם חביב לר' נטרונאי גאון זיל יש לתקן השב לר' נטרונאי גאון זיל. (ג) שזה שאמרו הכתמים חולין כדי ע"ב. (ב) דקאמרטין. ר' י"ח ב"ט ע"א.

[נד] (ט) ותו ששאלתם. הוא גיב לר' נטרונאי גאון והוכא גיב בסדרור ריעיג שם ובמחוז סי' ל"ט צד 28 ובמורא או"ח סי' נ"ב הובא בשם רב נטרונאי ועיין חסרה גנוזה סי' קכ"ד. (ג) מהו לסתוך על ריביל. ברכות מ"ז ע"ב. (ב) דתנן. ברכות מ"ח ע"א במשנה. (ד) ואמרין פשיטה דאין מומניין ופשיטין דאייצטריך מתניתן לעבד شمال ולא טבל. וכ"ח בסדרור ריעיג שם. ובגמרא לפניו ברכות דף מ"ז ע"ב איתא על לשון המשנה שלפניו והזכיר איין מומניין עליו ועל זה אמרו בגמרא פשיטה הכא במאי עסקין בגין טבל, אבל על נשים ועבדים וקטנים לא נמצא כלל בגמרא. (ס) וקמ"ל כי הא דר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן. בגמרא דאמר רב' זורה אמר יוחנן וגם בסדרור ריעיג הובא דר' חייא בר אבא. (ו) ועוד שמעין ביפורוש מרבותינו. ברכות ס"ח ע"א. (ז) כגון תשעה ועבד כי. שם מ"ז ע"ב. (ט) וקטן מוחת. ציל' פורה כמו שתוא בגמרא שם אמר יוחנן קטן פורה והובא לכוכן בסדרוג ובעורך ערך סורת היכא המתאר מגمرا ברכות והיכא פ"י ר' בינו חנגן זות שנראת עליו צמה שיער נקרא פורה בו. ועיין בחומר שם דית' קטן שחביבו ג"כ פ"י ר' י"ח ע"ש. (ט) וקטן

[נה] (א) ותו שאלו מקטיה דרב נטרוני גאון זצ"ל הנכם לבית הכנסת ומצא צבור שמתפלין, וудין לא קרא פסוקי דזמרה, מהו שיעסוק עם הצבור בעסק [שמצאים כנון] שמצאים במחילה עסק פרישת שטעה, ולאחר שישים תפילתו ייחזר ויאמר פסוקי דזמרה, והשיב נך, כשהתיקנו חכמים תקנו לומר פסוקי דזמרה תחילה, ואח"כ ותפלל, (ב) [דרוש ר' שמלאי לעולם יסוד אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל], (ג) ואם ראה שמתפלlein ואון מעכבין (ד) כך שמענו מה"ר גאון שטברך מלך מהולל בתושכות, (ה) ואומר פרשה ראשונה של תילים, שהיא תחילתה לדוד (תחים קמ"ה א'), ומدلג ואומר הללו אל בקרשו עד לשם תפארתך, וחותם בישתח ומתייר ומתפלל עם הצבור, (ו) שאין תפילתו של אדם נשמעת כמו עם הצבור, אבל פסוקי [דזמרה] בתר צלותא לא לימרינחו, שיש גנאי בדבר זה, וכשתיקנות חכמים לא תיקנים אלא קודם תפילה, אבל לאחר תפילה לא:

[נו] (א) אמר ליה אליהו לר' יהודה (בריה) [אחותה] דרב סלא חסידא (ב) לא תרחת דלא תיחתי (ג) ולא תירוי דלא תיחתי, וכשתאתה יוצא לרוץ הימליך בקונך וצא, Mai הימליך בקונך וצא, (ד) אמר ר' יעקב אמר רב חסדא [כל היוצא בדרך צריך להתפלל] והוא רענן [מלפניך] ה' אלהי ואלהי אבותינו שתוליכני וחסטיכני ותחוירני לשלום, ותצליני מכף אויב ואורב בדרך ותתני לחן להסיד ולוחטים בעיניך ובעניינו כל רואין בא"י שוטע תפילה. ואפילו נפיק לנטנו עדר פרשה ציריך [להתפלל] תפילה הדרכך, (ה) אימת מצלי לה, א"ר אחא בר יעקב משחיזיק בדרך קם ומצלוי:

היורע לטוי טברכין. כי"ח בסרعي"ג שם, ובגמרה לפניו ולית חלכתא הכל הני נשמעתא אלא כי הוא דאי' נחמן קפן היודע לטוי טברכין טומנו עליה עין שם ביחס' דיה ולית ועין בערך ערך פרה מה שהביא בשם רב האי גאון זיל.

[גה] (ט) ותו שאלו סקפת דרב נטרוני גאון זצ"ל. סדור רע"ג דף כ"ד ע"ב וחמדת גנותה סי' נ"ז וכן הביא בטור או"ח סי' נ"ב בשם רב נטרוני גאון וע"ש ב"ב' וברא"ש ברכות פ"ה סי' ו' הביא זה בשם רב עמרם. והובא גם במחוז סי' מ' (צד 28). (ג) דרש ר' שמלאי. החספתי כמו שנמצא לבוכן בסרעי"ג שם ובמחוז' והובא בטור או"ח סי' נ"א והוא בגמרא ברכות ל"ב ע"א וחומתיק החספיטן מן תפלל עד יתפלל. (ה) ואם ראה שמתפלlein ואון מעכבין, כי"ה גם במחוז' אבל בסדור רע"ג שם כתוב ואם ראה עצור מתפלlein וחותם מתעכבין. (ו) כך שמענו מחר' גאונו יש לתכן כך שמענו מרוב משה גאון שטעו מרובתו כמו שהוא במחוז' ובסדור רע"ג שם כך שמענו בו טר [עיל' ממר] רב משה גאון זיל' ומר בותינו. ודבריו רב משה גאון זיל' חובאו בערך ערך תפל וויל' ורב משה גאון אומר מאן דעוויל' לכינויה ואשכח צבורה דקרו פסוקי דזמרה אומר ברוך שאמר וחותם מהולל בתשבות, ואומר תחילת לדוד אורתמך, ומدلג ואומר הללו אל בקרשו וחותם בישתח ומוסה ותפלל עם החזורה, אבל לומר פסדי' אחר תפלה לא לדקוטם נתקנו עכ"ל. (ט) ואומר פרשה ראשונה של תילים שהוא תחילת לדוד. במחוז' שם כתוב ואומר פרשה ראשונה של תילים, כלומר פרשה שנארטה וראשונה לפרשיות שנאמרות מתילים שהוא תחילת לדוד. (ו) שאין תפילתו של אדם נשמעת בו. ברכות ח' ע"א.

[נו] (ט) אמר ליה אליהו לר' יהודה בוריה דרב סלא חסידא. הובא בסדור רע"ג דף נ"ג ע"ב והוא ברכות כ"ט סע"ב, ותקני'acha דרב סלא וכן הובא בסרעי"ג. (ג) לא תרחת דלא תיחתי. פירוש' לא תכuous שמתוך הכווע אתה בא לידי חטא. (ב) ולא תירוי דלא תיחתי. פירוש' לא תשחכ' בין. (ד) אמר ר' יעקב אמר רב חסדא, גمرا שם. (ט) אימת מצלי לה א"ר אחא בר יעקב. בוגמרא שם אימת מצלי א"ר יעקב אמר רב חסדא משעה שמהלך בדרך עד כמה א"ר יעקב עד פרשה, ועי' ברשוי' וביחס' שם, ובסרעי"ג הנוסחא כך היא אימת מצלי לה, א"ר יעקב אמר רב חסדא משעה שחוזיק בדרך. מכ' גפק וטגיג, ועוד כמה עד פרשה,

[גנ] (א) חננו ריבנן היה רוכב על החמור והגע זמן תפילה, (אפילו) אם יש מי שייאחו חמورو ירד למטה ויתפלל, ואם לאו אל ירד למטה ויתפלל, ורבי אומר בין כך ובין כך יש במקומו יתפלל, לפי שאין דעתו טושבת [עליו], אמר רבא ואיתמא ר' יהושע בן לוי הלכה כרבינו:

[גנ] (א) חננו ריבנן הטהך בדרך ובאו עליו גדור ליטאים וחיה, ולא אפשר לצליות ייח' ברכות, מתחפלל הבינו או תפלה קטרה, אויז הוא תפילה קצרה, אחרים אומרים צרכי ערך מרובים ודרתם קצרה, יהיו רצון מלפנייך זה אלהינו שתבן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו, וכל גוייה וגוייה די מחסורה בא"י שומע תפילה. אמר רב הונא הלכה כאחרים: ולא בעי למתר שלש ראשונות ושלש אחרונות, ומצלי להו מעומה, ואפילו מהליך, (ב) ומאי אייכא בין הבינו לתפילה קצרה, הבינו צrisk לצליות שלש ברכות לפניה ושלש לאחריה, וכדמתא לביתה [(ג)] לא בעי לצליות, ותפלת שלש ברכות רשות, (ד) ואחר כך אמר הבינו [ה] אלהינו רצה בתשובה סלח לנו גואלינו רפא חליינו ונברך שנתוינו, ואילו הן שבע מעין שמונה עשרה, אמר מעומד מצלי, תפילה קצרה אפילו מהליך: ואילו הן שבע מעין שמונה עשרה, אמר שלש ברכות רשות, (ד) ואחר כך אמר הבינו [ה] אלהינו רצה בתשובה סלח לנו גואלינו רפא חליינו ונברך שנתוינו, ואמר ר' חני אם היו [ימות] נשותם [אומר] נשמי (נדבה) [ברכה], ואם היו טלים [אומר] בטלי ברכה, כי מפוזרים אתה מקבץ, ותוועים עליך לשופט, ועל הרישעים (חשת) [תנית] ידר, ושוחמו כל חומיך בגין עירך, ובחדוש בית מקדרשן, כי טרם נקרא אתה תענה, כאמור והיה טרם יקרו ואני עננה עוד הם מרבים ואני אשמע (ישע"י ס"ה כ"ד), בא"י העונה בעת צרה ושומע תפילה, ואח"כ אומר שלש אחרונות:

[גנ] (א) ועל עשרה שהתחפללו ושמעו כולם קדושה וכרכו וכל סדר תפילה אמר רב כי שיכלון להימנות למןין אחר בשבייל אחד שלא התפלל, כמו שעושים לחתן, או למי שלא השכימים לבית הכנסת, ואפילו אחד מאותו עשרה שהתחפללו כבר

דאפילו נפק לאורחא בחר פרשה צrisk לצליות תפלה הדורך, והיכי מצלי לך, רב חסיד אמר מעומד ורב ששת אמר אפילו מחלך.

[גנ] (ה) חיר היה רוכב על החמור. ברכות ל' ע"א.

[גנ] (ו) תיר המטהך בדרך. ברכות כ"ט ע"ב ולפנינו בגמרא הגי' המטהך במוקם גודויה היה וליטאים, מתחפלל תפלה קצרה. (ז) ומאי אייכא בין הבינו לתפלה קצרה. ברכות ל' ע"א. (ז) לא בעי לצליות וכו'. הוספה כemo שהוא לנכון בגמרא שם והמשמעות העמוקה מן לביתה עד לביתה. והובא גם בספרעיג דף ניד ע"א. (ז) ואח"כ אמר הבינו וכו'. עין גמרא ברכות כ"ט ע"א נסחת הבינו ועיין בסדור ריעיג דף ניד ע"א וברא"ש ברכות פ"ד סי' יג ובר"פ ברכות פ"ד ובכ"ג פ"ד ובאו רוזע ח"א ה' תפלה ט"י צ' ובטרור אורח ט"י ק"י ותמצא שינויים בגנוסחא, והנוסחה שלפנינו וכן במח"ז צד 24 נובעת מירושלמי תענית פ"ב ה"ב (דף ס"ח ע"ג). גם מה שחביא ואמר ר' חני הוא בירושלמי שם.

[גנ] (ח) ועל עשרה שהתחפללו וכו'. הובא גם במח"ז (עד 25) לוזה כוונו חכמי תחומי תפילה כ"ג ע"ב ד"ה ואין שבחתו ותלמידיו ריש"י פירשו משמו דאפילו בשבייל אחד שלא שמע יכולם חס לפרט על שמע ואפסלו אותו ששמע כבר יכול להוציאו אותן שלא שמעו כבשו שאנו רואים שליח ציבור שאע"פ שהתחפלל כבר י"ח ברכות בלחש חזר ומחפלל בקהל רם ע"ט שכולנו בקייאן עכשוו. וזה הובא גם בחרא"ש מגילה פ"ג סי' ז' ועי"ש בקרבן נתナル, וגם החדר אונח ט"ז חביבא זה בשם תלמידיו רשיי, ועי"ש בכ"י וחביבא שם את האגור סי' קי"ט שכן הוא בטהזר וויטרי ועיין גם בהערות הרשות ד"ל במח"ז שם.

יכול לחזור [ולחתפלל] ולהוציא את החיב, וסתוך רבינו ומרת פנים מן הציבור שמתפלין כל אחד לעצמו יה' ברכות, וחזור וכופלו [השליח צבור] בשכיל הקדושה, נמצא שהמתפלין מאמין על הקדושה לברכה, (ב) Nuneh מאן (הוא דאמר עולא) [דרשו ואמר אולי] בשכיל הקדושה שלא אמרו כל אחד לעצמו חן מאמין, נמצאו עדין מחויבין ברכוב, והшиб רבוי לא מצינו בכל התלמוד חוב קדושה אלא חכבה היא לנו ואינה פחות מעשרה:

[ס] (א) ולא מיבעי ליה לאינש למיטבל ולאחטנווי מקודושא דסידרא, ומן היא שמייה רבא מביך דעתלה רbatchי קמיה דקודשא בריך הוא, ומאי רבותא, (ב) דתנן רבנן שמעון בן גמליאל (ג) משום ר' יהושע הפסן אמר מיום שחරב בית המקדש אין לך יום שאין בו קלה, ולא יורה טל לברכה, (ד) ואמר רבא מכל يوم ויום קלתו מרכבה של חבירו, דכתיב בברך תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר [דברים כ"ח ס"ז] אי (נמי) [נמי] בקר דלמהר מי ידע Mai הוי, אלא דחליף, [נמי] עלמא אמריא מקיים, אקדושא דסידרא ואיהא שמייה רבא דאגנתא, שנאמר ארץ עפתח כמו אופל צלמות ולא סדרים (אוי י"כ), (ה) Mai סדרים קידושא דסידרא:

[סא] (א) ושאליו מקמי (ה) רב צמח ראש ישיבת גאנן יעקב בישיבה היא פומבדיתא, מהו שיאמר קידושא דסידרא (ב) אם אין קורא Mai טעמא, והшиб כן, אם תלמיד חכם הוא יעסוק (ג) בשמעתתא דנדיד הנשה, בגין שלוש כתות של מלacci הרשות אמרים שירה בכל יום, שיש בה דברי קדושה של הקב"ה, ואם אין תלמיד חכם יעסוק במקרא בפסוקים שיש בהן קדושה, בגין שרפים עומדים ממועל לו (ישעוי י' ב'), ומאי טעמא דתלמיד חכם שאומר וקורא כן, כלומר תפילה זו, וסדר זה נביאים הראשוניים תיקום, וקניהם הקדמוניים תיקנו לוטר בקהל, ויחוץ לא ישיג גובל הקהלה, לפי שלל דבר שבקדושה אין פחות מעשרה, הילכך יאמיר מקרה או תלמוד כתו שפירשון, ונמצאת אתה [אומר] מטילא (חידוש) [ויש] חכמים שאוטרים כוון שהוא

(ז) Nuneh מאן הוא דאמר עולא. הלשון משובש ותקנתי בענה בגין דהוא ואמר אולי בשכיל הקדושה, כמו שהוא במתחיז' ושם במקום "אולי" הביא "שמעא".

[ט] (ח) ולא מיבעי ליה לאינש למיטבל כו. סדור ריעג דף י"ד ע"ב וכחובת בקייזור בשיות הגאנונים שערוי תשובה סי' כי' ותשוכת הגאנונים ליק סי' פ"ה והובא גם במתחיז' סי' כ"ז (צד 25). (ט) דתנן. סוטה מ"ה ע"א במשנה. (ג) משום ר' יהושע הסגן. לפניו במשנה רשbig אומר העיד ר' יהושע והעיר שם חרוי'ב: במשנה שבמשניות איתא משום רב' יהושע וככזה לקמן בטיסקה עכ' אל מלת "הסגן" ליתא. (ל) ואמר רבא. גמרא שם מ"ט ע"א. (ס) Mai סדרים קידושא דסידרא. בגטרא שם ספיט תא יש סדרים הטעיע מאופל, ובסדר ריעג חביב שאנא ארץ עפתח כמו אופל צלמות ולא סדרים וחותע כמו אופל, טעמא דיין סדרים הא יש סדרים וחותע מאופל ומאי סדרים קידושא דסידרא. והסיטות חזה ומאי סדרים הוא לשון הרעיג זיל.

[סא] (ט) ושאליו מקמי (ח) רב צמח ראש ישיבת גאנן יעקב בישיבה היא פומבדיתא. סדור ריעג דף י"ד ע"ב והובא במתחיז' צד 25 והובא בשם רב צמח בגין בטדור או"ח סי' קל"ב וכחובת שם חביב' כ"ב בספר הפרדס. אבל לא נמצא בספר הפרדס לפניו רק בלקוטי הפרדס (ט' ע"א) ובטעות שם מקמי רב יצחק צמח ראש ישיבת גאנן יעקב וציל מקמי רב צמח ומלה יצחק יש למחוק. ורב צמח בגין הוא בנו של רב פלטוי גאנן ומכל בשנת אלף קפ"ג לשמרות הוא ד"א תרל"ב לציירת. (ג) אם אין קורא Mai טעמא. כ"ה בסרעיג' ובמתחיז' מהו שיאמר קידושא דסידרא אם קורא נבלקוטי הפרדס שם Mai שיאמר קידושא דסידרא או אין אומו. (ג) בשמעתתא דגיר הנשת. חילון צ'יא ע"ב ובלקוטי הפרדס שם חסדרים חטלה דגיר הנשת.

מרקאות אומרנו ומה בך, הילך נהג יחיד האומר קידושא דסידרא שיהא קורא הפסוקים בדרך שהתינוקות קורין לפני רכון:

[סב] (א) ושהאלתם וקרוא זה אל זה ואמר, ותשאני רוח, מה יש לקרות ולהתרגמו, ומה טעם קבוע חכמים בסדר קדושה, דבר זה כך מנהג הראשונים, מקום שיש שם תלמידי חכמים כשהיו מתפללים והוא נופלים על פניהם, ומקדשין, לאחר שעונין יהא שם רבא מברך, היו מביאין נביא וקורין בו כמה פסוקים, הן יתר הן חסר, ותרגם ואהריהן קורין קדוש קדוש, ואומרים ותשאני רוח ותרגםין, כדי לסייע בשבחו של הקב"ה, ואח"כ מקדשין ועוסקין בתורה, ואם רצחה במשנה עוסק, בתלמוד עוסק, וכל כך למטה, (ב) כדי לקיים מה שאמרו חכמים לעולם ישלש אנשים שנתו שליש במקרא, שליש בתלמוד, אבל כיוון שרבותה עניות ורלוות, והוצרכו חכמים לטעשה יודם, לא הוא יכולן להתעסק בתורה תמיד ולשלש בכל יום, וסתמו רכוטינו על התלמוד לבדו, (ג) כמו שאמרו חכמים כל הנחלים הולכים אל הים והם איננו מלא (קהלת א' ז'), זה תלמוד שמקרא ומשנה ומדרש בו. ועקרו לקרות בנביא בכל יום אחר תפילה, וاعפ' שעקרו לקרות בנבאים, שנים פסוקים הללו לא עקרו, ככלומר וקרוא זה אל זה ואמר, ותשאני, ועודין הם קבעין ועומדים, ומפני מה לא עקרים, שקדוש שלישי הוא ק' ק' ק' ישלהו ג' פעמים בחתלה. גמרו את התחפה אמר החזן קדיש, ואח"כ [נפטרים] העם [לבתיהם] לשולם:

[סג] (א) וכשבמבקש לאכול צרייך ליטול ידיים ואח"כ יקבע סעודתו אעפ' שאותל חולין, וכל המולל בנטילת ידיים הרי זה בר נידוי הוא, (ב) דתנן אמר ר' יהודה חס ושלום שעקבאי בן מהללא נתקדה שני עזירה ננעלה על כל אדם שבישראל בחכמה וביראת חטא בעקבאי בן מהללא, אלא את מי נידוי, (ג) את ר' אליעזר בן הנק שפקפק בנטילת ידיים, וכשנתה שלחו בית דין והניחו אבן על ארונו, לטלטך שככל המתנדה ומת בנידויו] בבית דין סוקלין את ארונו, (ד) וכל המולל בנטילת ידיים בא לידי עניות, (ה) דאמר ר'AMI, ואמרי לה במתניתא תנא ג' דברים מביאין את האדם לידי עניות, המשתין בפני מיטתו ערום,ומי שאשתו מקלתו בפניו, והמולל בנטילת ידיים, והמשתין בפני מיטתו ערום, הנி ملي' לפני מטה, ועל גבי קרקע, אבל מהדר אפייה טמיטה ובמנא לית לנ' בה. והמולל בנטילת ידיים לא אמרן אלא דיזמן משוי, ווימנין לא משוי, אבל משוי ולא משוי לית לנ' בה. (ו) ואמר ר' זורייא (ו) אמר ר' אליעזר כל

[סב] (ו) ושהאלתם וקרוא זה אל זה ואמר. זה לא נמצאו בטריעג לפניו, וחובא במחוזי מ"א, וכנראה היה תשובה לנגן אחד, ואולי היה ג' ב' לרוב צמה גאנן. (ז) לקיים מה שאמרו חכמים. קידושין ל' ע"א ועי"ש בתום דינה לא שחביאו את מה"ז. (ג) כמו שאמרו חכמים כל הנחלים הולכים כל הנחלים הולכים והם איננו מלא זה חתמוד שיש בו חכמת הרבה.

[סג] (ו) וכשבמבקש לאכול צרייך ליטול ידיים. סדור ריעג דף טז ע"א ושאלות ס"י צ' וכן הוא במחוזי ס"י ט"ח והתחלו שס' גמורו את התחפה שייך לסוף טומן שלפנינו. וחובא ג' ב' כל המאמר בברכות פ"ז (דף ט' ע"ב). (ז) דתנן: עניות פ"ה, ברבות י"ט ע"א. (ג) את ר' אליעזר בן חנוך. בגמרא בן חנוך ובטריעג ובמחוזי ובכח"ג שם ובשאילותות בתובן חנוך. (ד) וכל המולל בנטילת ידים כו'. שבת ס"ב ע"ב. (ס) דאמר ר'AMI. ב"ח בכח"ג שם, בטריעג ובמחוזי וכיה בריעג ולפנינו אמר ר' זורייא. (ו) ואמר ר' זורייא. סופה ר' ע"ב.

הטולל בנטילת ידים נערק מן העולם. (ז) אמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק [בר] אשיאן מים ראשונים מצוה, ואחרונים חובה, ואמצעיים [רשות], מים ראשונים נוטלין בין בכלי בין ע"ג קרקע, אחרונים אין נוטלין אלא בכלי, ואמריו לה [אחרונים] אין נוטלין אלא על גבי קרקע מפני רוח רעה שהוא שורה עליהם, ואם הביא קינסא חריות של דקל, ורוחץ ידיו לטעלה הימנה שפיר דמי, (ח) ואיכא בגיןו קינסא, (ט) מים ראשונים נוטלין בין כחמן בין בעונן, מים אחרונים אין נוטלין אלא בעונן, מפני שהחמן (י) מפעוף עין את הזוחמא. (יא) ואאמצעיים רשות, אמר רב נחמן לא שנו אלא בין חכשיל לתבשיל, אבל בין חכשיל לגבינה חובה, (יב) והאי דשו רבן בתר בשיר נבינה משמעתיה דרב נחמן, וauge דמים אחרים חובה אין טעוני ברכה:

[ס"ד] (א) אמר רב מצווה לשמע דברי הכתמים, ר' אלעזר בן ערך שנאמר וכל אשר יגע בו החוב וידיו לא שטף במים (ויקרא ט"ו י"א), א"ר אלעזר בן ערך מיכאן סמכו רובותינו נתילת ידים מן התורה, (ב) אמר ליה רבא לר' נחמן Mai משמע, רהאי קרא בנגע בוב הוא דכתיב, אמר ליה בנגע בוב כי שטף במים (*ב) כיaea מטהר בו בנים בגדים וטבילה בעי, אלא hei אמר ואחר שלא שטף ידיו במים טמא, (ג) ולא (משנין) [משנין] אלא מן מנא, (ד) כדangen בכל הכלמים נוטלין לידים ואפלו בכלי גללים ובכלי אבנים בכלי אדמה, ואין נוטלין לידים להזכיר (לא לדפנות) הכלמים ולא בשולי (הטחמן) פ"י כלוי חרס הנשבר ונשאר בו בית קיבול (ובין במנופת) ולא במנופת החכית, ולא יתן אדם לחברו בחפניו, (ה) Mai טמא (אטעטן) [אטמיכנן] רבן על טי חטאת, אי נמי על קידוש ידים ורגלים דמקdash, דקתי אין מלאין ואין מקדרין ואין מין טהורתא אלא בכלי:

(ז) אמר ר' אידי בר אבון. חולין ק"ה ע"א. (ט) ואיכא בגיןו קינסא. כ"ה גם במח"ז ובגמרא שם Mai בגיןו איכא בגיןו קינסא ווע"ש בטירש" וולדעת מה שהובא בפניהם "קינסא חריות של דקל" הוא הפ" על קינסא ועין בערך ערך קנס. (ט) מים ראשונים כו. גמרא שם. (י) מפעופין את הזוחמא. בגמרא שהחמן מפעופין את הידים ואין מעבירין את הזוחמא ובמה"ז מפעופין את הזוחמא ואין מעבירין אותה. (ט) ואאמצעיים רשות, אמר רב נחמן. חולין ק"ה ע"ב. (יב) והאי דשו רבן בתר בשיר גבינה. הוא בלשון הבהיר ברכות פ"ז (ף ט ע"א) אבל במח"ז צ"ר 27 הובא בתר גבינה בשיר והרהור רשות ז"ל במח"ז שם תעודה שי העיר שביחדושי תרשבי"א חולין שם הבהיר הבהיר כמו שהוא לפניו בבח"ג אך בתורה"ב להרשבי"א הבהיר לשון הבהיר וזה דשו רבן גבינה ואח"כ בשיה ועתה עינתי בבח"ג שחוזיא לאור הרהור ע"ה היילדערהיימער (צ"ר 66) כתוב ג"כ והאי דשו רבן גבינה בתר בשיר. וגם בטור או"ח סי' ק"ג ראייתי שהביא כתוב בה"ג שהוא יכול בשיר מותר לאכול אחורי גבינה מיר והביא בשם אביו הרוא"ש ולא נהנו העולים כו, אלא גונגן שלא לאכול גבינה אחר הבשר ואפלו הוא בשיר עופר ואין לשונות המנהג כו, ווע"ש בבי" ועין בחרוא"ש חולין פ"ח סי' ה.

[ס"ד] (ט) רב אמר מצווה לשמע דברי הכתמים ר' אלעזר בן ערך. חולין ק"ו ע"א וצ"ל אמר אבוי מצווה לשמע דברי הכתמים רב אמר מצווה לשמע דבריו ר' אלעזר בן ערך. וההמאמר הזה חובה במח"ז סי' נ. (ז) אל רבא לר' נחמן כו. עין בגמרא שם ולפנינו גירסת אחרת. (*ג) כיaea מטהר בו בנים וכו'. צ"ל מי קא מטהר כיבום בגדים וטבילה בעי. (ט) ולא משנין. בח"ג שם ברכות פ"ז. (ט) כדangen. ידים פ"א מ"ב. וחובה עד סוף הסימן בבח"ג שם. (ט) מ"ט אספסכינן רבן כו. הבי" או"ח סי' קכ"ט בתחלתו הבהיר שהרשבי"א הבהיר זה בשם בח"ג.

[ס"ה] (א) אמר אב יי' מירוש הוה אמינה הא דלא משו מיא בתראי אארעא משום זוזמא אמר לי מר משומ דשريا רוח רעה עלייהו. (ב) אמר רב אשוי אנא משאי מלא חפנאי ויהבו לי מלא חפנאי דטיבותא:

[ס"ו] (א) והיבא דק א מסני על גבי הנהר וליכא מנא בהדיה למשקל מיא למושא ידיה, לא לישקל מיא בחדא ידיה ולימשי לאידיך ידיה, אלא לישמיכינהו לתרוייהו בנהורא דחויא להה הטבלה: (ב) וכדמשי ידיה מיבעי להה לנכבי ידיה שפיר, (ג) דאמר ר' אבוחו כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא, (ד) שנאמר (כח) [ככה] יאללו בני ישראל [את] לחם [טמא] בגיןם אשר (הדריהם) [אריהם] שם (יחזקאל ד' יג):

[ס"ז] (א) ובוי ק א MRI צרייך נטילת ידים, הני מילוי היכא דקא בעי למיכל לחמא, אבל היכא דקא בעי למיכל פירוי משבעת המינין גפן ותאינה וכו' (דברים ח' ח'), اي נמי מהמשת המינין חיטה וشعורה וכוסטמן דעכדי מעשה קדרות, ע"ג דעתונין ברכה לאחריהן לא בעי נטילת ידים, ובתר דאכיל לא מוטמן בתלתא, (ב) דאמר רבנה בר בר חנה הוה קאימא כמה דרבAMI ודר'AMI ואיתו קמיהו כללה דפני (אכול) [אכלו] ולא משו ידיהו, (ג) ולא ספוליה, ובירכו חד חד לחוריה, ש"ט תלת, שמע מיניה אין נטילת ידים לפירות, וש"ט אין זיטון לפירות, וש"ט שנים שאכלו מצוה לחלק, מדלא ספו [ליה] בהריו: (ד) ואי מטנפן ידיה אפילו לפירות צרייך ליטושא ידיה משומ ברכה, (ה) דאמר רב יהודה אמר ר' אמר ליה אמרו לה במתניתא תנא, [ויהתקדשתם (ויקרא י"א מ"ד) אילו מים ראשונים] והיותם קדושים (שם) אילו מים אחרונים, כי קדוש זה שמן, אני ה' (ה) זו ברכה, והיותם [לי] קדושים [כי קדוש] אני ה' (ויקרא כ' כ"ו), אמר להם הקב"ה לישראל כשם שאינו קדוש, כך אתם תהיו קדושים, כשם שאתה טהור כך אתם תהיו טהורים:

[ס"ח] (א) אבוחה ד שמו אל אשכחה לשטואל [בריה] דקא בכ' אמר ליה אמא' בכ'ה, אמר ליה דטחין רב'ה, אמר ליה אמא' מהיה, דאמר

[ס"ה] (ו) אמר אבי. חולין קיה ע"ב וחובא במח'ו שם. (ז) אמר רב אשוי אנא משאי מלא חפנאי. צ'ל אמר רב הסדא והוא בגיןא שבת ס"ב ע"ב וכן בבה"ג שם ובמח'ו הני אמר רב חסדא.

[ס"ו] (ח) וחיכא דקא מסני על גבי הנהר. הווא ג"כ בבה"ג שם וכשאילותה ס"י צ' ובמח'ו שם. (ט) וכדמשי ידיה מיבעי להה לגובי ידיה שפיר. בהזג שם במאמר שלפענו. (ג) דאמר ר' אבוחה. סוטה ד' ע"ב. (ד) שנאמר בכ'ה. החטוב חובא בשיבושים ותקנוני בפניהם ואחר הסיטוט מהחטוב חובא במח'ו הוספה לחם טמא בגיןטריא בלא ניגוב ידים, ואיתו דאמרי לחם טמא אשר אריחם שם, כלומר בהדראה בעלמא בלי ניגוב. ובעל שבלי חלקת חשלם ס"י קליז' הביא מצחתי בספר גימטריות לחם טמא בגיןם בגיןטריא בלא ניגוב ידים וגם חטור או'וח סוף ס"י ק"ח לחם טמא בגיןטריא בלא ניגוב ידים. וועין בכ'ו' שם.

[ס"ז] (ו) וכי קאמרי צרייך נטילת ידים. הובא בבה"ג פ"ז דברכות דף ט' ע"א וכן חובא במח'ו ס"י צ'. (ז) דאמר רבנה בר בר חנה. חולין ק"ז ע"א. (ג) ולא ספו ליה. בגיןא ולא יחכו לי מידי ולפענינו צ'ל ולא ספו לי ע"ש בפורשוו וכן הובא בבה"ג שם ולא ספו ליה. (ד) ואי מטנפן ידיה. בה"ג שם. (ט) דאמר רב יהודה אמר רב. ברכות ג' סעיף ב'

[ס"ח] (ט) אבוחה ד שמו אל אשכחה לשטואל דקא בכ' כו'. הווא לקוח מבה"ג ברכות

לי אמר לא מshit ידיך וספיקת לינוקא, ואמאי לא משית, אמר ליה הוא אכיל ana משינה, אמר ליה אבוח דשטואל לרבייה לא מסתייך דלא גטירות, אלא טימחה נמי מהות, (ב) והילכתא אוכל מחת טאכל בעי נטילת ידיים, מאכיל גופה לא בעי נטילת ידיים:

[סתמ] (א) כל Ai תחת או נברא דמאכילין לינוקא [ינוקא] ציריך למיטשא ידיה, דזומני דלא עיליא ליה אומצא ושדי ידיה לפומיה, ומעיל ליה, ומאן דקא טוכיל فهو לא בעי נטילת ידיים:

[ע] (א) וכשבוצע פת או[ptr] המוציא לחם מן הארץ, והיכא דאייכא קביעותא חד שרי המוציא לכולחו, חד מברך ברכת היין לכולחו, (ב) ולא מטיבען להו למישרא המוציא עד דמייתו להו מלך או ליפתן, ואי אייכא לחמא דלא ציריך ליפתן שרי לאלתר ולא ציריך לעכובי עד דמייתו (או) מלך או ליפתן, (ג) דאמר רבא בר שמואל משומ ר' חייא אין הבוצע רשאי לבוצע עד שיתנו מלך או רבא בר שמואל כל אחד ואחד דלא לישתעי, (ד) וב(ה)[א] בר שמואל איקלע לבי ליפתן בפני כל יברך, אמר לא ליפתן לא ליברך, (ג) דאמר רבניתא הילך ואפלו נמר טערותיה ולאו הילכתא כוותיה, דמעיקרה הויה חי לברוכי המוציא, כיון ריש גולחא קרבו ליה רופטה ושרא לאלתר, אמרו ליה הדר מר משמעתיה, אמר להו (ה) לית דין ציריך בשש:

[עא] (א) והיכא דאייכא ר' יברך ואכיל לחמא, ואישתלי ולא שרוא המוציא, ובתר הци מדיכר, הדר שרי המוציא ואכיל, ודוקא דלא גמור טערותיה דכי הדר שרי המוציא ואכיל, (ב) דבעו מיניה מרבי חסרא מי ששבח ואכיל ולא בירך מהו שיחזור ויברך, אמר להו מי שאכל שום וריווח נוקף, יחוור ויאכל שום אחר, ואי נמר טערותיה ולא יכול לא ליברך, (ג) דאמר רבניתא הילך ואפלו נמר טערותיה, (ד) ולאו הילכתא כוותיה, דמעיקרה הויה חי לברוכי המוציא, כיון (גמור ואכיל) [דאכל ונמר] אידחי, וכל הנראה ונראה שב אינו חזר ונראה:

סוף פ"ז והוא בגמרא חולין ק"ז ע"ב ושם יש שינויים בלשון ובבה"ג שם ובמה"ז צד 28 הוא כמו לפניו בסדרו. (ג) והילכתא. בה"ג שם.

[סתמ] (ה) כל איתתא או גברא. בה"ג סוף פ"ז דברות.

[ע] (ה) וכשבוצע פת אומר המוציא. הובא במתח"ז סי' נ"ב ושם איתא מברך המוציא לחם מן הארץ, (ז) ולא מטיבען להו למישרא המוציא בו, הובא ג"כ במתח"ז ונראה כי הו לשוןஇ זה גאון. (ט) דאמր רבא בר שמואל. ברכות ט"ז ע"א. (ט) רבא בר שמואל איקלע. גמורא שם, ולפנינו בשינויים קטנים. (ס) לית דין ציריך בשש. רשי"י בגמרא שם כחוב בשש עכוב כמו בושך רכבה כלומר שת נקיה היא זו און צדוכה ליפתן, ובמה"ז סי' נ"ב נמצאת חוספה בשש [פ"ז] מלך, החיאכל הפל מבלי מלך (איוב ו' י') מתרגם מדרלא בשש כן ראיות בערוך, ולו נראה לשון אייחור בכמו כי בשש משה ע"כ, עיין עירוק ערך בשש הביא ג' פירושים עיש ועין בערוך השלים שם ספה שהעיר בזות, ומה שהובא במתח"ז בשש פ"ז מלך החיאכל הפל מבלי מלך מתרגם מדרלא בשש וכחוב כן ראיות בערוך, לא כיון יפקה כי הערוך הביא החיאכל הפל מבלי מלך תרגם כמה דלא מתחאכילד מידי בשש بلا מילאה. תראה כי על הפל מתרגם כן הערוך וכו"ם פ"ז כל דבר שיأكل עם חפת בשש שמו ליפתן בלשון משנה ובילשנא דרבנן שמו בושש.

[עא] (ט) והיכא דאייכא ואכיל לחמא. בה"ג ברכות פ"ז (דף י"ב). (ט) דבעו מיניהם מרבי חסדא. ברכות נ"א ע"א והובא בבה"ג שם. (ט) דאמר רבניתא. גמורא שם. (ט) ולאו חילכתא כוותיה בו. הוא לשון חבח"ג שם.

[עב] (א) והיכא ד א כל ומספקא אי בריך אי לא בריך אי משכעת המניין אבל דמחייבן ברכה דאוריתא. ארץ חטה ושבורה וגפן ותנה ורמן (רבirim ח' ח'), וכחיב ואכלת ושבעת ונרכח (שם י'). מספקא הדר מבריך, (ב) ואי משאר המניין אבל דסמכא רבנן הוא מספקא לא הדר ומברך, (ג) Mai טעמא הא דאוריתא הא דרבנן :

[עג] (א) והיכא ד שרי המוץיא ובצע, אסיר לאישתווי עד דמייטעם מאויה פרוסה, ואיطيיחי מקמה [דלייטעם אותה פרוסה, הדר מבריך, ואי לא הדר ומבריך ואכלת, הויה ליה המוציא שם שמים לבטלה, וכא אכיל פרוסה בלא ברכה] [עד] (א) אמר רב יהודה בריה דבר שמואל בר שליט משימה דבר אין המשובין רשאין למשועם עד שיטועם הבוצע, (ב) תנא הבוצע הוא פושט ידו תחילת ואם בא לחלק כבוד לרבו, או למני שהוא גדול ממנו, הרשות בידו : (ג) רבה בר בר חנא היה עטיק ליה לבירה כי רב (דניאל) [שמואל] בר קטינא קדים وكא מתני ליה לבירה אין הבוצע [רשאי] לבוצע עד שכילה אמן מפני העוני, (ד) אמר רב יוחנן משום ר' שמעון בן יוחנן בועל הבית בוצע ואורה מבריך, בועל הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה, (ה) ואורה מבריך כדי שיברך לבעל הבית :

[עה] (א) והשוויה טים בתוך סעודתו אפלו פעמים הרבה, (ב) ציריך לברך על כל פעם ופעם, ואע"פ שהן לפניו (ג) שכך שנינו השוויה. מים לצמאו אומר שהכל נהייה בדברו, (ד) ואמרין לטעמי מי, אמר רב אידי בר אכין (ה) למעוט רחנקתיה אומצא שלא מבריך, הא לאו הכי מבריך הויה לה נטול, (ו) ואית מרבן

[עב] (ו) וחיכא דאבל ומספקא אי בריך אי לא בריך. בה"ג שם. (ז) ואי משאר המניין אבל דסמכא רבנן. בבה"ג שם, ובמחיי ואי משאר מניין על כל דחויכא דברכה לדחון מדרבן. (ג) מ"ש הא דאוריתא הא דרבנן. זה ליה בא בה"ג ונמצא גם במחיי.

[עג] (ו) וחיכא דISTRY המוציא ובצע כי. זה לא נמצא בבה"ג לפניו וחובא גם במחיי סי' נ"ג.

[עד] (ו) אמר רב יהודה בריה דבר שמואל. ברכות מ"ז ע"א. (ז) תנא הבוצע הוא פושט כי. גمرا שם ומלת "תנאי" ליה. (ג) רבה בר חנא. גمرا שם. (ד) א"ר יוחנן דכתיב וברכת את אלהיך, את לרבות בעל הבית, דאתון לרבות כדامر בכל שעה (פסחים כ"ב ע"ב).

[עה] (ו) והשוויה מום בתוך סעודתו. סדור ריעג דף טז סוף ע"א וכן הוא במחיי סי' נ"ד. (ב) ציריך לברך על כל פעם ופעם. כ"ה בסדור ריעג שם ובמחיי וחופור או"ח סי' קעד' חביבא ובבה"ג כתוב שיש לברך על המים שבסעודה וא"א הרואה"ש זיל כתוב י"א שיש לברך על המים שבתוך הסעודת על כל פעם ופעם דנטול' הו שאון אוד שותה מים אלא לצמאו ולא מסתכל לו כלל כי. מה שחביבא חרואה'ש והטטר בשם בה"ג לפניו בבה"ג ברכות פ"ז (דף י' ע"ב) הובא לא ציריך לברוכי על כל זמנה וממנה. ובטנגון אחר טמת שהוא לפניו (ז) ריעג ע"ש ועינוי חוס' ברכות מ"א ע"ב ד"ה אה' שכחכו "ודלא כמחזר וויטרי שכח שטברין למים ברכה בכל פעם ופעם ואפלו בתוך הסעודת דתוי נטול". ודרבי מחיי נובעים מדרבי ריעג בסדורו. (ג) שכך שנינו. ברכות מ"ד ע"א במשנה. (ד) ואמרין. שם שם ע"ב. (ט) למושעי רחנקתיה אומצא. כי' בגمرا שם וחותום שלא מבריך תא לאו הכי סבריך, הוא סוט טרייג בסדורו וכן הוא גם בטחוי והתוטם. ברכות מ"ה ע"א ד"ה רחנקתיה הביבא בשם רב עמרם שפי' דודוקא לפניו לא בעי ברוכי אבל לאחריו חייב וכונו לסדור ריעג שחביבתי. (ו) ואית מרבן כו. הוא ג"כ לשון ריעג זיל וכן הוא במחיי. ובמחיי שם אחר הסיום זיכנא אחריתני נמצאה עור מאבר אחד הפתחיל ונאית מרבן דכלל לא ציריך לברוכי

דאמרי כוון דaicא קטיה מים בסעודתא מביריך זימנא קטא ותו לא צריך לברוכי [על כל זימנא], מידי דהוה אחטרא דכי בריך זימנא קטא לא צריך לברוכי עלייה זימנא אחוריית : וכשהוא שותה מברך לפניהם בא"י אלהינו מלך העולם שהכל נהיה ברכנו, (ז) ולאחריהם ברוך אתה ה' אלהינו מלך [העולם] בורא נפשות רבות וחסונם על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי ברוך אתה ה' חי העולמים:

[עוז] (א) וודיבא דחנקתיה אומצא דקאמリン לא ציריך לברכני [שהכל], (ב) הדר שדר רב פלטוי בר אבי ריש מתיכתא, מיקמי דליishi לא צריך לברוכי שהכל נהיה ברכנו (ג) משום דאנוס הו, בחר דליishi מברך בורא נפשות רבות, ודקא אמרין ברכחא קטיה לא צריך לברוכי ולית בה משום אסור, (ד) אסור לו לאדם ליהנות מן העולם הזה בלבד ברכה, מידי דהוה (ה) (אנוט שהכל השותה) [אסם שכל השותה ספ] או כל דבר לרפואה, (ו) ולא מיכוין לרפואה, דאין צריך ברכה לא לפניו ולא לאחריו, (ז) וכן אחר כל אכילהך אוכל מלח, ולאחר כל שתיתך שתה מים, ואין אתה ניזוק לעולם, ואין צריך ברכה לפניו ולאחריו דכוון דאמור רבנן אכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל משקה ולא שתה מים, ביום יdag מפני ריח הפה, ובכילה יdag מפני אסכרא, דאי לא אכילד ולאathy שמי סכנה הויליה רפואה, הילך אין צריך ברכה לא לפניו ולא לאחריו: ולאחר סעודה חייב לטבול ידו, ואין צריך לברך (ח) דאמור רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בן אישיאן מים ראשונים מצוח וטעוני ברכה, ואחרונים חובה (ט) ואין טועני ברכה, והיכא דבריך נמצא מוציא שם שמיים לבללה:

[עוז] (א) אמר רב חייא ברashi אמר רב מים ראשונים צריך שיגביה ידו לעמלה, ואחרונים צריך שישפיל ידו למטה, שמא יצאו מים חזין לפרק

אטמים בתוך סעודתו מדריסין ברכות פ' כיצד (דף ק"מ ע"ב) פת פוטר כל מינו מאכל. ומיריך יין נמי ליפחה, ומשמי שאני יון דקבע ברכח לעצמה מבל לדוקא יון דקבע ברכה לעצמו כלמר ברכת המזון אין חפת פוטרתו הא מים דלא קבע ברכח לעצמו חפת פוטרתו וסימן תוי (תוספה) וזה דברי רית בספר החישר סי' שמ"ד ועין גם בחוס' סי' ע"ב ד"ה אי הכל מה שהביאו בשם רית, (ז) ולאחריהם בא"י וכו'. בגיןו ברכות ל"ז ע"א ולבסוף בורא נפשות רבות וחסונם על כל מה שברא. ובתוס' שם ד"ה בורא הביאו ומטסיים בדור חמ"ה העולמים, ובירושלמי בדור אחת הי' חי העולמים ונגמרה עיובין דף י"ד הנוגה על כל מה שבראות, והרשב"א בתשובה קמ"ט כתוב שלא ראה ולא שמע טמי שחותם בה בא"י חי העולמים והשואל כתוב לו שכן נהגו רבינו צרפת לחותם, ועין שאלות שלום להגאון הר"ב (רף כ"ב סי' נ"ו) שהאריך בזה.

[עוז] (ט) והיכא דחנקתיה אומצא דקאמリン לא צריך לברוכי. ברכות ט"ה ר"ע"א וחובא במחצ' סי' נ"ד. (ז) הדר שדר רב פלטוי בר אבי ריש מתיכתא. כ"ה גם בס' הסדרות אבל במחצ' כתוב בכוי שדר. ועין במדרכי ברכות פ"ז סי' קנ"א. ונעלם מטני המקור מותה אשר שב ריש". (ב) משום דאנוס הו. במחצ' שם חסרים הפלות "בתר דליishi טברך בורא נפשות רבות ודקא אמרין" וגם בספר הסדרים הוא כתוב לפניו בסדרו. (ד) אסור לו לאדם. ברכות ל"ה ע"א. (ט) (אנוט שהכל השותה). הלשון מושבש ותקני דהוה אסם שכל השותה ספ, וכ"ה לנכון בס' הסדרים וכמהה". (ז) ולא סכון לרופואה. כ"ה גם בס' הסדרים וליתא מהז. (ז) וכן אחר כל אכילהך אוכל מלח. ברכות ט"ז ע"א. (ט) דאמור רב אידי. חולין ק"ה ע"א. (ט) ואין טועני ברכה. במחצ' ספ' יסום דליך למיטר זינונה וגם בס' הסדרים ליתא.

[עוז] (ט) אמר רב חייא ברashi. סוטה ד' ע"ב.

וחזרו ויטמאו הידים, (ב) וממים ראשונים בין בכלל, בין על גבי קרען, אחוריים אין נישלן אלא בכלל, (ג) והנטל ידיו באחרונה תחילה הוא מברך ברכת המזון, דאמר רב חייא בר אשי אמר רב הנטל ידיו באחרונה תחילה הוא מזמין לברכה;

[עח] (א) והיכא ד א כלו וגמרו סעודת הייחו וליקוטכא ומשו להו מים אחרונים אסור למשועם מידי עד דמברכין ברכות המזון, (ב) דאמר רבי חייא בר איש אמר רב שלוש תכיפות הן וכו' כדאמרין לעיל (ג) עד חנכה לניטילת ידים ברכה, שנאמר שאו ידיכם קודש וברכו את ה' (תהלים קל"ד ב') :

(ב) אלטמא כר' מאיר סברא ליה דאמר עד צוית :
 בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל צוית [מלח] וברך עליו תחילת וסוף,

(א) ולענין אצטראופי אפסילו לא אכל עמהם אלא גורנרט אחת
ואפסילו לא שתה עמהם אלא כוס אחד של יין מצטרף, אכל לאפוקי רכיבים ידי
חוובתן לא, עד דאכל ביצה דגן, (ב) וauseג דaicא עבדא דרי שמעון דשחה ואפיק
הא קאמירין (ג) דאמר ר' אבא בריה דרי חייא בר אבא (ר') שמעון בן שתח דעכבר
לברמיה הו. דעכבר, דהכי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן לעולם אינו מוציא עד
שיأكل ביצה דגן, ומותבנן ומשנין ומשיעין ומסקנן להוציא רכיבים ידי חובתן
(ד) אינו מוציא עד שיأكل ביצה דגן :

(א) והנן עד כמה מומלכין עד כוית, ר' יהודה אומר עד כביצה,
 (ב) דר' [מאייר] סבר ואכלת זו אכילה, ושבעת זו שתיה, ואכילה בכוית, ור' יהודה
 סבר ואכלת ושבעת חדא מילחא היא, ובענין אכילה שיש בה שבעה כביצה,
 ואע"ג דר' [מאייר] ור' יהודה הלכה בר' יהודה,anca הלכה בר"מ דקאים ר' יוחנן
 כוותיה. (ג) אמר ר' חייא בר אבא אני ראויתי את ר' יוחנן שאכל כוית מליח וכבר

[עח] (ה) וזהו דברנו ברכות ט' א' (ד) ותנוטל ידו. ברבות מ"ב ע"א.
ונם שם איתא וסליקו תכא. ובמ"ח ס' נ"ז חסרה מלה תכא ופי' תכא שלחן. (ג) דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שלש הclipיות הן. ברכות ס' ב' ע"א וכן הובא בכ"ג שם והסתום הclipק לנטילת ידים ברכה שני' שאנו ידיכם קורש וברכו את ה'. הרוא' מן הכתוב ליה בגמרא ר' כ' בירושלמי ברכות ט' א' (ר' ב' סוף ע"ד) ועיין ש"ט מומור קל"ר אות ד' וע"ש הערכה ז' ובחותם ברכות שם ד' תהא כתבו הלך כיון שנintel ידו באחרונה לאחר פועדה אסור לאכלול ע"ב שיברב. (ג) בראפריגו לעיל. עמוד 17 ס' ב'.

[עט] ה) ומאן דאכל כוות מחייב לברכו. סדור ריעג דף טז ע"ב. ג) דאמר רב חייא בר אבא. ברכות ל"ח ע"ב. נ) אלמא כר' מאיר סבירא ליה לדאמר עד כוות. ברכות מ"ט ע"ב ע"ש במקומ' ד"ת רב'

[ב'] ט) ולענין אצטראוטי. סדור רעיג דף טיו ע"ב. ז) ואעיג דaicא עובדא דר' שמעון דשחה ואפיק הוא קאמරון. ביה הגי גם בס' הסדרום. ובברעיג הגי אעיג דaicא עובדא דשמעון בן שתח לגרטיה הוא דעתיך הכהן. ובמחוז הגי ואעיג דaicא עובדא דשמעון בן שתח בשתח ואפיק ליה לות הילכתא כוותיה. ג) דאמר ר' אבא בריה דרי חייא בר אבא. ברכות מ"ח ע"א. ד) אינו מוציאו עד שייאל כוית דגן. אחר זה נמצוא במחוז ס"י נ"ז. הוספה ומבי אפשר כוית דגן טיהא נפיק כו. כל המאמר שהביא הוא לשון רש"י בגמרא מ"ח ע"א דית' עד שייאל כוית דגן. ומהווים שם סימס כך פסק חמורה ברכות בגין שאכלו כוון בוה לרישי זיל. [ג'] ט) ותנן. משנה ברכות מ"ח ע"א. ז) דר' פAIR סבר. שם מ"ט ע"ב. ג) דאמר

עליו חיללה וטופף, (ד) דדרש רב עמרם זימני אמר ליה משמיה דר'AMI, זימני אמר ליה (ה) משמיה דרב יוסי אמרו מלאכי השורה לפני הקב"ה רכונו של עולם בתחום בחורתך אשר לא ישא פנים (דברים י' י"ז), אתה נשוא פנים דעתך ישא ה' פניו אליך (במדבר ו' כ"ו), אמר להם לא אשא פנים לשישראל שאני בתחום בתרותי ואכלת ושבעתה [וברכת] (דברים ח' י'). (ו) והן מברכין על בכיצה ועל בזות:

[טב] (א) ונשים ועבדים וכטנים פטורין טקנית שמע וממן התפלין וחיבין בחפילה ומזהה וברכבת המזון, (ב) ואי בעו לאזמוני בהדי אנשים לא מזמנין, (ג) דתנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם, ואי בעו לאזמוני נשים עם נשים מזמנין, ואי בעו נשים ועבדים וקטנים לאזמוני לא מזמנין, (ד) משום פריעותא, (ה) דתנן רבנן נשים מזמנין לעצמן, ועבדים מזמנין לעצמן, נשים ועבדים אם רצוי לזמן אין מזמנין:

[טג] (א) אמר א כי י' [נקיטין] שניים שאכלו [כאחח] מצוה לחלק, תניא נמי הci שניים שאכלו [כאחח] מצוה לחלק, [בד"א כשבניהם סופרים] אבל אם אחד מהם סופר ואחד בור, סופר מביך וכור יוצא, (ב) וכדאמרין סופר מביך וכור יוצא, דוקא דמכוין דעתיה ההוא בור ושמע ברכיה מפני חכם, (ג) ומיתבעי ליה לבור לאודועי לסופר דאייהו לא קא מביך דליוכין סופר [דעתיה] לאפקי נפשיה ולאפוקי בור, (ד) דתנן נתכוין שומע ולא נתכוין ממשיע, נתכוין ממשיע ולא נתכוין שומע, לא יצא עד שיתכוין שומע ממשיע, (ה) אפילו למאן דאמר מצוות אין צריכין כוונה, לצתאת ולשטווע צרכיות כוונה (וקחתי) [דקתני] גבי קריית שמע היה קורא בתורה והגעו זמן הטקראי, אם בזון לבו יצא, ואם לאו לא יצא, (ו) ומוחבנן תיבותה ולטמאן דאמר מצוות אין צריכין כוונה, הכא קא מציריך כוונה, ואמרין מאי בזון לבו לקרווא הא קא קרי, (ז) בקרווא להגיה:

ר' חייא בר אבא אני ראייתי את ר' יוחנן, ברכות ל"ח סעיף. (ד) דדרש רב עמרם. ברכות כ' עיבר ושם הגי' דרש ר' עיירה. (ס) משמיה דרב יוסי. בוגרמא שם משמיה דרב אטי. (ו) והן מברכין על בכיצה ועל בזות. בוגרמא שם ושם מדרדקים על עצם ערד כוית וער בכיצה וער' ש בטירשי' עד כוית ליט' עד בכיצה לר' יהודה דחנן עד כמת' מזמנין ר'ים אומר עד כוית ר' יהודה אומר עד בכיצה. ולכן הובא פה הדרש הזה.

[טכ] (ה) ונשים ועבדים וקטנים פטורין טק"ש וממן התפלין. בס' הסדרים וכן במחוזי הגי' מתקנת וכן איתא שם, נשים ועבדים וקטנים מהווין בברכת המזון, דתנן נשים ועבדים וקטנים פטורין טק"ש וממן (החתפילה) [החתפליין] והוא במשנה. (ז) ואי בעו לאזמוני בהדי אנשים. וזהו בוגרמא ברכות כ' ע"א במשנה. (ט) דתנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם. כ"ה בכחיג' שם וגם בס' הסדרים עיג'). (ט) דתנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם. כ"ה בכחיג' שם וגם בס' הסדרים וליה בא במחוז' והוא במשנה ברכות מ"ה ע"א. (ט) משום פריעותא. גمرا ט"ה ע"ב. (ט) דת"ר. שם שם. והובא ג"כ בכחיג' שם.

[טג] (ט) אמר אביי. ברכות מ"ה ע"ב והובא בכחיג' שם (ט' ע"ד). (ט) וכדאמרין כי דוקא כו'. כ"ה גם בסדרים וליה בא בכחיג' ובמחוז'. (ט) ומיתבעי ליה לבור כו'. בה"ג שם. (ט) דתנן. ריה כ"ה ע"ב והובא בכחיג' שם. (ט) אפילו למאן דאמר כו'. ברכות י"ג ע"ב. והובא בכחיג' שם. (ו) ומוחבנן תיבותה כו'. לשון בכחיג' שם. (ז) בקרווא להגיה. במחוז' (צד 81) נטוא אחריו הטולות בקרוא להגיה פ"י שאינו קורא התיבה בקריאתך אלא בנסיבות שלח בחטירות ויתרות כמות היא שלא יטעה לעשות טהර חיotor ובחפק בחגתו ועין בתוס' ברכות י"ג ע"א דית' בקרווא להגיה.

[פ"ד] (א) **וישלשה** ש אכלו כאות חיבין לזמן כי מלאה דברcin ריפתא בהדי הדרי מיחיבי ליבורci ברכות המזון מילן עד דהוי תלתא. (ב) אמר ר' יוסי דאמר קרא גדלו לה' אתו ונורמה שמו יחוּדוֹ (תחלים ל' ד'). גומrin טינה דבעי למיפתח (גדלו) [גדול] ברישא ומיענא איןון בתורה גדלו לה' אתו תרין ואנא (כתיריהו) [כתיריכו] הא תלתא, דכתב אתו ונורמתה שמו יחוּדוֹ:

[פה] **שלשה** ש אכלו כאות אין רשאין ליחלק. (א) יהודה בר (אמירט) [מריטר] ומר בר רב אשוי (דרכ) [ורוב]acha מדיפחti בריכו ריפתא בהדי הדרי לא הוה כהו מאן דפלגן מחרכיה, אמרי תנן שלשה שאכלו כאחת חיבין לזמן hei טלי היכא דאייכא גדול, אבל הכא חילוק ברכות עדוף, בריכו [כל] חד חד לחודיה, אותו לקטיה (דאטיטר) [דרמריט] אמר להו יידי ברכה יצאתם, ידי זימן לא יצאתם, וליהדר ליזטן, אין זימן לטפרע:

[פ"ו] (א) **ואילו** תלתא דأكلי בהדי הדרי ורקום חד מיניוו וביריך, דauseג דתרין איןון, הוαιיל וככבעו בזימן מעיקרא מוטמן איןון והוא עמהם, ואינו נפקין ידי זימן וידרי ברכה, ואיתו דקרים וביריך לא נפיק ידי זימן, מאי טעמא זימן והדר ברכה הווי, ברכה והדר זימן לא הווי, (ב) דאמר רכה חוספהה hei בתלה דרבכו סעודתיהו בהדי הדרי ורקום חד מיניוו וביריך איןון נפקין בזימן דיליה ומוטמן עיליה, איתו לא נפיק בזימן דיליהן דין זימן לטפרע:

[פ"ו] (א) **והיכא** דקא בעי למיקם חד מיניוו פסקי סעודתיהו ומוטמן עליה עד הזן, וגטר איזה ברכה כולה ונפיק וחווין הם ואוכליין, גומרטן סעודתן וטברכין, והא טליתא לפנים משורת הדין עבדין לייה, אבל אי גטר סעודתיה דתרין מנהון וצרכין למיקם, דינא הוא דקא פסיק חד לתריין, (ב) דאמר רכה הני טילחה אמר רב, ואיתמר במערבה משמשה דרב זира אחד מפסיק לשנים, ואין שנים מפסיקין לאחדר, איןין, (ג) והוא רב פפא איפסיק להו ואחר לרבה מר בריה דרב פפא, (ד) לאחשובי הוא דבעא, ולפניהם משורת הדין הוא דעדכ:

[פ"ח] (א) **והיכא** דأكلו בתלתא ומיקמי דLIBRCO נפק חד מיניוו לשוק קרי ליה פלוני ופלוני ומוטמן עליו, (ב) דאמר רב דימי בר יוסף אמר רב שלשה

[פ"ד] (ט) שלשה שאכלו כאחת כי. לשון הבה"ג ריש פ"ז דברכות. (ג) איר יוסי. ציל איר אסמי, ברכות מ"ח ע"א וכן הובא בה"ג א"ר אסמי.

[פה] (ט) יהודה בר טרימר. ברכות מ"ח ע"ב וועש איזה שינוי.

[פ"ו] (ט) **ואילו** תלתא כי. לשון הבה"ג פ"ז דברכות (ו) ריעיב. (ג) דאמר רכה חוספהה. הובא בחיג שם ותווא סגמרא ברכות נ' ע"א.

[פ"ז] (ט) **ותיכא** דקא בעי למיקם חד מיניוו כי. בה"ג (רף ט' ע"ד). (ג) דאמר רכה חני טילחה אמר רב. בגמרא ברכות מ"ח ע"ב אמר רבא חא טילחה אמרתא אנה ואיתאמרת טמשה דרב זира בותוי. ובבה"ג שם דאמר רבה הא טילחה אמרי ואיתמר במערבה טמשה דרב זира בותוי ובמנחות מ' ע"ב הובא כמו שהביא הבה"ג. (ג) ותא רב פפא איפסיק לחו ואחר לרבה מר בריה דרב פפא. כיון בכתה"ג שם וציל איפסיק ליה הוא ואחר, גם ציל לאבא מר בריה דרב פפא כמו שהוא בכתה"ג שם ובגמרא ברכות שם והוא רב פפא איפסיק ליה לאבא מר בריה איזה וחד. (ל) לאחשובי הוא דבעא, כיון בכתה"ג שם לאחשובי לביריה הוא דבעא. וזה ליהיא בגמרא רך ולפניהם משורת הרון הוא דעדכ ופי' רשי' לפניהם משורת הרון לאחשובית. (ע"ח] (ט) **ותיכא** דأكلי בתלתא. בחיג שם. (ג) דאמר רב דימי בר יוסף אמר רב.

ברכות ס"ה ע"ב.

שאכלו ויצא אחד מהם לשוק קורין לו ומומנן עליו, (ג) דמדקה שרוא המוציא איקבעו להו בחוכבה. (ד) אמר אבי הא דקאמרטן קורין לו, ומומנן עליו, והוא דקיי ליה וענין ושמעין קליה מצטרפין בהדריהם, (ה) אמר מר זוטרא לא אמרן אלא כי חתאת דלא צריכי לאפסוקי שם, אבל כי עשרה רביעי למיטר (ברוך) [נברוך] אלהינו, עיין"ג דקרו ליה וענין אין מומנן לעלו עד דאתוי לגבייהו. (ו) מתקיף לה אבי אדרבה איפכא מסתברא (ז) והילכתא כמר זוטרא, משום ברוב עם הדרות מלך :

[פט] (א) ושתי חכירות דיתבי בהדרא דוכתא בתрин בתין, אי חזו מקצתן להדרי מצטרפין לחדר, אי לא לא מצטרפי, וمبرכי כל חכורה לחדרה, ואי שימוש בגיןיו דטמש השני והני מצטרפי הדרי, (ב) ולית להו רשותא לאיפלוני, אלא מומנן תרויהו בחדר, (ג) דתנן שתי חכירות שהו אוכליין בבית אחד בזמנן שטקצתן רואין אילו את אילו מצטרפין ליזטן, ואם לאו אילו ואילו מומנן [לעצמן]. (ד) ותנא ואם יש בגיןיהם שמש מצטרפין, (ה) והילכתא בכית שמאו, דאמרטין מותר להשתמש בשמש עם הארץ :

[צ] (א) והאייך טברכין ברכת המזון, משלשה עד תשעה אמר המברך נברך שאכלנו משלו, והן עונין, ברוך הוא שאכלנו משלו ובטובו היינו, ועונה המברך שאכלנו משלו ובטובו היינו, וממלן הדמי הוא, (ב) דתנן כיצד [טומנן] בשלשה אמר נברך שאכלנו משלו ולא מישתמי אלא בעשרה קא מישתמי, וקחני בעשרה אמר נברך אלהינו, (ג) והכי אמרו משטיה דמר ניסים בריה דרב שמואל דמי הוי בעשרה מלך הוא לשון הבה"ג ויעין בגמרא שם.

(ט) דמדקה שרוא המוציא איקבעו להו בחוכבה. הוא לשון הבה"ג שם. (ד) אמר אבי, בהיג שם והוא בגמרא שם, וחטולות "ושמעין קליה" הוא בבח"ג שם. (ה) אמר מר זוטרא. גמרא שם אבל כאשר הוא לפניו הוא לשון הבה"ג. (ו) סתקוף לה אבי. כ"ה בבח"ג ובגמרא חני סתקוף לה רב אשין. (ז) והילכתא כמר זוטרא. כ"ה בגמרא שם וחותם משום ברוב עם הדרות מלך הוא לשון הבה"ג ויעין בגמרא שם.

[פט] (ט) ושתי חכירות דיתבי בהדרא דוכתא בתрин בתין. בהיג פ"ז דברכות (דף י ע"ג) ושם חני או בתрин בתין. (ז) ולית להו רשותא לאיפלוני, אלא מומנן תרויהו בחדרא. זה חסר לפניו בבח"ג ונמצא גם בטה"ז צד 82. (ט) דתנן. משנה ברכות נ"י ע"א. (ד) ותנא ואם יש שימושם. שם שם ע"ב. (ט) והילכתא בכית שמאו. ברכות נ"ב ע"ב.

[צ] (ט) והיאך טברכין ברכת המזון משלשה ועד תשעה כו'. כ"ה גם בס' הסדרים, ובמהcio ס"א חובא ברך והיאך טברכין ברכת המזון באחד ברוך שבע ריעבים ברוך טקה בא"י אמרה ההז את העולם כולל בטובה וכן לשנין. ואח"כ חובא משלשה ועד תשעה כטו לפניו. וההמודדי סוף ברכות הביא מצאתי בספר הפרדס אשר סדר רשי' נשחוא טברך ברכת המזון לעצמו יחד אינו מתחילה ברוך משבע ריעבים בו. ואין זכר מזה בס' הפרדס לפניו. והטור או"ח ריש סי' קפ"ז כתוב ויש שמוסיפין ואומרים ברוך שבע ריעבים ברוך טקה לצטאים והב"י שם חביא את המודדי שהביא בן בשט הפרדס. והביא גם את ס' אורחות חיים שהמברך לעצמו אמרו. והוא באורחות חיים ה' ברכת המזון סי' י"א. ואולי מה שהביא המודדי "איןנו מהחיל" צ"ל מתחילה, ומלה "איןנו" מיותרת. ויעין גם בהערות הרש"ה בטה"ז שם. (ט) דתנן כיצד בשלשה אמר גברך שאכלנו משלולא משותמיים כו'. כ"ה גם בס' הסדרים. אבל במ ה |ז חובא דתנן כיצד מומנן בשלשה אמר נברך אלהינו שאכלנו והגיה הרש"ה ז"ל שצ"ל בעשרה אמר וו הוא במשנה ברכות פ"ט ע"ב. (ט) והכי אמרו משטיה דמר ניסים בריה דרב שמואל כו'. בן חובא גם בסדרים סי' צ"ג ושם חני הכי אמרין משטיה דמר רב ניסי בריה דרב שמואל. וכן בס' הסדרים הגי' רב ניסי ובקלות הפרדס (ו' סע"א) בטעות משטיה דמר רב יוסף בריה דרב שמואל וצ"ל רב ניסי והעירות במבוא לפ' האורה (צד 105) שזה הובא

צורך למכורך נברך אלהינו שאכלנו משלו, ולא מיבעי למשמר נברך לאלהינו, Mai טעמא דכתיב שירו לה' (شمוטות ט"ו כ"א) זמרו לה' (תהלים ט' י"ב) בלם"ד, וגביה ברכה אשכחן דכתיב ברכו את ה' (שם קל"ד א') ויברכך דור את ה' (רדה"א כ"ט י') (ברכה) [ו] לא אשכחן בלם"ד, (ד) וכן הילכה:

[צא] (א) אמר רב א' רבי בר אהבה אמר כי רב ששה נחلكין עד עשרה, (ב) וכדר מזמין כי תלחאת גודל אומר נברך שאכלנו משלו ובטומו חיינו, ואי משני מן הדין לישנא (ד) בוראים נינחו, (ג) אלא ברוך שאכלנו ולא ניחא דאפקיה לנפשיה כלל מסובין, (ד) ואמר שטואל לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל, (ה) וمبرכותו של אדם ניכר, אם תלמיד חכם הוא, ואם עם הארץ הוא. (ו) דתניא רבינו אמר רבי אוטר ובטומו חיינו הרוי זה תלמיד חכם, (ז) ואם אמר ומטומו הרוי זה בור, (תניא) [תניא רבבי] אמר אם אמר חיינו הרוי זה תלמיד חכם, ואם אמר חיים הרוי זה בור, (ח) ומן דלא גמיר ברכת המזון בלשון הקודש מבורך כלל לשון ונפקיד ידי חוכמתה, (ט) דתנן ולא נאמרין בכל לשון פרשת סוטה וידיוי מעשר קריית שמע ותפילה וברכות המזון:

[צא] (א) ומאן דיעיל ואשכח אינשי דכרוך ריפתא וקא מברכין, מיבעי ליה לטעמי בתורייהו, (ב) כדאמר רבנא ומיצאן בשחן מברכין מה עונה אחריהם, רב זבד אמר ברוך ה' המבורך לעולם ועד, רב פפא אמר Amen, (ג) ואמרין לא פלייני אשכחינו דקאמרי אינחו אמר ברוך אמר איהו Amen, (ד) והו מפרשין להא טילתא על איש דמעלמא גבי דקה מברכין ברכת המזון אי כתלחאת (איש) [איןון] עד פחות [חר] מערשה, אשכחיה למאן דمبرיך וקאמר נברך שאכלנו דקאמרו אינחו ברוך שאכלנו משלו איבעי ליה לטעמי בהריי ברוך ה' המבורך לעולם ועד, ואיUIL ואשכחינו דקה ענו כבר לא שמע מן המבורך ברוך אלהינו המבורך עונה אחריהם Amen, (ה) וכל

בתוס' ברכות מ"ט ע"ב ד"ה נברך בלי הזכרת שמנו. ומה שכתבו שם החtos' וכן מפורש בסדר רב עמרם, אין זכר מזוה כסדרו רע"ג לפניו והיה כן לפניו חכמי התוס', וראיתי במחוזו סי' ס"א (צד 82) הבא והכי אמרו משמותה דרב ביבי בריה דרב שטואל, אין ספק שצ"ל דרב ניסי. (ז) וכן הלכה. אחר זה נמצאו בפרטים שם והוא ברכה אשכחן בלם"ד דכתיב ברכות ברוכין אמר לה' לא תיקשי דתחט לא מצע למייר בעניין אחר. וכן חז"א בלקוטי הפלדות. וגם בס' הסדרים ליתא, וגם במחוזו ליהא.

[צא] (ט) אמר רב א' רבי בר אהבה. ברכות נ' רע"א. (ז) וכדר מזמין כי תלחאת. בח"ג פיז' דברכות (דף י' ע"א). (ט) אלא ברוך שאכלנו ולא ניחא דאפקיה לנפשות. בבח"ג הלשון מתוקן אבל ברוכו שאכלנו לא למא דאפקיה לנפשיה כלל. (ט) ואמר שטואל. ברכות מ"ט סע'יב. (ס) וمبرכוותו של אדם ניכר. שם נ' ע"א. (ו) דתניא. שם שם. (ז) ואם אמר ומטומו הרוי זה בור. חז"א בגמרא שם במארך שלפעיגו. (ט) ומאן דלא גמיר כו'. בח"ג שם. (ט) דתנן. סופת ל"ב ע"א, והובא בבח"ג שם.

[צא] (ט) ומאן דיעיל ואשכח אינשי דכרוך ריפתא כו'. הוא לשון רב עמרם גאון בסדרו דף ט"ז ע"ב. (ט) כדאמר רבא ומיצאן בשחן מברכין. צ"ל דראטירין בא ומיצאן בתו שתווא לנכון בבח"ג פיז' דברכות (דף י' סע"ד) ובஸ"ג ובמחוז סי' ס"ב וכן הוא בברכות מ"ה ע"ב. (ט) ואמרין לא פלייני אשכחינו. פה חסר וכצ"ל אשכחינו דקה אמר נברך אמר איהו ברוך ה' המבורך לעולם ועד, אשכחינו דקה עני ברוך, אמר איהו Amen. (ט) ותו מפרשין להא טילתא כו'. הוא לשון רע"ג שם, עי"ש בח"ב ע' 58 בחרוזות ה"ר אברהם יעכש שמבואר את דבריו רע"ג. (ס) וכל מאן דשמע סן חבירו כו'. וזה לוחא בסרע"ג רק הוא בבח"ג פיז' דברכות (ויא רע"א).

מן דרשו מן חבירו דקה מברך כל ברכה בין ברכת היין ופירות ובין ברכת המוציאין, ובין ברכת מצאות, מיחייב הוא לטימר אתן, ואע"ג שלא אכל ולא קא עכיד הר מצוה: (ענ') (א) וא"י גמר סעודתיה, עד שעיר כטה מעכט וטברך, (ב) כדרחן עד מתי הוא מברך עד כדי שיתעלם הטזון שבטעיו, (ג) וכמה هو [שיעור] עיכול, ר' יותנן אמר כל זמן שאינו רעב, ורקיש לקיש אמר כל זמן שהוא צמא טים מתחוק אותה אכילה. (ד) א"ר אבוחו ואטמו לה במתניתא תנא (ה) אכל בשחווא מהלך יושב וטברך, אכל בשחווא (יושב) עומדת [יושב] ומברך, טיסכ על גבי המתה יושב וטברך, והילכתא יושב ומברך:

(ע"ד) (א) טוי [שאכל] ושכח ולא בירך ונפק לאורה או לשוקא, (ב) בית שמאי אומרים יחוור למקומו ויבורך, ובית הילל אומרים יברך במקום שנענבר, (ג) והילכתא בכית שמאו, ואPsiלו בית הילל לא פלייגו אלא בשכח, אכל במודר יחוור למקומו ויבורך, והאי דעביד בכית שמאו בשונג תבא עליו ברכה משום דהילכתא בכית שמאו. (ד) הנני תרי תלטידי חד עכיד בשונג בכית שמאו ואשכח ארנקא, וחדר עכיד במודר בכית הילל ואכלהו אריה. (ה) רבבה בר בר חנה הוה אויל בשורייתא כרך ריפתא אישתלי ולא בירך, אמר לו עכיבו לי דאיןשאי יונה דדרחנא, החדר לדוכתא בירך ואשכח יונה דדרחנא:

(ע"ה) (א) אמר רב נחמן משה תיקן להם לישראל ברכת הוז בשעה שירוד להם המן, ירושע תיקן להם לישראל ברכת הארץ בשעת שכיבשו לארץ, דור ושלמה תיקן להם בונה ירושלים, דור תיקן להם רחם על ישראל עמק ועל ירושלים, ושלמה תיקן להם על הבית הנadol והקדוש, והטוב והמטיב בינה תיקונה כנגד הרוגי ביתר. (ב) אמר רב מתנא באותו היום שניתנו הרוגי ביהיר לכנורה, תיקנו הטוב והמטיב, הטוב שלא השריחו, והמטיב שניתנו לקבורה:

(ע"ו) (א) תננו רבנן [סדר ברכת המזון נק' היא] ראשונה ברכת הוז, ברכה שנייה ברכת הארץ, ברכה שלישית בונה ירושלים, רביעית הטוב והמטיב, (ב) ובשבת מלחיל בנחמה וטיטים בנחמתה, ואומר קדושת היום באמצע. רב כי אליעזר אומר הרוצה לאוטרו בנחמה אומטרה, [ברכת הארץ אומטרה] בברכה שתיקנו חכמים ביבנה [אומטרה], ואומרים חכמים אין אומטרה אלא בנחמה בלבד, והלכה כחכמים:

(ענ') (ט) וא"י גמר סעודתיה עד שעיר כטה טעכט. בח"ג פ"ז דברות דף י"ע. (ב) כדרחן. טשנה ברכות נ"א ע"ב. (ג) וכמה והוא שעיר עיכול. גמרא שם נ"ג ע"ב. (ד) א"ר אבוחו. הוא בסוף פרק שלפנינו (דף נ"א ע"ב). וזה לא חובא בבח"ג שם. (ט) אכל בשחווא מהלך כי. בגמרא הגי האוכל ומהלך טברך טעומד וכשהוא אוכל טעומד מברך מיטשב וכשהוא מיטשב אוכל יושב וטברך.

(ע"ד) (ט) טוי שאכל ושכח ולא בירך כי. בח"ג שם. (ג) ביש אומרים. טשנה ברכות נ"א ע"ב. (ט) ובלכתא בכ"ש. לשון הכתה"ג שם. (ד) הנני תרי תלמידין. ברכות נ"ג ע"ב והובא בכתה"ג שם. (ט) רבבה בר בר חנה כי. הובא כלשון הכתה"ג ובגמרה ברכות שם בקצת שניים.

(ע"ה) (ט) אמר רב נחמן. ברכות ט"ז ע"ב ותובא בכתה"ג שם (דף י"א ע"א). (ט) דאמר רב מתנא. שם שם.

(ענ') (ט) תרי סדר ברכת המזון נק' היא כי. שם שם. ותובא בכתה"ג דף י"ע. (ט) ובשבת מלחיל בנחמה וטיטים בנחמתה. עיין ברש"י בוגטרא שם ובתוס' דית' מלחיל בנחמתה ועיין ברא"ש ברכות פ"ז סי' פ"ג מה שחביא בשם האלפסי.

[צז] (א) תנו רבנן טניין לברכת המזון מן התורה, שנאמר ואכלת ושבעת וברכת (דברים ח' י'), זו ברכת הון [את ה' אליהך זו ברכת הוזמן] על הארץ זו ברכת הארץ, הטובה זו בונה ירושלים, וכן הוא [אומר] ההר הטוב הזה והלבנון (שם ג' כ'ה), אשר נתן לך (שם ח' י'), זו הטוב והטيب, אין לך לא לאחריו, לפניו מניין, אמרת כל וחומר כשהוא שבע מברך, כשהוא רעב לא כל שכן. (ב) רבי אומר אינו צריך, הרוי הוא אומר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אליהך, זו ברכת הון, אבל ברכת היומן לרבי נפק לה פנדלו לה, אתך (תהלים ל'יד ד'). על הארץ זו ברכת הארץ, הטובה זו בונה ירושלים, וכן הוא אומר ההר הטוב הזה והלבנון, (ג) אשר נתן לך זו הטוב והטיב, אין לך לא לאחריו, לפניו מניין, תיל אשר נתן לך, משעה שתנתן לך חייב אתה לנרכנו. (ד) והטוב והטיב צריך לטימטר בה מלכינו המלך הטוב והטיב, (ה) רבי פפא אמר צרכות שתי מלכיות חז'ן מדידיה:

(צחח) (א) ומיבעי ליה לארכורי ברית ותורה בברכת הארץ, דתניא ר' אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טוביה ורוחנה (ב) ברית ותורה חיים ומוון בברכת הארץ, מלכות בית דוד בונה ירושלים, לא יצא ידי חובתנו. (ג) נחום הוקן אומר צריך שיזכור בה ברית, ר' יוסי אומר צריך שיזכור בה תורה, פליטמו אומר צריך שיקדים ברית לחורה, שזו נתנה בשלוש בריתות, וזה נתנה בשלוש עשרה. (ד) ר' אבא אומר צריך שיאמר בה הودאה תחילתה וסתפה, והופחת לא ישחות מאהת, וכל הופחת מאהת הרוי זה מגונה, וכל החותם מנהיל ארצות בברכת הארץ, ומושיע את ירושלים בונה ירושלים (ה) [הרוי זה בור, וכל שאינו אומר ברית ותורה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בונה ירושלים] לא יצא:

[צט] (א) ובשתי ברכות קמייתא לא מביעי לטיענא אמן בתר נפשיה, אבל בונה ירושלים עני בליחסה, (ב) דתנו רבנן העונה אמן אחר ברכותיו הרוי זה משובח,ותני אידך הרוי זה מגונה, לא קשיא הא בשאר ברכות, והא בונה ירושלים, (ג) אכבי עני אמן بكلא, כי היכי דידען פועלם דהטיב לאו דאוריתא. רבי אשע עני לה בליחסה, כי היכי שלא ל يولלו בה:

[ק] (א) ודאי מאן דISTRY המוציאא, או דמברך על מצוות [כנון] לולב ושופה, או דמברך על פירות ברכה דקמי אכילה ועני אמן בתר נפשיה, קא עבד בורות, (ב) דתנו רבנן המברך על הפירות ועל המצוות ועונה אמן אחר עצמו הרוי

[צז] (ה) תהי מטען לברכת המזון מן התורה. ברכות שם, והוכא בבח"ג דף י"א ע"א. (ג) רבי אומר. שם שם. (ב) אשר נתן לך זו הטוב והטיב. לפניו בגמרא הטוב והטיב ביבנה תקנות. (ד) והטוב והטיב כיו. ברכות מס' ע"א, והוכא בבח"ג שם. (ט) ר' פפא אמר. שם. (צחח) (ט) ומיבעי ליה לארכורי ברית ותורה בברכת המזון דתניא ר' אליעזר אומר. ברכות מס' יח פ"ב, והוא לשון הבח"ג ע"א. (ג) ברית ותורה חיים ומוון. כן ת"י הנוסח בגמרא וחכמי תhotot' שם כתבו א"צ להזכיר ברית ותורה חיים ומווון. (ג) נחום הוקן אומר. שם. (ד) ר' אבא אומר. שם מס' ט' ר' ע"א. (ט) הרוי זה בור כו. הוסיף כתבו שהוא בגמרא וחתימות חמתיק סן ירושלים עד ירושלים.

[צט] (ט) ובשתי ברכות קמייתא. בהיג י' ע"א. (ג) דתהי העונה אמן אחר ברכותיהם. בהיג שם והוא בגמרא ברכות מס' יח ע"ב. (ט) אכבי עני אמן بكلא. גמור' שם והוכא בבח"ג שם.

[ק] (ט) ודאי מאן דISTRY המוציאא כו. בהיג דף י' ע"א. (ג) דתהי המברך על חפירות וכו' ועונה אמן. עיין בראש ברכות פ"ז סי' י' ובמפור אריה פ' רפס' ובכ"י שם ובחשכול ח"א

זה דרך בורות. (ג) אקשׂו ליה למְרַךְ רֵב יְהוָדָי גָּאוֹן הָרִי בּוֹנָה יְרוּשָׁלָם. אמר להם והם הכריא דפועלים ויקא עבדין דלקדרו למלאתן הא מינח לאכוי דעתיה ליה בקהל, לרב אשוי דעתיה ליה בלחישת מאי שנא מקמי אכילה מטבח אכילה דבתר אכילה כיוון דגמרא ליה עכידתייה לית לן בה, דקמי אכילה כיוון (דליה) [דבריך ליה] לא מתחכע ליה לאישתעוי ערדطمיע, וכדרקה עני אמן דמי כדרא מישתען והיינו דקחני דרך ברות, דכורין קא מישתען והדר טעטן:

[קא] (א) אמר ר' זירא אמר ר' אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא, עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, טען הרחה ושטיפה חוי ומלא עיטור ועיטוף, גומלין בשתי ידיים, ונחתנו בימין וטגביהם טפח מן הקrukע, ונחת עינוי בו, ויש אומרים אף משגרו לאנשי ביתו במתחנה. (ב) אמר ר' יוחנן אין לנו אלא ארבעה [כלבר], הרחה ושטיפה חוי ומלא, וחניא הרחה בפנים ושטיפה מבחוין. (ג) אמר ר' יוחנן כל המפרק על כוס מלא נתניין לו נחלה כלל מצרים, שנאמר ומלא ברכת הי' ים ודרום ירושה (דברים לעג כ"ג). ור' יוסי בר חננא אמר זוכה ונוטל שני עולמים, העולם הזה והעולם הבא, עיטור רב יהודה מעטריוו בתלמידים, רב חסדא מעטר ליה (בנטילה) [בנטלי]. (ד) אמר רב חנן ובחי, אמר רב ששת ובברכת הארץ. (ה) עיטוף, רב פפא מעטע ויתיב ומברך, רב אשוי פרים סודרא על רישייה, גומלין בשתי ידיים, (ו) אמר ר' חוננא בר פפא אמר קרא שאו ידיכם קודש וברכו את הי' תחלים קל"ד (ב') ונחתנו ליטין אמר ר' חייא בר אבא [אי' יוחנן ראשונים שאלות מהו שתטיב ליטין] (ז) אמר רב אשוי הויאל וראשונים לא אפשרות להו, אלו נעריך לחומרא. מגביה מן הקrukע טפח, אמר רב (חוננא בר) אחא בר חננא אמר קרא כוס ישועות אישא ובשם הי' אקרוא (תחלים קט"ז י"ג) (ח) אמר רב אשיאן [אשי אין] משיחין על כוס של ברכה.

[קב] (א) זה הוסר מפני רכינו [שלטה] תנוח נפשו בצרור החיים, (ב) נטילת

צד 46 וכי'ה בכח'ג שם. ועיין ברמב"ם הי' ברכות פ"א הט"ז ובכسف טשנה שם. (ב) אקשׂו ליה למְרַךְ רֵב יְהוָדָי גָּאוֹן. כי'ה בכח'ג שם. ועיין ברא"ש שם.

[קכ] (ה) אמר ר' זירא אמר ר' אבהו, ברכות ג"א ע"א והובא בכח'ג פ"ז ברכות י"א ע"ב. (ז) אי' ר' יוחנן. שם שם. (ג) אמר ר' יוחנן כל חטבך. שם שם. (ד) אמר רב חנן ובחי, אמר רב ששת ובברכת הארץ. כי'ה לפניו בגמרא וכן הובא בכח'ג, ועיין בגמרא בחגהת הריב". ובמה"ז צד 86 הובא ג"כ והוסיף שם ואית דgresi ובחי כלומר באיזה ברכה מעטר ליה ומשני לה בברכת הארץ ולא לאחרונה. (ט) עיטוף רב פפא מעטף. גמרא שם והובא ג"כ בכח'ג. (ו) אמר ר' חוננא בר פפא. בגמרא ובכח'ג אמר ר' חוננא בר פפא. (ז) אמר רב אשוי. כי'ה גם בכח'ג ובגמרא רב אפי. (ט) אמר רב אשיאן משיחין על כוס של ברכה. תקנתי אמר רב אשוי אין סיחסין. ופה חסר מסטר שלם וכצ"ל ונחת עינוי בו כי היכי דלא ניסח דעתית מיניה ומשגרו לאנשי ביתו במתניתה כי היכי דתתברך דביתחטו אמר רב אשוי אין מסיחסין על כוס של ברכה. כמו שהוא בגמרא שם וכן הוא בכח'ג שם. ובס' הסדרים חסר ג"כ ושם איתא אמר רב אשוי אין משיחין על כוס של ברכה.

[קב] (ט) וזה הוסר מפני רכינו תנוח נפשו בצרור החיים. וכן הובא במתחיו ס"ז ובס' הסדרים איתא זה הוסר מפני רביה תהא נוחה עدن. (ג) נטילת ידים על שם כלו שמו אנטלו. בס' בפרדס ס"ז ובלקוטי חפרדים (ענין נטילה דף ו' ע"ב) הובא ועוד מה שהוא אומר בלשון נטילה ואינו אומר בלשון נשאה ואומר רביה וזה הוא על שם חכלי שנוטל הימנו שמו כך והוא מהחוק לכל הפתחות רביעית כדאמר אנפְק אַנְפְּק אֲגַט חַיָּא רְבִיעִית שֶׁל תּוֹרָה, ושנו

ידים על שם כל ששמו אנטל, (ג) והוא מחזק רבייה [לונ. (ד) כדרמןין אנטק אונגן אנטל מחזק רבייה] של תורה, (ה) ושנו רבותינו (ו) מרבייה נוטליין הימנו לירדים לאחד (ז) ואפסלו לשנים ונטילה שאמרו [איינה אלא] בכלל, (ח) ואי נמי אם הטביל ידיו בנהר, או במעיין, (ט) או במקוה (שלם) [של ט. סאה] שני. וכשישראל הולך לדרכ נוטל עמו כל קטע ליטול המינו לידי, או נוטל שחרית בביהו ומתחנה לכל היום כולה, שמא לא ימצא נהר או מעיין להטבילה בו ידיו. (י) ושאלנו לרבי הנפנה ונוטל ידיו והוצרך לאכילה מיד, אם צריך ליטול פעם אחרת לאכילה או לא, והשיב לנו אף אני שאלתי את רבינו יעקב בר יקר ואמר לי אין צורך לחזור ולטול, ובדברי רבינו נטילה עולה לכאנן ולכאן, וראה לדבר מיה דרב, (יא) דאמר רב ב' כל הבשר נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום כולה, (יב) אמר להו ר' אבינה (יג) לבני [פקחא] דברות כגון אthon דלא שביחי לכוי מיא משׁו ידייכי מצפרא ואתנו עלייהו לכלוי יומא, (יד) והילכתא כרב באיסורי, (טו) ועוד נטילת ידים פירוש רב הי בתשובותיו (טו) על שם שעריך להנבה את ידיו למעלה לאחר רחיצתן, כמו ויונטלם ווינשאמ (ישע' ס"ג ט'):

[קג] וחייב אדם לברך על נטילת ידים על כל פעם ופעם שנוטל ידים (א) דכיון דמצוה לרוחץ מושם ניצוצות (ב) כדרמןין ביוםא, חייב אדם לברך,

רובינו נוטלן לודים לאחד ואפסלו לשנים. ונראה כי מסדר הפרדים לך זה מן הסדר שלפנינו בשינוי לשון. (ג) והוא מחזק רבייה "לוג כדרמןין אנטק אנטל מחזק רבייה" הוספה והשmittה חמутיק מן רבייה עד רבייה ונמצא לנכון בס' הסדרים ובמח'ו. (ד) כדרמןין. ב'ב' נ'ח ע"ב וע"ש בפני הרשכ'ים וכחות' שם. (ס) ושנו רבותינו. חולין ק'ז ע"א. (ו) מרבייה. צ'ילumi רבייה. (ז) ואפסלו לשנים. במח'ו סיים הויל ומשורי רבייה קאתו. (ח) ואי נמי אם הטביל ידיו בנהר. עין בחותם חולין שם ר'ה דלא. וכל זה הובא גם באיסור והיתר לרשותי ק'מ'ת. (ט) או במקווה שלם. תקנתי של ט' סאה והמעתק עשה מן של ט' המלה שלם והשmittה מלת סאה ונמצא לנכון גם בס' הסדרים ובמח'ה וכואיסור והיתר בטעות במקווה של מים וצ'יל של ט' סאין. (י) ושאלנו לרבי הנפנה ונוטל ידים. הובא במח'ו וגם באיסור והיתר שם ובס' הפרדים סי' ס"ד הובא קצת בשינוי לשון. שאלו תלמידים לרבענו שלמה הנפנה ונוטל ידיו צריך ליטול ידיו פעם אחרת לאכילה או לאה אמר להם אף אני כך שאלתי את רבינו יעקב בר' יקר ואמר צריך ליטול ולהזכיר ולברך על הראשונה אשר יציר את האדם ועל שנית על נטילת ידים אבל סבירא לי נטילה אותה עליה לבאן ולכאן וואר' לברך מטה דרב עכ'ל ובעל שבלי הלקט סי' קל'ה הביא כלשון הסדרים וע'ש. וגם התוור או'ח סי' קס'ה הביא את זה שאלו לרשי' אם צריך ליטול ב' פעם וחב'ו' העיר שכ' ב' בס' הפרדים. (ט') דאמר רב ב' כל הבשר. דף ק'ז ע'ב וכפרדים סיים ר'ק וואר' לברך מטה דרב וכוון למאמר זה בגמ' דחולין. (ט') אבר להו ר' אבינה. חולין שם. ובמח'ו בטעות ואמר להו רבינו וצ'יל ר' אבינה. (ט') לבני פחתה. תקנתי פחתה ע'ש בפירושי, והערוך בערך פחתה הביא סי' ארץ ציה ורחוקת מן היישוב. (י') והילכתא כרב באיסורי. ובמח'ו סיים אחר זה וועור מעשה דרבינו כרב' ב' בונתו מעשה דר' אבינה שהובא טגמרא חולין ואולי' ה'י לפניו הגי' רבינה במקום ר' אבינה. (ו) ועוד נטילת ידים פירוש רב הי בתשובותיו בו. זה הובא גם בסדרים ריש סי' סי' ובלקוטי הסדרים דף י' ע'ב. (ט) על שם שצורך להגביה את ידו למעלה לאחר רחיצתן. בסדרם שם סיים דראי' היה בר אש' אמר רב מים הראשונים צריך להגביה את ידו למעלה כי והוא בגמרא סופה ד' ע'ב.

[קג] (ט) דכיון דמצוה לרוחץ מושם ניצוצות. כי' גם בס' הסדרים אבל במח'ו סי' סי' הגי' מבאן דמצוה לרוחץ מושם ניצוצות. (ט) כדרמןין ביוםא. דף ל' ע'א.

דנטילה זו לנוקת את עצמו שיהא ראוי לקרות בתורה ולשאר ברכות ומצוות, (ג) דאמירין בכרכות כל הנפנה ונוטל [ירון] ממנה חפילן וקורא קריית שמע עליו המכוב אמר ארוחן בנקון (כפות) [כפי] (חהלים כ"ז ו'), אבל אברכת נקבים לאחר שבירך שחריות אין צורך לברך כל היום כלו, (ד) כל שעה שאדם נפנה ביום צורך לברך אשר יציר אפילו לקטנים, ושאלתי את רבינו אם הוא מביך עמה על נטילת ידיים בכל פעם ופעט, והשיבו אס אם עוסק בתורה [לאלתר] או לילך בבית הכנסת, או להוציא נפי דבר קדושה, או אני מביך על נטילת ידיים ואישר יציר לברכה, לפי צורך הנקבים. ואם בא לאכול לאלהר אין גוטל ידו שמי פעמים, [כשאר אנשימים] אחת על הפניה ואחת על האכילה, אלא פעם אחת על נטילת ידיים ויושב ואוכל, ואם אמר אדם לחבירו אחר שבירך ברכת המזיא טול ברוך אין זה הפסיק, ואין צריך לחזור ולברך, מאחר שמעין אלילה דיבר, (ה) [וכן הורה רבינו] ונראין דבריו שלא הטעית דעתו מן הכרכה, (ו) כדאמר רב טול ברוך אין צריך לברכה, ור' יוחנן אמר [אפילו אם הביאו מליח] הביאו ליפתן אין צריך לברך, ואפילו אמר חנו מאכל לבחמו אין זו הפסיקת כלל, דחיב אדם להאכיל את בחמו קודם שאכל, (ז) דאמר רב שתת אם אמר גביל לתורי גביל [لتורי] אין צריך לברך, דאמר רב יהודה אמר רב אטור לו לאדם שיأكل קודם שניין טאל לבחמו, משום שנאמר ונתתי עשב בשדי לבחמו (דברים י"א ט"ז), והדר ואכלת ושבעת:

[קד] (א) אמר רב פפא [הילכתא] דבריהם הבאיין מהמת סעודה כתוך הסעודה, אין טעוניין ברכיה לא לפניהם ולא לאחריהם, (ב) ככלומר דבריהם הרגילים לבא מהמת ליפתן ליפתן בו את הפת, כגון בשר ודגנים ותבשיל ותביאן בתחום הסעודרה לאחר שבירך על הפת, ע"פ שלא הו [על השלחן] בשעת ברכת המזיא, אין טעוניין ברכיה לא לפניהם ולאחריהם, דכי בריך עדעתא (לא לפניהם ולא לאחריהם) דלייתו ליפתן הוא מביך וחוזה ליה פת עיקר וופטר את הטפילה: שלא שבירך על הפת, מביך לפניהם, הוαιיל ולא באו לפני הפת וטפילה וליפתן ליתנהו, (ג) כרוב זורא הני בכלאי טיפשאי דאכלי נהמא בנחמא, וברכותיהם אין שותה אפלו וכי אין מביך לאחדיהם, דהוא מין מזון נינחו וטיפטורי ברכות המזון, אבל אם באו (דברים אחרים) קודם הטעודה פת פוטרתן, (ד) כדתנן בירך על הפת פוטר את הפרפרה שלפני המזון: דבריהם הבאים לאחר הטעודה, שניגלן לאוכלן בקינהו

ג) דאמירין בכרכות. דף ט"ז ע"א. ד) כל שעה שאדם נפנה ביום צורך לברך אשר יציר, כי"ה גם בס"י הסדרים אבל במתח"ו (צד 86) הגי' ויש אמר שצורך לברך על כל פעם ופעט שנפנה אפילו לנקבים קאנין. ס) וכן הורה רבינו. ה) הופטתי כמו שהוא במתח"ו. ו) כדאמר רב ברכות מי רע"א. ז) דאמר רב שתת. שם.

[קד] 6) אמר רב פפא הלכתא. ברכות מ"א ע"ב, והובא גם בסדרם סי' ע' ע"א וע"ב ונוצע מן הסדרור שלגנינו. 7) ככלומר דבריהם הרגילים לבא מהמת ליפתן. עיין ברש"י בגמרא ובתוס' שם וברא"ש ברכות פ"ז סי' ב"ג. 8) כדבר זורא. ביצה ט"ז ע"א. 9) כדתנן. משתת ברכות מ"ב ע"א.

סעודה לפני ברכת המזון, כגון טני פירות וטני מגדים, טעונית ברכה לפניהם ולאחריהם שלא ליפתן הוא ולא זיני, ואפלו עשאן ליפתן במלחה דעתו, ולא איטפרי נפת, מיהו [אם הביאום] לפניהם הסעודה פת פוטרין:

[קח] (א) בא להם יין בתחום הסעודה כל אחד מביך לעצמו, (ב) אך מפרש טעם בברכות, לפי שאין בית הכליה פניו לענות אתן אחר ברכת, ואין מהכין לה, לפיכך (ג) אית' יוצא בברכת חבירו, (ד) וכן הלאה. מר:

[קו] כל הברכות צריך דעת משמעו ודעת שומעו, (א) פעם אחת באתי לצתת ידי הנדרלה בהבדלה בית הכנסת, ולא נתכווני (כבית) [ברכת היין], אמר לי רב היוא ונתכוונית בברכת (היין) הנדרלה דירך:

[קע] (א) השותה מים בסעודה אפילו. מה פעים מביך על כל סעם ופסעם, אין לו יין וקובע סעודתו על המים, לפי שהוא נטול על כל פעם ופסעם, אין לך אדם שותה מים כי אם פחות שיכל להעמיד עצמו ולהסתיח דעתו. (ב) מר:

[קח] (א) אגוז בדבש רב היוא מביך עליו בתחום הסעודה, ומבריך עליו שהכל, לפי שנשתנה האגוז מכמות שהוא:

[קט] שבעת הטינין מהה (א) הכתובים על שבת הארץ ישראל, חטה ושעורה גפן ותאנה ורימון זית שמן ודבש, [ורבש] היינו דבש תمرים מין אילין ומין פרי (ב) [ולא דבש דבוריים]. ואילו הן חמשות הטינין, [חטה] שעורה כוסמת ושיבולת שועל ושיפון, כולל מין תבואה. (ג) כל מין אילין שבשבعة המינין כגון תנאים ורימונים וחטים ותמרים מביך לפניהם בורא פרי הארץ, ולאחריו ברכה אחת מעין שלוש כלומר אחת היא שהיא דוגמא ורומה לשולש ברכות ברכת המזון שהיא דאוריתא, (ד) כדאמרין ואכלת ושבעת וברכת את הי אלחו (דברים ח' י') זו ברכת הון, דקיי אכלת ושבעת (دلעיל), כלומר אכילתך ואשביעך ברכיה על הארץ הטובה (שם), זו ברכת הארץ, אשר נתן לך (שם), זו בונה ירושלים,

[קח] (ה) בא להם יין בתחום הסעודה כל אחד מביך לעצמו. כה גם בס' הסדרים ובמהוו. אבל בפרדים סי' ע"ב חסרה שורה שלמה וכג'ל שם מיהו אם הביבם לפניהם הסעודה פת פוטרין. בא להם יין בתחום הסעודה כל אחד מביך לעצמו. (ג) אך מפרש טעם בברכות הוא דף מג' ע"א. (ב) אין יוציא בברכת חבירו. בפרדים סיים וג' מר וכן במח'ו סי' ס"ט (ד) וכן הלאה מר. מלת מרד הכהונה מרובי וכן להלן בס' ק"ז סי' ג'ב מר וכן במח'ו סי' ס"ט כתוב וכן חלה: טר. ובפרדים סי' ע"ב חוכא וכן הלאה טרי כל הברכות בעין דעת משמעו ורעת שומע. וזה בטשות כי מלח מר הוא סוף המאמר ואח'כ' מתחילה חדש כל הברכות. [קו] (ה) פעם אחת כו. כה גם בפרדים סי' עיג וכט' הסדרים. אבל במח'ו ג'י' אחרת בס' הסדרים ופעם אחת שלא לרב היוא ונתכוונית בברכת בית הכנסת כיון שלא נתכוונית בברכת היין. ואמר לי היוא ונתכוונית לברכות הנדרלה דירך.

[קע] (ה) השותה מים בסעודה. כן הובא בפרדים סי' ע"ד וחותר במח'ו בס' ס"ט ועיין לעיל סי' ע"ה. (ג) מר. עין לעיל סי' ק"ה הערת ד'.

[קט] (ה) אגוז בדבש רב היוא מביך עליו בתחום הסעודה כו'. כן הובא גם בפרדים סי' ע"ז, וכן הובא במח'ו סי' ס"ט. ועיין לחילן בס' ק"ב מה שחזרותיו שם.

[קט] (ה) הנה הכתובים על שבת אי'. הכתובים דברים ח' ח'. (ג) ולא דבש דבוריים. הופתני כמו שתוא במח'ו. (ג) כל מין אילין שבשבعة המינין כו'. הובא בפרדים סי' ע"ז.

(ד) כדאמרין, ברכות מ"ח ע"ב.

הטוב והמטיב ביבנה חיקנה ואינה מן המניין. (ה) והני תלחא אלחם כתבי, דכתיב לעיל מניה ארץ אשר לא במסכנות חאכל בה לחם (שם שם ט'). (לחם) [להבי] מברכין עליה שלש ברכות שלימות [אבל אמיינ פירות] וחשיבי בשכח ארץ ישראל לא בעין שלימות אבל (ב) מעין שלש סניה להו:

[קי] (א) וזה היא הברכה מעין שלש ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על העץ ועל פרי העץ, ועל ארץ חמודה טובה ורוחבה שהנחלת לאבותינו לאכול מפרייה ולשבועה(ה) מטובה, רחם ה' אלהינו על ישראל עמק ועל עירך ועל נחלך ועל היכלך ועל מזבחך והעלינו בחוכה ושמחוינו בה, כי אתה טוב ומיטיב לכל, בא' על הארץ ועל פרי הארץ, והוא מעין ברכת הון שمبرכין על אותו דבר שמלא כרצו ומשכיעו על ארץ חמודה מעין ברכת הארץ, ורחם על עירך מעין בונה ירושלים, טוב ומיטיב כלל, (ב) כנגד הטוב והמטיב שתיקנו ביבנה, בא' על הארץ:

[קראי] (א) בכל מקום צריך להזכיר שכח ברכות הארץ אהთמה בין אפרוי בין אהטריא, בין ארدن חי בין אמכושל, וסוף סוף חותם על פרי הארץ מעין פתיחתה, שעיקר ברכתו לנץ היא באה:

[קוב] (א) ענבים בעונייתו כתאיים ורימונים, אבל (איישתני) [אי שני] חמרא מגו דאיישתני לעילויא שנעשה אין לגרולה ולמלכוות [איישתני] (ב) לייחורי שמא באפי נפשיה, ומברך בורא פרי הגפן, וכן בסוף בא' אלהינו מה' על הגפן ועל פרי הגפן ועל ארץ חמורה, וחותם על הארץ ועל פרי הגפן (ג) בשבח הארץ ונמעין פתיחה, אבל אתחותים ועל אננים וחכושים וגרגוריות וכל פירות האילן שבולים, אין זוקק לברך ברוכה אחת מעין שלש, כיוון דגרועי יכול האי שלא כתיבי בשבח הארץ, אלא בתחילת מברך בא' אלהינו מה' בורא פרי הארץ, ולבסוף בורא נפשות ובנות וחסונם, כמו על המים, ואפללו חובה לית בה, (ד) אלא ר' טרפון הוא דמברך אמייא בורא נפשות רבות וכו'. [וכן] נהנית אוכל' מני דלא כתיבי בשבח הארץ לשבח ולחרוזות על הניתן ושביעתנן וכל מאן דמדרך ליה בהלה לאו משום דקבע ליה חובה אלא לטפויו שכחא:

(ה) והני תלחא אלחם כתבי. בפודס בטעות והני תלחא אלהים כתבי.

[קי] (ה) וזה היא הברכה מעין שלש. הובא ג'כ' בפודס שם סי' עז' ובמחז' סי' ע. ובפודס אחר וזה היא הברכה נסוף "וגרשנה להאות ואל תשגה בה". (ג) כנגד הטוב והמטיב שתיקנו ביבנה. ב"ח גם בפודס (ג'כ') הסדרדים, אבל במחז' שם נסוף וטען ד' היא ומיען שלש ذكري לה תלמודא מעין ג'זאוויותא קביעי מימר ברוך אתה ה' על הארץ.

[קראי] (ה) בכל מקום כו'. הובא ג'כ' בפודס סוף סי' עז' וכן במחז' סי' ע.

[קוב] (ה) ענבים בעונייתו כתאיים ורימונים. כן הובא גם בפודס סי' עית. ובמחז' שם נשפטו הטלות "ענבים בעונייתו כתאיים ורימונים" ומתייחסמן אין אבל שני חמרא ובפודס אבל מישתי חמרא ציל אבל אי שני וב' הסדרדים. כתוב ג'כ' אי שני. (ג) לייחורי שמא באפי נפשיה. ר'יל למקרה יין ובפודס איישתני לחודיה באגפו ציל איישתני ליחודה שטא באפי נפשיה ובמחז' איישתני למיקרי שמא באפי נפשיה וב' הסדרדים הובא רק מגו שאשתני שנעשה יין לגרולה ולמלכוות איישתני לברכה. (ג) בשבח הארץ וכמעין פתיחה. במחז' נשפט שורה וכצע' בשבח הארץ וכמעין פתיחה, אבל אתחותים ועל אננים וחכושים וגרגוריות וכל פירות האילן ונמצוא לנו גם בס' הסדרדים ובפודס שם. (ד) אלא ר' טרפון הוא דמברך אמייא. ברבות ט"ז ע"א במשנתה.

[קינן] (א) וכל שהוא ממחשת המניין חיטה ושבועה דרכתי בקרה, וכל מניינו כנון כוטמן ושיכלה שועל ושיפון טחנו ואפאו פת, כיוון דאישתי לעילויא שנעשה לחם, אישתי לברכה מיוחדת, בתקילה המוציא לחם ולביסוף שלש שלימות, דהינו ברכת המזון, ואי אכיל فهو בטעשה קדירה, (ב) כנון טרייש וקראיילש, ואכיל فهو בא פת מקטי דלבך המציא בתקילה כורא טיני מזונות, ולביסוף ברכה אחת מעין שלש, (ג) דחשייבי מידי דמazon נינהו, ומיהו שלימות לא בעי ברוכי, דלאו לחם נינהו, ופתח ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על המחה ועל הכללה ועל ארץ חמדת טונה ורוכה וכו', מהיה כלומר שאדם חי בהן, כלכלת זן ומשבע את הגנוף (ד) (דטינהו) [דטני מזון הוא] (ה) הוואיל וכשלן (דוחתים) [דוחות] על הארץ ועל המחה בשבח הארץ (ו) וכטען פתיחה :

[קידן] (א) ואי אכיל فهو בעינויינו, כנון קליות של חמתש המניין, (ב) אי נמי דכם להו מיכס כמו שחן חין, דהשתא [לא] שייך בהז על המחה ועל הכללה, (ג) דהוא לא עכדי כעין מזון, פתח בהז על השורה ועל חנובת השדה וכו', דפתיחה זו לא שייכא לא בפיורות האילן ולא בטעשה קדירה, (ד) אלא בכווס כנסין בלבך, שחן חנובת השדה בעינויינו דלא אישתי מבריתם וחותם על הארץ ועל פרי הארץ ועל הפירות שצורך להיות כולל כאן כל (ה) פירות המkräא ביחיד בחיתמה וזה, והוא מורה ומשבח לקונו על כל שבח הארץ, אכבל מעשה קדירה לא מצוי חתים חני, דהא אישתו ונפקו מחרות פרי, (ה) וכן נהוג עלמא ליטיחם אפריות האילן דשבעת המניין על הארץ ועל פרי הארץ, (ו) ואחרמורא על הגפן ועל פרי הגפן. ואין חותמתן על הארץ ועל הפירות אלא אפריות חבואה [בעינויו] דלא

[קינן] (ו) וכל שהוא ממחשת המניין. הובא ג'כ בס' הסדרס סי' ע"ט ובתחחולתו נוקף, "גם אלה לא תשכחנה". (ז) כנון טרייש וקראיילש. בטה"ז כנון טרייש וורטשיילש ובכ' הסדרים כנון טרייש וורטשיילש. ובסדרם גם בדפוס אנטשטי דף לוי ע"ד כנון טרייש ודיסא ומרי שלש. טלה "ויריאס" נוקף ומרי שלש נפרדה וצל' וורטשיילש מלחה אהת. והם מלשן צורת המלה טרייש היא המלה freeze חתים כתושים במקחת עין ערוך השלים ערד. דיסא. (ג) דחשייבי מידי דטזון נינהו. וכ"ה בטה"ז סי' ע"א. ובכ' הסדרים נשמטה שורה וכץ ציל שם ולביסוף ברכה מעין שלש [רחשייבי מידי דטזון נינהו ומיהו שלימות לא בעי ברוכי] דלאו לחם נינהו. ובסדרם תלשון טושובש ולביסוף ברכת אהת מעין שלש ריזוני וחבושי מידי דטזון נינהו. מלת ריזוני מיותרת וצל' דיזוני וכטיקום וחבושי ציל בחיפוי החותמות וחשייבי מידי דטזון נינהו. (ד) (דטינהו). תקנתני דטזוני מזון הוא. כמו שהוא בסדרם ובטה"ז. (ה) הוואיל וכשלן. בסדרם הוואיל וכי שליט ציל ובישלם. (ו) וכטען פתיחה. בסדרם בטעות וכטען חמתמתה.

[קידן] (ו) ואי אכיל ליה בעינויו. הובא ג'כ בסדרס סי' ע"ט ובטה"ז שם. ובשבלי הלקט חשלם סי' קסיא הובא ורבינו שלמה ציל כתוב בסדרם שחויב ורבינו כל הלשן כסימן עד כאן דבריו רבינו שלמה ציל. (ז) אי נמי דכם לחו מיכס. וכ"ה בס' הסדרים, ובסדרם בטעות או נמי דבשלהו מהם כתומות שחן חיים ציל דכם לחו מיכס ופי' לעיטה (קיען) והינו לא יכול דבר כמו שהוא בלי בישול ובשבלי הלקט שם הובא בשם הסדרם אי נמי מיכס לחו וחיא גי' יותר ישרת. (ב) דהא לא עברי כעין מזון. בסדרם בטעות דהא עברי כעין מזון ציל דהא לא עברי. ובשבה"ל הובא לכון בשם הסדרם דהא לא עברי. (ה) אלא בכווס כיסגןין. בטה"ז בטעות אלא בכווס. ובכטמין ציל בכווס כסגןין. (ס) וכן נהוג עלמא ליטיחם. בסדרם בטעות כך נהוג בעלמא ציל עלמא ופי' העולם ובשבה"ל שם הובא בשם הסדרם כך נהוג עלמא. (ו) ואחרמורא על הגפן ועל פרי הגפן. וכ"ה בטה"ז אסנמ בסדרם איתא ועל חמרא על הארץ ועל פרי הגפן.

חשבי ליחודינו כפרי העץ, וכייל וחטים כולחו פרי בחתימתו, משום (ז) דקאמרטין בפרק נגיד מברכין, בפרי מאי חתים, ר' יוחנן אמר על הארץ ועל פריותיה משום דהוה הארץ ישראל ואכיל לפירותיה [רב חסדא אמר על זוארץ ועל הפרות דהוה מבבל ובני כל לא אכל פירותיה] להבי חתמי על הפירות סתם, (ח) כדטוקמן חתם הא אין להו, وكא מפרש עולם אפידי מאי חתים, אפרורות האדמה לחודינו רכתבי בקרא קא בעי בנון חיטה ישוערה, (ט) ואוקמן על הארץ ועל הפירות משום דלא חשבי לחודינו לנפשינו ולומר על הארץ ועל פרי האדמה, אבל אילנות דחשבי מיחדינו על פרי העץ. (י) אבל אני קבלתי בכרכות, אפידי מאי חיטים אכלהו פרי דקרה קא בעי בין אפרורות האילן בין אפרות האדמה, בנון חטין ושערין בקלי וכרטל (יא) דכל כמה שלא בשלומו איקרו פרי, מאי חיטים עליהו, כלומר (מי) [מאי] חותם מעין פתיחה, בנון על הארץ ועל פרי הארץ, (יב) אתהיני וריטני על הארץ ועל תנבת השדה, ועל החיטה ושעורה כי היבי דחתים אמעשה קדרה, ואוקמן על הארץ ועל המחה, דהינו מעין פתיחה, (יג) וטוקים רב חסדא לבני כל, בנון אנו, על הארץ ועל הפירות, ועל מלן שהוא כולל (ה) פירות המקרא בחתימה וזהו משבח שבת ארצינו בר ממעישה קדרה הנעשה מונן וביע למיחסם על המחה, אבל אורו ודוחן אי עבד להו [מעשה] קדרה, בתחילתה בורא מעין מונות, דהא חזין דזיני בשאר (פירות) [דיסות] אבל [לבוטף לא בעי] ברכה אחת מעין שלש, דהא לא כתבי בקרא, ולא מין דן נינחו כוכטן ושיפון, וכן המכוס את האורן, או בקליות (את האכילה) [אכיל להו] בתחלת בורא פרי האדמה הוואיל ואיתיה בעיניה, ולבסוף לא כלום, (די) בעי לימה נפשות רבות (יד) כמי בא עלמא הוואיל ולית בה ברכה קבועה דאוויתא:

[קטנו] (א) **חלב** וביצים וכל מיני בשר, חיה ועוף ודגים, (ב) אי אכיל فهو بلا פת בתחלה טברך שהכל, ולבסוף בורא נפשות רבות, משום דלא גדווי קרע נינחו:

(ז) דקאמרטין בפרק נגיד טברכין. דף מ"ד ע"א. (ט) כדטוקמן חתם. שם שם. ע"ש בפרש"י ר' יוחנן הארץ ישראל והתם החתי על הפירות. (ט) ואוקמן על הארץ ועל הפירות. במתחיו נשפטה שורה שלמה וכצעיל ומוקמי על הארץ ועל הפירות משום [דלא חשבי לחודינו לנפשינו ולומר על הארץ ועל פרי האדמה אבל אילנות משום] דחשבי טיחדין על פרי העץ, ונמצוא לנו גם בסדרים ובס"ה הסדרים. (י) אבל אני קבלתי בכרכות. כי"ה גם בס"ה הסדרים וכן במתחיו צד 38. אבל בסדרם הנוסחא אבל אני קבלתי מרבותי בלמודי הכרכות. והוא דבריו רשי' שקיבל כן מרבותיו בלמודו אצלם. וראיתי שגם בשבי הלקת שם הובא ג"כ אבל אני קבלתי בלמודי מס' ברכות. (ט) דכל במתה שלא בשלונו. במתחיו בטמות דלא בטמוניו צל בשלינהו. (ט) אתהיני ורימוני כו'. הובא בסדרם סי' פ. (ג) וטוקים רב חסדא. ברכות מ"ד ע"א. (י) כמו בא עלמא. וכי"ה בס' הסדרים ובמתחיו הגני' נאמרה בעלמא.

[קטנו] (ט) **חלב** וביצים וכו'. הובא ג"כ בסדרם סי' פ"א. (ג) אי אכיל فهو بلا פת בתחלה טברך שהכל. במתחיו שם (עד 88) נשמש מן המעתיק שורה שלימה וכצעיל אי אכיל فهو بلا פת [בתחלה טברך שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות משום דלא גדווי קרע נינחו. וכל מיני קטניות בתחלה] בורא פרי האדמה. והראשיה שם בראותו כי כתוב بلا פת בורא פרי האדמה תיקן שהכל נהייה בדברו ולא ידע כי חסר יבאננו.

[קטו] (א) וכל מני קטניות, מחללה בורא פרי הארץ, בין חין בין מושלים, שכן דרך אכילהן בין חין בין מושל, ובכוסף בורא נפשות רבות, ואילו אכילת לחם בלפטן על הפת, פת פוטחן [ולא בריך] [ואין עריך ברכה] לא לפניהם ולא לאחריהם. וזה היא הברכה לאחריהם, בא"י אלהינו מלך העולם בורא נפשות רבות וחסונם על כל מה שברא להחיות בון נפש כל חי (ב) בא"י אל חי העולמים: פירוש על המקרא זה כי לא על הלחם לברו יהיה האדם כי על כל מוצאו פי' ח' והוא האדם (דברים ח' נ') ככלומר הקב"ה ברא נפשות רבות ואנשים הרכה על כל המאכלים שברא להחיות בון נפש כל חי שאין חין אם לא על המאכלים, כי לא על הלחם לברו יהיה האדם:

[קיו] (א) וכן מ' יני' יר��ות, בגו' חורת שומין כריינן וכצלים (או) [אי] מלחמת בון פויה בולא כלום בין חין בין מושלים, ואילו אכילת לחם אפילו שלא פת, (ב) חיללה בורא פרי הארץ, ולכטוף איבעוי לטימר בורא נפשות רבות, אבל מעשה קירוה של מיי מזונה, (ג) כגון טריילא ורטישלש, אפילו אכילת לחם בהדי פיתא בטלה דעתיה, דלאו מידי דטילפת הו, ולאו כל נתיניה לאפקועי ברכה דלפניהם, דברכל מקום חשבי מזון לעצמה, בין אסת בין בלא פת, ומיהו בברכה דלאחריהם על המחה וועל הכללה טיפטו לחם, דכיוון דאכילת בחוך הסודרה ברכת המזון קאי אבל מידי דסודרה והוא פוטרתן, והוא הדין לכל פירות האילן אי אבל לחם בהדי פיתא, כגון אנו שטפלחן לחטינוanganois וחותפים, בטלה דעתינו אצל כל האדם, שאין להם חורת ליפחן כל עיקר, ולא כל הימנו לפוטרן מברכה דלפניהם, דברכת המוציא לא פטרת אלא מידי דטילפת, וכל הניא לא מילפת, ואי משכחת שם איןיש בעלמא דטילפת בהו, אמרין משונה הוא ואין שומען לה, ומיהו אם באו על השלחן קורם ברכת המוציא, לא בעי תח' ברכה לפניהם לא פירות ולא מעשה קירוה, דכיוון דקיימו לפניו בשעת ברכת המוציא כי מברך המוציא דעתיה אבל מה דטילפת בהדריה, (ד) דתנן בירך על הפת פטור את הפרורת, כל מעשים הבאים עם הפת קרי פרורת, אבל בירך על הפרורת לא פטור את הפת, (ה) זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפילה מביך על העיקר וпотוך את הטפילה, (ו) ומוחך משנה [ז] אמר לנו רב' כי כל ינו של אדם וכל משקוו שעל השלחן יכול לאכול (ז) על ידי שריות הפת, שקורין שופש, ואין חיב לביך בירך בורא פרי הגפן, ולא שהכל אם מים הם, דכיוון ששורה בהם הפת בחthicות הוה לי פת עיקר ומשקה טפל, דברך בירך על הפת המוציא ופטר את הטפילה:

[קטו] (ט) וכל מני קטניות, הובא גם בפרדים סי' פ"ב. (ט) ברוך אתה ח' אל חי העולמים, בתוס' ברכות ל' ע"א ד"ה בורא נפשות איתך ומסיט בירך חי העולמים ובירושלמי ברוך אתה ח' חי העולמים. הוא בירושלמי ברכות פ"ו (רף י' ע"ב).

[קיו] (ט) וכן מני ירקות כו'. הובא ג' בכפרדים סי' פ"ג. (ט) תחללה בורא פרי הארץ, כ"ה גם במתח'ו ובכם הסדרים אבל בפרדים שם הובא מחללה טברך בא"י אמר' בורא מני ירקות. (ב) כגון טריילא ורטישלש. בפרדים במעטת כגון טרייש ווורמי שלש צ'ל ווירטישלש. ובכפר הסדרים כגון טלא תיר לאoir משלה. כלו בטעות אבל במתח'ו הובא לנגן כגון טרייש ווירטישלש. וויען לעיל סי' קי"ג הערכה ב'. (ט) דתנן ברכך על הפת. ברכות ט"ב ע"א. ס) זה הכלל. שם ט"ד ע"א במשנה. (ו) ומוחך משנה [ז] אמר לנו רב' כי כל ינו של אדם כו'. בשבלוי הלקט סי' קמ"ג הביא וכן מצאתי בדברי רבני שלמה צץיל כל ינו של אדם כו'. (ז) ע"י שריות הפת. במשנו צר 89 בטעות על ידי החthicות הפת וצ'ל שריות הפת.

[קיה] (א) לעולם אינו חייב לברך בורא פרי הגפן והחנול עד ששיתה משקה בעינה. וכל שנותניין הין בקורה עם ומלוח (ב) שקורין שלשה, כדי להטביל את הבשר אין צורך לברך על אותו יין, שהרי הבשר [עיקר] והוא טפל, ובשר כבר מיטטר בברכת המוציא דהא מידי דמיות הוא, ואי אכיל בשער על ידי טיבול שלא על השלחן, ליבך על הבשר שהכל, ופטר טיבולו של יין מברכה דהוא טפל:

[קיט] (א) יין הבא בחרוך הסעודה, וכן פירות הכאוט לקינוח סעודה, נראה ענייני רבבי כי הויי דברי ברכה לפניהם, ארוכי נתמי ברכה לאחריהם, שהרי ברכת המזון לא פטורה אלא מידי דמונא ודילפתן, כגון חבשילים ומאלים וטמי בשר וודנים שעריכים ללחם לפתח בהם פיתחן, אבל הללו לעצמן הם באים, וווטין כמו שבאו بلا שלחן, והויי מוקטנן הילכתא (ב) בכיצד מברכין דברים הכאוט לאחר סעודה, ככלטור קודם ברכחת המזון (ג) לקינוח הפה, כגון פירות ומגדים טעונים ברכחה לפניהם ולאחריהם, לפניהם שלא טפילה נינחו אלא לעצמן הן באים, ואין ברכחת הפת שווה לברכתן שהחאה פושתתן, ולאחריהן דלאו מני מזון נינחו ואין ברכלת המזון, (ד) מתווך לכך אמר רבבי כל המברך לאחר הין שבחרוך הסעודה בכל ברכחת המזון, הוא יטול ידיו במיטים אחרונים הרוי זה משובח, שהיין הבא לאחר המזון אינו פוטרו לין הבא בתוך הסעודה, שהרי הפסק בנמים ואסוח דעתא הוא, (ה) כדאמרין בעובי פסחים כיוון דאמר המכון נינחה, אסור למשיחי די לאו אסוח דעתא ולאו נטלה הוא אמר בריך על הין של אחר הסעודה המזון בורא פרי הגפן לסתור בין של סעודה, הא למורת רין זה לא קאי כלל אדריליל, לכך מברכין על זה לפניו ולאחריו ואם כן יין رسודותא במיטי מיטטר לאחריו כיוון רין דין ברכחת המזון לא פטר ליה, וברכחת המזון גופה לא קאי [אםaska], אלא אמתונא, הרוי עיניך רוואות שעריך לברך איןון דסעודותא לאחריו בטוף שתיזותא קודם שייטול, וכבר ימים מוקדם עטרכנו על שלחן רבינו, וחזרנו עליו לברך לעינינו אחר אותו יין דסעודותא ונראה הלכה לטעה, ולא רצה ליטול כתף לפניו לקבוע הלהקה לדורות, אבל מרגלא בפומתיה כל העוצה בן ינחו ברכות על ראשיו:

[קכ] (א) והשותה מים בסעודה חייב לברך על פעם ופעם שהוא שותה שהכל, אבל שעטה ושעה נטלה הוא שאין אדם שותה אלא עצמאו ועל

[קוה] (ט) לעולם אינו חייב. הובא גם בפרדים סי' פ"ג וחובא בשבח"ל סי' קמ"ג בשם רבינו שלמה ז"ל. (ט) שקורין שלשה. זה חסר בפרדים ובמחי"ז צד 89 שקורין שלמוררא ובשבח"ל שקורין סלطا ובם הסדרים שקורין שלש.

[קיט] (ט) יין הבא בחרוך הסעודה. הובא בפרדים סי' פ"ג וכן במח"ז סי' ע"ב. (ט) בכיצד מברכין. ברכות סי' ע"ב. (ט) לקינוח הפת. וכ"ח בפרדים וצ"ל לקינוח הפת ונמצאו לנכון בס' הסדרים. ובמחי"ז לקינוח סעודת והפת. (ט) מתווך לכך אמר רבבי כל המברך לאחר הין כיו. וכ"ה בפרדים ובמחי"ז וחומרכו (תוספות מערבי פסחים) היביא זוויל ובמחוזר וויטרי פירש ועל יין שבחרוך הסעודה צריך לברך לאחריו כיו. (ט) כראמרין בערבי פסחים. דף ק"ג ע"ב.

[קכ] (ט) והשותה מים בסעודה כו. כל הפטמן הזה עד סופו לא נמצאו בפרדים כי אחר הפטמים טן סי' פ"ד ינחו לו ברכות על ראשיו מתחיל סי' פ"ה והוא סי' קכ"א לפניו חפתחיל כל שודרכו לאכול חיו. וכן בדפוס קושטאאנטיניאן (דף ל"ז ע"ג) חסר ג"כ. ולעל בpsi ע"ה נמצוא ג"כ השותה מים בתוך סעודהו אפילו פעמיים הרבה צריך לברך על כל פעם ופעם.

ידי הרחק, [לפיכך] אין קבוע למים לפטור כל שתיתותיו [בפרט] ואשונה, אבל אין שאים שותה לחאותו ולהשביעתו ולהברותו אפילו ללא עצם, החם אמרו יש קבוע לין, וכיון דבריך אכסא קמא ושתה אפילו מאה כוסות ללא ברכה באוטו מעמד ליתן בה. (ב) וכבר פסק רבינו מושלם הגדול בחשיבותו אפילו מיא קמיה על השלחן דאייכא למיטר כל שעטה דעתיה עילויו, אפילו הכי בריך אבל זימנא, ולולום אין קבוע למים, דאיין אדם חור ושותה מים מרצוננה אלא אם העטמא דוחקו, כך ראה רבי:

[קכא] (א) כל שדרכו לאכול חי ואכלו מבושל כנון פירות, מברך שהכל, דאיישתני מדרכו והלថנו אישתני לברכה גרוועה, וכשהוא חי ודרכו לאכל בהכי ליבך ברכה הרואיה לה או פרי העץ או פרי האדמה, וכל שדרכו לאכל מבושל ואכלו חי מברך שהכל, דהא אכילתיה שלא כדרכו וסגי ליה בהכי, ובUMBUL מברך בORA פרי האדמה, שעיקרו לכך נברא ליאלך דרך בשול, (ב) ובנרטא דכיצד מברכין מפרשין דהינו כרתי (ג) בראשין פורשי בליעז, שהאכלו חי בטלה דעתה, ואומר אני בצלים ולפתות נמי דרכן לאכול מבושל, והאכלו חי משונה הוא ולימא שהכל, אבל יוקות מוכחין בנרטא שאין דרכו בשלקות אלא חין, כנון חורת וועלשין (ד) אפייא צדפניול בליעז, שיחליים בראשין בליעז ואי בשליל להו לא ברוך ולא טרי, ודעתו מברעת, ערמוניים לא נבראו אלא לצורך בישול, המבשלן במים מברך בORA פרי העץ, והאכלן חין משונה הוא בעניין ומברך שהכל וקרוב אני לומר (בין) [כן] בחבושין, ותלויה זו בידי כי לא שמעתי:

[קכב] (א) פעמים ראיתי את רבי שהביאו לפני על השולחן (ב) אגוזים

והעירותי שם בחורה א' שהמאמר נובע מסדור ריעיג דף ט' ע"א וע"ש גם בהערה ב'. ועיין בתמות ברבות מ"א ע"ב ד"ה אי שכחטו ולא כמחזר וויטרי שכטב מברכין למים ברכה בכל פעם ופעם כי. (ג) וכבר פסק רבינו מושלם הגדול בתשובתו. הוא ר' מושלם בר' קלוניומות והובא ג' ב' במחוזו שם ע' 40.

[קכא] (ה) כל שדרכו לאכול חי. והובא בסדרם סי' פ"ה ובמחוזו צ' 40. (ג) ובנרטא בכיצד מברכין. דף ל"ח ע"ב וע"ש בתומו ד"ה משכחת. (ג) בראשין פורשי בליעז. וכן רישי ברכות ט' ע"ב במשנה ברות שקורין פורשי והוא לשון צורת הישנה *שאלאק* וראייתי במחוז שם הובא פירש ב'. ושلتן פורש בליעז והמעתיק הציג אותו ב' במקומם בליעז. (ד) אפייא צדפניול בליעז. במחוז אפייא צדפניול, ובס' הסדרים אפייא צדANEL. ובסדרם לא הובאו המלצות הורות.

[קכב] (ה) פעמים ראיתי את רבי שהביאו לפני על השולחן אגוזים בדבש. לעיל סי' ק"ח ובסדרם סי' ע"ז הובא בך: «אגוז בדבש רבי מברך עליו בתוך הסעודה ומברך עליו שהכל לעז שנטחנה האגוז מכמות *שהיה*». וכאשר הובא לפני נראת שכון רישי לאחד מרבותיו טהה מברך בORA פרי העץ ורש"י סיים *ובענינו* «תהי דבש עיקר» ר' ל' ובענינו רישי הוי דבש עיקר וمبرך שהכל. ובעל שבלי' הלקט סי' קס"ג הובא ואגוז בדבש מצאתי בשם רבינו שלמה וצ"ל שטברכין עליו שהכל לעז שנטחנה האגוז מכמות *שהיה*. והסתמ"ג עשון כי' והובא בהרשותה במחוז הובא אגוז מטוגן בדבש כתוב הרב ר' שמחה זקיננו לפני רבינו שלמה שהאגוז הוא טהור. ומברך בORA פרי העץ וכן האמור ח"א סי' קס"ח הובא וכן אגוז מטוגן בדבש מברך בORA פרי העץ וכן כתוב במחזר וויטרי שנסדר לפני רבינו שלמה זכייל ולא כמו שכטב שם בענינו אחר שהבדש עיקר ויבורך שהכל. דוראי האגוז עיקר. וגם חכמי החותם ברכות לית' ע"ב ד"ה *טשכחת* הוביאו ואגוז מטוגן בדבש מברך עלוי בORA פרי העץ אגוז עיקר, ובଘנות טימוניות ברבות פ"ג סי' ח' הוביא ג' ב' ואגוזים מטוגנים בדבש כתוב במחוז מברך ב' פ' העץ

בדבש, (ג) שקורין יורבעם, וمبرך עליוו בורא פרי העץ, כי היה אומר לנו עיקר ודבש טפילה, אע"ס שטמוננות בדבש לא נשנה פרי מהויתו, ואין זה בישול, ובעני הוי דבש עיקר, אלא כדי הוא [רכ] לסטוק עליו:

[קבן] (א) הביאו לסתנו פירוח על השולחן (ב) פלני בה ר' יהודה ורבנן, אם יש ביןיהם אחד משבעת המינים, עליו הוא מברך תחילת וסוטר את השאר, כיוון דכלום לפניו ברכה אחת פטורת לכלן, וקסבר ר' יהודה חשוב עדיף, ורבנן סבר ר' חביב עדיף, מה שלב האדםओהבו ומחכמו משאר המינים עליו הוא מברך וסוטר את השאר, והלכה כרכבים:

[קבד] (א) וטעם אתה ר' אית' את רבינו שהביאו לפניו על השולחן בשאר של חידוש, או בשר (אי מוכחה) [טבושים] או ביצים מטוגנות בדבש, נוטל וمبرך [שהכל קודם שיבצע] ברכת המוציא, ואמר לי רק זה חביב בעני יותר מן הפת, ונוח לי ליחס ברכתו לשבח את קני באשר אני אהב:

[קכח] (א) ואילו מביאין לי המן פרי אחר לאחר שבירך על הראשונות, חזר וمبرך עליו, כיוון שלא היה לפניו בשעת ברכת הראשונות [לכא] מאן דפסטר לההiae:

[קבו] (א) אובליריש קנטיטיל ש היכא דכב עסודתיה עליה, כגון שאנו עושים בלילה לבירת מילה מברכין עליו המוציא, (ב) ולאחריהם ברכת המזון, כיוון דஅחשבניהם פיתה [לאקבווע] עיקר סעודתא עליוו (כגון) [כען] ברכה כי לחים ממש, (ג) כדארמין גבי טרוכנין, (ר) דר' זוטרא קבע עליוו סעודת שלש ברכות, (ה) ואי לא קבע סעודתיה אלא לתענוג בעלמא אכיל לו מברך עליוו בורא טני מזונות, הוואיל (הטני נתי) [מחמתה המינים נינהו], אבל לאחריהם לא מציע ליטיר על המזיה ועל הכללה, (ו) דלא מין מזון ומין מזיה נינהו, ולא סעד לבא, אלא על

ולא בדברי האומר שהכל משות דרבשא עיקר, אלא אדרבא אגנו עיקר עיב מורי רבינו בע"ז עביז.

(ז) אגויום בדבש. בפודס חסר שורה ובצל אגויום בדבש [ומברך עליוו ב"ז חען כי חי] אמר אגנו עיקר ודבש טפילהఆעים שטמוננת בדבש] לא נשנה פרי מהויתו. והשימות חמוטיק או המודיס מון בדבש עד בדבש. (ג) שקורין יורבעם. בס' תפודס שקורין ארבגען ובמחיז קוורין לו אב בשטרוי.

[קבג] (ה) הביאו לפניו פירות על השולחן. הובא גם בפודס סי' פ"ז ומחייב שם. (ז) פלני בה ר' יהודה ורבנן. ברכות מ"ז עיב.

[קבד] (ה) וטעם אתה ראיית את רבינו. הובא בפודס שם סי' פ"ז ובמחיז שם.

[קבה] (ט) ואילו מכיאין. הובא בפודס ובמחיז שם.

[קבו] (ט) אובליריש קנטטילש. בפודס מתחיל ואם אכל רקיין חלות דקון כגון אובליריש קנטטילש ובמחיז מתחיל לחמתה המין אובליריש וקנטטיל, ובס' התפודס מתחיל כמו לפגינו בסדור ר' חביב אובליריש וקנטטילש. (ג) ולאחריהם ברכת המזון. בפודס בשתות ולאחריהם ברכת חמוץיא והציג חמוץיל סיטון כוכב להורות כי בלתי טובן ובאמת ציל ברכת חמוץון. (ב) כדארמין גבי טרוכנין. ברכות ל"ז עיב. (ד) דר' זוטרא קבע עליוו סעודת שלש ברכות. הוא בגדרה שם ל"ח ע"א וציל מר זוטרא קבע עליוו סעודתיה וברך על חמוץיא וחלש ברכות. (ס) "וואי לא קבע סעודתיה, אלא לתענוג בעלמא אכיל לחו מברך עליוו בורא מני מזונות" זה נשפט בפודס ונמצאו לנכון גם במחיז וכבס' הסדרים. (ו) דלא מין מזון ומין מזיה נינהו. בפודס דלאו פון. מחתה חף ובמחיז דלא מין מזיה נינהה, ומין מזון הון. ובס'

השובע אכיל להו, וסני בכוורא נפשות רבות, כמו מיא וירוקא בעלמא, (?) מידי דהוה אכוסט את האורג דאמרטין החס לפניו בורא פרי הארץ ולכטוף ולא כלום: [קכז] (א) **המושיא** [יין] כדי מזינה כוס (ב) יפה, מאי כוס יפה, (ג) כוס של ברכה, (ד) ברכת המזון שהצרכו חכמים ליפותו (ה) כדאמרטין בברכות עיתור ועיטוף הדוחה ושתיפה חי ומלא: (ו) אמר רב נחמן כוס של ברכה ציריך שיחא בו אין חי רובע של רביעית הלוג כדי שיטונגנו במים שלשה חלקים מים ואחד אין כדי שעוטר על רביעית הלוג. ויש טועים בשמעה זו, לומר רובע רביעית, רובע הלוג [כדי שיטונגנו] ויעמוד על רביעיתelog, שהוא רביע הקב, וטעות הוא בידם, ורכותינו לא אמרו כן, וראיה לדבר (ז) מפסכת נזיר, עשר רביעיות הן חמש סטמאותא, כלומר בין ונדם, חמיש חיוורתא שנאמרו בשאר משקין, והשיב להאי דהואצת שבת גבי חיוורתא דשאר משקין, ועל כורח הנוי כולה רביעית הלוג נינהה דקא חשיב בהדיחו רביעית אין לנויר, דהוא חצי שיעורא של שמן התורה, כדאמרטין במנחות וחציelog שמן לתורה, (ח) וילפין לה במנחות:

[קכח] זוז מסדר תפילת המנחה.

(א) וכשהגע עת חפילת המנחה נטל ידיו (ב) ואינו צריך לברך, ואם אין לו מים ליטול ידיו אם יודע שיש מים לפניו עד ד' טילין ימתן עד שנייגע למקום מים ויטול ידיו ויחפלל, אע"פ שעופר ומין תפילה, אבל יותר מדי טילין יחלפל מיד ואל יכטל מן החפילה, ואע"פ שלא נטל ידיו מפני שאנוש הוא, (ג) ואע"פ שאמרו אמר רבינא לרבע חוי מר האי [צורבא] מרבען דאתי ממערבה ואמר כל שאין לו מים ליטול יקנח ידיו [בעפר] בצדור [ונקסטית] ואמר ליה, שיר קאמרת, מי כחיב ארוחץ [כמים] בנקיון (כפי) [כתב] כל מדי דמנקי, ועפר וצوروו נמי טינקן, (ד) ותו אמרין רב חסדא ליט אמן דמחדר אמייא בעידן צלחותא, הנוי טילי לקרית שמע, (ה) דברי לטיקרי בעידנא, אבל לחפילה דرحمי הוא כל אימת דבעי מצלי, בעי להזרוי אמייא, (ו) ועוד כמה עד ד' טילין, והני מילוי לפניו, אבל לאחריו פחות מטיל חזר, אבל מיל אינו חזר:

הסדרים הובא גיב לדלא טוני פון נינחו ואין מחייב נינחו. (ז) מידי דהוה אכוסט את האורג, ברכות לי' ע"א. וכן מלת האורז מתחיל כי' ב' מסדור רשי' ומתחילה הספר עד מלת האורז נאבדו הגליונות וברוך אליהם שהשגתי הכא' מפארמא ונמצא שם החסר בכ"ב.

[קכז] (ח) **המושיא** אין כדי מזינה כוס. שבת ע"ז ע"ב במשנה, וזה לא הובא בפרדס. (ז) יפה. בוגרא שם כדי מזינה כוס יפה. (ג) כוס של ברכה. גمرا שם. (ד) ברכת המזון שהצרכו חכמים ליפותו כדאמרטין וכו'. הוא לשון רש"י בוגרא שם. (ה) כדאמרטין בברכות. דף נ"א ע"א. (ו) אמר רב נחמן. גمرا שבת שם, ובכאן נוסף על לשון הגمرا דברי רש"י שם. (ז) ממס נזיר. דף ל"ח ע"א. (ט) וילפין לה במנחות. דף פ"ח ע"א זט"ט ע"א.

[קכח] (ט) וכשהגע עת חפילת המנחה נטל ידיו ואינו צריך לברך. נבע מסדור ריעג דף י"ז ע"ב ומובה בטמור סי' רל"ג בשם ריעג ועין במרן ב"י שם. וכן הובא במחוז סי' ע"ה. (ג) אינו צריך לברך. וכייה בסדרעיג שם וכן בכ"ב, וכט' הסדרום. אבל במחוז בשעות צריך לברך ותיקן לנכון הרשותה שצ"ל אין צריך לברך. (ט) ואע"פ שאמרו וכו'. ברכות ט"ז ע"א. (ז) ותו אמרין. גمرا שם גם זה הובא בסדרעיג שם. (ט) דברי לטיקרי בעידנא וכו' דرحمי הוא דראימת דברי מצלי. היה הוספת ריעג. (ו) ועוד כמה וכו'. עיין בטור או"ת סי' רל"ג.

[קכט] (א) מנהה גROL ה משש שעות ומחצ'ה ולמעלה, מנהה קטנה מהשע' שעות ומחצ'ה ולמעלה, (ב) פלג המנהה אחת עשרה שעות חסר וביעית, (ג) חפילת המנהה עד הערב, ר' יהודה אומר עד פלג המנהה, ושל מוספין מתחפלל כל היום. (ד) אמר ר' יוחנן נקרא פושע, (ה) ולית הילכתא כרב הונא דאמר אסור לאדם שיטעום כלום (ו) קורם שיתפלל תפילה [מוספין], ולית הילכתא כר' יהושע בן לוי דאמר כיון שהניע זמן תפלה אסור לו לאדם שיטעום כלום קורם שיתפלל תפילה] המנהה. (ז) והיכא דפשע ולא צלי דטומף עד זמן דטמא תפילה המנהה, אחת מצלי מרישא דמנהה ובתרן אין דטומף. (ח) דתנו רבנן היו לפניו שתי תפילות, אחת של מנהה ואחת של מוספין, מתחפלל של מנהה ואחר כך של מוספין, ר' יהודה אומר מתחפלל של מוספין, ואחר כך של מנהה, שזו מצוה עוברת, וזה מצוה שאינה עוברת. ואמר ר' יוחנן הלכה מתחפלל של מנהה ואחר כך של מוספין,מאי טעם א כיון דטמא ליה זמן תפילה המנהה (ט) כמוון דשכיחין חרויחו דטמי. (י) שכח ולא החפלל ערבית, מתחפלל שחרית שתים, שכח ולא [החפלל] שחרית, מתחפלל במנהה שלשה, של ערבית ושל שחרית ושל מנהה, בתחילה מתחפלל תפילה המנהה בעיטה ואח'כ' דמוספין. (יא) תננו רבנן טעה ולא החפלל מנהה בערב שבת, מתחפלל (בשבתו) [בליל שבת] שתים של שבת, (במנהה) [טעה ולא החפלל מנהה] בשבת, מתחפלל בטוצאי שבת שתים של חולן, וטבדיל בראשונה ואני מבדריל בשנייה, ואם הבידיל בשנייה ולא הבידיל בראשונה, שנייה עלתה לו, ראשונה לא עלתה לו:

[כל] וזה סדר תפילה ערבות.

(א) תפילה ה ערב אין לה קבוע, [מאי אין לה קבוע]. אי נימא دائול ומצל' כולי לילא, ליתני תפילה העבר כל הלילה. (ב) אלא מי אין לה קבוע, אינה קבוע, כמוון דאמר תפילה ערבית רשות והלכה כדברי האומר רשות, (ג) וכי קאמירין תפלה ערבית רשות או חובה, הנני מיל' היכא דלא קא בעי לצלווי כלל, אבל אי צלי (אי) קבלה עלייה בחובה, ואי טעי בה הדר ומצל' דאי לא תימא היכ' בראש' חדש [דקאמירין] טעה ולא הוכיר של ראש חדש בערבית, אין מחוירין

[קכט] (ט) מנהה גROLה. ברבות כי ע"ב. (ג) פלג המנהה כי. עיין בראשי' במנרא שם. (ד) חפילת המנהה עד הערב. משנה ברכות כי ע"א. (ד) א"ר יוחנן נקרא פושע. שם כ"ח ע"א. (ס) ולית הילכתא כרב הונא דאמר כי. שם כ"ח ע"ב. והובא בבה"ג ברכות פ"ד (דף ד' ע"ב). (ו) קורם שיתפלל תפילה מוספין כי. הופתני כמו שווא במנרא שם וכ"ח לנכון בכ"י ב' וב' הסדרים ובמה"ז ובבה"ג שם והמשמעות המוטתק מן תפילה עד תפילה. (ז) והיכא דפשע ולא צלי דטומף, הוא לשון בה"ג שם. (ט) דת"ר היו לפניו שתי תפילות. ברכות כי' ע"א, וחובא בבה"ג שם. (ט) כמוון דשכיחין חרויחו דטמי. ובמה"ז השדות כטב' ב' כמוון דשכיחין חרויחו דטמי. נסתטה התמלת. (ו) שכח ולא החפלל ערבות. כ"ה בבה"ג שם. (ט) תיר טעה ולא החפלל במנהה בע"ש. ברכות כי' ע"ב וחובא בבה"ג ריש פ"ד דברכות דף ג' ע"ד.

[כל] (ט) תפילה הערב אין לה קבוע. ברבות כי' באמשנה וחובא בבה"ג פ"ד דברכות (דף ד' ע"א). (ז) אלא מי אין לה קבוע. גمرا שם כי' ע"ב ותלשן לפניו הוא כלשון הכתיג' שם הוא בארכיות יותר ע"ש. (ט) וכי קאמירין כי. כל חלשן עד סוף הסופין הוא מבה"ג שם ועין ברא"ש פ"ד סי' ב' מה שחקשה על ח"ג ועין בטח' א' 42 חורה י' שתאריך בותה.

אותו, שאין מקדשין את החדש אלא ביום. מי אירא ראש חדש חיטוק ליה דבריים טובים וכשבותה נמי אין מחזירין אותו, דהא חפילה ערבית רשות היא, אלא שמע מינה כי קאמרוי חפילה ערבית רשות, הני ملي היכא דלא קא בעי לעצלוּי [אבל היכא דקבעי לעצלוּי] שוויה עליו כחובה, ואי טען בשכת וביום טוב מהדרין ליה, (ד) ועוד קאמרין אמר ר' זעירי ידען חברין בבלאי למאן דאמר חפילה ערבית רשות, (ה) כיון דהתר גנוו לא מטריחנן ליה, מכלל דכל כתה דלא החיר גנוו מטריחנן ליה, והיכא נמי כיוון דטכלי גלי דעתיה (ולא קבע) [דלא קבע] למיטפר נפשיה, ואי טען חדר מצלי:

[קלא] (א) מאימתי קוריין את שט בערביין, משעה שהחננים נכנני לאכול בחרומתן, עד סוף האשטורה והראשונה דברי ר' אליעזר, וחכמים אומרים עד חצאת, רבנן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. (ב) תננו רבנן חכמים עשו חיזוק לדבריהם, שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ויאמר אכם לבתו, ואוכל קיטמא [ואשתה קיטמא], ואישן קיטמא ואחר כך אקרא קריית שט ותחפלל, ונמצא ישן כל הלילה, אלא אדם בא מן השדה, ננסם לבית הכנסת, או לבית המדרש, ואם רגיל לקרות קורא, ואם רגיל לשנות שונה, וקורא קריית שט, ואחר כך תחפלל, ואוכל פיתוח ומברך, וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה:

[קלב] (א) אמר ר' יהושע בן לויause שקרא אדם קריית שט בבית הכנסת מצוה לקורתה על מיטתו. אמר ר' יוסי מאיר קרא גנוו ולא חחתאו אמרו בגלבנכם על משכנכם [וזומו סלה] (תהלים ד' ה'). (ב) אמר רב נחמן אם תלמיד חכם הוא אינו צריך. (ג) אמר ר' אבין אף תלמיד חכם צריך לטימר האי קרא (כ') בידך אפקיד רוחני וגוי (שם ל"א ו'). (ד) אמר ר' אליעזר כל הקורא קריית שט על מיטתו, כאילו אווחח חרב של שתי פיפורות בידיה מאיש שט (ה) אמר מר זוטרא ואי חימא רבashi מירושא דעיניא כתיב יעלוא חסידים בכבוד יוננו על משכנתם (שם קמ"ט ה') [וכתיב בתריה רוממות אל בגנותם וחרב פיפורות בידם (שם ו')]. (ו) אי אישתלי ולא קרי קריית שטם באורתא קרי (ז) עד עמודא דיטמא. (ח) תנן

(ז) ועוד קאמרין אמר ר' זעירי ידען חברין בבלאי. בכח"ג שם ועוד קאמרין אמר זעירי הני חברין בבלאי. ובגמ' שבת ט' סע"ב אמר אבי הני חברין בבלאי. ובסדרור כי' ב' אמר זעירי ועוד קאמרין אמר זעירי ידען חברין בבלאי, ובס' הסדרורים ועוד קאמרין אמר רב זעירי ידען חברין בבלאי וכמ"ז הני חברין בבלאי בלי שם האומר. (ט) כיון דהתר גנוו. בוגרא שם כיון דשוא לית חמימותה אבל בה"ג הובא גנוו.

[קלא] (ט) מאימתי קוריין את שט בערביין. ברכות ב' ע"א במשנה והובא בה"ג פ"א דברכות בחתחלוּן. (ט) תיר החכמים עשו חיזוק לדבריהם. שם בוגרא ר' רע"ב והובא בכח"ג שם וכאן הובא כלשון הכתיב.

[קלב] (ט) אריביל. בוגרא שם ד' סע"ב והובא ג' בכח"ג שם וכן בסדרור כי' ב' ובס' הסדרורים. (ט) אמר רב נחמן. שם שם ובכח"ג הובא אמר נחמן בר יצחק. (ט) אמר אבין. בוגרא ובכח"ג אמר אבי. וגם בכ"י ב' אמר אבין. (ט) אמר אליעזר. ברכות ח' ע"א ולפנינו הגוי אמר יצחק אבל בכח"ג ותר"ף והרא"ש הגוי ג' אמר אליעזר. וכן בכ"י ב' ובס' הסדררים הגוי אמר אליעזר. (ט) אמר מר זוטרא ואי חימא רבashi מירושא דעיניא. בוגרא שם. (ו) ואי אישתלי ולא קרי ק"ש באורתא. בה"ג שם. (ז) עד עמודא דיטמא. בכח"ג שם עד דסליק עמודא דיטמא. (ט) תנן. צ"ל דתנן במנו שהוא בכח"ג.

רבנן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר. (ט) ואמר [רב יהודה אמר] שטואל הלכה כרבנן גמליאל:

[כלג'] (א) תניא ר' שמtron [בן יהאי] אומר פעמים ש אדם קורא קריית שמע [שתי פעמים] בלילה, אחת קודם שיעלה עמוד השחר [ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר] וויצו באחן ידי חוכמו, אחת של לילה ואחת של יום. (ב) ואמר ר' חייא בר חנינא אמר ר' יהושע בן לוי הלכה בר' שמtron בן יהאי אמר פעמים שמע שתי פעמים ר' שמtron בן יהאי אומר משום ר' עקיבא פעמים ש אדם קורא קריית שמע שתי פעמים ביום, אחת קודם הנץ החמה, ואחת לאחר הנץ החמה, וויצו באחן ידי חוכמו, אחת של לילה ואחת של יום, ואע"ג קודם דקולם הנץ החמה יטמא הוא, כיון דאייא אינשי דגנו בההוא שעתה נפיק ידי חוכמו דילילא. אמר רב אחא בר חנינא אמר ר' יהושע בן לוי הלכה בר' שמtron [בן יהאי] שאמר משום ר' עקיבא. (ג) אמר ר' זירא וכבר שלא יאמר השכיבנו: (ד) קריית שמע דערבית, והלל נלילי ססחים (ה) [ואכילת פסחים] מצוותן עד שיעלה עמוד השחר:

ליקוטין.

[קלד'] (א) פעם אחת שכח רבינו ולא אכל מצה אפיקומן אחר סעודתו קודם ברכת המזון, ולאחר כך הווילר, ולא רצה לאכול הימנו, לפי שהו צוריך לברך אחריה ולשותות מכם של ברכה, ואי אפשר לשחות בין כום של מזון לכום של הלל, (ב) דעתך רבנן בין הכותות הללו אם רצה לשחות ישתה, בין שלישי לרבייע לא ישתה ולא רצה לברך עליה ברכת המזון בלבד איין, לפי שתיקנו [חכמים] כוס שלישי עלייה, ונראה שהוא צריכה כום, ואפשרו לאחר כום רביעי של הלל (ו) לא רצה לאכול המצאה ולברך ברכת המזון, מפני שהוא לא ר' כסות בלבד, אכל כום חמישי לא התקינו, ומפני כך נמנע מלאכול מצה אחר ברכת המזון, והחזק הטעם בדבר זה שאין צוריך להזכיר ולאכול מצה, לפי שסתם מצות שלנו עשוות כתיקון חכמים, ויש בהם שיטור לשות מצה, ומזה שאוכל בוגר סעודתו עולה לו לשם מצה, הוαι וונעשה בהם שיטור כתיקון חכמים לשם מצה, (ג) וכן נהג רבינו מנוחתו כבוד:

(ה) ואמר שטואל הלכה כרבנן גמליאל, תקנתי ואמר רב יהודה אמר שטואל. ברכות ח' ע"ב והובא לנכון בכח"ג, בכ"י ב' ובכ' הסדרדים.

[כלג'] (ו) תניא ר' שמtron [בן יהאי] אומר. ברכות ח' ע"ב, והובא בכח"ג (דף א' רעיב). (ז) ואמר ר' חייא בר חנינא. בוגרא וכבה"ג אמר אחא ביר חנינא וכן בן בכ"י ב' ובכ' הסדרדים הובא לנכון אמר אחא. (ח) אמר זירא, ברכות ט' ע"א והובא בכח"ג שם. (ט) קיש דערבית. גמרא שם והובא בכח"ג שם. (ט) ואכילת ססחים. הוספה כי כתו שחוא בוגרא ובכח"ג בכ"י ב' ובכ' הסדרדים ליתא ג"ב.

[קלד'] (ט) פעם אחת שכח רבינו ולא אכל מצה אפיקומן, הובא בסדרס סי' קל"ב (דף ר' זירא) ובשכלו הלקט סי' רוייח (דף ק' ע"ב) כתוב רבינו שלמה וציל בהלכות ספח שסדר פעם אחת שכח רבינו ולא אכל מצה אפיקומן כי, וכן הוא במחוז צד' 286, וישוין בס' האורה סי' צ' (צד 164) ונבחירה ט"ז. (ט) דעתך רבנן. ססחים קייז ע"ב. (ט) וכן נהג רבינו טנחותו כבוד. כ"ה גם בסדרס אבל במחוז ה"ג, וכן נהג רבינו שלמה ס"ב. יותר נזכר נכון שציל כתו לפניו וכסדרס וכן נהג רבינו מ"כ, כוונתו לאחד מרכבותיו של ר' זירא. בס' הסדרדים ליתא וכן נהג רבינו אבל בכ"י ב' בתוכ ג"ב וכן נהג רבינו מ"כ.

[קלה] (א) והשלש מצות טברך אחת לברכת המוציא, ואחת לאכילת מטה ולכזע ולכורנה האחת, וכן אמר לנו ר' יעקב משום אביו הויל ושלשנן כאו לשם מצוה תיעשה מצוה בשלשנן, אבל שאר בני אדם מניחין השלישית שליטה, ולא נכון לעשנות כן.

[קלו] (א) המבשלה כתמה חכשליין ביום טוב ולא אכל מכולם כתוק הסעודה הויל ולצורך יום טוב נתבשלו מתחילה ועכשו אין צריך לאכול מכל אחד ואחד אין בכך כלום ולא הוא מכניין מיום טוב לחול:

[קלז] (א) בממ' עכורה זורה בפרק ראשון תניא משטיה דרב מאיר בשעה שהמלכיפים מניחים כתריהם בראשיהם ומושתחים לחמה טיד כועס: (ב) אמר רב יוסף לא ליצלי אוניש בטומפין בתלת שעוי קטנית ביומה קמא דרישא דשתא ביחיד, (ג) כיוון דרפקייד דין מדחין, (ד) פ' כלומר אל יתפלל אדם תפילה הטומפין אם יחיד, או בכיה או בשדה, ובא לתקון תפילהו, ולשאול צרכיו מאת המקום ביום ראש השנה, שהוא התחלת לכל השנה כולה, והקב"ה דן את עולמו, את מי לחיים ואת מי למות, וקוצב את פרנסתם, לפיקד אל ייכנס זה יחיד באותן שלוש שעות, שהן שעת הכם וגו' שעת הרין, ושמא ראה הקב"ה באחד מבוריותיו שום דבר חטא, ונתחיבנו כליה לכעום עליהם, וזה נכסם באותה שעה שעת הכם, וימצא נס בו עון, אל יטה אונז כלפי חסד, הויל ואינה שעת רצון: (ה) אי הבי אPsiלו ציבור נמי, (ו) משות האי טעמא שאוthon שעות איןן של רצון גם העצבור אל יתפללו, וטטרץ [דציבור] נפשי רחמי, (ז) כלומר טרוכים רחמייהם, כל אחד ואחד מבקש רחמים על עצמו, ונתקבצנו כולם, אין הקב"ה מאבד את עולמו אPsiלו בשעת הכם מניח להם, שנאמר הן אל כביר לא ימאמ (איוב ל"ו ה), אבל ייחד אין לו סוע, הויל ואיז עמו אחרים החבירים רחמים, (ח) אי הבי [דריחו] דצפרא נמי, (ט) כלומר אותו ייחד ואין עמו זכות אחרים שהם טרוכים, אין השעה מועלת לו בכל תפילה שיש לו להתחפלל באוthon יום שהוא ראשון לכל השנה, בין תפילה הבקר, בין תפילה הטוסף, וטטרץ [לא] כיוון דאייכא ציבורא דקה מצלי לא מדחין, (י) שאוthon שלוש שעות הן זטן תפילה יוצר, ושעה עוברת היא, יש ציבור שמתפלליין באוthon שעה בשום מקום, אי ליכא הכא, אייכא

[קלה] (ו) והשלש מצות טברך אחת לברכת המוציא וכו'. הובא בכ"י ב' מהסידור וכן בס' המסודרים בסוף הלכות ספחים ובמחרץ' כד' 271 הלשון מתוקן יותר: והשלש מצות רבי אומר טברך באחת החמושיא, ובאחת על אכילת מצה, וב齊עת לאפיקותן, ואחת לבריכת חילול, וכן אמר לו רבנו [צ"ל וכן אמר לי רבי] ר' יעקב בר' יקר חזקן משות אביו הויל ושלשנן באו לשם מצוה תיעשה מצוה בשלשנן, אבל שאר בני אדם מניחין השלישית שליטה, ולא נכון לעשנות בן ע"ב. ונמצאה הרבה גם ברש"י בוגרא שחביבא מورو ר' יעקב בר' יקר חזקן.

[קלו] (ו) חטfell כתמה חכשליין ביו"ט וכו'. הוא ג"כ מן הליקוטין, וזה הובא במתחיז בדין עירובין כד' 287 פ"ז ע"ז.

[קלז] (ו) בממ' ע"ז פ"א. הוא דף ד' ע"ב. (ז) אמר רב יוסף. שם שם. (ט) כיוון דרפקייד דין מדחין. עיין בוגרא שם בני' אחרית. (ט) פ' כלומר כי עד ואינה שעת רצון. לא נמחא בפורשׂי בוגרא שם. (ט) אי הבי אPsiלו ציבור נמי. גمرا שם. (ו) משות האי טעמא. הוא חփוי על זה. (ז) כלומר טרוכים רחמייהם. הוא ג"כ מהפירוש. (ט) אי הבי. גمرا שם. (ט) כלומר אותו ייחד. הוא מן הפירוש. (ט) שאוthon שלוש שעות. הוא ג"כ מהפירוש.

בדוכתא אחורי, ומtopic שתקב"ה מניה שעזה הкусם לרבים, ינוח גם ליה, אבל תפילה המוספין אין לה קבע, יש שמקידמין ויש שמאחרין, ושמא לא יצטרף עם שום ציבור שמתפללים באותו שעזה בשום מקום, או ליכא הכא בעולם, לפיכך יאחר עד שייה שעת רצון, ואם יזכה גם ביחיד, ויש להבין מכאן שבשעה שהרבנים מתפללים בה מועלת לחיד אפלו אינם עטחים ביחיד, לפיכך צריך כוונה:

סליק סידרא כל יומא:

וזה סדר דראש השנה.

[קלט] (א) דרישו ה' בחמצאו (ישע"י נ"ה ו'). (ב) אילו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום החפורים, וועושין בהן תשובה, ומעניין בהן, ומשכימים בכל יום לבית הכנסת לפני עמוד השחר ובקשיים רחמים, ומנהג לעוטר במצוות שבת לפני דאש השנה, וכגדתחיל פותח שליח ציבור בתילה אשורי יושבי ביתך וגנו, ועונים אחריו עד תחילת ה' ידבר פיזונו, ועוטר שליח ציבור לפני התיבה ואומר קדיש אם יש שם עשרה, ותפילה של רחמים, כתו שחן על הסדר, ואחר כך סליחות וידוי, ותפילה של חול, כל עשרה ימי תשובה מרأس השנה ועד יום החפורים אומר בסוף מגן זכרינו וכו', ובסוף מהייה המתים מי כמוך, ואומר במקום האל הקדוש המלך הקדוש, המלך המשפט, ואומר בסוף הודאה זכור רחמן וכחוב לחיים, ובסוף שים שלום בספר חיים ברכה ושלום, ובשחריות ובמנחה לאחר שמונה עשרה אומר אבינו מלכנו וכו', ואותן ימים אין כתعنית ציבור, לפיכך אין קורין בשני ובתמיישי שלחן ויחל כי אם כסדר השבת כמנהג שאר ימות השנה, ובשבת אין אמרים אבינו מלכנו, לא בערבית ולא בשחרית ולא במנחה:

[קמן] (א) והמלך המשפט שהוקשה בה, שהיה לנו לוטר מלך המשפט, נס אני הקשיתי בה שנים רבות, (ב) ונראה לי שהגרסאות לפי מרצויהם שנוראים להרגיל בגירסתן והמלך המשפט וגם המלך הקדוש, אך שלא לשנות את מנהג הראשונים יש לנו לסוטר על כמה מקראות שדיברו בלשון זהה, בספר יהושע, יהיו בנטווע העם מהאליהם וגו' נושא (ארון ברית), [הארון הברית] (יהושע ג' יד) ואני לנו לוטר שהארון עצמו ברית, אלא הלוותה שבו ברית, כתו שקרואו בכמה מקומות ארון ברית, ארון העדות, בספר מלכים ויקץ (אחר) [המלך אחז] את המוגנות

[קלט] (ה) דרישו ה' בחמצאו. כל חסימן נמציא גם במחזיו ס"י שי"ג (צד 845).

(ג) אילו עשרה ימים כו. ר' י"ח ע"א.

[קמן] (ה) והמלך המשפט שהוקשה בה. הובא ג"כ במחזיו שם וכן בפרוט בלקוטים בטופר חסר (דף נ"ח סע"ד). וכן הוא בחופש מטומנים בתשובה רשי' נתן בר טכיר תשובה ד'. (כ) ונראה לי שהגרסאות לפי מרצויהם שגורים להרגיל בגירסתן, וכ"ה בכ"ו ב' רק שם בטעות שהגר סוכים וצ"ל שהגרונותים ובמחזיו הגוי יותר מירושת ואומר לבני שהגרונותים לפי מרצויהם שנ בגורותם ובפרוט בטעות ואומר לי לפי [צ"ל לבני] שהגרונותים [צ"ל שהגרונותים] לפי מרצויהם שנ [צ"ל שנ] בגרסתם, גם בטעות שם חמלן הגדל וגם המלך המשפט צ"ל המלך המשפט וגם המלך הקדוש. וכן תראה ברשי' ברכות. י"ב ע"ב שכחט המלך המשפט כמו מלך המשפט כמו נושא הארון הכרית כמו ארון הברית, וכן המוגנות המכונת, שהוא כמו מסגורות חפכונות וכן העמק הפגרים כמו עמק הפגרים עכ"ל.

(ו) המכונות (ט"ב ט"ז י"ז) (ג) ית גדרני בסיסי אל. ובספר ירמיה (ד) וכל [ה]עמך הפגנים והרישן (ירמ"י ל"א ל"ט) כמו עמק [ה]פגרים, ואת [ה]מצווח הנוחית אשר לפניהם (ה) (ט"ב ט"ז י"ד) (ויתן) את [ה]ספר המקנה (ירמ"י ל"ב י"ב) יתן חביבי (לנו) [לבו] וימצא הרכה לעזרה. שלמה בר יצחק:

[קמא] (א) קודוש היום של ראש השנה בן הוא, בורא פרי הגפן, ואשר כhor בנו, ישחינו, ואם חל להיות שבת אמר שלש מקראות של ויכלו תחילת, ומברך בורא פרי הגפן, ואשר כhor בנו, ומוסיף בו ותן לנו ה' אלהינו באבבה את יום המנוח הזה, ואת יום הזכרון הזה, זכרון תרוועה באחבה מקרא קודש וכו', וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון, למצויא שבת טברך יקנאה", וכחפילה בטקס ותנתנו אומר ותודיעינו משפטיך צדיק וכו', ושל שאר [טועדים] הוא מטפר והולך בסדר קדושים, (ב) כראמיין בעלמא סדר הבדלות הוא מונה:

סדר ברכות של ראש השנה כך הוא.

[קמב] (א) שליח צבור [אומר] אבות ונברות וקדושים השם, ומולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע, ואומר עכודה והודאה וכרכת כהנים:

[קמן] (א) ומניין שאומרים מלכיות זכרונות ושופרות, שנאמר ותקעת בחצוצרות וגוי (במדבר י"י) שאין חיל אני ה' אלהיכם (שם שם), ומה ת"ל אני ה' אלהיכם, זה בנה אב, כל מקום שנאמרו מלכיות יהא אזכור השם עליהם. (ב) ר' נתן אמר ותקעת בחצוצרות, אילו שופרות, והיו זיכרון, אילו זכרונות, אני ה' אלהיכם אילו מלכיות, ואם אין מה ראו חכמים לומר מלכיות ואחר כך זכרונות ושופרות, אלא המליכתו תחילת ואותה בקש ממנו שיוכר לך, וכן בשופר של חירות שנאמר והיתה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו גוי (ישע"י כ"ז י"ג):

[קמד] (א) ואין פוחתין מעשרה מלכיות, ומעשרה זכרונות. ומעשרה שופרות, (ב) הני עשרה מלכיות בוגר מי בוגר עשרה הילולין שאמר דוד בכאר תילים, (ג) הילוליין (עשרה) [טובא] הו, [היליה] הילו אל בקדשו וגוט (תהלים

(ו) ית גדרני בסיסי אל. ציל ית גדרני בסיסיא, והוא התרגם על המכונות, ובכ"י ב' חסר זה. (ז) וכל עמק הפגנים ותדן כי כל השיבושים חמת גם כן בכ"י וחסר שם מחתימת שלמה בר יצחק.

[קמא] (ט) קידוש חיון. נמצאו ג"כ במחוז סי' שיד. (ט) כראמיין בעלמא סדר הבדלות הוא מונה. חולין כ"ז ע"ב.

[קמב] (ט) שליח צבור אומר אבות ונברות. הוא נובע מבחיגת ה' ר' ר'ית (ו' ל"ז ע"ג) והובא גם במחוז צד 846. וע"נ ר'יה ל"ב ע"א.

[קמן] (ט) ומניין שאומרים מלכיות. בחיג ומיחו שם, ובגמרה ר'יה שם הוא בלשון אחר. (ט) ר' נתן אומר כי. ספרי בחולותך פיסקא ע"ז המתחיל אני ה' והובא גם בכחיג שם.

[קמד] (ט) ואין פוחתין מעשרה מלכיות כו', ר'יה ל"ב ע"א במשנה. (ט) הני עשרה מלכיות בוגר סי'. גמרא שם. (ט) הילוליין עשרה הוא הילו אל בקדשו וכחיב הילוחו בתקע שופר. תקנתי טובא הו וכחיה לנכון בכ"י. ובגמרה שם הגני הילולים טובא הו חנק רכיבת הילוחו בתקע שופר.

ק' א') וכתיב הללו התחז שופר. (שם שם ג') (ד) ר' יוחנן אמר בנגד עשרה מאמרות שבנהן נברא העולם בראש השנה .

[קמיה] (א) מתחילה בתורה ומשיים בנביא. ר' יוסי אומר אם החלים בתורה יצא , (ב) והתניא ר' יוסי אומר אם החלים בתורה הרי זה משוכת, אימא משלים, והוא אם החלים כתני, וכי אמר (משלים) מתחילה בתורה ומשלים בנביא, ר' יוסי אומר משלים בתורה ואם החלים בנביא יצא, תניא נמי וכי ר' אליעזר בר' יוסי אומר ותוין הוא משלייטין בתורה, וכן הלכה כוותיקין וכרכ' יוסי :

[קמו] ומתחילה שלש מקראות מן התורה תחילתה, ואומר בכתב בתורתך, ושלש מן הנכאים באחרונה, ואומר בכתב על יד נביאך, ושלש מן הכתובים באמצעותו, ואומר בכתב בדבריו קרשך, ומשלים מקרה העשורי בשל תורה, ואומר בכתב בתורתך כתוב לאמר שמע ישראל :

[קמן] (א) תננו רבנן הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לויים וישראלים גרים ועבדים משוחרים הרי אילו מוצאים, וטומטום ואנדרגונים ומישחצין עבר וחציו בן חורין אף עצמו אין מוציא. אנדרוגינוס מוציא את מינו ואין מוציא את שאינו מינו, טומטום אין מוציא לא את מינו ואת שאינו מינו, ונשים פטורות מתקיעת שופר, דהוה ליה מצות עשה שהומן גרמא [כל מצות עשה שהומן גרמא] נשים פטורות . (ב) אין מעכביין את (הנשים ואת) התינוקות מתקוע בשופר ביום טוב ומהעסקין עד שלילתו, (ג) אמר ר' אלעזר ואפילו בשבת, [תנ"ה ומתחעסקין בתינוקת עד שלילתו ואפילו בשבת] ואם הגע לחינוך מצות אסור :

[קמיה] (א) המתעסק ללטוד לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא , (ב) תנא דבי (ר') שטואל (ג) כל (מלאה) [מלאתה עבדה] לא תעשו (במדבר כ"ט א) יצא תקיעת שופר וודידת הפת שהיא חכמה ואין מלאה :

(ד) ר' יוחנן אמר בנגד עשרה מאמרות שבנהן נברא העולם בראש השנה. גמרא שם והמלות "בראש השנה" נספחו ולשוני בגמרה שם כתוב על עשרה מאמרות שהעולם נברא בראש השנה. ובמהcio נספף עוד והי ניתנו כי והוא מגמרא שם ואח"כ הוסיף עוד מסטר שלם והאי דלא חשיב ויאמר אלהים לא טוב היהota האדם כי והביא גם את פרדרא עד הסיום [צד 847] שלא כתיב בהו מאמר בהדייא ואח"כ כתוב בראש השנה מתחילה ובאמת המלות "בראש השנה" סוטבות למטה אחר המלות ר' יוחנן אמר בנגד עשרה מאמרות שבנהן נברא חulos כתו שהבאתי בחחלה החערה.

[קמיה] (ה) מתחילה בתורה ומשיים בנביא. ר'יה ל"ב סע"א במשנה ולפנינו ומשלים בנביא. (ג) והתניא. גמרא שם ל"ב ע"ב .

[קמן] (ט) תיר הכל חייבין. ר'יה כ"ט ע"א. (ט) אין מעכביין את הנשים ואת התינוקות. ר'יה ל"ב ע"ב במשנה. וחובא גם בבה"ג ה' ר'יה (שם ל"ח ע"ב). והמלות ואת הנשים ליתא, ונמצאים גם בס' הסדרדים ובכ"י ב'. וחותלות תנ"ה ומתחעסקין הוסיף בכו שהוא בגמרא וחובא גם בבה"ג ובס' הסדרדים ובכ"י ב' ובמהcio צד 847. (ג) א"ר אלעזר ואפילו בשבת. שם ל"ג ע"א בגמרא.

[קמיח] (ט) מתחעסק ללטוד. שם ל"ב סע"ב במשנה. (ג) תנא דבי ר' שטואל. שם דף כ"ט ע"ב ותケנתי דברי שטואל וגם בס' הסדרדים הובא תנא דבי רבי שטואל ובכ"י ב' תניא ר' שטואל. (ג) כל מלאכת לא תעשו וכו'. וכ"ח בכ"ב ותケנתי כל מלאכת עבדה לא תעשו, ועיין בתומו שם ד'יה כל מלאכת עבדה.

[קמṭ] (א) אמר ר' יצחק כל שנה שני חוקין לה בתחילת טריין לה בסופה, מי טמא דלא איערככ שטן, (ב) דלאו דאיקלע ראש השנה בשבתא, אלא (דאיקלען) [דאתהילך] אונסא. (ג) וכל היכא דאיקלע ראש השנה בשבתא לא חוקין, (ד) דאמר (רבא) [רנה] הכל חיין בתקיעת שופר [ואין הכל בקיין בתקיעת שופר] ניריה [שמא] יטלו ביו וילך אצל הבקי, ויעברנו ר' אמות ברשות הרבים והיינו טעם דלולב ודמנילה.

[קנ] (א) אמר ר' אבהו למה חוקין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו בשופר לפני בשל איל, כדי שאוכור לכם עמידתו של יצחק, ומעלה אני עליהם כאילו עקרותם עצמים לפני :

[קנא] (א) כל השופרות כשרין, חז' משל פורה מפני שהוא קרן. א"ר יוסי לא כל השופרות נקראו קרן והכתיב והוא במשוך בקרן היוכל כשתעכטם [את] קול השופר וגוי (הוושע ו' ה'). (ב) ורבנן אמרו [כל השופרות] אייקו שופר ואייקו קרן, דסורה קרן אייקו, שופר לא אייקו, שנאמר בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרני (דברים לג' יז') (ג) ועוד דאין קטגור נעשה סניגור, מעשה עגל, (ד) וכן בחן גדול לא נכם לפניהם ולפניהם בגין זיהב, משום זהב העגל, (ה) מאי משטע דהאי יובל לישנא דידירא הוא, אמר ר' עקיבא שכן בערבייא קורין לדידרא יוכלא :

[קנב] (א) שופר שנדרך ודבקו פסול, דיבך שברי שופרות פסול, (ב) פ"י דיבך בריך שקוין גלויד, פסול דהוה לי כתשי שופרות. (ג) תנ"ו רבנן ארוך וקצרו כשר, (ד) גדורו והעמידו על גלדו כשר, ציפחו זהב במקום הנחת פה [פסול, שלא במקום הנחת פה] כשר, ציפחו זהב מבנים פסול, נקב ומסתמו אם מעככ את התקיעת פסול, ואם לאו כשר. (ה) נתן שופר בתוך שופר ותקען, אם קול הפנימי שמע יצא,

[קמṭ] (ו) אסור ר' יצחק כל שנה בו. ר' ייח ט"ז רעיב וחובא בבח"ג ח' ר' ייח דף ל"ח ע"א. (ז) דלאו דאיקלע ר' ייח בשבתא אלא דאיתילד אונסא. וכ"ה בכ"ב' והוא לשון החת"ג שם שכח "פי" ולאו דאיקלע ר' ייח בשבת אלא דאיתילד אונסא. ובתוס' ר' ייח שם ד"ה שאון חביאו ספרש בחלות גדלות לאו דמיקלע בשבתא אלא דאיתילד אונסא". וכמהז"ז גז 347 אלא דאיקלע בשאר יומי ואיתילד אונסא. (ח) וכל היכא דאיקלע ר' ייח בשבתא לא תקיעון. בבח"ג שם. (ד) דאמר רבא, וכן בכ"ב' חגי' רבא, ותקנתי ריבח והוא בגמרא ר' ייח כיס ע"ב, וחובא בבח"ג שם.

[קנ] (ט) א"ר אבהו. ר' ייח ט"ז ע"א.

[קנא] (ט) כל השופרות כשרין. משנה ר' ייח כי ע"א וחובא בבח"ג שם. (ז) ורבנן אמרו. גמרא שם. (ו) ועוד דאין קטגור נעשה סניגור. גמרא שם וحملת "מעשה עגל" הוא נסף ונומ רשי' בנדרא שם אין קטגור זהב העגל ושופר של פורה גומי קטגור רעגל הוא, ורואי בבח"ג שם אחר המלות שאין קטגור נעשה סניגור כתוב פירוש מושם עגל וכן נומי אחורי חמלות וכן בחן גדול אין נכם לפניהם בגין זהב חביא מושם עגל. (ז) וכן בחן גדול. גמרא שם וחובא בבח"ג. (ט) מאי משטע. גמרא שם ותלhorn טשונה קצר וחובא בבח"ג שם.

[קנב] (ט) שופר שנדרך. משנה ר' ייח כי סע"א וחובא בבח"ג שם. (ז) פ"י דיבכך בריך שקוין גליד פסול דתויה לית כתשי שופרות. כן פירוש' במשנה שם. (ט) ח'יר ארוך וקצרו. שם כי עיב' בנדרא וחובא בבח"ג שם. (ז) גדורו. ובגמרא חגי' גדרה בכ"ב' ובס' חדרים גדרה, וכן ציל לפנינו וכ"ה בבח"ג וגם חערק ערך גרד הביב גרדון. (ט) נתן שופר בתוך שופר. גמרא שם, וחובא בבח"ג שם.

אם קול החיצון שמע לא יצא, (א) פי' דאייכא חיצצה, פנימי מפסקת התקיעה לחיצאן. (ב) הפטנו ותקע בו לא יצא. אמר רב פפי. לא תימא דהפטיה כי כיתונא, (ג) פי' כהיפות חילוק לעשות פנימי חיצין, אלא שהרהוריב את הקוצר וקיידר את הרחוב מאי טעמא [כדרוב מתנא] ראמר רב מתנא אמר קרא והעברות שופר תרעה (ויקרא כ"ה ט'), דרך העברתו בעינן, (ט) פי' בבחמה מה חיים בעינן. (ז) דיבק שיבורי [שפורה] פסול, הוספה עלייו כל שהוא בין בmino בין שלא בmino פסול, ר' נתן אומר בmino כאשר, (יא) פי' אם אינו מעכבר את התקיעה, שלא בmino פסול, (יב) אמר ר' יוחנן הא דאמרת בmino כאשר, לא שננו אלא נששתיר רוכו [אבל לא נשתייר רוכו] פסול כלל דשלא בmino אף"י נששתיר רוכו פסול. אייכא דעתני לה אסיפה שלא בmino פסול, (יג) א"ר יוחנן לא שננו אלא שלא נשתייר רוכו, אבל נשתייר רוכו כאשר, כלל דבmino אף"י שלא נשתייר רוכו כאשר, היליך ניקב במשחו וסתמו שלא בmino אם מעכבר את התקיעה [פסול וכי קאמירין אם אינו מעכבר את התקיעה] כשר דוקא במשחו, אבל טפי אף"י נששתיר רוכו פסול, רעכדרין כתרי לישני דרי' נתן לחומרא, בmino כאשר והוא נששתיר רוכו, שלא בmino פסול, ואפ"י נששתיר רוכו:

[קנן] (א) נסדק לאורכו פסול, לרוחבו אם נשתייר [בו] שייעור התקיעה כשר, אם לאו פסול, וכמה שייעור התקיעה רבן שמעון בן גמליאל אמר כדוי שיאחונו בירדו ויראה לכלאן ולכאנ, (ב) פי' נסדק כולם וכן נסדק לרוחבו רוחב הקיפו אם נשתייר בו [מן] מקום סרך עד מקום הנחתה פה שייעור התקיעה כשר חשיב ליה כמון דאיישタル כליה והוה ליה אורך וקצרו. (ג) קולו דק או עבה או צורו כשר שכל הקולות כשרין לשופר, (ד) פי' צורו כמו צורו של מנהות לשון ייש דורש בלע"ז :

[קנד] (א) שלחו ליה לאבוח דשטיואל (ב) קrho ותקע בו יצא, פשיטה

(ו) פי' דאייכא חיצצה, פנימי מפסקת התקיעה לחיצאן. כן פירושי"ג גם בגמרא שם אם קול חיצון שמע לא יצא דאייכא מחייבות הפנימי מפסקת התקיעה, וע"ש בתומ' ד"ה אם. (ז) הפטנו ותקע בו. גמרא שם וחובא בכח"ג שם. (ט) פי' כהיפות חילוק לעשות פנימי חיצין. בין פירושי"ג בוגרנו. (ט) פי' בבחמה מוחים בעינן. רישי' בגמרא שם כתוב ברוך שהאל מעבירו בראשו בבחמה מוחים. (י) דיבק שברי [שפורה] פסול. גמרא שם וחובא בכח"ג שם. (ט) פי' אם אינו מעכבר את התקיעה. כן פירושי"ג בגמרא שם. (ט) א"ר יוחנן הא דאמרת כו. הוא לשון הבה"ג, אבל בגמרא לפנינו הוא בסוגנון אחר רוש ע"ש. (ט) א"ר יוחנן לא שננו אלא שלא נשתייר רוכו. הוא לשון הבה"ג ועיין בגמרא שם.

[קנן] (ט) נסדק לאורכו פסול. גמרא שם דף כ"ז ע"ב. וחובא בכח"ג שם. (ט) פי' נסדק כולם וכן נסדק לרוחבו עד והוה ליה אורך וקצרו הוא לשון רישי' בגמרא שם. (ט) קולו דק. גמרא שם וחובא בכח"ג שם. (ט) פי' צורו כמו צורו של מנהות לשון ייש דורש בלע"ז. ברשי' בגמרא שם צורו לשון ייש רוייש בלע"ז. והמלות "כמו צורו של מנהות" ליתא שם. והכוונה צורו של מנהות למאמרים במנחות ק"ב ע"ב אבל לפנינו שם צוריד של מנהות ופירושי"ג שם צוריד של מנהות כדאמרין לענן שופר ר"ה כ"ז ע"ב צוריד לשון יובש וגם בפסחים כי ע"א פירושי"ג צוריד לשון ייש ורומה לו גבי שופר (ריה כ"ז): היה קולו דק או עבה או צוריד, וגם העירוק הביא המאמר מר"ה בערך צוריה, ונוארה כי לפנוי רישי' היתה הגי' בריה צוריד בדלא"ת ולפנינו צוריה, וגם הבה"ג הביא צוריד ווש לתוךן לפנינו במקומות דורש בלע"ז ציל רוייש בלע"ז.

וגם בס' הסדרדים וככ"י ב' הובא דורש בלע"ז ובמה"ז ציד 349 הובא רוש בלע"ז. [קנד] (ט) שלחו ליה לאבוח דשטיואל. ר"ה כ"ז ע"ב וחובא בכח"ג שם (ל"ח רע"ב). (ט) קrho כי מוקחת קrho כי שקרתו. וכן הוא בכ"י ב' ובכ' הטררים. וציל בכלם בדלא"ת קrho

כלחו נמי מיקוח קrho להו, אמר רבashi שקרחו בוכרתו, מהו דתימא מין במשו
חוץ קט"ל, (ג) פ"י קrho נקבו, וכט"ד הנחת פה קאמר שקרחו בוכרתו כשהוא
מחובר בכמה עצם בולט מן הראש ונכנעם לתוכו ומטזיאן אותו מתוכו וזה לא הוציאו
ונקב את הוכרות :

[קנה] (א) התוקע לתוכה הבור או לתוך הדות או לתוך הסיטם, אם קול
השופר נשמע יצא, ואם קול הכרה נשמע לא יצא. (ב) אמר רב הונא (ג) לא שנין
אלא (לעומדין לאוthon העומדיין לבור) [לאוthon העומדים על שפת הבור אבל אותן
העומדים בבור] פ"י [לפין] שהן שומיעין קול השופר לעולם :

[קנו] (א) אמר רבא שמע מקצת תקיעה (יצא) [בBOR], ומקצת תקיעה חוץ
לבור יצא, (ב) פ"י היה עומר [בBOR] וחבירו תוקע בבור ויוצא לחוץ
בחצי תקיעה יצא, בסוף תקיעה לא יצא, ואשטעין דמקצת תקיעה נמי יצא:
(ג) שמע מקצת תקיעה קודם שייעלה עמוד השחר [מקצת תקיעה לאחר שייעלה
עמוד השחר] לא יצא, הבא לאו זמן חיזוכא הוא, לאוthon שעומדין בבור קודם עמוד
השחר (ד) לאו זימנא הוא כדאמרין במסכת מגילה כל היום כשר לתקיעת שופר
ויליף טעמא מיום תרועה יהיה לכם (במדבר כ"ט א'), יום ולא לילה: (ה) אמר רבא
מצוות לא ליהנות ניתנו, פ"י לא ניתנו לישראל להיות קיימות להם הניתה אלא לעול
על צוואיריהם ניתנו :

[קנו] (א) אמר רבא בשופר של ע"ז [לא יתקע] (ב) ששימוש בו לע"ז ונאר
בהנאה, (ג) כדרתニア במסכת ע"ז אבד תאבדן את כל המקומות (דברים י"ב ב') (כלל)
[בכלים] שנשתמשו לע"ז הכתוב מדבר, ואם תקע יצא, (ד) מצות לאו ליהנות ניתנו :

תיקוד קrho, שקרחו. וכן הובא לנונן בעורק ערך קrho ופי' נקבו במקדה בוכרותם שבתוכה
הקרן. וחוראת קrho עניין נקובה, וגם בבחיג הגני בדלת. (ג) פ"י קrho נקבו כי. גם בכאן צ"ל
קרחו והוא לשון רש"י בגמרא שם.

[קנה] (ט) התוקע לתוכה הבור. ר'יה דף כ"ח ע"א והובא. בבחיג שם. (ז) אמר רב
הונא. שם כי ע"ב וחובא בבחיג שם. (ג) לש אלא לעומדין. כי גם בכ"ב וחלשון משובש
ותקנתי בפניהם כמו שהוא בגמרא שם ובבחיג. (ד) פ"י לפי שחון כו. הו לשון רש"י בגמרא שם.
(הננו) (ט) אמר רבא. ר'יה שם, ולפנינו וכן בבחיג הגני אמר רבא. (ג) היה עומר
בBOR. כי גם בכ"ב וכט' הפסדים וחוא לשון רש"י בגמרא שם ותבאי הי' עומר הוא בשפת
הbor ובי' והמלות יצא בסוף תקיעת לא יצא ליהיא בריש". (ג) שמע מקצת תקיעה קודם שייעלה
עמוד השחר. גמרא שם דף כ"ח ר'יעיא והובא בבחיג שם. (ד) לאו זימנא הוא כדאמרין במסכת
 מגילה כו. הו לשון רש"י והוא במנילה דף כי עיב. (ט) אמר רבא מצות לא ליהנות ניתנו
פי' לא ניתנו לישראל כי בגמרא ר'יה שם דף כ"א ע"א הובאمامר אחד אשר לא הובא. לפנינו
בסדרו אמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא. חדר אמר רבא אחד זה ואחד זה יצא ומצוות לא
לייהנות ניתנו. וכל המאמר הובא גם בבחיג שם. וחמי' שהובא פה הוא לשון רש"י בגמרא
שם ואולי' נשפט ממוקמו ושיויך לסוף סי' קנו' על מצות לאו ליהנות ניתנו.

[קנו] (ט) אמר רבא בשופר של ע"ז כי. לפנינו בגמרא שם הגני ואמר רב יהודא.
ובבחיג הגני אמר רביה וכחוטס' בר'יה שם ד"ה אמר רב יהודא אתה ורבינו חננאל גרים הכא
רבא וכן הביא הרואה' ש פ"ג דר'יה סי' ט' הגני אמר רבא. (ג) ששימוש בו לע"ז ונאר
בחנאה כו. הו לשון רש"י בגמרא שם. (ג) כדרתニア. ע"ז דף נ"א ע"ב. כן הובא ברשי' שם.
(ט) מצות לאו ליהנות ניתנו. רש"י בגמרא שם.

[קנח] (א) אמר רבא המודר הנאה מחייבו מותר לתקוע בשופר שלו, והמודר הנאה משופר אסור :
[קנט] (א) שופר של ראש השנה אין מעכירות עליו את התהום, (ב) פי' לילך חוץ לתהום לשימוש תקיעת שופר, (ג) ואין [מפקחין] עליו את הגל, ולא עלין באילן, ולא רוככין על נבי בהמה, ולא שטין על פni הטים, ואין חותcin אותו לא בדבר שהוא ממשום שבות, ולא בדבר שהוא ממשום לא תעשה, (ד) פי' אין חותcin אותו אם [בא] לתקן לא בדבר שהוא ממשום שבות, כל' שאין דרך לחותcin בו שופרות (ה) כגון מגלא, שרף"א בלווי ז' דתיקון כלאחר יד הוא, ואין בו אלא ממשום שבות, ולא בדבר שהוא ממשום לא תעשה, (ז) סכינא דרכינו בכך והוא מלאכה גמורה, (ז) מי טעמא יום טוב עישה ולא תעשה הוא, דכתיב כל מלאכת עכורה לא תעשו, (ט) במדבר כ"ח י"ח וכתיב שבתון, ותקיעת שופר עשה הוא, ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה, (ח) אבל אם ריצה ליתן לתוכו טים או יין יתן, (ט) ולא אמרין הא קא מתקן כל':

[קס] (א) תקיעות וברכות (דעלמא) אין מעכבות זו את זו, (ב) פי' תקיעות וברכות דעלמא כגון העניות אין מעכבות זו את אם בירך ולא תקע, (ג) תקיעות וברכות של ראש השנה ושל יום הcapeiros מעכבות זו את זו, (ד) מי טעמא אמר רבא אמר הקב"ה לישראל אמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושפורות, [מלכיות כדי שתמליכוני עליהם, זכרונותם לפני לטובה, ונמה בשופר, (ה) ושופרות, שתעללה תפילהיכם בתרוועה לפני, חומפאתא :]
[קסא] (א) סדר תקיעות שלש [של] שלש שלש, שיור תקיעות בשלש חרוזות,

[קנח] (ט) אמר רבא המודר הנאה מחייבו מותר לתקוע בשופר שלו, והמודר הנאה משופר אסור. כן הוא לשון הבהיר שם וכן הובא במחוז' אבל בגמרא ר'ח כ"ח ע"א גוסחה אחרת אמר רבא המודר הנאה מחייבו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה המודר הנאה משותר מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה. ועיין בטור אויח' פי' תפישו ובבאי ובברכו יוסף שם.

[קנט] (ט) שופר של ר'ח וכו'. ר'ח ל"ב ע"ב במשנה. (ג) פי' לילך חוץ לתהום וכו'. הוא לשון רש"י שם. (נ) ואין מפקחין וכו'. משנה שם. (ל) פי' אין חותcin אותו וכו'. הוא טירשי' בוגטרא שם. (ס) כגון מגלא שרפה בלווי. כן הבהיר רש"י שם ובcheinן הציגו המכדייטים קווים על מגלא ורש"י כוון למלה מגלא הטורגולת בברול ותרגם חרטש מגלא (זוכעל) וגם בכיצעה לא סע"א על לא במגלה הבהיר שרפה בלווי והיא המלה שגורש. ובבאי' בטעות שפרא בלווי. (ז) סכינא דרכינו בכך וחוי מלאכה גמורה. פי' רש"י בוגטרא שם. (ז) מי טעמא י"ט עשה ולא תעשה. הוא לשון הבהיר (ל"ח ע"ב) ועיין בגמרא ר'ח ל"ב סע"ב ותרויות מן הכתובים הבהיר בכה"ג שם וליתא בוגטרא. (ס) אבל אם ריצה ליתן לתוכו טים. משנה ר'ח שם. (ט) ולא אמרין הא קא מתקן כל'. הוא לשון רש"י במשנה שם.

[קס] (ט) תקיעות וברכות אין מעכבות זו את זו. ר'ח ל"ד ע"ב והמליה דעלמא חסגרתי. (ג) פי' תקיעות וברכות דעלמא וכו'. הוא טירשי' בוגטרא שם. ועיין בראש' ר'ח פ"ד פי' י"ד מה שכתב בזות. (נ) תקיעות וברכות של ר'ח ושל יו"כ. בוגטרא שם. (ל) מ"ט אמר רבא. בוגטרא שם וכן בכה"ג איתא אמר רבת. (ס) ושופרות שתעללה תפילהיכם בתרוועה לפני חוטפותה. חסרים חזה על ושופרות ליהא בוגטרא. רק הוא בתוספתא פ"א דר'יה ה"א אמרו לפני סליבור כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי شبיכא זכרונות לפני לטובה, שופרות כדי שתעללה תפילהיכם בתרוועה לפני. וזה שפ"ים "תוספתא" ואינו סופר למטה לאמר שלאחרין כאשר הציג הסופר.

[המא] (ט) סדר תקיעות. ר'ח ל"ג ע"ב במשנה.

שיעור תרואה כשלש יכנות, (ב) ס"י סדר תקיעות שלש, אחית לטלכיות, ואחת לזכונות, ואחת לשופרות, [שלש] של שלש [שלש], תקיעה ותרואה ותקעה לכל אחית ואחת. שיעור תקעה וכו', (ג) והכי אפשר שיעור שלש התקיעות כשלש התרועות, שיעור התקעה כשיעור התרואה, (ד) כשלש יכנות, כשלש קולות (בעלח) [בעלתא] כל שהוא, ולאו הינו שברים, (ה) דשנים ארכויים מיבנות: (ו) חקע בראשונה ומשן בשנייה כשתים אין בידו אלא אחת, (ז) פ"י חקע בראשונה פשוטה שלפני התרואה שתים, שהו צרייך לעשות זו אחר זו פשוטה שלאחריה דטלכיות, פשוטה שלפניה הזכונות, אין בידו אלא אחת, (ח) דאסוקי תקעה אחית לשתים לא מפסקין.

[קסב] (א) חנו רבנן מנין שבשופר, ת"ל והעברת שופר תרואה בהראש השבעי בעשור לחדר בום הנפרורים (ויקרא כ"ה ט), אין לי אלא ביבול, בראש השנה מנין, ת"ל בחדר השבעי, (ב) פ"י דהא כתיב לנו בכתה דוכתי דיום הנפרורים בחדר השבעי הוא, והכא יום הנפרורים כתיב, (ג) ומזה ת"ל בחדר השבעי, שייהיו כל התירועות של חדש השבעי שות, ומניין פשוטה [לפניה], ת"ל והעברת שופר תרואה (ויקרא כ"ה ט), (ד) פ"י והעברת פשוטה משמע העברת קול אחד, דהעברת ביד לא מצית אמרת דילוף העברה ממשה, כתיב הכא והעברת שופר תרואה, וכתיב חתום ויענינו קול במתנה לאמר (שמות ל"ז ו'), מה להלן בקובל, אף הכא נמי בקובל, (ה) ומניין פשוטה לאחריה, ת"ל תעכיזו (שם שם), (ו) פ"י ביום הנפרורים תעכיזו, הרוי העברה תחילתה וסופו ותרואה כתיבה בניתם, (ז) אין לי אלא ביבול בראש השנה מנין ת"ל בחדר השבעי, (ח) ומניין (שלש על שלש) [לשלה של שלש שלש], (ט) פ"י מניין שביעי שות, (ט) ומניין פשוטה שלשלש של שלש של שלש, (ט) פ"י מניין דהנד פשוטה לפניה ולאחריה, כל עצמן עבדין תלתא זימניין, לטלכיות חדא, לזכונות חדא, לשופרות חדא, (י) ת"ל והעברת שופר תרואה (ויקרא כ"ה ט), שבתון זכרון תרואה (שם כ"ג כ"ד), يوم תרואה יהוה לנו (במדבר כ"ט א'), (יא) פ"י תרואה תרואה [תרואה] תלתא זימניין לכל אחת פשוטה לפניה ולאחריה, (יב) ומניין ליתן את האמור של זה וזה ושל זה בזיה (יג) פ"י לפי שלוש תרועות הללו לא נאמרו בטוקם אחד שהשתים נאמרו בראש השנה [והאות] ביבול, [מניין] ליתן את האמור

(ז) פ"י סדר תקיעות שלש כו. הוא לשון רש"י במשנה שם. (ב) וחכוי קאמטר כי. רש"י בוגרוא שם. (ד) כשלש יכבות כשלש קולות בעלמא כל שהו. הוא לשון רש"י במשנה שם, ועין בחותם דית' שעור. (ס) דשנים ארכויים מיבנות. רש"י שם. (ו) חקע בראשונה. משנה ר' שם ל"ב ע"ב. (ז) פ"י חקע בראשונה כו. הוא לשון רש"י במשנה שם. (ח) דאסוקי תקעת אחית לשתים לא מפסקין. ע"ב הוא לשון רש"י שם ועין בראש"ש פ"ד סי' ח'.

[קסב] (ט) תיר מנין שבשופר. ר'יח ל"ג ע"ב. (ג) פ"י דהא כתיב לנו כו. הוא לשון רש"י שם ל"ד ר'יעא. (ג) ומזה ת"ל בחדר השבעי. גמרא שם. (ד) פ"י והעברת פשוטה העברת קול אחד. בן הוא ברש"י דף ל"ד ע"א וחסימות דהעברת ביד כו ליתא לפניו ברש"י. (ס) ומניין פשוטה לאחריה. ר'יח שם ל"ג ע"ב. (ו) פ"י בירוב. בן כתוב רש"י שם דף ל"ד ע"א. (ז) אין לי אלא ביבול. גמרא שם ל"ג ע"ב. (ס) ומניין לשלשל של שלש של שלש. כציל, גמרא שם ל"ד ע"א. (ט) פ"י מנין דהנד פשוטה כו. לשון רש"י בוגרוא שם. (ו) ת"ל והעברת גמרא שם. (ט) פ"י תרואה. הוא טירש"י בוגרוא שם. (ט) ומניין ליתן את האמור של זה בזיה. גמרא שם. (ט) פ"י לפי שלוש תרועות הללו. כיה בטירש"י שם.

(ביבל) בראש השנה [ביבל וליתן האמורה ביבול בר"ה שיחו] כאן וכן שלש (יד) ת"ל שבעי שביעי לנזירה שוה, (טו) פ"י נאמר בראש השנה בחדר השבעי ונאמר ביבול והעברת שופר תרואה בחדר השבעי, (טז) הא כיצד שלש שני תשע, שיעור תקיעה כתרועה, שיעור תרואה בשלשה שכרים :

[קסג] (א) התקין ר' אב ה' בקיסרי, תקיעה, שלשה שכרים, תרואה ותקיעה, (ב) שנייה [תקיעה שלשה שכרים ותקיעה, שלישית] תקיעה תרואה תקיעה, (ג) ולא ידיעין תרואה מאי נינהו, אלא מדרתגרמן תרואה יבנא, גמرين טאיימה דסיפרא, דכתיב بعد החלון נשקפה ותיכב אם סיירה بعد האשנב (שופטים ה' כ"ח), (ד) ועודין לא ידיעין אי גנווי גנה, اي ילווי ליל, הילך עבדין הא והוא, שכרים ותרועה, גנווי גנה, (ה) פ"יcadם הגונה מלכו, דרך החולים שמאריכים בנינוחיתון, ילווי ליל, (ו)cadם הבוכה ומוקון קלות קטרים סטוכים זה ליה, הילך עבדין הא והוא שכרים ותרועה דرحمנא כי אט' תרואה באמצעות פונה ופושטה לאחריה, הילך יבנא קמא עבדין תקיעה, ושלשה שכרים דילמא גנווי גנה הוא, ועבדין תרואה, דילמא ילווי ליל, (ז) והדר עבדין תקיעה [לפושטה לאחריה והדר עבדין קש'ק קר"ק] בתריהן, ומפסקא לנו טוב דילמא גנווי גנה הוא, ולית בה ילווי, ואין לנו לעשות תרואה כלל וكمפסקא תרואה בין שכרים לתקיעה, (ח) פ"י לפושטה לאחריה, הילך עבדין בבא תנינא תקיעה שלשה שכרים ותקעה ופושטה לנו טוב דילמא ילווי ליל הוא, ולית בה גנווי, ואין לנו לעשות שכרים, وكא מפסקא שכרים בין תקעה וראשונה לתרועה ואין כאן פושטה לפניה, הילך עבדין בבא תליתאה תקעה תרואה ותקעה ואכתי יש לומר אם כן תקעה שלשה שכרים תרואה ותקעה למטה לי, משום דילמא גנה [ויליל הילך עבדין תרוייזו אי ה'ג] נעבד נמי איפכא, דילמא ילווי גנה, ונעביד תקעה ותרועה ושלשה שכרים ותקעה, הכ' ליכא למיטר דמסתמא דיאנשי כי מיתילדא ביה מילטא ברישא גנווי גנה, (ט) פ"י גננות (הרבה) [ארוכות] קונפליעץ בלע"ז, והדר מילל פ"י רצין בלע"ז, הילך עבדין חلتא בכיו ותו לא, (י) וכל כך למה כדי לערכב את השטן :

(ה) ת"ל שביעי שביעי. גمرا שם. (ו) פ"י נאמר בריה. הוא בראשי שם. (ט) הא בצד. גمرا שם.

[קסג] (ט) התקין ר' אב ה' בקיסרי. התחלתו הוא בריה ליד ע"א. ועיין ברבינו נסים באלאפי פ"ג דריה ד"ה אתקון שהביא נשאל לרבי גאון ז"ל ועיין בשבל הלקש סי' ש"א, ורש"ו לפניו בסדרו הבא כלשון בחיג' ח' ר'ח ל"ז ע"ג. (ג) שנייה "תקיעה שלשה שכרים ותקעה, שלישית". הוסטפי כמו שהוא לנכון בכ"י ובכ"ס הסדרים ובמה"ז צד 850 ובמה"ז נוסף וטימיך קש'ק קר"ק, או תשר'ת תשי"ת תריה". (ב) ולא ידיעין תרואה מאי נינהו אלא מדרתגרמן תרואה יבנא. עיין ר'יה ל"ג ע"י, וחובא פח כלשון הבתיה". (ז) ועודין לא ידרען. עיין גمرا לא"ד ע"א. (ס) פ"יcadם הגונה. ר'ש"ו ל"ג ע"א. (ו)cadם הבוכה. ר'ש"י שם. (ז) והדר עבדין תקעה לפושטה לאחריה. הוסטפי כמו שהוא במוח'ז וככ"י הוסטפי איזה שורות שחמשיט המעתיק. (ט) פ"י לפושטה לאחריה. ר'ש"ו דף ליד סע"א. (ע) פ"י גננות הרבה. הוא בראשי שם ותקנית ארוכות. והמלות הזרות טובאים ג"כ ברש"י שם ויש לתקנם. (י) וכל כך למתה כדי לעverb החטן. אחד הפסים הזה נמצא בכ"י הוסטפה ואונטקה בולחן: "רוּבִי יַעֲקֹב זְבַל בָּן רַבִּי מָאִיר [הוא ר'ת] הַנֶּהָג בַּמְקוּמוֹ לְחַקּוּ קְשֵׁרֶק לְזָכוּגָנָת וְלְשָׁפֹרוֹת כְּטוֹ לְמַלְכָוִת, כִּי מִתְּךָ הַחֲלָכָה נָרְאָה שָׁצָרֵךְ לְחַקּוּ לְכָל אֶחָד מְאֻלוֹ שָׁלַשׁ בְּרוּכָות קְשֵׁרֶק קְשֵׁרֶק קְשֵׁרֶק" ואונטקות דברכות קא(י) אמר לנו תקנת רב אבהו, כי לפ"י המנהג מה מועל בשוחטקען קש'ק לזכרון וקר"ק

[קסד] (א) מי שבירך ואח"כ נתמנה לו שופר תוקע וטרייע ותוקע שלשה פעמים, (ב) פי' מי שבירך החפכל חפלת המוספין ובירך משעה ברכות, תוקע וטרייע ותוקע, בשכיל מלכיות, וכן בשכיל זכרונות, וכן בשכיל שופרות, (ג) טעם דלא הוה ליה שופר מעיקרא הא הוה ליה שופר מעיקרא כי שטעה להו אסדר ברכות שטעה להו: [קסה] (א) רב פפא בר שמואל הוה מצלי ביחיד, אמר ליה לשטעה (ב) כי נחרונא לד תקע לי, (ג) פי' נחרה נהר בגיןו לטימן שסימתי הברכה תקע לי, אמר ליה רבא לא אמרו אלא בחבר עיר, (ד) פי' לא אמרו שיש בא ברכה אלא בחברות ציבור, אבל יחויר מברך על כלו ואחר כך תוקע ט' תקיעות. (ה) תニア גמי הци, כשהוא שומען שומען על הסדר ועל סדר ברכות, במא דברים אמרוים בחבר עיר, אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ושומען על סדר ברכות. ויחיד שלא תקע חבירו תוקע לו, ויחיד שלא בירך אין חבירו מברך עליו, ומזווח בתוקען יותר מן המברכין, כיצד שתי עיריות באחת תוקען ובאותה מברכין, הולך למקום שתוקען ואינו הולך למקום שمبرכין, פשיטה הא דארוייתא והא דרבנן, (הא) [לא] צריכא דעתג' דהא ודאי והוא ספק, (ו) פי' ודאי הוא שאם ילקט למקום שمبرכין ימצא שם עשרה ויתפלל שליח ציבור וויצויאם ידי חותמן, ואם ילקט אצל התוקען שםא כבר עמדו והלכו לביהם:

[קסו] (א) אמר ר' יוחנן שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא, (ב) מתחעה בני אדם יצא ואיפלו בזה אחר זה, ואיפלו בסירוגין, ואיפלו כל היום כולו, והני מילדי דשמעו לה מן מאן דבר חיובא הו, אבל ודאי שמע להו מאשה חריש שיטה וקטן דלאו בני חיובא נינהו, לא נפק, (ג) דתן זה הכלל כל שאינו

לשופרות, טמה נפשך אחת מהן איינו כלום, اي גנוחי גnoch ווליל שניהם איינו כלום, אבל (כלומר) בשתוון בכל פעם קשר'יך או יוצאים ידי עירוב בחניינ' דשמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא, ולולו כי לא רצחה לשנות המנהג כי אם בדבר מועט, היה ציריך בכל פעם קשר'יך קשי'יך. והרי'יך יצחק בן אחחותו [הוא ורבינו יצחק חזק בר' שמואל, אחד מבני החתונות והיה בן אחחותו של ר' ר' וגם היה נכדו של רבינו שטחה בעל מחוזר וויטרי] מוסף על דבריו, ועתנו שרואו לתקוע עשרה קולות הללו בכל פעם וטעם, ולא יהא ברכה זו חדש מנהג ושינויו, שכך היה מנהג בטקומו של ר' ר' נתן ביר' וחайл שסדר העירך בטעו שכח בערך ערבי, ועל מנהג שלנו יש חיטה ופליאה נשגבת, ואמנם מקדושת של מוסף יומם שני שמתחליל אגן הסחר שער פישט בה רבינו בנימין נוי ארבעה קולות בהריעין, וריבוי מטות להשעינה, וזה כפי מהגנו: עיב. ואודות ר' בנימין עין במכוא.

[קסד] (ה) מי שבירך כו. משנה ר' ר' לה'ג עיב ותובא בסרעיג' צד 46 ובבה'ג דף ל'ז ע"ד. (ז) פי' מי שבירך כו. הוא לשון רשוי במשנה שם. (ג) טעם דלא הוה ליה שופר. גמרא שם ל'יד עיב.

[קסה] (ה) רב פפא בר שמואל. שם שם ותובא בסרעיג' שם וגמ' בכח'ג. (ג) כי נחרונא לד. כ"ח גס בסרעיג' אבל לפניו בגיןו בטעות נחרונא. (ג) פי' נחרה נהר בגיןו לטימן שסימתי הברכה. ברשי' בגיןו אבל המרטפים השמיימי ה黜ולות נהר בגיןו, כי מצאו הגי' נהג לפניו רשי' היגי' נהר הביא הגי' נחרונא. (ה) פי' לא אמרו כו. הוא לשון רשוי שם. (ט) תニア גמי הци. גמרא שם. (ו) פי' ודאי הוא כו. עד סוף היטמן הוא בפירוש' בגיןו שם.

[קסו] (ה) א"ר יוחנן. שם לד' סע"א. ותובא בכח'ג שם. (ג) מתחעה בני אדם יצא. בגיןו שם ל'יד ריעיב גני' אחרת. רק רשי' גורם כמו שחובא לפניו וע"ש בתום ד'ה' מתחעה ועין בכח'ג שם. וכן במחוז צד 866 הוא כמו לפניו בסדרו. (ג) דתן. ר' ר' ב"ט ע"א במשנה.

מהויב בדבר אין מוציא (ידי חונה לאחרים) [את הרבים ידי חותמן], (ד) והיכא דשמע ממאן דנטק יצא (ה) דתניא אמר אהבה בריה דרי זורא כל הברכות אעפ"י שיצא מוציא (ו) חוץ מברכת פירות וברכת המזון, שאם לא יצא מוציא, יצא אין מוציא: [קסן] (א) חנו רבנן רועה שהרבין עט אחדר בית הכנסת, ושמע קול שופר או קול מנילה, אם כוון לבו יצא, ואם לאו לא יצא, אעפ"י שהוא שמע זה שמע, וזה כוון למן, וזה לא כוון למן, את שכון לבו יצא, ואת שלא כוון לבו לא יצא, אין הכל הולך אלא אחר כוונת הלב, שנאמר תכין לכם תקישיב אונך (תחלים י"ז), ואומר תננה בני לך לי ועיניך דרכיו חצורה (טשל'י כ"ג כ"ו): (ב) תניא נמי הבני היה עובר אחריו בית הכנסת, או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת, ושמע קול שופר, או קול מנילה, אם כוון לבו יצא, ואם לאו לא יצא, אעפ"י שהוא שמע זה שמע, וזה כוון למן וזה לא כוון למן:

[קסח] (א) נתבען שומע ולא נתבען משמע [נתבען משמע] ולא נתבען שומע לא יצא, עד שייתבען שומע ומשמע: (ב) כשם שליח ציבור חייב כך כל יחיד חייב, רבנן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא רבים ידי חותמן, (ג) תניא אמרו לו לרבות גמליאל לדרכיך למה ציבור מתפללן אמר להם כדי להסידר שליח ציבור חפילתו אמר להם [לדביריכם] ולמה שליח צבור יורה, אמרו לו או"כ כדי להוציא את שאינו בקן, [אשר להם כשם שמוסיא את שאינו בקן] כך מוציא את הנקי. אמר רבנן בר בר תננה אמר ר' יוחנן מודרים חכמים לרבות גמליאל: (ד) כי אתה רבנן אמר רב יעקב בר אידי אמר ר' שמעון חסידא לא פטר רבנן גמליאל אלא עם שבשדות בלבד משום דאניס:

[קסטן] (א) והילכתא אומרים ומן בראש השנה וביום הכהנים זומן ואומרו אפיקלו בשיק, בראש השנה דאין קידושא אומר לה על כסא דקידושא, ביום א

רכפורים דלא אפשר לטימר על כסא אומר שליח ציבור בציורא:

[קע] (א) ומאי טעה לא אמרין היל בראש השנה וביום הכהנים, (ב) אמר ר' אבחו אמור מלacci השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה אין אומרים לפני שירה בראש השנה וביום הכהנים, אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מותם פתוחין לפני ישראל אומרים שירה: (ג) עד כאן מהלכות גדולות:

ז) והיכא דשמע בו. הוא לשון הבה"ג שם ח' ר'ה דף ל"ח ע"א. (ס) דתניא אמר אהבה. ר'ה שם בגמרא. (ו) חוץ מברכת פירות וברכת המזון. כ"ה גם בבה"ג שם אבל בגמרא לפניו חוץ מברכת החלם וברכת היין.

[קסן] (ט) תיר רועה שהרבין עט. הוא בתוספתא ר'ה פ"ב ה"ה. (ט) תניא נמי הכהן ר'ה ב"ט ע"א.

[קסח] (ט) נתבען. שם שם וחובא בבה"ג ל"ח ע"ב. (ט) כשם שליח ציבור חייב בבה"ג שם. (ג) תניא. ר'ה לד"ר ע"ב וחובא בבה"ג שם. (ד) כי אתה רבנן. ר'ה ל"ה סוף ע"א וחובא בבה"ג שם סוף ח' ר'ה.

[קסטן] (ט) והילכתא כי עד אומר ש"ע בציורא. הוא בבה"ג סוף ח' ר'ה.

[קע] (ט) ומיט לא אמרין היל בר'ה ובוכוב. חובא גם במחייב ס"י שייט. (ט) אמר אבחו. ר'ה ל"ב ע"ב. (ט) ע"כ מחלכות גדולות. ובכ"ב ע"כ מצאתי בחולכות גדולות, ובמחייב ס"ס שיט הובא "עד כאן מהלכות גדולות פסוקות דרב יהודה גאון".

[קעא] (א) ולומר זמן ביום טוב שני של ראש השנה, נהוגין אלו במקומותינו ובכל המקומות שערכתי בהן, ואין חילוק בין שני ימים טובים של ראש השנה לשני ימים טובים של גלות, אלא לעניין ביצה ומחורר לאסור את זה כזה, וטעמא משומד דאף בזמן בית המקדש פעמים שהו עושים שניתן יום טוב אורך, ואעפ"י שלא היה שום ספק דהא יום שני היה עיקר יום טוב והוא נורמן יום ראשון בקדושה, שלא יוללו בה לשנה הבאה, וההוא מנהגא סמכינן, ולא משווין לאיסורן תורה ספק, אבל לעניין זמן מה נפשך, אי ספיקא נינהו אמרין זמן, ואי אמרהנה דבית דין סמכינן שהו נהוגין אותו היום קודש ולמהר קודש אמרין זמן, דהא מיום שני היה מניין הטועדים והוא עיקר ראש השנה וצריך לומר זמן ביום שני וכן הלכה. שלמה בר יצחק: (ב) ורבותינו חולקין עליו מטעמים שמעתי מפני מרוי בשני ימים טובים של גלותיהם שהם משומם ספק ושתי קדושים הן אמורים זמן בשניהם, שמא יום ראשון חול והשיני קודש, אבל בשני ימים טובים של ראש השנה, שהן קדושים אותן, כחדר יומה אריכא דמי, ולא אמרין זמן אלא ביום ראשון:

[קעב] (א) בתשובה ר' יוסף טוב עלם הנadol צ"ל מצחטי, שני ימות טובים של ראש השנה לאו דאוריתא נינהו, ואפילו hei קדושה אחת נינהו, ומאי טעמא כיוון דקבועם מנהורי נדולה שבשלשת הניות שמהם תורה יצאה לכל וקבועם קודם חורבן הבית לעצם ולכל ישראל, הרי הן ככתובין בתורה, ונעשה קדושה אחת, והתורה אמרה לא תסור מכל הדברים וגוי (בריש כ"ח י"ד), ומגליון דקבועם קודם חורבן הבית, (ב) דתנן בראשונה הוא מקבלין עדות החדש כל היום כלו, פעם אחת כמי שיתן מהר סני, ואוטם שלא הוקבעו אלא לגולה, ומשום ספיקא [דקניותה] ואפילו hei שתי קדושים הן, אוטם שלא הוקבעו אלא לגולה, ונעשה טפלין דירחא, ומקרה מעור וצוחת הרימנו מנשול מדרך עמי (ישע"י נ"ז י"ד) ובני גולה טפלין הם לארץ ישראל, (ג) ונעשה כמו שלא פשט איסורן ברוב הקהלה, אבל שני ימים טובים של ראש השנה דבפני הבית [נתקנו], ופשט איסורן בכל ישראל, ונעשה הדבר כמי שניתנו מהר סני, וקדושה אחת (ושתים) [להן שהן] לא קבועם משומם ספיקא, דהא אינו בקיי בקביעא דירחא:

[קעא] (ט) ולומר זמן ביוטש שני של ר'יה כי. וכוסוף חתם שלמה בר יצחק והוא גם במחייו סי' שכ' וברא"ש ר'יה פ"ד סי' י"ד הביא ולענין זמן כליל שני כתוב ורשי בתשובה כי ע"ש וכן עיין בטור או"ח סי' ת"ד ובכבי' שם. והובא בשבל' הלקט סי' רפ"ח בשם רבינו שלמה צ"ל מצחטי לומר זמן כי עד סופו. ועי"ש שהביא עוד מצחטי תשובה אחרת בשם שחזור בו ופסק שלא לברך זמן ביוטש שני ע"ש. (ט) ורבותינו חולקין עליו מטעמים שמעתי מפני מרוי. לדעתו יש לתקן ורבותינו חולקין על. ובכ' הסדרים ורבותינו חולקים ומטעמים שמעתי מפני מרוי נשמרו עדר, ובכ' ב' ורבותינו חולקין עליו מטעמים שמעתי מפני מרוי מנוחות עדר. ובאשר הובא ברא"ש ובטור שהביאו תשובה רשי' שכתב רבותיו אמרין שאון אמורים זמן אלא בראשון כי יש סיוע לציל' ורבותינו חולקים עליו והוא דבריו רשי' ציל'.

[קעב] (ט) בתשובה ר' יוסף טוב עלם חגרול צ"ל מצחטי כי. וכן במחייו צ"ר 867 ושם מקוצר קיטת. וכוסוף גם בא שבס במחייו שחתם יוסף טוב עלם ב"ר שמואל. (ט) דתנן. ר'יה לה' ע"ב. (ב) ונעשה כמו שלא פשט איסורן. מכאן עד ופשט איסורן נשפט בכ' כי שהמשמעות המעתיק בן איסורן עד איסורן.

[קען] (א) וגם את תשובה זו השיב ר' יוסף טוב עלם זצ"ל. בראש השנה מוקם שיש שליח ציבור מתפלל היחיד תשע, ועלינו לשכח, וסדר תקיעות מפני שליח ציבור, והוא ידי חוכתו. (ב) שכן שניים בשם שליח ציבור היחיד נך כל היחיד וחיד חיב, רבנן גמליאל אומר שליח ציבור מוציא את הרבנים ידי חוכתן, ואע"פ שרבען גמליאל היחיד הלכה כמותו, (ג) דאמר רב הונא אמר ר' יוחנן הלכה כרבנן גמליאל, אבל בזמנים שאין שליח ציבור חיב למתר עליינו לשכח בתוך התפללה, שאפסלו רבנן גמליאל לא פטר אלא לעומדין בבית הכנסת ושומען מפני שליח ציבור, ולא נועדים שאין יכולין לבא לבית הכנסת מפני האונס, אבל שאר העם לא פטר, (ד) דאמר רב אחא אמר ר' שמעון חסידא פוטר היה רבנן גמליאל עם שבשנות, לא מיביעיא hei דקיימי, ומקשיןתו מעם שאחורי (הבחמים) שניין בכלל הרכבה, ומתרצין אלא כי אתה רב אחא א"ר שמעון חסידא לא פטר רבנן גמליאל אלא לאותן העומדין שבבית הכנסת ועם שבשנות [משום] ראייסי, אבל יחד בזמנים שאין שליח ציבור חיב, והני (רפטר) [דעיר] נמי שאין בגין בית הכנסת, אעפ"י שיש שליח ציבור חיבין, שלא פטר רבנן גמליאל עם שבשנות אלא משום האונס. וכשהן מברכין תפלתו הרכבות היכא דליקא חבר עיר, יחד אינו חוקע על סדר הרכבות אלא לאחר תפילתו חוקע קשור"ק קרי"ק כזה אחר זה, (ה) רחנן מי שכירך ואחר כך נתמנה לו שופר חוקע ומורי וחוקע שלשה פעמים, ואמרין טעמא שלא היה לו שופר מעיקרא, אבל היה לו שופר מעיקרא כי שטעה להו אסder ברכות שטעה להו, (ו) ואמריןתו רב פפא בר שמואל קם לצלוי אמר ליה לשטעה חי כי נחרינה לך תקע לי, אמר ליה רבנא לא אמרו אלא בחבר עיר, נמי hei כשהוא שומען על הסדר ועל סדר ברכות בטה דברים אמרו בחבר עיר אבל שלא בחבר עיר שומען על הסדר ושלא על סדר ברכות, ש"ט היכא דליקא חבר עיר יחד חוקע אותן אחר תפילה. וכן הלכה: (ז) וכנים שאין אמורים סדר עבדה ביום הכהורות אלא במוסף, אך אין אמורים סדר תקיעות של ראש השנה אלא במוסף בלבד, (ח) ומאן דצלי ביחיד באלו היטים שהיחיד גומר בהן את [ה]hall, חייב [לברך] לנטר את הHall ולקרותו כולם, ולהחותם אחרים, ובשאר ימים שאין גומרין [בזמן את הHall], כשם שאין פותחים [כך] אין חותמן. וכן מנהג בשתי ישיבות: (ט) ומה שחקתם לפנינו, מצינו בהלכות קטוועות לא יחד יחד ממש, אלא אפילו ציבור נקראו יחדים, לא שמענו טועלם לא בכתב ולא בבעל פה, ולא תעשו כן, שאין מנהג אלא כמו שפירשנו

[קען] (ו) וגם את תשובה זו החשיב ריטע זצ"ל. הובא גם במחוז זר 352. (ז) שכן משנה ר' ר' ל"ג ע"ב. (ג) דאמר רב הונא א"ר יוחנן הלכה כרבנן. בוגרמא לד' סעיף שניינו. משנה ציטורה א"ר יוחנן הלכתא רבנן גמליאל. (ה) דאמר רב אחא. שם ליה ע"א וע"ש שחגנו נשחנית. (ס) רחנן מי שכירך. משנה ר' ר' ל"ג ע"ב. (ו) ואמריןתו רב פפא בר שמואל. ר' ר' לד' ע"ב. (ז) ובשם שאין אמורים סדר עבדה כי עד אלא במוסף בלבד. כיון גם במחוז זר 352 ואחר זה נמצוא בסח"ז אמר גדול ואעפ"ש שורין מקדים למצוות כי עד הסיום ביד"א בחבר עיר (זר 353) זהה ליה באסדרו וכן ליה באספר הסדרדים. (ט) ומאן דצלי ביחיד כו". במחוז זר 353 אחר המאמר שנוסף שם [ע"ז הערכה שלפניה] מתחילה "וששלתם ביחס שקורא היל. תשובה/man דצלי ביחס באלו כי אם שהיחיד גומר בהן את הHall כו". כמו שחוא לפנינו. (ט) ומה שחקתם לפנינו. הוא נ"ב במחוז שם.

לכם, (א) ואל תטעו באוthon הלוות קטוות כה, כי טעות הוא. יוסף טוב עלם כ"ר שמואל:

[קע"ד] (א) וכבר נחלקו גדולי הדור על מוספי ראש השנה, (ב) כגון ר' יצחק הילוי יש שמוקין לפרש מקראות של כל מוספי היום במנון הטאיינו כאמור, ובראשי חדשיכם תקיבו עליה לה' ונוי, ובחדש השבעי באחד לחידש ונוי, שהרי אמר ואת מוספי יום הוכרון נעשה ונקריב לפנין, ובאותו המשמע היה ראש חדש בשטואה [ה]שנויה בעירובין שאומר זכרון אחד עולה לו לכאנן ולכאנן, ואומר ותמן לנו ה' אללהינו באחבה את יום הוכרון הזה, ומוסף אשניהם, שכן אי אפשר לראש השנה ללא ראש חדש, (ואמ) [יומ] ראש חדש זה קרי זכרון, פרטיג' (ב) בחידש השבעי באחד לחידש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה (ויקרא כ"ג כ"ד), מה שאין כן בשאר [שת] קדושים לפי שיש שבת ללא פטח ופטח ללא שבת, לפיק' אין בהוכרת אחד מה שמע הוכרת חבירו, וצריך לנוקב בו בהדריא את יום המנוח הזה, ואת يوم חגי המצות הזה, (והכ) [זהני] נמי דפטר בזכרון אחד לשניהם, מיהו כשהבא לפרש מנין המוספין בראש השנה אם אין אמר ובראשי חדשיכם, מונה מהצאה לדולג מהצעה, ונראה כמשמעות במוספין. [וכן אומרים] כל גאנוי לותיר: ויש שחן מוחין לומר ובראשי חדשיכם בראש השנה דילטנא נפיק [מיןיה] חרבנא, ולהיו מדרמי ומשווין ליה להאי ראש חדש כשאר ראשי חדשים ודוללה שטא למנות את המזียדות מיום שני בדרכ' כל השנה שאנו מחשבין ומתקין את המזียדים מיום אחרון של ראש חדש, ובכדי ליה לראש השנה כשתי קדושים, ואומרים הם אין לנו לסטוק אלא אנטקנא דשטעטה זכרון אחד עולה לו לכאנן ולכאנן, (ג) ונשתלחו הדברים לרביבנו נ"ע, ובא והכרייע כדורי האומר צרך להוכר פסוקים של כל מוסוף ומוסף ולא להקפיד שם איאמרו אלול מעובר הוא, ויקחו מיניהם מום שני. וחוי לך תשובתו: אישר חזיקני לחת לב על סדר מקראות מוספי يوم הוכרון, אשר הנהיג ריבינו לפני פטירתו להזכיר ובראשי חדשיכם, ולאחר פטירתו חלוקין על דבריו, להחזיר הדבר לישנו, ואומרים שיש חילול ואיסור בדבר, שהשומע הוכרת ראש חדש ביום שני יהיה סבור שלא לו מעובר, ובא לקלקל את המזียדות, ועוד ראייה לדבריהם מאשר פסקו רבותינו זכרון אחד עולה לו לכאנן ולכאנן, ולא שמענו את דברי החולקין, ולא להזכיר באתי, כי איני נדאי ליעשות סעד לדברי הארי שנ סלע וגבעות עולם, אך מעבור על משלהתו אשר חזיקנו להודיעו (ד) מה קבלתי מרביבנו יעקב ז"ל באותה שטואה אני משיבו

(*) ואל חטע באוthon הלוות קטוות כה כי טעות הוא. כי"ה גם בכ"ו ב' ובכ"ז הסדרים. ובמהיזי סיים ולא תטעו באוthon הלוות קטוות כי הם מוטעות ומקוטעות, והאל לנו למשועות. [קע"ד] (ה) וכבר נחלקו גדולי הדור על מוספי ר'יה. הובא גם במחוז סי' שכ"א צד 357. וחובא בשבי הלקט סדר ר'יה סי' ר'ז. והביא ובמונחות הגאנונים זעל מצאתי בלשון הזוח שסביר נחלקו גדולי הדור על מוספי ר'יה כה. כל המאמר כמו שלפנינו עד ולא קבעו אלא מקראות של ר'יה בלבד וסויים השביל עד כאן התשובה. (ג) בגון ר' יצחק הילוי. ציל הגאון ר' יצחק הילוי וכיכת לנכון בכ"י ובכ"ז הסדרים ובמהיזי ובשבלי הלקט, והוא רבו של ר'ש"ז זעל ובמהיזי שם הגאון ר' יצחק לי ור' יש לתקין בטקום ור' זעל אמר. ובשבהיל חובא אמרו. (ג) ונשתלחו הדברים לרביבנו נ"ע. בשבי הלקט שם חובא ונשתלחו הדברים לר' שלמה נ"ע. (ד) מה קבלתי מרביבנו יעקב ז"ל. כי"ה גם בכ"ו ב' ובכ"ז הסדרים. ובמהיזי כתוב מפורש מרביבנו יעקב בר יקר ז"ל.

כששותתי לפני לא שמעתי מפי קדוש באותה שמוועה בסדר המקראות כלום ומהו להזכיר בראש השנה של ראש חדש, פירש לתלמידיו כגון ותמן לנו ה' אלהינו את יום הזכרון הזה ואת יום ראש החדש הזה נעשה ונקריב, וכן ביעלה וכו' במקורה את מוספי יום הזכרון הזה ואת יום ראש החדש הזה הוא לא הזכיר, ואני לא שאלתי, כי לא ראיתי נוהני במקומינו בשום יום טוב הזכרות מקראות של מוספין, לפי שאין שנורין בפה חוץ ממוספי שבת וראש חדש שהן תודרין ושנורין בפה, ומטיימן מפי כבודך, (ה) כדבר חנןאל ורב. (ו) ומשבאתוי משם ושמעתוי מפי צדיק ר' מאיר בר יצחק שמסדרון, הנהני אני במקומי. (ז) ועתה שמעתי שהנהיג רבינו יצחק הלוי להזכיר את מוסף ראש חדש במקראותינו, והוא אני את דבריו, (ח) ולא חולק על רבינו יעקב שלא הנהיג כן, כי ידעתי [מידה] כחר לו בגדרה מכלום, והנהיג עצמו כאסקופה הנדרסת, ושם עצמו שיריו שיריים, ולא טלאו לבו לעטרת הרואה לו, לחדר דבר בדורו, ואם רבינו יצחק הלוי שם דברים על לבו, פירש בשעת המנכסי אמר אני אשר עם לבבי אני משיב, כי דבריו נכווים למכין, ואם באננו לפרש מהם כפorsch מן החיים, ומן הטעם הזה ראו רבינוינו לחלק שני קדושים הלו משאר כל שתי קדושים שחלו ביום אחד, שהזוקנו בשאר שתי קדושים להזכיר את שתויה בפתחה ובחתימה, ובזה אומר זכרון אחד, אלא שבזה יש לומר שמשמע אחד עולה לו לכאן ולכאן, מה שאין (כאן) [כן] בשאר שתי קדושים לפי שיש שכט בלא פשת, ופסח בלא שבת, לפיכך אין במשמעות הזכרת אחד מהן הזכרת חברו, אבל יום הזכרון אינו אלא בראש חדש השבעי, יום ראש חדש זה קורי זכרון, דעתיב באחד חדש יהיה לכם שבתון זכרון תועה (ויקרא כ"ג כ"ד) לפיכך כמטוכירין יום הזכרון הרי ראש חדש במשמעות, וזה פירוש עולה לכאן ולכאן, מלשון התלמוד אנו למדין: וכשנסאלת השאלה בכית המדרש ופרשנו שני צידי טעמה לדרך זו וזה לדרך זו דרך כל השאלה שבתלטה, ולא תלו טעם שלא להזכיר בחששא איסור וחורבה, אלא בשלא לצורך תלאהו, דהיינו אמרין כיוון דחלוקת במקומין מדרכינן, או דילמא אומר זכרון אחד ועולה לו לכאן ולכאן, כלומר סני בהכני, ולא קאמר או דילמא חיישין להורבה פלוניות, ואילו היה בידו לחייב הטעם בחשש איסור, לא היה תולחו ברשות, הויאל וטעם דהזכרה עולה לו לכאן ולכאן הא תינה היכא דאיכא למימר עולה לו לכאן ולכאן, כגון בפתחה ובחתימה, שהוא אומר את יום הזכרון הזה, שהרי ראש חדש במשמעות, אבל כשבא לפרש את מניין מוספין וטונה ומשירין,

(ט) כדבר חנןאל ורב. כי גם בכ"י ב' ובסדרים. ובמהז' כדבר חנןאל אמר רב. וכן יש לךנו לפניו והכוונה למאמר ר' ר' לה רעה' ואומר רב חנןאל אמר רב ר' (ו) ומשבאתוי משם ושמעתוי מפי צדיק ר' מאיר בר יצחק. הוא ר' מאיר שליח צבור. (ז) ועתה שמעתי שהנהיג רבינו יצחק הלוי להזכיר את מוסף ראש חדש במקראותינו כי. עיין באור זרוע זרע' ח' שערובין ס' קיט (ה' ל' ע"ב) שהביא כל זה עד סוף וכותב ועל זה השיבו רבינו שלמה והר מאיר חתנו וצלי בחשוכה המתחלת אוור נוגה. ועתה שמעתי שהנהיג רבינו יצחק הלוי כו'. וכסוף חתום שלמתה בר יצחק. מוח נהראת שהיא תשובה לרשות' זל. (ט) ולא חולק על רבינו יעקב. במחז' ובאוין רבינו יעקב בר יקר.

נראה בטעות את הטיספני שהרי אומר את מוטשי יום הוכרון נעשה ונkirיב לפניך, ובאותו טישטו זהה ראש החדש ומינה מחזה ורילג' מהצעה, טוב לו לישוק משתיהם ולסייעים מטי' בנווח' ואם בא להזכיר זיכור את שנייהם, ואומר אני שבק' הנהו הראשונים, [להזכיר את שנייהם] ודורות האחדרונים קבעו המקראות במוספני ושינו במשמע זכרון אחד, ולא קבעו בו אלא מקראות של ראש השנה בלבד: שלמה בר יצחק.

[קעה] (א) והבא לומר אחריו [ש]שעריו המוספני באים לכפר על טומאת מקדש וקדשו, מאין נימא לנו [ש]שערו(^ו) ראש חדש זהה קרב היום, הרוי יש לסתוק על של ראש השנה, אין הדין עמו, ראויין שעירין ליקרב היום, על טומאה שאורע לה בין זה וזה, (ב) כמו ששנינו בזבחים, ראויין היו ישראל להזכיר קרבנותיהם בכל שעה על טומאה שאורעה בין זה וזה, אלא שחייב הכתוב, (ג) ועוד בשער רדאש חדש אמר הקב"ה הביאו כפורה עלי על שטיעתני את הירח, (ד) ובפרק החליל פרcingן נבי ארכביים ושותנה תקיעות, ולתני ראש השנה של להיות בשבת, דאי'א תלתא מוסף, מוסף דשבת, מוסף דראש השנה, מוסף דראש חדש, שמע מינה قولן קרבנן ואין אחד מהן משוויר ומלבד עולת החדש דכתיב במוסף דראש השנה, לא מעט חטא החדרש אתה, אלא דאורחא דקרה הוא להזכיר את המרונה: (ה) נך:

נורקה מסי רבבי :

[קעו] (א) פעמים שהיא רב' מטי' מפי בנווח' ללא שם פסוקים, לאפקין נשפה מפלונחה מטורי של יום, (ב) והוא פוטר את עצמו כדבר חנאנל, ולא לשנות את המנתן:

[קען] (א) בלחותר רוכם היו אמורים והשינו כראש השנה וכיום הפטורים, (ב) ורכינו יצחק בר' יהודה בשם רב' ר' אליעזר אמרו כל ימיו, וכך היו נהנים כמנצ'א, (ג) ור' טשולם בר' משה שאל את פי אריות ישבו ירושלים, (ד) והשיבו לומר והשינו, וממאיין ראייה לדבריהם ממסכת ברכות ירושלמי פרק הרואה, והגאון ר' יצחק הלוי ביטלו בורומיא, מפני שאין יכול לומר את ברכת טועדי', דברכת

[קעה] (ה) והבא לומר אחריו [ש]שעריו המוספני, הובא גם במחוז צד 869. (ג) כמו ששנינו בזבחים. דף י ע"ב. (ג) ועוד בשער ר'ח אמר הקב"ה כי. שכבות ט' ע"א. (ד) ובפרק החליל. סוכת נ"ד ע"א. (ה) נורקה מסי רבבי. ואולי מוסף לטפח על פעמים שחית רב' מסי'.

[קען] (ה) פעמים שהיא רב' מטי' מפי בנווח'. מחוז צד 869. (ג) והוא פוטר את עצמו כדבר חנאנל, ר'ית לך ע"א.

[קען] (ה) בלחותר רוכם היו אמורים והשינו. הובא במחוז צד 860. ולפניהם זה אחר פי' קע"ו חמיסיים ולא לאשנות את המנהג נמצא במחוז צד 859 הסופת ורבינו ר' יצחק הלוי מזוקק לומר ובראשו חידושים בו והובא שם תשובה ר'ית לר' טשולם וכל המתאר שט ערד וקסוניה (צד 360). והמאמר שלפנינו בלחותר רוכם היו אמורים והשינו בר'ה ויריב הובא בפרדס סי' כס"ה. וראיינו בשבל' הלקס סי' רפס'ו (דף קל"ח) שהביא. מצאתי במנחות מגנזי'א שנהגין לומר והשינו בר'ה, ובלחותר בר'ה והוא רוכם אמורים אותו כה כמו ששנינו. (ג) ורכינו יצחק בר' יהודה בשם רב' ר' אליעזר. עיין בטבואה. (ג) ור' טשולם בר' משה שאל את פי' אריות ישבו ירושלים. עיין בטבואה. (ה) וחשובו לומר והשינו ומכאן ראייה לבריחם סמס' ברכות ירושלמי פרק חרואה. הוא ירושלמי ברכות פ"ט ח'ב' שמואל אמר ציריך לומר והשינו. ובפלדים סי' כס"ח אותה ותשיבו שאמר בפרק חרואה, חסר וציל ותשיבו שאמר [וחשינו וסבירן ראיית לדבריהם ספס' ברכות ירושלמי] בפרק חרואה.

מוועדים לא כחיב אלא בשלוש רגלים בלבד, כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך, וראש השנה לאו מן הזמנים, (ה) דהא לא חתמיןן מקדש ישראל והזמנים :
[קעח] (א) מושבים לפני רבינו, ובכן תן פחרך, ובכן הוא שם שהאותיות שלו עלות למניין אני והוא, [או למניין] אני ה', (ב) ובכן תן בכור, אני והוא מפושש בספר יצירה :

[קעט] (א) ודברך מלכנו אמת וקיים לעד שטבעו הכתמים בראש השנה,
(b) סמכו על מה ששנינו בפסיקתא בפרשנה בחדר השכיעי באחד לחדר, כך פתח ר' תנומתא לעולם ה' דברך נצב, אלא אמר דור לדמי הקב"ה, רבינו של עולם אין אתה מהו לעולם ה' דברך נצב, אילולי כך לא היינו יכולים לעמוד אפילו שעיה בא עליינו בדיין, אלא במידת רחמים, אילולי כך לא היינו יכולים לעמוד אפילו שעיה אחת, לעולם [אליהם] אין אמר כאן, אלא ה', במה אתה דניינו, באותה המידה של רחמים בה, שנאמר ה' ה' אל רחום וחנון (שמות ל"ד ו'). ולא לנו בלבד, אלא אף לאדם הראשון יציר כף, אילולי (שSHIPUT) [שSHIPUT] מידת רחמים בשעת שרנות אותו, לא היה עמד אפילו שעיה אחת, וכן התקנת עמו שם שרנות אותו ברחמים (ג) חיבבת אותו, כך אתה עתיד לדון את בניו לזכותם, (ד) כיצד אמר ר' חנינא כשביבקש הקב"ה לבראות וכו', עד לפיכך אמר דור רבנן העולמים אילולי שרנות את אדם הראשון ברחמים, כך התקנת עמו שאתה דין את הדורות אחריו, זהו

(ט) דהא לא חתמיןן מקדש ישראל והזמנים. אחר הסיום הזה נמצאו במחוז צד 860 ס"י שכ"א הוספה אני אומר דוידיון הזמנים הוא כי עד סוף הסיטן וכן ס"י שכ"ב שכ"ג שכ"ד שכ"ה שכ"ו שכ"ח עד ע' 868.

[קעח] (ט) מושבים לפני רבינו. הובא במחוז ס"י שכ"ח צד 866 והרב בעל שבלי הלקט ס"י רפי' היבוא ובקדושת השם אוטרויים ובכן תן פחרך ה' אלהינו על כל מעשיך ובכן תן בכור, יש מפרשין ובכן שם הוא, שהאותיות שלו עלין לטניין אני' והויא' [צ"ל וה"ג] אני' ה' צ"ל יחו"ת] ואני וחוא מפושש בס' יצירה. ולא כתוב אל מי כוון במה שהביאו יש מפרשין, עיין באבדורה מה שכתב על זה. וראיתי ברש"י סוכה מ"ה ע"א ד"ה אני וחוא שכתב אני והוא בגיטורתא אני ה'. ועוד משבעים ושתיים שמות הנקבומים בשלש מסקרים וכו'. בתוט', ובפסיקתא דר"ב פסקא דברי לרמי' (קי"ג ע"ב) מהו והוא א"רacha כביבול הוא והוא ודכוותיה ואני בתוך הנגלה מהו והוא א"רacha כביבול אני והוא וע"ש בחורה סי' הבאתי מאמרם סוכה מ"ה ע"א ר' יהודה אומר אני והוא הושעה נא והבאתי דברי רשי' ודבריו התוט', וכן סובא בטוט או"ה ה' לולב ס"י תריס ועין במרן ב". (ט) ובכן תן בכור. במחוז שם הלשון יותר מתוקן: עלות למניין אני' ותו' או למניין אני' יהו' שחחשבן עליה ע"ח, ובכן תן פחרך [צ"ל] אני וחוא תן פחרך, ובכן תן בכור, אני ה' תן בכור, אני וחוא מפושש בספר יצירות. ואחר הסיום הזה כתוב עוד: ומאותן ג' מקראות החתובים בויהי בשלחה וסע ויבא ויט כו' כמו שהוא גם ברש"י בוגרא שם. ואח"כ מפרש תפלת ובכן תן פחרך עד צד 868. ותביא שם מפי ר' משה בר ישי' גם החבר ר' יעקב נזר. וחתם אב"ן ה' הוא רבינו אילווער בר' גנתן מהבר ספר ראבי', ואחר זה הובא גם הפירוש על וקדשינו במצוחית וחסימות והרטותי את לב האבן מבשרכם ואת רוחוי אתן בקרבתכם, ואחר הסיום הזה מתחיל כי אתה אליהם אמת ודברך מלכנו אמת וקיים לעד שטבעו הכתמים בר' ה' כי הוא כמו בסדור שלפנינו.

[קעט] (ט) ודברך מלכנו אמת וקיים לעד שטבעו הכתמים בר' ה'. הובא במחוז צד 868 אחר שנחותף שם מאמר גדול ועין ס"י קע"ח הערכה ב'. (ט) סמכו על מה ששנינו בפסיקתא בפרשנה בחדר השכיעי, הוא בפסיקתא רבתי פרשה ט"א פסקא בחדר השכיעין. (ג) חיבבת אותו, בפסיקתא רבתי וחיבת אותו ועין במאיר עין שם. (ד) כיצד אמר ר' חנינא. פסיקתא רבתי שם.

לעולם ח' דברך נצב לדור ודור אטונתך, מה כתיב אחוריו למשפטיך עמדו היום.
(ה) מכאן אתה למד שכלי שלוש תיבות האלה בהגדה, ודברך [הוא] במקרא לעולם דברך, אמרת (תהלים ק"ט פ"ט) הוא אטונתך (שם שם) שבתקRIA, וכיום הוא נצב, וכן אנו מודים לפניו הקב"ה ובוננו של עולם דבר זה ברור לנו שתתנהג עטנו במדת וחמים כדברך שהבטחתה לאדם הראשון, שתדרין דורות הביאן ברוחם אמרת הוא, ולעלמי עד קיים יהי, (ו) ותביט לרוחינו ולעדינו במשפט:

[קף] (א) אבינו מלכינו רג'ילין וכאיין לאומרו מימי ר' עקיבא, (ב) כמו שנינו במסכת העניות פעם אחת גוזו חענית ולא נען ירד ר' עקיבא לפני התיבה ואמר אבינו מלכינו חטאנו לפניך, אבינו מלכינו עשה עטנו לטען שך, וירדו נשטים, וכשראו שנעה בתפילה זו הוטיפו עליה מרוי יום וקבעו לימי התשובה:

[קפא] (א) דום הרת עולם לשון המקרא ורשות הרת עולם (ירמי כ' י"ז), הרחם יהיה הרין לעולם אשא שהריוונה שוחה בוגפה עולמים והיום הזה היה הרינו של עולם, היום הרת הארץ וכל חולdotih, שהרי בתשרי נברא העולם, (ב) בדרכיסין בראש השנה כמאן מצלין וזה היום תחולת מעשיך כמאן בר' אליעזר [דאמר בתשרי נברא העולם], (ג) עד שתתנו ותוציא לאור משפטינו קירוש, לא כל הימנו לומר

(ט) מכאן אתה למד שכלי שלוש תיבות האלה בהגדה ודברך [הוא] במקרא לעולם דברך. הוא דברי רשי ומפרש לשון ודברך, אמרת, וקיים, שהוא לשון המקרא לעולם דבריך, וכן אטונתך, וכן נצב. (ו) ותביט לרוחינו ולעדינו במשפט. אחר חסימות חזא גם במחזי צד 868 נמצוא בסח"ז שם חוספה אשר ליה באסדור והוא ס"י שכט בענין תפלה מפני החטאנו וכן ס"י של' בענין עליינו לשבח וכן ס"י של'א העם נחגו לומר עד טמלוں בכבוד והובא שם בס"י זהה כמו שנמצא באגדה יספת לגנו ח' חוספה לנו ימים טובים, הוטיפו לך להרבות שבחות ותפלות כוון לפוסיתה דרב' פסקא ביום השמינו עצרת (ק"צ ע"א) ויעש בהערת י"א. ודברי הפסוקתה הובאו בשכח"ל ס"י כ"ח (יג ע"א) ונראה כי היא הוספה מר"ת וכסוף הס"י סיים: וטמים אורח סלולה, להג הרבה יגיעה בשאר, וארכין להתייסר בעיכט לאילו מופר, ותדבר ביד נסירה, מפני אדון ושאר, ועקר דבר וחסה, צידק לבלים פיו באפסה, שלא יכטל דבר מלך טפער, ולחזר בו מקבל עליון באיסור, לחיים ולשלום יתבשלה, עיב' ואח"ב בס"י של'ב בענין אתה זכרך מעשה עולם, אח"ב ס"י של'ג צד 871 בענין אתה נגליות עד בסערות תומן שכטב בסערות שיפלו שעורתיהם טפי קול שופר הגדרול ואחר הסיום הזה הובא בענין ח' צכאות יגן עליינו והוא באסדור להלן בס"י קפ"ב ע"ש, אח"ב ס"י של'ג (צד 872) אמרין בר"ה למת חקיעין ומריעין זוח ליה באסדור. ובס"י זהה הובא ונמצאת אגדה שלמה בפסוקתה דאמיר קרא ותוית ביום זה הוא יתקע בשופר גדול וכתיב בעל המות לניצח זהו טלאר המות. לא מצאתי לא בפסוקתה דרב' ולא ברבთי, אח"ב בס"י של'ה הובא בענין היום הרת עולם, והוא באסדור ס"י קפ"א, אח"ב ס"י של'ז מעשה בא לפנוי ר'ת, ואח"ב ס"י של'ז ושל'ח וכל זה ליה באסדור ובזה נשלה ח' ר'ת.

[קף] (ט) אבינו מלכינו. הובא במחזי בס"י שמ"ז (צד 384). (ט) כמו שנינו במת' תענית. דף כ"ה ע"ב וע"ש באיזה שינוי בס"י של'ה (דף 384).

ונאמר אם חטאנו לפניך אם אין לנו מלך אלא אתה אם רחם עליינו ונענה.

[קפא] (ט) היום הרת עולם. הובא במחזי ס"י של'ה (צד 372) ועיין בפרדים ס"י קע"ב פ"י אחר שפ"י רביינו הרת לשון דין ובבעל שבלי חלקט ס"י ר"ץ (דף קל"ז סע"ב) הובא פ"י שלפנינו באסדור בשם יש טפרשין ומ"י השני מהפרדים ג' בשם יש טפרשין. (ט) בדרכיסין בר"ה. דף כ"ז ע"א. (ט) עד שתתנו ותוציא לאור משפטינו קדוש לא כל הימנו לומר משפטינו היום. במחזי הנגי וחומר ותוציא היום לאור טועה הוא, שבו חיים לא יצא לאור, שחרוי הדבר תלוי בתשובה עד יום כיפורו.

משפטינו היום, הן הום לא יצא לאור, שכן הדבר תלוי בתשובה עד העשור, ואם תאמר והלא צדיקים נתחטמים לאלתור לחיים, וכי תעללה על דעתך שנחזק עצמוני צדיקים בchapila :

[קפב] (א) ה' צבאות יגנ' עליהם, מה עניין זה אצל שופרות, פסקו הו לעצמו, והלך בטעורות תינן (זכירה ט' י"ד) ואחריו כתיב ה' צבאות יגנ' עליהם ואכלו וככשו אכני קלע (שם שם ט"ז), ואם כדי להומיף ברכה לציבור אתה רודף לאמרו בתפילה, חטוף גם אתה של אחריו, והושיעכם ה' (אליהם) [אליהם] ביום (הנסא) [ההוא] נצאן עמו (שם שם ט"ז), אלא לא כל הימנו להומיף בנסיבות חנן, מידי חנות היום, שלשה לתורה, שלשה לפתומים באמצע, שלשה לנביים, אבל מפני שהחיב להשלים בתורה (ב) כותיקין וכרי' יוסף, הוא אומר ושם נעשה לפניך נמצועה עליינו כאמור, וביום שמתהכם ונמוועידכם, הרי הן עשרה שופרות, וכן מלכיות, וכן זכרונות, בכלן אתה מוציא שלשים כפדרן, ומתבען של חכמים : הן על כסים חוקותיך אשר חכמים יגידו :

[קפג] (א) בראש השנה ערבית ושרית ומנהה מתפלליין כך ה' שפטין תפחה וכו', אבות, ומזכיר זכרנו ונברות ומזכיר מי כמן וקדושת השם, וכןנן תן פחרון, וכןנן תן כבוד, ואיז צדיקים, ואתה בחרתנו עד ותתן לנו, ובשבת מוטיפ את יום המנוח הזה ואת יום הזיכרון הזה וכו' עד עוזה השלום, (ב) ר' עקיבא יוד לפני התיבה ואמר אכני מלכנו וכן אמרו אמרים (ג) יתגדל ויתקדש, ומוציאין שני ספרי תורה, (ד) באחת קורין חמשה מן וה' פקד את שרה עד ימים רבים, ובשניהם קורין המפטר בסדר פנהם, ונחדש השכיעי באחד לחידש, עד סוף פסקא, קדיש עד דאמירן, ומפטרין וזה איש אחד מן הרתמים צופים עד וורם קרון משיחו, (ה) על שם שברראש השנה נפקדה [שרה] רחל וחנה: ביום שני מוציאין כתו כן שני תורה, באחת קורין והאלחים נשא את אברהם, (ו) כדי שיוכור עקידתו של יצחק, קורין אותה עד סוף הסדר, ובשניהם קורין המפטר כמו שקרה אットול, קדיש עד דאמירן, ומפטרין כה אמר ה' מצא הן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים, על שם זכור אזכרנו עוד. והמפטר נבניה חייב לברך ששה [ברכות] וברכה שישית כך היא, על התורה ועל העבדה עד מקדש ישראל ויום הזיכרון, (ז) [ובשבת אומר מקדש הישבת ויישראל ויום

[קפב] (ה) ה' צבאות יגנ' עליהם. במח'ו סי' של'ג (צד 371) הובא כך: יש מחזרין שכחוב בהן ה' צבאות יגנ' עליו וגנו, ואין לומר כה' כי מה עניין זה אצל שופרות. ובכ"י ב' ובס' הסדרים הוא כמו לפנינו. (ג) כותיקין וכרי' יוסף. ר' ל'ב ע"ב.

[קפג] (ה) בר' ערבית ושרית ומנהה מתפלליין כך ה' שפטין תפחה וכו'. במח'ו סי' שמ' (צד 383) הובא נוסח תפילות של ראש השנה ע"ש. (ג) ר' עקיבא יוד לפני התיבה ואמר אכני מלכנו. תענית כ"ה ע"ב ע"ש. (ב) יתגדל ויתקדש. מח'ו שם (צד 384). (ד) באחת קורין חמשה מן וה' פקד. מגילה לא ע"א. (ס) על שם שבר' נפקדה [שרה] רחל וחנה. ר' ל'ב ע"ב. (ו) כדי שיוכור עקידתו של יצחק. עיין פסiquתא רבתיה פ"מ דהעקריה הייתה בר'ה. (ז) ובשבת אומר מקדש השנה וישראל ויום הזיכרון. הוספה כמו שהוא לנכון בכ"י ב' ובס' הסדרים ובמח'ו (צד 386). ובמח'ו שם אחר הסיום ויום הזיכרון נמצאת הוספה והועבר לפני התיבה בר'ה השני מתקיע עד ונראה והגונ ובתוספת הובא וסמכו על האמור בפסiquתא מפני מה חוקין בתפילה טוסף ואין תוקין ביזכר כי הוא בפסוקתא רבתיה פ"מ. ע"ש.

הכرون] וכשהם יושבים מיד קורם שיעמדו בתפילה וקורם שיפתחו במחילה אוחז
שליח ציבור שופר בידיו, ועומד על רגליו (ח) ומברך אכב"ז על תקיעת שופר,
לשטווע בקהל שופר, ושהחינו, ותוקע קשר"ק, קשר"ק, קש"ק, קש"ק, ק"ק, ק"ק, ק"ק
קר"ק, קר"ק, (ט) כמו שניינו סדר תקיעות של שלש שלש, תקיעה תרואה תקיעת
כל Achot ואחת, הא כיצד שלש שחן תשע, ופירשו ובוחינו שתשע תקיעות הללו
מן התורה הם:

[**קפקד**] (א) **ואיתכן ר' אבוח בקיסרי** תקיעת שלשה שבטים [תרואה] ותקיעת
שנייה תקיעת שלשה שבטים ותקיעת, שלישית (תרואה) [תקיעת] תרואה ותקיעת, מושם
דטפוקי מספקא לן תרואה Mai נינהו. מתקנת ר' אבוח מצינו לטימר שאין אדם יוצא ידי
וחובתו מן השלשה קולות, אלא אם כן עושה אותן עשר, לפיכך אנו עושים קשר"ק
קש"ק קר"ק, שלש פעמים לכל אחת ואחת שהם שלשים קולות, כדי לצאת ידי אותן
תשע תקיעות שחן מן התורה, (ב) וכשהן יושבין מפני טרוף החיבור על סדר הרכות
כשהן עומדים ליטוסף עשר כדרך שתיקון ר' אבוח קשר"ק תחילת ואח"כ קש"ק ואחר
כך קר"ק, וכל כך לטה, לערכבת את השטן, (ג) דאמר ר' יצחק מפני מה תוקעים
ומרייעין בראש השנה כשהן יושבין ותוקען כשהן עומדים, (ד) כדי לערכבת את השטן:

(ט) ומברך אכב"ז על תקיעת שופר. לשטווע בקהל שופר. החלות לשטווע בקהל שופר
הוספה מעתיק אחד והי' כונתו להציג גם נסוח אחר שטברך לשטווע בקהל שופר. אבל החוספה
ההיא לא נמצאה בכ"י ובכ' הסדרים ובמבחן שם. והנוסח הוא "על תקיעת שופר" וכן חורי"ש
ר'יה פ"ד ס"י "הביא בשם ר'ת שיש לבוך על תקיעת שופר. ותביא גם בשם הראבי"ה שהביא
בשם ירושלמי שחתקע ציריך לבוך לשטווע בקהל שופר. והירושלמי לטא לא פנינו כמו שהעיר גם
בעל קרבע נתנהל והביא גם בשם הבה"ג לבוך לשטווע בקהל שופר ואיתו' שוג' ר'ע"ג בסדרו
(ך) מ"ה ע"ב) הביא הברכה לשטווע בקהל שופר ועין ש"ז פאר הדור שאלת נ"א החילך בין
לשטווע בקהל שופר ובין על תקיעת שופר וגם הראב"ן ס"י ל"ת והאו"ז ח"ב ס"י ר'ע"א הביאו
הברכה לשטווע בקהל שופר ועין בטור או"ח ס"י תקפקח שיברך לשטווע קול שופר וע"ש בכ"י
והביא שם כי הרובים כתוב ג"כ שטברך לשטווע קול שופר. (ט) כמו שניינו סדר תקיעות
כו. משנה ר'יה ל"ג ע"ב.

[**קפקד**] (ט) **ואיתכן ר' אבוח בקיסרי.** ר'יה ל"ד ע"א והובא במחוז (צד 886) ושם
במחוז אחר הסיסים באוי ניהו בין מתקנת ר' אבוח נמצאו הוספה מר'ית. (ט) וכשהן יושבין
 מפני טרוף החיבור כי. כן הוא גם בכ"י ובכ' הסדרים אבל במחוז הלשון מתוקן: וכשהן
יושבין דיליכא טרוף ציבור שעושן בשלשים קולות, ועל סדר ברכות כשהן עומדים ליטוסף לסדר
מלכיות זכרונות ושוברות סוכין עשר תקיעות לבדם כדרך שתיקון אותם ר' אבוח קשר"ק
תחילת ואחר כך קש"ק ואחר טברך קר"ק מפני טרוף ציבור שעומדים על רגלייהם. ואח"כ נמצוא
שם הוספה וחובא בשם ר'יה גם מספ"יו ספר היישר. (ט) דאר יצחק כי. ר'יה ט"ז ס"א.
(ט) כדי לערכבת את השטן. עין בתום ט"ז ע"ב ד"ה כדרי לערכבת את השטן מטה שהביאו בשם
העריך עריך עריך בד שמע כל שיטרוי ירושלמי בלע המות לנכח ובחייב והוא ביום ההוא יתקע
בשפוך גדול בד שמע כל שיטרוי ירושלמי בחיל ולא בתול כי וזה הירושלמי לא נמצא
לפנינו כמו שהעריות במקומות אחרים. גם האבודותם הביא הירושלמי בסוגנון אחר וברור הירושלמי הביא
הביא והכי אותה בירושלמי. גם האבודותם הביא הירושלמי סימן ומכאן אנו למידין
דבעין שלשים בעפיה כמו שלשים בישיבה וכו'. והובא גם בא"ז ה' ר'יה ס"י ר'ע ועין
במורבי ה' ר'יה ס"י תש"ך.

[קפה] (א) גמר לתקוע כל השלשים קולות פותח בתחילת אשורי, יהללו את שם ה' וגנו, ועומדין ליטופף, ומחוירין את התווות לטקוטן, קדיש לפני תיבת עד דאמירן, ומתחפלין בלחש, ואומרים בטופ מנן זכרינו, ונסופה אתה גבר מי מבוק ואחת קודוש, ובכן תן פחרך, ובכן תן כבוד, ואז צדיקים ותוספות זו לשילוח ציבור באלאפה ביתה, ואז צדיקים יראו וישמחו וישראלים יעללו וחסידים ברנה נילו, ויאתיז כל לעובדיך, ויברנו ויכרעו לפניך, וינידו באים צדקך, וודרשך עמים לא ידועך, ויהללו כל אפסי ארץ, ויאמרו תמיד יגאל ה', ויזבחו לך את זבחיהם, ויחפרו את עצבייהם, ויטו שכם אחד לעובדיך וייראך מבקשי פניך, ויכרו כח מלכותיך, וילמדו תועים בינה, וימללו את נברותך, ונשאך מתנשא לכל ראש, ויסלדו בחילה לפניך, ויעטרו לך נור תפארה, ויפצחו הרם רינה, ויזחלו אים בטלך, ויקבלו על מלכותך עליהם, וירומטך בקהל עם, וישמעו רוחקים וישובו, ויתנו לך כתר מלוכה, ותמלוך אתה ה' לבך, וכו' עד הטלך הקדוש, ומפני חטאינו עד מפי כבודך כאמור. (יום שבת) [ואם חל ר'יה בשבת אומר] וביום השבת וגנו, עולת שבת בשבתו וגנו, וכראשי חדשיכם וגנו, וכו' ובחדש השבעי וגנו, עד והשבות אל לבך כי ה' הוא האליהם עד אין עוד :

[קפן] ושליח צבור אומר אלהינו ואלהוי אבותינו היה עם פיפורות שלוחיו עמק בית ישראל עד מקדש השבת וישראל ויום הזכרן, ותוקע קשר'ק, היום הרות עולם וכו' עד זכר הכרית, ותוקע קש'ק, היום הרות עולם וכו' עד שומע קול תרועת עמו ישראל ברוחמים, ותוקע קרי'ק, היום הרות עולם וכו' רצח וטודים וכו', עד עוזה השלום, יתרדול, תתקבל. (א) ולאחר התפילה מריעין ללא תקיעה ובלא שלשה שברים, וכן מנהג בשתי ישיבות : [שלמה בר יצחק] :

הלכות יום הכלפורים :

[קפן] (א) יום הכלפורים אסור באכילה ובשתייה ובחריצה ובסיכה ובגעילת הסndl וכתשmiss הmittah, מנא הני מיל' אמר רב חסדא תנדר חמisha (דברים [ענין]) שנינויים בתורה, (ב) ובעשור (נזכר ב'ז), אך בעשור (ויקרא ב'ג ב'ז) שבת שבתון, (שם שם ל'ב). [שבת שבתון] (שם ט'ז ל'א), והיתה זאת לכם לחוקת עולם

[קפה] (ב) גמר לתקוע. הובא במחוז אדר 886 סוף סי' שמ'ת.

[קפן] (ב) ולאחר התפילה מריעין ללא תקיעה ובלא שלשה שברים וכן מנהג בשתי ישיבות. ב'ח גם במחוז צד 887 וכן בסדרעיג דף סי' ע"ב הובא ולאחר התפילה מריעין ללא תקיעה ובלא שלשה שברים ומוציא תרואה [אייל תקיעה] גדולה כדי לערוב את השטן, ובודאי וכן מנהג בשתי ישיבות" הוא מסדר רע'ג. וראיתי ב'ג' ב' ובמספר הסדרים אחר הסיסים וכן מנהג בשתי ישיבות נמצוא החום שלמה בר יצחק. וזה חסר לנוינו בכ' א' והוספה בפנים ועוד נמצא במחוז ריבבה הוטפות.

[קפן] (ג) יום הכלפורים וכו'. טשנה יומא ע"ג ע"ב. וכל הלשון שלפנינו לקוח טן בה'ג ה' יום הכלפורים (דף ל' ע"ג) והובא גם במחוז סי' שמ'ת צד 876. ורשום שם "מכאן ואילך יסוד העתרומי" וכן זכר מזה בסדר רע'ג שלפנינו. (ג) מה'ם אמר רב חסדא. בגמרא שם (ע'א) הגני' חמי'ה עניין כנגד מי, אמר רב חסדא כנגד חמישה עניין שבתורה. ואשר הובא לנוינו בן הוא בכה'ג. (ב) ובעשר אך בעשור. עין בתום' שם ד'יה ובעשר שבתנו תימא היא מאר דלא מיטוי בסדר שם בחובים בתורה ע"ש.

(שם שם ל"ד), ומקשין חטשה כתבי, ואנן שיתא ענייני קא חשבין, ומפרקין שתיהה בכלל אכילה הוא, (ה) ומאן דלא מיעני מיחיב כרת, דכתב כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם הום ונכרתת וכו' (שם כ"ג כ"ט). (ה) ובן מאן דעתיך עינודא מיחיב כרת, דכתב וככל הנפש [אשר תעשה] כל מלאכה בעצם הום הזה וכו' (שם כ"ג ל'), ומאן דאבייל חייכ ברת, וכמה שייעורא דכי אכיל מיחיב כרת. (ו) כרthan האוכל ביטם הטעורים. כבוחתת הנפה כמותה וכנעריתתה, והשותה מלא לוגמיו [חיב], ואען דשייעורא דאבייל דכתיבא [כאורייתא] בכויות, הכא בכוכבת, ומאי טעמא מדרשי קרא בדיבוריה וכותב לא תעונה, ולא כתב לא תאכל, שנינה רבנן לשיעורא, (ז) דתניא ר' יוסי אומר כל השיעורים שבתרה נכזות חזק מטומאת אוכלי שנייה הכתוב במשמען במושמען, ושינו חלבים בשיעורן (ח) [וראי] לדבר יום הטעורים ששינה הכתוב במושמען ושינה הכתוב בשיעורן שינוי הכתוב במושמען דכתב לא תעונה ולא כתב ולא תאכל ושינו חלבים בשיעורן] בכוכבת, (ט) וכי קא אמרין דחביב כרת ההני ملي אונפי דיומא, אבל אהוטפת דטסוף עליה, מעידנא דטפסיק ועד דקדיש יומא לא מיחיב כרת, דכתב כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם הום הזה ונכרתת מעטה (ו) קרא כ"ג כ"ט), על עיזומו של יום הוא עונש כרת, ואין עונש כרת על חוטפת עניין, וכן בתופת מלאכה, (י) וכן ברחיצה, (יא) דתנן אסור לרוחץ מקצת גוףו הכל גוףו, ואם היו ידיו מלכילות בטיט ובצואה רוחץ בדרכו ואינו חשש, (יב) כי אתה רב דימי אמר מטבח [הוה לו] לר' יהושע [בן לוי] ערב תשעה באב שורה אותה בימים שעשה אותה כטין כלים נגבים למחה פושטה ומקנה בה פניו ידיו ורגלו, ערב יום הטעורים מקנה בה ידיו ורגלו למחה מעבירה על גבי עניין, (יג) אמר ליה ר' יעקב

לרב ירמיה בר תhilיפא (יד) איפכא (אמра) אמרת לנו, ואותכינך סחיטה:

[קפח] (א) והיכא דקא חזי קרי יום הטעורים טובל בו ביטם ומברך ומנגב נפשיה ניריה, (ב) דתנו רבנן הרואה קרי יום הטעורים, יורד וטובל, ולערוב ישפישף, לערב, מה דהוה, הוה, אלא איתמא אם מבערב ישפישף, כסבר מצוה לשפישף: (ג) ואיתתה דעתך לה יוקא שרוי לה לטמישא חדא ידא ולטיחן ריפתא לינוקא משום

ל) ומאן דלא מיעני מיחיב כרת בו. הוא לשון הבח"ג. (ט) וכל מאן דעתיך בו. בח"ג שם. (ו) כרthan. משנה יומא ע"ג ע"ב והובא בבח"ג שם. (ז) דתניא ר' יוסי אומר כל השיעורים שבתרה בכויות. יומא ע"ט סע"ב ווש לךון רבוי אומר בסמו שהוא בגמרא והובא לנכון בבח"ג ובכ"י כ' סהמודר כתב ג' ב' ר' יוסי אומר, ובסדרים ר' יוי אמר. ובמה"ז צד 876 דתניא ר' יהודה אומר. (ט) וראי' לדבר. חוטפות בסמו שהוא בבח"ג ועיין בגמרא יומא פ' ריעיא וחדר ג' ב' ובסדרים. ונמצוא לנכון גם בבח"ג. (ט) וכי קא אמרין היכא דאכל חייב כרת ח"ט אגוניות דיטומא. בא"ג שם, ועיין יומא פ"א ע"א. (ו) וכן ברחיצה. כיitz חנוכה גם בכ"י ב' ובכ' הסדרים ובמה"ז אבל בבח"ג הגי' ברוחיצה טנלו. (ט) דתנן אסור לרוחץ מקצת גוףו. ציל דתניא והוא יומא ע"ז ע"ב והובא בבח"ג שם. (ז) כי אתה רב דימי אמר מטבח היה לו לריב"ל ערב ת"ב בו. בגמרא שם ע"ח ע"א כי אתה רבת בר טרי, וכן נשנה שם הגי' עיש וגמ בבח"ג ובמה"ז הגי' כמו שהובא בסידור רק גורם ג' כי אתה רבת בר טרי ועיין הני' בר"ף וכברא"ש ועיין ברשי' בגמרא שם שמתי דה"ג. (יג) אל ר' יעקב. שם שם.

(יד) איפכא [אמרת לנו]. עיין בפרש"י בגמרא שם.
[קפח] (ט) והיכא דקא חזי קרי ביז'ב. בבח"ג שם וכן הובא במת"ז צר 376.
(ז) דתיר הרואה קרי ביז'ב. יומא פ"ח ע"א ועיין טור או"ח סי' תרי"ג. (ט) ואיתתה דעתך לה יוקא. בח"ג שם.

שיכתא, (ד) דתנא דבי מנשה [רשכיג אומר] אשה מדיחה ידה [אחת] במשם, (ה) ונותנת [פת] לבנה קטן, (ו) פי' שיכתא רוחא היא דשRIA על ידא דאיןשי בליליא, ומאן דגע בעטיכלא בלא מישא ידא, שRIA ההוא רוחא על ההוא טיכלא ומיסתכנא, ומושם הכי שריה לה רבנן למישא ומוספה לינוקא:

[קפטן] (א) **תנא כל חייבי טובילות טובלין כדרון** (ב) בין בט' באב בין ביום הכהנים, (ג) לא ישן אדם על גבי טינה המטהפת ביום הכהנים, אבל על טינה שאינה מטהפת מותר: (ד) ואילו תלמידא דכא בעי קובל' אונפה רכבה, או אונפה נברא רכבא, או אונפה אבובה, ואיכא מיא באורה, שריה ליה לטיעבר במיא עד צוואריה, (ה) דתנא דרי' שהיה מהלך להקביל פני אבוי, או להקביל פני רבן, או פנוי מי שנגדל טמן, עובר ביום עד צווארו ואיינו חושש, (ו) וכבלד שלא יוציא ידו מתחת חלוקו, ודוקא עד צווארו, (ז) אבל מעבר [לשוט אסורה], וכן נסיכה (ח) לא מיבעיא כל גוףו [דאסור אלא אפילו עצבע קטנה אסורה] לסקה, ואי איתת ליה צערא שריה לוי למישף, (ט) דתנא אסורה לסוך מקטת גוףו [ככל גוףו], ואם היה חולה או שיש לו חטפין בראשו (י) מותר:

[קצץ] (א) **ובכן בענילת הסנדל היבא דטפנק**, או נמי קא בעי לטיעל לדוחתא דחוורנא, ואפקוי ספר תורה (ב) **לטקייא ביום ציבורא**, או נמי לטימין ריפתא לינוקא, או נמי אפקוי לבושא, או מה דעתיך ליום דכפווי וקא דחיל לטיעל בלא מסאנא

(ל) דתנא דבי מנשה. יומא ע"ז ע"ב והובא בבב"ג. (מ) **ונותנת [פת] לבנה קטן**. כי"ה בבב"ג, ובגמרא ונותנת פת לתינוק ואני חוששת. (ו) פי' שיכתא רוחא היא כו. הוא לשון הבה"ג ועיין רשי' ד"ה מדריחה, ועיין בתוס' ד"ה משום שיבתא. וראיתי בעריך ערך שכחאת הביא הפי' בשם הלכות גדולות והביא עד פ"י הכתוב בתשיבותו, רוח רעה שאחות התינוקות בצדאר בפרטק בגדדים שאחרוי היצואר ומיבשת אותו מתנוונה והולך עד שימות ושםה בלשון ארימות שיבתא כו.

[קפטן] (ט) **תנא כל חייבי טובילות כו.** יומא פ"ח ע"א והובא בכמה"ג שם ובמה"ז. (ז) בין בתשעת באב בין בי"ב. כי"ה לשון הבה"ג, ובגמרא איתא טובלין כדרון בי"ב. ועיין בטדור טפ' טי' תורי"ג שחיבא את הבה"ג והביא ורתי כתוב דין טובלין כו' ע"ש וככבי' ועיין בתוס' יומא ח' ע"א ד"ה דכי"ע. (ב) לא ישן אדם על גבי טינה. כי"ה בבב"ג שם, ובגמרא יומא ע"ח ע"א הגני אסורה לישב ע"ג טינה בי"ב. והסימן "אבל על טינה שאינה מטהפת טהור". הוא לשון הבה"ג זבוחין הגני לא ישב אדם על גבי טופח הטעמה בי"ב. אבל על טופח שאיננו להטיפה מותר. (ד) ואילו תלמידא כו. לשון הבה"ג. (ס) **דתנא דרי' שהיה מהלך להקביל פני אבוי.** יומא ע"ז ע"ב. (ו) וכבלד שלא יוציא ידו מתחת חלוקו. בבב"ג מטהפת חלוקו וכיה בגמרא שם, ופי' רשי' חפת חלוקן שפת חלוקן כו. (ז) אבל מעבר [לשוט אסורה]. כן תקנתי וכן הובא בטדור או"ח סי' תורי"ג בשם הלכות גדולות ועי"ש בעב"י ולפנינו בבה"ג אבל לסוח אסורה נחכלacha, כי לסוח עניינו שטיה ביום (שויממען), מלשון כאשר יפרש השחה לשחות (ושעי' כי"ה ויא') ועיין יומא ע"ז ע"ב ובכבי' ב' וראיית כי הובא אבל מעבר אסורה ונשמטה המללה לשוט או לסוח ובכפי הסדרות חסר שורה שלימה וראיית כי בטה"ז הובא לנכון אבל מעבר לשוט הוא אסורה. (ט) לא מביעי כל גוףו [דאסור אלא אפילו עצבע קטנה אסורה]. הטעמי כמו שהוא בבב"ג ונמצא לנכון בכבי' ב' וככפי הסדרות ובמה"ז. (ע) דתנא אסורה לסוך מקטת גוףו כבל גוף. יומא ע"ז ע"ב. (י) מותה. כי"ה לשון הבה"ג, ובגמרא שם סך כדרכו ואינו חושש.

[קצץ] (ט) **ובכן בענילת הסנדל.** בבה"ג שם דף ל' עד והובא במה"ז ציד 377 ובשאלות זאת הרכבת טי' קפ"ח. (ז) **לטקייא ביום ציבורא.** בבה"ג לטקייא בית בעירורא.

מן עקרבא, או מן ריחשא, שרי ליה למיכרן מיד על כרעה, (ג) אי נמי מיסס גורבי ומיעל אפוקי צורכיה, (ד) דאמר שטואל כל מהמת סכנת עקרב מותה, (ה) וכן נמי לעניין מאן דמפנק ולא יכול לסתוני, שפיר דמי למיפק בגורבי, (ו) דהא רב יהודה נפיק בסנדלא דוחותני אכבי נפיק בדוחצוי, (ז) רכא בדיקולי, רכא בר רב הונא כרייך סודרא על כרעה ונפיק, אבל מסאיין בין מפנק בין שלא מפנק אסור:

[קצת] (א) והובא דaicא חוליא דאי לא אכיל מסתקן, שפיר דמי לאוכיליה ביזמא דכיפורא, (ב) Mai טעמא דכתיב אשר יעשה אותם האדים וחוי בהם (וירא כ"ח ח) [חווי בהם] ולא שיטות בהם, כי קאמ' רחמנא קיימו מצוותא כי היכי דתחויז בהוא, אבל נתורי מצוותא ומסתכנים לא, (ג) וכי מוכליין ליה, על פי בקיין מאכילין אותו, ולא על פי עצמו, (ד) ולא מיבעיא חוליה אלא אפילה עוברה ווודעים דאי לא אכלה מתעקר ולורה, ואעפ"י דaicא ליטימר ספק חי ספק נפל הו, שפיר דמי למיטן לה, (ה) דתנייא עוברה שהריחה בשער קודש, או בשר חיר, תוחכין לה כוש ברוטה, (ו) [וطنיחון לה על פיה, אם נתישבה דעתה מوطב ואם לאו מאכילין אותה רוטב עצמה] אם נתישבה דעתה מوطב ואם לאו מאכילין אותה שומן עצמו, שאין לך דבר שעומד בפניו פיקוח נפש, חזע מע"ז וגולי עיריות ושפיקות דמים, (ז) אמר ר' ינאי חוליה אומר צרייך אני ורופה אומר אין צרייך שומען לחוליה פשיטה ספק נפשות להקל, (ח) מהו דתימא [הא דקאמר חוליה צריכנא בעותי הוא דקא ספק נפשות להקל] לב יודע מרת נפשו, (ט) [חוליה אומר אין צרייך ורופה אמר צרייך ורופה אמר צרייך שומען לרופה פשיטה ספק נפשות להקל מהו דתימא לב

(ב) אי נמי מיסס גורבי ומיעל אפוקי צורכיה. הוא לשון הבה"ג שם וכן המאמר שלאחריו וכן נמי לעניין מאן דמיינק ולא יכול לסגנו שפיר דמי ליטיפק בגורבי הוא לשון הבה"ג שם, וחובא גם בשאלות שם בשינוי קצת מלשון הבה"ג ע"ש. וראיתי בערך ערך גרב ב' הביא ויל בהלכות גדולות ובשאלת דכיפורו [הוא סי' קס"ח] מי שיוציא לפיק בגורבא פ' בלשון ישמעאל גורב. והוא מינו כי מנגול מצמר שנעלין אותן מפנק כו. עיין מגעלין (אקען). (ד) דאמר שטואל. (ו) ר' ינאי ע"ח ע"ב. (ס) וכן נמי לעניין מאן דמפנק כו. הערכה ג'. (ז) דהא רב יהודה נפיק בסנדלא. ינאי שם. (ז) רכא בדיקולי. בגمرا ובבב"ג נפיק בדיבלי, והעיר שם הריב"ב גירושת העורק בדיקולי. והוא גם הגי שלפנינו בסדור ועיין בהערת ר' ש"ה במחוז שם שאיריך בזה לעניין דינא ע"ש.

[קצת] (ס) והיכא דaicא חוליא כי. הוא ג"כ בכיה"ג במאמרם שלאחריו (דף ל"א ע"א) וחובא במחוז צד ע"ב והובא בכיה"ג שם. (ג) מיט דכתיב אשר יעשה אותם האדים וחוי בהם [חווי בהם] ולא שיטות בchap. 877. (ה) יכולין ליה על פי בקיין מאכילין אותו ועל פ"ה ע"ב וחובא לכון בכיה"ג שם ובכח"ג. (ו) ולא מיבעיא חוליה אלא אפילה עוברה יומא פ"ב ע"א וכן חובא לכון בכיה"ג שם ובכח"ג. (ז) ר' ינאי דמי למיפק בגורבי וולדה כו. הוא לשון הבה"ג והרא"ש יומא פ"ח אות יג' הביא את דברי הלוות וע"ש מה שהביא בשם הריב"ץ גיאות גם בשם הרמב"ן. (ט) דתנייא עוברה שהריחה בשער קודש. ג' גمرا בכיה"ג שם. (ו) [ומניחון לה על פיה כי.] הוספתני כמו שהוא בגمرا שם וכבכח"ג וחסר גם במחוז וכן חסר בראב"ן ח' י"ב ובאו"ז ח'ב סי' רעד"ט ונראה כי ה' חסר בגمرا וע"ז בראב"ק סופרים. (ז) אמר ר' ינאי. יומא פ"ג ע"א וחובא בכיה"ג שם ובגمرا הגי אמר רב כי ינאי. (ט) מהו דתימא [הא דקאמר חוליה כי.] הוספתני כמו שהוא בכיה"ג שם. (ט) [חוליה אומר אני צרייך כו.] הוספתני כמו שהוא בכיה"ג שם וע"ז בגمرا יומא שם. וככ"ז ב' הגי' כן. אמרו רב כי ינאי חוליה אמר צרייך אני ורופה אומר אני צרייך שומען לחוליה. דכתיב לב יודע מרת נפשו רופה אומר צרייך וחוליה אומר

יודע מרת נפשו קט' ל' לרופא שומען לו, והוא דקאמר חולה [לא] צריך אני תונבא הוא דקה נקט לה ולא ידע וכן הלכה:
(קעב) (א) אמר רבא חולה שאטודחו בגרוגרת אחת, ורצו עשרה בני אדם והביאו לו עשר גרגורות בנת אחת, כלן פטוריין, ואפילו בוה אחר זה, ואפילו קדם והבריא בראשונה, והיכא דaicא תרי בתרי עוקצין, ותלת בעוקץ אחד, מיתינן תלת מעוקץ אחר, ולא מיתינן תרי מהרי עוקצין דקה מפיש בכזריה: (ב) מי שאחזו בולטום, מאכליין אותו דברים טמאים עד שיאورو עינוי, (ג) חנו רבנן מי שאחזו בולטום מאכליין אותו אלה בדבש, רב פפא אפילו קיטחא דישערி בדבש: (ד) [אמר] ריש לקיש ציר של גבי הירק מצטרפת לשועור כחותכת ביום הכהורים, אלטאה ע"ג דטשקה הוא כיוון דמתכשר ביה אוכלא אוכלא דמי. וכן הלכה:

(קעג) (א) [חנו רבנן יש שאמרו] הכל [לפי] מה שהוא אדם קומץ מנהה, וחופן קטרות, והשותה מלא לוגמו ביום הכהורים, (ב) ותני נמי במתניתא אחריתא כמה ישתה אדם והוא חייב, בית שמאי אומרים כדי רבנית, ונית הילל אמרים מלא לוגמו, [אמרין מאי מלא לוגמו] דקה אמרי בית הילל, מלא לוגמו טמש, (ג) מתקיף לה רב (פפא) [חשיעיא] ליתניה גבי קולי בית שמאי וחומר בית הילל, אמר לה כי איתשיל גבי עוג מלך הובן איתשיל, דהו לה בית שמאי לחומרא אלטאה מלא לוגמו דקה אמרין כל חד וחד בנפשיה. וכן הלכה:

(קעדי) (א) מימר דקה אמרין דמיהיב אינייש לעינוי נפשי בהני חמשה עינוי דאמרן אכילה ושתייה רוחיצה וטיכה געלית המנדול ותשמש הטישה, רכתיב כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה וגוי (ז' קרא ב"ג כ"ט). כי מחייב ברות אני חמשה עינוי כולהו חייב, או דילטא אכילה ושתייה בלבד מחייב, מי אמרין לא תעונה סתמא כתיב, והני חמשה ملي אשכחן דאיקו עינוי והילך אכלהו מחייב, או דילטא כיוון (ב) רכתיב ועיניהם את נפשותיכם (ו) כל טלאכה לא תעשו (גמרא ב"ט ז')

אני צריך שומען לרופא פשוטא ספק נפשות לחקל מהו דתומא לב יודע מרת נפשו קט' לדרופא שומען והוא דקאמר חולה אני צריך תונבא הוא דנקיטליה ולא ידע קט' ול' וכן הלכה:
(קעב) (ה) אמר רבא. הוא בכ"ג שם במאמר שלஅחריו (דף ל"א ע"א) והוא בגמרא מנהות סיד ע"א והובא גם במח"ז זר 878. (ג) מי שאחزو בולטום. הובא בכ"ג שם והוא בז' ע"א במשנה. (ג) תיר כי. ומא פ"ג ע"ב בגמרא. וע"ש כי בחללה הובא תיר מי שאחזו בולטום מאכליין אותו דבש וכל מני מתקית שהרבש וכל מני מתקית מאירין מואר עינוי של אדם כי ואח"כ הובא א"ר נחמן אמר שמואל מי שאחזו בולטום מאכליין אותו אלה בדבש, רב הובא בריה דר' יהושע אמר אף סולת נקייה בדבש וכן יש לתקן לפניו וכון הובא לבכון בכ"ג שם וכן חסר ב"כ ב' ובכ' הסדריים ובמח"ז רק שם נמצא המאמר מר' הובא בריה דר' יהושע אמר סלת נקייה בדבש. (ד) אמר ריש لكיש ציר של גבי הירק. הוא ג' בכ"ג שם במאמר שלஅחריו ועינ' גמרא יומא פ' ע"ב.

(קעג) (ה) [תיר יש שאמרו] הכל [לפי] מה שהוא אדם קומץ כי. בכ"ג שם וממח"ז זר 878 והוא מעירובין ל' ע"ב. ושם אותה דתנן, וכן יש לתקן לפניו תנן במקום תיר והוא משנה כלים פ"ז ב"א. (ג) ותני נמי במתניתא אחריתא. יומא פ' ע"א. (ב) מתקיף לה רב פפא ליתניה גבי קולי ב"ש וחומרו ב"ה. התקני רב הושעיא כמו שהוא בגמרא ובכ"ג והכוונה ליתניה גבי קולי ב"ש הוא בסיס עדויות כמו שכח רשי בגמרא שס' וגם במח"ז הובא מתקיף לה רב פפא.

(קעדי) (ה) מימר דקה אמרין. בכ"ג שם והובא במח"ז שם. (ג) רכתיב ועיניהם את

ומתיב והאבדתי את הנפש הוה מקרב עצה (ויקרא כ"ג ל') אענוי דעתך ביה (עינוי) [איבוד] נפש הוא דמיון נרת הוא ומאי נoho אכילה ושתייה דאי לא אכיל ושתית מית, אכלי הנה דאי לא עבד להו לכט' (עינוי) [איבוד] נפש, אימא לא מHIGHIB, (ג) ת"ש דתנו רבנן עפ"י שאמרו בכולן לא אמרו [אלל] בכחני שיעור, אכלי בשיעור ענוש כרת כגון האוכל והשותה והעשה מלאכה דכתיב כה כרת בפני עצמה, אוכלי ושותה דכתיב כרת בעינוי דכתיב, והאבדתי את הנפש ונו' (ויקרא כ"ג ל') אענוי דעתך בה אבוד נפש הוא דמיון אהיך לא. וכן הלכה:

[קצתה] (א) מימר דכא אמרין דמאן דأكل ביום היכורים מHIGHIB כרת ושיעורו כבתוכתת, ומאן דאכלי חלב ודס ונתר ופיגול ושאר איסורים דכתיב בהו כרת שיעורן בכזיות פחתת מכוית הו דלא מHIGHIB איסורה איתך בה או לא, ואם חיטצוי לומר איתך איסורה (ב) [מדאוריתא או מדרבנן למאי נפקא טינה להיכא דמשתבע דלא אכילנא ואכלי איסורה] בוצר משיעורא דאי מדאוריתא אסור לא חילא עליה שבועה, דהא מושבע ועומד מהר שני, (ג) ואי [מדרבנן הוא דאסור חילא עליה שבועה א"ג להיכא דאכלי הלב דכוי לדספיקה הוא פחתת מכויות דאי פחתת מכויות] מדאוריתא אסור היה ספיקא דאוריתא לחומרא, ואי מדרבנן אסור היה היה ספיקא דרבנן ולוקלא Mai Tish' (ד) דאיתמר חצי שיעור ר' יוחנן אמר אסור מן התורה, ריש לקיש אמר טוהר, ר' יוחנן אמר כוון דחיאי לאיצטרופי איסורה קא אכלי, ריש לקיש אמר טוהר אכילה בעין וליכא. (ה) ואמר רבא כל היכא דפליני ר' יוחנן וריש לקיש הלכה כר' יוחנן ברמן תלת החולץ לטעונת והפילה, ומחילך נכסיו על פי, ומכרה הבן בחיה האב, אכלי כלויה כר' יוחנן, (ו) ואמרין נמי הא כי פלנו זיתה תרנה דנפל בדיקלא דבישורא סבר מר בר רב איש לשיעורי כתלה פלני זיתא, אמר היה אבונה לאו אמין לא תולול בשיעורא דרבנן, ועוד הא אמר ר' יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה, אלמא הילכתא כר' יוחנן דאמר אסור מן התורה. וכן הלכה:

[קצתו] (א) אמר ר' יוחנן שיעורין [עוניינשין] הלכה למשה מסיני שיעורין מיכתב כתבי, אמר ר' יודן שיעורין של עוניינשין (ב) [תנייא נמי היכי שיעורין של עוניינשין] הלכה למשה מסיני: (ג) אמר מר התירו לה לעוברה לאכול פחתת מכשיעור מפני הסנה [היכי דמי] אי דאיכא סנה אפילו בשיעור [נמי], אלא אימא פחתת מבשיעור ואפילו טובא נמי:

נשותיכם הוא במדרב כ"ט ז'. אכלי בכח'ג ובmethio' הובא הכתוב תענו את נשותיכם וכל מלאכה לא תעשו (ויקרא טז כ"ט) והוא גי' נכונה והובא אחיך פטוק ג"כ טן ויקרא כ"ג ל'. (ד) ת"ש דתיר. יומא ע"ד ע"א.

[קצתה] (ה) מימר דכא אמרין דמאן דأكل בז'כ. בכח'ג שם והובא בmethio' צד 379. (ז) [מדאוריתא או מדרבנן] הוספה כמו שהוא בכח'ג. (ב) ואו [מדרבנן הוא דאסור. הוספה כמו שהוא בכח'ג. (ד) דאיתמר. יומא ע"ג ע"ב. (ט) ואמר רבא כל היכא דפלינו ר' ר' ול' בכח'ג שם והוא ביכמות לי ע"א ע"ש ותחום ר' ר' הלכתא. (ו) ואמרין נמי. חלון צ'ח ע"א והובא בכח'ג שם.

[קצתו] (ט) א"ר יוחנן בו'. יומא פ' ע"א וכ"ה בכח'ג שם והובא בmethio' צד 379. (ז) [תנייא נמי היכי. הוספה כמו שהוא בגמרא ובכח'ג ובmethio'. (ג) אמר מר התירו לו לעוברה. הוא גם בכח'ג שם ושם הובא כך ואמרין גבי עוברה, והוא מקריםות י"ג ע"א.

[קצתן] (א) ומחייבנן למכיל ולמשיחי במעלי דיטומא דעתורי, (ב) דתני חייא בר רב מדיפתי ועיניהם את נפשותיכם כתשעה (ויקרא כ"ג ל'ב), וכי בתשעה מתענין והלא בעשור מתענין, אלא לפחות לך כל האוכל ושותה בתשעה בו, כאילו מתענה תשיעי ושעריו ונבי תינוק (דקיימא) (ג) קיימת לנו בר יוחנן דאמר בת שתים עשרה שנה [יומי אחד] משליטין מדאוריתא כתינוקת, בן שלוש עשרה שנה [יומי אחר] משליטין מדאוריתא בתינוק:

[קצתן] (א) ומיהיב בר ישראל לאודוי ביום דעתורי, שנאמר כי ביום זהה יכפר עליכם (ויקרא ט"ז ל'), ואשכחן דהא כפירה וידוי דברים היא, (ב) דתני ואנפר בעדו ובعد ביתו (שם שם ו'), בהרצאת דברים הכתוב בדבר, אתה אומר בהרצאת דברים (ג) או אין אלא בהרצאת רם אם נשך לפחות נאמר כאן כפירה ונאמר להלן כפירה, מה להלן בהרצאת דברים, אף כאן בהרצאת דברים, מא依 אם נשך לפחות, וכי תימא ניגמר משער הנעשה בפניהם דהורצת רם הוא, אמר קרא והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו (ויקרא ט"ז י"א) (ד) וудין לא נזרק הדם [כ"י], וחכמים אומרים אין אומר אלא חטאתי עויתי ופשעתי. (ה) אמר רבה בר שמואל הלכה כחכמים:

[קצתן] (א) ומיבעי לייה לאינייש לצלווי בערב יום הכהנים בתפילת המנחה ומיטר אתה יורע רווי עולם, אחר תפילה זו מן קטני ריחיב בסעודתא, דילטא מיטרא דעתיה טחנת סעודתיה ולא לאודוי, (ב) דתנו רבנן מצות וידוי ערב יום הכהנים עם חשיכה, אבל אמרו חכמים מתוודה קודם אכילה ושתייה, שמא תימטרף דעתו עליו בסעודתא, ואעפ"י שהתוודה קודם אכילה ושתייה, יתרה אחר אכילה ושתייה, שמא יארע לו דבר קללה בסעודתא, ואעפ"י שהתוודה ערבית יתוודה שחרית ומוסוף ונעליה, והוכן אומרה אהר תפילהו, ושליח ציבור או מורה באמצע תפילה:

[ר'] (א) ומיתבעי לנו לאפסוקי ערב יום הכהנים מדאניה, (ב) דתני ועיניהם את נפשותיכם כתשעה לחודש (ויקרא כ"ג ל'ב) יכול כתשעה מתענין, ת"ל בערב, אי בערב יכול משתחשך, ת"ל (בערב) [כתשעה], הא כיצד מתחיל ומתעננה מבוער יום, מיכאן שטוטיפין מחול על הקודש, ואין לי אלא בכניסתו דבעין אקדומי ואפסוקי, ביציאתו מנין דמיידי לנו לאחריו עם חשיכה ת"ל עד ערב, אין לי אלא

[קצתן] (ה) ומחייבנן למכיל ולמשיחי במעלי דיטומא דעתורי. בה"ג במאמר שלפנינו (דף ל"א ע"א) והובא במחוז צר 379. (ז) דתני חייא בר רב מדיפתי, יומא פ"א ע"ב והובא בבח"ג שם. (ד) קיימת לנו בר יוחנן, בה"ג שם ועין בגמרא יומה פ"ב ע"א גי אהרת.

[קצתן] (ה) ומיהיב בר ישראל לאודוי ביום דעתורי. בה"ג במאמר שלפנינו דף ל' ע"ב והובא במחוז שם. (ז) דתני יומא ל"ז ע"ב. (ג) או אין אלא בהרצאת רם אם נשך לפחות נאמר כאן כפרת. בה"ג בבח"ג ועין בגמרא שם בשינויים. (ד) וудין לא נזרק הרם. החגתי טלה וכוי כי בבח"ג שם הובא הסיום. (ס) אמר רבה בר שמואל הלכה כחכמים. הובא בשור סי' תרכ"א.

[קצתן] (ה) ומיבעי לייה לאונייש לצלווי בעי"ב. בה"ג שם. (ז) דת"ר מצות וידוי. יומא פ"ז ע"ב והובא בבח"ג שם.

[ר'] (ה) ומיתבעי לנו לאפסוקי ע"ב מדאניה. בה"ג שם והובא במחוז צר 380. (ז) דתני יומא פ"א ע"ב.

בום הכהורים שאר יתומים טובים מניין, (ג) ת"ל [חשתנו שבת טניין דמקומי מעילין ומאחרין מפקנן ליה ת"ל] שבתוכם, הא כיצד כל מקום שנאמר שבות מלמד שטוטיפין מהול על הקודש:

[רא] (א) אמר ר' אלעזר אמר ר' הושעיה מכל חטאיכם לפני ה' תהרו (ויקרא א' ל'), חטא שאין אדם מכיר בו אלא הקב"ה יום הכהורים מכפר: (ב) ואילו מאן דעתך לחכירה לא מיתכפר לה עד דמפניים לה, (ג) רtan עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכהורים מכפר עד שירצה את חברו, (ד) אמר רב כי כל המקנית את חבריו אפילו בדבר צריך לפיסוך, שנאמר בני אם ערכת לרעך וגוי נוקשת באמרי פין עשה זאת איפוא בני והנצל כי באת בכפ רעך לך התרפס ורhub רעה, (טשלוי ר' א' ב') אם ממון יש (ל') [לו בירך] התר לו פיסת היה, ואם לא הרבה עליו ריעים. (ה) אמר רב הסדא ואציך לפיסוך בשלשה שורות של שלשה בני אדם, שנאמר ישר על אנשים ויאמר חטאתי וישראל העוית ולא שוה לי (איוב לג' כ"ז) (ו) אמר ר' יוסי בר חנינא כל המבקש מטו לחבריו (ז) אינו צריך לפיסוך יותר שלשה פעמים, שנאמר אני שא נא ועתה שא נא (בראשית נ' י"ז), (ח) ואם מת אמר רב יוסי בר ביזנא אמר ר' אבוחה מוליך עשרה בני אדם ועומד על קברו, (ט) ואומר חטאתי לפולוני שחבלתי בו:

[רב] (א) אמר ר' יוחנן אחד עשר סטני נאמרו לו למשה מסני מנ'ל אמר רב הונא קח לך סמים (שמות ל' ל"ד) תרי, נטף וshallat וחלבת וחלבנה (שם שם), הרי חמישה, סמים [אחרין] (שם שם) חמישה, הרי עשרה, ולבונה זכה (שם שם), הרי אחד עשר, (ב) אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר' שמעון הסדא כל תענית ציבור שאין בה מפשעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה ריחה רעה, וממנה כתוב עם סמני הקטורת (ג) [אבי אמר מהכא] ואגדתו על ארץ יסדה (עמוס ט' ו') :

(ג) ת"ל [חשתנו] הוסיף מה שהשניות המעיתק מן ת"ל עד ת"ל. ועיין בהעתה הרשיה במחז'אות ת' והאריך בזה עי'.

[רא] (ה) אמר אלעזר אמר ר' הושעיה. בה"ג סוף ת' יוס' והוא בוגרמא ביריות כ"ה סע"ב והובא במחז' צד 380. (ז) ואילו מאן דעתך לחכירה. בה"ג שם במאמר שלפנינו. (ג) רtan. יוסא פ"ה ע"ב במשנה. (ד) אמר רב. צ"ל אמר ר' יצחק כמו שהוא בוגרמא שם פיז ע"א והובא לנכון בכח"ג ובכח"ז. (ס) אמר רב הסדא. שם שם. ועיין בתשוכת הגאנונים שערוי תשובה ס"י ס"ט. והביא שם ישר על אנשים פ"י לשון שורה ואון שורה פחותה מג' בני אדם ויאמר חטאתי הרי פעם אחת, ישר העוית פעם שנייה, ולא שוה לי שלישות. (ו) אמר ר' יוסי בר חנינא. שם. (ז) אינו צריך לפיסוך יותר שלשה פעמים. כ"ה לשון הבה"ג, ובוגרמא הגנ'י אל יבקש ממנה יותר שלשה פעמים. (ט) ואם מת אמר ר' יוסי בר ביזנא אמר ר' אבוחה. בכח"ג שם אמר רב יוסי בר חנינא אמר רב כי אбел לפנינו בוגרמא שם הוא בלו' שם האומר. (ט) ואומר חטאתי לפולוני שחבלתי בו. בוגרמא וככח"ג ובמחז'ו ואומר חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני שחבלתי בו.

[רב] (ט) אמר יוחנן וכו'. בכח"ג שם סוף ת' יוס' דף ל"א ע"ג והווע בוגרמא ביריות י' עי' והובא במחז' צד 381. (ז) אמר רב הונא בר ביזנא וכו'. הובא בכח"ג שם והוא בוגרמא ביריות שם במאמר שלאחרינו. (ג) אבי אמר מהכא ואגדתו על ארץ יסדה. כן תקנתי במו שהוא בוגרמא שם וככח"ג ובמחז'ו ורשוי בוגרמא שם כתוב ואגדתו ממשע שכלו' ביהדר אז על ארץ יסדה.

[רגנ] (א) מקום שנহנו להדליק את הנר בלילה יום הכיפורים מדרליין, מקום שלא נהנו להדלקין אין מדרליין, ומדרליין בבית הכנסת ובכתי מדרשות ובכטבאות האסיפות ועל גבי חלום. (ב) דרש רבא ועמן قولם צדיקים (ישע"י ס' כ"א), בין שאמרו להדלקין, בין שאמרו שלא להדלקין שנייה לא נתכוונו אלא משום דבר אחר: עד כאן מהלכות גדורות:

ליקוטין.

[רד] (א) שמעתי על הגאנונים ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק זצ"ל שהיה מתענין מtheses יום הכהנים, ובניהם ותלמידיהם עירין נהגין כן, וראיה לדבר (ב) מההוא דרבא זהה יתריב תרי יומי בחתונת ואישתכח כוותה, (ג) ושאן מתענין [אומרים], דרבא לא הוות אכיל אלא מערב יום הכהנים עד מוצאי יום הכהנים שני לילה ויום. ואם אפשר לעשות כן יפה לעשות, (ד) אבל המתענין אם הם אוכלים מוצאי יום הכהנים בלבד, הלא לדבריהם יום הכהנים ואכילתו בכורת והמתענין יום שני שומרין עצמן מכל מלאכות שיש בהן כרת:

[רחה] (א) שמעתי שתוקעין בארץ ישראאל במויאי יום הכהנים קשר"ק לאחר כל התפילה כולה כשוועצאין מבית הכנסת, לפי שכבר הבדילו בתפללה, ובוגלה שלנו לא נהנו אלא תקיעה אחת לנור בעטמא, זכר לינבל, (ב) בלבד שכוקלנייא נהגין גם קשר"ק:

[רגנ] (ה) מקום שנহנו להדלק את הנר. בה"ג בסוף ה' יוכ' והוא במשנה פסחים נ"ג עיב והובא במחוזו שם. (ז) דרש רבא. נזכר שם ווע"ש בפירוש".

[רד] (ה) שמעתי על הגאנונים, ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק זצ"ל. הובא בפרדס סי' קפ"ב וחסר שם מלת "שמעתי" ושם איתא ור' יצחק ברבי לו זצ"ל ור' יצחק לו וכן בלקוטי הפרדים עין יוכ' הובא ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק לי מתענין מtheses יוכ' וכן במרדי היביא ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק הלו וכן בשבחה"ל סי' שכ"ג (קג ע"ב) הובא מצחטי להרב ר' יהודה בר' ברוך והרב ר' יצחק הלו זצ"ל מתענין מtheses יוכ' אלום במחוז צד 381 הובא כל זה וכותבו ר' יהודה בר ברוך ור' יצחק בר יהודת זיל ויודיע כי ר' יצחק בר' יהודה לחורו ור' יצחק הלו לחור لكن יש להתקן במחוזו ור' יצחק הלו במקומו ור' יצחק בר' יהודת. (ז) מחחוא דרבא. ר'ח כ"א ע"א. (ג) ושאן מתענין [אומרים] דרבא לא הוות אכיל מע"כ עד מוצאי יוכ' שני לילה ויום. ובכ"י מחדורי כתוב דרבא לא הוות אכיל מע"כ עד יום שני יום ולילה. ובכ"י הפרדים ובשבחא"ל לא הוות אכיל מע"כ עד יום מוצאי (ו"כ) צ"ל יום שני לילה יום ובפרדים ובלקוטי הפרדים ובשבחא"ל שם דרבא לא הוות אכיל בו"כ עד מוצאי יום שני לילה. ובמחוז דרבא לא הוות אכיל מערב יוכ' עד מוצאי יום שני לילות ושני ימים. ולדעתי צ"ל לא הוות אכיל מע"כ עד מוצאי יוכ' ואוכלים במוצאי יוכ' ואח"כ מtheses יום הכהנים מתענין והיינו לילה אחת וב' ימים. (ד) אבל המתענין אם הם אוכלים מוצאי יוכ'. בפרדס ובלקוטי הפרדים בטוחות אבל המתענין אוכלן ערבית יוכ' הכהנים ואכילתו ברכות זצ"ל כמו שהוא בסדרו.

[רדה] (ה) שמעתי שתוקעין בא"י במויאי יוכ' קשר"ק. הובא בפרדס סי' קפ"ג ובמחוז צד 381 ועין שבלי הלכת סי' שכ"ג מה שהביא בשם תשובה רב האי גאון זיל והובא גם בס' המנהיג ה' יוכ' אותן ס"ט בשם רבינו החוי וחותובה הללו טריבינו האי הובאה בתשובה הגאנונים שעורי תשובה סי' ס"ז. (ז) בלבד שכוקלנייא נהגין גם קשר"ק. גם בסדרו ריעג' דף ס"ט ע"ב כתוב ולאחר עשרה השלום תוקעין בשופר קשר"ק פעם אחת והולכים לבתיהם בשלום. סובא בכל בו ה' געליה בשם רב ערמן.

[רו] (א) ובבר נשאל מאת גור אריה, מפני מה חוקין במצואי יום הכפורים קודם שיתפללו שמונה עשרה ויאמרו הבדלה בחונן הדעת, והשיב תקיעת שופר חכמה ואני מלאכה היא, (ב) ואני אסור לתקוע בשכת, אלא לא ליתи לטלטולי ברשות הרבים כדי לילך אצל בקי לטלטול סדר תקיעות והוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים מלאכה גמורה היא, אבל בתקיעה אחת במצואי יום הכפוריםanca לכא למשח להכי, משומם דבחדא תקעה לא צרייך למילא [צל] בקי, ועוד שהרי כנראה תקעו בראש השנה ואקור הוא בתקיעות יפה, והשופר מראש השנה בכית הנטה הוא עומר, ואני צרייך להביאו ממקום אחר לשם :

[רו] (א) טעם בשיטים במצואי שבת משומם נשמה יתרה שחתורה וייה למשיב נפש, וביום הכפורים לניא יותר נשמה, לפיכך אין מברכין על הביטים במצואי יום הכפורים, (ב) ומפי הרב ר' יעקב בר יקר זצ"ל נאמר לי דטעם בשיטים במצואי שבת משומם דבשבת שוכת אור של גיהנם ואני מסריה, ולמצואי שבת חורן ושורף ומסריה, لكن טריה בשיטים להפוג ריח רע, ובשבת שוכת אור של גיהנם, אבל ביטים הכהנים לא מצינו :

[ר"ח] (א) ערבי יום הכפורים טובל אדם עצמו (ב) בשש שעות או בשטח, ונכנס לבית הנטה (ג) וטפלל שמונה עשרה כדרכנה, ומתווורה קודם בשטונה, וכ遁 נא מצוח וידוי ערבי יום הכפורים עם חשיכה, אבל אמרו החכמים סעודתו, (ד) כדתニア מצוח וידוי ערבי יום הכפורים עם חשיכה, אבל אמרו החכמים מתודה אדם קודם אכילתו שמא תיטרפ רעתו עליו בטערדה ואני יכול להתודות

[רו] (ה) וכבר נשאל מאת גור אריה. וכיה במחוז סי' שמ"ה צד 881 נהוא ר' יתרה בר יצחק, עיין בתובא, ודבריו של רשי' הובאו בהמפתח ת' יו"כ סי' ס"ט בשם סדור רשי' זל' ע"ש וכן בס' מנהיגים להר"א קליזנור דף י"ג ע"ב הביא זה בשם סדור רשי' זל'. (ג) ואני אסור לתקוע בשכת. ר'ה כ"ט ע"ב.

[רו] (ו) טעם בשיטים במצואי שבת. הובא במחוז צד 882 ועיין בסדרס סי' ק"ו בסוגנו אחר. ובעל שבלי הלקט סי' ק"ל (נ"ב ע"ב) הביא וויל ומה טעם מברכין על הביטים במצויא למדונו ורובינו זל' שבשבת יש באדם שתי נשמות ובמושיע נישلت ממנה נשמהacha ונשאר חולש על בן ציריך להריה בבטמים וביריה טוב ברי להתהקה ונבויה"כ לכאה יתר נשמה ולא מברכינן. ועיין רשי' ביצה ט"ז ע"א שכח נשמה יתרה, רוחב לב למנוחה ולשםחה ולהיות פתוח לרוחה ואכל ושתה ואני נפשו קצה עליון. (ז) ומפי הרב ר' יעקב בר יקר זצ"ל נאמר לי. הובא בסדרס סי' ק"יד וחסר שם שם אומרו. ובעל שבלי הלקט שם סי' ק"ל הביא ג' ובשם ריבינו יעקב בר יקר זצ"ל מצאתי בו. ועיין באיזו ח'ב סי' צ"ב.

[ר"ח] (ה) ערבי יה"ב טובל אדם עצמו בשש שעות או בשטונה. לקוח מסדור רע"ג דף מ"ו ע"ב בחוספת דברים או أولי היה בסדור רע"ג הלשן כמו שהובא בסדור לפניו. (ז) בשש שעות או בשטונה. בסדרעג שם בשבע שעות או בשטונה שעوت וכן בעל שבחייל סי' שי' הביא וצרכין לטהר עצמן ולהזוף ולטבול בע"כ בשבע או בח' שעות והרא"יש יומא פ"ח סי' כ"ד הביא אמר רב עמרם טובל אדם בשבע שעות ומ��פלל חפתת המנחה וחב"ח תיקן שם ואמר רב עמרם טובל אדם בשעה שביעות ומה שהביא רע"ג או בשטונה שעות לא הביא הרא"ש, גם חמוץ או"ח סי' תר"ז הביא זה בשם רב עמרם, וחמניגין ה' יו"כ סי' נ"ב הביא וכחוב רב עמרם שבר מנהיג ערבי יו"כ משש שעות ולמעלן אדם חולק לבית חטבילה וטבול, הביא בשמו אבל לא כלשון הרע"ג, וראיתי במחוז סי' שמ"ג (צד 874) הובא ג'ב כל החמאמר ערבי יו"כ טובל אדם את עצמו והביא הלשן בשש שעות או בשטונה וכיה גם בכ"י ובט' הסדרים. (ג) ומ��פלל שמונה עשרה כדרכנה. בכ"י ובט' הסדרים כתוב בדרכו ובמחוז הגני ומ��פלל שמונה עשרה כסדרה. (ד) כדתニア. יומא פ"ז ע"ב.

לפיכך מודה קודם אכילה, ואעפ"י שהתורה קודם אכילה, מודה לאחר שיאכל ווישתה, ואעפ"י שהתורה [ערבית מודה] שחוירית, מודה ב多层次, מודה במנחה, והוין אמרה אחר תפילתו, ושליח צבור אוטרה באמצעות [תפילה] מאמר [אמיר] רב אתה יודע רוי עולם, ואע"ג דאמוראי טובא פלייני עליה, נקטין כרב, לפיכך צריך כל ייחד לומר במנחה אחר תפילתו וידוי זוטא, וידוי רבה, ואשmeno, ועל חטא, ושליח ציבור מתק שאיינו יכול לאומרה באמצעות תפילה איינו מודה, אלא לאחר שטונה עשרה אומר אבינו מלכנו, שלא תיקנו [וידי] לשlich צבור אלא באמצעות תפילה, וידוי זה אינו חובה [אללא להוציא את שאינו בקי, שלא] אמרה [אללא] משום שם מושך דעתו עליון, ומשום חשש דעלמא לא חש לשאיינו בקי, ודוי לו במצותו של יידוי שהוא עם חשיכה ערבית: (ה) ובסדר רב עמרם מצאתי שליח ציבור אומר הוידי בפני הקהל כדי להוציא את הרבים ידי חונצן, ויאמר אבינו מלכנו, קדיש שלם יתרndl תתקבל, ואין נפלין על פניהם, והולcin לבתיהם, ויאכלו ענויים וישבעו, ויהללו את ה' דורשין, ילכו ויכינו סעודה המפסק בה, כדי לקיים ועיניהם את נפשותיכם

בתשעה [לחודש] בערב (ויקרא כ"ג ל"ב), יאכלו מבוגר يوم ובערבית עוננו: [רט] (א) ואין שורין את המפה בימים, ואפלו הדר מינגבא, דילמא לא שפיר נב לה, ולאורתא אתי לידי סחיטה, (ב) ושנינו אמר זעירי בר חמא אוושפיזוכניה דרי יהושע בן לוי, בר אויריתא [חא] איתא לך מילטה מעלייתא דרזה עבד אביך, ערבי يوم הכהורים מביאין לו מטפהת וטקנה בה פניו ידיו ורגליך, ולמהר מעכירה על גבי עינוי ואינו חושש, (ג) וכן כי אתה רב מרוי [אמר ערבי] תשעה באב מביאין לו (טפה) [מטפהת] ושורה אותה בימים, ועשה כתין כלים נגבים, ולמהר טקנה בה פניו ידיו ורגליך, אמר ליה רב יעקב לרבי יומיה בר תחליפה (ד) איפכא אמרת לנו, ואותכין לך סחיטה, הא למדת בתשעה באב דלא אסירה סחיטה, אי שרוי לה בימים, והדר מינגבא כי טקנה בה ליכא תעונג, הא ביום הכהורים אי עבד ליה הци איכא לאחותוכה סחיטה רבר יעקב, אבל בניגנה או עיili ביה מים על פניו ידיו ורגליך ומרטבי בה, ולמהר מצטנן בה ליכא לא סחיטה ולא תעונג, וירא שמים יוצא ידי שתיהן, נטל ידיו כורבו לשם ניקיון אבל לא פניו, וכן היה נהג רכינט עליון השלום.

[רט] (א) ערבי يوم הכהורים מתפלל אדם במנחה שטונה עשרה ברכות שככל يوم ויום, ואחר עשרה השלים מתחילה וידוי, אלהינו ואלהי אבותינו תבא לפניך תפילותינו וכו' עד ומבלעדך אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה, אלהי עד שלא נוצרתינו, עד צורי וגואלי והשליח צבור איינו מודה אלא בתפילה לחש, ולאחר שטונה עשרה אומר אבינו מלכנו, יתרndl, ואין נפלין בתהנוין:

(ס) ובסדר רב עמרם מעתאי. הוא בסדר רף מ"ז ע"א וגם הרואה"ש יומא פ"ח ס"י כ"ה הביא דברי ריעג וכן רבינו נסים באלאפסי יומא (דף צ"ז ע"ב) הביא זה בשם רב עמרם וכן הובא בכלבו ס"י ס"ח בשם רב עמרם. וכן הובא בחרו"ץ גיאות דף נ"ט ע"ש וכן המנaging ה' יומא ס"י נ"ג הביא זה בשם רב עמרם ע"ש.

[רט] (ה) ואין שורין את המפה בימים. הובא ג"כ במחוז שם צד 874. (ג) ושנינו אמר זעירי בר חמא בו. יומא ע"ח ע"א וע"ש הנוסחא. (ג) וכן כי אתה רב מרוי [אמר ערבי] תשעה באב. כן תקנתי וכגמרה שם כי אתה רבה בר מרוי. (ד) איפכא אמרת לנו. עיין בפרשבי כגמרה שם.

[רט] (ה) ערבי יוחיב מתפלל אדם. מובא במחוז צד 875.

[ריא] (א) ונחנו העם ללקות, (ב) ותנן נבי [חיבי מלקיות] בית דין [כטה]
 מלין אותו ארבעים חסר אחת, שנאמר כדי רשותו במספר ארבעים יכנו (דברים
 כ"ה ב' ג'). מניין שהוא סוכם את ארבעים, משמע והכו לפניו עדר אותו מניין, שאין בו
 השתה דכתיב במספר ארבעים, משמע והכו לפניו עדר אותו מניין, שאין בו
 לעשות אלא לגטרא סוכם חשבון של ארבעים. (ג) אמר רבא כמה טיפשי הני אני שמי^ר
 דקיטי מקטן ספר תורה, ולא קיטי מקטן גברא רבבה, דהא בספר תורה כתיב ארבעים
 יכנו, (ד) ואתו רבנן ובצערו חדא: ואין מלין אותו לא עומד ולא ישוב אלא מוטה,
 שנאמר והפלו השופט (דברים כ"ה ב'), והטנה מכיה בידו אחת ובכל כחו, ורצוועה
 של עגל בידו נפולה אחת לשתיים, ושתיים לארכע. (ה) אמר רב ששת [משום
 ר' אליעזר בן עוריה] מניין לרוצהשהיא של עגל, שנאמר ארבעים יכנו (שם כ"ה ג'),
 וספיק ליה לא תחסום שוד בדישו (שם שם ד'), (ו) אמר רב חדא מניין לרוצהשה
 שהוא טוכפלת ונראות לארכע, (ז) [שנאמר והפלו], (ח) ושתי רצוועה עלות ווירות
 בה, (ט) פירוש שתפורה בה, [תנא] ושיל חמוץ, אותן העולות ווירות של חמוץ הן,
 (י) כדראש החוא גליאה עליה דרב חסדא, ידע שור קונדו וחמור אבום בעליין
 (ישע' א' ג') אמר הקב"ה יבא מי שטכיר אבום בעליין יופרע ממי שאינו מכיר אבום
 בעליין, יודה של רצוועה [טפח] ורחהנה [טפח], והקורא קורא אם לא תשמר לעשוות
 וגוו' (דברים כ"ח נ"ח), וחפלא ה' וגוו' (שם שם נ"ט) פ' הא פשיטה לן דבאי קרייה,
 (א) כדאמרין בקריות בקרית תהיה (ויקרא י"ט ט' כ'), תהא בקראי, בקרייה, להכי
 קתני והקורא, ועל שום כך עושין רצוועה של טלקות רוחה טפח נפולה מעור של
 עגל וחמור: וערב يوم הכהנים אדם [בלוקה] ביה אומר וידוי וכו', והטנה ההיכאות
 כמנין התיכות שהן ארבעים חסר אחת:

[ריב] (א) ליל יום הכהנים למעריב יאמר שליח ציבור לפני התיבה כל

[ריא] (ט) ונחנו העם ללקות. מובא במתחו שם. ועיין תשובות הגאנונים שער תשובה ט'
 ט'יו וט'ז. (ז) ותנן. מכות כ"ב ע"א במשנה. (ט) אמר רבא. שם כ"ב ע"ב ע"ש. (ז) ואתו
 רבנן ובצערו חדא. בן הוא הפסום גם בכ"י ב', וכט' הסדרים אבל במתחו נסוף רמזו למלקות
 ליט', ונקלח אחיך (דברים כ"ה ג'), אחיך בגימטריא ל"ט. לעיניך (שם שם) אם אתה רואה
 בעיניך לפי מעשיו שב אל לבו או יפער פידי ברה, כיון שלקה, דחיבי בקריות שלקו נפטרו
 פידי בקריות, ואם לא לא". (ט) אמר רב שתה. בכות בג ע"א. (ו) אמר רב חסדא. שם שם.
 ובגמרה הגני אמר רב חסדא אמר ר' יוחנן. (ז) שנאמר והפלו. הפסום הוספה כמו שהוא
 בגמרה שם וחויר גם בס' הסדרים אבל בכ"י ב' נמצאו הפסום כמו הפליל ש"ט תורת. גם נמצוא בכ"י
 והפליל והוא מביע ליה לנוגה א"כ לכטוב קרא יתינו מאי הפליל ש"ט תורת. ב' אחר זה פירוש רצוועה
 אחת היהח וכפללה ונראת לשתיים ואוthon שיטים כפלות ונראות בארכע. (ט) ושתי רצוועות
 עלות ווירות בה. משנה מכות כ"ב ע"ב. (ט) פ' שתפורה בה כי עיין
 בראש' במשנה שם. יופח העיר שם הריב' זיל שחמלות "של חמורי" מוכח שבמשנה לא תנא
 של חמוץ וכן במשנה שבמשניות ליתא והכוי אותה ושתי רצוועות עלות, רק בגמרה שם הף בג
 ע"א איתא תנא של חמוץ ונראה כי גם מה שהובא בסדור לא היה במשנה. (ז) כדראש החוא
 גליאה. שם שם. (א) כדאמרין בקריות. דף י"א ע"א.

[ריב] (ט) ליל יוח"ב למעריב יאמר שליח ציבור לפני התיבה כל נドרי. עיין תשובות
 הגאנונים שער תשובה ט' קמ"ג דבריו ריבינו האי גאון זל בעינן כל נドרי ועיין בראש'
 יומא פ"ח ט' כ"ח ומה שהביא בשם רבינו סעד' גאון זל ועיין שבלי הלקט ט' שייז' שהאריך
 בוה ע"ש.

נידרי ואיסורי וכו', וישנה וישליש עד ג' פעמים, (ב) ומברך ישחינו, ואומר ברכו ואישר ברכבו ואהבת עולם וקריאת שמע ואמנה והשכיבנו וחותם בא"י פורס סוכת גוון, יתנדל עד דארמן, ערבות שחרית ומנהה מתפלין מן, ובסוף מנן אומר זכרנו לחיים, ובסוף מהיה אומר מי במרק, ואתה קדוש, ובכן תן פררך, ובכן תן כבוד, ואו צדיקים עד המלך הקדוש, אתה בחרנו, יודוי עד צורי וגואלי, ופוסע ג' פסיעות, (ג) ואם חיל יום הנפורים להזות בשבת, לאחר סיום תפילה להיש אומר וכולו השמים, ומגן אכבות ברכבו, נסדר כל שכת ושבת, וחותם מקדש הישבת בכלך, ואין צורך להזכיר של יום הכהנים, (ד) שכך אמרו הכהנים אילטלא שבת אין שליח ציבור יורד לפני התיבה ערבית, ומיד יאמר פסוקים של רחמים, ולא יאמר קדיש עד אחר סליחות, ותוספת זו לשיליח ציבור באלאפה ביתא במקום שה היחיד אומר אתה יודע רזי עולם וכו' אומר שליח ציבור אתה מכין תעלומות לך וכו', על חט ועל חטאיהם וכל הסדר :

[ריגן] (א) שחרית עומדת שליח ציבור לפני התיבה ואומר נשמה כל חי קדיש עד דארמן, ברכו, המPAIR לאארץ וכו', ומתפלין בלחש, כמו שהחפלו ערבית, ושליח ציבור אומר יודוי באמצעות חפילה. וכשطنיע לפני הי' תטהרו, מתחיל בסליחות, ולכששים שליחות ופסוקים אומר יודוי, תבא לפני תפילהינו, אתה מבין תעלומות לב וכו' על חטא וכו', עד לעישת את כל דברי התורה הזאת, ודוד עבדך וכו', והישיאנו וקדשנו רצה וטודים. ובסדר לותיר כשמנייע כי אל מלך רוחם וחונן אתה בטום יעלה ויכא יתחל פוטמן זה לבדך נקראת רחום וחונן טבנה סליחה, ואחריו שליחות יודוי עד דברי התורה, ודוד עבדך וכו', מהול לענותינו וכו', והישיאנו וקדשינו רצה וטודים ברכת כהנים ושים שלום, אבינו מלכנו, יתנדל תתקבל, ומוציא שתי ספרי תורה, באחת קורין ששה, (ב) בסדר אחורי מות עד כאשר ציוה הי' את משה, שהוא סדר עבודת היום, (ג) ובשניהם קורא המפטיר בסדר פנהם ובכישור לחודש השבעי, ומפטיר ואמר סלו כי כה אמר רם ונשא, שמקבל וגוזר חיים לשבים, והמפטיר בנכיא לא יחתום מלך מוחל וסולח, כי מה טיבה של מחלוקת אצל ספר תורה ונכיא, אלא ודברך מלכנו אמת וקיים כנוג בקידוש ובכל מקום וחותם מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הנפורים [ואם שבת הוא יאמר מקדש השבת וכו'], מידי דהוה אשלה חנוכה במוספין דפסקין (ד) הלכה כר' יהושע בן לוי דאמר ציריך להזכיר של שבת בעיללה. כללא דטילתא בכללו יום הוא שנתחביב בארכע תפילות, וברלה ששית כך היא אומר על התורה ועל העכורה, עד ודברך מלכנו אמת וקיים לעד כי' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הכהנים :

(ז) ומברך ישחינו. סדר רע"ג דף מ"ז ע"א ודברי רע"ג הובא ברא"ש יומא סוף פ"ח והביא וכן כתוב רב פלטייא ז"ל וכן נהגו אבל רבינו סעדיה ז"ל ואומר ציריך לברך ישחינו אחר תפילה ערבית בין ביחיד בין בցבור ואומר רב הא ז"ל נהוגין אנו כמו רב סעדיה גאון ז"ל והרב בעל קרben נתנהל כתוב כך נהוגין בזמנם רב האוי והמנגה עתה כרב עמרם שקדום חפלת טעריב אמרוים ישחינו. (ג) ואם חיל יויכ' להזות בשבת. הוא לשון רע"ג בסדור ובפי מ"ז ע"ב.

(ד) שכך אמרו הכהנים. שבת כ"ד ע"ב.

[ריגן] (ה) שחרית עומדת שליח ציבור לפני התיבה, הובא גם במח"ז צד 392. (ז) בסדר אחורי מות. סגילה ל', ע"ב במשנה. (ג) ובשניהם קורא המפטיר בסדר פנהם. תוספתא מגילה פ"ג. (ד) הלכה כר' יהושע בן לוי. שבת כ"ד ע"ב.

[ריד] (א) ופסקין צדקה ברבים על המתים ועל החיים, אין פסקין צדקה למתים בכל ארץ אשכנו רק היום לבדו, ואין אומרים יקום פרוקן מן שמיין אם לא חל להיות בישכת, אלא לאחר שפסקו הצדקה פותחין בתהילה אשרי, ומחרירין את התורות לטקוטן, ועומדין לטוספ, ומתקפלין מן זכרנו מהיה מי כטוך ובכן ואו, עד המלך הקדוש אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים מפני חטאינו עד את מוסף יום הכהורים הזה ובשכנת יום המנוח הזה וכו', כאמור וביקום השבתתנו וגנו, עולה שבת בשכנתו וגנו, ונאמר ובעוור לחודש השבעי וגנו, ושליח ציבור כישמניין לואו צדיקים יראו ויישמו גנו, ויאתו כל לעבדך וגנו, ובמוסף דראש השנה תמצא כל אלף ניתה, עד המלך הקדוש, אתה בחרתנו, מפני חטאינו, מחול לעוננותינו, עד לפני הדתורה פוטון עד לא מבון, ואחריו עליינו לשבח היה עם פיפורות, אוחילה, והנמ כתובים במוסף דראש השנה, אתן תהילה, סדר אתה כוננת, סליחות וידוי עד דברי התורה הזאת, והשIANו עד מקדש ישראל ויום הכהורים, רצחה ומודים, עד עשרה הישלים, יתגדל תתקבל, ואין אומרים באן אבינו מלכנו, רק ליווצר ולטנהה דרך שאר ימים של תשובה, ותיקף להתייה של אחר המוספ, מיד מוציאין ספר תורה, (ב) וקורין בעירויות, כדי שיישמעו בה כריתות של עריות ויפרשו מהן: וקורין שלשה מן מעשה ארץ מצרים עד סוף הסדר, והשלישי מפטיר בינוי, משום תשוכנת אנשי נינה, והפטיר בנכיה בינה חייב לברך שש כמו שביך ליווצר, ואחר כך מיד עומדין לתפילה המנחה, ואין אומרים תהילה לדוח, [סדר קדושה ובא ציון] עכשו עד לאחר המנחה, כדי להפסיק בינה לנעה, שבעליליה זו אתה מתחיל בנעה, (ג) אך נמצא בתשובות בשער על גבי גחלים, מנהג שתי ישיבות: ועל תשיבנו שבת,

[ריד] (ה) ופסקין צדקה ברבים על המתים. הובא במח"ז צד 892 ושם במח"ז נמצא הוספה וירושם תי' (ר"ל תוספות). ומה שפסקין צדקה ביה"כ על המתים. לפי שתוא יום כפרת סליחה ומחלילה וכפרת היא להם שכך שניינו בפסקתא [הוא בפסקתא רבתי פ"כ] שמא יאמר אדם כוון שמת אדם אין לו תקנה עצדה, תל כפר לעטך ישראל, כוון שمبرקשיין עליו וرحمים זורקין אותו מגהנים לגן עדן חזן מן הקשת, ושניינו בספרי כפר לעטך ישראל מלמד שהמתים צריכים כפרה. ואחר כך יפסקו על החיים לפי שאין חענית כלל בדאמרין בתעניות וכל מי שמתעננה ואני עשה צדקה כאלו מקרוב עולה בלא מנוח וזה בלא נסכים ע"כ. ובתנוחמא הנדרס מכבר ריש האיזינו יש הוספה וירושם לבן ערד בגין חדש הוא. והובא שם דאיתא בפסקתא [רבתי] וטויים לך רגליין להזכיר המתים בשכנת שלא ישובו לגיהנם שכן איתא בת"כ כפר לעטך ישראל אלו החיים אשר פרית אלו המתים מכאן שחייבים פודין את המתים לך ואני נהוגין להזכיר את המתים ביה"כ ולפסוק עלייהם צדקה כו' ובמبدأ לפסקתא דר"כ סי' ז' אותן ד' העירות על דברי התנחותם שהכוונה לפסקתא רבתי פ"כ פסקא מתן תורה, גם העירות שם שהובא בתנוחמא שם וכן איתא בת"כ כפר לעטך יש לתקן וכן איתא בספרי והוא בסוף שופטים ואולי תי' לפני המעתק ספרא במקום ספרי בטעות והשימות המלה הזאת והציג במקומה "ת"כ" ועיין בב"י ה' שבת סי' רפ"ג שהביא בשם שלוי הלקט שכטב וויל מצאתי שם הר' שניאור שמעתי שיש בדרש כפר לעטך ישראל אלו החיים כו' ע"כ והתייחס הלא מפורש הוא בספרי כמו שציינתי ומן ב"ח י"ב סוף סי' חרכ"א הביא בעצמו דברי הספרי בשם המדרכי ע"ש ודברי השבל הלקט הוא בס"א ע"ש. ועיין גם מבוא שם הערת כ"ד מה שהיעירות על דברי ארחות חיים ח' י"כ אותן ל"ד. ומה אין המקום להאריך יותר. (ג) וקורין בעירויות כדי שיישמעו בה כריתות של עריות ויפרשו מהן. במח"ז סי' שנייה (צד 898) נמצא הוספה וטויים כך מצאתי בסדר לותיר. ועיין ברש"י וכחותם מגילה לא"א ע"א ד"ה במנחה קורין בעירויות. (ג) אך נמצא בתשובות בשער על גבי גחלים, וכ"ה במח"ז צד 894 הוא ספר בפסקת דינים ונارد מאתנו עיין בטבואה.

שהרי בשאר שבנותו שארם כא מביתו ועומד לספר תורה במנחה תיקנו לה תחילת לדור וסדר קדושא, אבל כאן ישورد מטוסף אוחז מיד ספר תורה [וורי] וכחפלה מוסף מוצעת, כך הפלגה מנהה מן מוסף, אמן בנעילה שאין בה הפסיק פותחין בתילה, ובא לציון:

[רטן] (א) למנהח אחד יחיד ואחד שליח צבור (ב) [מתפללים כמו ליו"ר אוור, ושליח ציבור] לאחר ברכת הכהנים וועשה השלום אומר אבינו מלכנו יתגדל תתקבל, (ג) יש [אומרים] שאין אומרים [ברכת הכהנים] במנהח של יום הכהנים, ולא היא, (ד) דאמר רב נחמן הלכה בר' יוסי, [דאמר] בנעילה יש בה נשיאות כפים, ומנהח אין בה נשיאות כפים, (ה) כיוון דבכל יומא איתא בשירות גיורה האatto מנהח דעלמא, נעילה דלא שכיה לא גורין בה, והאידנא פרטני כהנא במנהחא דיום הכהנים דתענייטה, כיוון דסמיך לשיקעת החמה Ка פרטני משום דאפשרי ברוחמי ונני עד בנעילה בנעילה דטיא, והכי מסקנא וכן טורין כי מדרשא, גם בתשובות הגאנונים כן, (ו) ונשאלות דרב אחא בפרשנת נשא הלכה בר' יוסי והלכה בר' יוסי בנעילה סלקין במנהח לא סלקין, והאידנא דקה סלקין במנהח, כיוון דאפשרי ברוחמי עד זמן נעילה ביוםא דכיפורוי, הויא לה כתיפות נעהila ולא מיחלא:

[רטן] (א) תקופה לחתימתה שלאחר המנחה, מיד אומר אשורי, ובא לציון, וסדר קדושה, ועומדין להחפלה חפילה נעילה, ומתחפלין כמו ליו"ר, אבל במקום כתיבה יאמר חתימתה, מי נמוך אב הרחמים זכר יצורי, ואין ציריך לומר חותם יצורי, שהרי אין כתיב כאן כתיבה, אלא כמו זכרנו לחאים, לאחר עשו השלום יאמרו יורי תבא לפניך וכו', עד הלא הנסתירות והגנגולות אתה יודע, ובמקום אתה יודע רבי עולם, יאמרו אתה נתן לך לפושעים וכו', עד יצורי וגואלי. (ב) ושליח ציבור אומר קדושה רבבה למוספ, בכורו מלא עולם לעומתם, ממקומו הוא יפן, פעמים אחד הוא אלהינו, להיותותכם, אדריך אדרינו, ימלוך, לדור ודור, וכוכן תן פחרך, וכן תן כבוד, ואנו אתה בחורתנו, יעלה ויבא, מחול לעונותינו, עד תטהרו, ידיו, ובמוקם אתה יודע אומר אתה

[רטן] (ט) למנהח אחד יחיד. חובא גם במח"ז צד 894. (ג) "מחפלין כמו ליו"ר אוור ושליח צבור" הופפת וنمצא לנכון בכ"י ב' וכט הסדרים ובמח"ז שם. (ג) יש [אומרים] שאין אומרים ברכת הכהנים במנהח של יו"ח. תקנתי כמו שהוא לנכון בכ"י ב' וכט הסדרים, ובמח"ז בטעות ויש [אומרים] שאומרים ברכת הכהנים פ"ל שאין אומרים. (ד) דאמר רב נחמן הלכה בר' יוסי כו'. תענייטה כ"ז ע"ב. (ט) כיוון דבכל יומא איתא בשירות גיורה האatto מנהח דעלמא. כ"ה גם בכ"י ב' וכט הסדרים, אבל במח"ז איתא כך: מנהח אין בה נשיאות כפים, נעילה יש בה נשיאות כפים. מ"ט מנהח דאייתא כל יומי ושכיה בא בשירות גיורה מנהח דהשתאות אטו מנהח דשר יומא, אבל בנעילה דליתה בכל יומי כיוון דלא שכיה בכל יומי לא גורין ביה, ומסקין חותם בפ' בני פרקים בתענייטה אלא האידנא מ"ט פרטני כהני ידריהן במנהחא דתענייטה, ומשנין כיוון דסמיך לשיקעת החמה Ка פרטני משום אפשרי ברוחמי ונגייה עד בנעילה, כתיפות נעהila דטיא. (ו) ובשאלות דרב אחא בפרשנת נשא כו'. לפניו ליתא בפרשנת נשא רק בפ' בחולתקר סי' קב"ג וטח העיר הגאון הר"ב שם עירוב פרשיות קאחוינא הכא כי כל עניין שאלות חלה (טיטמן קכ"ג) גם ברם ציריך כי שכiba בסמוך יש שיוכות לפ' נשא, ואולי בדפוס או בחתקה בשגגה נעתה התחלהות עיל.

[רטן] (ט) תקופה לחתימתה שלאחר המנהח חובא גם במח"ז צד 894 ואחריו הטלות יאמר אתה נתן נמצא שם חוספה ותובא בהוספה פ"י הקנטרטם, ובסוף חותם הם וכן בס"י שני מ"ט שמעתי עד אין להוש הוא ג"ב גוסף. (ג) ושליח צבור אומר בו. חובא במח"ז צד 895.

נותן יד לפושעים, עד השימנו וחיו, והשיאנו רצחה ומודים, וחתום, ברכת כהנים עד עשרה השלום, יתנידל תתקבל, ותוקע תקיעה אחת זכר ליבבל, ועוניין הציבור שבע פעמים ה' הוא האלוהים: החzon אומר והוא רחום ברכו, חפילת ערבית, כסדר כל השנה, ויתפללו שמונה עשרה סידרין, אלא שמכדרין בחונן הדעת, אתה חוננתנו וכו', קדריש שלם, ומבדיל על הכותם (ג) ומברך בורא מארוי האש לאור שבתתו בו, הם הנירות שרלקו כל היום, ואם מוצאי שבת הוא, יאמרו והזון לך, והקטן יאמר קדריש, ונפטרין לנחתיהם בשלום. **שלמה בר יצחק:**

סדר והלכות חג הסוכות.

[רין] (א) **חג הסוכות ערבית ושרהית ומנחה מתפלליין** אבות ונכורות וקדושת השם, עד האל הקדוש, אתה בחרתנו וכו', בשבת אמר שבחות לטנוחה, יום המנוח הזה, ואת יום חג הסוכות הזה, יעלה ויכא, והשיאנו והנהילן, בשבת נאהבה וברצון בשמחה ובשושן, מקדש ישראל, ובשבת מקדש השבת וישראל והזמנים, רצחה וברצון ושים שלום. ואם חל להווות בשבת, שליח ציבור יורד בערבית, ולאחר סיום תפילה לחש אומר, יוכלו וגוו, וממן אבות, וחתום מקדש השבת, (ב) **ואין צריך להזכיר של יום טוב,** וכן כל המועדות שהלו לחיות בשבת כך הוא סידרן שאין שליח [צבור] מזכיר של יום טוב שאילמלא שנה אין שליח ציבור יורד לפני התיבה בערבית ביום טוב, (ג) **ולומר ברכת מעין** שביע דהא **בשבת תקנו** חכמים (ד) וזה טumo ופירושו, והולכים לנחתיהם, ונכנסים לסתנה, ואוכלים ושותים בסוכה, וכן אומרים קידוש על הכותם, בורא פרי הגפן, ואשר בחר בנו ואם חל להווות בשבת אמר תהילה יוכלו בורא פרי הגפן, ואשר בחר בנו, וטוטיפין בה ותתן לנו ה' אללהינו באהבה שבחות לטנוחה ומועדים לשמחה חנים וטנאים לשושן, את יום המנוח הזה, ואת יום חג הסוכות הזה, ושבת ומעדי קדרך לשמחה ולשושן והנהילן, בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים, ומברכין לישיב בסוכה, ושחחינו, וכברכת המזון מזכירין יעלה ויבא בavanaugh ירושלים:

[ריח] (א) **בשחרית הולכים לבית הכנסת, וمتפללים כמו שהתפללו** בערבית, וכשמניע שליח ציבור את עמו ישראל בשלום, נטול לולב ביום ואתרוג בשמאל, ומברך על נטילת לולב, ושהחינו וטוליך וטבニア ומעלה ומודיר ומגען, והכי אמר רב פלטוי בר אבי ראש ישיבת, אדם שיש לו לולב לצאתכו חייב לברך עם נטילתו, שהלכה רוחת היא בישראל כל המצוות כוין מברך עליהם עבור לעשייתן, חזון מן הטבילה, והכי המנענע בעת נטלו מברך עליו ומגענו ומהזירנו לטקומו אבל שליח ציבור אווזו בידו עד שיגמור את ההלל, (ב) **ומגענען את הלולב**

(ג) **ומברך בורא מארוי האש.** פסחים ניד ע"א אף במצואי יה"כ מברכין עליו מפני שבחת כל אותו היום.

[רין] (ה) **חג הסוכות ערבית ושרהית ומנחה כו.** הובא במחזיו ס"י שע"ה צד 436. (ז) **ואין צריך להזכיר של יי"ט.** שבת ניד ע"ב ועיין בפרק"ש. (ב) **ולומר ברכת מעין** שביע דהא **בשבת תקנו** חכמים הוספה כי מ"הו במחזיו. (ד) זה טumo ופירושו. במחזיו נספה: "חוץ מליל" יום פסח הראשונים שם תלוי בשבת אין אומרים כל ברכה מעין שבעה: שמנני מזוקין דשבתי נתקין לאומרין, ואטרין בפרק דר"ה [רפ"א ע"ב] ליל שימורים הוא לה, לילת המשומר בין המזוקין.

[ריח] (ה) **בשחרית.** הובא במחזיו צד 487. (ג) **ומגענען את הלולב בהווות תחילה** וסופה. מלת וסופה הוספה כי מ"הו בכ"י ב' וככ" הסדרים ובמחזיו שם. ובמחזיו נמצאה הוספה

בחודו ליה תחילת, [וסוף] ובאנא ה' החשיעה נא, ואם שבת הוא אין גוטלין את הלולב וגוטרין את ההלל כל שמנות ימי החג, (ג) והם משטמונה עשר יום שנומרטין בהן את ההלל, (ד) כשם שבכל יום ויום חלוק בקרבעתו בפרי החג ואף ביום האחרון גוטרין שניגל בפני עצמו הוא ושמחה תורה, (ה) והוא ובוגלה אחד עשרים יום. יתגדר ולכו, ומוציאו שתי ספרי תורה, באחת קוריין חמישה שור או כשב, עד וידבר משה את מועדיו ה' ואם שבת הוא קוריין בה שבעה, ובשניהם קורא בה מפטיר בפניהם, ובחמשה עשר יום לחידש השבעי, עד סוף פיסקא, קריש עד דאמירן, ומפטיר בזכירה, הנה יום נא לה' על שם מגפת הסוט שתהיה בנים בחן הסוכות, אשרי, ואם שבת יאמר יקום פוקן, אשרי, יהללו את שם ה' וגוי, ומחרירין התורות לטקסטן, שליח ציבור אומר לפני התיבה קריש, עד דאמירן, וומוידין ממוסף, ומתפלין אבות ונברות וקדושת השם, אתה בחרתנו, עד זכר ליציאת מצרים, ומפני חמאתינו, עד ובחמשה עשר יום לחידש השבעי מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו, וחנותם אותו חג לה' שבעת ימים; והקרבתם עללה איש ריח ניחוח לה', פרים בני בקר שלשה עשר אילימ' שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר חמימים מנהתם ונסיכיהם, והשיאנו, רצה ומודים ושים שלום, זה תפילה מוסף של שני ימים טובים הראשונים:

[ר'יט] (א) ובשלישי של חול המועד אומר מפי כבודך כאמור, וביום השני וגוי, וביום השלישי, (ב) וביום הרביעי וביום החמישי ובשישי אמר וביום החמישי וביום השלישי וביום הרביעי, [מנחמת ונסיכיהם], ביום השני של חוה"ט יאמר כאמור, וביום השלישי וגוי וביום הרביעי, וביום השלישי של חוה"ט יאמר כאמור, וביום החמישי וגוי, וביום הרביעי וגוי וביום רביעי של חוה"ט יאמר כאמור, וביום החמישי וגוי וביום השלישי. ביום חמישי לחוה"ט הוא החשענא רבא יאמר, כאמור וביום השלישי וגוי וביום הרביעי וגוי] בשתי עשרה אמר את מוסף יום השטני חג העצרת הזה נעשה ונקריב לפניו באחבה מצות רצונך [כטו שכחכת עליינו בתרותך על ידי משה עבדך מפי כבודך] כאמור, (ג) ביום השmini עצרת היא תפילתו שלימה מנהג אבותינו

פי' בסוף הפסוק בחסדו ועין סוכה ל"ז ע"ב וברישיו ד"ה תחלת ובתוס' שם. גם נוסף במחוז וצריך להזכיר סט"ך. של חסדו שלא לישתמע חדה ירושלמי ויש אומרים בסוף בחודו שני אחורי ברוך הבא. והירושלמי שהביא הוא ברכות פ"ב הד'. (ג) והם מזית יום שנומרטין בהם את החלל. תענית כ"ח ע"ב, עריכין י" סע"א. (ד) כשם שבכל יום ויום חלוק בקרבעותינו. עריכין י" רע"ב וע"ש בפרישוי ועין כל זה בשבלוי הקלקט סי' קע"ר. (ס) וזה ובוגלה אחד עשרים יום. בוגרא שם י"א ובוגלה עשרים ואחד יום וחושב אותם תשעה ימי החג ושמנה ימי חנוכה ושני ימים טובים של פסח ושני ימים טובים של עצרת, וגם במחוז' שט חושב אותם ושם נמצא הוספה ורשות ת' ע"ש.

[ר'יט] (ה) ובשלישי של חול המועד. כ"ה גם בכ"י ב', ובס' הסדרים הגי' ובשלישי והוא יום ראשון של חול המועד. ובמחוז' צד 488 הובא רק יום ראשון של חול המועד. (ג) ביום הרביעי וביום החמישי. הסגרתי ותקנתינו בפניהם כמו שהוא במחוז' וגם בכ"י ובס' הסדרים הוא בעין זה. (ג) ביום השmini עצרת היא תפילתו שלימה מנהג אבותינו הוא כו. וכן הוא גם בכ"י ב' ובס' הסדרים. ביום השmini עצרת זו הוא תפילתו שלימה כו. כמו לפניו אבל במחוז' צד 488 הנוסחא כך היא: ביום השmini עצרת היה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו והקרבתם עליה כו' ומנחמת ונסיכיהם כו' ותפילתו שלימה תפלה ברכחת ואיטה לא אל אריה ומנהג אבותינו תורה היא לומר קרבעות של יום ויום, ואע"ג דקביעין הילכתא כרב חננאל אמר רב כו. ועין ר'יה ל"ה י"א וברישיו ותוס' שם.

הוא, ואע"ג דקביעין הילכתא כרב חננאל אמר ר' וב' דאמר כיוון שאמר ככתב בתורתך שוב אינו צריך, אלא אין אדם יכול לפטור בכך לנטילה, ותדע לך דבשכחותו וראשי חדשים דמנגלא בפומיה דכלוי עליון לפרש מקראות וכיוון השבת ונראשו חדשיכם, ש"ט לא הנהיגו קדטונים כרב חננאל, אלא בדיעבד, ובני אדם המונעים מלומר מקראות המוטפין ברגלים בתוך במפני החטאינו מתחוק שאים רגילים ושמרורים כפה' של שבת וראש חדש, מצאו עלילה ליפטר כרב חננאל, ולא כל הימים, ואין שומעין להם ומתיו במלכיות זכרונות ושופרות לא אמרו כרב חננאל אלא בדיעבד (ד) שכן בגין :

[רכב] (א) [חל להיות יו"ט של סוכות] במצואי שבת, מתפלין אבות ונברות וקדשות השם, עד האל הקירוש, (ב) אתה בחורתנו, יעלה ויבא, והשיאנו, רצחה ומודים ושים שלום, ויבידיל בתפילה, ועל הכותך הוא מביך, בורא פרי הגפן, אשר בחר בנו, בורא מאורי האש, המכידיל בין קדוש לחול בין קדושת יום [טוב] הבדלה וכו', ומברך לישב בסוכה, ושחחינו, וסיטן יקונה זו יין קידוש נר הבדלה זמן, (ג) אלא שאומרים תחילת סוכה ואחר כך זמן, (ד) ואם אין לו יין מבידילן על הפת, ובתקום בורא פרי הגפן מביך המוציא לחם, (ה) ואעפ"י דעתן מכידילין על הפת בשאר ימות השנה, שאין הפת עיקר, אבל בשבת ויו"ט שיש קידוש והבדלה אם אין לו יין מבידיל על הפת ושפיר דמי, (ו) וכן אמר הטעם אドונינו מאור עינינו מר רב צדוק ריש מתיבאת זכרונו לעדר, אילו עד מה הלהכה (ז) כדשליח אבותה דشمואל לרבי, ילמדינו רביינו סדר הבדלות האיך, שלח ליה כך אמר ר' ישמעאל ביר יוסי משום אביו, שאמר ממשום ר' יהושע בן חנניה נה"ק, נר הבדלה יין קידוש, (ח) ואמר ר' תנחים טשל למלך יוצא ואפרנס נכנים, מלון למלך, (ט) זו שבת, ואחר כך יוצאן לקראת אפרנסים, זהו יום טוב, והוא אמרין כיוון שהבדלה קודמת, וכיימה לנו שאין מכידילן

(ד) שכן בגין. בכ"י כי ובכ"י חסרים שכן בגין חן במנין, ובמחייב שכן חן באיט ועלין לטיניין.

[רכב] (ה) חל להיות יו"ט של סוכות במצואי שבת מתפלין אבות ונברות כי. כי"ט בט' הסדרים. ובכ"י כי חל להיות יום ראשון של סוכות באחד בשבת. ובמחייב חל להיות יום טוב שני של סוכות במצואי שבת, דיו"ט ראשון אי אפשר לחול ביום"ש שלא אדר"ז ר' יח' וסוכות. (ז) אתה בחורתנו. אחר זה נמצא בטחיו צד 489 הוספה ובמשמעותו עלינו קראת אמר ותודיעינו כי והבדלה של כוס הכי מביך כי. ע"ש. (ג) אלא שאומרים תחילת סוכה ואחר כך זמן. נראה שלא חילק בין יום ראשון ליום שני אבל לרעת הרא"ש סוכה פ"ד ס"י ר' וכן פסק ה"ב אמרת ס"י תרט"א דבליל יו"ט שני אמר זמן ואחר' ברכת סוכה ועין במ"א וכט"ז שם. (ז) ואם אין לו יין מבידילין על הפת. مكانו הוא לקוח מן סדר רע"ג דף ס"ב ע"ב. (ס) ואעפ"י דעתן מכידילין על הפת בשאר ימות השנה שאין הפת עיקר אבל בשבת ויו"ט כי. הוא לשון סרעיג שם והובא בתום פסחים ק"ו ע"ב ד"ה טקדש בשם סדר דרב ערמות. וכן הובא בראש פרק ע"פ ס"י יוז ע"ש ועיין תשובה ארוכה בחגדה גנואה ס"י קנ"ז ובעל שבלי הלקט ס"י ק"ל הביא מצאתי בשם רבינו שלמה וצ"ל אין מבידילין אלא על היין ולא על הפת וכoon להפרדים ס"י קו"ב והביא שם גם דברי רב ערמות ע"ש שהאריך בזה. (ו) וכן אמר הטעם אדונינו מאור עינינו מר רב צדוק ריש מלהבאה זכרונו לעדר. כן הוא בסדרו ריעג שם ושם הובא אדרונינו מאור עינינו מר רב צדוק גאון זלה"ה. ובמחייב בסוף ס"י שע"ח הובא ג"ב ריש מתיבאת והרב בעל שבלי הלקט ס"י ק"ל (נ"ב ע"א) הביא אדרונינו מר רב צדוק מאור עינינו זצ"ל. (ז) כדשליח אבות דشمואל. פסחים ק"ג ע"א והובא בסרעיג שם. (ט) ואמר ר' תנחים. צ"ל ואמר ר' חנינה.

(ט) "זו שבת" "זהו יום טוב", הוא הוספה ריעג שם.

על הפת, דתנן אסור להבדיל על הפת אפילו מומצאי שבת ליום טוב, עכשו שאמרו חכמים (הא דאיתא זמן אבל הכא עברין כאבוי) (א) [היכא דאיתא זמן היכי עברין אבוי אמר יקנינה ורבא אמר] יקנינה ז' (יא) והילכתא רבא, (יב) כיון שאין שאן קידוש הבדלה אומר תחילה קידוש על הפת ואחר כן הבדלה, ומברכין על הפת עם קידוש היום, הילך יום טוב שהל להיות במתוציא שבת מי שאין לו יין, [כתהילה] מנרך המתוציא, ואחר כך אשר נחר בנו, ואחר כך על המתואר, ואחר כך המברך, ואחר כך שהחיוו, וכיוום [טוב] שאין בו זמן, (ו) הלכה כרבא דאמר יקנינה ז' :

[רכבא] ותפילה يوم טוב שני כיום טוב ראשן, (א) נוטlein לולב ומברכין שתים וגומרין את ההלל קריש ומוציאים שת תורת וקורין בדעתם ומפטירין ותשלם כל המלאכה, עד בחציאו אותם הארץ מטרים, דעתך שבסוכות היה יום חינוך הבית כשנוגמר מפטירין בהשלמתו. עומדין למוסף, מפני חמאתינו, פסוקי דמוסף כנור כתובות כאתmol, ולא תאמר ביום חזני כל לא בקריאת התורה ולא בתפלה במוסף כי היכי דלא ליזוללו בית, לפי שכבר העדרת ביה וקראת אותו מקרה קודש, ולא הנה לקרותו עוד שני, כאשרואנו חמשה עשר, ובויצא בה שניין לא לאחר שעשיהם :

קדוש תעשו חול :

[רכב] (א) ערבות של מומצאי יום טוב, [מתפללים] אתה חוננתנו, בדרך שמתפלlein במתוציא שבת, וմבדילין על הבוט במתוציא יום טוב. אבל לא מברכין על המאור ועל הנשימים, (ב) ואמר ר' זורה יום [טוב] שהל להוות באמצע שבת אומר המבדיל בין קודש לחול, מי טעמא סדר הבדלות הוא מונה. לשבת וסוכה גומרין את ההלל, יתנדל תתקבל, (ג) וכורין כל הציבור ספר קhalbת בישיבה, ליתן חלק לשבעה ונם

(ד) היכא דאיתא זמן בו. תקנתי כמו שהוא בסרעיג שם ובכ"י ובס' הסדרים הגני עכשו דאמר חכמים הא דאיתא זמן היכי עברין יקנינה ז' והילכתא רבא. ועיין בגמרא שם. (ט) ותפילה כרבא. עיין ברשבבים ובתוס' שם. (ג) כיון שאין קידוש הבדלה אומר קידוש על הפת ואחר כן הבדלה. בסודור ריעיג הנוסחה כינוי שקדוש אמור תחילה נעש קדוש עיקר וחדרלה בתפילה ומבדילין על הפת עם קדוש ובmeth' צד 440 הגני כיון שיין וקידוש אמור קודם נר וחדרלה אומר תחילה קידוש על הפת ואחר כך אמור הדרלה ומברכין על הפת עם קידוש. ובס' הסדרים הגני כיון שאומר שיין וקידוש וחדרלה אמור תחילה קידוש על הפת וכו' כמו לפניו בסודור ובכ"י כיון שיין לקידוש הכא אמור תחילה על הפת וכו' כמו לפניו. (ג) הלכה כרבא דאמר יקנינה. בסודורייג (סת' מג ע"א) הגני ובוית שאן בו זמן הלכה כרב יקנינה יין קדוש נר הבדלה. ובס' הסדרים הגני חלה כרבא דאמר יקנינה. ובכ"י הגני כמו לפניו בסודור.

[רכבא] (ה) נוטlein לולב ומברכין שתים. ר"ל על נטילת לולב זומן. ועיין בפרדים סי' ק"ז, ועיין במח"ז סי' שע"ד (צד 484) שלדעת אויה קדמוניים שמברכין שהחינו על הלולב גם ביום השני של זומן, וחורה זג רשות זל האריך שם בחערה ק' וחכיא דעתות בזאת, ידרשם הקראו ממש וראיתו בהגחת חרואה"ש עירובין פ"ג סי' י' .

[רכב] (ה) ערבות של מומצאי יוט. הובא גם במח"ז צד 440. (ג) ואמר ר' זורה. חולין כי ע"ב. (ג) וכורין כל הציבור ספר קhalbת בישיבה ליתן חלק לשבעה וגם לשמונה במח"ז צד 441 גספה ואמרין בפי כל מערביין חן חלק לשבעה (קhalbת י"א ב') אלו שבעת ימי החג, וגם לשמונה (שם שם) וזה שמיינ של חג. ר"א קhalbת על שם ויקחלו אל המלך שלטה [כל איש ישראל], בירוח האתנים בחג (מ"א ח' ג'), וזה אמרו שלמה ע"ב. ומה שחכיא מפה בכל מערביין הוא בעירובין מ' ע"ב ולפנינו בಗמרא הגני ר' יהושע אמר ז' אלו ז' ימי פסח, ח' אלו ח' ימי חג כמו שהעריר הרות"ג רשותה שם במח"ז וגם בפסיקתא דר"ב פסקא בזום השמנוני עזרת (קצ"ב ע"א) הובא ר' יהושע אמר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הפסח, וגם

לשמונה, קדיש, ומוציאין ב' תורות, וקורין ראה אתה אומר (שםות לג יב), בשבעת שבחול המועד, בין בפסח בין בחג, מתק ששלטנו מטבחה [halbota] המועד, (ד) שכן שניינו במטבח חנינה, את חג המזות תשמור (שםות כג טו). (ה) ליטר כאן על חולן של מועה, (ו) [ומפטיר, יום ראשון דוחה מ'] הוא קורא ביום השני וביום השלישי של שלישי הוא, וכן כל יום ויום של חולן של מועה האחרון קורא ספיקה של יום, שכן שניינו במטבח מנילה, ביום טוב הראשון של חג קורין (ח) בפרשタ קרבנות שבchoroth כהנים, ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות של חג, והאי קורין דקתיי לאחרון קאי, (הכא) [אחרון הבא] בכל מקום קורא חוכת היום, דאי אכללו ארבעה נברין קאי, אם כן יומא קמא דחול המועד קרי ארבעה נברין, ביום השני, וביום השלישי, ביום הרביעי, וביום החמישי, יומא תניינא, ביום השישי, וביום השביעי, ביום השmini, אם כן בתורי יומי והוא מסקי לכולו קרבנות החג, אלא על כרחך באחרון מירוי, המחויב לקרוא מוספי של יום בכל מקום. ואוטו לאחרון קורא ביום טוב ראשון של חג בפ' קרבנות שבchoroth כהנים, ובמחשה עשר يوم לחידש השביעי בפנחים, ומפטיר הנה יום בא לה' (זכריה יד) וחשאר הכר קראו בחיללה קודם ליה בפרישה הקבועה ליום שור או כישב, ושאר כל ימות החג הם חולן של מועה יהא קורא לאחרון בויה בקרבנות החג כפרי החג המתמעטן וחולין, שעל זה מותר למספר מעשה מוסף היום העשוי באותו היום שהוא עומד בו: (ט) ותוספתא דמנילה מוכחה כי, רתניא בראשון קורין ובמחשה עשר יום, שני ביום השני, בשלישי ביום השלישי, נבריע ביום הרביעי, בשמיני ביום החמישי, בשישי ביום השישי, בשביעי ביום החמישי, בשמיני ביום החמישי עצרת, אלטמא לא פסיק ותני אלא בקרבן ביום השביעי, בשמיני ביום החמישי עצרת, אלטמא לא פסיק ותני אלא בקרבן המזוהה לשמו של יום, ובסידרא דברייתא הci איתא, ופירושא דמתניתא מיתוקם כוותיה, בזטן שהשניים כתיקון וישראל שריין על ארתם שאין ביום טוב אלא יום אחר, התם אפשר להיותם נקראים כל קרבנות החג כסידרא דבר יום בימיו, ואנן דעתך לן תורי יומי ובכען למקרי ובחמשה עשר יום בתורי יומי קמאי מוחך הספק, ושני אי אפשר להזכיר ביום [השני], שכבר קרא חמישה עשר יום וטקרה קדיש, והאי תעשה חול לקרותו שני, אנן היכי עבדין שישיו כל הפרשיות נקראות בחג, הוואיל וקורין חדא פרשṭתא תורי יומי ושני לא נזכר בהו, (ו) אמרין במטבח סוכה,acci אמר שני ידחה, שנדח ביום השני של סוכות ירצה לנטרו, ולא יאמר עוד אלא בראשון בחולן

לשמונת אלו שמנוגת ימי החג. וכן הוא במדרש קה"ר פ"א. והובא עוד שם במדרש בשם ר' לוי בן חלק לשבעת אלו ז' ימי הסוכה גם לשמנונה ביום שטני עצרת. ובילקוט קלחו י"א פ' חלק לשבעה הביא ר' יהושע אמר תנן חלק לשבעת אלו שבעת ימי הפסח וגם לשמנונה אלו שמנת ימי החג, ד"א תנן חלק לשבעת אלו שבעת ימי החג וגם לשמנונה הוהר אף בקדושת יום השמנינו. (ז) שכן שניינו בפס' חגינה. דף י"ח ע"א. (ט) לימד כאן על חולן של מועה. כ"ה בכ"ב, ובב' הסדרים אבל במחוז' סיום כך לימד כאן על חולן של מועה, שאסורה בעשיות מלאכה ולא מסורת הכתוב אלא לחייבים דבר האבד מותר. (ו) ומפטיר ביום ראשון דוחה מ' הופטרי כטו שהוא בס' אסורים ובמהז' וחסר גם בכ"ב. (ז) שכן שניינו בפס' מגלה. דף ל' ע"ב במשנה. (ט) בפרשタ קרבנות. במשנה שם בפרשタ מועדות. (ט) ותוספתא דמנילה מוכחה הci הוא בתוספתא מגלה פ"ג. (ו) אמרין בפס' סוכה. עיין שם דף נ"ה ע"א וברש"י ובתוס' ד"הatakין ועין בארכיות בשבלוי הלקט ס"י שע"א ובטור ובכ"י או"ח ס"י תרמ"ג עיין בסדור ר"ע"ג דף נ"א ע"א וחכמי הטע' מגילה ל' ע"ב ד"ה ושאר הביאו שם את סדר ר"ע"ג.

של מועד אומר גם על המופך ביום השלישי, דהא שלישי מתוך שלישי, ובשני אמר ביום הרביעי וכן כולם, רבא אמר שבעי יודהה שלא יהא מפסיק ומדלג הקרבנות מנשידין, הרוי קורא וכחמתה עשר יומם שני ימים טובים הראשונים, וכראשון דחולו של מועד יקרא וביום השני, דראוי נמי למקורי שני מספק, ולמהר ביום השלישי, וכן כולם בסדר, נמצא שכיבום ערבה יארע לו ביום השלישי, ושוב אינו מקום לביום השביעי, והרי כולם ימות החג, עבר זמנו ונintel קרבנו, יודהה מכל וכל, לא בדבריו זה ולא בדבריו זה,atakun אמר בנהרדעא דמדלני דילוג, دولג הקורא וחזר על עיקבו אחרו, לקרות היום מה שקראו אחתמול, ולמהר מה שקרוא היום, עכשו לא שני יודהה ולא שביעי יודהה: ראשונה דחול המועד קורא בעל מופך ביום השני, ביום השלישי, דשיני ספק שלישי הוא, בשינוי יאמר ביום השלישי ביום הרביעי וביום החמישי, שלישי רביעי ספק, בשלישי יאמיר ביום החמישי הוא יום ערבה, ביום השלישי יאמיר ביום החמישי, וביום השביעי, וביום השביעי [ברביעי שלישי ביום החמישי, וביום השביעי]. בחמישי הוא יום ערבה, ולגבי שני נמי קרי דילוג, ביום השביעי, הרוי שביעי נקרא ביום הערכה, ולגבי שני נמי קרי דילוג, שהראוי ליאמר ביום טוב שני הוא וחזר ואומר למהר בשלישי, ובשמיני לא יתכן לקרות ביום השביעי, מחמת ספיקו של יום, לפי שאין מקדשו וקוראו שמיני עצרת, ואל יתבהל על פיך להללו ולוללו בשם שביעי. (יא) ובסדר זהה רבינו נ"ע הנהיג את דרכו, שהעתיק ממכתב יידי רבנו מובחן ר' יעקב בר יקר, שפירושה במסכת מגילה, לפניו המאור הנדוול מתכן לכליה גולה רבינו נרשם ז"ל, (יב) וכן פריש, בראשון דחול המועד, כהן קורא ביום השני, ולוי ביום השלישי, ישראל ביום הרביעי, והאחרון دولג וחזר אחרו, וקורא ביום השני וביום השלישי, ולא זה קא טירוי דילוג, דהא לא איירוי בקריאת קמאי כללו (א) אלא מיום ליום, (יג) [בשינוי של חול המועד כהן קורא ביום השלישי, לוי ביום הרביעי] וישראל קורא ביום החמישי, אחרון חזר על עיקבו וביום השלישי וביום הרביעי: [בשלישי של חול המועד כהן קורא ביום הרביעי] ולוי ביום החמישי, ישראל ביום השלישי, אחרון ביום השלישי, וישראל ביום החמישי [של חול המועד] כהן קורא ביום החמישי, ולוי ביום השלישי, וישראל ביום השלישי, אחרון ביום השלישי] וביום השלישי, (יד) [בחמישי של חול המועד, הוא יום הושענא רכה, כהן מטהעלת ביום החמישי, לוי ביום השלישי, ישראל ביום השלישי, והאחרון ביום השלישי] וביום השלישי, (טו) הו דע בעינין שיקרא כהן ביום השלישי, ולוי ביום השלישי, וישראל ביום החמישי, מטהעלת ביום החמישי, (טז) הו דע בעינין שיזכר כהן ביום החמישי, ואיך אתה בא לקרותו בחול, לכך מקרים הוא לכחן ביום החמישי, כדי עצמו הוא, וכן בשלישי של חוה"ם כי. הוספה כתו שהוא לנכון בכ"י ובמח"ז אבל בס"י הסדרות וכו'. וכן בשלישי של חוה"ם כי. הוספה כתו שהוא לנכון בכ"י ובמח"ז אבל בס"י הסדרות הוא בשכשושים עד יותר. (יז) בחמישי של חול המועד. הוספה כתו שהוא לנכון במח"ז, ובכ"י ובס"י חסדרים הלשון משובש, ולפניהם השם השם המעתיק מן החשי עד החשי. (זט) הו דע בעינין. ציל שהה רע בעיניו ונאמר לנכון במח"ז שם.

(ט) ובסדר זהה כי הזכא גם במח"ז כד 442 ושם הגי' והעמק בדבר מכתב יידי רבנו מובחן. ורבנן גרשם ז"ל הוא רבינו גרשום מאור הגולה והוי תלמידו של רב האי גאון ונפטר שנת ד' אלףים תית (תשובה מהירושל"ס סי' ב'יט). והוא רבנו של ר' שמעון הוקן אחוי אמרו של רשי ז"ל. (ט) וכן פריש כי עין רשי מגילה ל' ערך בבראשית שם. (יג) בשינוי של חותם וכו'. וכן בשלישי של חוה"ם כי. הוספה כתו שהוא לנכון בכ"י ובמח"ז אבל בס"י הסדרות הוא בשכשושים עד יותר. (יז) בחמישי של חול המועד. הוספה כתו שהוא לנכון במח"ז, ובכ"י ובס"י חסדרים הלשון משובש, ולפניהם השם השם המעתיק מן החשי עד החשי. (זט) הו דע בעינין. ציל שהה רע בעיניו ונאמר לנכון במח"ז שם.

להובת היום בא, [דהא] בחול גמור אין פוחתין מטלחה גברי, ומאי [שינה] זה מראש חודש שהשלישי קורא בו ובוים השבת, ואין אלו מקפידין אלא באחרון לבבו שהוא קורא מוסף דראש חדש ובראשי חדשיכם, וטלחה גברי דקרו בחולו של מועד אין אלו צריכין [להקפיד] במה הן קורין, שהרי שלשתן לא לשם חובת היום מעשה מוסף קורא, אלא לקרות בתורה בעלמא הן באין, וכיוון שספר תורה מונה לפניהם ופתח לקרות מוסף היום קורין והוליכין אף הן באוון קרבותן החג, כמו [שהיון] קורין בשאר התורה, אבל הרביעי הבא באחרונה הוא מיוחד בכל מקום לספר מעשה היום ולקרות הhei, והרי בגין בפסח ימים הראשונים קורין בפרשיות הקבועין לימיים, כגון משך תורה קדש בכיספה, ואחרון מביא ספר תורה לעצמו לקורא מוסף, ומזה שהוא בא לשם היכירא ולהוכיח על קדושת היום שהרי בחול אין קורין אלא שלשה, וכמוועד נוספ' עליהם הרביעי, (טו) משום דאמירין במסכת מגילה, כל דטפי מילתה מהכירה טפי ליה נברא יתרוא, מthon כך תינו הראשונים שההא חובת היום נקרה על ידו, ואפ' ביום עצמו המפטיר שבא להוכיח ולגלוות על קדושת היום, דהא אילו היה [חולן] לא הוא מפטיר, הוαιיל וקצת יומא בידידי הוא בא לקרות את המוסף, מאחר שהרביעי טוון בכל מקום לחובת היום, ננון הדבר ומקובל שהיא הוא כבנין בסוכות כולה ספיקי דיום, שהיא כל הספק שהיא לנו לחובת היום נקרה על ידו, והרי לצורך כן האחרון עולה לספק מעשה היום, לפיכך צריך רק לקרות בכל יום שחן הפרשיות שחן ספיקן של יום, ואנן לא מצינו בכל הסימנים שקבעו ורכותינו כתלמוד לנו משך תורה קדש בכיספה, וכולחו אינון שהיא שום פרישת מוסף טעונית כל עיקר, אבל הראשונים הנהנו בן לקרות בכל יום טוב ויום טוב מוסף שלו, ויחדוו לאחרון מTHON שהוא בא להיכירא דיום כדאמירין כל דטפי מילתה מהכירה טפי חד נברא, ומהנה בשר הוא לאחוי בו ומחויקין אותו:

[רכג] (א) [בחול המועד] שבת מפטירין ביום בו נון (יזוקאל ל"ח י"ח), שאotta המטלה היא הכתובה בתנה יום בא לה' (זכריה י"ד א') על החדרלים מלוחן את חג הסוכות, בשם שאנו מפטירין בחול המועד של פסח העצמות היבשות, מTHON שחן הוא מן היוצאים ממצרים בלבד זמנה, ומוסף יוכיח ספק המכון ליום בתוך מפני חמיאנו:

(ט) משום דאמירין בפס' מגילה. דף כ"ב ע"ב.

[רכג] (ט) שבת שכחומי' מפטירין ביום בו גוג בו. כי' גם בכ"י ב' גם בס' הסדרים אבל במחזר וויטרי נדר 448 הלשון מTHON יותר וכך כתוב שם: שבת של חול המועד מפטיר קורא בשני ימים ספיקא דיום. ופטיר ביום בו נון, שאotta המטלה היא המנגה הכתובה תננה יום בא לה', על אותן האותות שמנגה הקב"ה לעתיד שייעשו סוכה, כדאמירין בראש ע"ז [עין שם דף ג' ע"א], ואותם החדרלים מלוחן את חג הסוכות יבא עליהם מגיפה, וספיטים ובורוז את בוזויהם [יזוקאל ל"ט י'], בשם שאנו מפטירין בשבת של חול המועד ספת, בעצמות היבשות שם ל"ז] מTHON שחן הוא מיווצאי מצרים בלבד זמנה ובמוסוף יוכיר ספק המכון ליום בתוך מפני חמיאנו ע"כ. ועינן מה שתערותו בפטוקתא דר"כ פסקא יוחי בשלח הערת צ"ז והערת צ"ז שבתו של אפרים טעו וייצאו עד שלא שלם החץ ע"ש בארכיות וכן רשי' מגילה ל"א ע"א חביב בעצמות היבשות. שייצאו ממצרים לפני הקץ. ומה שהובא פה לאוותם החדרלים מלוחן את חג הסוכות יבא עליהם מגיפה הוא הכתוב בזכרוי ירך י"ח ולא עליהם תהיה המגפה אשר יונגע ח' את הנזום אשר לא יעלן לחוג את חג הסוכות וגוי.

[רכד] נחזר על הראשונות, כל ימות החג מתפלליין הושענות על הימים לאחר סיום תפילה זכר לניסוק המים שהיה בא כל שבעה לרצות על המים, אלא שאין מוכרים מוריד הנשים עד השטני, מתווך שיטמן קלה בתנה, (א) כמazon כוס לריבו, והוא שופך קיתון על פניו, (ב) לפי שכל ימי החג אינו אלא כמפתח מן הצר להמון טליתים ורостиים, שבן השם לבן החתום כתבן, (ג) בשכיעי שכלו ימי סוכה, מאਮיצין לבקש כד"ת בה פותין וירוטין, ולמהר בשמני יום הוכחה הוא, ועליו סודרו תפילת עירבה, למלה המספק מזונותיו לחיליותו, (ד) וכן אמר ר' תנומא כל שבעת ימי החג מתפלליין [لطליתים ויום טוב האחרון] על הנשטים, לבך נפטרין מן הסוכה כדי שיתחללו על הנשטים בלבד, (ה) ואף קרבנו של שמני יהידי הוא, ככלפי אומה יחידה, ילעו הלילה ויתעכבו היום להטיר להם מים, וכן אמר ר' אלכסנדרי כל שבעת ימי החג הتورה מרמות להם לישראל שאלוי מטר מאת ה/, וזה שלא התבוננו בכשה להם הتورה עוד يوم אחד לתבע, (ז) ועל זה שתת המשורר מ"ס יוד מ"ס שאל לא קצורה לא הביט דמהם עצרת:

[פרק ב'] ט) כמווג כוס לרבו והוא שופך קיתון על פניו. הוא לשון המשנה סוכה כ"ה ע"ב משלו משל למת הדריך דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפק לו קיתון על פניו. ג) לפי אשלומי חаг אינו אלא כמפתחה מן הצר לחגון טלילים ורסיטים שכן שם לא כל הכתוב כתובן. הלשון מושבש ובתיה מוכן כל. ובכ"י ב', לפי שלל ג'ב מושפע ומושבש. ובם הסדרים מושבש עוד יותרה רטור לפי שלל ימי החג אינו אלא כמפתחה מן חנוך לטין טלילים ורסיטים שכן ירשם הכתוב בכתבם. אבל במחוז צד 448 הלשון מתוקן: לפי שלל ימות החג אינו אלא כמפתחה מן הצר למלוטו טלילים ורסיטים, שכן רישם הכתוב בו. והשער שם הרשותה עיינן שכת ק"ג ע"ב ועתנית ב' ע"ב. והחגונה להאטמר נאמר בשני וגסויות ונכויות ונארם בששי ונכויות ונאמר בשבייע כמשמעותה הרוי ט"ס מ"ס הרוי כאן טים וכן נמצאת המשמר הזיה בפסיקתא דר"כ פסקא ביום השmini עארת ע"ש העשרה ע' מכאן רמו ניטוך המים מן התורה ולזה כוון ברורה בז'ז'. ב) בשבעי שלל ימי סוכהمامזין לבקש כד"ת בה' פיתין ורוייטין. גם מה הלשון מושבש וגם בכ"י ב', ובם הסדרים בטבעותمامזין לבקש בחכורת פיתין ורוייצין. ונמצא לנכון במחוז (צד 448) בשבעי שלל ימי סוכה מאמצים לבקש בה כר פיתויים ורוייצין. ולפנינו בסדורו נשכחש ע"ז חמוטליק טן כראמר בדרעדר ודומיהם וח"ז הוא כמו בדתוין ורוייטין. וכפנינו בסדורו ואב"י ב' ובם הסדרים "לבקש בה כר פיתויין ורוייצין" נעשה "לבקש כדרית בה' פיתין ורוייטין" וככ"י ב' וויש "בכח כד" נעשה "בחכורת". ד) וכן אמר ר' תנומוא כל שבעת ימי החג מהפלין לטללים וויש האחרון על הגשימים. בצל' והוא בתנומוא הנדפס מכבר ט' פנחים אוות ט"ז ובתנומוא הקדרום פנחים אוות י"ג. ס) ואף קרבנו של שמוני ויחידי הוא כלפי אומחה יהודיה. בגמרא סוכה נ"ה ע"ב פריחידי לסתה כגד אומה יהידה. וՓיריש' פריחידי של שמוני. וזה שלא התבוננו כבשה להם תורה עוד ווס אחד. עיון פסיקתא דר"כ פסקא ביום השmini עצרת (קצייד ע"ב) והאטמר טרי אלכסנדרי נובע מטהם. ג) ועל זה שתת חמשור ט"ס י"ז מ"ס של לא קצורה לא הבוט דמהם עצרת. וככ"ה בכ"י ב', ובם הסדרים שאל לו פקודה ולא הבית דמיימת עצרת. ובמחוז ס"י שפ"א (צד 448) הובא ועל זה שיתת המשור ט"ס י"ז מ"ס ללא קצורה לא הבינו ראיות עצרת. וכפנין בוראו לאיזה פוט.

[פרק ב'] ט) וכל ינות החג מקיפין את המזבח פעםacha כלולב, בשבעי שבע פעמים, נזונתין עליה ספר תורה. כי"ה גם בכ"י ב' ובם הסדרים אבל במחוז צד 448 הובא כך: וכל עליליה ספר תורה. ועיון עורך השלט ערך בורות. ובמדרש תלחם מזמור י"ז אות ה' אשר החזאותה לאור (וילנא תרגניא) נמצוא מאמר אשר ליתא בנדרפס מכבר ובשביעי שבע פעמים נזונתין החג מקיפין את הבירה הוה הדוכן פעםacha בלולב ואתרונג ובשביעי שבע פעמים נזונתין עליליה ספר תורה. ועיון עורך השלט ערך בורות. ובמדרש תלחם מזמור י"ז אות ה' אשר חזו באתי לאור (וילנא תרגניא) נמצוא מאמר אשר ליתא בנדרפס מכבר וכך איתא שם: כיון שהגעה וואש השענאה רבכה גוטלון ערבי נחל וטוקפין שבע הקפותה וחוזן הבנטה עומר במלך אלהים,

שבע עתים, ונותנן עליה ספר תינה, (ב) לומר שם ישותם אני כותבין, (ג) שכן הבהנים היו מקיפין את המזבח בכל יום פעם אחת, ואותו יום שבע עתים, (ד) ואומרים אני והוא הוושענא והושיעה נא, (ה) טרकתני פעע את ושבע עתים יש"ט דחקפה ברגלו סכיב המזבח הוא, ומאי מקיפין, (ו) פליני בה אמוראי, חד אדר בערכנה, לאחר קיימת מוכיות מיסכנות למזבח, מקיפין בסעודות סכיב למזבח, חרויות של ערבה בידיהם פעע את [בכל יום]. וישבע לאותי יום, דהבי גמירי לה וחדר אדר בלולב מקיפין, (ז) לאחר ישוקפו הערכה סכינות המזבח, (ח) דאמר רב זקיד משטיה דרבא לולב דאית לה עיקר מן התורה בגנולין (ט) דאמר לפניו ה' אלהיכם, כתיב ושותחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים (ויקרא כ"ג ט). ואנגולוני כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון (שם ים), ועכדרין שבעה זכר לטקס, ערכנה דלית בה עיקר מן התורה בגנולין, דמי אתאי הילכתא למזבח לא עבדין שבעה זכר לטקס :

[רבנן] (א) וمبرכין אלולב כל שבעה, דאבי ורבא חורייהו מוקמי הילכתא כרכי הלכה למשעה, תפילין כל זמן שנחנין מברך עליהם, ואע"ג דlolב בשאר יומי דרבנן הוא זכר לטקס (ב) רב ושותאל כחד שיטטה כלולב שמתצותו כל שבעה [גנבי סוכה נמי] (ג) אע"ג דלא פסקי לילות טמים, וכחדר יומה אריכתא דמי, לא

ספר תורה בזרועו והעם מקיפין אותו דוגמת המזבח, שכך שננו רבותינו בכל يوم חייו מקיפין את המזבח ואומרים אנא ח' הוישיע אן אנא ח' החילחה נא וביום השביעי היו מקיפין שבע פעומים. וההירוטי שם בהערה לע' חתמאר חזה בשינויים קצת ראיתי מובא ברוקח סי' רב"א בשם הירושלמי ז"ל : ירושלמי ב"פ לולב וערבה כיצד סדר הקפתה כל ישראל קאנים וגדרלים נוטלון את לולביהם בידיהם ימינית, ואחרוגהן בשמאלית, ומkipin הקפתה את, ואותו היום ז' פעומים. ניחא בזמנ שיש טוכה, אבל בזמן הזה חון חננתה עומד כתלאך אלהים וספר תורה בזרועו והעם מקיפין אותו דוגמת המזבח כי ואיתא במוטור שחח עשר [עיל שבעה עשר] בשוחר טוב שמעת ה' צדק לסתה מקיפין שבעה עתים זכר לירוחו וכן האיז ז' חי' סי' שמאי הביא הירושלמי וכן בשבלוי הלקט החלט ס"י שמ"ט סובא ג'ב הירושלמי וכן מוכא בן בילקוט תhalbט טוף רמו תשיג ג'ב בשם הירושלמי פרק לולב וערבה ס"ר סוף ה'ג (ג"ד ע"ג) איתוא ריק אותו היום מקיפין את מזוזה ובירושלמי פרק לולב וערבה ס"ר סוף ה'ג (ג"ד ע"ג) איתוא ריק אותו היום מקיפין את המזבח שבע פעומים א"ר אחא זכר לירוחו וולת זה און דבר בירושלמי ואיל שצינו וירושלמי הכוונה רק על הפלות א"ר אחא זכר לירוחו והרוקח הביא זה בשם שוויט ובאמת זכר לירוחו ליהא בש"ט רק בירושלמי והמאמר שהביא בשם ירושלמי ציל שוויט והוא המאמר שלפענינו בשורת אשר הוציאתי לאנו) רק עם הופעות באמצע ואילו הם הופעות טאייה גאון וכונת זכר לירוחו מבואר ברוקח ע"ש והרב בעל שבלי הלקט הביא שם בשם בעל היראים זיל שעריך להקוף בכל יום את הארון או דבר אחר זיל להקוף מזוזה ומנגנון פשוט בידינו שאין מקיפין כי אם ביום השביעי. (ג) ילומר שם שמונים אנו כותבים. כ"ה גס בכ"י ב' ובס' הסדרים וליתא במח"ז. (ג) שכן הכתנים היו מקיפין את המזבח בכל יום פעע את. משנה סוכה פ"ה ע"א. ובמשנה לותאת מלת הכתנים. (ז) ואומרים אני והוא הוושענא. המשנה שם ר' יהודה אומר אני והוא הוושיעא נא וע"ש בפריש"ז ובתוס. (ט) טרתקתני פעע את ושבע עתים יש"ט דחקפה ברגלו סכיב המזבח הוא. הוא לשון רשי' בגמרא סוכה מג' ע"ב ד"ה ואותו יום. (ו) פליני בה אמוראי. עין סוכה שם. (ז) לאחר שוקטו הערכה סכיבות המזבח. הוא לשון רשי' בגמרא שם. (ט) דאמר רב זקיד משטיה דרבא. שם ס"ר ע"א. (ט) דאמר לפניו ה' אלהיכם כתוב ושותחתם כו'. זה לותאת בגמרא.

[רבנן] (ט) וטברכין אלולב כל שבעה, דאבי ורבא חורייהו סוקמי הילכתא כרכי הלכת למשעה. עין סוכה מ"ז ע"א. (ט) רב ושותאל כחד שיטטה. עין רשי' שם דית ה כי גרשין. (ג) ואע"ג דלא פסקי לילות טמים וכחדר יומה אריכתא דמי. עין רשי' שם דיתה כל גשן פונחוון.

גראה מתפלין, ואפילו חולץן ומניין מה פעמים ביום, וערבה אינה צריכה ברכה בנבולין, (ד) מודפוני ופולוני איזתו ערבה קמיה, שקלל הבית ולא קא בריך, קסבר מנהג נביאים הווא, ולא יסוד נביאים, ואמנהג לא בעי לברוכי :

[רכז] (א) ועל היקף של כל ימות החג נשאל רביינו נ"ע וכן הדבר: על היקף שבכל ימות החג, שיש חולקים ואומרים שאין לולב אין היקף, ויש אומרים יש היקף ע"ג שאין לולב מזוויא, אני בכיר נשאלתי זאת בטה שנים, והשבתי בדבריו האומרים יש היקף, וטעיתו בה שדרתי (ב) דמי איתותך רב יוסף ממתניתין רחיבוט ערבה אוכלת מילאה איתותך, בין בהא דאמר [ערבה לאו בנטילה בין בהא דאמר] יש היקף אחת שבכל יום, ושבעה של שביעי בלולב, ואמרתי אחורי שהוחשב רב יוסף, ושמיעין דברבה הוה החוא היקף, אלמא לא הוורר לולב לעניין היקף, אלא ערבה דאמור רבנן דלא עבדין ליה האידנא שבעה זכר למקדש, לפיכך דמיית ש Hickaph שאנו מקיפין בכל [יום] לאו חובה היא עלינו הוטל, דהא לא בעינן זכר למקדש לולב אלא מהנאה בעלמא היא, ולולב לא מהייבו ולא פוטרו, שהרי אין זכר למקדש לולב בהיקף, אבל עתה יישר כהו ישל אחוי שלמדין מפלטלו, ויש לומר שלא לחנים הנהיגו הראשונים [בלולב היקף]. קסבר ריחורתא היא, כי איתותך רב יוסף מהא מתניתא אהא דאמר ערבה בזקיפה ולא בנטילה איתותך, ושמיעין מינה דבנטילה, אבל מילתא אהיראת דאמר היקף דמתניתין בלולב, (ג) וכן אמר ר' אלעזר בדורותיה קיימי, וההיקף בלולב הוה, וכיוון שהוטל עלינו חובה לעשות לולב זכר למקדש, הנהיגו להיקף בו כל שבעה זכר למקדש, ואם אין לולב אין היקף. וכן נראה הדברים, וחורינו בו מבראשונה :

[רכח] (א) גם זה עומק הילוך סוכה דרבינו שלמה.

(ב) תננו רבנן העשה סוכה לעצמו אומר ברוך שערכיה וקיימו והגינו ליטן הזה, נכסם לישב בה אומר אקנו"ע לישב בסוכה, היהת עשויה וועמדת אם יכול להדרש בה דבר, (ג) כגון למיועטרה סתרקי, אומר שהחיני, ואם לאו, משנכנם לישב בה מבורך

ד) מדרפוני ופולוני איזתו ערבה כו'. שם מס' מ"ד ע"ב.

[רכז] (ה) ועל היקף של כל ימות החג נשאל רביינו נ"ע וכן הדבר. התשובה מרשיין זיל הוגא בסדור קרוב לטופו ורשות שם גס בטה"ז סי' שפ"ב (צד 444). וכן באיז"ז ח"ב סי' שמ"ז ע"א) ומחלה וו תשובת רשי"ו ושכבותיו על היקף כו', ובסוף חותם שלמה בר יצחק, ועיין באיז"ז שם מה שכח בזה, ובמה"ז שם סוף סי' שפ"ב ושפ"ג ושפ"ה ונמצאו הטענות וליתא בסדור, ואח"ב נמצוא נוסח הושענות. (ז) דמי איתותך רב יוסף. סוכה מ"ג ע"ב. (ג) וכן אמר ר' אלעזר. שם שם.

[רכח] (ה) גם זה עומק הילוך סוכה דרבינו שלמה. וכ"ה גם בכ"י ב' ובכ" הסדרים בתוב גום זה מפסק סוכה טריבינו שלמה. ונמצא בטח"ז צד 897 וכל זה לקוח מן הלכות גדולות הלכות סוכה (לי"א ע"ד). (ג) תיר העשה סוכה. סוכה מ"ז ע"א והובא בבח"ג שם. והר"י ע"ז גיאות ה' סוכה (פ"ז ע"א) הביא בשם הלכות גדולות. (ג) כגון למיועטרה סתרקי. בבח"ג בנו למיכנשה ולמפרק בה בסתרקי ובכ"י ב' ובכ" הסדרים איתא בנו לעשרה ולא הובא יותר, ולפנינו יש לתקן כתוב שהובא בבח"ג גם צ"ל בסתרקי ועיין ערך בסתרקי שפ"י מציאות. ובמה"ז בנו למיועטרה ולטימךabis ביסתרקי וברא"ש סוכה פ"א סי' יג הביא : כתוב בעל העיטור שם' חדש בונפה בעין ודלא כבעל הלכות שכתוב מיכנשה ומפרק בסתרקי הוי היודש דחא ליכא סוכה דלא יכול לחדושי כת הא היודש וכן חייא ה"ב סי' ח'רלו' בשם בעל העיטור וכן

שתיים, אחת אסוכה בריישא, ואחת אוזמן, והישתא דאמר רבashi חוויא ליה לרבי כהנא דמסדר להו כולחו אכסא דקיזושא הילך זטן בין דעישה סוכה לעצמו בין דעישה לולב לעצמו לא ציריך ליטיר דסגי ברבסא :

[רכבת] (א) תננו רבנן בסככות תשbu (ויקרא כג ט"ב) [אין תשbu] אלא בעין תזרו, אמרה תורה צא מדירות קבוע, ושב בדירת ארעי, מיכאן אמרו והוא לו כלים נאים מעלה לסוכה, ומציאות נאות מעלה לסוכה, אוכל ושותה בסוכה, (ב) יושן בסוכה, ומטייל בסוכה, (ג) ואמר רבא מאני מביל' לבר מטטלחה, (ד) בנון קידרי ושיפודי ומגסי, פירוש קערות לאחר שאכלו בהן ציריך להוציאן חוויא לסוכה משום מיאום, מאני משתיא במטטלחה, (ה) בגין גוסקי וכובי ונסי שרוגא, פ"י נר של חום קריישול כךשמו, אמרו לה במטטלחה, ואמרו לה לבר מטטלחה, ולא פליינ' הא בסוכה גודלה, הא בסוכה קטנה, ואיזו היא סוכה קטנה, (ו) כדתニア מהזקת ראשו ורוכו ושלחנו בשירה, רבוי אומר פסולה עד ישתחא בה ארבע אמות על ארבע אמות, Mai טעמיחו דרבנן, קסברי סוכה דירית עראי בעין, וכי מהזקת ראשו ורוכו ושלחנו שהן שבעה טפחים בשירה, ורבי סבר סוכה דירית קבוע בעין אי אית' בה ד' אמות על ד' אמות דירוי בה אינשי ואי לא לא דירוי בה אינשי, והולכתא ברבן דאמרו אפילו אינה מהזקת אלא כדי ראשו ורוכו ושלחנו בשירה :

[רל] (א) תננו רבנן שתים כהילכתן וישילשית אפיקלו טפח, ר' שמעון אמר שלש כהילכתן ורכיבית אפיקלו טפח, והילכתא ברבן, ואותו טפח מעמידו לכל רוח ישרצה. (ב) אמר ר' סימון אמר ר' יהושע בן לוי אותו טפח שוחק ומעמידו בפחות טשלה סטוק לדופן, וכל פחות משלשה כלבוד דמי, (ג) פירוש טפח שוחק, מודד בארכבע אצעבות שאינן נוגעות זו בזו, דהוא טפח ומישחו ומעמידו בפחות משלשה סטוק לדופן לאחת מן הדפנות ופחות משלשה כלבוד דמי והו כמחיצה ישל

הרי"ץ גיאות שם הביא זה ג"כ ע"ש ועיין שבלי הלקט השלים פ"י של"ז ועיין מה שהעיר הרה"ג ריש"ה במחדיו שם.

[רכבת] (ה) תיר בסככות תשבו. סוכה כי"ב ע"ב וכל הסיטן הוא לשון חביה"ג שם. (ו) יושן בסוכה. צ"ל ומשנן בסוכה. כמו שהוא בוגרמא שם ובכח"ג וע"ש בתוס" ד"ה ומשגן. (ג) ואמר רבא. סוכה כ"ט רעדיא. (ד) בגין קידרי ושיפודי ומגסי. הוא לשון חביה"ג וכותוס' סוכה שם ד"ה סנא הביאו את חביה"ג ובכחיה"ג שם ליתא למלה ומניגו. ואין ספק שנשפט בהעתקה ומה ש הזכא לפנינו "פ"י קערות לאחר שאכלו בהן ציריך להוציאן חוץ לסוכה טשומ מיאום" הוא לשון רשי"ג בוגרמא שם על מאני מיכלא והמלות "משום מיאום". ליתא ברשי"ג והובא שם בתוס' בשם רשי"ג ובכחיה"ג לפנינו בגין קידרי ושיפודי ובוי טפי ובי טוי ואנגני דילישא ומאני דקמחי ומאני דתבלוי ואנארוי כולחון לבר מטטלחה. וזה לא הובא בסדור גם לא במחזין. (ט) בגין גוסקי וכובי ונסי שרוגא פ"י נר של חום קריישול כךשמו. בכחיה"ג שם בגין גוסקי וכובי ונסי וחסר לפנינו בסדור מלת "וְאַקָּקוֹו". והנה הפירוש על שרוגא נר של חום הוא לשון רשי"ג בוגרמא סוכה שם ושרוגא במטטלחה כתוב רשי"ג נר של חום שקורין קרוושייל. וא"כ שרוגא מוסב למיטה ולא קאי אදלעיל מינה. והמלות שהביא חביה"ג לא גודע הוראתם רק בעורך השלים ערך גוסק הביא את חביה"ג וכותב פ"י גוסק. בלשון פרסי כל' יון וכום גודול. (ו) כדתニア. סוכה ג' ע"א.

[רל] (ה) תיר שתים כהילכתן. סוכה ו' ע"ב וגס זה הוא לקוח טן בה"ג שם ולפנוי זה נמצוא בכחיה"ג עוד פאמר אחד מי שהייה ראשו ורוכו בסוכה כו' זה לא הובא בסדור. (ג) אמר סימון אמר ריב"ל. סוכה ז' ע"א ושם הגי' אמר סימון ואיתמא רבוי יהושע בן לוי. (ט) פירוש טפח שוחק כו' הוא לשון רשי"ג בוגרמא שם ועיין בבעל המאור.

ארבעה טפחים ומישך סוכה ישבעה נמצא רומו ישל דופן עשי, (ד) רבא אמר אינה ניתרת אלא בצורת הפתח (ה) פירוש הוי דמי אורת הפתח קנה מבאן וקנה מבאן וקנה על נביון והבי אמר רבא טפח דשנין בבריתא שמתיר ברופן כולו, אינו מתר אלא א"ב שעשו לאותו (רופן) טפח צורת הפתח על פני [כל] הדופן כולו, מצד קנה של חצי טפח אצל הוויא וקנה של חצי טפח במקצעו שכונרו, וקנה על הצד קנה של חצי טפח אצל הוויא וקנה של חצי טפח בפתח סתום דרופן שיש לו צורת הפתח נביון (רוחו) [טזה ליה הויה] ליה כאילו כל הדופן סתום דרופן שיש לו צורת הפתח סתימה מעלייא (ו) בפרק קמא רעירובין, וזה טפח שאמרו חכמים: (ז) אילא דאמר ר' סיון רבא וניתרת נמי בצורת הפתח, (ח) פירוש ממשמע דעתך שעשינו הינו כדרפריש ר' סיון לעיל [ועשה] סתימה (פתח) [טפח] אצל הוויא ואתה רבא למיטרadam עשה צורת הפתח על פני כל הדופן כלו בשני קנים כל שהן וקנה על נביון קאי ליה במקום טפח וטכשרא ליה כוותיה, דאו האי או האימברש. (ט) אילא דאמר ר' בא וצרכה נמי צורת הפתח, (י) פירוש דחרויו טפח בעין, אצל הוויא וקנה בזווית (שכעה) [שכונרו] וקנה על נביון מטפח זה לקנה של זיוות. (יא) רבashi אשכח ליה לרוב כהנא דעבד ליה טפח (שוחק) וכא עבד ליה נמי צורת הפתח, אמר ליה לא סבר לה מה להא דאמר רבא וניתרת נמי בצורת הפתח, אמר ליה אני כאיך לישנא סבירא לי דאמר וצרכה נמי צורת הפתח: (יב) וכן הלכה:

[רלא] (א) ושחמתה מרונה מצילהה פסולה. (ב) תננו רבנן חמתה מלטמת סכך (ג) פוסלה בה ולא מלטמת דפנות (ד) ר' יASHI אמר אומר אף מלטמת דפנות, הכא קתני ושחמתה מרונה מצילהה פסולה, (ה) [הא כי הדרי כשרה, והתם קטן ויצילהה מרונה מלטמתה בשורה] הא כי הדרי פסולה, לא קשיא כאן מלטמתה והאי דקטני וescheltha מרונה מלטמתה כשרה, הא כי הדרי פסולה, מלטמה, Mai טעם דכל שטעהלי שייעור זהוא, (ו) מתחתאי שייעור איסטרא, הילך כי הדרי פסולה, דחווי חמתה מלטמתה טפי מטהי דחויא מלטעה, הא דקטני ושחמתה מרונה מצילהה פסולה, הא כי הדרי כשרה, מלטמה:

[רלב] (א) תננו רבנן סוכת גוים, סוכת נשים, [סוכת נמה], סוכת כותים, סוכה מכל מקום כשרה, ובכלל שתהא מסוכנת כhilchatah, אמר רב חסדא והוא שעשויה לצל, (ב) פירוש סוכת גוים, שעשויה לישב בה כל ימות החמתה. סוכת כל

(ז) רבא אמר. סוכה שם. (ט) פירוש היבוי דמי צורת הפתח כו. הוא לשון רש"י בגמרא שם ושם מתחיל ברשי בערובין י"א ע"ב אמר היבוי דמי כו וכל הלשון שם שהוא לאפנונו. (ו) בפרק דערובין. דף ב' ע"ב. (ז) אילא דאמר ר' בא. גמרא שם ז' ע"א. (ט) פירוש משמע מטפח שניינו כו, הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ט) אילא דאמר ר' בא וצרכה נמי צורת הפתח. כ"ה בבח"ג והוא בגמרא שם. (יא) פירוש דחרויו טפח כו. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ט) רבashi אשכח לרוב כהנא. גמרא שם. (יב) וכן הלכה. בן סיים הבח"ג.

[רלא] (ט) ושחמתה מרונה מצילהה פסולה. משנה רוש סוכה וחובא ג"כ כל הסיטין בבח"ג שם. (ט) תיר חמתה מחתמת סכך. גמרא שם ז' ע"ב. (ט) אפוטל בתה"ו הוא לשון רש"י בגמרא שם וליתא בבח"ג. (ט) ר' יASHI אמר אף מחתמת דפנות. גמרא שם. (ט) הא כי הדרי כשרה. הוספה כמו שהוא לנכון בבח"ג וככ"ז כי ובם הסדרים ובמהוו' והשימות המענייק כן הוא כי הדרי עד הא כי הדרי. (ו) מתאי שייעור איסטרא. עיין ברשי' ובחוס' שם.

[רלב] (ט) תיר סוכת גוים. סוכה חי ע"ב ושם הובא הסיטין גביך' והובא בבח"ג שם (ט) פירוש סוכת גוים כו כל הלשון הזה בסיטי' בגמרא שם וכן אמר רב חסדא הוא כhilchatא כי הוא לשון רש"י שם עד מן החורב.

מקום, שאפילו פחותה מאיילו. אמר רב הסדרא הא כהילכתה דקאמר הבן קאמר והוא שטוטכנית יפה דטבוחא מילתא שעישיתה הראשונה [לצל היהת ולא לעניות] בעלמא דאעיג' דסוכה [לשם חן לא בעין], לשם סוכה בעין ולצל] הוא דטיקרייא סוכה שסוכנתן (החמתה) [החוורב]. (ג) רועים שעושים סוכה לישב בתוכה מפני השרב וושומרין צאן, קיעים שומרי קיעיות הישתוחות בשדה לבשן, בורגנין שומרי העיר ומולן ישראלין חן אבל סוכה זו לא לשם חן נעשית:

[רלן] (א) הודלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסינך על גבה פסולה, (ב) שאין מסכין במחובר (ג) דאמיר טר באספוך מגרנק ומיקנק (דברים טז י"ג), כפסולת גורן ווקב לטיקון החתום מדביה, (ד) אם היה טיקון הרבה מהן, או שיקיצין בשירה. (ה) הרבה מהן פירוש מתבלן ברוב או שיקיצין אף לאחר שטיכינה בהן ולא אמרין (ו) תחילת עישיתה בפסולת נעשית. (ז) זה הכלל כל דבר שמקבל טומאה ואין גירולו מן הארץ אין מסכין בו, (ח) מנא העי טלי כי אתה רבין אמר ר' יוחנן אמר קרא חן הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספוך מגרנק ומיקנק (שם שם) בפסולת דגרון ווקב דסוכה החתום מדביה, (ט) ורב הסדרא אמר מהכא צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס [ועלי חמרים] ועלי עץ עכotta [לעשות סכת], בכחוב (חמתי ח' ט"ז):

[רلد] (א) חביבלי קש וחביבלי [עצים] וחביבלי זורדין אין מסכין בהן, (ב) לא מפni שהן פסולין לטיקון, אלא פעמים שאדם בא מן השדרה וחבילתו על כתיפו וטעליה ומניהה על נבי סוכה ליביצה, ומילך עליה לטיקון, והתורה אמרה [חג הסוכות] תעשה לך (דברים טז י"ג), ולא מן העשי, (ג) פירוש זורדין טין קנים הם (ד) ומוריין אותן, ובודין לחין נהמה אוכלהן ולכשייבישן עומדין להיסק, (ה) אין מסכין בהן, כהן קשורין, אבל הוא מותרין כשרין לטיקון, (ו) פעמים שאדם בא

(ב) רועים שעושים סוכה בו. עד לשם חן נעשית, הוא לשון רישי בוגרא והוא לפרש המאמר דתיר סוכת רקב"ש. סוכת רועים סוכת קיעים סוכת ברגנין בו ועל זה מפרש רישי בוגרת רועים קיעים בורגנין, והעיקר חסר לפניו בסדור וכאן חסר בכב"י ובכ"ג הסדרים. אבל במחיו צד 899 הובא לבון המאמר החסר לפניו אחר אמר רב הסדרא והוא שעשוי לצל הובא כל הלשון מגמרא "מכל מקומות לאתמי לאתמי הא דתרכו רבן סוכת רקב"ש, רועים קיעים בורגנין שומרין פירות, מכל מקום כשרה"ה ולכן הובא לנוון מפריש"י גם פירושו על רועים קיעים בורגנין, ונשפט לפניו בסדור ובכ"ג נמצא לנכון.

[רלג] (א) הדרלה עליה את הגפן. סוכה י"א ע"א במשנה וחובא בכ"ג שם. (ב) שאין מסכין במחובר בו, הוא לשון רישי במשנה שם. (ג) דאמיר טר. סוכה י"ב ע"א. (ד) אם היה סיכון. משנה שם. (ה) הרבה מהן פירוש בו. הוא לשון רישי שם. (ו) תחילת עישיתה בפסולת נעשית. בראשי שם איתא החילה עישיתה בפסול ופסול. (ז) זה הכלל. משנה שם. (ט) מנא הני מולי בו. גמרא שם י"א ע"ב ויב"ע. (ט) ורב הסדרא אמר מהכא. שם י"ב ע"א.

[רלד] (ט) חביבלי קש בו. סוכה י"ב ע"א במשנה וחובא בכ"ג שם. (ג) לא מפni שהן פסולין לטיקון אלא פעמים שאדם בא מן השדרה בו. כ"ה גם בכ"י ובכ"ג הסדרים ובמחיו אבל בכ"ג אותה קר: חביבלי קש וחביבלי עצים וחביבלי זרדים אין מסכין בהן, ואם תחרין כשרות וכולן כשרות לפוננות. איך חייא בר אבא אמר יוחנן מפני מה אמרו חביבלי קש חביבלי עצים חביבלי זרדים אין מסכין בהן, לא מפני שהן פסולין לטיקון אלא פעמים בו והוא בגמרא שם י"ב ע"א וזה נשפט בסדור. (ב) פ"י זורדין בו. הוא לשון רישי במשנה שם. (ד) ומוריין אותן. כ"ה גם בכ"י ובכ"ג הסדרים וכברשי לפניו שם ואוגדן אותן. (ט) אין מסכין בהן, כהן קשורין. רישי שם במשנה. (ו) פעמים שאדם בא מן השדרה כל

[מן השהה] כל ימות החמה, ומינוח על גבי סוכה, שיש לו כל ימות החמה למקומו, והנich ישם החבליין לייבשן ולא לסך, ובשמניע החג נמלך עליהם לסייעו, והتورה אמרה תעשה ולא מן העשו, בפסול, וזה שנסbeck שם שלא לשם סך ואפילו לעצם אלא לייבשן אין שם סוכה [חלן לעליו היליך גדורו רבנן עליו שלא יסבכו בחבליין], אפילו מטילן עליהם לשם סוכת החג, גורלה משום חבליין דכל השנה, דaicא פטול DAORIYATH MADKAMERIN ואמ התירן בשירה, ש"ט כל היכא דaicא אנדר אסור לסכך נבו, (ז) ואגד בחד לא שטיה אגה, (ח) פירוש כל דבר יחידי שהוא מחובר יחד האוגדו בפני עצמו אינה אונודה עד שניתן דבר עמו ואגדים יחד:

[רל'ח] (א) אמר רב יהודה הנ שושי ושועצמי מסכין בהן, (ב) פירושirkות הנ, שועצמי ארבי"א פלקיד"א, והוא שעליו רחמים ונדיין בעירם מסכין בהן, (ג) שאינו מאכל אדם לקבל טומאה, (ד) אמר אביי בשושי מסכין, בשועצמי לא מסכין בהן (דשדי) (ה) [דרסי] רוחיוו שביק להו ונפיק, (ו) אמר רב חנן בר רבנא [הני] היומי והינו מסכין בהן, (ז) פירוש מני סנה הנ, אמר אביי בהיומי מסכין, בהוי לא מסכין, (ח) כיון דעתך עלייה שביק לה ונפיק:

[רלו'] (א) המשלשל דפנות מלמעלה למטה, אם גבותות מן הארץ שלשה טפחים פסולה, מלמטה למטה [אם גבוח] עשרה טפחים כשרה, (ב) ר' יוסי אומר כישם שמילמטה למטה (כשרה) עשרה טפחים [כך מלמטה למטה עשרה טפחים], (ג) והלכה כרבנן, (ד) פירוש המישלשל כל מלמטה למטה קרי שלישול, מלמטה למטה, שהתחילה לארוג מהחיצה אצל הסך ואורג וכא בלאי מטה, שלשה טפחים פסולה, דהינו כדי שייזוק הנדי בכת ראש דאטראין פסולה, מלמטה למטה, (ה) שהתחילה לארוג בערך סמוך לקרקע ומגביה והולך כיון שהגביה עשרה טפחים כשרה, ואפילו אין מניעות לפ███ן, ר' יוסי אומר כישם שמילמטה למטה (ו) [דריו באրית] עשרה טפחים, כך מלמטה למטה, דיו [נאorigat] עשרה טפחים, ואפילו גבוח מן הארץ הרכה כשרה. [הרוחיק היסבוק מן הרבנות שלשה טפחים פסולה]

ימות החמה ומינוח על גבי סוכה, שיש לו כל ימות החמה כו. הוא לשון רשי בגרוא שם, (ז) ואגד בחד לא שטיה אגה שם ייג ע"א. (ח) פ"י כל דבר יחידי. הוא לשון רשי שם ד"ה אגד בחד.

[רלה'] (ט) אמר רב הורות כו. סוכה י"ב ע"ב וחובא בת"ג שם. (ט) פירוש בו, לשון רשי בגרוא שם. (ב) שאינו מאכל אדם לקבל טומאה. רשי שם. (ד) אמר אביי. גمرا שם. (ס) דסרו רוחיוו. בצל ופי רשי דסרו רוחיוו מבואש ריחם. (ו) אמר רב חנן. שם ייג ע"א. (ז) פ"י מני סנה הנ. הוא פירשטי שם. (ט) כיון דעתך עלייה. בגרוא בינו דעתורי טרפייה. ופירשטי גושרין עליון שלחים.

[רלו'] (ט) המישלשל דפנות. סוכה ט"ז ע"א במשנה וחובא בבח"ג שם ולפני זה הובא בבח"ג שם עוד טאמורים אשר לא נעתקו בסדרו. (ט) ר' יוסי אומר כישם שמילמטה למטה עשרה טפחים כך מלמטה למטה עשרה טפחים. כ"ל. (ג) והלכה כרבנן. כן כתוב הבח"ג שם. ובתוסוכת הגאנונים שעריו תשובה סי' ש"ב הובא בשם רב נטרואני ז"ל וששאלת השם דתנן המישלשל דפנות מלמטה למטה הלכה כת"ק או כר' יוסי, כך ראיינו שהלכה בחכמים ואין הילכת בר' יוסי חרוא דיחיד ורבים הלכה כרבבים. ועוד מודאמר רב חסדא אמר אביי מחייבת ארבעה ומ朔ו מתרת בסוכה ממשום דופן. ועיין בראש"ש סוכה פ"א סי' לא. (ט) פ"י המישלשל כו. הוא לשון רשי במשנה שם. (ס) שהתחילה לארוג בערך סטוקן לקרקע. ברשי לפניו שתחילה לארוג מלמטה סמוך לקרקע ובאשר הובא לפניו כ"ה גם ברשי באלפקי והוא מלשון בשתי או בערב. (ו) [דריו באorigat] עשרה טפחים. כל זה הוא ברשי שם. (ז) "הרוחיק היסבוק טן

פירוש לא בנווה קאמר אלא ברוחה, שהניחס אויר בסנק אצל הדופן. (ה) והילכתא אויר פסול בשלשה טפחים, בין בסוכנה גדולה בין בסוכנה קטנה. [סנק פסול פוטל בארכעה בסוכנה קטנה] : (ט) בית שנפהח וסינך על גבוי אם יש בין הכותל ובין הסיכון ד' אמות פסולה, (ז) פחות מארבע כשרה ומאי טעמא דאמירין דופן עוקמה, (יא) פי' בית שנפהח גנו באמצעותו [רחוק מן הרפנות לכל צד וסינך על הפחת באמצעותו] ומצע תקרת הבית שהוא סוללה משום [העשה ולאמן] העשי מפסקת בין הדפנות לסנק בשער (יב) אם יש בין הסיכון לכוטל ארבע אמות פסולה, (יג) דארבע אמות לא נאמרו לטישה מסני דופן עוקמה, אבל נפחות כשרה, הלכה לטישה מסני, הוואן תקרת הבית באילו היא ואש הדופן שנעיקם למעלה (יד) ואין בה סנק פסול דפוטל :

[רלו] (א) פורם עליה סדין מפני החטה, או תחתייה מפני הנישר, או שפירים על גבי קינוף פסולה, (ב) פירוש הנשר שלא [יה] עלין וקיטין נשרין לשלחן, וסדין דבר שמקבל טומאה ופטול לסנק, או שפירים על הקינוף או אפילו לא פירטו מפני הנשר אלא לנו על מטהו, על גבי קינוף, הן ארבעת קונדיין לארכעת רגלי המטה ונכוון ומניח כלגנות טזה לה על נביון, ופורם סדין עליהן, והרתיין מן החבך, דהשתא לא [משום] מסנק בדבר המכבל טומאה (ולא) טיפסלא דהשתא לאו למכובי שתחן שם, פטולה משום דאיו יושב בסוכנה דאלל טפסק בינוים : [רלח] (א) מנימין עבדיה דרב איש איטמישא ליה כתנתיה במיא אול ואישתחיה אמטלהחא אמר ליה רבashi (ב) זיל שקידא דלא ליטרו בנווה קא מסנק והא קא חוי ליה דרטיבא, לכוי יבשה, (ג) פי' איטמישא נישורא במיא, דרטיבא שהוא להה דטוכה פילתא דלנבה [שתחוה] ולא מסנק, לכוי יבשה קאמינה לך דתישקלה :

[רלט] (א) אמר אבי אויר שלשה טפחים בסוכנה גדולה, ומיעוטו בין בקנים [בין] בשפרין هو מיעוט, בסוכנה קטנה בקנים הוא מיעוט, בשפודין לא הוא

הדרגות שלשה טפחים פסולה". זה נשפט בסדור וכן חסר בכ"י וכ"ס' הסדרים. והוא במשנה שם י"ז רע"א ועל זה הובא הפירוש לא בגובה קאמר אלא ברכבתה כמו שחוא בפרקישו שם ולפנינו בירוש"י שם אלא במשכה והסום שלפנינו "שהניחס אויר בסנק אצל הדופן" ליתא לפנינו בירוש"י. והמאמר הרחוק את הסיכון מן הדפנות מובא בכח"ג שם תיקף אחר המאמר ר' יוסי אוכר ובאלפסי הוא משנה אחת עם המשנה המשלשל דפנות. (ס) והילכתא אויר פסול בשלשה טפחים כו'. הוא לשון הכח"ג שם ותקניינו כמו שהוא בכח"ג שם וחובא גם בר"ץ גיאות דף ע"ח בשם מה"ג ועין בשכלו הלקט סי' שכ"ח. (ט) בית שנפהח. משנה סוכח י"ז ע"א וחובא בכח"ג. (י) פחות מארבע אמות כשרה ומ"ט דאמירין דופן עוקמה. הוא לשון הכח"ג ועין בגמרא שם. (ו) פי' בית שנפהח. הוא לשון רשי"י במשנה שם ואשר הוסיף נשפט מן באמצעותו עד באמצעותו. (ז) אם יש בין הסיכון לכוטל ד' אמות פסולה. משנה שם. (ז) דארבע אמות לא נאמרו לטisha מסני כו'. עד סופו הוא לשון רשי"י שם. (י) ואין בה סנק פסול דפוטל, בריש"י לפנינו והוא אכן סנק פסול לפסול הסוכחה ולא יושן תחת זה.

[רלו] (ט) פירם עליה סדין. משנה סוכח י"ז ע"א וחובא בכח"ג שם. (ט) פירוש כו'. עד סוף הסיכון הוא לשון רשי"י במשנה שם ועין ברא"ש פ"א סי' ט"ז. [רלח] (ט) מנימין עבדיה דרב איש. סוכח י"ז ע"ב והובא בכח"ג שם. (ט) זיל שקידא בין הוא בכח"ג זיל שקללה ובגמרא אמר ליה רבashi דלייה. (ט) פי' איטמישא כו'. עד סוף הסיכון הוא לשון רשי"י שם.

[רלט] (ט) אמר אבי. סוכח י"ח ע"א.

מיועט, והני מילוי מן הצה, [אכל] באמצעות פלינו בה רב אהא ורבנן, חדר אמר יש לבוד באמצעות, וחדר אמר אין לבוד באמצעות, (ב) פי' הו מיעוט וכישירה דלאו שיעור אויר יש, וללא שיעור סכך פסול יש. בסוגה קתנה שישועה מצומצם, בקניהם הוו מיעוט דאמרטין לבוד ואין אויר כאן. בישופרין לא הו מיעוט, משום דשפוד גוףיה סכך פסול הו, ואענ' דלא מהו ולא מהו יש שיעור לפסול, מיהו [כיוון] דאי'א שלשה טפחים בהדי דנספיק מהקשר סוגה, חישבו באגבי נשיחתו ולא מיצטרפין בהדי להשלימה [וליתיה] לשיעורא בסוגה, והני מילוי דאויר פחות משלשה לבוד ואין פסל בסוגה, מן הצד דאמרטין הרוי הוא כלבוד דמי מן הדופן, באמצעות אויר פחות משלשה שלא בסטוק לדופן, (ג) והילכתא אפי'ו בסוגה קתנה נמי ואפי'ו באמצעות אמרטין לבוד דמי וכשר, (ד) ומכלן דכל פחות משלשה באוויר אמרטין לבוד, וכל [פחות] ארבע אמות בדופן אמרטין דופן עוקמה, (ה) דאמרטר רב חייא בר איש' אמר רב שישערין חזיצין ומחייב הלכה לטsha מסני (ו) ואמרטין עליה לר' מאיר הילכתא למאי אתה לנו' ולבוד ודופן עוקמה, גוד אמרטין גוד אסיק מחייבתא, לבוד הא דאמרטן, [דכל פחות משלשה כלבוד דמי], דופן אמרטין דופן עוקמה הלכה למשה מסני :

[רמ] (א) חצר המוקפת אבסדרה או יש מן הכותל ולסיכון ארבע אמות פסולה, (ב) פירוש כל חצר שבתלמוד לפני הבתים הן, והבתים פתוחין לו, וחצר זו מוקפת בתים בתחום ופתחין לה סביב' משלש רוחות, ולפני הבתים עשו אבסדראות [סביב'] לשלש רוחותיה, והאבסדרא פתוחה היא, ואין לה דופן לצד החצר, ויש עליה תקירה, וזה סיכך על נבי כל אוירה של כל החצר שבאמצע הקוף באבסדראות ואין דופן לסוגה [ו] אלא מהוצאות הבתים המפריקות בין בתים לאבסדרא, ונמצאת תקירה האבסדרא מפסקת סביב' בין סכך לדפנות, [אם] יש ברוחב האבסדרא ארבע אמות פסולה, פחותה מרבע אמות כשרה, אמרטין דופן עוקמה, (ג) דוגמא לדבר קלישטו'א של טני האותות שיש לה אויר שיש בה עשבים והוקף אבסדרא סביב' לו.

[רמ] (א) איתמר סיכך על נבי אבסדרא שיש פצימין (או אין) [כשרה ושאין] לה פצימין אכפי אמר כשרה, אמרטין פי תקירה יורד וסוחם, ובא אמר פסולה, לא אמרטין פי תקירה יורד וסוחם, (ב) והילכתא כרבא, (ג) פירוש סיכך על נבי אבסדרה שיש לה פצימין, כגון חצר המוקפת אבסדרא, כדפירות'וות [כנתניתין] וסיכך באוויר של חצר, וסנק הסכך על נבי שפת קורי של אבסדרא, ואין מהוצאות

(ד) פירוש הו מיעוט כו' עד שלא בסטוק לדופן. הוא לשון רשיי, בגמרא שם. (ג) והילכתא אפי'ו בסוגה קתנה נמי כי הוא לשון הבה"ג שם ומוטאים דקייל' בכל התורה כולה רב אהא לחומרא ורבנן לקולא והילכתא בריבינא לקולא לבר מהני תלת אומצא ביעי ומירוקי דבר אהא לקולא ורבנן לחומרא והילכתא ברב אהא לקולא והוא בחולין צ'ג ע'ב. (ד) ומכלן דכל פחות משלשה כו'. הוא לשון הבה"ג שם. (ה) דאמרטר רב חייא בר אש' אמר רב. סוגה ח' ע'ב. (ו) ואמרנן עליה. שם י' ע'ב.

[רמ] (ח) חצר המוקפת אבסדרא או יש מן הכותל ולסיכון ארבע אמות פסולה. משנה סוכה י'ז ע'א. וזה לא הובא בבה"ג ונמצא גם בכ"י ובכ' הסדרום. (ז) פירוש כל חצר שבתלמוד. הוא לשון רשיי במשנה שם. (ח) דוגמא לדבר קלישטו'א של טני האותות. בראש' לפניו שם דוגמא לדבר קלישטו'א בלשון אשכנז של אויה אומותה הם הכותרים שיש לה אויר כו'.

[רמ] (ט) איתמר סיכך על נבי אבסדרא. סוגה י'ח סע'א והובא בבה"ג שם. (ט) והילכתא כרבא. כן הובא בבה"ג. (ט) פירוש כו'. הוא לשון רשיי בגמרא שם.

הFOXיות מועלות לתוכה, דיש בתיקורת האבסדרוא יותר מד' אמות, אבל לצד הסוכנה יש לאקסדרא פצימין עומדין כמין [רפנות] [חלונות] ובניהם פוחות משלשה בשירה, ואמרין נחו לבור: אמרין פי תקירה יורד וסתום, (ד) מכל צד, (ה) פי תקירה עוביין של נסרים בחודן וכן עובי ראייהן הכללה לצד הסוכנה:

[רמב] (א) דרש רב יהודה בר אילעאי בית שנפתח וטיבך על גביו בשירה, אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי (ב) [רבי פרש] כך אמר (ר')ABA ארבע [אמות] פסולה פוחות מכאן בשירה:

[רמן] (א) תננו רבנן בסוכות תשכו (ויקרא כג ט'ב), לא בסוכה שבתוں הבית, ולא בסוכה שתחת הסוכנה, ולא בסוכה שתחת האילן, אדרבה בסוכות תרתי משמע, אמר רב נחמן [בר יוחנן] בסכתת כתיב:

[רמד] (א) העושה סכתו כמין צריף או שטמבה לכוטל, ר' אליעזר פסל, מפני שאין לה גג, וחכמים מחייבין, (ב) ר' אליעזר סבר דומיא דאהל בעין כוון דלית ליה גג לאו אهل הוא, ורבנן סבריו שיפוען של אהלים באهل דמי, (ג) פירוש כמין צריף, וכך של צירין שארכין בתוכן את העופות, ועשוי כבורות שטשפעת והולכת שננו וקורותנו אחד. או שטמבה לכוטל, היטה ראשי הקנים לכוטל וראשו השני על הארץ. לפי שאין לה גג, שאיןנו ניכר מה הוא גג ומה הוא החותל, דאהל משופע לאו אهل הוא, אלא אם כן יש בו טפח זקופה ושותה, (ד) הילכתא מאין, ת"ש (ה) דאבי אשכחיה לר' יוסף דגני בכילות חתנים בסוכה, אמר ליה מכאן בר' אליעזר, (ו) דאמר כל היכא דלית לה גג לאו אهل היא, [אייל] (ז) שכקת רבנן ועבדת בר' אליעזר, אמר ליה הא בריותא איטבא תנייא, ר' אליעזר מחייב, וחכמים פולין, שכקת מתניתין ועבדת כבריותא, אמר ליה מתניתין יהודאה היא, (ח) דתנייא העושה סוכתו כמין צריף או שטמבה לכוטל, (ט) ר' נתן אומר הפרוסה סביבות המטה, ווועצין ממצע

ל) מכל צד. הוא לשון רשי שם. (ס) פי תקטרה. הוא ברשי שם.

[רמב] (ט) דרש רב יהודה. סוכה י"ח ע"א ותובא בבה"ג שם. (ג) רבי פרש כך אמר אבא, כי"ה בבה"ג ובגמרה הגוי רבי פריש רק פירוש אבא.

[רמן] (ט) תיר בסוכת חשבו. סוכה ט' ע"ב והוספה לא בסוכה שבתוں הבית ולא בסוכה שתחת הסוכנה. וזה נשמס לפנינו ונמצא לבסוף בבה"ג ובגמרה מסדר אחר ובקה"ג שם לפני המתאמר תיר הובא: סוכה על גבי סוכה העליונה כשרה והתחזונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דירין בעליונה התחתונה כשרה. והוא לשון המשנה שם ט' ע"ב.

[רמד] (ט) העושה סוכתו כמין צריף. משנה סוכה י' ט ריעב ותובא בבה"ג שם וכן ברי"ץ גאות הובא בשם פסוקות וגדלות. (ג) ר' אליעזר סבר וכו'. הוא לשון הבה"ג. (ט) פי תקירה צריף וכו'. הוא לשון רשי' במשנה שם עד אלא איכ' יש בו טפח זקופה. (ל) הילכתא מאין הוא לשון הבה"ג. (ט) דאבי אשכחיה לר' יוסף. סוכה שם. (ו) דאמר כל היכא דלית לה גג. הוא לשון הבה"ג. (ז) שכקת רבנן גמורא שם. (ס) דתנייא העושה סוכתו כמין צריף וכו' גמורא ישם ותובא ג"ב בבה"ג. (ט) ר' נתן אומר הפרוסה סביבות המטה וכו'. כל המתאמר עד שמע מינה מרוב יוסף הוא בלתי כובן כלל. וכן בכ"י ב' וכט' הסדרים הוא ג"ב כמו לפנינו. רק המתאמר נשתחבש ונלקה בחסר וכט"ל ר' נתן אומר ר' אליעזר פסל, מפנין שאין לה גג וחכמים מפלגינו אבוי אשכחיה לר' יוסף דקה גג נמי בכילה חתנים בפונה. המתאמר שהכיא מלפנינו אבוי אשכחיה לר' יוסף דקה גג נמי בכילה חתנים בפונה. וגם בבה"ג שם הובא לנכון המתאמר טרי' נתן כנו שתקנת. והמתאמר שהובא בסדרו הפרוסה סביבות המטה, הוא הפי' על בילת ועל זה כתיב פי' ביריה הפרוסה

הטיטה שנים נקליטין אחד [לטראותה] ואחד לרגליה, ונוטן קלונסה מוה (ו) לה, ופורסן סדין עליון והוא משופע ויורד לכאנ ולכאנ, ולפי שאין לה נג טפח שהוא לא חשוב אהל להפסיק, כמוון כר' אליעזר דאמר אהל משופע לאו אהל הוא, ברייתא איפכא חניא, מצאתי ברייתא ששנויות איפוך בשיטתן ר' אליעזר מכשיר וחכמים פולניין, לפי שאין לה נג, ייחידה הוא, מתניתין דתני (ו) כא ר' נתן קתני לה והוא יהידאה, אבל חכמים שבדורו הוו חולקין עליון ואומרים ר' אליעזר מכשיר וחכמים פולניין, (ו) שטעה מינה מדרב יוסף דכילת חתנים שרי למיגנא בה בסוכה דכון דלית לה נג (ו) [לאו אהל היא ולא מהוי בסוכה שתחת סוכה והש' סוכה דלית לה נג] ודעכידא נציריה פסולה, ושמע מינה כילה דעתך לה נג אסור למיגנא בה בסוכה ואפסלו למאן דאמר טוכה דירת קבע בעינן, אתו אהל עראי ומובל דירת קבע, ואע"ג דפליג ר' יהודה ואמר לא אתו אהל עראי ומובל דירת קבע, (ו) דתנן ר' יהודה אומר נהוגין היו ישנים תחת הטיטות בפני הוקינים, סתמא דמתניתין לא כר' יהודה, דתנן היישן תחת הטיטה בסוכה לא יצא ידי הוכתו, (ו) ותרגם השוואל במשיטה שנכוה עשרה טפחים, (ו) אלמא אתו אהל עראי ומובל אהל קבע, ותו אסור לישן בכילת חתנים בסוכה, (ו) דרב שרוא ליה לרוב אחא בר יעקב למיגנא בכילת חתנים במטלהחא, משום דקצרבר מיצטער פטור מן הסוכה, טעמא דפטור רקא מיצטער דגני, אבל אין מיצטער אסור:

[רמיה] (א) תננו רבנן מחלוקת של חסיפה ושל גמי גדולה מסכין בה, של קתנה אין מסכין בה, (ב) [של קנים ושל חילת גדולה מסכין בה ארונה אין מסכין בה] ר' ישטעאל בר' יוסף אומר משום אביו אחד זה ואחד זה מסכין בה וכן היה ר' רוסא אומר בדבריו, (ג) פירוש חסיפה גמי אנק, והן רביין, הילך סתם קתנה יש בהן לשכיבה לא שני גדולה (ולא שני קתנה) מעשה שרשות והוא עב ואינה חלוקה, לא שני ארונות שהויא חלוקה, והיינו דקתני גדולה מסכין בה, [קתנה

סכיבות הטיטה והוא לשון רשי סוכה "עיב על מלת כילה, וחסר לפניו בסדרו מלת אפרוש" המובא הרובה פעמים בחוץ דבריו הבה"ג לרפרש איזה סאמטה ואח"כ הובא לפניו בסדרו ויוצאן מאמצע הטיטה הוא לשון רשי' במשנה י"ג ע"א ד"ה אבל פורס הוא על גבי נקליטי הטיטה. וסימן בדבריו רשי' שבפרק י"ט עיב ד"ה בכילת חתנים ואח"כ הובא בסדרו כמאן רוביו אליעזר ואמר אהל משופע הוא לשון רשי' בגמרא שם י"ט עיב ד"ה כמאן ואח"כ הובא בסדרו במשיטה איפכא חניא, מצאתי ברייתא כתו הוא לשון רשי' בגמרא ד"ה במשיטה איפכא חניא. ואח"כ הובא יהידאה הוא, מתניתין דתני היכי כתו עד הסיום וחכמים פולניון הוא גיב' לשון רשי' שם. ובזה הוא הסיום מן הפרוש, ואחר זה מתחילה שיט' מדרב יוסף, שהוא לשון הבה"ג שם. (ו) שיט' מדרב יוסף כתו. הוא לשון הבה"ג שם והובא במדרבי. (ו) לאו אהל הוא כתו. הוספתני כמו שהוא בבה"ג ונשמעת מן גג גג. (ז) דתנן ר' יהודה אומר סוכה כתו עיב במשנה. (ז) ותרגם השוואל. שם בגמרא. (ז) אלמא אתו אהל עראי. לשון הבה"ג. (ז) דרב שרוא ליה לרוב אחא בר יעקב. סוכה כתו ע"א וצ"ל דרב שרוא ליה לר' אחא ברදלא למיגנא בכילה במטלהחא מושם באקי כתה בבה"ג וכיה בגמרא שם והוראת באקי מובא שם במוסרות הח"ס פ"י בשם העורך ורואי כי גם בכ"י ב' הובא לרוב אחא בר יעקב. ובכ' הסדרים לרבי אליעזר בן יעקב.

[רמיה] (ט) חיר מחלוקת של חסיפה. סוכה כתו ע"א והובא בבה"ג שם ולפנינו של שיפטה אבל יש גורסין חשופה עיון עריך השלם עורך ש"פ י"ב. (ט) של קנים כתו. הוספתני כמו שהוא בגמרא שם וכבה"ג. (ט) פירוש חסיפה גמי אנק. ציל' חשופה פו"ל, גמי יונ"ק, וחפי' עד סוףו הוא לשון רשי' בגמרא שם והמלות המתה בלעדי פו"לilia היא paille.

אין מיטכין בה] ואין חילוק בין (קטנה) [גדולה] לארוגה, אבל של קנים שהן קשין וכן של (קילת) [חילת] לישק"א, והקלח שלה עב: גודלה, מעשה עבות וקלעה מסכין בה, ואPsiלו קטנה, דיאינה לשכינה לפי שהיא עבה ואינה חילוק וע"ז שלה קשה: ארוגה, אין מיטכין בה, דסתמא לשכינה דלא היינגן לארוגה אלא לשכינה שתהא חלקה (ונאה) [ונואה]:

[רמן] (א) ואסור להסתפק מעצי סוכה כל שבעה, (ב) דאמר רב ששת טשומ ר' עקיבא מנין לעצי סוכה שאסוריין כל שבעה, ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' (ויקרא כ"ג ל"ד), ותניא ר' יהודה בן בתירא אומר מנין שיכנס שחל שם שמיים על החנינה כך חל על הסוכה, (ג) ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לד', חג לה' וסוכה לה', (ד) פירוש על החנינה (לשם) [שלטני] חנינה שם שמיים חל עליהם לאוסר עד לאחר הקטרת איטוריין דומו בהן בתור ה כי משלחן של גבוח בעבד הנוטל פרם מרנו, (ה) [חג], חנינה: (ו) לא מיביעא מעצי סוכה דאסירליה לאיסטפוקי מנייחו, (ז) [אלא אPsiלו תלא בה טיגרי נדר בה מאני אדרעתא לאשפורה אסירליה לאיסטפוקי מנייחו], (ח) דתנו רבנן סיככה כהילתה וויתרה (ככרמים) [בקרטין], וכסדרין המצוריין, ותלה בה אגוזים ורומינס ואפרוסקין ופרטלי ענבים ועתירות של שבילים ויינות שמנים וסלחות, אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון [של חג] ואם התנה עליהם הכל לפי חנינו, (ט) פירוש (כ)[ק]רטם צירין מעשה אורג כמו מעשה צבעונים שקורין אוכרי"ע, וכסדרין המצוריין שצורתן בולטות כמו מעשה רוקם או מעשה אורג [שקורין] גLINENSK"ש, ינות שמנים, נתונים בכוסות של זכוכית לנו. הכל לפי תנאו, כגון דאמר אני בודל מהם כל בין השמשות של ערב יום טוב הראשון, דלא חל קדושה עליהם, והבי מוקי לה (י) במסכת ביצה בחמבייא:

[רמן] (א) עיטורי סוכה שנפלו בשכנת, אסוריין באכילה ואסוריין לטלטלן ממקומן, נפלו ביום טוב אסוריין באכילה (ב) [ומותר לטלטלן], נפלו בחולו של מועד אסוריין באכילה], ומחזירן למוקומן ולמה אסוריין באכילה, מפני שהזקעו למצוא, אבל אם התנה עליהם בתחילת בשעה שתלאן ואמר בשעה שארצה אטול מהם הרוי זה מותר: (ג) תניא בתוספתא אין נוטלין עצים מן הסוכה ואPsiלו ביום טוב האחרון, ואם אמר כל זטן שארצה אטול, הרוי זה מותר:

[רמן] (ה) ואסור להסתפק מעצי סוכה כל שבעה. בה"ג שם. (ג) דאמר רב ששת סוכה ט"ע". (ב) ת"ל חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים לה'. כ"ה בגמרא שם אבל בכח"ג הובא הכתוב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים (דברים טיז י"ג). (ד) פ"ג. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ה) [חג] חנינה. בן תקנתי והוא לשון רש"י שם על חג. (ו) לא מיביעא מעצי סוכה כי. הוא לשון הבהיר שם. (ז) אלא אPsiלו כי. הוספה כמו שהוא ואהשטייט הטעתיק מן מנייחו עד מנייחו. ועיין בתוס' שם ד"ה מנין וברא"ש סוכה פ"א סי' י"ג ובטור או"ח סי' תרlich וביב"ש שם. (ט) דת"ר. סוכה י" ע"א. (ע) פירוש הכרמים צירום מעשה אורג כי כל הפ"ע עד בספס' ביצה בחמבייא הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ו) במ"ס ביצה. דף י' ע"ב.

[רמן] (ט) עיטורי סוכה שנפלו בשכנת כי. בה"ג שם. (ג) ומותר לטלטלן נפלו בחוח"ט אסוריין באכילה] חוספתاي כמו שהוא בכח"ג בהוצאת הרוח"ג הר"ע היולדעתיימער וכן הובא בטמור או"ח סי' תרlich ועיין בכיו' שם שהביא ג"י אחרית בשם חמדרכי. וכבח"ג הנדרס טכבר הגני' כמו שהוא בסדור בחסרון מה שחוספתאי וכן ראייתי שהובא ג"כ כמו שחוספתאי במחייב צר 406 ובכיו' כי ובם הסדרים חסר ג"כ. (ג) תניא בתוספתא. ביצה פ"ג והובא כן בכח"ג שם.

[רמח] (א) ר' אליעזר אומר ארבע עשרה טענות חייב אדם לאכול בטוכה, אחת ביום ואחת בלילה, וחכמים אומרים אין לדבר קיצנה, חוץ מליל יום טוב הראשון בלבד. (ב)מאי טעמה דר' אליעזר דאמר קרא בסוכות תשנו שבעת ימים (ויקרא כ"ג ט"ב), תשנו כעין תדورو, מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה, ורבנן כדיירה [טהר דירה] או בעי אכילה, ואי בעי לא אכילה, אף סוכה [נמי] או בעי אכילה ואילא בעי לא אכילה, או הני [אפילו לילין] יום טוב הראשון [נמי] אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוזדק (ג) נאמר חמשה ימים טובים בחג הסוכות, ונאמר חמשה עשר בחג המצאות, מה להלן [לילה] חמשה עשר בחג הסוכות, ונאמר חמשה עשר בחג המצאות, מה כאן לילה הראשון חובה מכאן טוב הראשון חובה מכאן ואילך רשות, [אף כאן לילה הראשון חובה מכאן טוב הראשון רשות, והתחם מلن], רכתי בערב תאכלו מצות (שמות י"ב י"ח) הכתוב קבעו חובה, (ד) והילכתא רבנן. (ה) פירוש אין לדבר קיצנה, אם רצה להתענות אין זוקין לו, אלא אם יאכל לא יכול אלא בסוכה, חוץ מליל יום טוב הראשון, שאינו רשאי להתענות. (ו) מכאן ואילך רשות, דהיינו ילפין (ז) בפרק בתרא דפסחים, שת ימים תאכל מצות ובאים השבעי עצרת, מה שביעי רשות, אף שהה רשות, לפי שהשביעי בכלל שבעת ימים תאכל מצות, והוא מן הכלל למלמד שאכילת מצות האמור בו אינו חובה, אלא אם אתה לאכול תהא אכילתך מצה ולא חמץ, ולא למלמד על עצמו יצא, אלא למלמד על הכלל כלו יצא. והחט גופה מلن, דليلת הראשונה מיהა חובה, שנאמר בערב תאכלו מצות (שם שם) שנה הכתוב עלייך וקבעו חובה :

[רמ"ט] (א) תנאי ר' אליעזר אומר אין יותר מסוכה לטוכה, ואין עושים סוכה בחולו של מועד [וחכמים אומרים יותר מסוכה לטוכה וועשין סוכה בחולה ט']. מאי טעמא דר' אליעזר, אמר קרא חג הסוכות תעשה וגורי (דברים ט"ז י"ג), עשה סוכה לשם סוכת חג הראויה לשבעה בעין, (ב) [רבנן] (האי) [ההוא] מאי אמר רחמנא עשה סוכה בחג, (ג) והילכתא רבנן. (ד) וישין שאם נפללה במועד, שהוור ובונה אותה בחולו של מועד, (ה) פירוש אין יותר מסוכה לטוכה, לאכול בו ולישן בו, או היום בו ולטחר בו. ואין עושין סוכה בחולו של מועד, מי שלא ישב בסוכה יום טוב הראשון (ו) לא יעשה סוכה לחג של שבעת ימים, שמעין מינה דאין עושין סוכה בחולו של מועד עד דאיתא לשבעה, ושמעין מינה דאין יותר מסוכה, דאם כן לאו סוכה לשבעה היא :

[רמח] (ו) ר' אליעזר אומר. סוכה כ"ז ע"א במשנה וחובא בכה"ג שם. (ז) מ"ט דרי אליעזר. גמרא שם. (ח) נאמר ט"ז בחג הסוכות ונאמר ט"ז בחג המצאות. כ"ה הגי' בגמרא אבל בכ"ג הגי' נאמר ט"ז בחג המצאות ונאמר חמשה עשר בחג הסוכות וכן הביא בעל שבלי הלקסט סי' שמ"ה וגדרס א"ר יוחנן משום ר' שבעון בן יוחאי. (ט) והילכתא רבנן. הוא לשון הבהיר. (ט) פירוש אין לדבר קיצנה כו. הוא לשון רשי' במשנה שם. (ו) מכאן ואילך רשות, דהיינו ילפין כו. עד סוף הוא לשון רשי' בגמרא שם. (ז) בפרק בתרא דפסחים. דף ק"ב י"א.

[רמ"ט] (ט) תנאי ר' אליעזר אומר. סוכה כ"ז ס"א, וחובא בכה"ג שם. (ט) ורבנן ההוא ט"י קאמר רחמנא עשה סוכה בחג. כ"ה בכה"ג ובגמרא שם ע"ב ורבנן הני קאמר רחמנא עשה סוכה בחג. (ט) והילכתא רבנן. הוא לשון הבהיר שם. (ט) וישין כו. גמרא ובה"ג שם. (ט) פ"ז אין יותר מסוכן כו. עד סוף הסיכון הוא לשון רשי' דף כ"ז רע"ב. (ו) לא עשה סוכה לשם חג של שבעת ימים. ברשי' שם עשה סוכה לשם. חג של שבעת הימים. ע"ש.

[רכנ] (א) חניא ר' אליעזר אומר בשם שאין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבריו ביום טוב הראשון של חג, דכתיב [חג חסוכות] תעשה לך (שם שם), משלה, בן אין אדם יוצא כלולבו של חבריו, וחכמים אמרים אף שאין אדם יוצא ביום טוב הראשון של חג כלולבו של חבריו, אבל יוצא הוא [ידי חובתו] בסוכתו של חבריו, דכתיב כל האורח בישראל ישכו בסוכות (ויקרא כ"ג מ"ב) מלבד שכל ישראל ראוי לישב בסוכה אחת, (ב) והלכה רבנן, (ג) פירוש לנו טעלום, להוציא את הנזול ואת השואל. כל האורח בישראל ישכו בסוכות כתיב, (ד) דמשמע טינה סוכה אחת לכל ישראל שישכו בה זה אחר זה, ואי אפשר שהא לכלם דלא מתי שווה פרוטה לכל חד וחדר אלא ע"י שאלה:

[רכנא] (א) וכל אימת דעתך לא תונש לטוכה צוריך לברכוי, אפילו עיל ונטיק עשר פעמים בזוטא, צריך לברכוי לשב בסוכה, מילן מתפלין, (ב) דתניתא תפילהין כל זמן שמניחן מברך עליהם, דברי רבי, וחכמים אמרים אינם מברך עליהם אלא שחרית כלoder. (ג) איתמרacci אמר הלכה כרבי, ורבא אמר הלכה רבנן. אמר רב מרדי בריה רבת שמואל חיינא ליה לרבעא דלא עבר בשטעתה, (ד) אלא כל אימת דמנה מברך, (ה) אמר רב זוטרא (ו) חיינא להו לרבען דברי רב פפא דכל אימת דמשמשי فهو מברכין. (ז) והילכתא סוכה ואחר כך זוטר, ואעפ' דתדריך ושאינו תדריך תדריך קורם, הכא שאני:

[רכנב] (א) ואסור למקבע סעודתיה בלבד מטטלחה, (ב) דתניתן אוכליין ושותין עראי חזע לסוכה, ודוקא אכילת עראי, אבל אכילת קבע בסוכה, (ג) וכמה אכילת עראי (ד) כדעתם צורבא מרנן [מידי] ועייל לכללה. (ה) פירוש בנוקר כשוחולך לבית המדרש ודואג שמא יטשכו השטעות וטועם מלא פיו ושותה. (ו) מעישה

[רכנ] (ו) חניא ר' אליעזר אומר בשם שאין אדם יוצא כי. סוכה כי ע"ב והובא בבה"ג שם ויש להזכיר לפניו בשם שאין אדם יוצא ידי חובתו בי"ט הראשון של חג כלולבו של חברה דכתיב ולקחתם לכם, טעלום, אך אין אדם יוצא ידי חובתו בי"ט ראשון של חג בסוכתו של חבריו דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימי, משלה, כאשר הוא בגمرا ובבב"ג. וגם בכ"ז ב' וכט' הסדרדים הוא כמו לפניו בסודור. (ז) והלכה רבנן. הוא לשון הבהיר שם. (ח) פירוש לנו טעלום כו. הוא לשון רשי בגמרא שם. (ט) דמשמע טינה כתיב. עיין בתוס' שם ד"ה כל הארץ.

[רכנא] (ט) וכל אימת דעתך לא תונש לטוכה כו. הוא לשון הבהיר שם. ועיין סוכה מ"ז ע"א. (ט) דתניתא. גמרא שם. (ט) אמרה. שם שם. (ט) אלא כל אימת דמנה מברך. כייה גנו' הבהיר וגון הובא בריש' בגמרא שם ועיין ההג' בגמרא שם. (ט) אמר מר זוטרא. גמרא שם. (ו) חיינא להו לרבען דברי רב פפא כל אימת דמשמשי בהו טבריאים. ציל כנו' שהוא בבה"ג חיינא להו לרבען דברי רב פפי דכל אימת דמנה מברכי. רבנן דברי רב איש כל אימת דהוו טמשימי בהו מברכי. ונשפט לפניו כן כל אימת עד כל אימות. ובגמרא שם הגי' חיינא להו לרבי פפי דכל אימת דמנה תפליין מבורך. רבנן דברי רב איש כל אימת דמשמשי בהו מברכי. (ז) והילכתא סוכה ואחר כך זוטר. הוא לשון הבהיר שם ועיין בזה דעת הרא"ש סוכה פ"ד סי' ד' ובב"ז או"ח סי' תרכז'א.

[רכנב] (ט) ואסור למקבע סעודתיה בלבד מטטלחה. בבה"ג שם. (ט) דתניתן. סוכה כ"ה ע"א, והובא בבה"ג שם. (ט) וכמותו אכילת עראי. סוכה כי ע"א והובא בבה"ג שם. (ט) כדעתם צורבא מרנן מידי ועייל לכללה. בן הוא לשון הבהיר'ג, ובגמרא כדעתם בר ב' רב ועייל לכללה. (ט) פירוש בדור. הוא לשון רשי' בגמרא שם. (ט) מעשה והביאו לו לרובי'ג. משנה שם כי ע"ב וזה לא הובא בבה"ג.

והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל ולרבנן גמליאל שתוי כותכת ודלי של מים, ואמרו הعلו לסוכה. (ז) חנאו לא מפני שהלכה כן אלא מפני שרצוז להחמיר על עצמן. (ח) וכשהביאו לר' צדוק אוכל פחות מככיצה נוטלו בטפה ואוכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו, (ט) שמע מינה פחות מככיצה לא בעי ברכה ולא בעי סוכה, הא בככיצה בעי סוכה ובען ברכה : (י) וכל הני שבעה (נמי) [יומת] מבעי ליה לשוויה סוכה קבוע, (יא) דתנו רבנן כל שבעת הימים עשו אדרס סוכתו קבוע וכיתו עראי, כיצד יש לו כלים nämנים מעלה לסוכה, ומציאות נאות מעלה לסוכה, אוכל ושורה בסוכה ומטפייל בסוכה :

[רנגן] (א) חנאו רבנן הולכי דרכיהם ביום, פטורין מן הסוכה ביום, ובכללה חייבין, הולכי דרכיהם בלבד, פטורין מן הסוכה בלבד, ובאים חייבין, (ב) הולכי בלבד מצוח פטורין מן הסוכה, בין ביום לבין בלבד. (ג) פירוש הולכי דרכיהם ביום פטורין מן הסוכה ביום, דכתיב בסוכות החזו ששבעת ימים, עיין ישיבת ביתו, בשם של ימות השנה איינו נמנע מלכת בדרכיהם (בஸודה) [בஸודה] כך כל ימות החג שאינו יום טוב לא חעריכו הכתוב למונע. הולכי בלבד מצוח פטורין ביום ובין בלבד, אע"פ שאינן הולכין אלא ביום, משום דטרידים ודוואנים במחשבת המצוח ובתקונית פטורין מן הסוכה :

[רנד] (א) חנאו רבנן שומריו העיר ביום פטורין מן הסוכה ביום, ובכללה חייבין, שומריו העיר בלבד פטורין מן הסוכה בלבד, (ב) וחיבין ביום, (ג) שומריו גנות וסדרדים פטורין בין ביום ובין בלבד, אמא לייעבדו סוכה וליתכו, אמר אבי תשבו עין תרוו, ורבא אמר פירצה קוראה לנגב. (ד) פירוש שומריו גנות וסדרדים, אין זוין ממש. עיין תdrogo, כדרך שהוא דר כל השנה בכיתתו הוציאתו תורה להנינה דירתו ולדורו כאן בסוכה עם מיטתו וכלי תשמשו ומצוותו, וזה אינו יכול להביא שם מפני הטורה. פירצה קוראה לנגב, مثل הדורות הוא, ואף כאן הגנב רואה אותו יושב בסוכה בלבד הוא נכם וגונב הפירות [לרווח אחרת] :

[רננה] (א) חולין ותשתיישין פטורין מן הסוכה, (ב) חנאו רבנן לא חולין שיש בהם סכנה אלא חוללה שאין בו סכנה, אפילו חש בראשו או חש בעינו. אמר

(ז) חנאו לא מפני שהלכה כן אלא מפני שרצוז להחמיר על עצמן. וזה ליה בגמרא שם רק הוא לשון הגמרא יומא ע"ש עיב כמו שהוא בתוס' שם דף כי ריעא ד"ה ואמרו ע"ש. (ט) וכשהביאו לר' צדוק. מושנה שם כי"ז ע"ב. (ט) שמע פחות מככיצה. עיין בגמרא כי"ז ע"א. (י) וכל הני שבעה יומי כו. בצל' והוא לשון הבה"ג. (יל) דתני רבנן כל שבעת הימים. סוכה כח ע"ב.

[רנגן] (ט) ת"ר הולכי דרכיהם כו. סוכה כי"ז ע"א והובא בבה"ג ולפני זה הובא בבה"ג שם מאמר אשר לא געתך בסדור והוא המאמר וחלכתו אמר ומון בשטני. (ג) הולכי בלבד מצוחה. בגמרא נמצא זה הולכי דרכיהם ביום בלבד פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלבד. וזה לא הובא בבה"ג וברי"ף וברא"ש ובשבי הילקוט סי' שמ"ב. (ג) פירוש הולכי דרכיהם כו. מכאן עד סוף הסימן הוא לשון רשי' בגמרא שם.

[רנד] (ט) ת"ר שומריו העיר כו' סוכה כי"ז ע"א. והובא בבה"ג שם. (ג) וחיבין ביום. אחר זה איתא בגמרא שומריו העיר בין ביום ובין בלבד פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלבד. וזה ליה גם בבה"ג. (ג) שומריו גנות כו. גמרא שם והובא בבה"ג. (ג) פירוש שומריו גנות כו' עד סוף הסימן הוא לשון רשי' בגמרא שם.

[רננה] (ט) חולין ותשתיישין כו. משנה סוכה כי"ה ע"א והובא בבה"ג, וצל' ותשתיישין. (ג) ת"ר כו. שם כי"ז ע"א.

רבן שטעון בן גמליאל פעם אחת חשתה בעינו בקיסרי והתריר ל' ר' יוסי [בריבי] לישן חוץ לסתוכה אני ומשמשי (ג) פ' יוסי בריבי, יוסי החכם וחירוף שכדרו והוא רבוי יוסי בן הפלטה: (ד) רב שרא ליה לרבי אחא ברודלא למגנני בכילהה במטללה' (ה) משום בקי, (ו) רב שרא ליה לרבי אחא בר אדרא למגנני בר מטטלחה (ז) משום טירחא דגורגינה, [רבא] לטעמה, דאמר (רב) [רבא] מצטרע פטור מן הסוכה + (ח) פ' לטיננא בכילהה, אע"ג דיש גג וגובה [עשרה] טפחים והרי הן באילו חוץ לסתוכה, משום בקי, (ט) ציצבל"ש בלע"ז. טירחון דגורגינה קrukע לבנה שהיו טחין בה קריקעה הסוכה. מצטרע, שהסתוכה מצטרעתו:

[רגן] (א) כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבוע וביתו עראי, ירדו נשמים מאמתי מותר לפנות את הכלים משתחרחה המקפה. (ב) תנא [משתפרה] המקפה של גריםין. (ג) פ' מטהרת להתקלקל נשים מעט. (ד) תננו רבנן היה אוכל בסוכה וירדו נשמים, (ה) יוצא חוץ לסתוכה [ואכל], אין מטריחין אותו לעלה עד שעור וועלה עמוד השחר. (ו) פ' לאפוקי אם הקץ משנתו בלילה דאין מטריחין אותו, ואם עלה עמוד השחר ולא נייר אין מקיצין אותו:

[רגן] (א) וכי נפקי הני שבעה יומי בתר דגמר טודתיה בסוכה מפיק לו למתניה סוכה לביתה, משום יקרא ביום טוב, ואי לית ליה ודוכתא לאותוביה מתניה אלא בסוכה פטיל לה ברובא ויתיב בה, (ב) (דתנו רבנן) סוכה שבעה ביצה, נמר מלאלל לא יתרור את סוכתו אלא מורייד הוא את הכלים מן המנחה ולטלעה, משום כבוד يوم טוב אהרון, (ג) והוינן בה, אין לו כלם, אלא במאוי אישתמייש, אלא אין לו מקום להוריד כליו מהו, (ד) רב חייא בר אשוי אמר פוחת לה ארבעה, ור' יהושע [בן לוי] אומר מליך בה את הנר, ולא פלוני הא לנ' והוא להו, (ה) לבני טרבא דלית להו ספיקא דמערב יומ טוב דשליטו להו שבעה ימי סוכה לבתר דגמר טודתיה [בסוכה] פוחת בה ארבעה, לדידן דעתך לנ' ספיקא דשミニ, איכא לספקי

(ג) פ' יוסי בריבי כו. הוא לשון רשי' בגמרא שם. (ד) רב שרא לרבי אחוי. גמרא שם. (ה) משום בקי. בעורך ערך בק ג' כתוב פ' י"א פשפש (וואגעע) ונמצאות במתנות ובמחצילות ששובכין בחן בני אדם ווים זובבים קמנינ. (ו) רב שרא ליה לרבי אחא בר אדרא. בגמרא הגני' ר' רבא. (ז) משום טירחא דגורגינה. בגמרא ובביה' הגני' דגורגינה וסורשי'. קrukע לבנה שתווחין בה קrukעות הסוכה ועיין בעורך החלם ערך גרגשṭא והביא שם הרבה מאמורים אבל המאמר מסוכה לא הביבא ובדרדקוקי סופרים הביבא הגני' דגורגינה لكن בודאי היה בסדור הגני' כמו שהביבא הרוב בעל דיס וגס בכ"ז ב' ובט' הסדרים הגני' דגורגינה. (ט) פירוש כי עד סוף הסימן הוא לשון רשי' בגמרא שם. (ט) ציצבל"ש בלע"ז. בראשי' שם צינצלאש.

[רגן] (ט) כל שבעת הימים. משנה סוכה כ"ח ע"ב והובא בביה' שם. (צ) תנא כו. גמרא שם כ"ט ע"א. (ב) פ' מ מהורת כו. הוא לשון רשי' שם. (ד) ת"ר היה אוכל בסוכה. גמרא שם. (ט) יוצא חוץ לסתוכה ושין. פה נשפט מאמר שלם שהשניות המטעתקמן חוץ לסתוכה עד חוץ לסתוכה וחסר גם בכ"י ב' ובט' הסדרים ונמצא לנכון בביה' שם ועיין בגמרא שם בשינויigkeit אכל כאשר הובא בסדור וכאשר תקנחו הוא לשון הבה"ג. (ו) פ' לאפוקי כי עד סוף הסימן הוא לשון רשי' בגמרא שם.

[רגן] (ו) וכי נפקי הני שבעה יומיין כי עד סוף חסימן הוא לשון הבה"ג שם בשינויים קטנים. (צ) דתנו רבנן. תקנחי דתנן והוא במשנה סוכה מ"ח ע"א ובביה' נאמר לנכון דתנן. (ב) והוינן בה. גמרא שם. (ט) רב חייא בר אשין. בגמרא ר' חייא בר רב ותער שם הגראי' בהרא'ש איתא בר אשין וכאשר תורה בן הוא בבה"ג ובסדרו. (ט) לבני מערבא דלית

בשביעי וביעי למלכ' סעודתיה בסוכה, (א) דקימא לן הילכתא מיתכ' יתבין, ברוכי לא מברכין דהוה ליה יומא טבא, (ב) ולא אפשר למשחת ביה ארבעה, מליקין, בה שרגא והתינה סוכה קטנה דטיפטלא בשרגא, סוכה גודלה נמי דטשטייא במטללה, במאי דטכלא, (ח) דאמר רבא מאני טבלא לבר מיטללה, מאני דטשטייא במטללה, (ט) והילכתא כרבא (דאמר) (ו) שלוחוי מצוה פטורין מן הסוכה:

עד כאן מן ההלכות גדולות:

[רנח] (א) אמר רב גידל אמר רב האי אפקותא מסככין בה, ואע"ג דאנדרא אנד בירדי שמים לא שםיה אנד. (ב) פ"י אפקותא דרייקלא, מוצא הדקל כשהוא סמוך לקרע יוצאיין בה דוקרניין הרבה סביב סביב. ואע"ג דאנדרו, שטחובין ענפי האילן יחד ודמי לחבילין, דאמרטין אין מסככין בהן, ואע"ג דאנדרו להו איהו, הענפים מטעללה כדי להושיבין יחד, מפני שנוקפין לטעללה (ומתפלצין) [ומתפלצין] לכאן ולכאן, ואין סותמן את הנקב, אנד (ב') חד לא שםיה אנד, כל דבר שהוא יהודין מוחבר (האונדו) [אונדו] בפני עצמו איינו אנדרה, עד שיתן דבר אחר עמו ויאגדם יחד. (ג) אמר רב חסדא (ד) אמר רבה בר רב ישילא הני דיקרי דקני מסככין בהן, ואע"ג דאנדרי אנד, תניא נמי hei קנים ודוקרניין מסככין בהן, פשיטה [אימא] קנים ודוקרניין מסככין בהן, (ה) פ"י (דוקרין דיקלא) [דוקרי דקני] כנון אפקותא דרייקלא, אלא שווה של קנים, זהה של דקלים, קנים ודוקרניין, משמעו תרי מלי אימא קנים של דוקרניין, שיוציאין בגזעם כתמו דוקרניים הרבה. דוקרניין, (ו) כתמו יחוFOR בדקר (ז) פלש בלע"ג. מסככין בהן, ולא משווין להו בחביבים:

[רנט] (א) אמר רב חסדא אנד בחד לא שםיה אנד, אנד שלש שמייה אנד, שנים מחלוקת ר' יוסי ורבנן, דתנן מצות אוזוב שלשה קלחות, וכשהן שלשה גבעולין (ב) ר' יוסי אומר מצות אוזוב שלשה גבעולין [שירועו שנים ונירודומא כל שהוא. (ג) פ"י לא שםיה אנד, ולא לענין חבילין לסקך, (אלא) [ולא לענין] אגדות אוזוב, שלשה קלחות, שלשה שרשם. וכשהן שלשה גבעולין, גבעול לכל קלחת, גבעול הוא הנקה האטען, שהזרע בתוכו בקננות וכופשתן. ר' יוסי אומר לקטן מפרש ר' יוסי שלשה לעכב, לרבען שלשה למצוה. שיריו, אם נפל האחד לאחר זמן שיריו כשירין בשניים. גרדומין כשמין כו פעמים רבות מתוק שנבעולין (רבים)

להו ספיקא כו. הוא לשון הבה"ג. (ו) דקימא לן הילכתא מיתכ' יתבין כו. סוכה מ"ז ע"א, (ז) ולא אפשר למשחת בית ארבעה מליקין בח שרגא. עין ברא"ש פ"ד סי' ז' וועין ברבי יוסף פ"י תרש"ז ס"ק ג'. (ט) דאמר רבא. סוכה כי"ט ע"א. (ט) והילכתא ברבא. הוא דברי הבה"ג. (ו) שלוחוי מצוה פטורין מן הסוכה. בה"ג שם והוא בגמרא סוכה כ"ה ע"א ותיבת "דאמר" טויחת ולייה גס בבה"ג. ונמצא גם בכ"י ובכ"י הסדרורים.

[רנח] (ט) אמר רב גידל. סוכה י"ג ע"א. (ג) פ"י אפקותא דרייקלא כו. עד ויגדט יחד הוא פירש"י בגמרא שם ועייש בתוס. (ג) אמר רב חסדא. גמרא שם. (ד) אמר רבתה בר רב ישילא, בגמרא אמר רבנא בר ישילא. (ה) פ"י (דוקרי דקני) כו. עד סוף הסימן הוא לשון רשיי בגמרא שם. (ו) כתמו יחוFOR בדקר. ביצה ב' ע"א. (ז) פל"ש בלע"ג. היא המלה pelle. (ט) אמר רב חסדא כו. סוכה י"ג ע"א. (ט) ר' יוסי אומר. הוספה כתמו שהוא בגמרא שם. (ב) פ"י לא שםיה אנד כו. עד שתהא שם אגדתו קיימת. הוא לשון רשיי בגמרא שם.

[רכנים] מתחברים, וכל שהוא המשתייר באגדה כשר, וב└בך שיתир מכל אחד ואחד כל שהוא, שתהא שם אגדתו קיימת. (ד) לפיכך יש להזהר שלא יסכך אדם בחכלי עזים וקש, ולא בשום דבר שהוא קשור יהה, כגון קנים או ערבה, אפילו שנים, זה עם זה.

[רט] (א) תנו רבנן בסוכות [תשנו] (ויקרא כ"ג ט"ב) ולא בסוכה שחתת סוכה, ולא בסוכה שחתת אילן, ולא בסוכה שחתת הבית, ארוכה בסוכות חרתי משפטם, (ב) אמר רב נחמן בר יצחק בסכת כתיב, (ג) אמר ר' ירמיה פעמים ששיתיהם כשרות, ופעמים ששיתיהם פסולות, ופעמים שהחתונה כשרה והעלינה פסולה, ופעמים שהעלינה כשרה והחתונה פסולה, שנייהם כשיין היכי דעת, [כונן] שהחתונה חמתה מ佗בה מצילהה, והעלינה צילהה מ佗בה מ佗בה, וקיימת עלינה בתוך עשרים, שתיהן פסולות היכי דעת, כונן דתוריוה צילתן מ佗בה מהמתן, וקיימת עלינה לטعلاה מעשרים. החתונה כשרה והעלינה [כשרה] [פסולה] היכי דעת כונן החתונה צילהה מ佗בה מהמתה, והעלינה חמתה מ佗בה מצילהה וקיימת עלינה כשרה והחתונה פסולה היכי דעת, בתוך עשרים, העלינה כשרה והחתונה פסולה מ佗בה מצילהה מהמתן, וקיימת עלינה בתוך עשרים. פשוטיא, העלינה פסולה והחתונה לשירה, איצטראיך ליה, מהו דתימא גנור דילמא מצטרף סנק [כשר] [פסול] עם סנק [פסול] [כשר] [קט"ל]. (ד) פי" שתיהן כשרות היכי דעת, כונן שהחתונה חמתה מ佗בה מצילהה בסנק דילה כמאן דליתא דעת, ותרויוה מתכשrn בסנק העלינה, והוא דקיים עלינה בתוך עשרים אמה לאرض, רחו סנק כשר להכשיר החתונה. שתיהן פסולות וכו', וקיימת עלינה לטعلاה מעשרים לגנה של החתונה שהוא קרקעיתא של עלינה. החתונה כשרה ועלינה פסולה וכו' בסנק של עלינה לאו סנק הוא, ולא מיטסלא משומס סוכה תחת סוכה, ועלינה פסולה, משומס חמתה מ佗בה מצילהה, וכונן דקיים תוריוה בתוך עשרים אמה לאرض, دائ עליונה לטعلاה מעשרים אף החתונה מיטסלא, משומס מצטרף סנק פסול בהדי סנק כשר, משומס בסנק לטعلاה מעשרים פסול הוא, אבל אי בתקע עשרים ליצטרוף וליצטרוף ובכלבך שלא יהיה צילהה מ佗בה מהמתה, דטיפסל החתונה ביה משומס סוכה תחת סוכה:

[רטא] (א) מכן אנו למדין שהועשה סוכה בתוך ביתו אין צורך לסלק מן גג אותו נסרים שקורין לטיש, דהואיל שהמתן מ佗בה מצילהה על ידי אויר שנשניהם הרויין נמי שאיןן, ולא מיטסל בסנק החthon משומס סוכה [חתון סוכה], (ב) היכי דעת דחתונה פסולה, משומס סוכה תחת סוכה. וקיימת עלינה בתוך עשרים לגנה של החתונה והוא קרקעית של עלינה. פשוטיא, دائ חד מיניהם חמתה מ佗בה מצילהה לאו סוכה תחת סוכה היא, ומאי אשמעין ר' ירמיה. החתונה כשרה ועלינה פסולה. איצטראיך ליה, הכריים עלינה בתוך עשרים. מהו דתימא גנור, ליטפסל החתונה

(ה) לפיכך יש להזהר בו. זה לא הובא ברשוי שם.

[רט] (ו) ת"ר בסוכות תשבו. סוכה ט"י ע"ב. (ז) אמר רב נחמן בר יצחק. שם. (ז) אמר רב ירמיה. שם. (ז) פי" שתוון בשירות הד"ר בו. עד משומס סוכה תחת סוכה הוא לשון רשי" שס דף " ע"א.

[רטא] (ט) מכן אנו למדין שהועשה סוכה בתוך ביתו בו. עיין טור או"ח סי' תרכז' וביב" ש. (ט) היכי דעת דחתונה פסולה. פה חסר מלת "פירוש" כי הוא פי' רשי' בוגרוא שם ד"ה הד"ר מכאן עד הא אטו הא.

משום דיזמניין דקיימת עליונה בתוך עשרים ולא מסיק אדרתיה לਮיחש אתחתונה משומ צירוף פסול עם כשר וטוחן לעליונה חמתה מרובה מצילה [ספר] כמוון דליתיה הרוא ולא פטיל לתחתונה, קמ"ל דלא גורין הא אטו הוא:

[רפסב] (א) סוכה המעוובת כמיין בית ע"פ שאין כוכבים נראה מותנה כשרה, (ב) פי' המעוובת שסקך שלה עכ טאר. (ג) תנ רבן אין הכוכבים נראה מותנה כשרה, אין כוכבי חמה נראה מותנה, ב"ש פוטלן, ובית הילל מכשוריין. (ד) פירוש כוכבי חמה, כשהחמתה זורתה עליה ואין זהרווי חמה נראה מושוריין. (ה) סוכה אלבאה דבית שטאי. (ו) ובית הילל מכשוריין, אבל אם מותנה, אין זו דומה לסוכה אלבאה דבית שטאי. (ז) סוכה הליל מכשוריין בדיעד, מיהו לכתילה בעי, לפיך יש להחות לעשוו לכתילה בסיכון שהו כוכבי חמה נראה מותנה:

[רפסג] (א) תנ רבן אוכלין [אכילת] עראי חז לסתוכה, [ואין ישנים שנית עראי חז לסתוכה] טאי טעמא, (ב) אמר רב יוסף גוירה [שמא] יורד וכוי ורב אמר אין קבוע לשינה, (ג) וכמה שנית עראי, תנ רמי בר יחזקאל כפי היולק מהה אמה, תניא נמי היכי היישן בחפלין וכוי וכמה שנית עראי כדי היולק מהה אמה. (ד) פי' אוכלין אכילת עראי וכוי, נפקא לנו מבסוכות תשבו (ויקרא כ"ג מ"ב) [תשנו] כעין תדורו, וכמה הוא דירתו של אדם לאכול בה אכילת קבוע שלן, אבל אכילת עראי אוכל בלא דירתו, כמו אוכל בחצירו, או בשדה ואינו מבקש דירה. וסבירא הייא, שלא הקפיד הכותב באכילת עראי, שתיתת עראי נמי כשותה שתים או שלשה פעמים, אבל אם קבוע סעודתו על היין, כגון בני אדם ששוטין בחנויות כל היום אסור. שמא יורד, שמא יחתפנו לשינה ויישן קבוע. רבא אמר, לשמא יורד לא חיישין, וסתוכה היינו לעראי לעניין סוכה, שאין אדם קבוע עצמו לשינה שפעמים דאיינו אלא מונמנם מעט ודי בוין, הלכך וזה שניתנו. (ה) הרי שטוהר לאדם לאכול אכילת עראי חז לסתוכה [וכמה אכילת עראי היינו בכיצה ומותר נמי לשוחות] דשתיה שלנו אינה אלא עראי ומותר לאכול פירות הרבה חז לסתוכה, דפירוש לא צרכי סוכה, כדאמר רבא (ו) במסכת יומא בפרק אחרון כתובות פורי נינהו, ופורי לא צריכה סוכה. וכן הלה:

[רפסב] (ו) סוכה המעוובת כמיין בית. סוכה כ"ב ע"א במשנה. (ז) פי' המעוובת שסקך שלה עכ טאר. רשי' במשנה שם. (ח) תיר אין הכוכבים כו. גמורא שם כ"ב ע"ב. (ט) פירוש כוכבי חמה כו' עד אלבאה דב"ש. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ט) וביה מכשוריין אבל אם סוכה עבה הרבה כו'. עד סוף הסימן זה לא הובא ברשוי' שם.

[רפסג] (ט) ח'ר אוכלין אכילת עראי. סוכה כ"ב ע"א. (ט) אמר רב יוסף. בgmtora הני אמר רבashi וע"ש בחגהת הר"ב. (ג) וכמה שנית עראי כו. שם. (ד) פי' אוכלין אכילת עראי כו. זה לא נמצא ברשוי' לפניו בגמרא שם. ונראה כי חסר לפניו בפרשוי' בgmtora. וקצת מן הפי' הנה גמצא בפרשוי' כמו יורד, שהוא יחתפנו לשינה ויישן קבוע הוא בפרשוי' שם כ"ב ע"א ד"ה יורד וכן רבא אמר לשמא יורד לא חיישין כי עד זהו שניתנו הוא לשון רש"י שם ד"ה רבא אמר. (ט) הרי שטוהר לאדם לאכול אכילת עראי חז לסתוכה כו. עד סוף הסימן ליתא בפרשוי' בgmtora ואולי נבע מאיוה גאון ולכן סיטים וכן חלה ובכח' ג' לפניו לא גמצאו. (ו) במס' יומא בפרק אחרון דף ע"ט עיב ועין ברא"ש פ"ב דסוכה סי' י"ג ועינן בgmtora במלחים בסוכה שם.

[רפסד] (א) אסור לישן אפיקו שימת עראי חוץ לסוכה, כדאמר רבא אין קבוע לשינה. (ב) ותניא היה אוכל בסוכה וירדו גשימים, (ג) ואכל חוץ לסוכה. שיוכל לצאת חוץ לסוכה משתורתה המקפה, שתחקלקל הסעורה, ופסקו הגשימים אחר כך כשהוא במרתון, אין מטריחין לחזור ולילך בסוכה, אלא עומד במרתון ויגמור שעודתו. (ד) והחט נמי תניא ישב בסוכה וירדו גשימים ובא לישן במרתון, אין מטריחין אותו למקום עדר שעילה עמוד השחר ויעור משנתו, הילך שעניהם ייחד לפ' שישים בחופרתם, ואין להקל טלשון בסוכה יותר מן האכילה, הא למדת כל [הישן] חוץ לסוכה כלם, חוטא ועובד על עשה, דברים הללו דברי הכל הם ואין לשנותם:

[רפסה] (א) קמן שאין צריך לאמו חייב בסוכה, (ב) מדרבנן, שמא מחרמיר, (ג) ומעשה נמי וילדיה כלתו של שמאו הוקן ופיקחת את המעייבה וסיקך על גבי המטה בשבייל הקטן. (ד) היכי דמי קמן שאינו צריך לאמו, אמר רבי ר' ינאי כל שנפנה ואין אמו מקחחו, (ה) וויש לקיש אמר כל שניעור משנתו ואינו קראו אימא אימא. (ו) פ' שאינו ברוך אחריה לקרות ולשנות עד שתבא אליו, אבל קראו ושותק, לאו צריך לאמו הוא:

[רפסו] (א) נשאל מאת רבינו יצחק על קורות ורהייטן, והתייר גמור, שכח נהנו העם, ואין לשנות המנהג, ואם יעלה על לב האדם לתר עדרין מן תעשה ולא מן העשו, ר' ילי לנו באתו תעשה (ב) שנוטל הנטרים מזחלהש. (ג) וגם סנן לוי נשאל, והשיב כטו כן, אלא צריך לסלק הנטרים כננד כל הסיכון, (ד) והעיר אחד לפני גור אריה על הרב ר' אלעוז הנדרול זצ"ל שהיה עושה סוכתו בתוך הבית, ולא היה מסלק הלטש, ורואה בעיניו הדבר קשה טאה, [על שנעשית בתוך הבית והוה מיצלthead] והיתה חצירו בינו ובין שכינו,OKENAH כפלים בדמיה, ושאלו את גור אריה מפני מה היה מיצר, אמר להם מפני שהיא רוצה לקיים מצוה מן המובחר:

[רפסו] (א) כך הורה ר' יצחק הלי זצ"ל שאין מונען הנשים לבך על

[רפסד] (ה) כדאמר רבא. סוכה כ"ו ע"א. (ז) ותניא. שם כ"ט ע"א. (ט) ואכל חוץ לסוכה זה לחתה בגדמותו שם ושם איתא כך ה"י אוכל בסוכה וירדו גשימים, וירה, אין מטריחין אותו לעלות עד שיגמור סעודתו ופושטי' שם וירדו גשימים, וירד מן הסוכה לגמור סעודתו בבית, וכשישב לו פסקו גשימים, אין מטריחין אותו להפסיק ולעלות עד שיגמור. (ז) והחט נמי תניא ישב בסוכה וירדו גשימים ובא לשון במרתון בו. עיין בגמרא שם בשינוי לשון.

[רפסה] (ה) קמן שאין צריך לאמו כה. משלנה סוכה כ"ח ע"א. (ז) מדרבנן, שמא מחרמיר. הוא נוסף וליתא במשתנה. (ב) ומעשה נמי וילדיה כלתו. משלנה שם. (ד) היכי דמי קמן שאינו צריך לאמו כה. גمرا שם כ"ח ע"ב. (פ) וויש לקיש. בגדמותו שם ורי שמעון והגינה הריב' זצ"ל ר' שמעון בן לקיש. (ו) פ' שאינו ברוך אחריה כה. בראשי בגדמות פ' שאינו ברוך אחריה לקרות ולשנות עד שתבא אליו אבל קראו ושותק לאו צריך לאמו הווא.

[רפסו] (ה) נשאל מאת ר' יצחק על קורות ורהייטן כה. הובא גם במתח'ן צד 413. וכן בחפש מטבחונים סי' כ' והוכנה לדי' יצחק בר' יהודה והוא רבו של רשי' זיל וחמרדי' פ"א דסוכה סי' תשליה הביא וכן מצא ראנכיה' החשובה רבינו יצחק שכשרה כו' וכן השיב ר' יי' סגן לויוה עכ"ל. (ז) שנוטל הנטרים מן הלטש. עיין טור או"ח סי' תרכז' ובב"י שם ועין רשי' סוכה ט' עכ"ה דה' מביא ובשבלי הלקט סי' של"א דף קב"ג ע"ב. (ג) וגם סנן לו נשלל. הוא רבינו יצחק הלי. עיין תשובה מהרש"ל סי' כ"ט שהביא ורבינו יצחק הלי הנקרא סנן ליה מגומייז. (ז) והעיר אחד לפני גור אריה על הרב ר' אלעוז הנדרול זצ"ל כו' ושאלו את גור אריה. הווא ר' יהודית בר יצחק ונקרו גור אריה ע"ש חתוב גור אריה יהודית.

[רפסו] (ה) כך הורה ר' יצחק הלי זצ"ל שאין מונען הנשים לבך על הללב וסוכה.

הollow וסוכה, (ב) דהא דאמירין מצות עשה שהזמנן גרמא נשים פטורות לאפקוי דאין חייבות ואין צרכות, אבל אם חפצוות לכא עצמן במצוות הרשות בידיה, ואין מוחין לה, דלא גורעא ממי שאינו מצווה וועשה, ומאתה דמקיימת מצווה היא ואילו אפשר לה בלא ברכה, תדע דהא (ג) דאמירין הכל עלין למניין שבעה ואפילו אשה אלמא אשה עולה וטברכת, (ד) אע"ג דפטורה מטלמוד תורה מולמדתם אותם את בניכם לדבר בסם (דברים י"א י"ט), [בניכם] ולא בנותיכם, ש"ט אם רצתה לקיים מצות עשה הרשות בידיה, ואין כאן ממשום ברכה לבטלה:

הלבות לולב.

[רפסח] (א) ואין אדם יוציא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חברו, אלא אם כן נתנו לו במתנה, אבל בשאול אין יוצאה בלולבו של חברו ולא בגיןו, ובשאר כל ימות החג אדם יוציא ידי חובתו בלולבו של חברו, (ב) מנא הני טלי, דחטו רבנן ולקחותם לכם, (ויקרא כ"ג ט') שתהא לקיחה מהה לכל אחד ואחד, (ג) מדוחה ליה למכתב ולקחת וכחיב ולקחותם, לכם משלכם להוציא את השאול ואת הגזול, (ד) מכאן אמרו אין אדם יוציא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חברו, אלא אם כן נתנו לו במתנה, (ה) וטעשה ברבן גמליאל (ו/ עקיבא) ור' יהושע ור' אלעזר בן עורי [ו/or עקיבא] שהו באין בספינה ולא היה לויב אלא לרבן גמליאל בלבד שלקחו באلف זוז, נטהו רבנן גמליאל ויוצא בו (ונתנו במתנה לר' אלעזר בן עורי נטהו לר' יהושע, נטהו לר' יהושע ויוצא בו ונתנו במתנה לר' עקיבא בן עורי ר' אלעזר בן עורי] ויוצא בו ונתנו במתנה לר' עקיבא, נטהו לר' עקיבא ויוצא בו והחזר לרבן גמליאל, למה לי לטימר החזירו, טילה אגב אורחיה קט"ל, במתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, (ו) כדרבא דאמר רבא הנזון (lolab) [אתרוג] לחברו על מנת שיחזר לו, נטהו ויוצא בו והחזירו יצא, ולא החזרו לא יצא. למה לי לטימר שלקחו באلف זוז, להודיע כמה מצות חביבות עליה, (ז) פי' למה לי לטימר החזירו, מה אנו למדין מהזורה זו דאייצטרן תנא למתניתיא במתניתיא, הא קט"ל דרבנן גמליאל על מנת להחזיר לו נתנו להם, ואפילו היכי הויא מתנה עד שיצא בו, החזרו יצא, במתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, והרי החזירו, אבל לא החזרו איגלא טילה איגלא דטמיעקה נזול הוא בידו:

[רפסט] (א) ש"ט שצרייך אדם לדرك על לולב ואתרוג ביום טוב הראשון,

הובא גם במח"ז צד 418. ועי"ש ברבורי הרש"ה הערתה ז' שהאריך בזה והביא דבריו גדולי הראשונות. (ב) דהא דאמירין. קידושין כ"ט ע"א במתנה. (ג) דאמירין הכל עלין למניין שבעה. טגולה כ"ג ע"א. (ד) אע"ג דפטורה מטלמוד תורה. קידושין כ"ט ע"ב.

[רפסח] (ה) ואין אדם יוצאה ידי חובתו וכו'. עיין במשנה סוכה מ"א ע"ב וחובא גם במח"ז פ"י שס"ר (418) ולפני זה נמצאו שם סי' ש"ס הלוות קוצבות לרבי יהודה גאון ה' סוכה, סי' שס"א פ"י מר"ת, סי' שס"ב הלוות גדולות קוצבות מרוב יהודאי גאון מהלוות לולב. סי' שס"ג פ"י מר"ת. (ז) מנה"ט דת"ר. גמורא שם והובא בכת"ג חול' סוכה, ובגמרה הגי' שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד. (ב) מדוחה ליה למכתב ולקחת וכחיב ולקחותם. בה"ג שם וכן הובא בתוס' שם פרדלא כתיב ולקחת לשון יחיד. (ד) מכאן אמרו. שם שם, והובא בכת"ג. (ט) וטעשה בריג. שם שם. (ו) כדרבא דאמר רבא. שם שם. (ז) פי' למה לי לטימר החזרו כו' עד גזול הוא בידו. הוא לשון רשיי בגמרה שם.

[רפסט] (ה) ש"ט שצרייך אדם לדרק על לולב ואתרוג. הובא ג"כ במח"ז שם ע' 419.

של איה גובל ולא שאל, וכל בני העיר שניין להם אלא לולב אחד ואתרוג אחד, ציריך שייה דעתם כולם ליתנו לאחד במתנה בשעת שמברך בו, (ב) או כולם [יפקירות] ואוטו שיקחותו לצאת בו יהא ונכח בו מן [העיקר] [ההפקר] ולאחר מכן ציריך שייה גם הוא מפקירו, או נתנו במתנה לחכיו הרוצה לצאת בו אחריו, וכן ייעשו כולם, וכי שאיינו מדריך בדבר איןו יוצא ידי חובתו. ובשאר ימות החג, דליתנייה בנטילתת לולב אלא מדרובנן, אדם יוציא ידי חובתו בלולבו של חברו, זהה כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון, ראשון דוקא:

[רע] (א) והיכא דアイקלע יומן טוב הראשון של חג בשבת, לא מפקינן ליה להושענא ולא מכרינן ביה, ע"ג דכתיב ביום הראשון (ב) [ואטרו רבנן] ביום ואפילו בשבת, הני ملي במקדש, אבל נגבולן לא, מאי טעמא (ג) אמר רבה גיריה שמא יטלו בידו וילך אצל בקי ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים, והיינו [טעמא] דשופר ומיליה. (ד) פ"י לטלור ניענוו או ברכתו. (ה) ויעבירנו, אפילו בשירה ולולב בידו יש לנזר על הדבר:

[רעא] (א) אם חיסר אדם מד' מינין של לולב אין יוציא ידי חובתו, (ב) דתנו רבנן ד' מינים שבולב שנים מהן עושים פירות, ושנים מהן אין עושים פירות, העושין פירות זוקקים לשאין עושים פירות, ושאין עושים פירות זוקקים לשועשין פירות, דין יוצאן ידי חובתן עד שייהו כלם בגודלה אחת, וכן הוא אומר הבונה בשיטים מעל' (ויתוי ואנודתו על ארץ ישראל) (עמום ט' ו'). (ג) פ"י עושין פירות אלו תלמידי חכמים שהם מבקשים רחמים על בעלי בתים שניצלו מן הפלרונות, (ד) כDSL'ו מתם יבעון רחמי

(ז) או כולם יפקירו. כן תקנתי וכח בכ"י ב' וכט' הסדרים, ובמהcio בטoutes יפקירוחו וע"ש בהערה ח'. ובמאמר שלஅחריו נאמר לנכון שייה גם הוא מפקירו.

[רע] (ח) והיכא דאיקלע יומן הראשון של חג בשבת. הוא לשון הבה"ג ה' סוכה. (ז) ואטרו רבנן. סוכה ט"ג ע"א. (ג) אמר רבה. שם ט"ב סע"ב. (ד) פ"י לטלור ניענוו או ברכתו. הוא לשון רשי' בגמרא שם. (ה) ויעבירנו אפילו בשירה ולולב בידו יש לנזר על הדבר. הלשון משוכש וכלהי מוכן. ובכ"י חסר כל זה מן ייעבירנו ומתחיל במאמר שלஅחריו אם חיסר וכט' הסדרים חסר ג' וג' ואחר הפ"י למלור ניענוו או ברכתו סימן יש לנזר על הדבר הוא כמו שנמציא לפניו בכב"י פארמא. והעיקר חסר מן הספר. וראיתי שהלשון מתקון בטה"ז צד 419 וכן איתא שם פ"י למלור ניענוו או ברכתו ואח"כ חובה חפי' על ויעבירנו ד' אמות וועל' ואם תאמר הוה לה למידר ויזיאנו דהא הוועצה קדמתה להעברת אייא לטלור דאפילו (לו) הואה בשירה ולולב בידו יש לנזר אהעברת ולכך נקט העברת. וכן יש לתקן לפניו ובדור וע"ש מה שכח הרה"ג רשות' זיל בהערה ל'. ולפנינו בריש' בגמרא אין זכר סותה. והנה בטה"ז צד 420 נמציא עוד טאמר גדור אי נמי דהכא במתה עסקין בו עד צד 421 דהות ליה מצווה הבהא בעכירות. ואיננו בסדר שלפנינו וכן לא נמציא בכ"י ב' ולא בס' הסדרים ואחר הסיטום בטהcio מתחיל חמאמיר ואם היה חסר אחד מד' מינים שהוא לפניו בס' רע"א.

[רעא] (ה) אם חיסר אדם מד' מינין של לולב. בה"ג שם ה' סוכה והובא גם בטהcio צד 421. (ז) דת"ר ד' מינים שבולב שתים מהן עושים פירות. מנחות כ"ז ע"א ועיין בפסקתא דרב' פסקא ולקחתם לכם (קפ"ה ע"א) אלא יעשו כולם אגדה אחת והן מכפרין אלו על אלו. והערותי שם בהערה קי"ז במדרש ויר' פ' ל' גנסוף ואמ' עשיתם כך אותה שעה אני מתעללה הה"ד הבונה בשיטים מעלותיו ואימתיו הוא מהעה לבשהן עשוו אגדה אחת שניי ואגדתו על ארץ יסדה והבאתי שם גם מסטר חז"ל טמנחות. (ג) פ"י עושין פירות כי עד להכמים ותלמידיהם. בראש' בגמרא מנהות שם לא נמציא הפרשנות. והוא לקוח מהבה"ג ה' לולב (לד' ע"ב). (ד) כDSL'ו מתם. חולין צי"ב ע"א בשינויים קפנדים והובא ג' בבה"ג שם.

איתכלייא דליךimi עלייא, די לא עלייא [לא] מתקימת איתכלייא. (ה) ושאין עושין פירות אלו בעלי בתים שהם צריכים לעשות נחת רוח (ו) לחכמים ותלמידיהם. (ז) ותניא ארבעה מינים [שבולוב] בשם שאין פוחתין מהן, כך אין מוסיפין עליהם. (ח) לא יצא אחרוג לא יביא [לא] פריש, ולא ריטון, ולא דבר אחר, וכולן כמושין [כשרים] יビישן פסולין, (ט) פריש קורדיין כמושין פלצדי'ש. (י) פשיטה מהו דתימא לויית דלא תשכח חורת אתרוג, קמ"ל דא"כ נפיק מיניה חורכה דזמנין איכא למסך:

[ר' עב] (א) וצריך ליהו שיעור חדש ורבבה שלשה טפחים, ואי טפי מג' טפחים נשר, נציר מג' טפחים פסול, (ב) דתנו רבנן וכבר עלו ונני בית שמאי וקuni בית הילל, לעליהו [יונתן] בן בתירא [אמורא]. ציצית אין לה שיעור [коינץ] בו לולב אין לו שיעור, ומקשין אין לו שיעור] כלל, והתנן לולב שיש בו שלשה טפחים כדי לנענע בו כשר, אלא אין לו שיעור לטעה דאי טפי שלשה טפחים כשר, אבל יש לו שיעור לטעה די בציר שלשה פסול:

[ר' עג] (א) אמר רב יהודה אמר שמואל שיעור הדם ורבבה (ב) [שלשה], ולולב ארבעה כדי שהיא לולב יוצא מן החדר טפח, ורי פרנק אמר ר' יוחנן שדרו של לולב] צריך שייצא מן החדר טפח. (ג) זהו צד העשו כשרה של בהמה, שהחוליות והצלעות מחוברות בה מין ומין, כמו כן הלולב נדל מחותנות ועליו עלין מכיאן, ואמצעו חלק, וועלה כמקל, ואומה שדרה האמצעית צריך שתהא יוצאה לטעה מן החדר ורבבה טפח, לנדר מה שהעלין ארכין לטעה, לאחר שכלה השדרה שאין עוד עלין מודבקין ועלין בו. והלכה כר' יוחנן מחבירו, (ד) כדאמרין בממ' ביצה בפרק ראשון:

[ר' עד] (א) אמר רבא לולב בימין ואתרוג בשטאל, Mai טמא הני תלת מצות והכא חרוא מצוה, אמר ליה רב ירמיה לר' זוקא Mai טמא מברכין אלולב ליהו, אמר ליה הויל גונבה מכלין, ולגביהו לאתרוג טפי ולברכי עלה, אלא הויל ובמנינו

(ט) ושאין עושין פירות אלו בעלי בתים וכו'. גם זה לא נמצא ברש"י בוגרוא שם. (ו) לחכמים ותלמידיהם. במוח'ו נסף אחר זה פ' לולב ואתרוג שעושין פירות מכפריו על בעלי בתים שאינן עושין פירות. והדס ורבבה שאין עושין פירות מכפרים על תלמידי חכמים שעושים פירות. (ז) ותניא ארבעה מינים [שבולוב]. סוכה לא ע"א וזה לא חובה בכח"ג שם. (ח) לא כרי שיאר אתרוג. שם שם. (ט) פריש קורדיין כמושין פלצדי'ש. כן הוא בפרש"י בוגרוא שם. (י) פשיטה מהו דתימא. שם לא ע"ב.

[ר' עב] (ט) וצריך ליהו וכו'. בה"ג שם. (ג) דת"ר וכבר עלו זקנין. מנחות ט"א ע"ב.

[ר' עג] (ט) אמר רב יהודה אמר שמואל. סוכה ליב ע"ב וחובה בכח"ג שם ובמוח'ו סי' שם". (ג) שלשה וכו'. כן תקנתי ונמצא לנכון בכ"י ב' וככ' הסדרים ובמוח'ו. ובכח"ג איתא בר' אמר רב יהודה אמר שמואל שיעור הדם ורבבה שלשה טפחים ולולב ארבעה כדי שיאר לולב יוצא מן החדר טפח, ורי פרנק אמר ר' יוחנן שדרו של לולב חוטרא דמייצעתה צריך שייצא מן החדר טפח לביר מהוצאה. (ג) זה צד העשו כשרה של בהמה. הוא הפירוש וגם במחוזו כתוב "פי". (ז) כדאמרין בממ' ביצה בפרק ראשון. דף ד' ע"א.

[ר' עד] (ט) אמר רבא לולב בימין ואתרוג בשטאל. סוכה לא ע"ב וחובה בכח"ג שם ובמוח'ו ולפנינו הגי' אמר רבנה וכן הוא ברא"ש. וגם הר"ף ושבלי הלקט סי' שם' הביאו רבא.

גובה מכולמ. (ב) פ"י אלולב לחודיה, דאנו מברכין על נטילת הלב, ולא על נטילת אתרוג. וליגבהה לאותרג טפי, קס"ד הויל' וגובה מכולן רקה אמר' היינו האי דאמון לעיל שדרה של לולב ציריך שצוא [למעלה] מן הדרט טפח. ובמינו גובה משלשתן לפיכך חשוב הוא, ונקרא כל האנدر על שמו:

[רעעה] (א) תנו רבנן לולב בין אנדר בין שאינו אנדר כשר, ר' יהורה אומר אנדר כשר, שאינו אנדר פסול, מי טעמא דר' יהורה, יליף לקיחת [לקיחת] מאנודת אווב, (ב) [כתיב הכא ולקחתם לכט נוים הרראשון] (ויקרא כ"ג מ') וכתייכת החטם ולקחתם מאנודת אווב (שמות י"ב כ"ב)] מה להלן אנודת אף כאן אנודת, ררבנן לא יליף לקיחת לקיחת, (ג) פ"י לא יליף, לא למדרה מרבותיהם, ושמא מקרים הללו לא לדירוש גורה שווה זו ננתנו, (ד) כמוון אזולא הא דתניא לולב מצוח לאנדר, לא אנדר כשר, כמוון, אי כר' יהורה כי לא אנדר אמתאי כשר, אי כרבנן מי מצוחה [קא עכיד], לעולם כרבנן, ומאי מצוחה משום שנאמר זה אליו ואנוו (שמות ט"ז ב'), (ה) פ"י התנאה לפניו במצוות, סוכה נהה, ציצית נהה, לולב נהה:

[רעעו] (א) תנו רבנן הותר אנדרו, אונדו כטין ירך, וליענבייה מעינב, הא מני ר' יהורה היא (ב) דאמר ענייה קשירה היא, [אי] ר' יהורה אנדר מעלייא בעי, והאי תנא סבר לה כוותיה בחדא, ופליג עלייה בחדא. (ג) פ"י הותר אנדרו, של לולב ביום טוב [אונדו] בכירכה מעלייא בעלמא יכרוך האנدر סביב ויתחוכ ראשו בתוך הכרך, כמו שאונדין מאנודת ירך, ולא יקשר שני הראשין כאחד (שני) [כשאר] קשיירים דקשר של קיימת מאבות מלכות, וזה של קיימת שאינו חושש להחתיירו עלטליט. וכא פריך וליענבייה מעינב אמתאי דחתקת לי" בכ"ה האי גוננא. וליענבייה מעינב דהכי מקויים טפי דאסטור מלאה ליכא דעניבת לאו קשירות. [ר' יהורה] היא כו', במסכת שבת [קי"ג ע"א] דתניא חבל דלי שנפסק אינו קשור אלא עונבו, ר' יהורה אומר כורך עליו פונרא או פטקייא ובכלבר שלא יענבו. אי ר' יהורה, קשר מעלייא (סגי) [כע"] ברתניא לעיל [שאיינו] אנדר פסול דגmrת מאנודת איזוב, והאי לאו אנדר הוא. האי תנא סבר כוותיה בחדא ופליג עלייה בחדא, [כלהוב] דין ציריך אנדר שמעין [מהכא דבעין] בלולב

(ג) פ"י אלולב לחודיה דאנו מברכין על נטילת הלב ולא על נטילת אתרוג. זה לא נמצא ברש"י בוגמרא שם רק מה שהובא על וליגבהה לאותרג טפי קס"ד כו', והוא לשון רשי' והוא לא לשון רשי' שם.

[רעעה] (ה) ת"ר לולב בין אנדר כו'. סוכה לא"ג ע"ב. (ג) כתיב הכא כו'. החוסטוי כמו שהוא לנכון בוגמרא שם והשימות המעתיק מן אונוב עד אוזוב. (ב) פ"י לא יליף לא למדזה מרבותיהם כו'. הפס"ה הוה לא נמצאו ברש"י בוגמרא. (ד) כמוון אזולא הא דתניא. גמרא שם ובוגמרא הגי' מאן תנא להא דת"ר. (ס) פ"י התנאה לפניו במצוות. הוא לשון רשי' בוגמרא שם והסימן לפניו סוכה נאה ציצית נאה לולב נאה לא הובא ברש"י שם והוא נובע ממכלולה בשלה מסכת דישורתא פ"ג זה אליו ואנוו ר' ישמעאל אומר וכי אפשר להנאות קומו אלא אהנאה להנאות במצוות העשה לולב נאה סוכה נאה ציצית נאה תפלה נאה ריל חטילן.

[רעון] (ה) ת"ר הותר אנדרו אונדו כטין ירך. סוכה לא"ג ע"ב ובוגמרא הגי' ת"ר הותר אונדו ב"ט אונדו כאנודה של ירך ואמתאי ליענבייה מעינב. (ג) דאמר ענייה קשירה היא. עין שם בפריש"ז. (ב) פ"י הותר אנדרו של לולב כי עד סוף הסימן הוא לשון רשי' בוגמרא שם. ותקנתוי בפנים כמו שהוא לנכון ברשי' שם.

קשר גמור שיקשרו שני ראשי האגנדים ולא אונדן כאגודה של יrok דלאו אונדה היא, ואפילו רבען דפליגי עליה דרי יהודה (אמרין) [ואהמיין] לולב שאינו אונד כשר, מודו דעתו לאונדו כדתניה לעיל משום זה אליו ואוקטמן כרבנן:

[רעז] (א) אמר חזקיה אמר ר' ירמיה משומך בן יוחי כל המצוות قولן אין אדם יוועצ זדי חובתו בהן אלא דרך נידילחן, שנאמר עצי שיטים עמודים (شمוטות כ"ז ט"ז) שט דרך גדיותן, (ב) התחthonה למטה והעלונה לטעללה, (ג) שטיעין מהכא דצרייך לטלול ארבעת טניין שבולב דרך גדיותן כמו שנידילן [כאלין], אותו צד שטוחבר יהא למטה, ואם הפקו לא יצא, וצרייך ליטול ולברך פעע שנייה, והיכא דנקיט להו במנא דרך בזון לא נפיק, אבל בסודרא או בשושיפא דרך (הגבג) [כבוד] הוא ונפיק, וכן הלכה, בהלכות נדרות:

[רעה] (א) תנן חותם שני הלחים ושני כבשי עצרת כיצד הוא עושה מניה שתי הלחים על [גביהם] שני כבשים, ומניה ידו תחתיהם, ומণיף ומוליך ומכיא וטעה וטוריד, (ב) שנאמר אשר הונף ואשר הורם (شمוטות כ"ט כ"ז) (ג) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מוליך ומכיא לטוי (ד) שהארבע רוחות שלו מעלה וטוריד לטמי ששתים וארע שלו (ה) במערבא מתנו אמר ר' חמא בר עוקבא אמר ר' יוסי ברבי חנינה מוליך ומכיא כדי לעצור (ו) [rhochot רוחות, מעלה וטוריד כדי לעצור] טלית רעים, אמר ר' יוסי בר אבא זאת אומרת שיורי מצוה מעכbin את הפורענות, דהא חנפה והרמה

[רעז] (ו) אמר חזקיה אמר ר' ירמי"כ. סוכה מ"ה ע"ב והובא בבה"ג ה' סוכה. (ז) התחthonה למטה והעלונה לטעללה. הוא לשון רשי' בגמרא שם. (ג) שטיעין מהכא כו'. הוא לשון הבה"ג וכן סיום לפניו בסדור "בהלכות גדרות", ובבה"ג הובא כך (פסק) שטיעין מהני שטעה דהיכא דאפיך לייה לולב או לאחרוג מיטק לא נפיק זדי חובתו, והיכא דנקיט לייה במנא דרך בזון לא נפיק, אבל וראי בסודרא או בשושיפא דרך כבוד הוא ונפיק וכן הלכה.

[רעה] (ז) תנן חותם. סוכה ל'ז ע"ב ובמשנה מנחות ס"א ע"א. (ז) שנאמר אשר חונף ואשר הורם. הוסיף כיון שהוא בגמרא שם. (ג) איר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן. לפניו ליהא בגמרא שם המלות ר' חייא בר אבא רק אמר ר' יוחנן אבל במנחות ס"ב ע"א בגמרא שם הובא ג'ב אמר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן. (ד) שהארבע רוחות שלו מעלה וטוריד למ"ז. הוסיף והשmissת המעתקין מן למי עד לטמי. (ס) במערבא מתנו. גברא שם. (ו) רוחות רעות מעלה וטוריד כדי לעצור. הוסיף והשmissת המעתקין מן לעצור עד לעצור. ובפסיקתא דר' ב' ספקה העומר (ע"ב) רב חמא בר עוקבא בשיר יוסי בר חנינה אמרה מוליך ומכיא לבטל רוחות קשות מעלה וטוריד לבטל טלית רעים. ר' סימון בשרביל אמר מוליך ומכיא למי שהעלם שלג, מעלה וטוריד למי שהעלינוים והתחתינוים שלג. העירות בחורה מ"ד כ"ה גם בפסיקתא רבתי וילקוות אמר ר' מזוזה תרמי"ג אבל בו"ר פ"ח נחפק הסדר כי יחס דברי ר' חמא לרי סימון וברוי ר' סימון לרי חמא וכאשר לפניו בפסיקתא הוא הנכון כמו שתראה בש"ס סוכה ל'ז ע"ב ומנתות ס"ב ע"א מוליך ומכיא מעלה וטוריד אמר ר' חמא אמר ר' יוחנן מוליך ומכיא למי שהרותות [בסוכה שם שארבע רוחות] שלו מעלה וטוריד למי שהשתמים והארץ שלג במערבא מתנו חמי אמר חמא בר עוקבא אמר יוסי בר חנינה מוליך ומכיא כדי לעצור רוחות רעות. מעלה וטוריד כדי לעצור טלית ע"ב עינינו הרואות כי הבהיר מביא דרש מערבי (שהוא א"ז) בשם ר' חייא שהוא ממש כאשר לפניו בפסיקתא אשר היה אגדת א"ז וקוריב לאמת שאליה כוונה ואחריו שהamateר הזה הוא בשם ר' יוסי בר חנינה יוצר מארם בסנהדרין יוז ע"ב דכל במערבא הוא ר' יוסי בר חנינה ע"ש ורשאי בפירושו לויקרא ב"ג יא הביא ג'ב הדרש המערבי הזה.

שרי מזוּה נינהו וועצורות רוחות רעות וטלאים רעים, (ז) אמר רבכה וכון לולב. (ח) [פירוש] כייד עושא, אוטם שהוא צרייך להניפס ייחד חיים, כדיתיב והניף הכהן אוטם על לחם הביכורים חנופה לפני ה' על שני כבשים, (ויקרא כ"ג כ"ב) [הכבשים] חיים ובחלם ייחד מניה את [שתין] הלחם על שני כבשים, ואע"ג דרישיה ذקרה משמע אוטם על לחם ילפין במנחות טלהם המילאים דלחם למעלה. הונף, היינו מוליך ומכיא ונטלייך בערתת כתיב, בלו"ז: הוות למעלה [איין] עלייה שלא יודעה והוא קרא לאו בכבשי עזרת כתיב, אלא במילאים, וכולחו חנופות ילפין [מינה]: לטוי שארבע רוחות שלו פ"י מצואה זו אנו עושין לשמו כן מראה בהנחתן: זאת אומרת. הא דר' (יוחנן) [יוסי] דקאמר חנופה עצרת רוחות רעות וטלאים רעים: שרוי מצואה, מצואה שהוא שרוי שאינה עיקר לעכוב כפרה, אעפ"כ חשובה היא לעכוב פורענות: שהרי חנופה שרוי מצואה היא, ואינה מעכבת, (ט) כדתニア בתורת כהנים ומתייחסן [לה] (י) בנראה דימת לchanופה לכפר עליין, וכי חנופה מכפרת, והלא איננה כפירה אלא ברם, אלא שם עשהה להנפה (ז) שרוי מצואה, שישורה ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאלו לא (כיפור על) [עשאה טין] המנוח, וכיפור, כלומר אעפ"כ וכיפור, שאן צרייך להביא קרבן אחר: (יא) וכן לולב, מוליך ומכיא מעלה ומורייך: וכן מצאתה בהלכות גדלות. (יב) תנן רבנן העשויה לולב לעצמו, אומר ברוך שהחינו וקייטנו והגינו לוطن הזה, נטלו לצאת בו אומר ברוך אקבוצ' על נטילת לולב, ומוליך ומכיא ומעלה ומורייך. (יג) ור' חנאנל איש רומי פירוש ניענו זולתי מיליך ומבייא מעלה ומורייך, שנינו במנחות דף [ס"א]

(ז) אמר רבבה. בגמרה בשם (ל"ח ע"א) הגי ואמר רבא. (ח) פירוש בצד עושא כי עד מעלה ומורייך. הוא לשון רשי בגמרה שם על בצד הוא עושא טניה שתי הלחם. והוספה מלת פירוש". (ט) כדתニア בתורת כהנים. הוא בא"פ מזרע והוא לשון רשי סוכה ל"ח רע"א. (י) בגמרה דימת. דף ה' ע"א. (ט) וכן לולב, מוליך ומכיא מעלה ומורייך. הוא בפירוש עלי המאמר בגמרה אמר רבבה וכן לולב ומפריש מוליך ומכיא מעלה ומורייך ועל זה הביא וכן מצאתה בהלכות גדלות ת"ר העשויה לולב לעצמו והוא לפניו בכח"ג ח' לולב והביא זה כי בכח"ג סימס ומוליך ומכיא ומעלה ומורייך, וגם בטחיז צדר 424 כתוב וכן בהלכות גדלות מצאי כי ומזרע ומורייך אמר רבבאו אחר זה ת"ר העשויה לולב כי מוליך ומכיא מעלה ומורייך, אבל כאשר הובא באיזו ח' לולב ס"י שט"ז נראת כי וכן מצאתה בהלכות גדלות הובנה רק לעניין זמן וזה בהלכות דרב יהודה גאון תנין הכי העשויה לולב לעצמו אומר ברוך שהחינו נטלו לצאת בו אמר על נטילת לולב - מוליך ומכיא מעלה ומורייך אבל זמן לא טצרייך כלל ולפנק כיון שבך זמן ביום ראשון סגי בהמי וחו לא מידי. ואף כי המאמר נשנה בגמרה סוכה מס' ע"א הביאו בשם בה"ג, ועיין שבלי הלקש השלים ס"י שט"ז שהאריך שם. (ט) ת"ר העשויה לולב לעצמו כי. סוכה מס' ע"א והובא בכח"ג ח' לולב. (יב) ור' חנאנל איש רומי פירוש ניענו זולתי מיליך ומבייא מעלה ומורייך כו. כל הלשון הזות הובא בא"פ ר"ח הנדרפס בש"ס דפוס ווילנא סוכה ל"ז ע"ב. וגם העורך ערך נער הביא כל הלשון הזות ונובע מפי ר"ח לסוכה שם, וגם הריש"ץ גיאת דף קי"ב הביא כל הלשון וכותב ורבבי חנאנל הכו אמר והביא כל דבריו. וגם המנaging ח' אתרוג ס"י ל"ח הביא ונשאל לגאנונים אט חנונו הזות זולת מוליך ומכיא מעלה ומורייך ופי ר"ח זונענו זולתי מיליך ומבייא מעלה ומורייך כו. וגם בשווית הרשב"א ס"י תליין הביא בגענוין של לולב כבר עמדו על זה הראשונים אין סומכין על דבריו רבי חנאנל זול שאמיר שעריך לנבען בחולכה והובאה שלש פעמים זולתי מיליך ומבייא כו ע"ש. וטה שהביא רשי ור' חנאנל איש רומי ולדעת הרב שי"ר זול בתוליות ר"ח לפי שבאו להם ספורי דרכ' רבי חנאנל איש רומי וגס הרשכרים בא"פ לב"ב ופסחים יכנחו ג"כ איש רומי.

ע"א] ביעין שתי הלחם וככשי עצרת ואמר רבה הtmpם וכן ללב, אלא שציריך לנענע בהולכה והובאה שלש פעמים זולתי מוליך ומבייא מעלה וטוריד, (יד) וכן קבלנו מאכינו האב זצ"ל (טו) והעמדנו [עיקר] דבר [ט] תלמור ארץ ישראל:

[רעט] (א) לולב הגזול והיבש פסול, [נקטם ראשו נפרצו עליו פטול], נפרדו עליו כשר, ר' יהודה אומר יאנדרנו מלטעה, (ב) פ"י לולב כף של חמרי: נול, פסול ולקחתם לכם כתיב, משלכם, (ג) והוא ליה מצוה הכא בעבירה, ואשכחן קרוא דאוסר מצוה הכא בעבירה דכתיב והבאתם גזול [ו] את הפסח ואת החולה (מלאכי א' י"ג) גזול דומיא דפסח מה פסח שאין לו תקנה, (ד) לאחר זמן להקריבו שהרי מום קבוע עלטויות [הוא], אף גזול, (ה) ילפינן מינה דאין לו תקנה אפסילו ביאוש, דשמעין ליה למראה דמייאש טינה דאמר ווי ליה לחסרון כיס, ואע"ג דלענין מיננא, (ו) אמרין בכ"א קמא דקניא ליה ביאוש והוי דרייה ואפסילו הבי אקרובי למזכה לא, משום דהוה ליה מצוה הכא בעבירה: (ז) יבש פסול, לפי שאינו הדר: (ח) נפרצו עליו, אמר רב פפא נפרצו דעתך כי חופה, (ט) נפרצו עליו, משדרה שלן, שאין מוחבירן [אלא] על ידי אנודה, (י) כי חופה שקורין אשופפה. שמכברין בו את הבית, וועשן אותה מעlein של לולב התלושין מן השדרה ואונדין מהן הרבה

(ז) וכן קבלנו מאכינו האב זצ"ל. בכ"י ב' מהסדרו וכן קבלנו מרביבנו האב זצ"ל ובכ" הסדרים וכן קבלנו מרביבנו הא"ב (עם נקודות למעלה ויהי ר'ת אב בית דין) ובעריך חסרים המlotות וכן קבלנו מרביבנו האב זצ"ל. ובחריז גיאת וכן קבלנו מרביבנו האב זל' لكن גם לפנינו בסדור צל' מרביבנו האב לא מאכינו הרב והקדורות במנהיג והם בטמות וכוכן בזה לאביו רביבנו חזושיאל שהי' אביו של רבינו חנןאל אבל בעת גילה לפנינו פ"י של ריח הנדרפס בש"ס דפוס ווילנא כתוב שם בפירושו וכן קבלנו מרביבנו האי זצ"ל لكن יותר נכן לתקון וכן קבלנו מרביבנו חי זצ"ל. וגם חי' בן לפני הרשב"א שחביבא בתשובות שלו סי' לר'ז אנו סוכחים על דבריו רביבנו החנאל שאמר כי' ומביא ראי' בשם רביבנו האי זצ"ל הר'ז שג' לפניו הי' הגני' וכן קבלנו מרביבנו האי' וגם הב' או"ח סי' תרנ"א הביא וככ"ב הר'ז בשם רב האי, ועיין גם בחרא"ש פ"ג סי' כי'. טו) והעמדנו [עיקר] דבר [ט] תלמוד א"ז. הוא לשון הר'ז שם. והוא בירושלמי סוכה פ"ג (דף נ"ג פ"ע ר' זבריה) שם גם בערך שם וחריז גיאת ובמוניהם שם הובא כל הלשון מירושלמי. והותם סוכה לי' עיב ד"ה כדי הביאו הירושלמי בשם הערך.

[רעט] (ט) לולב הגזול והיבש פסול. משנה סוכה כ"ט ע"ב. (ז) פ"י לולב כף של חמרים כו. הוא פרישוי במשנה שם. (ג) והוא ליה מצוה הכא בעבירה. גمرا שם ל' ע"א. (ד) לאחר זמן להקריבו. הוא בפירושו שם. (ס) ילפינן מינה כו עד דהוה ליה מצוה הכא בעבירה. הוא לשון רשי' שם. (ו) אמרין בב"ק. דף ס"ח ע"א. (ז) יבש פסול. הוא סופב על המשנה שם כ"ט ע"ב וחכש פסול. וحملות "לפי שאינו הדר" הוא הפט", וע"ש בגמרא מה אתרוג בעי הדר אף לולב בעי הדר וברשי' שם לפנינו ייש דבעין מצוח מהדורות דכתיב זה אל' ואנוהו. וע"ש בתומי ד"ה לולב שמהרishi דלא כמי' רשי' ובמ"ז צד 425 הובא בשם ירושלמי [סוכה פ"ג ח"א] יבש פסל מטעם דכתיב לא המתחים יהללו היה (זהלים קטני' י"ז). בלומר בין שהוא יבש חרוי הוא כמת, ואין כדוי' להלל יה בז. ודברי הירושלמי הביא גם הר' ח' סוכה שם וחרא"ש סוכה פ"ג סי' א' ע"ש וגם האוז' ח' סוכה סי' ש"ז ובעל שבלי הלקט סי' שמ"ט הביאו הירושלמי. (ט) נפרצו עליו אמר רב פפא נפרצו דעתך כי חופה. הוא בגמרא שם ל' ע"א. (ע) פירוש נפרצו עליו משדרה שלו כו. הוא לשון רשי' במשנה שם כ"ט ע"ב. (ו) כי חופה שקורין אשקב"א שמכברין בו את הבית כו. רשי' בגמרא ל'ב ע"א. והסתום לאו חדר הוא כ"ה ברשי' במשנה.

ביחד. והאי לאו הדר הוא: (יא) נפרדו, דאייפורוד איפרדי מוחברין זה מלמטה בשורה, אלא שלמעלה ראשיהם נפרדים לכואן ולכואן בענפי אילין: (יב) נקטם ראשיהם פסול, (יב') אמר רב הונא בר חנינא לא שננו אלא שנקטם, אבל נסדק כשר, נסדק כשר, (יד) וחתנייא לולב כפוף כווץ וסdock עוקום דומה למגלו פסול [חרות פסול] דומה להחרות כשר, (טו) אמר רב פפא, והוא דעתיך כהימן, (טו') פ"י נסדק [נסדקו] ראשיהם העליין: כפוף, ראשיו כפוף כאנטזון (קוריעז) [קוויז] שיזוציאן בשורה שלו עוקצין כטין קויצין: עוקום דומה למגלו, חדא מילתא היא: חרות, קשה שענשה חרויות, שכן דרך הללב עלייו נושרין ביטות הגשטים, והסדרה מתקשה ונעשה עץ; דומה להחרות, התחיל להתקשות, וудין לא נעשה עץ: אמר רב פפא הוא דקתיו סdock פסול, לא שנסדקו ראשי עליין [או] השדרה (יז) אלא דעתיך כהימן פ"י' שיר של ברזיל ושל סופרים שיש לו שני ראשי, בראשו אחת מפוצל [כך גדרל] הללב כטין [שתי] שדראות (מחיצות מחיצות) [מחצית] עלין לכאנן (ומחיצות) [ומחיצות] עלין לכאנן: (יח) ואמר רב פפא האי לולבא דסליק בחד הוצאה, בעל מום [הוא] ופסול. (יט) פ"י שבל עלייו עולין מצד אחד, (כ) בעי רב פפא נחלהקה החיוותה, (כא) שענשה כטין שניטלה פסול, (כב) פ"י נחלהקה התומה שני [עלין עליונים] האמציעים שם השדרה יכולה נחלקו זה מזה, ונסדק הדרה (עם) [עד] העליין שלמטה (מהו) [מהם] תיזותם לפ"י שמדוכקין (כתיזטן) [כתיאוטם]. שמעין מהכא דlolub יבש פסול,

(ט) נפרדו דאייפורוד איפרדי. במשנה שם איתא נפרדו עליו כשר. ואמרו בגמרא דאייפורוד איפרדי. ומה שהובא מוחברין זה מלמטה כו"ה הוא לשון רשי' במשנה על נפרדו. (ט') נקטם ראשיהם פסול. משנה שם. (יג) אמר הונא בר חנינא כי. גמרא שם ל"א סע"ב ולפנינו ליתא "בר חנינא". (יז) וחתנייא לולב כפוף כווץ. וכ"ה בכ"י ב' ובכ' הסדרים ובגמרה לפנינו שם וחתנייא לולב כפוף קויצין, וכן תורה לתלן שהובא פירוש' על קויצין. אבל בפ"י הר' בגמרא שם (לי' ע"א) הובא תניא לולב כפוף כווץ בכ"פ והערוך ערך קויצין הביא המכמר מסוכה לולב כפוף כווץ ומפרש עניין צמיתה כמו כווץ ובעל ערך השלם הביא בשם בכ"י איתא כווץ קויצין שתי נסחותות נחרבו יחר וגס הר' פ"ק מביא תניא לולב כווץ קויצין גורם ב' לשונות יתר ומי' הרין כווץ שעשו קטנים קטנים. קויצין יש בו קזחים ועיין ברא"ש סוכה פ"ג סי' ד' שהובא פירוש' והערוך יש לתקן שם ובערוך ערך בווץ. (ו) אמר רב פפא. שם ל"ב ע"א. (ט") פ"י נסדק [נסדקו] הראשי העליין כי. עד ומחייב עליון לכאנן הוא לשון רשי' בוגמרא שם. (ט') אלא דעתיך כהימן פירוש' של ברזיל ושל סופרים שיש לו שני ראשי וכי. הוא לשון רשי' בגמרא שם. והערוך ערך הממן הובא מגמרא סוכה והוא דעתיך כי הממן, פ"י כל' של מתכח הוא שאוכלין בו פרטיט שלא יהו מכניים ידים לפיהם והיו אוכלין בו בשר וחותבות ולעין לולב שתי היזין העליונים שהן תימות אם נפרדו זה מזה והמנק הוא כל' שיש בו שני ראשיים (גבעול). ועיין בערך השלם מה שהובא בשם הרא"ש וחגמ"י ותרי"ץ גיאת והמלת לועיות הובא ברשוי' בגמרא ופיוצט'יר. (ט") ואמר רב פפא האי לולבא. בגמרא לפנינו ואטר רבא. (יע) פ"י שבל עליו עולין מצד אחד. רשי' בגמרא שם על דסליק בחד הוצאה. (כ) בעי רב פפא. גמרא שם. (כט) שענשה כטין שניטלה פסול. הוא בגמרא שם בשם ר' יוחנן. גם הגי' תיזותם. (כט') פ"י נחלהקה התומה שני עליון עליונים כי. הוא לשון רשי' בגמרא שם. ועיין במחיש' צד 426 שם הלשון מתוקן וע"ש בהערת הרשיה זל' שהאריך בוה ועיין בערך השלם ערך תים מה שהובא בשם רב האי גם מבה"ג והרי"ץ גיאת ועיין גם במניג'ה ה' סוכה סי' יז' ועיין ברא"ש סוכה פ"ג סי' י'. ועיין בתוס' שם ד"ה נחלהקה התיזות שהביאו את פירוש'.

(כג) מאותן שיכולין להבין שהוא יבש ממש מראה שלו הראשון, (כד) אבל כנוש שקורין פלייש כשר, (כה) נקתם ראשו של לולב פסול, (כו) הגבוחה שבו, אם נתך ראש שני עליון הגבוחין מכלום קורא וראשו, אבל אם נסדקו העליין כשר, (כז) נפרציו העליין, שאינן מחוברין בשדרה, אלא ע"י ידי האנד [פסול], וכל שכן אם נשרו מכל כל שיזיא פסול, וכן נפרציו או נשרו הרוב, אבל המיעוט כשר, וצריך שבכל אורך הלולב לא תחא מגולה השדרה מחתת דיליא ענפים דראוי לסתות בעין, ולצד מטה של לולב צריך ליזהר שייהו מתחילין העליין שלא יחסר השיעור: (כח) כפוף, קוין, עוקם, רותה למגל פסול [וכן] נחלה התוימת או ניטלה:

[רפ[(א) גם זה מצאי בהלכות נדלות, והוא דלא איתנהיה ללולב מערב יום טוב בהושענא (מנחית) [טithnah] ליה ביום טוב, (ב) במעשה הרבה בר רב שמואל ומר שמואל.

[רפ[(א) הדם הגזול והיבש פסול, נקתם ראשו או שנפרציו עליז, או (шибא) [שהיו] ענבי茂רכות [מעליין] פסול, אי מיעטם כשר (ואם) [ואין] ממטען ביום טוב, (ב) משומך רק אמתכן מנא ביום טוב (шибא) [שהיה] פסול ומכשירין, (ג) פ"י נפרציו, נשרו: ענביין, פרוי שנבו הדומה לענביים: (ד) ת"ר יבשו [רוכו עליין] [רוכו עליין] ונשתירו בו כדי עליין לחין פשר, (ה) רבעיר משלשה כדי עליין לא היו עבות וכראש הבדים, אבל באמצעותו לאו הדר הוא:

[רפ[(א) תננו רבנן ענף עץ עבות (ויקרא כג ט'). (ב) עץ שהוא עבות, וענפיו חופין את רוכו, הוא אומר זה הדם: (ג) תננו רבנן [קלוע בתין] קליעה, רותה ומר שמואל.

(כ) מאותן שיכולין להבין שהוא יבש ממש מראה שלו הראשון. בכ"י איתא כך מאותן שיכולין להבין שהוא יבש ממש מראה ממש לו הראשון ונשבר מהרה. ובסדרים מאותן שיכולין להבין שהוא יבש ממש יותר לא הובא שם. ובמחייב צד 426 הגי' כך: מאותן שיכולין להביא אחר. יבש פסול. יבש ממש מראה שלו הראשון ונשבר מהרה ועייש בחערות הרשות זיל. (כד) אבל בכוס שקורין פלייש. ביה בכ"י ב' ובט' הסדרים ובמה"ה רק בכ"י חניל הגוי פליישת והוא המלה אשר הביא רשי' שמות י"ח ויח פליישטר"א בליעוד גם יש להזכיר לפניו במושב מקומות כבוש שענינו קמימה וכוביצה. (כט) נקפט ראשו של לולב פסול. מוסף על המשנה סוכה כי"ט ע"ב. (כו) הגבוחה שבו כו'. זה פ"י על נקפט ראשו אבל לא הובא ברשי' בגמרה. (כז) נפרציו העליין. זה מוסף ג"כ על המשנה שם ועיין בפרק"י במשנה. (כט) כטוף קוין. מכאן תראה שלילע היה הנוסחא לפניו קוין במקומות כוון עיין לעיל הערתה י"ד.

[רפ[(ט) גם זה מצאי בהלכות גדרות והיכא דלא איתנהיה ללולב כו'. הוא לפניו בבה"ג חי לולב (ליד ע"א) וכן הרוי"ץ גיאות (דף צ"ט) הביא ובחלכות והיכא דלא איתנהיה ללולב וכו'. (ט) במשחה רבבה בר רב שמואל וממר שמואל. וכיה בס' הסדרים ובכ"י ב' במעשה רב בר רב שמואל. והמלות "וממר שמואל" לתוכה ובבה"ג שם ואיתא במשחה דמר בר רב חנה וממר רב שמואל, ובבה"ג הוציאת הרוב הילודעתיימער במשחה דמר בר רב הונא וממר רב שמואל. ובמחייב צד 426 במשחה רבבה בר שמואל וממר שמואל. וטוקום זה לא נחרבר.

[רפ[(ט) אדם הגזול והובש פסול כו'. משנה סוכה ל"ב ע"ב. (ט) משומך רק אמרת מנא ביו"ט שהי' פסול ומכשירין. בוגרמא שם ל"ג ע"ב והוא קא מתכן מנא ביו"ט ופירשוי מתקין סנא שחיה פסול ומכשירין. (ט) פ"י נפרציו נשרו כו'. הוא לשון רשי' במשנה שם. (ט) ת"ר יבשו [רוכו עליין]. בצל' והוא בסוכה ל"ג ע"א. (ט) דבציר משלשה כדי עליין לא היו עבות כו'. הוא לשון רשי' שם ועיין ברא"ש פ"ג דטוכה סי' י.

[רפ[(ט) ת"ר ענף עץ עבות. סוכה ל"ב ע"ב. (ט) עץ שהוא עבות' כן הוכא בכה"ג וליתא בגמרה. (ט) ת"ר קלוע בתין קליעה. בצל' והוא בוגרמא שם.

לששלה זה הדס: **תנא** [עין] עבות כשר, ושאיו עבות פסול, הicy דמי עבות, אמר רב יהודה דקיימי תלת טרפי בחד קנא, ורב כהנא אמר [אפיקו] תרי וחד, ורב אהא בריה דרבא מהדר אתרי וחד הויל וונפק [טפומיה] דרב כהנא, אמר ליה מרב בר אמייר לרב איש אבא לההוא הדס שוטה קרי ליה, (ר) פ"י [ענף] עז עבות עז שכלו ענף, שהעז מחותפה בעלין על ידי שהן עשוין כשלשה קליעה ושרשת ושובכין על (אפיקו) [אפיקו]. ומורכביין זה על זה: חלטה חלטה טרפי בחד קנא, שלשה עלין בחד קנא, וווצאיין מתוק עוקץ [אחד]. תרי וחד, שני עלין בעוקץ אחד, ועלה אחד מלטטה ארוך, ועליה רוכוב על השנים: מהדר (אחד ותרי) [אתרי וחד], ואע"ג דתלהה בחד קנא נמי כ"ש דכשירה, הויל וונפק טפומיה דרב כהנא: אבא לההוא, תרי וחד הדס שוטה קרי ליה. (ה) והלכה כרב יהודה:

[**רפטן**] (א) אמר רב חסדא הדס שוטה לסוכה ועז עבות ללולב. והאי הדס שוטה פסול להושענא, בין לחודיה בין [בחדר] הדס אחרינא, (ב) והicy דמי הדס שוטה פרום דרכובנן (אטירפא) [טרפהה] ופתין:

[**רפטן**] (א) **תניא** ר' ישמעאל אומר פרי עז הדר (ויקרא כג' ט') אחד, כפות תמרים (שם) אחד, וענף עז עבות (שם) שלשה, וערבי נחל (שם) שתים, אפיקו שתים קטומיין, ואחד שאינו קטום. ר' טרפון אומר [שלשה] אפיקו שלשתן קטומיין. ר' עקיבא אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד, כך ערבה אחת והדס אחד, אמר [לו] ר' אלעוז יכול יהא אתרוג עמהם באוגדה אחת, וכי נאמר וכפות הלא [לא] נאמר (כפות) [אלא כפת] מנין (שטעכין) [شمיעכין] זה את זה, תל' ולקחthem לכם (ויקרא שם), שתחא לקיחה תהה. ר' ישמעאל מה נפשך אי שלימין בעי, (ב) ליבעי [נמי כולחו, אי לא בעי שלימין אפיקו חד נמי לא ליבעי]. (ג) אבוייא אמר ר' חור בו ר' ישמעאל אמר רב יהודה אמר שטואל הלכה כר' טרפון. (ד) פ"י כפות תמרים אחד, משמע בפת כתיב: ענף אחד [עז אחד] עבות [אחד] הרי שלשה. אפיקו שניים קטומיין האדים קאי: יכול יאנדר כולם, ואפיקו האתרוג עליהם: אמרת וכי נאמר וכפות תמרים וניחוי משמעו [ויז'] מוסיף על עניין ראשון לצרפו עם פרי עז הדר, והלא לא נאמר אלא בפת, משמע בפני עצמו הווא ולא (טן) [עם] האתרוג, וענף עז מוסף עליו, שנאי בהן ויו"ו, לפיכך נאנדרים עם הלויל: שטעכין זה עם זה, אם חסר אחת מרבעתן אין כאן מצוה: תהה, שליטה דריש ולקחthem (: לתקח חם) ור' ישמעאל [דמיכשיר] שניים קטומיין וחד מציריך שלם, היבין חלון הכתוב אי בעי הדר ניבעי בכולחו, ואי לא בעי הדר ואפיקו בחד לא נציריך: (ה) אמר ביריא,

(ז) פ"י ענף עז עבות בו. כל הלשון הוא טפוריישׁו בוגרואה שם. וגוף המאמר הובא בכה"ג שם. (ט) "והלכה רב יהודה" ב"ה בכה"ג שם.

[**רפטן**] (ט) אמר רב חסדא. סוכה י"ב ע"א והובא בכה"ג. (ט) והאי הדס שוטה כי הוא לשון הבה"ג והובא ברי"ץ גיאת דף ק"ב וע"ש טה שחכיא בשם רב פלטואי ורב גיטרוני ורב סעדוי ועין ברא"ש פ"ג סוכה סי' י"ד ועין בטדור או"ח ונבב"י סי' חרכ"א. (ט) והיבוי דמי הדס שוטה כי. הוא לשון הכה"ג והובא ג"כ ברץ' גיאת שם.

[**רפטן**] (ט) **תניא** ר' ישמעאל אומר. סוכה לד' ע"ב. (ט) ליבעי [נמי כולחו כי]. הוסטהי והשימות מן ליבעי עד ליבעי. (ט) אבוייא אמר רבינו. בגמרא ביראה אמר כי ובמחייב צד 427 אמר רב אויא א"ר. (ט) פ"י כפות תמרים אחד כי. כל הלשון עד דקטנים כשר הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ט) אמר ביריא שם חכם. מזה נראה שליל ציל ביראי במקום אבוייא. ובמחייב

שם חכם: חור בו ר' ישמעאל, מתחילה דבריו, ומכשור בחר ומיהו הדר בעי: הלכה בר' טרפון, להקל דקטום כשר. (ז) דסבר ע"ג דקטום הדר הוא, ש"ט נקטם ראשו של הדס כשר:

[רפה] (א) ערבה גזולה ויבשה [פסולה], (ב) כלולב דלכם אכולחו קאי: (ג) נקטם ראייה נפרצו עליה והצפצה פסולה, כמושה וشنשו מקצת עליה ושל בעל בשירה: (ד) פ"י צפצה מין ערבה ועלה שלח ענולו: (ה) כמושה פלצרא"א: ושל בעל, שנידלה בשדה שלא על הנחל: בעל, קרקע שאינה צריכה להשקות. דסני לה בטרח השמיים, (ו) כدائית בטשין בית השלחין, בעל לישנא דמייתכחות כתמו כי יבענו(ל בחור בתולה (ישע"ס"ב"ה) כדרתograms ארי כמו דמתהיתב עלם עם בתולתה: [רפון] (א) תנו רבנן ערבי נחל (וירא כ"ג ט'), הגדרלים על הנחל, ד"א ערבי נחל שעלה שלח משוך לנחל, תニア אידך אין לי אלא ערבי נחל, של בעל ושל הרום מנין, תיל ערבי נחל מכל מקום. (ב) פ"י הגדרלים על הנחל, נחלי מים מצוחה בו ומיהו של בעל כשרה. כתיב ערבי דעתם לשון רבים: משוך [ולא] עגול פרט לצפצה: (ג) תיר ערבי נחל שנדרלים על הנחל, פרט לצפצה [הגדרלה בין החרים]: [תיר] אי זה ערבה ואיזהו צפצה] ערבה קנה שלח אודם ועלה שלח משוך [ופיה חלק], צפצה קנה שלח לבן ועלה שלח עגול ופיה דומה למגל. (ד) פ"י קנה שלח, עץ שלח: ופיה חלק, חורן של עליין חלק ואינו עשו פגימות: דומה למגל, מגל קציר פגימות שלח נוטות قولן לצד אחד (עומקות) [עוקמות] כלפי בית יד שלח. שמעין מהכא שצורך להחמיר בדבר לפסול [ל]ולוב כל ערבה שאין לה שלחה סימניין הללו:

[רפון] (א) אמר ר' יוסף אמר ר' יוחנן משום נחונייא איש בקעת בית חורתן عشر נטיעות ערבה וניטוך המים הלכה למשה מסיני. (ב) ושמעון השומעו נורסא בסדר ששושטערין, (ג) וכן בכל מקום عشر נטיעות משנה הו בא סדר זורעים, ואינה עניין לכך לבן לא פרשתיה: (ד) ערבה למקריש להקייף את המובה, דאילו ערבה

צד 427 הגי' רב אווייא שם חכם. (ז) דסבר ע"ג דקטום הדר הוא ש"ט נקטם ראשו של הדס כשר". זה לא נמצא ברשי' בגמרא שם.

[רפה] (ה) ערבה גזולה. משנה סוכה ל"ג ע"ב. (ז) כלולב דלכם אכולחו קאי. רשי' במשנה שם והגוי שם לוליב במקומות כלולב. (ב) נקטם ראשיה כו. משנה שם. (ל) פ"י צפצה כו. הוא לשון רשי' במשנה שם. (ס) כמושה פלצרא"א. ברשי' שם פליורי"א. (ו) כدائית בטשין בית השלחין. מ"ק דף ב' ע"א.

[רפון] (ט) תיר ערבי נחל. סוכה ל"ג ע"ב בגמרא. (ז) פ"י הגדרלים על הנחל כו. רשי' בגמרא שם. (ג) תיר ערבי נחל. סוכה ל"ד ע"א. (ד) פ"י קנה שלח, עץ שלח כו. הוא לשון רשי' בגמרא שם.

[רפון] (ט) אמר יוסף אמר יוחנן משום נחונייא איש בקעת בית חורתן. בגמרא סוכה לד' רעיה אמר אפי' אמר יוחנן عشر נטיעות אבל בסוכה מ"ד ע"א איתא אמר אפי' אמר יוחנן משום ר' נחונייא איש בקעת בית חורתן. וכן הובא בבח"ג. (ז) ושמעון השומע כו. פה הלשון טובש וצל' פירוש אילו שלחה נשאלו בבית חמורש טניין להם מן התורה והשיבו שחלכה למשה מסניין הם ושמעו השומע וגרסת סדר ששמעום. (ג) וכן בכל מקום عشر נטיעות. משנה היא בסדר זורעים (שביעות פ"א מ"י) והוא לשון רשי' בגמרא סוכה שם. וכן סיים "ואינה עניין לכך לבן לא פרשתיה" כי פה נתקצר הסיום והובא ברשי' בגמרא שם ע"ש אבל יعن כי אין עניינה לבן לבן לא הביאה פה. (ז) ערבה למקריש להקייף את המובה כי עד אין

שבולוב מקרה נפקא, ניסוק המים לחתוך של שחר של שבעת ימי החג, שכל קרבנות של כל ימות השנה אין נמכיהם אלא יין [חו"ז מן החג בחתוך של שחר שעריך שני ניסוכין], (ה) אע"ג דנפקא לן מונסכים דנאמר בשני ונור, אסמכחה בעלתא היא: [רפח] (א) אמר ר' אמי ערבה צריכה שיעור, ואינה ניטלה אלא בפני עצמה, (ב) ואין דבר אחר נאנך עמה שאינה מצוה: (ג) וכמה שיעורה אמר ר' רב (חנן) [נהמן] שלוש כדין עליון לחין. (ד) פ"י שלשה ענפים שעריך שהיא כל אחד עלינו עליון לחין. (ה) וכן הלכה וכן פסק ר' חננאל איש רומי:

[רפט] (א) אמר אייבנו הוה (קאמטינא) קאיימנא קטיה] דר' אלעזר בר' צדוק ואיתוי החוא גברא ערבה לקטיה, שקל חבית חביט ולא בירך, קסבר מנהג נביאים הוא, (ב) בגבוליין ולא יסוד נביאים, לפיקך אינה צריכה [ברכה]. (ג) ואייבנו וחזקה בני ברותיה דרב איתיו ערבה לקטיה דרב, שקל חבית חביט ולא בירך, קסבר מנהג נביאים הוא. (ד) הילך ערבה צריכה חיבות, ואני צריכה ברכה, כדאשכחן הלכה למשעה מכל הני שלא ברכוי:

[רצץ] (א) אתרוג היבש והגוזל פסול, עלתה חזיות על רוכבו, ניטלה פיטמתו נסדק נקלף [ניקב] וחסר כל שהוא פסול, עלתה חזיות על מיועטו, ניטל עוקצו, ניקב ולא חסר [כל שהוא] כשר. אתרוג הכוישי פסול, הירוק כרתיה ר' מאיר טכשיך ור' יהודה פסול. (ב) פ"י חזיות כטין אכבעוועות דקות, היינ"א בלו"ז: [טלה] פיטמתו, ראש האתרוג, (ג) מפי רב כי יעקב, (ד) ודונגמו היפיטה של ריטון: ניקב וחסר כל שהוא חרדא מילתא היא, דאללו ניקב ולא חסר שתחב [כו] מהט והוציאה כשר, כדקANTI סיפא: עוקצו, זנגו, (ה) כמו בעוקצי תנאים: הכוishi [שבא] מארץ כוש ושהור הוא: כרתי (ו) כרישין שקורין פור"ש:

נסכים אלא יין. הוא ג"כ לשון רשי"ג בגמרא שם. (ט) אע"ג דנפקא לן מונסכים דנאמר בשני וכו'. הוא מאמורים בתעניות בי"ב וע"ש בתום ד"ה מיט.

[רפח] (ו) אמר ר' אמי. סוכה מ"ד רעייב. (ז) ואין דבר אחר נאנך עמה שאינה מצוה. הוא לשון רשי"ג שם על אינה ניטלה אלא בפני עצמה ובמוקם שאינה מצוה איתא בראשו שם דומוכח שהוא מצוה. (ג) וכמה שיעורה. גمراו שם. (ה) פ"י שלשה ענפים שעריך שהיא כל אחד עלינו עליון לחין. בראשי בגמרא שם שלשה שיש בכל אחד עלין לחין. (ס) וכן הלכה וכן פסק ר' חננאל איש רומי. ר' ל' הלכה כרב נהמן. ואשר הביא וכן פסק ר' חננאל איש רומי כוונתו לפמי ריבינו חננאל בגמרא שם מ"ד ע"ב וכן הובא במחוז"ס"י שם"ז (צד 429) וגם בעל שבלי הלקט השלם סי' שס"ט הביא והלכה כרב ששת אפילו עללה אחד בבד אחד ריבינו והביא וכן כתוב בעל הדברות, וכן כתוב ריבינו האי גאנן זיל הלכה כרב ששת, והביא ג"כ ריבינו חננאל זיל פסק כרב נהמן דבעינן שלשה בדי עליון לחין, ועיין בראש"ש סוכה פ"ד סי' א' שהביא בשם חשובות הגאנונים הלכה כרב נהמן בדיני ותולכה כרב ששת באיסורי ע"ש.

[רפט] (ו) אמר אייבנו. סוכה מ"ד ע"ב. (ז) בגבוליין ולא יסוד נביאים לפיקך אינה צריכה ברוכה. הוא פ"י רשי"ג בגמרא שם. (ג) אייבנו וחזקה כה. גمراו שם. (ה) הילך ערבה צריכת חיבוט כה. הוא אתרוג היישב כה. משנה סוכה לד"ד ע"ב. (ט) פ"י חזיות כה. לשון רשי"ג בטשנה והמללה לוועיטה שהובא ליהא בראשו שם וחסר גם בכ"י ב', ובט' הסדרים בורייניא בלו"ז ובמחוז"ג דווייניא בלו"ז. (ב) מפי רב כי יעקב. הוא רבבו של רשי"ג ר' יעקב בר יקר. (ד) ודונגמו היפיטה של ריטון. עוקצין פ"ב מ"ג. (ס) כמו בעוקצי תנאים. סנהדרין ט"ע"א. (ו) כרישין שקורין פור"ש. בראשי בגמרא כרישים פור"י. וגם העורך בערך בראש הכא כרישן בלו"ז פור"ט poireau (ליד).

[רצא] (א) תנו רבנן פרי עץ הדר (ויקרא כג ט'). עץ שטעם עצו ופירו שהוא, הי' אומר זה אתרוג, רבינו אמר אל תקרי הדר אלא הדר מה דיר זה שיש בו גודלים וקטנים חתמים וב的日子里 מותים [כבי] אלא hei קאמר עד שבאו קטנים עדין גודלים קיימין. (ב) ד"א אל תקרי הדר אלא הדר, דבר הדר כאילנו משנה לשנה. בן עזאי אומר אל תקרי הדר (ג) אלא אידור, שכן קוין בלשון יווני לטמיים אידור, ואיזהו אילן הנדר על כל מים, הי' אומר זה אתרוג. (ד) פ"י פרי עץ, שהענץ כפרי בטעם שהוא: הדר, פרי עץ הדומה אילנו לדיר של צאן: (ה) אטו כולחו פירות לאו להון גודלים וקטנים, והלא כל חփוחי אילן אחד איין שנות: hei קאמר עד שבאים קטנים, כלומר גודלים וקטנים לאו של שנה אחת קאמר, אלא גודלים של אישתקד, וקטנים של שנה [זו], לפי שאתרוג דר [ונדרל] באילן שתים ושלש שנים, וכשבאים [וחובטין] [וחונטין] קטנים של עכשווי, עדין גודלים דאישתקד קיימין בו. (ו) מה שאין כן בשאר אילנות, דआ"ג דבשאר אילנות יש נמי בהן חתמים וב的日子里 טומין, אין בהן גודלים כשבאים קטנים: (ז) הדר, (זה הוא) [והיא היא] דברי, אלא במשמעות פליני, מר דריש [ליה] לשון דיר, וממר דריש [ליה] לשון דירה. (ח) שנדל על כל מים, כל מים צריך בין לשאובין בין לגשטים, כשהאין לו מים גשטים צריך להשקוות מים שאובין: נתן עניין:

[רצען] (א) ניטלה [פייטמתו]: אמר ר' יצחק ניטלה בוכנתו. (ב) ולפי שהוא חד ועשוי כמין בוכנא פילויר, וזה לשון מורי הוקן רבינו יעקב, (ג) אבל רבינו

[רצא] (ה) תיר פרי עץ הדר. סוכה ליה ע"א. (ז) ד"א אל תקרי. בגמרא שם הגוי ר' אבחו אמר. (ב) אלא אידור. בערך הגוי אלא הדר. (ד) פ"י פרי עץ כי. הוא לשון רשיי בגמרא שם. (ס) אטו כולחו פירות לאו להון גודלים וקטנים. ברשיי בגמרא אטו כולחו אילני לית בהו פירות גודלים וקטנים. (ו) מה שאין כן בשאר אילנות כי עד כשבאים קטנים. לית בא ברשיי בגמרא שם. (ז) הדר [והיא היא] דברי כי עד לשון דירה. הוא לשון רשיי שם. (ס) שנדל על כל מים עד סוף הסיטן לחאה ברשיי בגמרא שם.

[רצב] (ה) עלתה חווית כת. סוכה ליה ע"ב. (ז) אמר רבא ובוחטמו אפילו כל שהוא. בגמרא שם אמר רבא ועל חותמו ואפילו במשמעות נמי פסול. (ב) פ"י ובוחטמו כי. עד נתון עניין. הוא לשון רשיי בגמרא שם.

[רצען] (ט) ניטלה פטמותו א"ר יצחק ניטלה בוכנתו. סוכה ליה סע"ב ולפנינו נטלה פטמותה תנא ר' יצחק בן אליעור נטלה בוכנתו. (ז) ולפי שהוא חד ועשוי כמין בוכנא פילויר והוא לשון מורי הוקן רבינו יעקב. הוא לשון רשיי בגמרא שם וחסר מלת פירושי ופי' רבינו יעקב מבואר יותר בפירושי במשנה ל"ד ע"ב נטלה פטמותה ראש אתרוג מפי רבוי יעקב. ולדעתו פטמותו הוא הפרח שבראש האתרוג. ורבינו יעקב הוא רבינו יעקב בר יקה, רבבו של רשיי ז"ל. (ז) אבל רבינו יצחק הליוי כי. הוא ג"כ לשון רשיי בגמרא שם והוא היה ג"כ רבבו של רשיי ז"ל. ולדעתו פטמותו ועוקציו שניהם בוגב האתרוג, ועוזן בתום' שם ד"ה נטלה בוכנתו וברא"ש סוכה פ"ג ס"י ט"ז ועוזן בשבלוי הלקט השלם ס"י ש"ס שחביא הפירוש בשם רבינו שלמה ז"ל ועוזן שחאריך בזוז ועוזן ברו"ץ גיאות ה' לולב דף ק"ה וביצחק ירנן שם פ"י קל"ה, ובהסתנהיג ריש ה' אתרוג ס"י ב'.

zychak halii hia mferesh fitmato uvekzu shenayim bazon, ukzu, shnayil ha'ez mah shehao chozz legoma shebatzogen cshir. Fitmato shnachalsh ha'oketz maton ha'atrog wohisro, l'ficer posol, vohinein dktini'i yizchak bn al'ezer nitlha bocnento ma shenayim baton ha'atrog bocnena ha'ocnem [v'meha] basitah, v'lshanu rbinu yekab nerah li, shelaa mazinu b'shemos m'kom fitmato ukuz. (r) ur canan fitros rbinu yekab, v'nes rbinu chnanel fitros [z'il] v'nraian ha'dibrim (h) shehao (rash) [dr] ha'otom, (o) cdhanen fitmata shel romon, (i) abel ha'admatr r' yizchak ho'ah bocneta, (ch) ho'ah kene ha'ez hanthon ba'atrog, (t) cmto bocneta, shem ha'mdor, (i) cdganin bocnena basitah, v'batzogen ha'ez shehao tali bo (ia) (ca'il) [ca'il] ho'ah b'mezin bocnena, v'beuker ha'atrog [chok] cmeyn asitah, v'ha'ez hanthon ba, v'kiyata ln' nekira ha'ocnena mn ha'sitah chiyishin shema nytal manopo umo, v'chosr ha'atrog posol, abel am ha'ocnena [ba'atrog] kiymet baton ha'asitah, v'nahatc ha'ez l'mtula [tmuna] cshir, shahri ha'ukir kiym, v'ho' nytal ukzu cshir:

[rutz] (a) nklf. Amr rba ha'i' atrog (b) da'itngel b'ahona (n) b'kolah cshra b'mkatzha posol. (d) pi' dagel, nklf: (ca'hina) chmra adomah, af ho' la'achr shnklf nahaf l'admatot cdrok cl' ha'kalfim b'spirot: b'kolah, cshra: b'mkatzha posol dmtnomer ho' :

[rutz] (a) nikb. Tani ulala br' chinen nikb [nikb] mpolsh b'meshug, sha'ino

(l) ur canan fitros rbinu yekab. ldutai z'il ur canan v'hamlotot pi' rbinu yekab" ish l'machok. ci' resh'ei ha'bia bi' du'ot ha'inyo shel rbinu yekab br' yekd v'g'm shel ri' yizchak halii lcen ain lo'mor ur canan pi' rbinu yekab. v'bc' mi' mahsderot batov: ur canan, fitros rbinu chnanel v'nraian ha'dibrim r'el ur canan ho'ah fitros'ei v'ach'c ho'ab pi' rbinu chnanel ha'mtchal v'nraian ha'dibrim. v'bc' ha'dibrim batov ur canan, rbinu chnanel cmto bn fitros v'nraian ha'dibrim. v'oraiti b'mach' zid 481 ha'bia ur canan pi' rbinu: g'm pi' fitros nraian ha'dibrim v'cl' ma sh'ho'ab b'shem pi' r'ch ho'ah n'deps b'pi' ha'rach b'sh'm dafos zionla (rf' li' u'a) dr'ha nitlha fitmata nraian ha'dibrim v'co' v'dibri ha'rach ha'bia g'm ha'uruk bdrok fitros v'chbm' ha'tos, soka' li' u'a dr'ha nitlha ha'bia pi' r'ch b'shem ha'uruk. v'ha'iao shem pi' rbinu grshom m'avor ha'tolah sh'ho'ab b'vevor. (k) shahar r'ash ha'otom. tkhatni dr' ha'otom cmto sh'ho'ab ln'ken b'pi' ha'rach v'beuruk v'btos' shem. (o) cdhanen fitmata shel romon. ukzun pi'c' m'ag. (i) abel ha'admatr r' yizchak. soka' lh' sup'eb v'cl' zo ho'ah l'shan rbinu chnanel b'fitros shlo' ur sup' ha'sim. v'btos' ha'fitro ha'matamr b'mach' zid 481 v'ha'io'g m'en abel ha'ad' yizchak sitem chrdsh. (q) ho'ah kene ha'ez. b'pi' r'ch ho'ah k'zah ha'ez v'cn ho'ab beuruk v'btos' shem. (t) cmto bocneta shem ha'otom. ha'lan v'shobsh v'zil cmto sh'ho'ab b'pi' r'ch cmto bocnena, cdganin b'shchitot cholim (rf' mi'c' u'a) ha'i bocnena d'sh' m'doc'hita t'rephah, v'shem ha'otom bocnena. (y) cdganin. cholim "c'b u'a. (y) ca'il. tkhatni ba'ail.

[rutz] (k) amr rba. soka' lh' u'a. (z) da'itngel b'kolah cshra b'mkatzha posol. bgmra itta rk ha'i atrog dagel chnhina somka b'shirah, v'ha' anan tnn nklf posol, la' k'shia ha' b'kolah ha' b'mkatzha. (b) b'kolah cshra b'mkatzha posol. ho'ah g'm pi' r'shi' ul' l'shon ha'gmera (li' u'a) ha' b'kolah ha' b'mkatzha. b'tos' dr'ha ha' b'mi'ao dbri' r'shi' v'ha'iao rbinu chnanel fitros a'otca b'kolah posol co'. b'pi' r'ch ha'ndeps b'sh'm zionla (lh' sup') ha'bia v'el nklf okimna b'shnlkf' b'kolah b'lmor n'shata k'liyata ha'zivona b'lo posol, abel nklf' m'atzto v'gash'tir m'atzto cshir. (d) pi' dagel nklf' co'. ho'ah l'shan r'shi' bgmra' shem. [rutz] (k) nikb tani ulala br' chinen. soka' li' u'a re'ya v'lpnenu br' chinen ho'ab b'chag' hi' lolb.

מפולש-בכאייסר. (ב) פ"י אኒקּ ולא חסר קאי, דטכשר תנא דמתניתין, ואთא האי תנא (דמתניתין) [למייטר] דאם מפולש שהוא מצידו לצידו, כדי שיוראה נקב משני צדרין, פסול, (כ"ז) בנקב כל שהוא, אפילו של מחט, וכן שאיינו מפולש בכאייסר, אם רחוב כאיסר פסול, אע"ג שלא חסר כלום, כגון שתחbare בו יתר עבה, ומתניתין בפחות טכאייסר, וכשהיאנו מפולש: (ג) וכמה שייעור איסר כדינרא מן זווא:

[רצ'ן] (א) אהרוג נושי פסול. והתニア כושי כשר, דומה למושי פסול. אמר אביי (בדתנן) [כי תנן] נמי מתניתין דומה למושי תנן, (ב) רבינא אמר הא לאן הא להו. (ג) פ"י דומה למושי, שנDELean אן והרי הוא שחור: פסל שנDMAה הוא למושי, (ד) קוטפרוייש בלע"ז, (ה) אבל כושי עצמו היינו אורחיה וכשר: [הא לאן והא להו] לעולם מתניתין כושי עצמו [נמי פסול]. ולא קשיא מתניתין לבני ארץ ישראל הוחוקין מארץ (ישראל) [כוון] ואין רגילין בהן, ברייתא לבני בכל שקרובים לבני כושים [ורגילין בהם] ומתבל מקומ גDELean אן ודומה למושי (נראה) [נדמה] הוא ופסול: [רצ'ן] (א) תננו רבנן אתרוג תפוח סרוח כבוש שלוק [מושי] לבן ומונמר פסול, אתרוג כבדור פסול, ושואמרין אפתתיהם. אתרוג הבסודר ר' עקיבא פסל, והכתמים מכירין, נידלו בדפוס ועשהו כטין ברייה אחרית פסול. (ב) פ"י תשוח אונפלי"א, כגון שנפלו עליו נשטמים בתולש ותחפה, סרוח נרבך. ליישנא אחרינא תפוח נרבך. סרות, ריחו רע מהמת תולעים שאכלו: כבוש, בחומץ או בחרדל: שלוק, מבושל ביוור [אוור] ברותחין, (ג) בכדור, העשו כטין כדור עגול פלוט"א שאינו ארוך מאשר אתרוגין: התוים שנים דבוקין ביחיד: (ד) הבסור, קטן כטין פול לבן: (ה) [nidlo בדפוס], תשועשה לו דפוס כשהוא קטן, ונותנו בתוכו במחבר ונגדל כמטר הרפוס, דפוס פורט"א, כל דבר העשו [לעשות] לטיזתו דברים אחרים על גביו [כטמו מנעלין] או בתוכו [כוו'] קרי דפוס: כטין ברייה אחרת, שאינו דומה לאתרוג כלל. (ו) טעמא דכולחו הדר אמר רחמנא וליכא.

(ז) פ"י אኒקּ ולא חסר כי עד וכשהיאנו מפולש. הוא לשון רשי בוגרא שם והמלחמת דמתניתין" מהקתי כי בטעות היא וליתא בכ"י ובם' הסדרים, גם מלה "בין" מיתורת. (ז) וכמה שייעור איסר כדינרא מן זווא. יש לתכן כדינרא זותא ותוא לשון הבה"ג בה' לולב שם והגוי, ובכמה שייעור איסר כדינרא זוטרא ודברוי הבה"ג הובאו בעיתור הח' לולב. ובכ"י ב' מסדרו כתוב וכמה שייעור איסר וחסר הסיטום. ובם' הסדרים וכמה שייעור איסר כרגונדייא וזרזון ואיין ספק שנחbacksן כדינרא זוטרא. וראיתי במחז' צר' ע"א. (ז) רבינא אמר. בוגרא רבא אמר לא קשיא הא לא וזה לא להג' (ז) פ"י כי עד סוף הסיטון הוא לשון רשי בוגרא זוטא.

[רצ'ן] (ה) אתרוג כושי פסול. סוכה ל"ז ע"א. (ז) פ"י תפוח. רשי בוגרא שם. קשיא הא לא וזה לא להג' (ז) פ"י אמר. בוגרא רבא אמר רשי בוגרא שם. (ז) קוטפרוייש בלע"ז. ברשי' שם קנטראפא"ט בלע"ז. (ט) אבל כושי עצמו היינו אורחיה וכשר. ברשי' שם אבל כושי עצמו היינו טעם דכשר דאורחיה הוא.

[רצ'ן] (ט) ת"ר אתרוג תפוח סרות. סוכה ל"ז ע"א. (ז) פ"י תפוח. רשי בוגרא שם. (ז) בכדור העשו כטין כדור עגול. הוא גיב ברשי' שם עיין בתוס' שם דיה אתרוג ומטה שהביאו בדרישין בפסיקתא רבתיה דברי חכמים כדרובנות כדורי של בנות כי הוא בפסיקתא רבתיה פ"ג וכן במדרש במ"ר פט"ז ובתנחותם באහולוך סי' טז. (ז) הבסור קטן כטין פול אלבן. עיין שם בתוס' דיה אתרוג הבסור שלא נכנן בעיניהם פ"י רשי' אללה רשי' מפרש מלת בוגר עפ"י מאמורים פסחים בג' רע"א ואמר רב הוא בוגר הוא גירושו הוא פול הלבן, פול הלבן סלקא דעתך אלא אםוא שייעורו כפול הלבן. (ט) [גידלו בדפוס] תשועשה לו דפוס כי. הוא גיב ברשי' שם. (ו) טעמא דכולחו הדר אמר רחמנא וליכא. הסיום הזה ליתא ברשי' שם.

[ר'צח] (א) איתמר אתרוג שנכחו עכברים, אמר רב [איין] זה הדר, אני והאמר רב חנינא מטבל בה ונפיק ולר' חנינא קשיא מתניתין, בשלמא מתניתין לא קשיא ליה לר' חנינא, כאן ביום טוב ראשון כאן ביום טוב שני, אלא לר' קשיא, אמר לך רב שני נקית עכברים דמאייס, אילא אמר רב הרוי זה הדר, דהא רב חנינא מטבל בה ונפיק [כה], ר' חנינא מטבל בה, אונל מקצתו: ונפיק ראשון, הא ביום טוב שני. (ב) פ"י והוא ר' חנינא מטבל בה, אונל מקצתו: ונפיק וויצא בה ידי חוכתו בנותר ומברך עליה, (ג) והא דנקט מטבל [שכל מאכלם ע"י טיבול היה, (ד) כדאמר בפסחים המשמש מטבל] בני מעיים ר' יצחק מטבל בירקא, ופרענן לר' חנינא קשיא מתניתין, דקתי חסר כל שהוא פסול, ומשניין בשלמא מתניתין לר' חנינא לא קשיא, מתניתין ביום טוב ראשון שלקיתו מן התורה, ובענין לקיצה תמה [רכתיב ולקחתם לקיצה תמה], ביום טוב שני נפיק ביה רב חנינא, העיג דלא הזה שלם: אלא לר' דאמր הרוי אין זה הדר קשיא דבר חנינא, דהא לר' אפילו בשני לא נפיק, דהא מצוה הדורה בעין, הוайл ומוכרין שם שמים עליון, ומשניין אמר לך רב אפילו ורב חנינא מודה בה נמי דין זה הדר ואפילו בשני נמי לא נפיק דישאי נקית עכברים דמאייס: (ה) שמעין מהכא שאפילו חסר האתרוג מעט בשער ביום טוב שני, כדשכחן הלכה לטעשה דמטבל בה ונפיק, וכן פסק רביינו חננאל דקימא לנו רב' חנינא ונקית עכברים מאיסא ופסולה דאולין לחומרא:

[ר'צטן] (א) שייעור אתרוג קטן, ר' מאיר אומרangan, ר' יהודה [אומר] כביצה, ובגדול כדי ישайחו שנים בידיו אחת, דברי ר' יהודה [ר' יוסט] אומר אפילו אחד בשתי ידיים, (ב) בקטן הלכה בר' יהודה, ובגדול הלכה בר' יוסט:

[ש] (א) וששאלתם לולב הגזול והיבש פסול, כך ראיינו שהלכה כחכמים, ודאי [במוקם שאפשר להביא כשותן הדורים, אבל] במוקם שאי אפשר להביא כשותן

[ר'צח] (ט) איתמר כו. סוכה ל"ז ע"ב. (ג) פ"י והוא ר' חנינא כו. הוא לשון רשי בגמורא שם. (ט) וזה דנקיט מטבל. הוספתי בפנים את החסר שהשמיט המעתיק מן מטבל עד מטבל. (ד) כדאמר בפסחים. דף ק"ז ע"ב. (ט) שמעין מהכא שאפילו חסר האתרוג מעט כשר ביוטש שני כו. וכן פסק רביינו חננאל דקייל' בר' חנינא. עיין ברי"ץ גיאת הי לולב דף ק"ז שפירוש מאמרם בסוכה שם בארכיותו, והביא שם דברי רב נת戎אי גאון זיל ורביינו האי גאון זיל ודברי הרו"ץ גיאת הובאו גם בטור או"ח סי' חרט"ט וע"ש בב"י. ובצחק ירין שם סי' קמ"ט האריך בזה, ומבהיר ג"כ דבריו ר"ש' והביא שם שר' ישע' חזקן בס' המכريع הביא בשם רביינו חננאל דקייל' בר' חנינא, ועין גם במתנהיג הי לולב סי' כא וככ"ב (דפוס בערלון 67) מטה שכחוב בזה, ועין בשכח'ל השלם סוף סי' ש"ט. וגם בהגהת אשורי סוכה פ"ג סי' כ"ג הובא בשם או"ז וכן פסק ר'יח הינו כלשנא בתרא והוא באז"ז סי' שס"ט ע"ש. ודברי הרוח הינה בש"ס הנדרס בווילנא סוכה דף ל"ז ע"ב ע"ש.

[ר'צטן] (ט) שייעור אתרוג קטן כו. משנה סוכה לד"ד ע"ב. (ג) בקטן הלכה בר' יהודה וגדול הלכה בר' יוסט. הוא לשון הבה"ג וכן בר"ף.

[ש] (ט) וששאלתם לולב הגזול והיבש פסול. כך ראיינו שהלכה כחכמים כו. זה נבע מתחשובות הגאנונים שעורי תשובה סי' ש"ג והובא שם התשובה בשם רב נת戎אי גאון זיל ופה בסדור נחצאר הלשון קצת, ואביא פה לשון התשובה כמו שהוא בשערו תשובה: וששאלתם הא דאמור ריבנן לולב הגזול והיבש פסל, היכא דלא שכיח דשפיר מיניה סמכין אוד' יהודה [דאמרין סוכה לא ע"א ר' יהודה אומר אף ישבין] ומוכרין עליה, או דלמא עבדין כמתני וחכמים בכמושין ואפרינן לה ללבש, ואפילו היכא ולא אייכא דשפיר מיניה הלכה מאין. כך חרואנו מן השיטים שהלכה

הדורין יוצאי ביבשין, ומניין שהוא כן, (ב) דתנייא אמר ר' יהודה מעשה בני ברק שהיו מוריישן לבניהם ולבני בניהם ולא אמרו חכמים דבר, שלא ברצון חכמים עשו, אלא אמרו לו ממש ראייה שעת הדחק שני, וכן באתרגם בהדרם ובכעבה, בטקסם שאי אפשר להביא אותו [בשחן] הדורין יוצאי ביבשין:

[שא] (א) ולולב שיש בו הדרטום כהילכתן, (ב) תלתא טרפה בחדר קינה, אם בא להומיף עליו כמה הדxin ולוועתו אונורה אחת גודלה מן ההונש שאינו עבון, הרשות בידו, כיוון דעתות לולב לא נתנו בו חכמים שיעור יותר משלשה עליין אפלו בחמור שבהן, עשה שלושתן כתקנן יוצא ידי חוכתו, ואותן יתרין תוספתה הן, ואין פולין את השרין, וכן מנהג בשתי ישיבות:

[שב] (א) אני החתום נשאלתי אם אמורים זטן בנטילת לולב בשני ימים טובים [הראשונים] של חנ, הוואיל יוון ראשון מן התורה, דכתיב ולקחתם לכם. ביום הראשון (ויקרא כ"ג). ויום שני ספק הוא, ודינן [לולוב] בקידוש היום בנים שכחים

בחכמים דתנייא לולב הנזול והיבש פסול [סוכה כ"ט ע"ב] וכן אהרגן וכן הדר בון ערבה יבשין פסולין בין ביית ראשון לבין שני, וכמושון כשרים ורקאמירין [סוכה ל"א ע"א] וכולם במושון יבשים פסולים. אבל ודאי במקום שאפשר להביא אותו בשחן הדורים, ואפלו בכמה פרסאות, והוארו במצוות עירוף, אבל אם אין יכולון להביא אותו כל עקר מלכבל יוצאן ביבש, דתנייא אמר ר' יהודה מעשה בבני ברclin שהיו מוריישן את ללבוחן לבניהם ולא אמרו לו חכמים [דבר], אלא אמרו לו] טעם ראייה שעת הדחק שני ע"ב. והכוונה כי מיתחו להו ר' יהודה ראייה מאותם שהיו מוריישן אמורים לו אין שעת הדחק ראייה כלל מכל דמותו רבנן דבשעת הדחק יוצאן. ומצתתי בחמבהיג ה' לולב סי' יג שהביא תשובה בשם רב פלטוי גאון זיל קצת בסגנון אחר. ועיין גם בס' האורה סי' צ"ז (עד 116). (ג) דתנייא אמר ר' יהודה מעשה בבני ברק. סוכה לא סע"א והגוי לפניו מעשה בבני ברclin וכן יש לתקן לפניו. ובירושלמי סוכה פ"ג ה"א אמר לחן ר' יהודה ותלא במדינת הים מוריישן ללבוחן לבניהם ואמרו לו אין מביאן ראייה מטעמת הדחק.

[שא] (ה) ולולב שיש בו הדרטום כהילכתן וכו'. זה הובא בר"ץ גיאת בטוף דף ק"ב בשם רב פלטוי באיזה שניים, וסימן ג"כ וכן מנהג בשתי ישיבות, והטנהיג ה' לולב סי' י"ח הביא ורב פלטוי אמר כיוון שיש בו שלשה הדרטין עכות כרב יהודה יתן בו ממי שאינו עכות מכמה שירצחה וכן מנהג בשתי ישיבות, וכן כתבו רב סעד'י ורב נמרוני ורב משה זיל דרא סיב הדקל ועקליו הן כשרו ל' יהודה. והובא קלשון שלפנינו בסדרו בתשובות הגאנונים שערוי תשובה סי' ש"ה בשם רב שר שלום זיל ושם הוא קצת ברחהה וסימן ג"כ וכן מנהג בשתי ישיבות ועיין ברמב"ס ה' לולב פ"ז ה"ז. (ג) תלתא טרפה בחדר קינה. סוכה לא"ב ע"ב.

[שב] (ה) אני החתום נשאלתי ובוטוף חותם שלמה בר שמושון. וכיה בכ"ב ובס' הדרטום אבל במחוז סי' שע"ד צד 484 הובא כל זה ובוטוף צד 485 חותם שלמה בר יצחק והוא טעת המטען, יען כי ראה אשר הובא באמצעות המתואר כך מקובלני מטורי חזון ר' יעקב בר יקה, יען כי הוא היה רבו של רישי זיל וכן חציג בוטוף שלמה בר יצחק אבל הגנון כמו שהוא לפניו וכן תראה כי האיזו ה' סוכה ולולב סי' שט"ז הביא הדרטום האלה בשם ר' שלמה בר' שמושון זיל וכן הרא"ש סוכה פ"ד סי' ב' הביא בשם ר' שלמה בר שמושון זיל וכיה בשבי הלקט השלם סי' שט"ז וגמ' האבדורהם הביא ר' שלמה בר שמושון, וראית בפרודס סי' ק"ע הובא וכן שמעתי מרביבנו שלמה בר' שמושון נ"ע שביל רבעותינו ואפלו ר' יצחק לוי הסכים לדבר זה שלא לביך [טמן] כי אם ראשון בלבנה ובנהלת שדייל צד 47 הביא זיל בתשכ"ז (טנהג מהר"ס) כי קרוב לסוף מצאתי שני רבנים היו בדור אחד רביבנו שלמה בר יצחק בעל הפרוש, ורביבנו שלמה בר שמושון ואותו ה' חותם עצמו שטן.

שאומר זמן על הcomes בשני של חג הסוכות אומר נמי [זטנ] בנטילתתו של לולב ביום שני [או] אין אומר זמן אלא ביום ראשון בלבד, (ב) אך מקובלני ממורי הוקן ר' יעקב בר יקר, וכן דעתו נוטה, שאין אומר זמן בנטילתתו של לולב אלא ביום טוב ראשון, לפי שלא מצינו עיקר ושורש לברכה זו לא בחלמץ, ולא במשנה, ולא בתוספתא, דכלל כלל אין חוב ברכה זו אלא בשעת עשייתו של לולב בחול בשעת שאונדו ומתקני וכסוכה נמי בשעת שעושין אותה, (ג) דתנו רבנן העולה [סוכה] לעצמו אומר שהחינו וכו', נכנס לישב אקבי"ע לישב בסוכה, וכן העולה לולב לעצמו אומר שהחינו וכו', נטלו לצאת בו אקבי"ע על נטילת לולב,ותני תנא גבי סוכה הרוי אם היהת עשויה והומרת אם יכול להדרש בה דבר ביום טוב עצמו, כגון ליטך בסתרקי ולעיטה בקרמים וסדיינם המצוירין מברך מיד שהחינו, עיקר [חוב] הוא [בשעת] מעשה, ואם איינו יכול להדרש בה דבר מברך שתים, בגיןתו אחת אסוכה ברישא, ואחת אוזן, אבל בלולב לא מצרך בשעת נטילתו אלא אחת (כגונתו) [בנטילתתו], אלמא דכלל כלל ליכא ברכה דזמנ, אלא בשעת עשויה דהינו בחול, אבל הרשונים שנחגו [לברך] שתים בנטילתתו, הויל [ואיל] ואין כל אדם עושה לעצמו לולב, אבל סומכין על של ציבור לכך מברך כל אדם שתים בנטילתתו: גם זו פליה בעניין על מה סמכו, וכיון דחויב ברכה זו אינה אלא בשעת עשייתו בחול, כיוון שבירך זמן פעם אחת, ומה לנו ליתן לבך ביום שני בין שהיא יום ראשון וראי יום טוב [או] וראי חול, מה בכך, כיוון שבירך פעם אחת זמן, אמרاي חורין ומברכין [באים שני] הלא אין עיקר חובא אלא בחול, ונבי נר חנוכה [נמי] אין אומרים זמן (אבל) [אלא] ביום ראשון, והכי נמי הכא, דלא דמי לקידוש היום, דזמנ רכום תלוי בקידוש היום טוב, וכיון דשתי קדושים זה מספיקא מקדשין, ואמרין נמי זמן, אבל ברכה [זו] הויל ואין תליה אלא בעשיותה ואסלו בחול, ואפלו בסוכה נמי אין אומרים זמן להדריא בישיבתה, אלא סמכין על אותו זמן שאומרים על הcomes, (ד) דאם רבashi חזינה לריב כהנא דמסדר כולחו, אכסא דקדושא, ומקדש ומכרכ זמן, ואי חובא היא לומר זמן בישיבת סוכה ובנטילת לולב, לתנייה(א) בהדריא דאומר זמן עלייהו, כדאמר גבי נר חנוכה ומקרה מגלה דהוי (כהנק) מדרבן וכל שכן בחנוך מדאוריתא. (ה) ותו מצאתי כתוב בהלכות גדולות דלא צריך לומר זמן בסוכה ולולב דסגי ברכасא. (ו) וכhalbנות לולב דקמפרש מר

(ז) אך מקובלני ממורי הוקן ר' יעקב בר יקר. עין העורה שלפניה כי כל זה חס דברי ר' שלמה בר ר' שמישון זיל, ולפי זה רבינו יעקב בר יקר היה גם מורה. ובס' ליקוטים מהלכות אמרכל (שהויל) הרב ר' נתן קורונול זיל בחמשה קונטרסיהם דף כ"ג ע"ב הביא רבותינו שבורותmesh אין אומרים זמן ביו"ט שני אלול וכן כתוב ר"ש שכלל מרכו ר' יעקב בר יקר שאין אומרים זמן ביו"ט שני אלול וכן בלקח טוב עכ"ל וזה הבאתה במכווא למדרש לך טוב דף כ"ט ע"א סי' מא", מזה נראה שהחומר לפניו ר' שלמה בר יצחק לכן הביא זה בשם ר"ש. (ז) דת"ר. סוכה מיו ע"א ולquo טבה"ג ריש ה' סוכה ועין לעיל סי' דכ"ח ובছורות שלוי. (ז) דאמר רבashi. סוכה שם ובמקומות דמסדר כולחו הגי' בגמרא דקאמר להו לכולחו וגם הכה"ג ריש ה' סוכה הביא ג' כמו שהובא בסדור והסימ ומקדש ומברך זמן ליתא בגמרא. (ז) ותו מצאתי כתוב בהלכות גדולות דלא צריך לומר זמן בסוכה ולולב דסגי ברכאסא. כ"ה לפניו בכה"ג ריש ה' סוכה וויל הילכך זמן בין דועשה סוכה לעצמו ובין דועשה לולב לעצמו לא צריך לומר דסגי ברכאסא עכ"ל ועין בראש"ס סוכה פ"ד סי' ב'. (ז) ובhalbנות לולב דקמפרש מר וביהודאי תני כי הכהונה לכה"ג כי הביא במאמר שלפנינו כתוב בהלכות גדולות (עין העורה שלפניה) ולמה להכפיל להביא וביה' לולב דקמפרש מר וביהודאי. רק

רב יהודאי תני כי תנו רבנן העושה לולב לעצמו מברך שהחיהינו וקיימנו וכו', נטלו ליצאת בו אקבוע' על נטילת ללב, ומוליך ומביא ומעלה ומוריד, אבל זמן לא מזמן כלל, לפיקח כיון שבירך ביום ראשון סני בהכי, ותו לא מידי: שלמה בר שמשון: [שג] (א) לולב שלא נאגד אלא אנד [אחד] כשר, (ב) דרב יהודה קייחת קייחת מאנודת איזוב יליף, ולא מצינו שם מנין אונדרין ובחד סגי, אבל לנו (ג) מצוה לאונדרין אףלו לרבען [לטטה] ולמעלה שלא יתפזרו ענפי הערכה לכאנן ולכאן, שלמה בר יצחק: [shed] (א) ביום שביעי של ערבבה מנהג הוא לומר על הכל, בהזאת התורה לקריית היום, כמו בשבת ויום טוב, ומתפלין כמו שמתפלין בחולו של מועד, אלא שאומר למוסוף קדושה הרבה, בנודו מלא עולם, מטיקומו [הוא יפן], אחד הוא (להיות) [אלהינו], אדריך, ימלוך, לדור ודור, מפני חטאינו, והשיאנו, רצה ומודים, ושים שלום, הוועננא, ומקיוף שבע פעמים ושבע פזמוןים בעמידה לפני התיבה, יתגンドל תתקבל, ואומר אין באלהינו.

[שה] (א) ואחרונג בשביעי אסור באכילה אע"פ שעכברה מצותו דהא איתקצאי לכולחו שבעה, ואיתקצאי נמי אף לבין השימושות, [וכיוון דאיתקצאי לבין השימושות איתקצאי נמי לכללה יומא דשmini ספק שביעי הוא, אבל בתשייעי ספק שמני [רכבי הכל] אוכל בשמהה]:

[شو] (א) בשmini עצרתليل התקדש חג, שמני ספק שביעי הוא, ומקדש בטוכה, אומר את יום שמני חג העצרת הזה, וצריך לומר זמן, שהרי רגל בפני עצמו הוא, (ב) דקיים לן הילכתא יתבי יתבנן ברוכי לא מברכין, ואחרונג לא מתאבל בא, הויאל איתקצאי לשבעה אכתי לא נפיק מקושתיה עד תשיעי ספק שמני דבטל שם ספק שביעי לנמר, ומיהו במרקא פרשות לא משנין לקורות בו ביום השבעה, בהדי يوم השmini עצרת, כי היכי דלא ליגול ביה ואתה קוראה מקרה קודש ותחללוهو אין ספק שכון להלכות קצוות דרב יהודה גאון ואף כי לא נמצא זה בהלכות קצוות דרב יהודה גאון אשר היל הרב החכם טריה חיים מאור הירושין (פראנקפורט תרמ"ב) בה' סוכה (צד 24) כי נתקרו שם ההלכות ולא כל מה שהובא בשם ההלכות קצוות נמצאים שם. ובכח"ג סוף ה' לולב הביא המאמר תר' העושה לולב והוא מגרא סוכה מס' ע"א אבל הסיום אבל זמן לא מצורך כלל לא הובא בכח"ג.

[שג] (ה) לולב שלא נאגד בו. עד סוף הסיטין הובא כלשונו בפרדס סוף סי' קצ"א. (ז) דרב יהודה קייחת מאנודת איזוב יליף. סוכה לג' ע"א. (ג) מצוה לאונדרין אףלו לרבען. בפרדים שם בטמות פי' לרבען ציל אפסיו לרבען למעלה ולמטה אפסיו לא יתפזרו ומלאת מיתורת. [shed] (ה) ביום שביעי של ערבבה. הובא במחוז סי' שפ"ג (צד 444) ואחר הסיום מס' שג אשר חתום שלמה בר יצחק שחוא גם במחוז צד 485 נמצא במחוז שם עוד במסרים אשר לא הובאו בסדור המתחליל אחרונג בגנטיריא שיש מאות ועשר כי' וסובב הולך עד צד 444. וכן בכ"י ובכ"ג הסדרים הוא כמו לפנינו בכ"י אי' כ"ז פרטמא. והמאמר שלפנינו ביום שביעי של ערבבה הוא באיזה שניים במחוז שפ, במקום שהוא לפנינו מנגדו הוא לומר על הכל איתא במחוז שפוג לומר מיריות של שבת על הכל בקהל רם, ובמקום בהזאת התורה לקריית היום במחוז הגי' ומנגד להוציא כל ספרי תורה ולא לקריית היום הוצרכו כולן אלא דרך בבוד של מעלה הוא, ובמקום כמו בשבת יו"ט במחוז וכן בשמחת תורה ועין במחוז שם צד 446 הוספה דברים. [שה] (ה) ואחרונג בשבעי אסור באכילה. סוכה מס' ע"ב וע"ש בתום ר'ית אהרוג וככל זה הובא ג'ב במחוז צד 446.

[שו] (ט) בשמע' ליל התקדש חג. הובא במחוז שם ושם נמצאים חוספות ורשום עליהם אות ת'. (ז) דקייל הילכתא. סוכה מס' ע"ז ע"א.

בשם שכיעין, ומהאי טעמא לא קריין ביום שני בהדי חמישה עשר ביום שני של סכנות, שלא לפקפק קדושת היום מחזקתה לכאן ולכאן. (ג) ופרשת היום עשר תעשר הוא, בין שלל להיות [בשבת ב'ין] בשאר ימים (ד) שכך שניינו בשםינו עצרת קרי מצות וחוקים וככור ומחמת מצות הענקה, רבי קאי בפסח ביום טוב [האחרון] קרי ליה חנוך כל הבכור בהדי, ש"ט דחוג דומן אסיפה הוא, ורישא דשתא לחנוך שטמיטין ווובלות, הוקיקו ובתוינו להוסיף על כל הבכור [עشر העשר] להזכיר על המעשרות ולהזכיר חוקי שטימות, ולמצות הענקה העבר. (ה) ופתיחה יד לאבינוים, היינו דקתי נמצות וחוקים ובכור, (ו) ומחמת חידוש הפרשה וחוב המערש ייסדו לה כסופוטין קרובה מיוחדת, היא [אים] מצאה עשרייה, ושורשו עליה קבוע עשרוניות ועשריות המצויין בפניהם, ובנבייה והי יכולות שלמה (כו) [ונו] (ט'יא'ח' נ"ד) מתק הפרשא זו [נקראת] שתי פעמים בשנה, אחת של ראה אנכי, ואחת בשםינו עצרת, וכן התחליל השקיפה טמעון קדרש מן השם וברך [משני] [משני] עשר פעמים, ובדורו של קליריו עמד המשורר ואחו בידו שער יסדו לפוט:

[שז] (א) גומרין הל וקורין קהלה, אם עדן לא נקריא, ומוציאין שתי תורות וקורין חמץ גברי [כפרשת] עשר תעשר, ואם שבת הוא קורין שבעה, והפטפור קורא בפניהם, ביום שמיני [עצרת], ובנבייה והי יכולות שלמה (כו) [ונו] (ט'יא'ח' נ"ד) מתק שאמור ב' [שאמור ב'] ביום השmini שלח את העם, (שם שם ס'ין), למוסך מזכירין

(ב) ופרשת היום עשר תעשר הוא. בוגרוא טגילה ל"א ע"א איתא י"ט האחרון קורין כל הבכור וכחוב רשי' שם אלא שמתחלין עשר תעשר ע"ש שכבת החטם בזח וכן בפודס סי' קפ"ט וביום שמיני ספק שבועי קורא מן עשר תעשר ועשה כרצין רבינו שלמה ושלא כל החכמים והוא פטעו של רבינו שלמה גרשינן בסמס' מגילה כו' ע"ש וכל זה הובא גם בשבל' הלקט החלם סי' שעיבר לפני דבורי רבינו שלמה ז"ל צוריך להתחיל עשר תעשר בין בחול בין בשבת כו' והביא שם כל המתאר במו שהוא בפרדס, ועין גם בפרדס בסופו בלקוטים (דף נ"ט סוף ע"ד) המתחיל פרשת עשר תעשר הובא ג"כ בסוכות ביום שמיני מתחלין בעשר תעשר וע"ש כל העין בזח וכן הובא במחוז' צד 446 ובמחוז' שם צד 446 נמצאת הוספה ורשום ת' (ר'יל תוספות) המתחילה ורשי' תורה ב'ן וחביא כל הלשון אשר הוא בסוף הפרדים בלקוטים שם שרשמתני. (ד) שכך שניינו בשםינו עצרת קרי מצות וחוקים ובכור. מגילה שם י"ט האחרון קורין כל הבכור מצות וחוקים וככור והגאון הר'י'ב הביא שם הר'ין העתיק קורין מצות וחוקים וכל הבכור. ווראיתי בר'י'ץ גיאת דף קי'ז שהביא ז"ל והוא דתנן ביו"ט האחרון של חג קורין מצות וחוקים בבכר, כי אמר רבינו האי' שמענו כי סמן הוא יש שקורין כי המצווה הזאת ועדין קורין אותו בא"י בירושלים. יש שקורין ברכות שבאמ' בחוקותי בשבי' ונתתי גשיכם בעתם כי יומ' הזכרות גשםים הוא ויש שקורין כל הבכור ואנו קורין כל הבכור ועין גם בהאשכול צד 65 ובנהל אשכול שם. (ט) ופתיחה יד לאבינוים. בפרדס בסופו בלקוטים ובסוכות עת הביצר והאסיפה הוא וכדי להזכיר ולזכור חוקי הפרשה כדי שיחלקו הענינים יותמכו האבינוים נהגו לאומרה. ר'יל מתחילין בעשר תעשר. (ו) ומחמת חידוש הפרשה וחוב המערש יסדו לה כסופוטין קרובה מיוחדת היא [אים] מצאה עשרייה ושורשו עליה קבוע עשרוניות ועשריות המצויין בתורה כו', וכך התחליל השקיפה כו' ובדורו של קליריו עמד המשורר ואחו בידו שער יסדו לפוט. הרוב החזקර הריטל צונצ' ז"ל בספרו ליטעראטורגעשכטע (בערלן 1866) צד 59 סי' 81 הביא קרובה לש"ע כנראה היתה מתחלה أيام אמצע עשרה והסילוק מהחיל השקיפה מן השם וברך משני עשר פעמים כו'. ושם בהערה הביא, ובדורו של קליריו עמד המשורר ואחו בידו שער יסדו ליפוי, כן נמצאה בכ"י קובץ 159 בפארטמא, וכמו כן בקובץ 858 ג'ב בפארטמא והמקור הוא סדור רשי' עכ'יל והכ"י קובץ 858 הוא ה'כ"י אשר נתתי לפנים הספר.

[שז] (ט) גומרין הל וקורין קהלה כו'. הובא גם במחוז' צד 446.

משיב הרוח ומוריד הגשם, אתה בחרתנו, ומפני חטאינו ופסקי דעתך כטוהרן למעלה,
והשIANO, (ב) עכורה והודאה וברכת כהנים:

[שה] בשמחת תורה גומרין את ההלל, יתגדל תתקבל, וטרם יקרב
להוציא את התורה ישוררו פסקו ייחד לשמחת תורה כמשוש חתן לבראת כליה, וכל
העם עונים אחריו אתה הראת וכו', ופוסע הלאה מעט מעט ומשכח באלפה ביתה
אליה הרוחות בר, וכשיעלו לטగל יומו על הכל, פותח (א) וקורא זאת הברכה,
וקורא קטן ונדרל לשם הברכות, יונדרו נדרים לכבוד התורה, לкриיאת חתן [יאמר]
תרשות וכו'. שמנה פסוקים אחרים שבתוכה יהיד קורא, שלא להפסיק נטירתו
של יסוד העולם, הוא נקרא חתן הנומר את המצווה, כאילו עשה כולה, ונקרת על
שםו, והוא נוטל ספר תורה בזרועו ונוללו, דין נדרל שככלם יקדש העולם בדיו בכל
מקום על קריית תורה אומר קדיש, ובמיון ספר תורה שני וחוזר חלילה, חינוך
התורה בהדרין עלך, פותח וקורא בראשית עם כל ימי היוצר ומנוחה, גם הוא חתן
נעלה, כחניך ונכנס לחופה, ונוטל ספר תורה בזרועו ונוללו, ואומר קדיש, ובמיון
ספר תורה שלישי, וקורא המפטיר בפניהם ביום השmini עצרת, וטפтир בנכיא ויעמוד
שלמה, (ב) תפלת גמר הבניין בגמר החג, כך נהגו העם על פי הלכה, (ג) ורב יהודה

(ד) עכורה והודאה וברכת כהנים. אחר זה נמצא במחוי שם מאמר אחר והוא שם
בשם שפה"ה ומחייב יום תשועי ספק שמוני קורין ואות הברכה ונראה כי הוא הוספה כי
סימן ואני מצאתי בספרים ישנים [שמפטירים] וכי אחורי סות משה וכן מצאתי בהלכות הגאון
רב אלפסי ציל' ואח"כ מס' שפי' עד סי' ת"ט גוסח השענות ופס' ת"י עד תכ"ג גוסח תלות
לשמחת תורה כמו אתה הראיתך, אהוביכי ה' רוז עבדיך יוד אל עדת לאומה אל אליה הורחות
תרשות, מושך חסר וכוי וכו', אשר בגל אבות, לא קם נביא כמשה, מי עליה למורום, אשריכם
ישראל אשריך הר העברים ובസוף סליקו הילכות סכות חוק שמעיה לא יזוק.

[שה] (ה) וקורא זאת הברכה. מגילה ל"א ע"ב. (ג) תפלת גמר הבניין בגמר החג.
בשם האשכלה צד 65 הביא שכ הסדר שעשה שלמה בכלות הבית היה בסוכות. (ה) ורב
יהודאי פסק בהלכות גדולות וкорא תחללה שלשה פסוקים ביחסו ויהי אחורי מות משה. לפניו
אין זכר מזה בבח"ג, ובסדור ר' ע"ג דף נ"ב ומפטיר במלכים ווועש שלמה [ציל' ועומד שלמה]
ויש שמפטירים בראש יהושע ויהי אחורי מות משה. והחותן מגילה ל"א ע"א דיה לזכר הביאו
ויש מקומות שנגנו להפטיר בויהי אחורי מות משה ושיבוש הוא שהרי הש"ס אין אומר כן,
ויא" שרב האי גאון תיקן לוסר ויהי אחורי מות משה אבל אין יודען הסברה אמאי שנה סדר
הש"ס עכ"ל. והר"ף פ"ג מגילה כתוב למחר מפטירים ועומד שלמה ס"א ויהי אחורי מות
משה. וגם הרמב"ם ה' תפללה פ"ג ה"ב כתוב למחר קורין ואות הברכה ומפטירים ועומד
שלמה. ויש שמפטירים ויהי אחורי מות משה וכותב שם בהගותן מיטוגיות מה שמפטירים. בשמחת
תורה ויהי אחורי מות משה ובמנגילה אמרו דמפטירים ויהו בכלות [ציל' ועומד שלמה] משם
דגאנום תקנו כן, שתוא מעין הפרשנה שקרוו יומת משה ורשאים הגאנומים לשנות עכ"ל. וחדא"ש
מגילה פ"ד סי' י' הביא ב"ט אחרון של חג מפטירים ועומד שלמה לפניהם ה', ויא" ויהי
אחורי מות משה, והכי איתא בירושלמי, ואין זכר מזה בירושלמי כמו שהoir גם הרוב
בעל קרben נתnal שם וגמ בעל שלטי הגבורים באפסי כתוב ובירושלמי יש שמפטירים ויהי
אחורי, וגם ראיתי בחאשכלה צד 65 שהביא מפטירים ועומד שלמה אבל נהגו להפטיר ויהי
אחורי מות משה ע"פ ירושלמי ולפי שסימנו במוותנו נקבע להפטיר במאי דסליק מינה. והר"ץ
גייאת דף קי"ז הביא ומפטיר במלכים ועומד שלמה ויש שמפטירים ביהושע ויהי אחורי מות
משה, ושוב ראיתי כי גם במחוי צד 468 הביא ג"כ ומפטיר ועומד שלמה כך נהגו העם עפ"ז
ההילכה ורב יהודה גאון פסק בבח"ג וקורא תחילת ג' פסוקים ביהושע ויהי אחורי מות משה עד
כאשר דברת אל משה לשם עניינו של יום ואחר כן ועמד שלמה. ובאו"ז ה' קרייאת טועדים

פסק בהלכות גדרות, יקראי תחלה שלשה פסוקים ביהושע, ויהי אחריו מות משה עד כאשר דברתי אל משה ואחריו כן ויעמוד שלמה, (ד) כהלה שנויות, ועומד ופוסקין הצדקה בעבור איש איש כאשר ידבנו לנו וחזר למקומו ופotta באישר, ויקראו תחלה ויימדו כולם על עצם ויאמרו כולם במנדל אשר בandal אבות שליח אחת, ציבור יענו שנייה לה, ומחייבין את התורה למקומו, קדיש עד דאמירן, ועומדין למוסף, אתה בחרתנו, מפני חטאינו פסוק מוסף כתו שהן סדרין לטعلاה, והשيانו עבורה והוראה ונרכנת כהנים:

הלכות חנוכה.

[שמט] (א) בחנוכה מתפלל אדם שטונה עשרה וכהוראה, כשהמניע המרחים כי לא תטו חסידך מעולם (ב) מזכיר על הניטים וכו', וצריך להזכיר ברכת על הניטים [ביברכת המזון בחוראה] (ג) דרי יצחק נפחא איקלע לבי ריש גלחותא, סבר לארכורי בכוונה ירושלים, אמר ליה רב ששת כתפלה, מה תפללה בחוראה, אף ברכת המזון בחוראה: [שיין] (א) המدلיך נר חנוכה חייב לברך, וההוראה נמי חייב לברך, דאמר רב חייא בר איש אמר רב המدلיך נר של חנוכה צריך לברך, רב ירמיה בר אבא דיריה אמר ההוראה נר של חנוכה צריך לברך, מאי מביך, אמר רב יהודא, המدلיך ביום ראשון צריך לברך שלשה. בא"י אמרה אקבוץ'ץ להדריך נר של חנוכה, ועשה ניטים, ושוחחינו: ההוראה מביך שתים, מכאן ואילך המدلיך מביך שתים, וההוראה מביך אחת, והוין ציונו, (ב) רב אויא אמר טלא חס/or, (ג) ורב נחמן בר יצחק אמר משאל אביך וינדרך וגוי:

[שיין] (א) מצות נר חנוכה משתתקע החמתה, עד שתבלה רגל מן השוק, (ב) חנו רבנן מצות נר חנוכה איש ובתו, והטהדרין נר לכל אחר, והטהדרין מן הטהדרין בית שמאי אומרים ביום ראשון מدلיך שטונה מכאן ואילך (פחות) [פוחת והולך], בית הלל אומרים ביום ראשון מدلיך אחת מכאן ואילך מוסיף [והולך]. טעמיינו דבית שמאי מפרי החג, וטעמיינו דבית הלל ממשום דעתlein בדורש ואין מוריין:

ס"י שצ"ג הביבא זול' ובה"ג כתוב שמטפיירין אחורי מות, ווי"א ויעמור שלמה ועי"ש מה שחביא החטעם שמטפיירין אחורי מות בשם רב עמרם גם מה שאמר רבינו יצחק בר' יהודא זול' ראיינו שהובא וזה בשם בה"ג כתו שהובא בסדור ואין נזכר לפניו בה"ג. ד) כהלה שנויות. ריל מגילה לא"א ע"א.

[שמט] (ה) בחנוכה מתפלל אדם י"ח. הובא במחוז סי' לר"ד צר 198. (ז) מזכיר על הניטים וכו'. גוסח על הניטים הובא בסדור רע"ג צר 36 ובמחוז שם יש איזה שינוי. ויעין מס' טופרים פ"ב ה"ח. (ג) דרי יצחק נפחא איקלע לבי ריש גלחותא. בוגרואה שבת ציד ע"א איתא רב הונא בר יהודא איקלע לבי רבא. ובבב"ג ח' חנוכה רב הונא בריה דרב יתושע איקלע לבי ריש גלחותא ובמחוז ציד 199 דרי יצחק איקלע לבי ריש גלחותא.

[שיין] (ה) המدلיך נר חנוכה. שבת כ"ג ע"א. (ז) רב אויא אמר. בסדור רע"ג בטעות רב אהא נתחררו אותיות י' ו' ונעשות ח'. (ג) ורב נחמן בר יצחק. לפניו בגמרא רב נחmittה אמר אבל בסדור רע"ג שם ובשאלות סי' כ"ז ובבב"ג שם הגני ג"כ רב נחמן בר יצחק כתו לפניו בסדור.

[שיין] (ה) מצות נר חנוכה. שבת כ"א ע"ב והובא במחוז ציד 199 ונוסף שם. (ג) ת"ר מצות נר חנוכה כו'. שם שם. (ג) טעמיינו דבב"ג מפרי החג. בוגרואה שם טעמא רב' יש. בוגר פרי החג ופירשוי מתחמישים והולכים בקרבתן לטרשת פנחת.

[шиб] (א) ונר חנוכה מצויה להניחה על פתח ביתו מכווץ, (ב) בטענה הסטruk לפתח משMAL, (ג) והילכתא משMAL, כדי שתהא מזוודה בימין, ונר חנוכה בשMAL.

[שיג] (א) כבתיה אין זוקק לה, ואסור להשתמש לאורה, (ב) ומליקון מנר לנר, ואפילו נשים חייבות בנר חנוכה, (ג) דאמר ר' יהושע בן לוי נשים חייבות בnar חנוכה (ד) שאף han הן היו באותו [הנס]. (ה) הדיליקה חריש שוטה וקטן לא עשה [ולא] כלום. אשה ודאי מלילקה. (ו) אמר רב יהודה אסור להרצות מעות לנר חנוכה, וכן כל מלאכה ממשום ביוזו מצויה, (ז) וכן להסתפק מנוי סוכה כל שבעה, (ח) וכן לברך על הנר עד שייאתו לאורה, שלא יהיו מצוות בזיות עליון, (ט) וכן גם היה וועפ, כמה ששפיך ייכסה, שלא ייכסה ברוגל. (י) אמר ר' שמעון בן יוחאי אמר הקב"ה לישראל הוי מכבדין המצוות נאילו כיבודם אוית, ואילו בזיותם אתם נאילו בזיותם אוית: (יא) אמר רב ששת אנטנא דלא נסיב [איתחתא] חייב בnar חנוכה, אמר ר' זORA כי הוואי כי רבי הוה משתחפנא בפריטי בהרי אושפזוי בתה דנסיב [איתחתא] אמרנו, השתא ודאי לא צירכנא דהא מליקון עלי בנו ביהם:

[שיד] (א) אמר ר' הבונא חער שיש לה שתי פתחים מישתי רוחות, צריכה שתי נרות, אבל טרווח אחת לא צריך: (ב) הייא דבעי לאדרליק נר חנוכה ונר שבת, בריישא מליק נר חנוכה והדר מליק נר של שבת דאי אדרליק נר שבת בריישא איתמר ליה לאדרליק דחנוכה ממשום דיקבלה לשבת עלייה:

[шиб] (ט) ונר חנוכה כו. שם שם, והובא גם בבה"ג ה' חנוכה. (ג) בטענה הסטruk לבית משMAL. שבת כ"ב ע"א. (ב) וחלכתא. שם שם.
 [שיג] (ט) כבתיה אין זוקק לה. שם כ"א טענ"א. (ג) ומליקון מנר לנר. שם כ"ב ע"א. (ב) דאמר ריב"ל. שם כ"ג ע"א. (ד) שאף han הן היו באותו הנם. עיין ברישי שם ועין רישי מגילה ד' ע"א ובתוס' שם. (ט) הדיליקה חריש כו. שם שם. (ו) אמר רב יהודה אסור להרצות מעות לנר חנוכה. שבת כ"ב ע"א ולפנינו א"ר יהודה א"ר אס. (ז) וכן להסתפק מנוי סוכה כל שבעה. עיין בגמרא שם. (ט) וכן לברך על הנר עד שייאתו לאורה. זה לא נמצאו בגמרא שם. (ט) וכן דם היה וועפ במה ששפיך ייכסה שלא ייכסה ברוגל. בגמרא שם דתניא ושפיך וכסה (ויקרא י"ז י"ג) במה ששפיך ייכסה (פירש"י בידו ששפיך בה) שלא ייכסו ברוגל שלא יהו מצוות בזיות עליון. (ט) ארשב'י אמר הקב"ה כו. תחומרה הדרפס מכבר וינשאות זו וילמדנו רבניו אימתי מברכין על הנר במושך, כך שנוי רוכתוינו אין מברכין על הנר עד שיאתו לאורה כר אמר רשב'י אמר הקב"ה לישראל הוי מכבדין את המצוות שחן שלוחין, ושלוחו של אדם במוותו אם כבדות אותן נאילו לי כבדתני, ואם בזיות אותן נאילו לבכורי ביזית וזה הוא המאמר הובא פה ולויה כוון ג"כ וכן לברך על הנר עד שייאתו לאורה ובמס' טופרים פ"ב אם הדליקן ביום אין נאותים ממנה ואין מברכין עליו שכן אמרו אין סברcin על הנר עד שייאתו לאורה. (ט) אמר רב ששת. שבת כ"ג ע"א.

[שיד] (ט) אמר רב הונא שם שם. (ג) הייא דבעי לאדרליק נר חנוכה ונר שבת כו. הוא לשון הבה"ג ה' חנוכה ורשום שם "פסק" וחותור או"ח סי' רס"ג הביא את הבה"ג ועי"ש בכ"י וכן הובא זה בשם הבה"ג בשבלוי הליקת השלים סי' נ"ט ע"ש ועין גם בס"י קפ"ה והביא מזאתה בשם רבניו שלמה זצ"ל הייא דקא בעי לאדרליק נר חנוכה ונר שבת כו', והביא גם וכן כתוב בעל הלכות גדולות, ומה שהביא בשם רשי כוון לטטר הדרס סוף סי' ר"א וכן בסדור רע"ג צד 86 הביא בע"ש מליק נר חנוכה תחילת כו', ועין בהאשכול חלק שני צד 21 וכן הובא בהרי"פ שבת פ"ב ועי"ש בשלטי הגבורים.

[ישטן] (א) אמר רב הונא הזhor בכר חנוכה, הוין ליה כנים תלמידי חכמים, הזhor במוואה זוכה לדירה נאה, הזhor במצוות זוכה לטלית נאה, הזhor בקידוש היום זוכה וטמלא גרבין:

[ישטן] (א) וששאלתם בכר חנוכה שלא הדליק בלילה, כך דעתינו גיטה, כיוון שלא הדלקה שוב אינו מדליקו, דחווי הו, (ב) כדרתניא מצוותה משתתקע החמה עד שתבללה רgel מן השוק, ואמרין דאי לא הדליק מדליק, דמשמע מכואן ואילך לא עשה מצויה מן המובהר בין כך ובין כך צריך להדלק בלילה, ולא למחר ביום ממשום פרוטמא ניסא הוא, ובليلת דאייכא נישפא הוא אוור הנר פרוטמא ניסא [אבל ביום לא] וכל שכן בשאר לילות דלא מדליק, דבר יומו ודרכיו הוא. יצחק בר יהודה נ"ע.

[שין] (א) הרואה נר חנוכה מביך שותים, (ב) מצאתי כתוב בשם רבינו יצחק בר' יהודה שאמר משום רבינו יעקב שלא הזוקקה ברכה זו אלא למי שלא הדליק בכיתו עדיין או לויישב בספינה; ומפני מה מוסיפין נר שאינו מן המניין להדלק בו את הנרות בחתוכה לאפיקי נפשיה מפלוגנתא, (ג) דרב אמר אין מדליקין ממר לנר:

[שיח] (א) שחרית מתח פלליין שטונה עשרה, ומתוציאין על הנתים מהודאה, גמרו בתפללה, קראו את ההלל, ונומרין אותו כל שטונה ימים מיסוד חכמים לפטרומא ניסא והם מעשרים ואחד יום שהיחיד גומר בהן את ההלל שחנוכה חילוק בקרבענותיו ונומרין את ההלל (גמ) [כל] שטונה ובפרט שהוושו קרבענותיו, אין גומרין אלא בעיקר

[ישטן] 6) אמר רב הונא הזhor בכר חנוכה. שבת כ"ג ע"ב ולפנינו הרגיל בכר חנוכה וחובא גם בבה"ג ה' חנוכה.

[ישטן] 6) וששאלתם וכטוף חתום יצחק בר' יהודה. וכן הובא במחוז צד 201. וממצאיו השאלה וההתשובה בסדרם ס"י קצ"ט ושם מתחילה שאליה זו מרביבנו יצחק יורנו רבינו יעקב עינינו בדבריו שאלתו: מי ששבה ולא הדליק נרות של חנוכה באחר טהילות ונזכר לו לאחר מהו שידליך מיד בשנוצר, או ימתו עד לעבר יידליך עם אלו שידליך או איןו צריך להדלק כלל ונדרח ועל זה הובא שם החשובה ושאלת בכר חנוכה כי כמו שהוא לפניו רך שם הוא בארכיות יותר ואחר הסיום דרכיו הוא הובא שם ועוד הלכתא בכ"ה כי. ובפרדס שם ובليلת דאי לא נשפא והשגור המר' את המלות דאי לא נשפא. אבל באמות יש לתקון ובليلת דאייכא נשפא, וראיתי בשבי הלקט השלים ס"י קפ"ה שהביא פ"י רבינו שלמה זכייל בשם רבנו רבינו יצחק בר' יהודה זצ"ל כי. (3) כדרתניא. שבת כ"א ע"ב.

[שין] 6) הרואה נר חנוכה מביך שותים. בגמרא שבת כ"ג ע"א הרואה נר של חנוכה צריך לברך א"ר יהודה יום ראשון הרואה טברך שותים ומדליק טברך ג' וס"י ריש"ו שעשה ניטם ושהחינו. (3) וממצאיו בשם רבינו יצחק בר' יהודה שאמר משום רבינו יעקב וכי. בן חוא גס בפרשוי שבת שם דית' הרואה וממצאיו בשם רבינו יצחק בן יהודה שאמר משום רבינו יעקב שלא הזוקקה ברכתה זו כי כמו שהוא לפניו ורבינו יעקב בר יקר. (ג) דרב אמר. שם כ"ב ע"א.

[שיח] 6) שחרית מתפללן שטונה עשרה כי. הלשון מתקון יותר בכ"י ב' ובס' האדרים שחרית מתפלל שטונה עשרה ומוציאין על הנתים מהודאה, גמור תפילה שחרית קראו את ההלל, ונומרין אותו כל שטונה ימים. (וכצ"ל במחוז) מיסוד זקנים, פרוטומי ניסא הוא והם מכ"א יום שיחוד גומר בהן את ההלל ואומר אני מתקן שחנוכה חילוק בקרבענותיו גומרין אותו כל שטונה, כדאמרין גבי חג הסוכות לפני שימי החג הילק בקרבענותיו ופסח שהחנון קרבענותיו אין גומרין אלא בעיקר גאותה והם שני ימים הראשונים וכן הובא במחוז צר 202 בשינויים קצת, וראיתי כי זה הובא גם בסדרם ס"י קצ"ח והסדר מתקופך שם וחתולחה אמר ד'

הנואלה שני ימים הראשונים, (ב) דאמר ר' יוחנן בשם ר' שמעון בן יהוץדק שמנה עשר יום בשנה יחדיו נומר בהן את הallel, אילו הן שמות ימי החג, ושמות ימי חנוכה, (ג) ויום ראשון של פסח ויום טוב ראשון של עצרת, ובוגליה אחד ועשרים יום תשעת ימי החג ושמות ימי חנוכה, ושני ימים ראשונים של פסח, ושני ימים של עצרת, (ד) והכי אמר רב [שר] שלום גאון המתפלל ביחיד באילו עשרים ואחד שהחויר נומר בהן את הallel, (ה) חייב לברך לנמור את הallel, ולקרות את כלו ולהחותם אחורי וכן מנהג בשתי ישיבות.

[שיט] (א) ומוציאין ספר תורה וקורין הנשיים שלשה, וכך הוא הסדר, ביום ראשון כהן קורא והוא ביום כלות משה בתקילת החינוך, לי חצי [פרשת] נחשתן, וישראל משלימיו מתוך שהום ראשון לחנוכה והוא נשיא ראשון יקראו בו רבו, בשני כהן קורא חצי נתナル, ולוי משלימיו, מתוך שהום [יום] שני, והוא נשיא שני יקרא בו כהן לוי, וישראל הבא אחריו יקרא אליאב כלו, ולא הפסיד כדרכם שקרו באורה. בשלישי כהן קורא חצי אליאב ולוי משלימיו, שהוא עיקרו של יום, ויישראל אלצדור כלו, ברכיעי כהן ולוי באלייזור שהוא רביעי, ויישראל שלומיאל כלו, בחמשי כהן ולוי בשלומיאל, ויישראל אליאסקפ כלו. בששי כהן ולוי באליאסוף, ויישראל באליישט, בששביעי כהן ולוי באליישט, ויישראל גמליאל כלו, בשミニ כהן ולוי בגמליאל ויישראל עומר באיבידן וקורא וחולך, אחירענו, כולל בספר החינוך עד סוף סידרא, (ב) ומוסיף בהעלות עד שליחי פרשתא, ומשלים אודות החינוך עד למלאות בעסק הנרות בשליחי חנוכה:

[שב] (א) ומה ראו לקרות בחנוכה חנוכת המזבח, (ב) לפי שעשה משה בהר אותו מאה ועשרים يوم, פעם שלישי ירד בעשרה בתשרי, ונתחבר סלחתי, ביום היכפורים בו ביום נאמר לו ועשה לי מקדש, וידעו הכל שנחרצה להם, שמו

יוחנן משומ ר' שמעון בן יהוץדק. ואח"כ הובא כל שמנה ימי חנוכה גמורים אותו מסידור זקנים לפרשומי ניסא וגמ שם הגי' ואמור אני מתוך שחנוכה חילוק בגרותו שמוסיפין והוליכו בכל יום לפיקד גמורים אותו כל שמנה אבל בפסח שהשו קרבנותיו אין גמור אלא בעיקר גמור בשני ימים הראשונים. (ג) דאר' יוחנן. עריכין ע"א תענית כ"ח ע"ב, ועיין מס' סופרים פ"ב הח"ט בנוסחת אחר והובא בסידור ריעג דף ל"ה, ועיין בשאלות פ' וישלח ובגהה הרו"ב שם. (ה) ויום ראשון של פסח. עיון בהרשות תענית שם ד"ה ויום טוב. (ד) והכי אמר רב [שר] שלום גאון. כ"ה בסידור ריעג שם, וכן סיים שם וכן מנהג בשתי ישיבות, וכ"ה בסדרם שם. (ט) חייב לברך לגמור את הallel. אבל לא נהגין ה כי ואפיו כאשרם את הallel מברכין לקרות ולא לגמור.

[שיט] (ט) ומוציאין ספר תורה. כן הובא גם במח"ז צר 202. וכן הוא בסדרם שם סי' קצ"ז. (ט) ומוסיף בהעלות כו. עד סוף הסיטמן חסר בסדרם.

[שב] (ט) ומה ראו לקרות בחנוכה חנוכת המזבח. גם זה הובא בסדרם שם, וכן במח"ז שם. (ט) לפי שעשה משה בהר אותו מאה ועשרים יום פעם שלישי ירד בעשרה בתשרי כו. בתחומו הנדרס מבכר תרומה אותן ח' עליה משה בששה בסיוון ועשה ארבעים יום וארבעים ליליה ועוד עשה ארבעים ועוד עשה ארבעים הרוי מאה ועשרים יום ואחת מוצאת שבעים הכתורים נתאפשר להם וכן ביום אל הקב"ה ועשוי לי מקדש וכו' ויעיש בפ' תשא אות ל"א וכן בפ' פקו"ר אות י"א עליה משה להר ג' פעמים ועשה שם מאה ועשרים יום כו'. ועיין בסידר עולם רביה פרק ו' ובהערות הרבה הנדרס מוחזר בער ראנגען שחuir שם בטוב טעם ודעתם בדרכו בקדוש.

במלאה ויעשה בוריות. (ג) אמר ר' שמואל בר נחמני לשלשה חדשים תשרי מרחשות וככלו גמורה מלאכת המשכן, (ד) בתנוחה, בפסקיתה במדרש ותשלם כל המלאכה מאד עמו עמו מחשבותיך (תהלים צ' ב') א"ר [חנינא] בכ"ה בככליו גמורה מלאכת המשכן, ועשה מקופל עד אחד בנים, שהקימו משה וכל זמן שהוא מקופל היו ישראל (ה) מלטלים על משה, לומר על מה לא הוקם מיד, שמא דופי אידע בו, והקב"ה חישב לעיר שמה שנויל יצחק בא' ניטן והוא ומלאך אלא לטלמים אדם עוד אחר משה, (ז) ומעתה הפסיד כסליו שנגמרה בו מלאכה אלא ותשלם, אמר הקב"ה עלי' לשלם לו, והיכן שלם לו, החנוכה בית חסונאי, (ח) וסימן הוא בידינו החנוכה [חננו] בכ"ה בככליו מצאו חנינה. (ט) ולמעלה במדרש שיר החנוכה הבית לדוד, שבע חנוכות החן, (י) החנוכה בריתו של עולם [רכתיין] ויכלו [השטים] (בראשית ב' א') אין ויכלו אלא חנוכה כמה דאתמר ותכל כל עכדרות משכן (שמות ל"ט ל"ב) (יא) [חנוכת משה, דכתיב ויהי ביום כלות משה להרים (כמבר' ז' א')] החנוכה

(ג) אמר ר' שמואל בר נחמני לשלשה חדשים כו' גמורה מלאכת המשכן. תנוחה הנדרט טכבר פקווי אותן יא. (ד) בתנוחה בפסקיתה במדרש ותשלם כל המלאכה. החנין בתנוחה מוסב למלחה אל דברי רשב"נ. והchein בפסקיתה במדרש ותשלם כל המלאכה מוסב למיטה למאמר של ר' חנינא והוא בפסקיתה רבתוי פ"ז פסקא ותשלם כל המלאכה. והובא בילוקט מילו רמז קפ"ז בשם פסיקתה רבתוי ובפרדים שם סי' קצ"ח הגי' בתנוחה ובפסקיתה ותשלם כל המלאכה ומלה "במדרש" ליהת ובתנוחה שם פ' פקווי הוא בסוגנון אחר ופה הובא כלשון הפסיקתה רבתוי. ובמבחן לפסיקתה דרב"כ סי' ז' אותן ט' הבהיר דברי הפרדים שהביא הפסיקתה וכoon לפסיקתה רבתוי. וגם הבהיר שם במבחן סי' ז' אותן י"ז רביינו אהרן הכהן בספריו ארחות חיים ה' קריית ס' איתות נ"ט הביא ובפסקיתה איתא במדרש ותשלם כל המלאכה אר"ח בכ"ה בככלו גמורה מלאכת המשכן כו' והוא ברבותי פ"ז וכן הובא באבורהם סדר החנוכה, וכן הריא"ז באלאטסי (טילה סוף פ"ג סי' ג') הביא גם כן כמו שתבאתי שם איתות י"ט ע"ש ט' מלטלים. וכן במאמר שלאהרו ולא לטלמים אדם עוד אחר משה. בפרדס טלטדים ואח"כ הובא ולא ליגלע עוד אדם אחר משה. ובפסקתה רבתוי שם הגי' מלמלאין על משה ואח"כ גיב' שם לא ליטלים אדם אחר משה והרב בעל פאר עין הביא בזרע אפרים כתוב טלטמים ומלה זו לא מעכית, בעריכים וענינה טליין ומתרלניים וכברבה שמות פ"ב איתא היו מליצין ובתנוחה והיו לנכני הדור מדורנים ומתרהוריין ע"ל וראייתו שבעריך השלים ערך למלה הביא מאמר הפסיקתה רבתוי וכותב שהוא מלשון סורי למלה (מורטעלן) ועיין גם בערך מלטם שכותב אויל צ"ל מממלון. (ו) בחורש שנולד יצחק באחד בנים. "באחד בנים" אינו מוסב על יום יום שנולד יצחק כי יצחק נולד בחורש ניסן בט"ו בו כמו שרובא בתנוחה בא סי' ט' רק לדעתינו צ"ל באחד בנים הוקם או וחוקם באחד בנים לכן מוסב למיטה. (ז) ומעתה הפסיד כסליו כו'. הוא לשון פסיקתה רבתוי שם ולפנינו הגי' ומעתה הפסיד כסליו שנגמרה מלאכה בה לאו מהו ותשלם אמר הקב"ה עלי' לשלם לה מה שלם לו הקב"ה החנוכה בית חסונאי ויהה העיר הרוב בעל מאייר עין וגפעי דלא כתוב ותשלם גבי מלאכת המשכן נקייט לה הכא בהאי ליישנא לטפי שדרשו בן להלן גבי שלמה ואשגרות לישנא הוא. ט) וסימן הוא בידינו כו'. לא הובא ברבותי, ובמה"ז צד 203 הגי' וסימן הוא בידינו החנוכה חנו בכ"ה בכלה בכ"ה חנוכה ד"א חנוכה חן בכ"ה בכלה בככליו מצאו חנוכת טצאו חנינה. (ט) ולמעלה במדרש שיר החנוכה לדור כו'. כוון בזה לפסיקתה רבתוי פ"ב סוף פסקא מומור שיר החנוכה לדור והכוונה "למעלה" בפסקא שלפנינו. (ו) החנוכת בריתו של עולם כו'. בפרדס הלשון מושבש שבעה חנוכת החנוכת בריתו של עולם, החנוכת הבית לדוד אל החנוכה. והchein שם המיל סימן כוכב להווות כי בלתי מוכן אבל יש לחקן שם כמו שהוא לפנינו. ט) [חנוכת משה דכתיב ויהי ביום כלות משה להרים]. הוספה כי כמו שהוא לנכון בפסקיתה רבתוי שם וגם הובא בפרדס שם ובמה"ז.

המזכרת, זאת חנוכת המזבח (שם ז' פ"ד). חנוכת בית ראשון מוטר שיר חנוכת הבית לדוד (תהלים ל' א') חנוכת בית שני וחנוכת בית חומת ירושלים וזה של עכשו של בית חמיטונאי. וחנוכת העולם שאף היא יש בה נורות כטא דעתך והיה [אור] הלגנה כאור החמתה וגנו (ישע"י ל' כ"ז) ונמצאת אתה אומר הושו כל חנוכות זו זו, (יב) וחנוכת שלנו רמו ורושם לשיל המדבר (לכל אותה) [לכך נאותה] פרשה שללה, להיות קורין בחוכה: (יג) ומזכירין של חנוכה במוסך, בין בשבת בין בראש חודש מאן טעמא יום הוא שנחחיב בארכע תפלוות:

[שבא] (א) בשבת מוצאי איין שתי תורות, לפי שאין גולליין ספר תורה ב齊יבור, מפני כבוד הציבור, וקורין שבעה (פרשיות) [בפרשת] היום, ומפטיר קורא אחד מן הנשיים, يوم ראשון יקרא בנהשותן, ויום שני יקרא בתנתאל, יום שלישי יקרא באליאב, וכן כולם, ומפטיר ברני ושמתי. ואם באו שתי שבתות בחנוכה, ראשונה מפטירין בנות דוכיריה, (ב) שנייה בנות שלטה. (ג) וראש חדש טבת שלח להיות בחוות בחויל, מוצאיין שתי תורות, וקורין שלשה בשל ראש חדש, ואחד בשל חנוכה, (ד) ואם חל ראש חדש טבת להיות בשבת, התדריך קודם, מוצאיין שלוש תורות, וקורין ששה בעניינו של יום, והשביעי ובראשי חדשיכם, ומפטיר קורא בחנוכה ובנובאות זכריה.

(ג) וחנוכת שלנו רמו ורושם לשיל המדבר [לכך נאותה] פרשה שללה להיות קורין בחוכה. בצל, והטבים הזה לא הובא בפסיקתא רבתי שם, וכפירות הלשון משובש רמו ורושם לשם דבר לכך באותה הפרשה שללה להיות קורין בתוכה. וחותיג המועל ס"י כוכב להורות כי בלתי מובן שיש לתקן שם רמו. ורושם לשם דבר, לכך נאותה הפרשה שללה. (ג) ומזכירין של חנוכה במוסף בין בשבת בין ברכיה. מיט יום הוא שנחחיב בארכע תפלוות. הוא לשון ריש גאנן בסידורו ליע ע"א ובמחוזו שם סיימ"ה כי אסיק בכמה מדליקין והכונה שבת כ"ד ע"א וטירש"י של חנוכה במוספין בתפלת מוספן בשבת ור"ח שבתוק ימי חנוכה מהו להזכיר על הניטים בהוראה: בארכע תפלוות, ערבית ושורית ומוסף ומונחת.

[שבא] (ה) בשבת מוצאיין שתי תורות. הובא ג"כ בסדרם שם וכמחוזו וכן הוא בס' הסדרדים אבל בכ"י ב' נמצוא רק עד המלות מפני כבוד הציבור ומכאן ואילך חסר כל המאמר ומתחילה למח קורין פ' שקלים בריח [ס"י שכיה] ואין ספק שנשמט דף שלם. (ג) שנייה בנות שלמה. במוחיו צד 203 ס"ים על שם וויש [גנו] את המנורות חמש [ס"י א' ד' מ"ח ומ"ט]. (ג) ור' י"ח טבת שללה להיות בחויל. מגילה כ"ט ע"ב. (ד) ואם חל ר'ח טבת להיות בשבת. בסדרם שם ס"י ק"ח הובא בטיעות בחללה ר'ח טבת שללה להיות בשבת. ואוח"כ הובא ואם חל ר'ח טבת להיות בחויל והמורל בראותו כי הסיום דהא לא קרי מפטיר בשל ר'ח דינמא הפטורה דיריה זה לא שייך על נואם חל ר'ח טבת להיות בחויל הסיגר כל המאמר כלאו מיותר הוא, ובאמת יש להפוך המאמר בחללה ואם חל ר'ח טבת להיות בחויל ואוח"כ אם חל ר'ח טבת להיות בשבת ועל זה שירק הסיום דהא לא קרי מפטיר בשל ר'ח כו, ויש לתקן שם כתו שהוא לבדור גם אחר ובנובאות זכריה נמצוא שם בסדרם מלת "השימים" והמורל בראותו כי בלתי מובן הסיגור המלאה ובאמת ציל והשמות כסאי בטלה דהא לא קרי מפטיר בשל ר'ח דינמא הפטורה דיריה. ובשבילי הלקט השלם ס"י ק"ץ הביא ז"ל ר'ח טבת שללה להיות בשבת ההפטורה דchanoca אמרין שהיא בא לפරקים ולא אטירין דרייח שהוא תדריך וכן כתוב גם דכיבינו שלמה זצ"ל, וכן מצאיינו כתוב ר'ח טבת שללה להיות בשבת אטור מורי שפטירין ברני ושמתי דאמירין פרטומי ניסא עירף וכן נשיב ר' יהודאי גאן וממצאיינו שפטירין ס"י כ"א הובא כל המאמר מהסדור שלפנינו ומהחיל ואם חל ר'ח טבת להיות בחויל מוצאיין ב' תורות וקורין ג' בשל ר'ח אחר של חנוכה. ואחר זה חסר שם וואם חל ר'ח טבת להיות בשבת התדריך קודם מוצאיין ג' תורות וקורין ג' בעניינו של יום והשביעי ובראשי חדשיכם ומפטיר קורא בחנוכה בנובאות זכריה רני ושמתי וחותמי כסאי בטלה" ואוח"כ הובא לבנון דהא לא קרי מפטיר בטעו שהוא לפניו.

[רני ושותה], והשטים כסאי בטלה, דהא לא קרי מפטיר בראש חדש דילמא הפטירה דיליה. (ה) ונempt סופרים גרטין שפטירין בשל ראש חדש, אבל לא נהנו העם כן: (ו) ושותה שנחלקו במנגנא שני גודלי הדור ר' יצחק בר' יהודה ור' שמואל בר' דור הולי, ר' יצחק ציהה להפטיר ברני ושותה, ור' שמואל העיד מפני אביו שאמר לו שפטירין בשל ראש חדש (ז) וקיימו את עדותו, וכמדומה שחולקין אין בראש חדש אדר שלל להיות בשבת, (ח) ואנן נהגין [להפטיר] ביהדות.

[שבב] (א) ראש חד של אדר שלל להיות בשבת מפקי שלוש תורות, קרו שיתה בענינה דיומא, וחד קרי ובראשי חדשיכם, ופטיר קרי בכى תשא. ופטיר ביהדות, וכי אייקלע האי שבתא בכى תשא עצמה, קרי שיתה בכى תשא וחד קרי בראש חדשיכם, ופטיר קרי הדור בכى תשא עד ועשית, לשם השקלים, (ב) דתנייא חל להיות בכى תשא עצמה קוריין אותה וכופלן אותה, (ג) ואם אינה ראש חדש ליפקי שתי תורות וקרו שבעה בכى תשא, עד אתה צוזה, ופטיר הדור לדישא, וקרו עד ועשית בתורה שנייה, לפי שאין גולין ספר תורה ביצבור. בשינוי שהוא שטני באדר, מוציאין שתי תורות, וקרי באחת עניינו של יום, והשנייה בכى תשא שלש מקראות זכר אשר עשה לך עטלק, ופטיר בנוכחות שמואל פקדתי, כשלישיות שהוא חמשה עשר באדר מפסיקין. רבכויות שהוא עשרים ושנים באדר מוציאין ב' תורות, באחת קוריין שבעה בענינו של יום ובאחת קורא מפטיר פרשת פרה אדומה כולה עד תטמא עד הערב, (ד) ומעשה באדר שפנק במים חיים אל כל', והחיזרו רבינו

(ס) ובempt סופרים גרטין שפטירין בשל ר'יה. הוא במפטיר ס'יב וכפרדים שם וכן בט' כ"א הובא בפסקת סנהדרין גרטין שפטירין בשל ר'יה, אין ספק שת' בחוב לפניו המעתיק במפטיר שהוא ר'ית בתempt סנהדרין ובאמת הכהונה במפט' סופרים. (ו) ושותה שנחלקו במנגנא שני גודלי הדור ר' יצחק בר' יהודה ור' שמואל בר' דור הולי וכו'. כ"ה גם בפרדים שם בט' קצ'ח ובט' כ"א ובמחי' צד 208 ובעל שבלי הלקט השלט סי' ק"צ (דף ע"ד סע"א) חביא ובטעש החגאים מצאתי במנגנא נחלקו שני גודלי הדור וכו', והוא האמור שלפנינו. (ז) וכיימו את עדותו וכמדומה שחולקין אין בר'יה אדר שלל להיות בשבת. בפרדים סי' כ"א איתא לך וקיטו עדותו וחולקין. והציג המול נקודת המפסקת ואח"כ הובא בשל ר'יה אדר שלל להיות בשבת מוציאין ב' ספרי תורה. וכל קורא יוראה כי אין מובן כלל לטלה וחולקין רק הוא מסוכם למטה וחולקין בשל ר'יה אדר שלל להיות בשבת ואח"כ חסר וכייל "ראש החדש אדר שלל להיות בשבת" מוציאין ג' ספרי תורות והוא האמור כההילת סי' שכ'ב לפנינו בסדור. (ס) ואנן נהגין [להפטיר] ביהדות. אחר הסיום הזה נמצא במח' צד 208 חוספה ורשות ת' (ר'ל חוספות) שאלו מymi רב יהודה גאנן ר'יה בטבת שלל להיות בשבת הייך מפטירין, וכן באדר בשל חנוכה, וכן עמא דבר וטעמא דתדרור קודם, א"כ ציריך למיקרי בספר תורה בר'יה קודם ואח"כ בשל חנוכה, ופטיר למאי דסליק מיניה.

[שבב] (ט) ר'יה אדר שלל להיות בשבת. עיין מגילה כ"ט ע"ב ודף ל' ע"א והובא גם במח' צד 208. וכן בסדרים ותסר בכ"י ב'. (ז) דתנייא וכו'. שם ל' ע"א. (ט) ואם אינה ראש חדש ליפקי שתי תורות וכו'. כ"ה גם בס' החדרים ובכ"י ב' חסר כל זה אבל במח' ג' אחרה ואילו אייקלע ראש חדש אדר בשבת קוריין פרשת שקלים בשבת שקדום ראש חדש, ומוציאין שתי תורות וקורין שבעה בענינה דיומא ופטיר קרי כי תשא עד ועשית, ואילו אייקלע שבת שלפני ראש חדש בכוי תשא קוריין ז' עד אתה צוזה, ופטיר חורן וקורא טבי תשא עד ועשית, ואח"כ מתחיל: בשינוי שהוא שמיי באדר וכו' כמו שהוא לפנינו. (ז) ומעש באחד וכו'. במח' צד 204 נמציא אחר זה החוספה ורשות ת' זול' ומעש בחוץ אחד שקרוא בפרשת פרה אדומה ופטק להבר הגר בתוכם, וגלל ספר תורה וישב לו במקומו ותקפיד רב' על הדבר ואמר שלא

עליו השלם, והוקין לחזרו ולבור תחילה וסופ, ולגמור כל הפרשה כולה, (ה) ומןตร ביהוקאל בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם:

[שכג] וארבעה ימים הם שראש חדש הסטרך לנין בא בתוכם, עיקרו של ראש חדש, הדינו יומא בתרא, שנכו המוקף קרב והשייר מיוחד לו להידשו של יום, ולעולם לא יבא אותו יום אלא (כך) [CARD] ימים הללו (א) וסימן זכריו יש לכל אחת מאותיות זכריו [סימן להפסקות] ל'י'ז סימן זכריו לביית סימן ב' לדלח סימן ד' ל'ז סימן זכריו, אבל איןיה לא [חזי] גביה (ב) כי היכי דלא ליתוי סימן ב' ב' זכריו. חל להיות ליום שני של ר'ח' אדר בשכת מפסיקין בחמsha עשר, חל להיות בשני טפסיקין בששי, חל להיות ברבעי טפסיקין ברבעי, חל להיות בששי טפסיקין פעמים, בשני חדש, ובששה עשר. זכריו, חל להיות يوم שני של ראש חדש אדר (להיות) בשכת, קורין בו פרשת שקלים, ובשבת הבאה פרשת זכור טהור לפורים שבאתה אחריה בערב שבת, והיינו כרב וכשבת של אחר הפורים שהוא ט' בادر מפסיקין, והיינו זכריו, שעדרין יש שתי שבנות באדר, באחת קורין בפורה אדומה, ובאתה פרשת החדש, שמתחרת לאותה השבת ינא חדש ניסן ביום ראשון. כי זה כמו ששנינו חל להיות בתוך השבת מקידין לשער, ומפסיקין לשכת הבאה שהוא ו' לחדר, היינו ב' שעדרין יש פנאי לפרש זכור שבת שנייה של אדר שהפורים לאחריה יום ראשון, ושבת שלישית שהוא סמוכה לפורים מאוחרה, קורין פרשת פורה אדומה, וברביעית החדש שרראש חדש אדר ב' קדמו פרשת שקלים בשכת שלפניו וטפסיקין לשכת הבאה שהוא ד' לחדר היינו ד', שעדרין יש מקום לפרש זכור שבת שנייה של אדר שהפורים באן אחריה נ' ימים ובשלישית פורה אדומה ונרביעית החדש [שניהם] לאחריה כב' ביום ה' [הינו ד']. וכייר' כshall [יום שני של] ראש חדש אדר ביום ו' שהוא ערבית שבת קורין פרשת שקלים בשכת שלפניו כרב, ומפסיקין שתי הפסיקות באדר בכ' זכריו, מפסיקין בשכת ראשונה שהוא ב' לחדר, שכן פרשת זכור יש לה פנאי בשכת שנייה של אדר שהפורים בא אחריה יום ה', ושוב מפסיקין שבת שלישית שלآخر פורים שהוא י' לחדר היינו ו', מפני שיש לפרש אדומה [שבת] רביעית של אדר, והחדש קורין שבת חמישית שבו ביום חל להיות ראש חדש ניסן [וטפטריון מה אפר ה' בראשון באחד לחדר היינו זכריו] והזהר בסימני הלו שלhalbות קבועות הן:

[שבד] (א) ויש שנותנן בפרשיות אלו, ובהפסיקות שלהם סימן אחר, וכן הוא:

אמרנו אלא רמו בעלמא, וחזרו ובריך תחילת וסופ ותחילה בראש הפרשה וגמרו כל הפרשה כולה עד חטמא עד הערב כך מצאתי בחשיבות הגאנונים ע"ב. ובפרק ס"י כ"א איתא ומעשה שפק בימים היה אל כל' ואחר זה הובא שם ותביבורים הרי הן קודש ותנן הקירוש והעריך, והציג המיל על והביבורים הרי הן קודש ס"י וכוכב להורות כי בלתי טובן ואין שיבוכות למאמר שהחbill בו. אמנם נראה כי בקובץ שח' לפני מסדר הפרדים חסר דף שלם, כי אחר ביטים היה אל כל' חסר כל המתאר והחזירו ריבינו ע"ה עד והביברים הרי הן קודש שהוא בסדרו באמצעות ס"י שכ'ת. (ט) ומןตร ביהוקאל. זה שיר למללה לפני ומעשה באחד.

[שכג] (ט) וסימן זכריו. עין רשי מגילה ל' רע'ב. (ט) כי היכי דלא ליתוי סימן זכריו. במחיזי כי היכי דלא ליתוי פסח בכדי'.

[שבד] (ט) ויש שנותנן בפרשיות אלו ובפסיקות שלהם סימן אחר. הובא גם בס' פרדרים אבל בכ' בחר גם זה עין לעיל ס"י שכ'א הערת א' וכן נמצוא במחיזי צר 205.

ב"ד כהלה, בערב שבת בכוסות, בשבת בנותיהם. (ב) [פי] ב"ד, שאם חל ראש חדש בשבת, (ג) [או] ברבייעי בשבת עוזין כהלה זו, (ד) היא שנייה חל להיות בשבת מקידמין לשער ומטפסיקן לשכת הבהא, ובשנייה זכור, ובשלישית פורה אודומה, ורביעית החדש, בחמשית חווין לכדרן, (ה) לסדר (הפסוקות) [הפטורות] כר' יומט: (ו) בערב שבת בכוסות, כשליל יום שני של ראש חדש בערב שבת, וקרין (ז) מסרגין את השבות, ומטפסיקן שתי פעמים, שטקדימין בשבת שעברה, וקרין בפרשת שקליםים, ומטפסיקן לשכת הבהא; ובשנייה להפסקה קורין פרשת זכור: כארבע כוסות של פסח, בין ראשון לשני מפסיק ושוגה כמה שירצה, ובין שני לשליישי מפסיק ואוכל ושוגה כל צרכו, אבל בין שלישי לרבייעי אין רשי להפטיק ולשנות יותר מכבסו, (ח) שכן שניינו בין הcoins הללו אם רצה לשחות ישתה, בין שלישי לרבייעי לא ישתה, אף כאן בין שקליםים לזכור מפסיק, בין זכור לפורה מפסיק, בין פורה והחדש אין מפסיק: (ט) בשבת בנותיהם, אם חל להיות ראש חדש בשבת, קורא פרשת שקליםים, בשנייה זכור, ומטפסיקן לשכת הבהא, ברבייעית פורה אודומה, בחמשית החדש הזה, נמצאת הפסקה המוצעת בנותיהם. וכך הוא סדרן של פרשיות הללו ומסורת שלهن:

[שבה] (א) **למה** קורין פרשת שקליםים בראש חדש אדר, שזמנן שקליםים בראש החדש הוא, (ב) כמו שניינו באחד בראש משמיעים על שקליםים, ועל הכלאים, (ג) **כדי שיביאו שקליםיהם באחד בנים**: (ד) אמר ר' שטואל כתיב וזה בחודש הראשון

(ז) פ"ז. והוא הפירוש על הפסיטן והוספה מלאת "פי". (ג) או ברבייעי בשבת. בכ"ז שלפנינו (כ"ז פארטמא) וכן בהתקה מן ה"כ"י הוה מטפרמא הנמצא ביד הרוב החוקר הר"א עופשטיין אחר הטעים שאם חל ראש חדש בשבת מתחילה אבל בכונפייא של אותה העיר כשחם בגודלה כי אשר אין שיוכות כלל לאין רק ה"כ"י נלקה בחסר ומצאיו לנוכח בס' הסדרים ובמה"ה אחר המלות שאם חל ראש חדש בשבת חסר דף שלם מתחילה או ברבייעי בשבת וחסר עד אמצע סי' שכ"ז שאין זכר למנגה ולאחר זה נמצאים המלות אלא בכינופיא של אותה העיר (ע"ז סי' שכ"ז הערכה ב'). והוספה את החסר בפניהם הספר. (ד) היא שניינו חל להיות בשבת. משנה מגילה כ"ט ע"א. (ט) לסדר הפסוקות בר' ירמיה. צ"ל לסדר הפטורות, שם ל' ע"ב רב' יומט אמר לסדר הפטורות ע"ש בפירושו. (ו) בערב שבת בכוסות. עתה מפרש את הפסיטן הזה. ומצתאי בירושלמי מגילה פ"ג ח' [דף ע"ד ע"ב] א"ר לוי סימנהון דאולין פרשטה בין הcoins הללו אם רצה לשחות ישתה בין שלישי לרבייעי לא ישתה. (ז) מסרגין את השבות, מגילה ל' ע"א ועוד ע"ש בפירוש"י ד"ה מסרגין. (ט) שכן שניינו בין הcoins כו. משנה פסחים קי"ז סע'ב. (ע) בשבת בנותיהם. וזה הוא הפירוש על הפסיטן שהביא.

[שבה] (ט) ולמה קורין פרשת שקליםים בראש חדש אדר שזמנן שקליםים בר' ח' הוא. בס' הסדרים נלקה הפסיטן הזה בחסר עד ובפניהם אין קיצבתה. וכל' ספק ה"כ"י שתיה' לפני המתיק מטוושטש ולא העתיק בשלמותו, והבאתי בפניהם כמו שהוא במתה"ה ובכ"ז ב' מהסדר אחר שחסר הרcta, עיין לעיל סי' שכ"א הערכה א', מתחילה כאן ולמה קורין פרשת שקליםים בראש חדש אדר. אבל אחר המלות באחד בראש משמיעים על שקליםים נמצא מאגר גדול החסר במחה"ז והוספה בפניהם מן כדי שיביאו שקליםים עד ומתול אני עונתויהם. (ט) כמו שניינו באחד בראש משמיעים על שקליםים ועל הכלאים. משנה הרשותה במתם' שקליםים. (ג) כדי שיביאו שקליםיהם באחד בנים. גמורא שם ולמה באחד באדר כדי שיביאו ישראל את שקליםיהם בעונתן, ופייש"י בעונתן בזמן קודם ר'ח ניסן, וכן לתקן לנוינו כדי שיביאו שקליםיהם בעונתן ותיתרתם תרומות הלשכה מן החרשה בזמנה באחד בנים כמו שהוא בגמרא שם ועייש בפירוש"י, או צ"ל כדי שיביאו שקליםיהם באחד באדר. (ט) א"ר שטואל. בגמרא שם

בשנה השניה באחד לחדר חוקם המשכן (שמות ט' י"ז), (ה) ושנו חכמים בכוריותא ביום שהוקם המשכן [בו ביום] נתרמה התרומה, שנאמר זאת עלות חדש בחדרו [לחדרי השנה] (במדבר כ"ח י"ד), (ו) חדש חדש להביה קרבן מתורתה חדשה, (ז) יכול בכל חדש וחדר, ת"ל בחדרו, בחדר אחד ולא בכל חדש, יכול באיזה חדש שירצה, נאמר כאן לחדרי השנה, (ח) ונאמר להלן החדש הזה, מה להלן אין מונין אלא מונין, אף חדש וחדר, ת"ל בחדרו, בחדר אחד ולא בכל חדש, יכול באיזה חדש שירצה, נאמר כאן לחדרי השנה, (ח) ונאמר להלן החדש הזה, מה להלן אין מונין אלא מונין, אף חדש האמור כאן אין מונין אלא מונין, (ט) ועוד פירושו במסכת סופרים (י) ופסקיתא למה באדר גלי וודוע לפני הקב"ה שהיה עתיד המן לשקלול על ישראל, לפיקד הקדמים רפואה, שקלי ישראל לשקלוי המן, ולפיקד זכר לשקלם קורין פרשת שקלים לשבת הסטוק לאיש חדש אדר מלפניו. וכן פרשת פרה אדומה ופרשת החדש בשכת הסתומות לאיש חדש ניסן, (יא) פרה אדומה מפני מה, שהיא טהרתן של ישראל, פרשת החדש לפרש פרה שהרי בשני בנין עשו פרה אדומה, (יב) מצינו שתקדמים פרשת החדש לפרש פרה שהיא טהרתן לכל חדשים ורגלים, ובדין היא שמצוינו בסדר עולם, אלא לפני שהיא טהרתן של ישראל הקדימותו. (יג) מצינו במנילת ירושלמי למה קורין מועדות בכל זמן וזמן מעניינו של יום, שנאמר וידבר משה את טועדי ה' אל בני ישראל (ויקרא כג' מ"ד) שאין תלמוד לומר וידבר שנאו יודעין שימושה אמר לישראל, ומה תלמוד לומר וידבר, לומר לך שימושה תיקן לישראל שיהיו דורשין בכל יום מעניינו של יום כדי שישטמו העם. ושיהיו דורשין מעניינו של פרק ופרק, ואף על פי שבטלו שקלים ופרה אדומה וקרבן, הרוי נאמר קחה לי עגלת משולשת וג' (בראשית ט' י"ט), אמר ליה הקב"ה לאברהם כבר תקنتיהם לישראל סדר קרבנות, כל זמן שקורין בהן מעלה אני עליהן כאלו מקריבין קרבן לפני ומוחל אני עונותיהם]. (יד) אבל בזמן הזה אין נהגין, (טו) שכך שניינו שקלים

אי' שמאול בר רב יצחק ע"ש. (ט) ושנו חכמים בכוריותא. גמרא שם. (ו) חדש חדש להביה קרבן מתרומה חדרת. זה ליהא שם. (ז) יכול בכל חדש וחדר. גמרא שם. (ט) ונאמר להלן החדש הזה. בוגרואנו ונאמר להלן החדש פירושו נאמר להלן לחדרי ראשון הוא לכט לחדרי השנה. (ט) ועוד פירושו במסכת סופרים. הוא פכ"א, ושם הג' ולבما באחר שחויה גלי יודיע לאכני מי שאמר והיה העולם ע"ז המן עתיד לשקלול על ישראל לפיקד הקדמים אמר משה שיחיו שקלי ישראל קודמין להמן, וכן נמצאה המתאמր בוגרואן מגילה י"ג סעיף אמר ריש לקיים גלי וירען לפנוי מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקלול שקלים על ישראל לפיקד הקדמים שקליתון לשקל�ו ובירושלמי מגילה פ"ג ה"ה (דף ע"ד סע"א) ר' לוי בשם רשכ"ל צפה הקב"ה שהמן חרש עתיד לשקלול כספו על ישראל אמר מוטב שיקודם כספו של בני לכטפו של אותו הרשע לפיקד מקדימים וקורין בפרשׂת שקלים. (יל) פרה אדומה מפני מה שהיא טהרתן של ישראל. רשי מגילה כת' ע"א הביא וז"ל בברייתת החדש הזה לבם, שם פרשת הפסח ובש"ס ירושלמי גרשין אי' חמא בדין הוא שתקדום החודש לפרשׂת פרה, שהרי באחר בנין הוקם המשכן ובשני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימותו, שהיא טהרתן של ישראל. הוא בירושלמי מגילה פ"ג ה"ז (דף ע"ד ע"ב) ולפנינו רבי לוי בשם ר' חמא באדר חניתה. (יב) כמו שמצוינו בסדר עולם. הוא בסדר עולם ובבה סוף פ"ז. (יג) מצינו במגילת ירושלמי. יש לתקן מצינו במגילת ירושלמי והוא בירושלמי מגילה פ"ד ה"א (דף ע"ה ע"א) ושם מבוא רק משה התקין את ישראל שיחו קורין בתורה בשבותות ובימים טובים וכראשי חדשים ובחולו של מועד שנאמר וידבר משה את מועד ה' אל בני ישראל. (יג) אבל בזמן הזה אין נהגין. מכאן ואילך הוא גם במחוז' וכי' בכ"ב. (טו) שכך שניינו שקלים ובכורים כו'. שקלים פ"ח משנה אחרונה.

וביכורין אין נהגין אלא בפני הבית, (טו) דכתיב ולקחת את כסף הכהנופרים (שמות ל' ט"ז), בזמן אهل מועד נהגין. (יז) וא"ר אלעוז בזמן שבית המקדש קיים אדם שוקל שקליםיו ומחכפר לו, מפלל שאין שוקלין אלא בזמן שבית המקדש קיים, ואם שקל בזמן זה כיוון שקרה עליו שם השקלים חפסו את קדושתו, ואין להם פדיון, ואני יכול ליתנו לעניים, (יח) שכך שנינו שקליםים וביכורים הרוי זה קודש, (יט) ותנן הקדיש והעריך והחרים, בהמה עתקה, פרות נסות וכליים ירכבו, מעות וכל מטבח يولיכם לים המלה. (כ) ובכורים אין קצבה, וכל מה שיבקש כל אחד ליתן יתן, מפני שהוא צדקה, וצדקה כל אחד ואחד לפה עין שלו הוא נותן, (כא) וזה שאמרו חכמים מקידרין ליום המכינה, (קורין) [נוובין] בו ביום ומחלקין מעות בו ביום, לא בשכילה שקליםים, אלא צדקה בכללם, משום שנאמר מתנות לאבוניהם (אסתר ט' כ"ב): ולמה קורין זכור קודם קודם הפורים, כדי להקדים זכירה לעשייה, ותחא פרשת זכור טומאה לפרשת שקליםים ולטפלת המן, ומניין שצרכינן אנו לקורתה, (כב) שכך אמרו חכמים זכור את אשר עשה גוגו (דברים כ"ה י"ז) יכול לבב, כשהוא אומר לא תשכח (שם י"ט), הרוי שכחת הלב אמרו, הא מה אני מקיים זכור, בפה: ולמה קורין בשלישית פרשת פרה אדומה, (כג) שכך אמרו חכמים שוואlein ודורשין בהלכות הפטוח קורם לפסח שלשים יום, וטמא מטה לא היה עושה פסח עד שיזה ויטהר, לפיכך קורין פרה אדומה בשלישית שהיא הלכות טהרה, והזאה מטומאה לטהרה, ותמכה ילמדו ישראל לטהר עצם לפני הפסח, (כד) כדי שייעשו פסחים בטהרה: ולמה ברכיבית החדש הזה, משום שענינו של יום הו. (כה) ר' לוי בשם ר' חמאת בר חנינא אמר בדין הו שחתקודם פרשת החידש לפרק אדומה, שבאחד בנין הוקם המשכן, ובשני לו נשרפה הפהה, ולמה פרה קודמת, שהיא טהורתם של ישראל, (כו) דתניתא ובגבלתם לא תנעו (ויקרא י"א ח') ברגל, שכן ישראל חייכם לטהר עצמן ברגל:

[שבוכו] (א) מעשה בא לפני רבוי שעשכה החזון וקרא ארבעה בפרשת החדש שבא בחנוכה, כמו שריגליין לקרות בשאר ראשי חדשים ארבעה, ואמר רבוי אם לא הותה ספר תורה של חנוכה מוצא מן הארון לא היה צריך לקרות חמסה בחנוכה,

(טו) דכתיב ולקחת גוגו בזמנ אוhole מועד נהגין. הטעים הזה ליתא שם. (יז) וא"ר אלעוז בזמן שבית המקדש קיים כי. ביב ט' ע"א. (יז) שכך שנינו שקליםים וביכורים הרוי זה קודש. משנה סוף שקליםים. (יט) ונחן הקדיש והעריך והחרים כי. יומא ס"ו ע"א ויש לתוך ותניא. (כ) ובכורים אין קצבה. כ"ה במח"י, ומכאן ואילך נמצוא גם בס' הסדרים ושם הג' אין קפיא. ובסדרם ס"כ"א ובמצוות פורים אין קצבה. (כט) וזה שאמרו חכמים. מגילה ד' עיב ותקנתו גובין בו בימים. וגם במח"ו בטעות וקורין בו ביום. (ככ) שכך אמרו חכמים. מגילה י"ח ע"א. (ככ) אמרו חכמים שוואlein ודורשין. פסחים וע"א. (כד) כדי שייעשו פסחים בטהרה. זיל רישי מגילה כ"ט ע"א פרה אדומה להזהיר ישראל לטהר שייעשו פסחים בטהרה. (ככ) ר' לוי בשם ר' חמאת בר חנינא אמר כי. הוא לשון היירושלמי מגילה פ"ג ה"ו (דף ע"ד ע"ב) ורש"י מגילה שם הביא את זה בשם ש"ס ירושלמי עיין לעיל הערתא י"א. ובסדרם סוף ס"י כ"א איתא תנינן ר' לוי בר חנינא אמר. (כו) דתניתא ובגבלתם לא תנעו ברגל. ר' ח' ט"ז ע"ב, עד כאן נמצוא בכ"י ומכאן ואילך חסר ומחול גור אריה מעשה בא על ידו שהוא בסוף ס"י שכ"ז.

[שבוכו] (ט) מעשה בא לפני רבוי כי. הובא בסדרם ס"י כ"ב ושם מעשה בא לפני חסר מלת "רבבי" וצ"ל לפני רב. והרב בעל שלבי הלקט השלם ס"י ק"ץ הביא מצחתי בשם רבינו שלמה וזיל מעשה בא לפני רבוי כי כל המאמר כמו שהוא בסדרם וכן הובא במח"ו צר 206

(ב) דהא אמרין הילכתא אין משגיחין בחנוכה ופורים כל עיקר, כלומר אם לא קרא כל עיקר בפרשת חנוכה ופורים אין לחויש, אבל עכשוו שהוציא שתי ספרי תורת מושום פגמו של ספר תורה שני, ציריך להעמיד חמיישי ולקרות בפרשת חנוכה, שלא יאמרו ספר תורה שני פגום הוא, לפיכך החזרה בלא קריה. ואין ציריך לומר שהרביעי עצמו יקרא בשל חנוכה קודם שיתחומי ספר תורה הראשון בפרשת ראש חדש דהוה ליה מדרג בתורה, ואין מדרgin בשני עניינים, אבל הרביעי מהדר שקרה בראש חדש יתחום ווריד, והחמיישי יעלה ויקרא בתורה שנייה, דעתובט שתבטל הא דאמירין בחנוכה ופורים אין פוחתין ואין מוסיפין עליהן, ואל יפגום ספר תורה, ואחר שקרה בתורה, אסור לקרות בו פעמ' שנייה, משום ברכה לנטללה, מלבד הכהן שאחר שריך וקרא עוטר ומברך במקום לו, (ג) דאמר מר אם אין שם לוי קורא כהן:

[שבצ] (א) הילל ביחיד אסור לברך עליו לפניו ולאחריו ביום שאין גומרים בהן את הילל, שאף ב齊יבור אין כי אם מנהג בעלמא, ו齊יבור הוא דעתידי זכר למנהג אכustom, אבל יהודים אין זכר למנהג נהוג בהם, ואפלו עשרה שפירשו מן הצבור הרוי הן יהודים שמתפלליין לעצמן אחורי בית הכנסת מאחר שלא היה באסיפה הכלנית כשנים ושלשה הן לצורך כן, (ב) שאין זכר למנהג, אלא בכינוייא של אותה העיר כשםanganora שלחן (ג) ואפלו לקרותו כלל ברכה אין צריכין: (ד) נור אריה. ומעשה בא על ידו שהלכו להתפלל בבית האבל בראש חדש, ורצו המניין לקרות הילל, והורה הילכה למשעה דאין צריכין, דעשרה שפירשו מן הצבור הרוי הן יהודים:

סדר פורים.

[שבח] (א) בפורים (ב) מתפלל אדם שמונה עשרה, ובחדאה זכר על

ובפרדים שם הוא עד אם אין לוי קורא כהן ואח"כ מתחילה בכל הברכות כולל יצא אחר מברך וכולן יצאו ידי חובתן וזה ליתא בסדור ולא במחוז. (ג) דהא אמרין הילכתא אין משגיחין בחנוכה ופורים כל עיקר. כי"ג גם בס' הסדרים (ובכ"ז) חסר עיין לעל סי' שכ"ה אות כ"ז). וכן הוא במחוז אבל בפרדים סי' כ"ב הגי' דקאמר אין משגיחין בחנוכה ופורים כל עיקר. והוא בגמרא מגילה כי"ב רב יוסף אמר אין משגיחין בראש חדש ורבה אמר אין משגיחין בחנוכה וhilchta אין משגיחין בחנוכה ור' עיר וע"ש בתוס' ד"ה והלכתא. (ה) דאמר מר אם אין שם לוי קורא כהן. גיטין כ"ט ע"ב.

[שבצ] (ה) הילל ביחיד כי. כי"ג גם בס' הסדרים ובכ"ז חסר מאטר גדול. ונמצאו גם במחוז צד 205. וראיתי בפרדים בס"ז ב"ג באמצע הסימן מתחילה ביום שאין גומרים את הילל וחסר ההתחלה [הילל ביחיד אסור לברך עליו ולאחריו] ביום שאין גומרים בהן את הילל כי"ג כמו לפניו בסדור בקצת שינויים קטנים בלבד. (ג) שאין זכר למנהג. עיב הופטה כי חסר לפניו בכ"ז אי' שנאבד דף שלם ונמצא גם בפרדים שם. (ג) ואפלו לקרותו כלל ברכה אין צריכין. בפרדים ס"ים ודומה ביום שאין גומרים בהן את הילל. (ד) "גדור אריה". הוא רבינו יהודה בר' יצחק, נפטר בפאריז בשנת תתקפ"ד בן נ"ח שנה. תשובה מהרש"ל סי' כ"ט וכן בס' הסדרים ס"ים גדור אריה, והסתום ומעשה בא עד סוף הסימן חסר שם ונמצא גם בכ"ז אבל אחר הסימן ובנכלתם לא חגע ברגל שהוא סוף סי' שכ"ה חסר עד "גדור אריה" ומעשה בא כי עד סוף הסימן. ובפרדים שם חסרים המלות "גדור אריה" ונמצא מעשה בא לידו שחלקה להתפלל כמו לפניו עד סוף הסימן.

[שבח] (ה) בפורים מתפלל אדם כי. הוא לשון סדור ריעיג דף ל"ו ע"ב הובא בפרדים סי' ר"ג וכן במחוז צד 207 באיזה שינויים ובפרדים הוא כלשון הסדור שלפנינו. (ג) מתפלל

הניטים, וכברכת המזון מזכיר על הניטים בחוראה, (ג) כדאמר רב ששת בתפללה, מה תפללה בחוראה, אף ברכת המזון בחוראה. (ד) וחיבר אדם לקרות את המגיליה בארכעה עשר בזום וככלילה, דאמר ר' יהושע בן לוי חיבר אדם לקרות את המגיליה כלילה ולשנותה ביום שנאמר אלהי אקרא יומם ולא תענה, ולילה ולא דמייה לי (תהלים כ"ב ג'). (ה) ואמר ר' יהושע בן לוי נשים חייבות במקרא טנילה, דاتفاقם הם היו באותו הנס.

[שבט] (א) והקורא את המגיליה מברך מניח סימנא דרבנן, (ב) על המגיליה, ושעשרה ניטים, ושהחינו (ג) ולאחר קריתו הוא אומר האל הרב את ריבננו, (ד) עד האל המושיע, (ה) ואומר אשר הניא וכו', (ו) ועומד [החzon] ואומר אתה קדוש וסדר קדושה כולה, יתנדל תתקבל, פיטום הקטורת וקדיש, (ז) ואם מוצאי שבת היא, לאחר סיום תפלה לחש אומר קדיש שלם, וקורא את המגיליה, וכשהשלים עומד [החzon] לפני

אדם שמונה עשרה. במחזי בפורים שחוריית ומנוחת מתפלל שמונה עשרה כי והובא שם נוטח של על הניטים וכן הובא הנוטח בסדר ריעג שם ועיין מס' סופרים פ"ב ה"ח ובשאלות פ' ישלח. (כ) כדאמר רב שתת. שבת כ"ד ע"א. (ד) וחיבר אדם כי. טגילה ד' ע"א והובא בסדר ריעג שם. (ט) ואמר ריב"ל נשים חייבות במקרא מגילה. שם שם.

[שבט] (ט) והקורא את המגיליה מברך מניח סימנא דרבנן. בכ"י מס' הסדרים נשמטה הטלה מניח ונמצוא גם בכ"י ב' וכן בסדרם סי' ריעג והטיל' בסדרם דפוס ואירושי הסגיר הטמלות. "רבנן הוא" ובאמת הכוונה היה סימן של רבנן, ובמחזי סי' רמ"ז צד 212 הביא "חילכות פורים ומגילה לריבי היהודי גאון פסוקות וקצובות וקלות" והביא שם ובמגיליה מברך כי' ברכות קודם קרייתו מניח, טקרה מגילה, שעשרה ניטים, שהחינו, וגם בגמר מגילה כי' עיב איתא לפניה מי' מביך רב שתת מקטרז איקלע לכמה ריבי אש' ובריך מניח, פירש"י מניח על מקרא מגילה ושעשרה ניטים ושהחינו. (ט) על המגיליה ושעשרה ניטים ושהחינו הוא הפירוש על הסימן, ובסדרם שם כתוב מפורש: מ' מקרא מגילה, כי' ניטים ח' שהחינו. (ט) ולאחר קריתו הוא אומר האל הרב את ריבננו נזכרה בגמר מגילה כי' ע"ב וכן הובא בסדר ריעג דף ל"ה סוף ע"ב והביא שם והכי אמר ריבננו נתן ראש ישיבת היכי נהיגין במתניתא לומר ברכת הרב את ריבננו וכו' ולא אמרין האל הרב את ריבננו ומובא בהעיטור עשרה הדרבות דף מ"ז ע"ב ועיין בטור או"ח סי' הריצ"ב שהביא כן בשם רב עמרם גאון. ועיין ירושלמי מגילה פ"ד ה"א הלשון ברכות הרב את ריבך והנוקם את נקמתך הוגאלך והמושיעך טכף עיריצ'יך ויעינוגם במס' סופרים פ"ד ה"ה. ובמחזי צד 218 הובא גם פוט טושע ומגן, גם פוט להראכ"ע קוראי מגילה הם ירננו אל אל, גם פוט מרביבנו יצחק מדנפיאר והוא הריצ"א. (ט) עד האל המושיע, בכ"י מס' ברכות כוזה וכל השאר חסר ומתחיל שחריות מתפלל י"ח, ונמצא לנכון גם בס' הסדרים. ובסדרם שם איתא בר' אמר קריית המגיליה ואחר הברכה עומר החzon ואומר אתה קדוש וסדר קדושה כולה קדיש כלול. ואח"כ הובא ואם מוצאי שבת היא כי' כמו לפניו בכ"י א' (כ"י פארמא). (ט) ואומר אשר הניא וכו'. גוטח הפוט הוזח הובא במחזי צד 214 ורשום "זה פוט טושע מיסוד אנשי הכנסת הגודלה". ומוכבר בהגחות טימוניות י' מגילה פ"א, ובעל שבלי הלקט השלמה סי' ר' הביא: מצאתי בשם ריבננו שלמה זכי' יש מקומות שאומרים אחר הברכה פוט שנה בגנון אשר הניא וכו'. וכך תלות קקלר הערת 20 חשב שנחבר בימי הגאנונים. (ו) ועומד החzon. מכאן עד סוף הסימן מובא במחזי צד 218. (ז) ואם מוצאי שבת היא כי' ומתחיל וייחי גועם. בעל שבלי הלקט סי' קצ"ט הביבא וריבננו שלמה זל הורה פורים של להיות במוש"ש מצאתי אומרים והי גועם כי' ע"ש וראיית' בתניא סי' מ' שהביבא פורים של להיות במוש"ש מצאתי בשם ריבננו שלמה שאין אומרים והי גועם, יש לתקון אומרים והי גועם כמו שהוא לנכון בשבי הלקט אשר ממש נבעת המאמה וגם בסדרם שם הובא לנכון ואומר יהיו גועם.

התיבה ומחיל ויהי נעם, ואומר [ואתה] קרווש סדר קדושה, ואינו אומר ובא לציון
בלילה, שאין גאולה בלילה:

[של] (א) בשחרית מתפלל שטונה עשרה, ומזכיר על הניטים בהודאה,
לאחר סיום חפהתו אומר קדיש, (ב) עד דאמירן בעלמא. ואין אומרים הלל בחוצה
לארץ, (ג) ומצויאן ספר תורה בגדרו ורוממו, (ד) וקורין בו שלשה בפרשת ייבא
עמלך, ועודין שאין בפרשة עשרה פסוקים אלא ט' פסוקים ולא יותר, קדיש עד
דאמירן, ואחריה מקרא מגילה, ומחזר ספר תורה לתיבתו (ה) בחלל וכ Hodah, ויש
שמחוירין אותו לטקומו לכבודו קודם, ושוב חור וקורא מגילתו, קורא את המגילה
פוחת בתהלה וסדר קדושה, ובא לציון, קדיש תתקבל:

[שלא] (א) בפורים אין אומרים למגילה, משום דכתיב בה יענק ה' ביום
צורה (תהלים כ' ב'), וצירה בפורים לא מדכינן לפי שנאמר ימי מיטה ישטחה (אסתר
ט' כ' ב'), וכן למשר אין אומרים למגילה, (ב) ואין נופלים על פניהם בתהנונים בשניים,

[של] (ט) שחרית מתפלל גם שטונה עשרה. הובא גם בפודם סי' ר' ב' ובמ"ז צד
218. (ז) עד דאמירן בעלמא, ואין אומרים הלל בחוץ לארץ. בפודם שם עד דאמירן (עליה
שאין אומר בחוצה לארץ) המיל את הפלדים בדרותם ווארשי הסגיר את המלות לפי שאין
לחם מובן אבל באמת ציל עד דאמירן בעלמא (במקום בטעות "עלום") ואח"כ ציל ואין אומר
הלל בחוצה לארץ, כמו שהוא לפניו בסדור ובכ"י ב') ובם הפלדים כתוב שאין אומר הלל
על חנס שבחויצה לארץ. ובמ"ז צד 218 הביא כך סיום חפהתו אומר קדיש עד דאמירן,
ולפייך אין אומרים הלל בפורים לפי שקיורת המגילה עולה לו להלך לדאמר רבא פ' ק' ורמיגlia
[יז' ע"א] קרייתה זו היא הלילא, יש אומרים לו שאין אומרים הלל על נס שבחויצה לארץ
יע"ב ולפנינו בוגרמא רב נחמן אמר. והנה במח"ז שם נמצאו חוספה ורשום ת' והביא בחוספה
ובספר ילמדנו כתוב למה אין אנו אומרים הלל בפורים כו', כל המאמר הוא בפסוקתא רבתי
פ' ב' וען כי מתחיל ילמדנו ריבינו נר של הנוכה לנו יכנחו ילמדנו ואולי ה' לפניוobilמדנו
חאנדר והסיטים שם ובחלמוד בבבלי במגילה הוא ברף ייז' ע"א. (ג) ומצויאן ספר תורה
בגדלו ורוממו. בפודם ובמ"ז שם איתא בגדרה ורוממות, בכ"י ב' בגדרות ורוממות ובם'
הפלדים נאמר רק ומצויאן ספר תורה ואולי הכוונה בגדרו ורוממו על הפסוקים שנחנו
לקרות בשעת החוצאת ספר תורה גדרו לח' אה' וכן רוממו ה' אלחינו והשתחו
לחדרם וריליה רוממו ה' אלהינו והשתחו להר' קדשו ואמרות גדרו נוצר כבר בסוט' סופרים
פייד' הייא ע"ש. (ה) וקורין בו שלשה בפרשת ייבא אל' שאותן טערעה פסוקים בכהכ'ג
אל' ט' פסוקים ולא יותר. בוגרמא מגילה כ"א ע"ב' איתא אין פוחתין טערעה פסוקים בכהכ'ג
וכתבו התוס' ד'ה אין פוחתין ואית' נהרי פרשת עמלך דיליכ' אל' תשעה פסוקים, ייל דשאני
פרשת עמלך דסידרא דיומא הוא כו'. והוא בן בירושלמי מגילה פ' ר' ה'ב' (ע"ה ע"א) לא
יפחתו טערעה פסוקים כי התייב רב' פולפי כו' הרוי פרשת עמלך. אל' שנייא ה'יא שתיא סורה
של יומ. (ט) "בחלל ובחוואה". ליתא בפודם ונמצע גם בכ"י ב' ובם' הפלדים בחסר וכך
וכתבו התוס' בפ' ב' ובם' הפלדים וגמ' במח"ז צד 219. אבל בפודם נלקה המאמר בחסר וכך
איתא שם: בפורים אין נופלים על פניהם דכתיב בה יענק ה' ביום צורה כו'.
כיה גם בכ"י ב' ובם' הפלדים וגמ' במח"ז צד 219. אבל בפודם נלקה המאמר בחסר וכך
זה וזה. ויש לתקן כמו שהוא לפניו בסדור. גם מה שהובא בפודם ואמר מר אסוריון בתעניות
זה וזה יש לתפנן אסוריון זה בזה והוא בוגרמא תענית ייח' ע"ב' ומגילה ה' ע"ב' והכוונה לאסור
את זה וזה בזוז בזוז בזוז פ' זקו בייד' ובזוז ייד' בטז' כמו שפ' רשי' שם ואולי המללה בתעניות
גנסף לציון מקום המאמר שהוא בתעניות. (ט) ואון נופלים על פניהם. עיין חוס' מגילה ה' ע"ב'
ד'ה שאסוריון בהסתדר שהביאו השיב רשי' כו' וסימטו אלא וראי לא היה אלא לעניין שאין
גופלון על פניהם דלא היה יום צורה אלא יום שמחה. ובעל שבת'ל סי' ר' הביא ואעיג' שכח רב

משום דכתיב להיות עושים את שני הימים האלה (שם שם כ"ז), ערים המוקפים בטיז וכפרים ב"ה, (ג) ואמר מר אסוריין זה בזה, ואין אומר שיר מומר לאסף: [שלב] (א) [המבקש לצאת בדרך וווצה ל夸ות את המגילה ב"א ב"ב ב"ג, אם יכול ליקח עמו מגילה יעשה כל תקנה שיוכל ויהי אותה כדי שיקרא אותה בזמנה, ואם איןנו יכול ל夸ות, יקרא אותה ב"א או ב"ב או ב"ג, כמו שאמרו חכמים, (ב) דתניא חנינה אומר חכמים הקיל על הכהרים להיות מקריטין ליום הבנינה, כדי שישפכו מים ומזון לאחים שכרכין, ומכאן אנו למדין שאע"פ שזמנן מגילה ב"ה משומם מים ומזון תינקו להם חכמים להקדים, וכ"ש בשאיינו יכול, ואי אפשר לו לשמשימין אותו לבני כפרים מקל וחוטר, יקרא מן ויהי ביטוי, עד לכל זרעו, (ג) מיוז אל יקרא אותה אלא בעשרה, (ד) דאמר רב מגילה בזמנה קורין אותה אפילו ביהיר, שלא בזמנה קורין אותה בעשרה, ורב אסי אמר בין בזמנה שלא בזמנה בעשרה, הוה עובדא וחש לה רב להא דרב אסי ומישום הדור מצוח והלכטה כרב אסי, ועד כאן לא פלני אלא בזמנה, אבל שלא בזמנה הכל מודים שאין קורין אותה אלא בעשרה, והוליך אם קרא אותה בזמנה בעשרה מברך לפניה ולאחריה, ואם היו פחות מעשרה אל יברך לא לפניה ולא לאחריה, (ה) וכן מי שבא מן הזרק לאחר זמנה בין ביהיר בין בעשרה לא יקרא, ואם מבקש לקורתה שקריא כарам שקורא בתורה ובנכאים ובנתובים, לא יכרך לא לפניה ולא לאחריה, שכן אמרו חכמים מגילה נקרה לא פחות ולא יותר:]

[שלג] (א) הקורא את המגילות ביציבו, כורך וקורא אותה בספר תורה.

עפרם גאנז זצ"ל [הוא בסדור שלו דף ל"ז ע"ב] מנהג שירודין תנאים ואמוראים ואבות בית דין וגופלון על פניהם ט"סanno לא נהגו כן ואין טנהגינו ליטול על פניהם. ובפרדים שם אחר ואמר מר אסורי בחענית זה וזה סיים עוד אוכמן ושותין וטשחון ומומרון על שלוחנם ובבית חביריהם וטלחות מגנות איש לרעהו ומתנות לאביבונם, בטקום שיש להם ספק אי עירום מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אי לאה קורין אותה ב"ד כhalbכתה ובטיז קורין אותה ללא ברכה ושתחום זה בזוז ע"ב, וזה לחתא בסדור. וראיתי כי בעל שבלי הלקט סי' קצ"ה הביא מצאתי בשם רבינו שלמה זצ"ל בטקום שיש בו ספק כי. בזוז לזה אשר, הבאתי מה茆דים. (ג) ואמר מר. מגילה ה' ע"ב, הענית ייח' ע"ב.

[שלב] (ט) המבקש לצאת לדרך קו. כל הסימן חסר לפניו בכ"י א/, ונמצא בכ"י ב/, ובכ" הסדרים, ובפרדים סי' ר"ד ובמחוז סי' רמ"ג צד 207 וגם בעל שבלי הלקט סי' קצ"ה (יע"ז ע"א) הביא וכ לשם רבינו שלמה זצ"ל מצאיו המבקש לצאת לדרך קו כל המאמר כמו שהוא בפרדים שם וע"ש בשבי הלקט ובשור או"ח סי' תרש"ה מה שהביא שרדו ממתיבחא וע"ש בכ"י שהאריך בזה. (ג) דתניא חנינה אומר חכמים הקילו קו. במגילה ד' ע"א ושם הגי' א"ר חנינה. (ג) מיתו אל יקרא אותה אלא בעשרה. בסדור. ריעג איתא קר ותקורא את המגילות בזמנה איןנו קורא אותה אלא בעשרה שכך אמר רבינו נתן ראש ישיבה לעני מגילה אמר רב מגילה בזמנה קורין אותה אפילו ביהיד ושלא בזמנה בעשרה רב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה החורה חורה עובדא וחש לה להא דרב אסי וכזון דרב קא חיש להא דרב אסי חלה כרב אסי. וזה הובא ברא"ש מגילה פ"א בשם ריעג ועיין במרן ב"י טור או"ח סי' תרש"ץ שהאריך בזה. (ד) דאמר רב מגילה בזמנה קו. מגילה ח' רע"א. וראיתי בעורך ערך טgal הביא הטעמאן מן מגילה דף ח' מגילה ביהיר וכחוב כלומר בארכעה עשר קורין אותה אפי' ביהיר, שלא בזמנה שמקודמיין ליום הבנינה אין קורין אותה אלא בעשרה, פ"ד ר' ר' הילכטה כרב קו ע"ש. (ט) וכן מי שבא מן הדרך. זה הביא בעל שבלי הלקט סי' קצ"ה בשם רבינו שלמה זצ"ל ועיש מה שכח בזוז.

[שלג] (ט) הקורא את המגילות ביציבו כורך וקורא אותה כס"ת. הוא לשון ריעג בסדורו

ואינו פושטה כאיגרת, שבשתי ישיבות ובכיה ריבינו שבכבל ובכל מקומות [ארץ]
ישראל קורין בספר תורה, וכן מנהג:

[שלד] (א) ומגילה שאינה משורטת אין אדם יוצא בה ידי חובתו:
(ב) קרא סירוגין ומתמנם יצא, (ג) סיורסין לא יצא, (ד) ר' מונא אומר משום רב
יהודה אף בסירוגין אם שהה כדי לגמור את כולה חזר לראש, (ז) והכי אמר רב
נמרונאי ריש מתיבתא בהלל ובמנילה ובקריאת שמע אם פסק כדי לגמור את כולה אינו
חזר, (1) דאמר רב יוחנן שמע תשע תקיעות בתשע שעות [בימים] יצא, אע"פ שאמר
شمואל הלכה כר' מונא שאמר משום ר' יהודה אם שהה כדי לגמור את כולה
(ז) [חזר לראש, מיהו קייל שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן, הילך בהלל ובמנילה
ובק"ש אע"פ ששחה כדין לגמור את כולה] אינו חוזר לראש, אלא למקום שפסק
משום (ח) דהילכתא כר' יוחנן:

[שלד] (א) והיכא דקרו ליה מסיפה לרישא, לא נפיק ידי חובתו, (ב) דתנן

(ך' לי ע"א) וכן הובא בפרדים ס"י ר"ד. וראיתי במחצ' צד 218 היבא זיל: וה庫רא את
המגילה ביצירור ברוך וקורא בה כספר תורה, ורשאי הוא לפסוק בכל מקום שיריצה בין בסוף
פסוק בין באמצע פסוק וכן מנהג בשתי ישיבות והכי גמי אמר רב עמרם גאון ריש מתיבתא,
וכן כתוב רב יהודה גאון הקורא את המגילה ביצירור ברוך וקורא בה כספר תורה ואינו פושטה
כאיגרת, שבשתי ישיבות [ובבית] ריבינו שבכבל ובכל מקומות [של ארץ] ישראל קורין אותה כספר
תורה וכן עמא דבר. ונמצא שם הוספה ורשום ת"י "ורוב האי גאון אמר מנהגא [רחונא] [רחוי ל]
קורא ופושטה באיגרת, אבל הקורא וכורך כספר תורה לא חזא לך" ודבריו רב האי גאון הובאו
בר"פ מגילה פ"א וכן היבא הרואה"ש פ"ק דמגילה ס"י ז' וכן הוא בטדור או"ח ס"י תרי"ז ע"ש מה
שהביא בשם רב נפרונאי ובעל שבלי הלקט השלים ס"י קצ"ח (עמ"ב) היבא זה בשם רב
צפח גאון ז"ל והיכא ג"כ דבריו רב האי גאון ודבריו נובעים מן עיר ערך טgal, וע"ש בערך
חשלים שהביא וכן חובה באוז' ח' מגילה ס"י ש"ע, וסימן וכח הר' טsha בר מימון ז"ל
ומנהג כל ישראל שחקורא את המגילות קורא ופושטה באיגרת וכשיגמור חזר וכורכה כולה ע"כ
וכן הଘנות מימוניות מגילה פ"ב באות צ' היבא אמן כתוב רב צמח גאון דהקורא את המגילות
קורא וכורך כס"ת וכן מנהג בשתי ישיבות ובית ריבינו שבכבל ובכל מקום ישראל וכן כתוב ר'
פלטני גאון אבל ריבינו האי גאון כתוב בדבריו המחבר (ר"ל בחורב"ס) וכו'.

[שלד] (ה) ומגילה שאינה משורטת אין אדם יוצא בה ידי חובתו, הוא לשון רע"ג
בסדרו דף ל"ז ע"ב וכן הובא בפרדים ס"י ר"ד. בגמרה מגילה ט"ז ע"ב איתא ריק מלמד שצריכה
שרוטות. (ז) קרא סירוגין וכו'. משנה מגילה י"ז ע"א ופירש"י קורא מעש ופוסק וקורא מעש
וחזר ופוסק. ובפרדס חסר זה ומתחיל בטעמו שלאהרו ותוכא דאייכא מגילה בתבוחה בין
הכתובים. ותוכא בסדר רע"ג דף ל"ז ע"א. (ג) סיורסין לא יצא. גمرا שם י"ח רע"ב ופירש"י
סירוסין על פרען כמו סרמס את המקרא. (ד) ר' מונא אומר וכו'. גمرا שם והובא גם בסדר
רע"ג שם. (ס) והכי אמר רב נמרונאי ריש מתיבתא. הוא לשון רע"ג בסדרו דף ל"ז ע"א.
(ו) דאר' יוחנן. ר'יח ל"ד ע"ב והובא בסדר רע"ג שם. (ז) חזר לראש מיהו קייל וכו'. הוספה
כמו שהוא לנכון בסדר רע"ג ובמהיו והמשמעות המועתיק מן את כולה עד את כולה. (ט) דהילכתא
כר' יוחנן. ר"ל דלא כר' מונא. בעל שבלי הלקט ס"י קצ"ח היבא ריבינו יצחק פאס' זיל פסק
דילות הילכתא כר' מונא אלא אפי' אם שהה כדי לגמור את כולה יצא וכו' פסק ריבינו חננאל
וריבינו ישע' זיל ועשרה הרבות, ויראים פסק כר' מונא והכי איספסק הילכתא בירושלמי עכ"ל.
הכוונה לירושלים מגילה פ"ב הח' וגם בשאלות פ' ויקח פסק דחוור. וכן ראיתו בכח' ח'
מגילה שכח וליוחא לרובי מונא אלא אע"פ ששחה כדי לגמור את כולה אינו חוזר אלא למקום
שפוק ועין שות' הרשב"א ס"י רמ"ד.

[שלד] (ט) והיכא דקרו ליה מסיפה לרישא וכו'. הוא לשון הבח"ג ריש ח' מגילה
ובן הובא ג"ב במחצ' צד 208. (ז) דתנן. מגילה י"ז ע"א.

הקורא את המגילות למפרע לא יצא, (ג) ומתחבעי ליה למקיריה כולה, (ד) דאמר ר' חלנו אמר רב חמאת בר גוריא אמר רב הילא כדורי האומר כולה: [שלון] (א) והיכא דאייכא מנילה כתובות בין הכתובים לא יצא, לא מיבעי ליה למקיריה בה, והני ملي ב齊יבורא, אבל ביחיד נפיק ידי חובתו, (ב) דאמר ר' אבא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הקורא את המגילות כתובות בין הכתובים לא יצא, הנני ملي ב齊יבורא, אבל ביחיד נפיק ידי חובתו:

[שלון] (א) והיכא דשמע ליה מחרש שוטה וקטן לא נפיק, (ב) דתנן הכל כשرين לקורות את המגילות, חז' מחרש שוטה וקטן ור' יהודה מבשר בקטן, ולית הילכטה כוותיה, בון דלאו בני חובנא נינחו, (ג) לא טפיק אחרים ידי חובתו, ולא שנא קרי לה חד גברא, ולא שנא קרי לה כמה גברי בהדי חדרי (ד) [מאן פרשתא דמי, (ה) דתנן הקורא את המגילות עומד ויושב, קראח אחד קראוה שנים יצאו, (ו) [מאן דקרי לה, מיבעי ליה לכונני דעתיה, ומאן דשמע ליה צורך לכונני דעתיה ואי לא לא נפיק], (ז) ומאן דעיל לבי כנישתא ואשבח ציבורא דקרו לה ח齊יה לא לימה אשמע לה מהכא לסתופה, והדר אשמע רישא ולא שמעית אלא לкриיה מרישא לסתופה:

[שלוח] (א) כל היום כשר לкриית המגילות, ולкриיאת הלל, ולהקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולהפטילת מוסף, זה הכלל כל שמצאותו ביום כשר כל היום כל שמצאותו בלילה כשר כל הללה, (ב) והיכא דלא קרי ליה מפניה קרי ליה (ג) [כולי לילא, והוא דלא עלה עטוד השחר, וביממא נמי היכא דלא קרייה

ב) ומתחבעי ליה למקיריה כולה. הוא לשון הבהיר שם. (ד) דאמר ר' חלון. סיגיל ^{ו"ט ע"א.}

[שלון] (ה) והיכא דאייכא מנילה כתובות בין הכתובים. הוא לשון הבהיר ח' מגילת רשותם "פסק" ובגמראו מגילה יט ע"א הקורא במגילות הכתובות בין הכתובים לא יצא וכותב רישי' שם ספרים שהיו בימי החכמים כולן בגלוין כס'ת שלגה ובפרדס חסר מאמר שלם עין לעיל סי' של'דר הערת' ב' ומתחיל מכאן. (ג) דאמר ר' אבא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, בכחה'ג שם דאמר רבי אבא בריה דרבוי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ובפרדס סי' לר' חובא אמר ר' אבא בריה דר' חייא בר אבא אמר ר' זיל אמר ר' יוחנן.

[שלון] (ה) והיכא דשמע ליה מחרש שוטה וקטן: הוא לשון הבהיר ג' מגילה שם. (ג) דתנן הכל כשרון כי. מגילה יט ע"ב. (ב) לא טפיק אחרים ידי חובתו. בכח'ג שם סייט דתנן [ר'ה כ"ט ע"א] וזה הכלל כל שאינו מחוייב בדברן איינו מוציא את חרבם ידי חובתו. וחסר גם בכ"י ב' ובכ"ס הסדרים. (ד) [מאן פרשתא דמי, וככח' בכ"י ב' ובכ"ס הסדרים, ובמה'ו הגי' כמו פרשתא שפיר דמי ובכח'ג שם ה'ג' כמאן דעבדין פרשתא שפיר דמי. (ס) דתנן. מגילה כ"א ע"א. (ו) ומאן דקרי לה. הוא לשון הבהיר ג' והובא לנכון בכ"י ב' ובכ"ס הסדרים ובמה'ו רך המלות "ומאן דשמע ליה צורך לכונני דעתיה" ליתא בכח'ג וכן לחתא בפרדס סי' לר' ר' יוחנן בטור או"ח סי' תרכ"ז ובכ"י שם. (ז) ומאן דעיל לבי כנישתא כי. הוא לשון הבהיר ח' מגילה שם, ובכח'ג שם אחר הספוס אלא לкриיה מרישא לסתופה סייט דתיר הנכנס לבית הכתנת ומצא ציבור שקראו ח齊יה לא יאמר אגמור ח齊יה עם החיבור ואחוור ואקרו את ח齊יה הראשון אלא קוראה מתחלתה ועד סופה. הוא בגמראו מגילה י"ח ע"ב. ובפרדס לא הובא כל המאמר ומאן דעיל, ומתחילה שם קראח על פה לא יצא.

[שלוח] (ט) כל היום כשר לкриיאת מגילה. משנה מגילה כי ע"ב והובא בכח'ג ח' מגילה שם. (ג) והיכא דלא קרי ליה מפניה. הוא לשון הבהיר ג' שם. (ג) [כולי לילא כי. הוספה כמו שהוא לנכון בכח'ג שם ובמה'ו נדר 209 וכן בכ"י ב' אבל בסדרים חסר ג'ב ומלא שיבושים].

מצפרא קרי לה قول יומה ושפיר דמי: וכי קרי מתחמי ליה] ליטקريا [גמגילה] דכתיבא [כ] הילכתא (ד) וטרגולא [וכתיבא] בריותא, ודלא בדיפתורה או על מהקא, או דכתיבא בסממעי [נסומקא] או בירקא או ברכבא, עד שתהא כתובה אשורה על הספר, וכדיין, והיכא נמי דכתיבא קרא וקרי בתרנומא לא יצא [אי נמי כתיבא בתרנומא וקרי ליה בקרא לא נפיק, דהינו על פה, (ה) ותנן קראה על פה לא יצא, (ו) והיכא דחייטה (ככחטא) [בכיתנא פסולה] (ז) דאמר ר' חלבא אמר ר' הונא בר גורייא אמר רב מגלה נקראת ספר, ונקראת איגרת, נקראת ספר שאם הפרה בחותם פשtan פסולה, ונקראת אינרת שאם הטיל בה שלשה חותמי גירין כשרה, אמר רב נהמן בר יצחק ובבלבד שייהו מושלשים. (ח) שיר התפר הלכה לטsha מסני.

[שלט] (א) ועדיף ט ש מ ע מקרא מגילה [במונה] ממינרם באורייתא (ב) דאמר רב יהודה אמר שטואל כהנים בעבודתן ולויים בדורבן וישראל במעדרם قولן טפליין בעבודתן ובאין לשטו ע מקרא מגילה. (ג) [מכאן סמכו של בית רבי שמכלין תלמוד תורה ובאין לשטו ע מקרא מגילה]:

[שם] (א) אמר רב מנילה במונה ביהיר, שלא במונה בעשרה, [ורוב אפי אמר בין במונה בין שלא במונה בעשרה] זהה עובדא וחוש ליה רב להא דרב אפי והילכתא כרב אפי:

[שם] ובשהוא קורא את פרשנחתא ואת דלפון, עשרה בני המן בן המתהא חייב לקורתם כולם בנשימה אחת ולא יפסיק בהם. (א) דאמר ר' זירא דמן יפו עשרה בני המן [ועשרה] צריך ליטרינחו בנשימה אחת, מי טעם (ב) قولחו נפק נשתתיחו בשעה חדא: וצריך שהיא ארוך ו' של ויזתא, (ג) דאמר ר' יונה

וטרגולא וכתייכא בריותא כי. הוא לשון הבה"ג, ובכ"י ב' הלשון מושבש מאר. ובסוף סיים חבתה"ג אחריו הפלות על הספר וכדיין דתנן היהת כתובה בסמס בסיקרא כי הוא דף י"ז ע"א. (ט) ותנן קראה על פה לא יצא. משנה מגילה י"ז ע"א. וכברදס סי' ר"ד נלקה המאמר בחסר ומתחיל קראח על פה, לא יצא ואפטלו היכא דכתיב בתרנומא ואי זה הוא קרי לה בטקראה על התרנום לא יצא דהינו על פה והוא בטעות יש לתקן כמו שהוא לפניו בסדרו. (ו) והיכא דחייטה בכחיתה ציל בכחיתה, ובס' הסדרדים נאמר לנכון בכחיתה פסולה וכן הוא לנכון בסדרדים סי' ר"ד. (ז) דאמר ר' חלבו כי. מגילה י"ט ע"א והובא בבה"ג, ובסדרם בשעות א"ר אחא בר גורייא ציל א"ר הונא בר גורייא. (ט) שיר התפר וכו'. שם י"ט ע"ב והובא בכחיה.

[שלט] (ט) ועדיף ממשע מקרא מגילה מגילה ה' מגילה. בסדרם חסר כל זה ואחר הפסום שיר התפר הלכה לטsha מסמי מחhil ורוכחה דלא נהיגו למעדן מלאכה בספורים, הוא לפניו בסדרור להלן סי' שמ"ג. אבל נמצאו לנכון גם במחייו ציד 209 וכן הוא בכ"י ב' ובכ"י הסדרדים. (ט) דאמר רב יהודה אמר שטואל. בגיןא מגילה ג' ע"א הגי דאמר רב יהודה אמר רב ערךן ר' ע"א הגי כמו לפניו בסדרור וכ"ה גם בג' בכחיה ה' מגילה ג'כ. (ב) מכאן סמכו וכו'. הוספה כמו שהוא בכ"י ב' וכן בג' בכחיה ג' שם ובמח'ז והוא בגיןא מגילה שם וחסר גם בס' הסדרדים.

[שם] (ט) אמר רב מגילה במונה ביהיר. מגילה ה' ע"א והובא בכחיה שם. (ט) וחילכתא כרב אפי. כן הובא בסדרור ריעג דף ל'ז ע"א ועיין לעיל סי' שלביב הערתא ג'. [שם] (ט) דאמר ר' זירא דמן יפו וכו'. מגילה ט'ז ע"ב ושם הגי אמר רב אדרא דמן יפו והריאף והרא"ש חבייא א"ר אבא דמן יפו. (ט)قولחו נפק נשתתיחו בשעה חדא. בגיןא שם כולחו בהדרי חדדי נפקו נשתתיחו. (ט) דאמר ר' יונה אמר ר' זירא. כן גי' הריאף והרא"ש אבל בגיןא מגילה שם הגי אמר ר' יונה.

אמר ר' זורא צריך (דמתחיה) [למייתחה] בזקיפא, מאי טעמא דכללו כחר זקייפא
אייזיקיפו:

[شمבר] (א) תנינ ר' יוספ שמחה ומשתה ויום טוב, שמחה (ב) [שאסור]
בחסped, שמחה שאסור בתענית, ויום טוב שאסור בעשית מלאה, (ג) רכה בריה
דרבא אמר הסped ותענית קיבלו עליהם, מלאה לא קיבלו עליהם, דמעירא כתיב
שמחה ומשתה ויום טוב (אסתר ט י"ט), ולבטוף כתיב ימי משתה ושמחה (שם שם
כ"ב) ואילו يوم טוב לא כתיב, דיום טוב לא קיבלו עליהם, (ד) וסעודת פורים שאכלו
בלילה לא [יצא ידי חובתו] מאי טעמא ימי משתה ושמחה כתיב:

[שמנן] (א) ודוכתא ד לא נהני למייעדר מלאה נפורים, (ב) לא ניבدل
בחדיהו, (ג) דרב (חויה) לההוא גברא דורך כיתנא נפורים ולטיה ולא צמח
כיתנא (ד) מיכדי לא קיבלו עליהם אמא לטיה, (ה) [משום] לבrios המותרים ואחרים
נהנו בהם איסור ומכלן דמנהגא מילאה היא, (ו) אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן
אמר קרא שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורה אמר (משליא' ח):

זה הויסד מפני רבענו תנוח נפשו בצרור החיים.

[شمך] (א) איש יהודינו וגוי ומרדי כיוצא, ליהודים היה אורה וכי מרדי היהודי,

[شمבר] (ה) תנינ ר' יוספ. מגילה ה' ע"ב וחובא בבה"ג שם. (ג) "שאסור בחסped"
שמחה שאסור בתענית". הוספה כתו שהוא בגמרא שם. (ב) רכה בריה דרבא אמר. גمرا
שם. (ד) וסעודת פורים שאכלו בלילה לא יצא. ביה"ג שם. (ס) דאמר רב. בגמרא שם זו ע"ב
הני אמר רבא.

[שמנן] (ה) ודוכתא דלא נהני למייעדר מלאה כו. הוא לשון הבהיר שם. (ג) לא
ניבدل בהדייחן, בכח' הגני לא נעבד יחד מלאה אלא נבטול בהדייחן, ובפרדים אחר שחר
מאמר גדול מתחילה ודוכתא דלא נהני למייעדר מלאה בפורים לא לעבד אלא לבטול בהדייחן
עין לעיל סי' של'ט הערכה א' וככ"י ב' ובכ' הסדרים ודוכתא דלא נהני למייעדר מלאה
בפורים לא נעבד מלאה בפורים אלא נבדיל בתדייחן. (ג) דרב (חויה) לההוא גברא דורך
כיתנא בפורים. מגילה ח' ע"ב ובגמרא שם דחויה קא שדי כיתנא ופירש"י שדי כיתנא זרע
פשתן. וגם בבה"ג סוף ח' מגילה הביא דשדי כיתנא. וכן בשאלות ויקח גם במחוז צד 210
הובא כמו לפניו בסדור וכיה בכ"י ב' ובכ' הסדרים. אבל בפרדס סי' ר"ד וכן בדפוס קוטש'
דף מ"ז עיג הובא ג' אחרות דרב חי גברא דשרי כיתנא במיא גראת שהו לפניו הגני דשרי
בריש' והוא מלשון שוריון בדוחיל והוטיף מלת במיא והכוונה שהיה שורה כיתנא במיא.
(ד) מיכדי לא קיבלו עליהם אמא לטיה. בפרדס הגני ואמר מיכדי י"ט שתוא אסור בעשיות
מלאה לא קיבלו עליהם אמא לטיה. (ה) משומ דברים המותרים ואחרים נהנו בחם איסור.
בכ"י ב' סיטים אי אתה רשאי להתרין בטניות ותוא בגמרא פשחים כי טעיב. (ו) אמר רב שמן
בר אבא איר יוחנן. בן הובא בכח' ג' שם וכן בפרדס שם, במחוז' ובכ"י ב' ובכ' הסדרים. ולא
מצאי חמקור בשאלות פ' ווקתל הגני ומכלן דמנהגא מילאה היא אמר בר אבא איר
יוחנן אמר רב דכתיב שמע בני גנו וחייב הaganון הריב' זל' בשאלות שלום סי' ע"ד: הopsis
גאנן מדר' וכתיב ומכל דמנהגא מילאה כו' ולא יורתי מקומה ע"ש שחבייא דמעין דבר זה
הוא בפסחים כי ע"ב עיש' ובחולין צ'ג עיב' איתא איר יוחנן לר' שמן בר אבא הגני ביעי
חשילתא שרין ואת לא חביבל משומ אל תטוש תורה אמר ופירש"י אל תטוש תורה אמר,
טנאג סקופ שאתה מבבל ושם נהגין בו איסורה. لكن ברור שוג בשאלות יש לתקין כן כמו
שהוא בכח' ג' ובסדר רשי.

[شمך] (ה) איש יהודינו וגוי. הובא גם במחוז צד 210 ובפרדס סי' ר"ח (דף ל"ח ע"א)
הובא וזה בשם הרב ר' קלונימוס והוא רבי קלונימוס איש רומי.

שנהנו העם לומר בפה אחד בשעת מקרא מנילה אינו חובה ואינו מנהג אלא שמחה תינוקות, אבל מקרא שלש עשרה מידות שנהנו העם לומר בשעת קריית התורה בתענית, מנהג כשר הוא לפי שהן דברי הנונים ורחלמים (ב) והם שלש עשרה מידות שאינן חזורות ריקם (וורין) [וורק] הוא שליח צבור מתחילה וראש הפלוק ושותק עד שיפסוק המקרא טפי הציבור ואחר חור וגומר, ואינו אלא לרמו לצבור לאמרו, ולא מפני שהוא חובה להתחילה (ט) ולשותק, (ג) וכן נהנו לומר וסלחת לעונינו ולהחטאינו וכו'.

[שמעה] (א) מעשה שהיה ואירוע פורים באחד בשבת, וקדמו הציבור להעתנות כחמיישי לפני השבת, דהכי עטא דבר, (ב) ובאותה אשה לרוכב ולילך אחרי השלטונה, ושאללה לרבי אם אפשר שתעתנעה מהר ותאכל היום מפני תורה הדרך, ואמר רבי אעפ"י שאין זה תענית ציבור קבוע לא דברי תורה ולא מדברי ספרים, אלא [טנהגא] בעלמא שנהנו העם, שהרי אותן תעניות שהעתנעה מררכי בשושן נפתח התענה נ' ימים, דכתיב (ג) [ויעבר מרדכי אסתור ד' י"ז] (ד) ואמר רב שעבר יום ראשון של פסח תענית, ואי טשומ] דברי הוצאות וזעקהם (אסתור ט' ל"א) דכתיב בקרא, לאו היינו קבלת צום לדורות (ה) אדם כן [זעקהם] מה אנו זעקים, אלא הני קאמר על דברי הוצאות והזעקה וצרות שערכו עליהם כימי המן קבלו עליהם היהודים פורים לדורות זכר לסייע ליטים, מבל מקום לא החיר לאדם לעולם שיהא פורש מן הציבור, (ו) דאמירנן לא תחנודדו ולא תשימו (דברים י"ד א') לא תעשו אנודות אנודות. ויש (מדרשים) [פרושים] אע"פ שמתענין עם הציבור חורין ותענית בששי כדי לסתוך התענית לפורים, שכק הוא דין, הויל ואי אפשר לו לעשה אותו מערב שבת ורבי קורא עליהם הכתיל בחושך הולך, הוא עצמו אינו מנהג שעושין זכר לדבר והוא מחייב לעשיות במקומו כאלו הוא קבוע מן התורה, כיוון שהרגילו רבים [כחמיישן]

די בך :

[שמעו] (א) ראיינו כי אדם ישנהגין בפורים לחלק מתנות לעבדים ושבחות בכתי ישראל, וזה הדבר קשה בעיני [רבי] בקוצים, לפי שנאמר ומתנות לאכינום,

(ג) והם הם שלש עשרה מידות שאינן חזורת ריקם. בפירוש שם סיימ לפיקד כופלן הציבור כדי שיתגלו עלינו רחמים שתפקידן ותחוינן של צבוד מקובלת היא ממש יחיד. (ג) וכן נהנו לומר וסלחת לעונינו ולהחטאינו. בפירוש הובא וכן נהנו לומר בסליחות שמתחיל שליח צבור גומיין.

[שמעה] (ט) מעשה שהיה בו. הובא בפירוש סי' י"ד וכן במתוך צד 210. (ט) ובאותה אשה. מכאן עד אם אפשר נשטח בפירות, וראיתי בארכות חיים ה' מגלה סי' ב' היבא תשובת שאלה אל הר"ש זיל פעם אותה אשה ושאלת לפני הר"ש זיל כי כוון לדברי רשי' שלפנינו. (ט) ויעבר מרדכי. הוספתי כמו שהוא בפירוש ובמה'ו ובכ' ב' וחסר גם בס' הסדריים. (ט) ואמר רב. מגילה ט"ז ע"א ועייש בפירוש' וכן עיין בפדר'א פרק ג'. (ט) אדם בן [זעקהם] מה אנו זעקים. וכן הוא בכ' ב' וככ' הסדריים הגי' ודכתיב ודברי הוצאות וזעקה לא היה תענית צום ולא קיבלת צום דא"כ מאן וזעקה דכתיב לזרות אייכא דמה אנו זעקים, אלא הני קאמר וכו' ובפירות הובא כך וכו' משום דברי הוצאות וזעקה דכתיב בקרא לאו היינו לקבלת צום לדורות דא"כ וכו' וזעקה מאן וזעקה לדורות אייכא דמה אנו זכירה ועשרה כדכתיב נזכיר ונעים כלומר נזכרים אותם ימם לפרט זה את זה והיינו קריית המגילה ונעים ימי מטהה ושמחה, וחזרות הדברים אין זו זעקה, א"כ דברי הוצאות וזעקה דכתיב על דברי הוצאות וזעקה וחברות שערכו לעליהם וכו'. (ט) דאמירנן. יבמות י"ג ע"ב.

[שמעו] (ט) ראיינו בני אדם שנחגינו לחלק מתנות לעבדים ושבחות בו. בפירוש סוף

(אסתר ט' כ"ב) בישראל נאמר ולא בניו, וזה הנזון פריטה לעבר גולענים, ומראה עצמו כאילו מקיים עכשו מצוות מתנות לאביווים הנאמרת באביוו יישראל, לפי שמתחלת התייחסו עניהם המתכישים לשלוות את התינוקות שלם ביר גוים ומיניקות לחור התינוקות על פתחהן של ישראל נהנו לחת אפ' לשפחות ומניקות אף שלא לצורך תינוקות, ואין רבינו נהג [היתר] נזכר וכבררי רבינו טוב הירק צורו ליט', שמראה שמתנות פורים אף לנויו עושים, וקורא רבינו עליו וכספה הרביות (לך) [לה] והוב עשו לבעל (חוושע ב' י') שהרביה הקב"ה זהב לישראל והביאו לו לעבודת המשכן, וכשבא לידיים מעשה העגל ויתפרקן כל העם את (נזמייהם) [נזמי הזהב] אשר באזוניהם (שםות לב' ג') משל לאדם שהיה מבעל אורותם, באו אורחיו ישראל וקיבלם, באו אורחות נוים וקיבלם, איבר את הראשונה, וזה שאמרו עליו שוטה הוא ודרכו בך, אף זה הנזון מעותיו לנוי בפורים איבר מתנות שניתן לאביווים, שאינו מראה כעונה לשם שמים, אלא בשוטה שדרכו בך:

[שמז] (א) ראש חד ש נין הבא בשבת מפקי שלש תורות, וקרוי שיתה בעניינה דימתא, ותוד קרי ונבראי חדיםיכם, וטפחים בהחדש הזה, ובנגיא בראשון באחד לחדש, ולא ליפטר בהשימים כסאי, אלא היכא דקרי איזה בראש חדש, לעולם קורין צו את אהרן קודם הפסת, ופרשת וידבר תחילת הספר קודם עצרת, וצומין בט' באב קודם ואחתנן, ופרשת אתם נצבים קודם ראש השנה, (ב) וסימניהם פקו"ד וספ"ח מנ"ז וענ"ז צומ"ז וצל"ז קומ"ז ותקע"ג, (ג) וזה שאמרו חננים ר' שמעון בן אלעזר [אומר עוזרא] תיקן להם לישראל שייחיו קורין קללות שבחרות בהנינים קודם עצרת, ושבטשנה תורה קודם ראש השנה, מה טעם, כדי שתבלה השנה וקללותה, שאף

ס' ר'ח נמצא כל זה רק בזה הלשון וכן מנהגו של רבינו קלנינטוס הוקן כשותחلك מתנות לאביווים בפורים איןנו נזון לעבדים ולשפותו כי כן הנזון פריטה לעבר גולען את העניות כי כל המאמר כמו שלפנינו וראייתי בשבי הלקט החלק שלם ס' ר'יב שהביא ומצאו שכך ח' מנהגו של רבינו קלנינטוס הוקן כשחיתת חלק מועת לאביווים בפורים כי כל המאמר כמו שחובא בספרדים. אולם בחגheiten מיטומניות סוף פ' ב' מהלכות טניה היביא כתוב תלמיד אחד לפניו ר'ש' ראיינו בני אדם שנחגנו חלק מתנות פורים לעבדים ולשפותו כי כל המאמר כמו שהוא בא בסדרו לפנינו ובמנהיג ה' מגילה ס' כי היביא מנהג צורתה שנางנו כי וקרוא רבינו שלמה عليهן המקרא וכספה הרביות לה ווחב עשו לבעל כי.

[שמז] (ה) ר'ח נין הבא בשבת. פ'ח גם בכ' ב', אבל בס' הדרים חסר כל זה וטהילת הלוות עירובין. ובמה' צד 211 אחר הסיום לפנינו בסדורו ס' שמז' נמצאים מאמורים אחרים ואח' ב' באדר 221 מטהילת כתו לפנינו בסדורו, ובסדרם נמצוא זה בס' י"ד. (ג) וסימניהם כי. עיין בספר האורה ס' ע"ג (עד 81) והובא שם הסופן והערותו בהערה ט' שМОבא בחגheiten מיטומניות ח' חטלה פ"ג וזיל כתוב בסדר ר' בר עמרם ס' פקו'ד ופסח פנה ועוצר צום וצל' קום ותקע הא לך פ' פירוש, פקו'ד תרגומו של צו, ואח' ב' פסת, מנה מנין שבמדבר סיני ואח' ב' עצרת, צום תענית ת"ב, ואח' ב' צלי' שהוא ואחתנן, קום שהוא אתה נצבים, ואח' ב' תקע בר'ה, ועיין בהמנהיג ה' פסת ס' ד' טעם הסופן פקו'ד ופסח ובכת מזאתי בסדר פרישות של ימים טובים וחפירות שלחן, שהויל הרב הפטולג מההור"ר חייט טairoויז זיל מס' בסדרו בית נכות הלוות כ' פארמאן קובץ 1089 שם צד 42 הובא ג' ב' הסופן ומברא לעולם קורין פרישת צו קודם הפסת, וזה הסופן פקד ופסח, לעולם קורין פרישת במדבר סיני קודם העצרת וזה הסופן מני ועוצר, לעולם מתענין תשעה באב קודם פרישת ואחתנן וזה הסופן צום וצל' לעולם קורין פרישת ואתם נצבים קודם ר'ה וזה הסופן קום ותקע ע"ל. ומה שהוא לפנינו ופרשת ירבך הינו במדבר סיני. (ג) וזה שאמרו חננים. מגילה לא ע"ב.

עצרת ראש השנה לאילן הוא, (ד) שכן שניינו בעצרת על פירות האילן, וכל סימני הללו אין זין ממקומן, אלא פקודר ופק"ח בלבד, שהוא נהוג בשנה פשוטה אם נמשכות הפרשיות שהיא הפסחה לפני קריאת צו את אחרון קורין שני מדורים בשכת אחת, כמו ויקחו ל' תרומה ואתה תצוה, או ויקהל ואלה פקודי, ופעמים ארבעתם הראשונות עם האחרונות, אבל בשנה מעוברת קורין ואת תהיה תורה המצווע קודם הפסח, וסיטן סגיר ופסח:

[שמח] והקורה קלילות שבתורת הכהנים אינו מפטיק בהן, (א) שכן שניינו אין מפיקין בקלילות אלא אחד קורא את قولן, (ב) מה טעם לפני שאין [אמרים] בربה על הפורעניות אלא האיך יעשה, (ג) כך אמרו חכמים כשהוא מתחילה [מתחילה] בפסק שלפניהם, וכמשמעותם [מסיים] בפסק שלאחריהם, (ד) ואמרacci לא שנ אלא בקלילות שבתורת הכהנים, אבל [קלילות] של משנה תורה פוסק, מה טעם הללו בלשון רבים אמורויות, ומה עכשו אטרן], והעם לא נהגו לפוסק אפילו נאותן של משנה תורה.

[שמט] (ט) ופרשת זה זינו קורין [אותה] בזו שהיו קורין אותה במקדרש, והאיך אטו קורין [אותה], (ב) כך אמרו חכמים במוסף של שבת מה היו אמורים, (ג) אמר רב חנן אמר רב, הייזיר לך סיטן, וכל שבת ושבת היה אמר אחית, ואמר רב חנן בר אבא אמר רב בדרך שחולקין אותה כאן כך חולקין בבית הבנמת, (ד) וכן אמר רב פלטי ראייש היישבה (ה) הייזיר לך סיטן, האינו עד זכור ימות עולם [ומן זבור] עד זיבובו על במותי ארץ ומן ירכיבבו עד וירא הארץ יונאי, ומן וירא הארץ יונאי עד לחמו, ומן לו חבטו עד כי אשא אל ישטיט יוי, [ומן כי אישא] עד סוף השירדה, כך היא ייזיר לך ששה מקומות, ובבית הבנמת קורין שבעי, ובאה מישת עז טופף הפרישה: [שן] (א) יש מקומות שאין נהגין ציבור ליטול על פניהם משנכנם נינן לפי שיענו בטבעיות תענית טריש ירחא דניטן כו, ולא היא דברלה מנילת תענית (ב) כדאמר במטבת ראייש הישנה:

(7) שכך שניינו, מגילה שם, ובמשנה ר' ר' ט"ז ע"א.

[שמח] (ט) שכן שניינו. משנה מגילה לא ר' ר' ע"א וכל הסיטן הזה וסוי' שמ"ט ושנ"ג ושנ"א חסר בכ"י ב'. (ז) טה טעם. גמרא שם לא ע"ב. (ט) כך אמרו חכמים. שם שם. (ד) ואמר אבוי. שם שם. (ט) והללו בלשון יהוד כו. הוספה כמו שהוא בגמרא שם. [שמט] (ט) ופרשת האזינו כו. נמצא גם בפרדים באמצעות סי' יב וכן נמצאו במחוז סי' 387. (ז) כך אמרו חכמים. ר' ר' לא ע"א. (ט) אמר רב חנן בר אבא אמר רב. גמרא שם ולפנינו אמר רב ענן בר רבא אמר רב וכותב שם הגראי' סי' אמר רב חנן. ובפרדים איתא אמר רב חנן בר אבא ושם יש לתקון הלשון כמו שהוא לפנינו אמר רב חנן בר רבא אמר רב הזיזו לך ואמר רב חנן בר רבא אמר רב בדרך שחולקים כו' ובמהיזו נאמר רב נכנן אמר רב פלטי ראייש היישבה. כ"ה גם בפרדים ובמהיזו שם. (ט) הזיזו לך סיטן. עיין ברש"י בגמרא שם, ובמהיזו נמצוא הוספה ורשום ת' (ר' ל' תוספות) והביא סי' רשי' מגמרא ר' ר' שם וכן הביא שם את תשובה הנואן רבינו נסם בר יעקב וצ"ל בשם רב סעדיה גאון זל.

[שן] (ט) יש מקומות. הובא בפרדים ר' ר' סי' ייז' וכן הובא במחוז סי' ר' ר' ע"ח צד 222. (ז) כדאמר בסיס' ר' ר' הוא דף י"ט ר' ר' תנאי היא פירוש' תנאי היא אי בטלת מגילה תענית, ובגמרא שם הלאה בטלו והלאה לא בטלו קשיא הלאה לא קשיא כאן בחינה ופורים [לא בטלן] כאן בשאר יומי [בטלן].

[שנא] (א) מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקוין בתוכחתו (משלי י' י"א), כך כתוב במקצת סופרים אל תקוין, אל תקוין משמע שלא חפסוק:

[שנב] (א) אמר רבי (ב) שבת שלפני הפסח נהנו העם לקורות שבח הנ دول, ואין יודעים על מה, שאינו גדול יותר מאשר שבחות השנה, אלא לפ' שבנים שנעו יצאו ישראל מצרים חמיishi בשבחות היה, (ג) כדאמר בסדר עולם ותקחו של פסח שבעשר היה בשבחת שלפני הפסח, אמרו ישראל עתה תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנוו (שמות ח' כ"ב), אמר להם הקביה לישראל עתה תראו הפלא אישר אעשה לכם, הללו ולקחו איש את סתחיהם, להיות להם למשטרת עד ארבעה עשר ימים לחדר, כאשראו מצרים היו רוצחים להנעם מהם, והוא מייעיהם מרוחכין ובאש נדעכין, ונידונו ביטורין ובחולאים גדולים ורעים ומרים, ולא הזיקו מואטה לישראל, ועל שם

[שנא] (ה) מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקוין בתוכחתו כך כתוב במת' סופרים אל תקוין אל תקוין משמע שלא חפסוק. הוא במת' סופרים ריש פרק י"ב מפסיקין ברכות ואין מפסיקון בכללות אמר ר' חייא בר גמדא מה טעם ואל תקוין בתוכחתו אל תעשים קווים. ובגמרא בבבלי מגילה ל"א ע"ב אין מפסיקין בכללות מנה"ט אמר ר' חייא בר גמדא אמר רבי אסי דאמר קרא מוסר ה' בני אל תמאם וכותב רשי' שם במת' סופרים יליף לה מסיפה דקרא ואל תקוין בתוכחתו אל תעשו קווין קויעין, פסוקים פסוקים לשון קיצעה עכ'יל וחרואה' הביא הכתוב בשלמות מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקוין בתוכחתו וכן בירושלמי מגילה פ"ג ה"ח (דף ע"ד ע"ב) אין מפסיקון בכללות אמר ר' חייא בר גמדא אל תקוין בתוכחתו אל תעsha קווים קויעים. וראיתו כי הדברים המובאים בסדר בקיור גמצאים בסדרם סי' ט"ז בארכות וז"ל במת' סופרים דריש האי קרא מוסר ה' בני אל תמאם ואל תקוין בתוכחתו מכאן שאין טוסקין באלו הבריות, שכשהוא טוסק בהן גראה כמואם וקץ בהן שאינו רוצה לקרות מוסר ותוכחתו, והנראה הוא בחול, אל תמאם ואל תקוין אל תעsha תועבה תוקין קויעין, כלומר שלא חפסוק בהן, ואל תקוין דריש אל תקוין טשען שלא חפסוק, מפי רבי ע"ב.

[שנב] (ה) אמר רבי. נכון כי זה מוסף למ�לה לסוף סי' שנ"א וצ"ל [ך] אמר רבי. כמו שהוא בסדר בסוף המאמר שלפניו "מפי רבי". אולם בסדרם סי' גם בעין שבת הגדול אמר רבי נ"ע אבל שם יש להזכיר מפי רבי אברחות נ"ע. (ג) שבת שלפני הפסח נהנו העם לקורות שבת הגדול כי. הובא בסדרם סי' י"ז ובמ"ז צד 222. ובס' האורה ח'ב סי' ס"ב ובאיוסר וחיתר כ"ז סי' נ"ז. והובא בשבלוי הלקט חללים סי' ר'יה וכותב מצאי בסדרם שחابر רבינו שלמה צ"ל והביא שם כל הלשון כמו שהוא בסדרם. וכן הובא בטעו או"ח סי' ת"ה, וכן הביא בעל ארחות חיים טעם לשבחת הגדול (דף ע' ע"א) וכן הובא בבלבו סי' מ"ז, וחכמי התוס' שבת סי' ע"ב ד"ה ואוטו יומם בשבת היה ואמ' ברביעי שחתו פסחים ומצעא בשבח שעברה לקחו פסחים שאו היה בעשר לחודש, ועל כן קורין אותו שבת הגדול לטפי שנעשה בו נס גדול כראמרין במדרש כשלחקו פסחים באוთה שבת נתבקזו בכורות אה"ע אבל ישראל וישראלים למתה היו עושין כך, אמרו להן זבח פסח לח' שיחרוג בכורי מצרים, הלו אצל אבותיהם ואל פרעה לבקש ממנה שילחו ישראל ולא רצא ועשן בכורות טלחמה והרגנו מהן הרבה החיד למכה מצרים בכוורתם עכ'יל. וזה נבע מתחנמא הקדום בא סי' י"ח ועי' בחערת ק"ל, וכן נשנה בפסקתא דרי' וייחי בחצאי היללה (ס"ה ע"א) ועי' השערת נ"ז ורשותי לעזין בתוס' שבת סי' ע"ב ד"ה ואוטו יומם ובתוכו' שם מצוון שמיר פ' בא זושם לותה. וראיתו בסדרם שם סי' י"ז הובא עוד טעם אחר בשם קצין אחד רבינו יצחק מאיר הנגר. ובשבלו הלקט סי' ר'יה הובא בשם הסדר שחייב רשי' זיל קצין אחד ר' יצחק יוסקונטו בארי' הנגר. (ג) כדאמר בסדר עולם. הוא בסדר עולם הרבה פרק ה' ועי' בהערה הרב הגרן טוהריה' بعد ראשנער השערת י' שהאריך בזות, וכן בגמרא שבת פ"ה רע"א הובא הסדר עולם.

שניעשוכו ניסים לישראל באותה שבת שלפני הפסח לפיקד נקרא שבת הגדול שבת שלפני הפסח, מפי ר' אברהם נ"ע:

[שנג] כך שנינו בMbpsת סופרים באחד בנים חוקם המשכן, ושנים עשר נישאים הקריבו קרבן לשנים עשר יום, ויל' אחד ואחד עשה ביום יום טוב, לפיקד אין אומרים תחנונים כל ימי ניסן ואין מתענן עד שיעבור ניסן, אלא הבכורות המתענן בערב פסח, והצניעין בשבלל המזח שיבנו בו בתאהו:

[שנד] (א) אז ירנו עצי העיר מלפני הי' כי בא לשפט את הארץ ונוי (דה"א פ"ז ל"ג) אז ירנו והלא כל העולם כלו בפחד, שהקב"ה שופט את מי לחיים ואת מי למות בראש השנה, והם ירנו, עצי פרי עץ הר כפות חמיטים ועוף עץ עביה וערבי נחל אחר ראש השנה מיד יעשו בהם מצוה, וסיפה זקרא מוכיה, והוו לד' כי טוב כי לעולם חדרו [ו] אטרו הוישענו ונוי (שם שם לד' ול"ה). סליק.

[שנה] (א) הילכות פסח.

טבוארות בבית מדרכו של רבינו שלמה.

(ב) אוור לאربعה עשר בודקין את החטין לאור הנר, (ג) ובככר ראשון שמשיא מביך בא"י אלהינו טלח העולם אקבוצ' על ביעור החטין, ולאחר בר הולך ומחפש לבאן ולכאן, סיום לבוקן ובא להצעיע מזון ישטי סעודות שישיר לפניו, מבטל נאטריה את הפטמי

ד) מפי רבי אברהם נ"ע. וכן הובא באיסור והיתר שם ובס' האורה חי' שם וכמ"ה שם. ובפירוש שם מפי רבי נ"ע, צ"ל מפי ר' אברהם נ"ע והוא הובא הרבה פעמים בתוס' עין בטבואה.

[שנג] (ה) כך שנינו בפס' סופרים. הוא פ"ג' ואחותה גם בפירוש סוף ס"י י"ז ובמ"ז ס"י רנ"ז צד 222.

[שנד] (ה) אז ירנו עצי העיר כה. זה לא נמצא בכ"י ב' ולא בפירוש ולא במתוך גנעלם טמני מה שיוכות יש לזה בכאן.

[שנה] (ה) חילכות פסח מבוארות בבית מדרכו של רבינו שלמה. הובא ג"כ בכ"י ב' אחר המאמר מסימן שכ"ג ובס' הספרים הובא הי' פסח במקום אחר במאמרים שלפננו הרבה לאחר ה/ ציצית ורשום הילכות פסח טבוארות בית מדרכו של רבינו שלמה בר יצחק. ובס' איסור והיתר לרשי' כי מתחילה הכתבה יד בה' פסח ורשום הילכות פסח טבוארות מכית טרדי' של רבינו שלמה בר יצחק צ"ל. גם נמצוא במחוז' (עד 254) ורשות ה' פסח טבוארות מבית מדרשו של רבינו שלמה בר יצחק ערפתה זיל. גם בעל שבלי הלקט החלם הביא את הילכות החן מס' ר' ר' ואילך וכונם הילכות פסח של רבינו שלמה זיל . . . אבל בחורה חי' מס' ואילך הובאו הילכות פסח בגננון אחר ממה שהבאה בסדור ובמקומות שרשחתין וההלוות מס' האורה נדרפסו בפירוש בשם ספר האורה בס' קכ"ב קכ"ג קכ"ד קכ"ה קכ"ז קכ"ז קכ"ח ורשום ה' פסח מספר האורה, גוחצר בסופו (בסוף ס' קכ"ח) "עד כאן מספר האורה" וכן נמצאו הילכות בס' האורה ח'ב ס"י טיז וע"ש הערתא א'. (ג) אוור לאربعה עשר. פסחים ב' ע"א במשנה. (ג) ובככר דاشון, שמוגא טברך. פסק דרוקא אם מזא טברך ורואתי בשכח'ל ס' ר' ר' הובא מצאת' בתשובות הגאנונים כישטברך אדם על ביעור חטין איינו חושש אם איינו מוגא דמי' ביעור חטין הוא שטחויר אהרו לבعرو וחיבך לבך' והביא דעת ר' בנימין לא שברא ליה כה, וסיס' ובחילכות פסח של רבינו שלמה זיל טופיח בן שבתב אוור לאربعה עשר בורקן את החטין לאור הנר ובככר ראשון שטוואצ' מברך על ביעור חמץ. מדרקי' בכרך דאסון שמוגא טברך, שמע מינה שאס איינו מוגא איינו מברך עכ' וואית' במדרקי' ריש פסחים שהביא את זה בשם הפורם ולפנינו בפירוש ליאתא.

מן העין, דכתיב תשבתו שאור מכתיכם (שמות יב ט"ו), (ד) ואומר כל חטירא דaicא בבייה הדין דלא חטיה וدلא בירתיה ליבטל וליהו כעפרא. (ה) ובחלכות גדולות [כתוב] בלשון זהה, כל חטירא דaicא ברשותי ודלא ידענא ביה ליבטל וליהו כעפרא, וכן עיקר:

[שננו] חמץ הנמצא אוכל ומאכיל עד למחזרתו כל ארבע שעות ותולין כל חמץ ובתחילה ששית מבערינו או כאור או בכל דבר האבוד שלא יוראה ברשותו, (א) וואעפ' דעתות רב' יהודה במאיד אמר חמץ נפסח בשרפיה, אפילו הכל עכדרין כוותיה, משום דסתם לן תנא כוותיה (ב) בפרק בתרא (דרכות) [דתרמה] דתנן ואיילו הן הנשרפים וכו', وكא חשב [חמצז] נפסח, דנהיו ודאי בביטול בעלמא סגיא ליה, ומיהו עיקר מצוחה [בשריפה] כר' יהודה. וועשה מדורה קטנה ושורפו, (ג) אבל במדורתו כירתו אם יש שם דוד או סיר או יורה אסור לשורפו שם פן יהנה טמןו, שהרי הוא אסורי בהנהה, (ד) ואם לא שורפו בירתו, ובשעת שריפה, וכוכורין שעזה הוא ביעור שטברכין עליו, מאותן בני אדם שטברכין עליו בשעת שריפה, וכוכורין שעזה הוא ביעור שטברכין עליו, ולא היא, אלא מה שטפנה ביתו מן החמצז קורא ביעור, (ה) כמו בערוי הקדש טן הבית (דברים כ"ז י"ג). (ו) ואם חל ארבעה עשר להיות בשבת, מבערין הכל לפני השבת, ומה שימושיר יניחו בצעעה כדי לאכול לטרח בשבת (ז) [עד ארבע שעות, ושינוי פתיתן שנשארו מכתל בלבו בשבת]:

(ז) ואומר כל חטירא דaicא בבייה הדין כי. נוסח זה הובא בר"ף דפסחים פ"א רק במקומות דaicא בבייה הביא הוא דaicא ברשותי וכותב הר"ן לשון זה אינו בגמרא, אלא כך הוא מקובל ביד הגאנונים. וגם בעל שבלי הלקט הביא "ביבתא" וכן בירושלמי פסחים פ"ב ח'ב רב אמר ציריך שיאמר כל חמץ שיש לו בתוכו ביתוי ואני יודע בו יבטל, וכותב בחג'ם וכן בטור שלא יאמר בהדין ביתא אלא ברשותי כדי לכלול כל הטעקות ובצח'ו הביא ואומר כל חטירא דאית בהדא דירה דלא חטיטה וدلא בירתיה ליבטל וליהו כעפרא, ואית דאמורי כל חטירא דaicא בבייה הדין דחטיטה זדלא חטיטה בירתיה ודלא בירתיה ליבטל וליהו כעפרא. (ט) ובחלכות גדולות כתיב בלשון זהה כל חטירא כי. הוא בכה"ג ריש הלכות פשת.

[שננו] (ט) וואעפ' דעתות רב' יהודה כי. פסחים כ"ח ע"א. (ט) בפרק בתרא דרכיות. וכן הובא באיסור והיתר והאורות ח'ב סי' י"ז ובצח'ו והוא בתמורה דף לג ע"ב. (ט) אבל במדורתו כי. הוספה כמו שהוא בכ"י ב' וכסדרים ובס' האורה ח'א סוף סי' פ"ו וח'ב סי' י"ז ובצח'ו ובשבלי הלקט שם. (ט) ואם לאו שורפו בירתו. כ"ה בכ"י ב', ובס' הסדרים הגני אבל אם אין סיר או דוד שורפו ביבתו ובצח'ו ובס' האורה שם ואם לא שורפו בירתו וכן בשבלי הלקט הובא ואם לא שורפו בירתו. (ט) כמו בערוי הקודש מן הבית. אחר זה נמצא בצח'ו (צד 265) הוספה ורשום תי' (ר"ל תוספות) וול' מה שטורפין בני אדם חמץ חזין לכירה במקצע עכיה או בחצר לפי שפעים שאדם עסוק ומעכב מלשוף חמוץ בתקלת שע, ושוב אסור בתקנתה, איילו היה שורפו בירטה נמצאה נהנה בגחלט של חמוץ, ולפיכך נהוגן עכשו להדריך חביבה של תבן בחצירו ושורף שם, וסיים העתקתי מתשוכות רשי". (ט) ואם חל י"ד להיות בשבת. פסחים י"ג ע"א. (ט) עד ארבע שעות כי. הוספה כמו שהוא לנכון בכ"י ב' וכסדרים ובס' האורה שם ובחייב מס' האורה סי' י"ז ובצח'ו ובשבלי הלקט שם והשミニ המעתיק פון בשבת עד בשבת ובבעל שבלי הלקט שם הובא וול' מצאתי בשם רובינו האי גאון זצ"ל ארבעה עשר שחיל להיות בשבת אך אנו עושין וכך אנו נהוגין מבערין את הכל מלפני השבת ואין מושרין אלא מזון שתי סעודות ואין לנו משלון לא מני חיטים ולא מני קמתה, שלא יצטרך להודיע קערה בשוביל חמץ, וכיון שאין צורך לאכול בהן במנחה אסור להדיין וכן מזאתי לגאנונים אחרים זיל.

[שנוז] (א) בא לטהר כליו שוטפן ומדיחן יפה יפה ואין צורך אלא טעילן ברוחחין (ב) ובכלי ראשון, וכל כלי מתחת כנונן יורה ומחבת, וכל כלי שיש בו בית קובל, בין של ברול בין של נחשת, יעשה להם שפה של טיט על שסתומים, (ג) כדאטリン בע"ז, ובعود שהן רותחין ישפוך המים ויישטוף במטים קרים, ואחר כך יתן הכלים שטיהם במיטים וירתחם, ובعود שהן רותחין יטבול בהן כל כליו, וכוסות וקערות סכין ו קופסין וכוסוי קדריה, כל כל עץ וכל כל מטבחות, (ד) דחלכתא אורי ואידי ברותחין ובכלי ראשון, (ה) ובכלבר שייהו משקין רותחין חhilah, וזהר שלא יטבול הכלים פערם, פן יחוור ויבלע ניעולו, ואם שוקטן המים מרותחיתן לא תועל המטבילה, וזהר שלא תנוח היורה מרותחיתה, לפני שחזורין ונבלען לתוכה, (ו) והקטנים הע"פ שנגעלו בוה אחר זה כולן טהורין, לפני-scalable זטן שהמים מרותחיתן אין כל שבחותה בולע אלא פולט, ולאחר הנעלת קטנים חזר ומנעליה כטשטט הרាជון שלא תצטטן אלא מתחוק טהרה, (ז) וכן השיב מר הילאי ורב האי גאנן. ורבבי אשיאן אמר צריך לחזור ולהגעלה, וכלבר שיישליך המים מרותחיתן שלא יצטטן וחזרו ויבלע, וידינה מיד בצעונן, ואף הכלים קטנים צריך להדריהם בצעונן כשהן מרותחיתין:

[שנוז] 6) בא לטהר כליו. הובא בס' האורה חי"א פ"א ובח"ב ס"י ייח ובפרום ס"י קכ"ד והוא שם מספר האורה וכ"ה במח"ז צד 255. (ג) ובכלי ראשון. כייה גם בכ"י ב' ובמ"ה א' אבל בסדרים ובכ' האורה שם ובח"ב ס"י ייח נאמר אחר זה דאמר רב הונא ביריה דר' יהושע עץ פרום טגעילן ברותחין ובכלי ראשון. והוא בספסחים ל' עיב ועייש בהאורה העירה ב' ב' (ב) כדאטリン בע"ז. הוא בדף ע"ו ע"א אהדר ליה גדרנא דלייא כו' והכא ממשום חמצ עביד ליה בשיט. (ד) דחלכתא אידי ואידי ברותחין. ספסחים ל' עיב. (ס) ובכלבר שייהו משקין רותחין תhalbת. ציל ובכלבר שייהו סנקון ומORTHIN תhalbת בטנו שחוא. בכ"י וכסדרים, ובכ' האורה וכלבר שייהו טורקין ומORTHIN תhalbת. וכן הובא גם בספרדים שם, ובמ"ה סנקון וכן בס' האורה ח"ב הגי' סנקון. (ו) והקטנים הע"פ שנגעלו בוה אחר זה. בולן טהורותן. כייה גם באיסור והיתר לרשי"ז, ובמ"ה יעין בס' האורה שם העירה ז'. (ז) וכן השיב מר הילאי ורב האי גאנן ורבבי אשיאן אמר צריך לחזור ולהגעלה. בן הווא גם בכ"י ב' אבל בסדרים הנוטחא כך השיב מר הילאי ורב האי גאנן אמר שאין צריך ורבבי אשיאן אומר צריך לחזור ולהגעלה. ובמ"ה צד 255 ובאיסור והיתר כי הובא כך חשבינו מר הילאי ורבבי האי ורבבי או' שאין צריך לחזור ולהגעלה ויעין גם בהאורה ח"ב ס"י ייח ואין ספק שלפנינו נשחשב המאמר שחי' בתוכו ורבבי או' שאין וגעשית אח'כ הטלה אשיאן. ובכ' האורה ס"י פ"א הגי' והגאנן רביבו האי זיל אמר שאין צריך לחזור להגעלה וכייה בכל כי סהאורה ובסדרם ס"י קכ"ד מספר האורה ובהאורה העירה ח' העירותי בסידור רשי"ז ובארהה ובמ"ה הגי' אחר שיטים ולאחר הגדלת הקטנים חזר ומנעליה כטשטט הרាជון שלא תצטטן אלא מתחוק טהרה הובא כך השיבו מר רב הילאי ורב האי ורבבי או' סדרו ובסדרים רביבי אשיאן אומר) שאין צריך לחזור ולהגעלה, בתhalbת חי' דעת רב הילאי ורב האי שחזר ומנעליה ואח'כ דעת רביו (ר"ל רשי') שאין צריך לחזור ולהגעלה. וראיתי בשבי הלקט השלם ריש ס"י ר"ז הביא סדר הגדלה כאשר מצא לגאננים ע"ש ואח'כ סיטים ובשערים של רביבו האי גאנן זציל שטפרש המגעיל כלים בכלו ציריך שיגעיל גדרול תhalbת ויתן טיט שנאים ומנעל לתוכו הכלים הקטנים ויזהר שלא תנוח היורה מרותחיתה לפני שחזורין ונבלעים בתוכת. ולאחר הגדלת הקטנים חזר ומנעליה כטשטט הרាជון שלא תצטטן אלא מתחוק טהרה, אבל הקטנים אף על פי שנגעלו זה אחר זה כולם טהורם, לפני-scalable זטן שהמים רותחין אין כל שבחותם בולע אלא פולט, ואחר זה הביא רביבו שלמת זציל פ"י אמר רביו [אלו] הכוונה אמר רביו לריבו של רשי"ז שירוה שטגעילן בה אין צריך לחזור ולהגעלה וכלבר שיישליך מטנה חיטים כשהן רותחין קודם שיקשו המים מרותחיתן שלא תצטטן מטבחה ותחזר ותבלע ויתחטף סיד

[שנה] (א) הסכינין מגעילן ברווחין בכל ראשון, (ב) מפני שפעמים שתוחכין בהן שום דבר מן היורה (מתחת) רוחחן שעיל גבי האור, ואין בכלל אשר יבא באש [תעכירו באש] (במדבר ל"א כ"ג) ואע"ג שתוחכין בהן בשור וונתנן תננד האור לצלתו, מפני שאין זה דרך תשמישן ולא דבר הכתוב אלא בשפור ובאסכלא שכל תשמישו באור עד שמלבלני, ועכשו אנו רגילין להנעל אפ' הקורות בכל ראשון, לפי שאף הן פעמים שבולעות בכלי ראשון שהרי אנו מוכן בהן את ההבשיל [כאילם כרי שיתבשיל] מהרה : (ג) ואבן מלח (הרתיחה) הדחתה מטהרתה :

[שנתם] (א) וכלי זוכיות חדשניים צרייכים טבילה שחן בכלי מתקות, (ב) וכן כל שטף חדשניים שלקחן מן הגוי טבילה בימי חיים. (ג) כדאמרין בע"ז (ד) אמר רב עמרם אמר ר' אבא בר אבוחה אפילו כלים חדשים צרייכין טבילה, דילפין מעשה מדין, ואוthon טבילה לא משומ טהרה הו, דהא כלים [ישנים] אחר שנחלבנו טהורים הם מן האיסור וכחדשים דעתין, ואפלו ה כי בעין טבילה, לדנטקן לן מקריא ואשר לא יבא באש תעכירו בימים (במדבר ל"א כ"ג) דהינו ניעול, (ה) וכתיב וטהר, ונפקא לזרהינו טבילה :

בצונן ואך כלים קטנים צריכים צרייך להידין בצונן אחר שהגעילן והרתיחן ע"ל וועין בתשוכות הגאנונים שעורי תשובה סי' ר"פ בשם רב נתרנאי גאון ז"ל צרייך להגעיל הירוה הנדרלה תחלה וסוף ע"ש באריכות, וועין בראש פ"ב דפסחים סי' ז' וחכיא שם ג"כ חשיבות הגאנונים ע"ש, ודברי רב האי גאון מובאים גם ברו"ץ גיאות ה' פסחים סוף דף פ"ח, והנה ראוי במרדי פ"ב דפסחים בס"י תקפ"ג הביא בשם רב האי גאון להיפה, ויל' השיב רב האי גאון על אודות הירוה הנדרלה שהגעילן בה כלים שאין צרייך להגעילן אחר שהגעיל בה הכלים וכן הירוה רישי ע"ל, וחשב בודאי כי נך השיבו מר רב הילאי ורב האי מוסב למיטה אל וובי אומר שאין צרייך לחזור ולהגעיל ונאמת נך השיבו מר רב הילאי ורב האי מוסב למיטה שחזור ומגעילה, וובי אומר מוסב למיטה שאין צרייך לחזור ולהגעיל כמו שהחටה. ואולי דברי האורה הטעו שהובא בטעות והגאנן רבינו האי ז"ל אומר דעתן צרייך לחזור ולהגעיל.

[שנה] (ט) הסכינין מגעילן ברווחין כו. כ"ה בהאורה שם (צד 91) וחובא בפרטם סי' קכ"ד בשם האורה ובאיסור והותר ובמחוז ובהאורה ח"ב סי' ייט. (ג) מפני שפעמים שתוחכין בהם שום דבר מן הירוה רותחת שעיל גבי האור. כ"ה בכ"י ב' וכסדרים ובאיסור והיתר ובאהורה ח"ב סי' ייט יש לתקן כמו שהוא בהאורה שם ובפרטם סי' קכ"ד מפני שפעמים שתוחכין בסכין ומעלין בו דברן מן הירוה רותחת שעיל גבי האור. ובמהווים שם מפני שפעמים שתוחכין בהן [סכין ומעלין בו דבר] כון יורה רותחתה, כון צ"ל כאשר הופתע. (ג) ואבן מלח הרתיחה טהורתה. תקנתי הרתיחה, כמו שהוא בכל המkommenות הניל' ובשביל הלקט סי' ריז (פ"ג ע"ב) הביא וכן כתוב גם המורה בפרטם בה' פסח גבי העגלת כלים ואבן מלח הרתיחה טהורתה. ומזה נראת שהוא מגוף הפרדס ולא הוסיף מס' האורה כי אם כי מס' האורה אשר נוקף אל הפרדס לא היה הביא הרבה שבhalb מן הפרדס כי לפני לא היו עוד ההוספות אשר נוספו מן האורה אל הפרדס.

[שנתם] (ט) וכלי זוכיות חדשניים כו. הוא ג"כ בפרטם ובאהורה ח"א וח"ב ובאו"ה וממחוז צד 256. (ג) וכן כל שטף חדשניים. בפרטם הובא בטעות וכל כל שטף חדשניים צ"ל ובן כל שטף חדשניים כמו שהוא לנכון בכל המkommenות הניל'. (ג) כדאמרין בע"ז. הוא בדף ע"ה ע"ב. (ד) אמר רב עמרם אמר ר' אבא בר אבוחה. צ"ל אמר רב נחנן אמר רבנה בר אבוחה. והובא לנכון בכ"י ב' וכסדרים ובאו"ה ובמחוז. ובהאורה ח"א אמר רב נחנן הופתע שם אמר רבנה בר אבוחה והובא לנכון בהאורה ח"ב ובפרטם א"ר נחנן אפילו כל עצם צ"ל אפילו כל' חדשניים. ובפרטם חסרים המלואים כדאמרין בע"ז. (ט) וכתיב וטהר. מלת וטהר כתוב שם לפני זה כל דבר אשר יבא באש תעכירו באש וטהר, ובהאורה ח"א וח"ב ובפרטם הובא בטעות וכל אשר לא יבא באש תעכירו בימים וטהר, והסגרתו שם מלת וטהר.

[שם] (א) וכפות [של גוים] של כסף שנשתמשו בהן [חמיין] שאוכלן בהן, צריכין גיעול ברוחץין וצרכין טבילה. וכוסות של כסף, כיוון שאין חטמישן בטרייה, סגיא להו בטכילה לחודא, והני טלי בלקוחין ובנון מעשה דטרין שהו שליהם, אבל שאולין שהושאלין טנו, אין צריכין טבילה: (ב) וכלים של כסף המושכני מיד נוי אין צריכין טבילה, ואם ישראלי רואה לפיה דעתו שניים הנוי, כוגננתא דמי, וצרכין טבילה, ואם לאו הרוי ההן כשאלין: (ג) וכלי זכוכית הוואיל [ונתניין] הן צריכין טבילה: [וכלים] של חרס ושל עץ (ד) לא בעי טבילה, (ה) אבל רחיהם של פלפלין (ז) שקורין מולצ'יל צריכין טבילה מתחנה שליהם עיקר, ולא אמרו אלא בא כל מטבחות וכלי סעודה וכמעשה שהיה במדין, שאוון כלים מתחילה הוא של גוים, וניראת הכתוב הוא דצרכין טבילה (ז) בין חדשים בין ישנים, אבל אם עשאן אם שעשן ישראלי אפסילו חדשים אין צריכין טבילה], (ח) כל שכן אם הוא ישנים (ולכנים) [ולכנים באור דין צריכין טבילה] ולהוציא מאותן המצריכין טבילה לכלים לאחר גיעולם בפסח.

[שם] (א) והבא להטביל כלים, קודם [טכילתן יברך אקביו על טבילה] כלים, ויש אופרים על הטבלת כלם, דכל המצות מברך עליהם עובר לעשיותן, ואחר כך תוכלים בתים פעם אחת ודיוו: וקוניין (ב) פלטורי"א בלע"ז, הוואיל ומתקין עליהם עופרת (ג) ושועין עליהם, בכלי מטבחות דמי ובכו טבילה, ואעפ"י שאין ניתנן אלא מכבם, וכי ההיא פלוגתא דקוניין דרב אחא ורבינא, (ד) בס"ס ע"ז, ופסק הילכתא

40

[שם] (ה) וכפות של כסף. הוא בהארה סי' פ"ב ובחייב סי' כ"א ובפרוט סי' קכ"ה ובאיור והתר ובטמיין (עד 256). (ז) וכלים של כסף המושכני מיר אין צריכין טבילה". זה נשפט בסדרם והמשמעות המעניין מני אין צריכין טבילה עד אין צריכין טבילה ונמצא לנכון גם בהארה ח"א וח"ב. (ג) וכלי זכוכית הוואיל ונתניין. תקנתי ונתקין כמו שהוא לנכון בכל המקומות ונשפט בס"ה הארוה כמו שהערות שם העrhoת ג'. ונמצא לנכון גם בהארה ח"ב. (ד) לא בעי טבילה. בסדרם והארה ח"א סיימ"ס "דכל מתחנה אמורין בפרשיה". (ט) אבל רחיהם של פלפלין. עיוו בערך ערך רוחים שmaps הראות רוחים של פלפלין ודרכינו נובעים מפי הר"ח ביצה כ"ג עיב ע"ש. (ז) שקורין מולצ'יל. כי"ת גם בכ"י ב', ובסדרם הובא שקורין וואלצ'יל ובטמיין שקורין מולצ'יל, ובאו"ה שקדון מוליד ובסדרם ובכ"ה הארוה ח"א וח"ב חסר זה. (ז) בין חדשים כ"ז. הופתוי ונמצא לנכון בכ"ז ב' ובסדרם ובכ"ה ובפרוט פלטורי"ז בלע"ז ובכ"ב מטבח עדר טבולה. (ט) כי"ש אם הוא ישנים ולכנים. תקנתי וליבנס באור דין אין צריכין טבילה כמו שהוא לנכון בכל חמקומות.

[שם] (ט) והבא להטביל כלים קודם. כך הוא בכ"י, וחסר תשלום הסיטון שהמשמעות המעניין. והסתמחי הפסיק כמו שהוא בכ"ז ב', ובסדרם ובאיור והתר ובהארה ח"ב סי' כ"ג ובטמיין עד 256. ובהארה סי' פ"ב ובפרוט סי' קכ"ה חסר החתחלה ומתחילה מן וקוניין. וצצאהיה בהארה בס"ס פ"ג ע"ש הערתה י. (ט) פלטורי"א בלע"ז. כי"ת בטמיין ובכ"ב מטבח פלטיא בלע"ז ובסדרם כולםיא בלע"ז וכහארה פלטומ"ז בלע"ז ובסדרם פלטורי"ז בלע"ז ובאיור והתר כלוטבר בלע"ז (ובהארה ח"ב סי' ב'יך חסר חטלה הזורה) ובכלם בטעות והגבי הנכונה פלטורי"א בלע"ז, וכן רשי"פ סחכים ל' ע"ב טאני דקוניין סי' קונייא פלטומי"ר בלע"ז של חרס הוא וטוח באבר, וכן בע"ז ליב ע"ב פ"י רשי"פ קונייא כל' חרס מצופה באבר וקורין פלטורי, ע"ש בתום ד"ח קונייא והביאו שם לשון רשי"פ ג' ושועין עליהם. בט' הסדרם בטעות וטעין צ"ל וشعין. ובסדרם בטעות הוואיל ושועין שלחן עופרת וشعון בדריל במתבנה דמו. וכහארה ח"א הגי' הוואיל ומתקין עלייתו עperf' דשיעין בכלי מתחנה דמי. (ט) בס"ס ע"ז.

ך ע"ה ע"א.

דאולין בתר סופו, שניתך עליו מתקות ובעי טבילה, ולא הזוכר שום חילוק בין ניתך מאירן ליתך מגבו:

[שסב] (א) וקדירות של חומר שנשתמשו בהן לפני פסח, מניחן עד לאחר הפסח ושוב עושה בהן כל צורכן, ואפלו במינן, ואין צורך לשוברן, (ב) ואע"ג דקימא לנ הילכתא כרב באיסורי בעלמא, הכא הילכתא כشمואל, דאמר לא ישברו, הויא וכולחו תנאי קיימי כוותיה, ומפ[ק]ין הלכתא כוותיה דאמר [רבא הלכתא] חמץ בזמנם בפסח בין במיינו בין שלא במיינו אסור במשחו כרב, שלא כזמנו (איסורין) אחר הפסח בין במיינו בין שלא במיינו מותר כר' שמיעון, ושיטואל כר' שמיעון סברא ליה דאמר להו שיטואל להנוה דטובי נידי אשו זיבנייכו, ואי לא דרישנא לכוי כר' שמיעון:

[שסג] (א) והני מאני דצבייע בערוף (ב) שלועין אלומ בין שחרין בין יורךין בין לכנים אסוריין בפסח, ואפלו חלקין, (ג) דאמר אמיר חזינה להו למאני דקוניא דמידיתא, אע"פ דרישיע, והחותרה העידה על כל' חרם שאינו יוצא מר' דופיו לעולם:

[שסד] (א) עירבה צרייך לנוראה שלא ישאר כוות במקום אחר, פחות מכך בטל במיעוטו, ואינו עבר בבל יראה [ובכל ימצע], (ב) כדתנן בזק שבסידקי עירבה אם יש כוות במקום אחד חייב לבער, (ג) ואם לאו בטל במיעוטו:

[שסה] (א) ואין לשין אלא ביטים שלנו בליליה, מפני שכנות [הגשטים] החיטה מהלכת בשיפולי של רקיע וכל העולם כולל צוון כנגד גובחו של רקיע, נמצא מעינותה הסטוכין לשפולי של רקיע רותחין וניסן לענין חיטה עדין מיטות הנשטים הוא, שאין החיטה

[שסב] (ה) וקדירות של חרט. כייה בכ"ב וכן בסדרים ובמה"ז צד 257 ובאיסור וחיתר סי' י"א אבל בהארורה ח"א אחר הסיום ליתך מגבו (לפנינו סוף סי' שסב"א) נמצא שם אמר אחר וכפות של קרן כי זה חסר לפנינו בסדור ובמקומות הניל כמו שהערותי שם בהערת ח'. ובפרודם נלקה המאמר וכפות של קרן בחסר עין בהארורה העירה ט. (ג) ואע"ג דק"יל הלכתא כרב כי הכא הלכתא כشمואל דאמר לא ישברו. פסחים לי ע"א וע"ש בתוס.

[שסג] (ה) והני מאני דצבייע בערוף. בכ"ז חסר סיטון זה, ונמצא לבכון בסדרים ובמה"ז שם ובאיסור וחיתר ובהארורה ח"ב סי' ב"ז, ובהארורה ח"א סי' פ"ג הוא אחר סי' שס"ד עירבה צרייך לנוראה שם בהערה ז' העירותי שחסר בסדור, בונתי היהתה בסדור כי"ז (כ"ז א' שהוא כי פארמא לא הי' או לפנוי) ונמצא גם בפרודם סי' קכ"ו ובאיסור וחיתר סי' י"ב. (ג) שלועין אלו. הוא מלאן. (ה) דאמר אמיר. פסחים לי ע"ב.

[שסד] (ה) עירבה צרייך לנוראה. בפרודם ובהארורה ח"א הוא מוקדם לסי' שס"ג. אבל בהארורה ח"ב סי' כי' ובאה"ה סי' י"ג סידורו כמו שהוא לפנינו. (ג) כדתנן. משנה פסחים מ"ה ע"א. (ג) ואם לאו בטל במיעוטו. במתה"ז שם פים אחר זה: ואו מותר להשתחש בה אחר הפסח, אבל בפסח עצמו אסור דברין דקא טשי ביה איסורי חימצנו קשה. ואחר זה נמצא שם הוספה ורשות ת' (ר' ל' חוטפות) וחובא חשב רית לר' ידרית בר לוי. ותוא המובא בתוס' כתובות מ"ז ע"א ד"ה השטה והקשה תר' ידרית מנירנברג.

[שסה] (ה) וזה לשין אלא ביטים שלנו בליליה כי. עין ורש' פסחים מ"ב ע"א ד"ה שלנו. ובעל שבלי הלקט ריש סי' ר"א הביא זול אמר רב יהודה אשא לא תלש אלא ביטים שלנו [פסחים מ"ב ע"א], סי' שנשאכו מאטמל והביא פ"י רבינו שלמה ז"ל מפני שכנות הנשטים החיטה מהלכת בשיפולי הרקען כי. כוון לירושאי פסחים שם ובס' הארורה במובא צד 184 ערלה נ"ט העירותי כי השטה"ל כוון לרשי' פסחים מ"ב ע"א ד"ה שליח יש לחקן ד"ה שלנו. והנה כל חסמן חסר בהארורה ח"א וכפרודם. ונמצא בהארורה ח"ב סי' כ"ח ובאה"ה סי' י"ד. ועין בתשובה הגאניגים שערו תשוכת סי' צ"ח לר' האי גאון ז"ל.

הולכת נוגבשו של רקייע עד להקופת חטוף, הילך כיוון דמעינות רותחין חשו חכמים לפי רוב עירות, שאין להן מ' נהרות אלא מ' בארות, נובעין מטי מעינות, ובשעת שאלתן חטפין חטפן הן, לפיקד ימלאמ' מבערב כדי שיצטנו:

[শস্ত] (א) ואין לשין בפסח שתי מידות, כדי שלא תבא [העיטה] לידי חימוץ, ואף [הן] [איין] מקטפין, (ב) והלשאותן אינו יודע למה הוא מודע, ומה לנו מירה בפסח, אלא לא פחות ולא יותר ממ"ג ביצים וחומש ביצה כדי שלא להפקיע חורת חלה טמנה, (ג) ששיעור חלה בכך, וכן עליה חלה בגיטריא מ"ג, (ד) אבל אם היהתה יתרה ר' או ה' אין לחוש בכך, כיצד הוא עושה מכניס מ"ג ביצים בכל מלא מס על כל גdotot, ובטים הנשפכים חוצה זה שייעור מידת קטה לחלה, כאotta ששנינו (ה) בתוספתה דנור, נור ששווהת מכל משקין האסורים לו, מתרין בו שלא ישתח ואם שתה חייב על כל אחת ואחת, וכמה שייערו בכזות, וכולן מצטרפין לכזות, היין והחומר צויאר בהן, וכייד יעשה, מביא כוס מלא יין, (ו) ומכאן זית (או אונז) [אנורי] ונותן לתוכו וושופע, אם שתה צויאר בו חייב, ואם לאו פטור, (ז) וגוזרת הכתוב היא דמידת העומדר מחייבת כלה שלטנו לחם הארץ, דכתיב והיה באכלכם מלחים הארץ תרומה לה' (במדבר טז י"ט), ולטרכנו מלחים שמיים, דכתיב לקטו לחם משנה (שמות ט"ז כ"ב), מה לחם שמיים עומר ליום, שעולה למ"ג ביצים וחומש ביצה, כך לחם הארץ אין מחייב כלה פחוט מ"ג ביצים וחומש ביצה, (ח) וזה עשרית האיסה:

[শস্ত] (א) אשה שלוותה מהכרתה הכר קודם הפסח, צריכה לפורעה אחר הפסח ואין אסורה מישום חטין שעבר עליו הפסח, הוαιיל ולא היה בעין בשעת ביעור, יש בה ממש גול, ומישום לזה ואינו פורע, (ב) שניינו דבר ר' ינא (אפיל) [זוסי]

[শস্ত] (ט) ואין לשון בפסח שתי מידות. זה הובא בגוף ס' הפטודס ס"י ק"ל וכן בחארה ח"ב ס"ט ובאו"ה ס"י ט"ז וכן הובא במחוז צר 258 ובעל שבלי הלקט ריש ס"י ר'יב הביא ז"ל בהלכות פסח של רבינו שלמה זצ"ל אין לשין בפסח כי הביא כל המאמר ונובע מפרודם שם. (ג) והלשאותן כי. הלשון מגומגם ומתוקן בפרדס שם והלשאות ואינו יורע ממה הוא מודע ומה המתה בפסח לא פחות משיעור מ"ג ביצים וחומש ביצה. וכאשר הוא לפניו בסדרו כי' אין הוא בכ"י ב' ובסדרום. רק שם אותה אין יודע לעמה הוא מודע ולמהו אין מודדרין בפסח. (ה) ששיעור חלה בכך. היינו מ"ג ביצים וחומש ביצה. עין פור י"ד ח' חלה ס"י שניה ובכ"י שם. (ד) אבל אם היהתה יתרה ר' או ה' אין לחוש בכך. ובכ"י ב' ובסדרום אם הוא ר' או ה' או ו'. ובפרדס שם הגי' אבל אם היהתה ט"ז ביצים או מ"ז אין לחוש בכך. ובמה'ו ובשבלי הלקט שם ס"י ר'יב אם יתרה ר' ביצים או ו' אין לחוש בכך. וכן בחארה ח"ב ס"י כ"ח אם היהתה יתרה ר' או ה' אין לחוש בכך. (ס) בתוספתה דנור. הוא ריש פ"ד והובא גם בפרדס שם וביחס' עירובין ד' דינה גפן. (ו) ומכאן זית או אגוז. תקנתי זית אגורי כמו שהוא בתוספתה והובא לנכון בפרדס ובחרורה ח"ב ובמה'ו. ובסדרום בטעות או אגוז. (ז) וגוזרת הכתוב היא. כן הובא גם בפרדס ובחרורה ח"ב ובכ"י ב' ובסדרום בטעות או אגוז. (ח) אבל במלחו צר 259 נטצא אחר הסיום הזה הוספה בפרדס הוא סוף המאמר מסימן ק"ל אבל במלחו צר 259 (ט) נטצא אחר הסיום הזה הוספה וסימן תשובה שהסביר רבינו יצחק בר' שמואל. הוא אחר מבעל התוס' והוא היה בן אותו של ר'ית ורשב"ס וריב"ס. וגם נוסף שם במלחו צר 259 מדה של פסח כי' ע"ש.

[শস্ত] (ט) אשה שלוחה מהכרתה הכר כי. זה הובא בפרדס ס"י ק"מ ובמה'ו צר 269 ובשבלי הלקט סוף רט"ז והביא כתוב רבינו שלמה זצ"ל אשה שלוחה הכר כי, וסימן וכן כתוב רבינו ושעה זצ"ל. וכן הובא בחארה ח"ב ס"י לי' ובאו"ה ס"י ט"ז. (ג) שניינו דבר ר' ינא. ע"ז ס"ב ע"ב.

פירוי (מעשימים) [מענינים] בשביעית קודם זמן הביעור ופרעי לה בשמינית, (ג) ואמר ר' יוחנן יאות הן עבדין:

[ש mach] (א) לפני הפסח כשתוחנין חיטה למצות, נהוגין לשלהוח שם ישראל אחר הרוחים של נוין, להוות יושב ומשטר, דכתיב ושמורת את המצאות בעין שיטור לשם מצה, ואין ישראלי צריך לעוד אלא עד שיטחון, כפי מה שהוא צריך לשלש מצות של לילה הראשונה שהיא חוכה, והן צריכות שיטור לשם מצה, אבל השאר אין צריכות שיטור: (ב) גוני שהוא טוחן ואין ישראלי עומד על גביו מותר, אפילו ליקח סלחות מן השוק שפיר דמי, (ג) דאמר מר בעיקות של נוים (ד) אדם ממלא כריסו הימנו וככלב שייכל כוית (בשר) [מצח] באחרונה, והוא שלא הוכיסו פניו, ואני לחוש שמא יערכ מחתמו לחוך הקמת, הוайл ואחר כך מרקדין אותו בנהפה, שאם יש שם חמץ נפה קולתו:

[ש ספט] (א) פmach שחיל לה היות באחד בשבת, אסור לאפות מצות מערב שבת, הראשונים אמרים משום הידור מצוה הוא, אבל מצינו בו איסורא מדורייתא, דהא הוקשו מצות לפסה (ב) בשילוי פ' בתרא צלי אש ומצות (שמות י"ב ח'), ומה עשיית הפסח אינו אלא משבע שעות ומחצה ואילך, אף מצות מצה אינה אלא משבע שעות ומחצה ואילך, ואכילת מצה נמי הוקשה לאכילת פטה, [כדרבא] דאמר רבא אבל מצה בזמן הזה לאחר חצות לר' אלעזר בן עיריה לא יצא ידי חובתו.

[שע] (א) ואסור לאכול מצה מבוער يوم קודם שקידש, ואומר הנדרה והלל, שניא' בערב תאכלו מצות (שמות י"ב י"ח) שיהא חביב עליו. והאכל מצה בערב פטה כאלו בא על ארוסתו בבית חמיו ולוקה, (ב) בתלמוד ירושלמי:

ג) ואיד' יוחנן יאות הן עבדין. עיין שם ברש"ו ובתוס'.

[ש mach] (ה) לפני הפסח כו'. הובא ג"כ בפירוש שם בס"י קיט וכן הובא שם בס"י כי"ז וכןתו חנין מצה שניינום, אבל סי' ק"ט הוא לקוח מן הסדרו בלשונו. וכן הובא במתח"ז צד 269 ובאייה סי' י"ז ובאהורה ח"ב סי' ל"א ובעל שבלי הלקט סי' ר"י הביא זאת בשם הלכות פטה של רבינו שלמה ז"ל. (ז) גוני שהוא טוחן. הובא בפירוש שם בס"י כי"ז וק"ט ובמה"ז וכאהורה שם ובשבח"ל. (ג) דאמר מר. פסחים מ"ע"א. (ד) אדם ממלא כריסו הימנו. באיסור והיתר נמצאת אחר זה הוספה "ואף על פי שלא נולשה במים שלנו ואף על גב דברינו עבר ולש אסור ח"ם בושראל ומושום קנסא ואפילו לישראל אחר אסורה, משום דאתה עבר ביה איסורא במידה דהינו עבה אבל בכיציקות לא אתעבוי ביה איסורא, אבל הדבר ר' יצחקaben גיאת ז"ל מפרש ביציקות של נוים כגון שהוא ישראלי עמו וכא מנתר ליה דלא ליחמוץ אבל ליצאת ידי חובת מצה דמנטרו לשום מצה לא יצא, דתנן נמי בהא מילחאה דעתה ולש אסור וננו סבירין דמאי אסור באכילת מצה דמצה שאינה משומרת כהילכתה הוא, אבל באכילה דעתה לא לשום מצה משומורת מותר.

[ש ספט] (ה) פטה שחיל להיות באחד בשבת. הוא באיסור והיתר סי' י"ח וכאהורה ח"ב סי' ל"ב ובמתח"ז סי' י"ט (צד 260) והובא בפירוש סי' קכ"ט (הינו בגוף הפלדים לא מסטר אהורה) ושם הגני ערבית פטה שחיל להיות בשבת והינו הרק והובא גם בשבלוי הלקט השלם סי' ר"יג בשם רש"ו ועינן בהערת הרשות במתח"ז שם אותן ע. (ז) בשילוי פ' בתרא כו' דאמר רבא כו'. פסחים קכ"ט ע"ב.

[שע] (ה) ואסור לאכול מצה מבוער يوم קודם שקידש. הובא בפירוש שם סי' קכ"ט ובאיםו והיתר סי' י"ט, וכאהורה ח"ב סי' ל"ה ובמתח"ז סי' י"ט וע"ש בהערות הרב רש"ח ז"ל אותן ע' שהאריך בות. (ז) בתלמוד ירושלמי. הוא בירושלמי פסחים פ' ערבי פסחים ח"א ע"ש.

[שעא] (א) שאלו את רבינו אם מותר ללווש כמה בכיצים בפסח, אם יש בה משום חיטין או לא, ולא אמר רבינו בדבר לא איסור ולא היתר, איסור לא אמר שאין יודע אם דרך בכיצים להחטין יותר ממים, שהרי אין לומר אלא במים, וממים אין מהחטין את העיטה כל זמן שעוטקן בה, והיתר לא אמר בה משום שהעיטה שנילואה בכיצים עבה היא ונפוחה יותר [משאר] עיטה, ויש לחוש שמא יש דרך בכיצים להחטין יותר ממים, ושם הולש בכיצים اي רשאי ללא חיטין, ואין בידו לשמרנו מדי חיטין כמו לישת מים, דהיינו למאן דכעוי לאוקומי בספסחים, אין לשין בשמן ובין וכברש משום חיטין, מכל דאייכא מילתא דמחטיא טפי ממים, (ב) ואי אפשר לשמר מחיטינו, ואפילו בעודו עסוק בה, וכמדומה אני, דמה שהעיטה נעשית עבה מן הביצים, אין זה חיטין שאיפילו עושים פת [טפורי פת] נעשית נפוחה כמו כן:

[שבב] (א) חיטה שנמצאת [בתרנגולת] בפסח אין אדם שמתירה, לפי שחטין בין בטינו בין שלא בטינו אסור, [ואוסר] בכל שהוא ואף רבינו אומר שהו אסורה, אבל יש להביא ראה [להיתר] מטומאה, אם לא מפני שאין אלו יודען אם למדים איסור מטומאה או לא, (ב) מפני ששנינו גבי טומאה, בעוף כדי שתפקיד לאש ותשרף, דכיון שהיא האוכל בתוך מעוי כשייר הוות שובינו ראיי לקבל טומאה לפיו שבא לידי סrhoן מיד אינו חשוב אוכל, וכן יש לומר שאין זה בא לידי חיטין אלא על ידי סrhoן, (ג) אי דפסחיא לנו למגmr איסור מטומאה:

[שענ] (א) ועל התרומה אודיעך שטulos לא נהגו בעיר הזאת להפריש שתי חלות כי אם בערב הפסח (ב) והוא מכרין על אחת להפריש חלה, ועל השניה להפריש [תרומה], ובטלתיה מפני שהיא לבטלה שאין ערב פסח חמוץ משאר ימים

[שעא] (ה) שאלו את רבינו, הוא באיסור והיתר סי' כי ובאהורה ח"ב סי' ל"ג, ובפרדס לא בשם האורה (ס"י קכ"ט ובס' הסדרים וכן הובא בשבל' הלקט השלם סי' ר"ד בשם הלכות פסח של רבינו שלמה זצ"ל והובא במחוזר ווימרי במאמר שלחוין בס"י מ"ב (צד 268). ועי"ש בהערות הרש"ה ז"ל. (ג) ואי אפשר לשמר מחימזון. בפרדס נשמטה המלא "וואו" וכחוב ואפשר).

[שבב] (ה) חיטה שנמצאת [בתרנגולת] בפסח. הובא באיסור והיתר סי' כי ובאהורה ח"ב סי' ל"ז אחר הסיום הטמין שלפנינו וכן הוא במחוז סי' מ"ד (צד 269) אבל בכ"י ב' מן הסדרור וכן בסדרורים הובא זה אחר ואין לשין בפסח (שהוא לפניו בסדרור כי"א בס"י שס"ו) ובכ"י ב' ובסדרורים הובא פה על התרומה אודיעך כמו שהוא לפניו סי' שע"ג. וכן הובא זה היינו סיון שע"ב בפרדס (לא בשם האורה) בס"י קל"ט והובא בשבל' הלקט סי' ר"ז (דף צ"א ע"א) בשם הלכות פסח של רבינו שלמה זצ"ל וכן הובא בספר חמוץ דיעמ סי' קמ"ח בשם ספר האורה ובודאי היה לפניו ספר האורה כמו כי"ל שלפנינו. (ג) מפני ששנינו גבי טומאה. הוא באහלות פ"א מ"ז. (ב) אי דפסחיא לנו למגmr איסור מטומאה. אחר זה נמצוא במח"ז הוספה שחותփ רבינו תם ע"ש.

[שענ] (ה) ועל התרומה כו'. הובא באיסור והיתר סי' כי ובאהורה ח"ב סי' ל"ח וכן הובא במחוזי בסדרומים שלפנינו סי' ל"ד (צד 264) ומתחיל תשובה רשי' ועל התרומה אודיעך וכן נמצאו בפרדס סי' קל"א באמצע המאמר ומתחייב כך אמר רבוי על התרומה אודיעך ובכ"י ב' מחדרור ובס' הסדרים הוא כמו לפניו בכ"ז. (ג) והוא מכרין על אחת להפריש חלה ועל השניה להפריש [תרומה]. בס' האורה ח"ב סי' ל"ח הגי' וחיו מכרין על אחת להפריש תרומה ועל השניה להפריש חלה, אבל בשאר התקומות הוא כמו לפניו בסדרור.

טובים, (ג) וסתוקה היא בבכורות, דאמר שטואל אין תרומת חלה לאין אסורה אלאimenti שטומאה יוצאה עליו מגופו והני מייל באכילה, אבל בנגיעה לא, אמר אבי הילך נדה קוצה לה חלה ואכילת לה כהן קטן شيئا רואה קרי, וכי לכא כהן קטן שקללה לה בראש העיטה ושדיה ליה בתנורא והדרוה טפרשה ליה חלה אחותית, כדי שלא תשתחח תורה חלה ישראל, ואי משכנתין כהן קטן קחוין בככורות דלא מפרשין אלא חלה אחת, (ד) ושנויות בסדר זרים בחזקה הארץ מפרשין שניות חלות, וזה הטעם כאשר פסקה אמוראים בבכורות, ונמקום שאין כהן קטן ויש כהן גROL, ואין מברכין, וכן נהוגין בכל ערי לותיר, אף"י שיש כהנים אין מפרשין אלא אחת ולשריפה:

[שעד] (א) חרוצה להפריש חלה מן העיטה (ב) מברך אקבו"ץ להפריש תרומה דלהפריש חלה לאו ברכה היא, חלה היא עונה וחורה ואני שם הפרשה כלל וחלה תרימו תרומה (בטבר ט"ז ב') כתיב, והכי אמר, [חלקה אחת מן העונות תרימו לשם תרומה, ומיהו תרומה נקראת] ותרומה שמה ואין לשנותה (אותו) ועשה אותו כוית שהפריש דק, ופושטו כעין חרחה, מפרקיה לה קרא חלה, ולאחר כך משליכו לאור, (ואחר כך מפרשין מן העיטה כוית) ושורפה באש, אפילו יש כהן מפני שתרומה לאור, ואחר כך מפרשין למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, ומכיון שרואה קרי אסור לאוכלה, חזקה לאין אסורה למי שטומאה יוצאה עליו מגופו, ומכיון שרואה קרי אסור לאוכלה, ואחר כך אם יש שם כהן יפריש כדי מתנה העונת בלבד ברכה, שהרי כבר נפטרה בעיטה בהרמה ראשונה כדי שלא תשתחח תורה חלה ונונתנה לכחן:

[שעד] (א) ואם יו"ט [שלפסח הו, ולשיטטה בו"ט] כדי יעשה, שאם מפרשין תרומה ומברך עליה, לשורפה אין יכול לפני שאין שרופין קדשים בו"ט, וא"ת שמעכבה עד אחר יו"ט ואח"כ שורפה, הרוי היא באה לידי חימוץ וועבר עליה בביל ראה ובבל ימצע, אלא כיצד יעשה, יפריש, אותה בלבד ברכה מן העיטה ויעשה אותו כמו עונה קטנה, ואיפה אותה עם שאר עונות שיפריש מן העיטה ולאחר אפייה יצטרוף כאחת בלבד אחד, או בקערה אחת העונה ותרומה ונראות כאילו הן מחוברות ביחד, (ב) לפני שהטול מצרפן לחלה, ואחר כך יברך עליהם להפריש תרומה, ויזניענה עד לאחר יום טוב כשהיא אפיה וישראל אותה, ואם תאמיר נשיה באיטה יברך עליה קודם אפייה וטפרישה ואחר כך יאפה אותה וימתין עד לאחר יום טוב וישראל אותה, אם היה עושה כך לא היה יכול לאפותה ביום טוב לאחר שיקרא עליה שם משום דרויו

(ב) ופסוקה היא בבכורות. הוא בדף כ"ז ע"א. (ג) ושנויות בסדר זרים. חלה פ"ד ס"ת.

[שעד] (ה) חרוצה להפריש חלה מן העיטה. הוא באו"ח סי' כ"ג כ"ד וכ"ה ובאה/oroth חייב סי' ל"ט ובמחזיו סי' לה (צד 264) ובפרט בחתולת סי' קל"א, וחובב בשכלו הלקט סי' ריב"ב (דף פ"ז ע"א) בשם הלכות פסח של רבינו שלמה זצ"ל ובאה/oroth ח"ב סי' ל"ט חערת א' העירוני דליהא בסדר רישי וכונתי היהת לכ"י כי כייא לא הי' עוד לפניו) ושם חסר כל הסוגין ומוצא לנכון גם בס' הסדרים. (ג) מברך אקבו"ץ להפריש תרומה. עין מה שהעיר הרשות ציל במחזיו העירה כי שחריריך בזות.

[שעד] (ה) ואם יומם טוב של פסח כי. כן הנקני, ומוצא לנכון בכל המקומות הנ"ל. (ד) לפני שהטול מצרפן לחלה. במחזיו הגני לפני שהטול מצרפן לר酣ן רבוי אליעזר אומר חרודה ונונת לסל, האט מצרפן" לחלה והוא בטחמים מ"ח ע"ב וחסר גם באיסור והיתר ובפרדים ובאה/oroth ח"ב סי' ל"ט ושם הומפתוי בפיגים.

מלאנה של לא לצורך הויל ואינה נאכלה אבל קודם ברכה יכול לאפותה, לפי שעדרין היא רואה לבעל הבית כאשר עיסה, ולא היה אסיפה שלא לצורך בירעט, ויש שמספריה אותה מן העיטה ושורה בזמנים (ג) [וסבירו הוא שלא תחמיין, (ד) וכדברי בן בתורה דאמר ר' יצחק הילכה בר' יהודה בן בתורה דאמר תatial לה בזונן שלא תחמיין] ואין הילכה כמותו, (ה) דאמירין אמר רב יהודה אמר שטואל הילכה בר' אליעזר, ובשאר ימים טובים שניין של פסח שאין לחוש בהם מושום חיטויין, אם הוא משחה אותו עד [אחר] יום טוב, יברך עליהם לאalter ביום טוב ומperfישן ומהשאה אותן עד לאחר יום טוב, ואחר כך שורפה שאם חיים(1) צו אין בכך כלום, ואם נאפה העיטה ושכח ולא הפריש ממנה לא תרומה ולא חלה, בין ביום טוב בין בחול, יכצען העוגה לאחר אסיפה, ויברך כאלו מפריש מן העיטה.

שלמה בר יצחק:

[שען] (א) אין עושין טורן לעופות בשני ימים טובים, לא ביום הראשונים ולא באחרונים, משום דכתב לנו לנו לכל צרכיכם ולא לצורך בהםתכם, אבל בחולו של מועד שרי, ובחולו של מועד של פסח צrisk שינוי שלא יבא לידי חיטויין, הילך צrisk להנינים הסובין בתחום המים מרותחין כשהן בכל על הארץ, וכל שעיה יהיה מתרם הסובין בתחום המים ובגעין זה מותר, אבל יותר שלא יורה המים על הסובין בכלי שני פן חיטויין:

[שען] (א) שאלות רבי, ישראל וגוי שיש להם תנור בשותפות, מהו לומר לו [ישראל] טול אתה שבouce של פסח ואני אטול אחר כך לנדר, ולעופות בשבת, (ב) ואמר רבי, מתנה ישראל קודם לפסח ונוטל מטנו דמים מאותה שבouce, ואני רומה לישראל וגוי שיש להם שרה בשותפות, לא יאמר טול חלקך בשבת, ואני [אטול] חלקך בחול, לפי שככל הטורה שהם טורחים בשירה לאמצוע, וכשהודר בשנת נראה כטורח בשבייל ישראל, אבל כאן כיוון שנוטל דמים מתחילה מותר וכן ישראל שרגניל לקבל בכורות ממערופיא שלו בכל יום, בשובע של פסח, אינו מקבל, אבל מקבל הוא [לאחר] הפסח מאותה שבouce עצמו:

[שעח] (א) בלילה שני ימים הראשונים של פסח אין אמורים קידוש על היין בנית הכנסת, (ב) לפי שקידוש אחד מרבע כוסות הוא, ואין שותין אותו בנית הכנסת, ואם שתה נמצא שתה חמץ כוסות, לפיקד אין מקר'(1) שני, שהרי

(ג) וסבירו הוא שלא תחמיין בו. הוסיף כמו שהוא לנגן במח'ן. (ד) וכדברי בן בתורה. פסחים מ'ח ע"א. (ס) דאמירין אמר רב יהודה בו. שם מ'ח ע"ב.

[שען] (ט) אין עושין טורן לעופות בו. הובא באיסור והיתר ס"י כ"ו ובハウורה ח"ב ס"מ ובסח'ו ס"י כ"ז (צד 262) והובא בפרק ס"י קל"א באמצוע המסמר וחובא בשבייל הלקט ס"י רטיזו בשם ה' פסח של רבני שלמה וציל.

[שען] (ט) שאלות רבי, הובא בפרק ס"י קל"א באמצוע ובסח'ו ס"י ל"א (צד 263) ובאיסור והיתר ס"י כ"ז ובハウורה ח"ב ס"י מ"א והובא בשבייל הלקט ס"י רטיזו בשם ה' פסח של רבני שלמה וציל והובא בטדור אריה ס"י ת"ג. (ג) ואמר רבי, מתנה ישראל. במחיין ואיד מתנה ריל ואמר רבי, מתנה כו.

[שעח] (ט) בלילה שני ימים טובים כו. הובא בפרק ס"י קל"א באמצוע ובאויה ס"י כ"ח ובハウורה ח"ב ס"י מ"ב ובסח'ו ס"י מ'ח (צד 270).

אין כאן להוציא שום אדם ידי חוכתו בפסח מפני שאין לך אדם טишראל ה所说ת מד' כסות, ואין זה דומה לאומר הגהה של פסה שנים ושלשה בתים שהוא גומר ועשה כל העניין כסדר:

[שעט] (א) רבוי לא מצא חס א בפסח, והביא מורייא, (ב) או עיקר של פורטין, (ג) והם שניין בפרק ערבי פסחים, ומברכין עליהן על אכילת מרו, ומה שembrכין על שאר ירכות בורא פרי האדמה לפי שניינו יכול לטעם מן המרו בלבד ברכה, ונרכת המרו אין זו ברכה של ירכות, אלא (ד) [ברכת המצווה, ולפיכך אין מברך על אכילת מרו ובורא פרי האדמה אלא] על המרו בלבד, (ה) דאין עושים מצות חביבות:

[שפ] (א) סדר ערוך שסידר רבינו [שלמה] מנוחתו כבוד. בשחל ליל הפסח להחות נשכת, אומר ויכולו בורא פרי הנפן, ואת יום המנוח הזה ואת יום חג המצאות הזה, וחותם מקדש השבת ויישראל והזמנים, ושחמיינו: ונוטל ידיו ומברך על נטילת ידים, ועל הירכות בורא פרי האדמה, וטובל בחירות ואוכל כזית ונוחן לבולם, וביצע אהות מן המצאות לשתיים, ונוחן ח齊ה בין שתי השלימות, וח齊ה תחת המפה שיأكلנה בגמר הסעודה, ומתוין לום שני. ואומר הא לחמא עניה, וכל האגדה, וכשהגע לומר מצה זו שאנו אוכלים, יגיהנה מותך הכל, וכן המרו כשיאמר מרו זה, ואומר ההגהה עד נאל ישראלי, ומברך ושותה בהסבה שטאל. ונוטל ידיו ומברך על השליטה המצוא, ועל הפטורה על אכילת מצה, ואוכל משתיין יחד, ונוחן לכל המסתובין. ומברך על החזרות על אכילת מרו, וטובל בחירות, ונוחן לכל אחד ואחד כוית. וחוזר ובוצע מן המצאה שלישית, ואוכל ממנה וממן המרו הנטבל בחירות יחד, זכר למקדש ההייל, שהיה כורך מצה וטورو ופסח יחד, שנאמר על מצות ומרורים יאכלו (במדבר ט י"א). ואוכלין סעודתן, וכשיגמור הסעודה יאכל מן הפטורה שהיא תחת המפה, והיא לחובת אכילת מצה באחרונה, כשם שהיו אוכלים ביום המקדש מצה החובה עם הפסח בגמר סעודה, ואחר כך נוטל ידיו למים אחרים. ומברך ברכת המזון על כוס שלישי וחוזר ומוגן כוס רביעי מיד ואומר לא

[שעט] (ט) רבוי לא מצא חטא בפסח. הובא בפודט סוף סי' קל"א ובאו"ה סי' כ"ט ובאו"ה ח"ב סי' מ"ג ובמ"ז סי' מ"ט (צד 270). (ז) או עיקר של פורטין. בכ"י ב' מהסדר שטריך, ובסדרים מופרין, ובאו"ה ובמ"ז פורטין ובסדרים ובסדרים והביא עיקר שלו אפרק, והמו"ל סגד מלה אפרק במסגרת והאמת שצ"ל והביא עיקר של פורטין. ועין רשי"י פסחים ל"ט. ע"א מריריתא הוא פורטין והמפרש מלות לוועוית בראשי' בחב שצ"ל פורטץ והוא המלה Pourpier (פארטולאך, קאהלטארטולאך) מין חרוז וטה שחובא בסדור והביא טורייא, יש לתקן טרובייא, עיין להלן סי' שפ"ז העורה ב'. (ט) והם שניין בפרק ערבי פסחים. כן הוא בכל המקומות הניל וצעל בפרק כל שעיה, הוא בפסחים ל"ט ע"א. (ז) ברכת המצואה כי. הוספה כי במו שהוא לנכון בכ"י ב' ובסדרים ובכל המקומות הניל והשミニת המעתק מון אלא עד אלא. (ט) דאין עושים מצות חביבות. פסחים ק"ב ע"ב.

[שפ] (ט) סדר ערוך שסידר רבינו [שלמה] מנוחתו כבוד. כ"ה גם בכ"י ב' ובסדרים, ובאו"ה סי' ל' ובאו"ה ח"ב סי' מ"ד סדר ערך לרביבו שלמה ז"ל ובמ"ז (צד 281) סדר ערוך שסידר רבינו שלמה בר יצחק ז"ל. וזה ליתא בפודט, וסי' קל"ב הוא כמו בסדור להלן סי' שפ"ב. ובאו"ה שם וכט' האורתה ח"ב שם חסר מאמר שלם ומתחיל וחוזר ואומר הל גדול כי כמו לפנינו. אבל בכ"י ב' ובט' הסדרים ובמ"ז הוא כמו לפנינו בסדור כט' א'.

לע' ה' לא לנעד נמר הלל, וחומר וייחלך, וחומר ואומר הלל הגדויל. וחותם בנסמת כל חי ובנישתבה, (ב) דנסמת כל חי היא ברכת השיר, ואחר כך מבורך ברכת היין ושותה, (ג) ובמצואי שבת מבורך [יקנה"] יין וקידוש נר והבדלה, (ד) וחותם בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלה ואת יום השבעה מששת ימי המעשה קידושת הבדלה וקידושת את עטך ישראל בקדושתך, בא"י המבדיל בין קודש לקודש, ושהחינו וכל הפרר כלו:

[שפא] (א) והבא להוציאו אחרים ידי חובתן בהלל ובגדרה סדר ברכת מצה ומורה, יקרש ושותה כוס ראשון ויטבול טיבול ירך ראשון, ויאמר הגדרה, וישתה כוס שני וספrous פרישת המוציא, ועל אכילת מצה, ויאכל, ויברך על המרווי ואכל, ויכרוך כהollow ויקום ויעשה כן בכמה בתים, וכן בכיתו באחרונה, ויגמור סעודתו ויברך על מזונו, וישתה כוס שלישי, ויאמר על הרבעיע הלל הטערי, ויברך ושותה, ואחר כך ילך לבית שני וーム יברכו על מזונם, וישתו כוסם ועל הרבעיע גיטור את הלל, ויברך ושותה, שלא אסרו רכחותו לשותות אלא בין שלישי לרבעיע, (ב) ופרשו הדבר בתלמוד שלא ישתכר, ולא יבין כאוטרו את ההלל, אבל יין ששותה בתוך המזון אמרו שאין ממשתכר, ואם יש עוד בית שלישי לשותה לנמר שם את הller, לא ישתה בכיתו שני כלל, אלא ימזור להם את הller, והם יברכו וישתו, ומי שנמר [סעודה] בכיתו ואוכל מצה הנאלת באחרונה לשום מצה, אין יכול לשוב ולקדש עוד בכית אחר, לפי שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, ואסור לאכול, ונס לשותה הוא אסור, אחר ששותה ארבע כוסות בכיתו שיגמורשוב את הller בבית אחר, לפי שנשתכר בכוסות שלא אחר המזון, ואם צריכין לו יקדש ולא ישתה: (ג) ועל הירקות יברכו הם בורא פרי האדמה ויאכלו, וגם את הגדרה יאמר להם, והם יברכו על הכוס וישתו, ונרכחת המוציא ועל אכילת מצה רשייא הוא לביך ולהוציאים ידי חובתן ויאכלו, ולא יאכל הוא וכן על המרווי, שכן ישני לא יפרושים אדים פרוסה לאורחים אלא אם כן אוכל עתיהם, אבל ברכת היין של קידוש היום וברכות הלוחם של מצוה התירוץ, לפי שאין חוכה, וכל ישראל ערבים זה מהו ואי אפשר לאכילת מצה בלבד המוציא, ולא קידוש היום בלבד ברכת היין, וכן ברכת המרווי חוכה היא ומוציא אחרים ע"פ שיצא, אבל ברכת יrokesה שהיא בפני עצמה וכטיכול לעצמו ע"פ שהוא לפטור את המרווי מברכת הנהנין, שאסורים ליהנות בלבד ברכה, דומה הוא [לברכת הלוחם שבשאר ימות השנה]

(ד) דנסמת כל חי היא ברכת השיר. פסחים קי"ח ע"א. (ג) ובמצואי שבת מבורך [יקנה"]. פסחים קי"ג ע"א. (ד) וחותם בין קדושת שבת כו. ברכות ל"ג ע"ב.

[שפא] (ה) והבא להוציאו אחרים ידי חובתן. הובא באיסור ומהיר ס"י ל"ו ובאהורה ח"ב ס"י מ"ה ובמחוזי ס"י ס"ז (עד 282). (ג) וטרשו הדבר בתלמוד. ציל בתלמוד ירושלמי וכן הוא לנוכח באיסור ומהיר ס"י ל"ו ובמחוזי שם וכן ציריך להיות גם כן בחאהורה. ח"ב כמו שתקנתי שם בהערה ב'. וכן חסר בס' הפסדים ובכ"י ב' מהסדורו והוא בירושלמי פסחים פרק ערבו פסחים היו והובא ברשביים ותוס' פסחים קי"ז ע"ב ד"ה רביעי. (ג) ועל הירקות כו. כ"ה גם בכ"י ב' וכטדרים וכן באיסור ומהיר שם אבל בחאהורה ח"ב ס"י מ"ה נשפט כל זה וטחילה וגמור האגדה וקוראין בשיר וכטהיל וזה נמצוא במתוך בטוף ס"י ס"ט (עד 284).

הטחילה ופותחין באגדה, וכן בפרדס 'אמצע ס"י קל"ב כמו שהערותי בחאהורה שם הערתה ד'.

שאינה חוכה] ולא יברכה להם, מאחר שאינווכל עליהם, ואת הלו יגמור להם אחר סעודתם, והם יברכו על כוסם ברכות המזון והלל:

[שפט] (א) וגם זה הדרך מבואר במדרשו וטעמו ונסדר מפי רבינו זכר שמו לטובה: (ב)ليل שמורים שלח להיות בשבחת מזוג אדרם כוס של יין ואומר עליו וכיולו, בורא פרי הגפן ואשר בחר בנו ושהחינו, (ג) ואינו אומר שעשרה נסמי, מפני שעמיד לאמר בהגדה אשר נאלנו, וכוס שאמרו ציריך שיחזיק רכיבית הלו, ומזוג כוס לכל אחד ואחד מבני ביתו, אחד אנשים ואחד נשים: (ד) ואם הלו להיות במוציאי שבת, (ה) מברך בורא פרי הגפן, ואשר בחר בנו, בורא טאורי האש, (ו) ואינו מריח בכשיטים, גוזרה שמא יקטנו, (ז) ועוד מפני איבוד נפש, ואומר המכידל בין קדוש (ולול), ושהחינו, וסימנק יקנ'יה, ושותין בחסיבות שנאל דרכ' חירות ומכרין בא"י אמרה על הגפן ועל פרי הגפן וכו', ונוטלין ידיום, ומכרין על נטילת ידים (ח) על שם כל' שמו אנטול וזה כללו של דבר, כמו כן בכל' שכבות החשנה, שאינו נוטל ידיו עד שקידש, דבענן נטילת ידים לשם פשרה, וכעכשו נראה בנטול ידיו לשם קידוש, ולא לשם סעודה, (ט) דהוי בנטול ידיו לפירות, דהוי מגסי הרוח:

[שפט] (ט) וגם זה הדרך ארוכה כו. בכ"י ב' ובסדרים, וגם זה הדרך ארוכה מפורש במדרשו וטעמו סדר מפי רבינו שלמה זצ"ל ובמח"ז (צד 288) וגם סדר ארוכה מבואר במדרשו טעמין ונסדר מפי רבינו שלמה יבור לברכה טובה, ובפרדס סי' קל"ב ונסדר מפי רבינו שלמה זל. (ג) ליל שמורים שלח להיות בשבחת מזוג אדרם כוס של יין כו. וכ"ה בכ"י ב' ובסדרים והובא בפרדס סי' קל"ב (והוא טగוף סי' הפלדים ולא מספר האורה) וכן הובא במח"ז סי' ס"ח (צד 288) ובאיםו ויתור סי' ל' ובઆורה ח"א סי' צ' ובחייב סי' פ"ד במנון אחר והובא בפרדס סי' קל"ג והוא מספר האורה וחסר החזון מספר האורה. (ב) ואינו אומר שעשה נסמי. זה הובא גם בהאהורה ח"א (צד 102) ובגוף הפרדס סי' קל"ב ובמח"ז שם. (ד) ואם הלו להיות בנטול. גם זה הובא שם שם. (ט) מברך בורא פרי הגפן. כ"ה גם בפרדס שם קל"ב. אבל בהאהורה ח"א שם ובפרדס סי' קל"ג הובא מברך יקנ'יה בורא פרי הגפן וקידוש ובורא מאורי האש, והברלה וחותם בין קדושת שבת לקדושת יום טוב הבדלה, ואת יום השבעה מששת ימי המעשה קדשות בא"י המכידל בין קדוש לקדוש ושהחינו. (ו) ואינו מריח בכשיטים ב"ה בגין הפרדס סי' קל"ב אבל בס' האורה ח"א ובפרדס סי' קל"ג (שהוא מס' האורה) איתא ונדר מברך על הדרש שאין טריה בת גזרה שמא יקטנו. ובעל שבלי הלקט סי' ר'יה (דף צ"ב ע"א) הביא וכתב רבינו שלמה זצ"ל במו"ש ליום טוב מברכין על הבשימים גוזרה שמא יקטנו. ועוד שלא אבדה נשמה תורה של שבת ועין עד שם מה שהביא בשם רבינו יצחק מדנפטר זל. (ז) ועוד מפני איבוד נפש. בפרדס סי' קל"ב ועוד שלא אבדה הנפש אבל בהאהורה סי' צ' ובפרדס סי' קל"ג שהוא מס' האורה ועוד שאון בו איבוד נשמה דבויים טוב אויכא נשמה תורה בשבחת וחערותה בהאהורה שם הערכה ה' לדעתך צל' ולום טוב ליכא נשמה יתרהה בשבחת, ועין בתום' פסחים ק"ב ע"ב ד"ה רב אמר הביאו הרשכ"ם סי' דעתם בשיטים משום איבוד נשמה יתרהה ובויום טוב נמי אויכא נשמה יתרהה וקשה דאי'ב להכי אויכא מזוכיר בשיטים, ועין גם בראי'ש בשיטים, לך' גראה דבויום טוב ליכא נשמה יתרהה, להכי אויכא מזוכיר בשיטים. וכן רב אמר סי' פסחים סי' ט. (ח) על שם כל' שמו אנטול. כ"ה בפרדס סי' קל"ב, וכן לעיל בazarior סי' ק"ב וזה הופר טפי רבינו תנוה נפשו בצרור החיים נטילת ידים על שם עיש' בס' ק"ב הערכה ב'. ובסדרו שם הובא ועוד נטילת ידים סי' סי' ובקלוקוט הפרדס דף ו' ע"ב. עיש' בס' ק"ב הערכה ב'. וחיצן כמו וונטלם וונשאמ (ישע' סי' ט) ועין בטור אויח' סי' כס' ב' הביא וסיפין לדבר וונטלם וונשאמ. ועין במדרכי ברכות פ"ח סי' קצ"ב. (ט) דהוי בנטול ידיו לפירות דהוי מגסי הרות. חניגה י"ח ע"ב. ואחר חסום זהה נמצאה הוספה במח"ז סי' סי' (צד 284) "ובן פ"ט"

[שפט] (א) וمبיאין לפניו קערה ובה שלוש מצות וירקות שאינם מרים, (ב) כגון חסא כפניהם או אינגרה חגנא ברפסא אפיק או צרופיילא או כסברתא איילנדרא או קפלותות פורש, ושני תבשילין [אחד] זכר לhunging [ואהדר זכר] לפסת, דג ובשר, או ביצה ובשר, אפילו טמין אחד, כגון שהאחד צלי ואחד מבושל, (ג) שהרי אמר רבינה אפילו עצם ובישולא חשבון שני תבשילין: ונוטל מן הירקות ומברך בורא פרי הארץ, וטובל בחירותת ואוכל ומאכל לכל בני ביתו, ולאחר הגדרה אין צורך לברך, אלא טובל בחירותת ואוכל בלבד בלא ברכה, ושני טבילות הללו זכר שישי אלו מה נשנה: [שפט] (א) לאחר שיأكل מן הירקות נוטל אחת משלהן מצות ובוצעה לשנים, ומניה חזיה תחת המפה עד שיגמור טעורהו, ויאכלוה בסוף, זכר לפסה שנחוב בו על מצות וטوروים יאכלו (במדבר ט' י"א) ולכך איןו אוכלים מן הטورو באחרונה, מפני שישברך המוציא על השליטה (ב) [יהא נראה כבוצע מן הפרוסה כדרכו של עני, ולפי שברכת המוציא תדרה מבריכן אותה על השליטה]. ולפיכך מנייחן שליטה תחת הבוצעה, לפי שמצוה לבצע על שתי הכרות ביום טוב בכיבשת, (ג) ולאחר כך נוטlein הקורה מלפניהם כמהות שהיא עם שתי המצאות שלימות וחצי המצאה, והירקות ושני תבשילין, ומנייחן אותה בראש השלחן, (ד) כדי שישי אלו התינוקות מה נשנה, ויטרתו מן האגדה, ואם אין תינוק ישיאל, שואל הוא לעצמו, ואומר הא לחמתה ענייא, וכשמניע מה נשנה מהזירין אותה לפניו, והולך וקורא אגדה (ה) וחותם בנאל

רב ערמות גאון נטול ידו לא יקרש, מ"ט דיין אין צורך נטילה דאמירין הנוטל ידו לפירות הרו זה מגני הרות, ונתה הוא דעתיך נטילה, וכיוון דנטול ידו ערך דעתו מן היין ושוי ליה אמת, לפיכך אם נטול ידו לא יקרש. וזה מוסב במחוז לטימן שלפנינו.

[שפט] (ה) ומביאין קערה לפניו. הובא ג' בסדרם ס"י קל"ב ובמחוז ס"י ס"ט (עד 284). (ז) כגון חסא כפניהם או אינגרה חגנא ברפסא אפיק או צרופיילא או כסברתא איילנדרא או קפלותות פורש. ב' חסא או ברפסא אפיק כרמיילא או כסברתא או קפליטה טורי. ובסדרים כגון חסא דשט או אינגרה או דוגא או ברפסא אפיק או ברמיילא או כסברתא או קפליות פורש. ובסדרם ס"י קל"ב כגון חסא דפנוי או גרגרא או רגינה או ברפס אפיק או צרפוליא או כסברתא בולינדרא או קפלותות פירושי. ובמחוז (עד 284) כגון חסא רפנאי או גרגרא, אירוגאי [אול' צ'יל או רונגאי] או ברפס איטייא או צרפויל או כסברתא איילנדרא או קפלותות פוריבש, ובוואורה ח'א ס"י צ' ובסדרם ס"י קל"ג בשם האורה ומברך על הירקות ואינן כסברא וגוריורא. הבהיר כל הנחותאות אבל נשתבשו מהטעתקים ויש לתקנס. (ג) שהרי אמר רבינא. פסחים קי"ד ע"ב.

[שפט] (ה) לאחר שיأكل מן הירקות. פרום שם ס"י קל"ב ומחייב שם. (ז) יהא נראה כי. הופתוי כטו שהוא לנכון בכ"י ובסדרים ובמחוז והשניות המעתיק מן על השליטה עד על השליטה. ובסדרם שם ס"י קל"ב נלקה המאמר בחסר וכותב שם "ולכך אוכל מן המוצה באחרונה כדי שישברך" וכל הלשון בשעות. (ג) ואחר כך נוטlein הקורה מלפניהם כו. עיין פסחים קט"ז ע"ב וכרכב"ס ד"ה ואין ובתוס' שם. (ד) כדי שישאלו התינוקות מה נשנה ויטרתו מן האגדה. כה' גם בכ"י ובס' הסדרים ובמחוז אבל בסדרם שם ס"י קל"ב איתא כך כדי שישאלו התינוקות מה נשנה בלשון לעו שלהם ויטרתו מלאומיו בלשון הקודש. (ס) וחותם בגאל ישראל שאי חותמן בגאל ישראל אלא בתפילה כו. אחר הפסיק שיאין אלא ספרות דבריים בעילמא. סיים במחוז (עד 284) "וכן אטרדי" בערבי פסחים [הוא דף קי"ז ע"ב] בצלחתא גואל ישראל, ק"ש והללא גואל ישראל. ובגמר לא פנינו מהפרק הסדר אמר רבא ק"ש והללא גואל ישראל, דצלחתא גואל ישראל וכותב הרשכ"ס ק"ש ברכת גואלה שאלה אחר ק"ש, והללא של ערבי פסחים שחותם גואל ישראל כו. דצלחתא גואל ישראל שאנו מתפלליין על העתיד. והנה לפניו בכ"י אי' (כ"י פארמא)

ישראל, שאין חותמן בוגר יישראלי אלא בתקלה שהוא דברי בקשה ותחנונים, אבל [לא] בקירת שמע ובכלל שאין אלא ספירת דברים [בעולם]. (ז) אשר נהנו העם להניף הקורה ונוטלין הימנה שני תבשילין, מועים הם בדבר, שלא אמרו חכמים אלא להגביה מצה ומרור, ולא להגבה בשני תבשילין, שהאחד מהן זכר לפסח ואחד זכר לחגינה, ובשעה שטגניה לסופ' האנדה אומר מרור זה, מצה זו, ומגבה המצאה והטרור, אבל בשעה שטגניה את הפסח אינו מגבה שני תבשילין, שעשויה עצמה באוכל קדושים בחוץ, וכך הוא אומר פסח שהוו אבותינו אוכליין, והוא אומר פסח שאנו אוכליין.

[שפה] (א) וחורשת שאמרו, מין יركות הכתושים יחד, ושמו חרוסת בלשון ארמי, (ב) ואמרו רבותינו שהחרוסת זה ציריך שעשינו עב ומסטיך זכר לטיט, (ג) ואף ציריך להפוך בו דברים קהוי, שנאמר תחת התפוח עורתיך (שה"ש ח' ה'). (ד) ועוד נתן בו מיני בשמות כעין תבלין זכר לתבן שבחוור. (ה) והשלש מצות שאמרו, רשי אדם להתחילה המצואה באיזה שיריצה, (ו) מפני שלושתן שותות אחת, שכש שטגניה ראשון חביב אצל תרומות הקופות, כך מצינו שני אצל העלאת הנרות (ז) [שמניהם המורחי שהוא ראשון, ומדרש המערבי שהוא שניין] והאחרונה אף הוא ראי להתחילה בה המצואה, משום מעליין בקדוש ולא טורידין, אבל אמרו חכמים הנורר בהט תבוא

אחר הסיום אלא ספירת דברים הובא ר' שמו אל הרבייעי וסימנייך דיא"ש בו ואון לו טובן כלל ואון שיוכות כלל לסתוף המאמר אמן ראייתו שנאבד מן הכל' דף שלם ובמוקם ר' שמואל הרבייעי ציל' שמואל הרבייעי וחומתיך לא הבין הכוונה והוסיפה התואר ר'. ומצאתו כל הגליין החסר לנכון בכ"ז ובכ' הסדרים והוספות בטנים ובס' שפט שהופתוי סגרתי מלה' ר"ר' והמאמר שמואל הרבייעי הוא באמצעות המאמר ע"ש בהערה ו. ובפרדים סי' קליב (דף כי' ע"ד) אחר הסיום אלא בתקלה שהוא דברי בקשה ותחנונים אבל בק"ש ובכלל לא, לפי שאינה אלא ספירת מצרים (במקום ספירת דברים) חסר מאמר שלם מן אשר נהנו העם להניף הקורה (הוא המאמר אשר הופתוי) עד ואינו אומר פסח שאנו אוכליין ומתייחל וחורשת שאמרו הן יركות, שהוא לפניו בסדרו ריש סי' שפה. במח"ו סוף סי' ס"ט (צד 284) אחר הסיום אלא ספירת דברים בעלמא מתחילה ולאחר בוצעו כן המצואה ותינטל הקורה מלפני מוגנן כום שני. הוא בסדרו באמצעות סי' שפה ואחר כך בוצע את המצואה ותינטל הקורה טלאניון. (ז) אשר נהנו העם להניף הקורה ונוטלין הימנה שני תבשילין וכו'. הובא במח"ו סי' ניב (ע') ועיין בתוס' פסחים קט"ז ע"ב ד"ה למה שהביאו ומה שנוהגין לשלק שני תבשילין בשעת הגבחה כדי שלא יהיה נראה כמקודשים בחוץ וכן יסוד הר' יוסוף [טוב עלם] בסדרו מושך מהקורה שני תבשילין ומגבה הקורה כי' ולא תחן דהא אמר בשור איינו צריך להגביה היינו בשעה שאומר פסח וזה דאו רואי גראה כאוכל קדשים עכ"ל.

[שפה] (ט) וחורשת שאמרו. הוא בפרדים סי' קליב ובמח"ו שם סי' כ' (ע' 270). (ז) ואמרו רבותינו שהחרוסת זה ציריך שעשינו עב ומסטיך זכר לטיט. בגמ' פסחים קט"ז ע"א ר' יוחנן אמר זכר לטיט אמר אבי הילכך ציריך לקהוויה וציריך לסטוכיה לקהוויה זכר לתפוח וציריך לסטוכיה זכר לטיט, ורש"ו ורש"ב' פ"י לסטוכיה לכתחוש בו ירכות הרבה כדי שיהא עבה. (ט) ואף ציריך לתפוח בו דברים קהוי, שנאמר תחת התפוח עורתיך. הלשון מתוקן בפרדים שם ואף ציריך לתפוח בו קייחוי בגין חומץ זכר לתפוח שני תחת התפוח עורתיך. גם בטפסחים שם כתוב רש"ו ורש"ב' וציריך לקהוויה להטיל בו תפוחין דאות בית קייחוא זכר לתפוחות. ולעל מוניה היכאו זכר לתפוח שהיו ילדותם שם בניםיהם בלבד לא עצב שלא יכולו בהן מצירים דכתיב תחת התפוח עורתיך ועיין בתוס' שם ד"ה ציריך בשם תשובה הגאנוטם. ועיין בטדור אויה סי' תעיג וככ"ז שם. (ע') ועוד נתן בו מיני בשמות כעין תבלין. עיין בגדרא שם. (ט) והשלש מצות. מח"ו סי' ניג (ע' 271). (ו) מפני שלושתן שותות אחת. בפרדים מפני שלושתן חשותות אחת. (ז) שמינית המורחי בז'ו. הופתוי כמו שהוא בפרדים.

עליו ברכיה, ואחרי כך בוצע את המצחה ונתנה הקערה מלפניו, ומזהן כוס שני לכל אחד ואחד מבני הבית, וпотחין באגדה וקוראין בשיר והלל שכן מצינו באבותינו בנסיבות שאמרו Shir והלל על אכילת פסט, שנאמר השיר היה לכם כליל התקדש חן (ישעיה ל' כ"ט). (ח) ומזהן באגדה בא הכתוב ולימד על סנחרב, ולימד על פרעה, לומר שאמרו רבותינו Shir והלל בשעת אכילת הפסח:

[שפטו] (א) והקוראים צריכין שיהיו שלשה, (ב) כפי מה שמצוינו במדרש שוחר טוב, כדי שיאמר אדם לשנים הוו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. ואומר הא לחטא עניה וכל האגדה, עד כאשר נשבע לאבותינו. (ג) ונוטלן כל אחד כוסו בידיו, מפני שהוא אין לפתח בהלל ובשר. (ד) ומזהן באגדה מפני מה אין אמרים שירה אלא על היין, שנאמר והאמר להם הגפן החדרתי את תירושי המשמה אליהם ואנשיהם, (שופטים ט' י"ג) אם אנשים משמשת, אלהים בטה משמש, תלמד שאין אמרים שירה אלא על היין. וпотחין בהלל עד גאל ישראל, ומכרין ברא פרי הגפן, ושותין, ואין מברין לאחריו על הגפן ועל פרי הגפן, מפני שהוא אין בתוך הטעורה, שהרי כבר קודש, ווין שבתוכו המזון אין מברין לאחריו. ונוטלן ידיים ומכרין על נטילת ידים, מפני שהיהודים עוסקות בכך, ומתוך שהוא רוזח לומר הלל ואגדה מסיר דעתו מן הנטילה. ומכריך המוציא על השליטה, ואינו אוכל עד שיברך על הבצוע על אכילת מצחה, ומחלק משתייהן יחד, ואוכלן בהסבה ונוטל חסה או מרור, ומכריך על אכילת מרור ולא יפחות מכוחה לכל אחד ואחד, (ה) שכן שננו רבותינו.

(ט) ומזהן באגדה בא הכתוב ולימד על סנחרב הוא במדרש ש"ט מומר א' אותו כי השرون שאמרתי Shir ורונ לפניו שנ' השיר יהיה לכם כליל התקדש חаг א"ר יוחנן בשיר שמעון בן יוחזדק בא הפסוק ללמד על של סנחרב ועל של סרעה והעירותי שם בחורה רמי' כי נמצוא מפורש בירושלמי פסחים פ"ט ה"ג (דף ל' ע"ד) א"ר יוחנן בשם ר' יש' בן יוחזדק כתיב השיר יהיה לכם כליל התקדש חаг ליל פסח ללמד על מפלתו של סנחרב ונמצא למד ממנה מה זה טען הלל אף זה טען הלל ועיין בבבלי פסחים צ"ה ע"ב טוכה בשמו אמר קרא השיר יהיה לכם כליל התקדש חаг, לויה המקודש לחג טען הלל, לילה שאין מקודש לחג אין טען הלל. וرأיתי כי גם רשי' ישעיה ל' כ"ט הביא האגדה וסימן מדרש תhalim וכן הובא האגדה במדרשם סי' קל"ב (ב' ע"ד) ובמחוז סי' סי' (צד 284).

[שפטו] (ט) והקוראים צריכין שיהיו שלשה. הובא במדרשם סי' קל"ב ובמחוז סי' ע' (צד 284) ובאהורה ח"ב סי' מ"ה. (ג) כפי מה שמצוינו במדרש שוחר טוב. הוא במדרש תhalim מומר קי' ג' ואות ג' והעירותי שם בחורה ה' מכאן אמרו חכמים און הלל מחות טשלשה בני אדם למי אמר הלל לשנים והאומר אחד חרוי כאן שלשה, מוכא ברוקח הלכות פסח סי' ר' ג' בשם הששות, ובאויז הלכות ק"ש סי' מ"ה, ובמניגת הלכות פסח סי' צ"ד ובאבורדרם סדר הגדרה דף ע"ג ע"ג ובשבלי הלקט השלט עיין ר' ר' סי' קע"ה, ובסדר פסח סי' ר' י"ח ובשבלי הלקט הקוצר הלכות ברוכות סי' מ"ה, והלכות פסח סי' ס"ה, והכלבו ה' פסח הביא זיל ויל והר' ש' זיל (בוגנו לרשי' זיל) כתוב שצורך שיהיו שלשה כדי שיאמר האחד לשנים הוו כן מצינו במדרש שוחר טוב, וכן הביא הרא"ש פסחים פרק ע"ס סי' ל"ב וחומר או"ח סי' תע"ט וכולם הביאו בשם השוחר טוב, ובכלל האגזר הלכות ראש חדש הביא זה זה בשם שוחר טוב, וסימן והכי הביאו באגדת תhalim. חשב כי ש"ט לחודר והגדת תhalim לחודר, ועיין בשושע או"ח סי' תע"ט בבייאורי הגרא"א זיל. (ג) ונוטלן כל אחד כוסו בידיו, במדרשם אויא וכש מגיע לפרט נוטלן כל אחד ואחד כוסו. (ט) ומזהן באגדה מפני מה אין אמרים שירה אלא על היין. הוא בגמרא ברכות ליה ע"א. (ט) שכן שננו רבותינו אויל מוסב זה למטה וצל' וכן שכן רבותינו ואלו הן יוקט כי והוא במשנה פסחים ל' ט' ע"א.

[שפטו] (א) ואלו הן ירקות שאדם יצא בהן ידי חוכמו בפסח, (ב) בחזרה בעולשן בתמכו בחרחכינה, (ג) ומצטרפין לכוזה, שהוכן מכולן כוית מצטרפין לצאת בהם ידי חוכתן, עיטש שאיט מין אחד (שנאמר) [של] מרורים, (ד) ויזאנין בכל קלח שלחן בין לחין בין יכישין אבל בעלן אין יוצאן אלא בלחין, ושורה בחזרות זכר לחתופה ולטיט, (ה) ושוקע משום קפה ואוכל.

[שפתה] (א) ואני צוין הסיבה באכילת טورو, אלא באכילת מצה ויין בלבד, מפני שטרור זכר לעבדות, אבל מצה ויין זכר לחירות, והסיבה היא דרך חירות, ובדין הוא שהיה מבורך עכשו בORA פרי האדמה ועל אכילת טورو, אבל לכך מברכין על הירקות קודם, כדי שיתמחו התינוקת יושתטמו על אכילת הירקות קודם סעודה, שהרי אין גילין לאכול ירקות עד לאחר סעודה, ומתחוק כך הם שואלים מה נשתנה, ואי אפשר לומר לך על אכילת טورو קודם האנדאה, לפי שנאמר על מצות ומרורים יכלו (במדבר ט' י"א). והסביר למתча תהא ברכת טورو, ואכילת מצה אינו אלא לאחר הגדרה. ולאחר שאוכל המרו חור וובצע מן המצאה השלישייה, כדי לקיים מצוה בשלהן וכורכה בחזרה, ואוכל ומאכילד את כולם שלא ברכה זכר למחדש הכלל, ואחר כך יאכלו כולם כל צרכיהם, וכל אכילה שיש בה ברכה לא תהא פחותה מכזוית. נפטרו מן הסעודה, כאשר הנפטר מחבירו, אבל בוגמר סעודה מצה הבכועה הטונחת תחת המפה, שהוא זכר למתча הנאלמת עם הפסח, ושובינו רשותו לומר אפיקון מני מתיקה לקיומו סעודה, פן ישכח ויפג טעם מצה מפיו, שכשם שאנו אומר אפיקון מני טני מאכל לקיומו סעודה אחר אכילת הפסח, שלא להפקיע טumo, כך אין מסתירין אחר המצאה השטרורה למצויה, שאין אומרים הביאו טני מאכל בקיומו סעודה, (ב) ועל

[שפטו] (ט) ואלו הן ירקות כי. פסחים שם. 3) בחזרה בעולשן בתמכו בחרחכינה. כה' במשנה שם. ובפרדים סי' קל"ב הובא כך 'בחזרה חסא ליטוגן'. בוגمرا שט מפרש חזות חסא, ורשי' הביא שם על חסא ליטוגן ואח'כ' הובא בפרדים בעולשן קרשפילא' וכן בתמחו' (צד 286) קרישפלוא' כן הביא רשי' בוגمرا שט על מאטרים עולשן הינדי עשב שקוין קרשפילא'. אולו ציל קרישפנ'א' והוא המלה באיטליה Crespino האזענקלחל. עין עריך השלים עריך ערש ואח'כ' הובא בפרדים בתמכו מרכיבא וכן בוגمرا שט ברשי' תמכאת מרכיבא, וכן בעריך עריך תמכאת הביא י"א מרובי'ו [Marrobio] לונגונקרויות ובמח'יו בטעות בתמכו מרכוביא. עוד שט בפרדים בחרחכינה סיב הנברך סביב לדיקל ודילא' ובמח'יו דילילא'. בן כתוב רשי' בוגمرا שט החרחכינה אצווותא דידקלא'. סיב הגדל ונברך סביב לדיקל שקוין ווידי'לא אבל לדעת בעל עריך השלים בעריך אצוווא ציל' ווילא והיא עריל'ה פ' לולבי גפונים ובעל מרפא לשון הביא היא המלה Betle בעשטעלקרים או היא חמלת vitilis בלשון רומי עיין שם. עוד שט בפידס ובמרור אמרטיל והוא מרופין, ובמח'יו ובאמירופלא דהיא פופרין. ובמושי' בוגمرا מרירא אמרטפויל והוא פופרין. היא המלה amer-feuille ביטערכבלאלטם. והמלה פופרץ היא בלשון צרתת ovine או ציל' פופרץ והוא המלה pourpier ביטערכבלאלטם. עין גمرا שט עיל סי' שע"ט הערכה ב'. (ב) ומctrפין לכוזה. משנה שם ע"ש בפירושי'. עין מרפא לשון ועין לעיל סי' שע"ט הערכה ב'. (ג) ושוקע משום קפה ואוכל. בוגمرا פסחים קט'יו (ד) ויזאנין بكلח. עין גمرا שט ליט' ע"ב. (ט) ושוקע משום קפה ואוכל. גمرا פסחים קט'יו ע"ב האי חסא ציריך לשקוועה בחזרות משום קפה ע"ש ברשי' וברשכ'ס ובתוט' ד"ה קפה ובעריך עריך קפה טו' מה שהביא בשם רב האי גאנן וחר'ח' ורבינו גרשם וכשומ אכינו ר' ייחיאל. [שפתה] (ט) ואני צריך הסיבה באכילת מרור. פרדים שט סי' קל"ב ומוח'ז (צד 285). (ז) ועל ברחוינו כו'. לפניו זה נמצא בפרדים פירש ר' קליגנומוס איש רומי אף אתה אמר לו כי' ואין זה שייך לבאן ולא נמצא בכוי' ובסדרים ובמח'יו רק מקומו הוא להלן בס' שצ'יא', ע"ש הערכה ב'.

רכחינו אנו מברכין על אכילה מצה קורם הסעודת אעפ"י שאינו לשם חוכה, שאי אפשר לעכבה עד גמר סעודה, דלאחר שטילא נרכס טמנה היין יברך עליה. ואחר כך נטליין וידיהם בלבד ברכה שאינה אלא (ג) משום סכנה, ומוגני כוס שלishi לברכת המזון ומכrk, וחוזר ומוגני כוס רביעי ואומר עליו את הallel, ווישתה ארבעתן בהסיבה, ויברך אחריהן על הגפן ועל פרי הגפן, חוות מן הכות שני שאין מברך עליו על הגפן. מפני שהוא בתוך הסעודה שכבר קידש.

סדר ארבע כוסות.

[שמט] (א) ארבע כוסות הללו תקנו חכמים (ב) לנדר ארבעה לשונות נאולה הנארמות כתורה, והחותמי אתם, והצלחי אתם, וגאלתי אתם, ולחתמי אתם, בפרשנות וארא אל אברהם (שמות ז' ו' ו'). (ג) ובין כוס ראשון לשני אם רצית לשותה ישתה, (ד) דוחמרא מגיר ניריר לבא ואכילה מה מצה לחאנו, אבל בין שלishi לרבייע לא ישתה, פן ישתחר ולא יגמור את הallel, ואין לומר הלא משתחר הוא מחתמתין שכותך הסעודה, (ה) שכך שטו רבותינו שכארץ ישראל, אין שכותך המזון איתנו משתנו, שלאחר המזון משתחר. והלל המצרי אומר כל כוס רביעי, עד אמתה ה' לעולם הללויה, ועונה הגדול וקורא הוודו לה, וכל הטקאות שלஅחריו, ושאר הקראות אחר כל טקרה ומקרא אומרים הוודו וגוי וחוורו וכורין בולין כאחד, מן המיצר קראתי יה, עד זה השער לה' צדיקים יבואו בו, וטקרה זה ואילך קופל כל הטקאות, לפי שככל טקרה וטקרה חשוב בפני עצמו בפרשה, מפני שנאמרו מן דור וישי ואחיו ושמואל כשמשחו את דור לטלך, ועוד אמר טקרה אחד ויישי השני, (ו) אחוי השלישי (ר') שמואל הרביעי וסימניך דיא"ש, חזורו וקוראו אורי"ש כשר"ך. וטקרה תשיעי ושנים עשר אמרו כולם, וכמשמעותם לאנא קורא הגadol לבנו אותן טקאות וכופלן, והן עונין אחריו כל קריאה וקריאה, ומשם והלאה קוראין כולם כאחד עד טלך מהולל בתשבחות, ומכrk בורא פרי הגפן, ושותה כוס רביעי, ואם יש שם חוללה שצעריך לשותות מוגני כוס חמישיע, ואומר עליו הallel הגROL, הוודו לאלהו האלהים, עד על נהרות בבבל, עשרים וששה כי לעולם הסדרו, ושוב אומר ברכות השיר, שהוא יסוד תיקון אנשי נסחת הגדולה, נשחת כל חי וישתח (ח) עד טלך אל חי עולמים:

ג) משום סכנה. במחזו שםআთא משום סכנת מליח, היינו מליח סחוותיות.

[שמט] (ט) ארבע כוסות. הובא ג"כ בפרדס בס"י קל"ב (כ"ז ע"א) ובמחזו צד 285 ובס"י האורה ח"ב ס"י מ"ז ע"ש העירה א' ובאסטר והתר ס"י ל"ב. (ז)bynדר ארבעה לשונות ירושלמי פסחים פ"י ה"א ב"ר פפ"ח את ה'. (ב) ובין כוס ראשון לשני כי' עד והלל המצרי, נשפט בהאורה שם ונמצא לנכון בכוא"ה שם. (ד) דוחמרא מגיר גיר. פסחים קי' עיב. (ס) שכך שנרו רבותינו שכארץ ישראל. יש לךון שנרו רבותינו בתלמוד רושלמי שכארץ ישראל, והוא בירושלמי פסחים פ"י ה"ג. (ו) אחוי השלישי ר' שמואל הרביעי, מלת "ר" הסגרתו וצ"ל ושמו של הרביעי. ועין בגדרא פסחים ק"ט ע"א אווך אמר ר' דוחמרא שם דיא"ש אורי"ש כשר"ך מאוד"ך סיפן. (ט) עד טלך אל חי עולמים. בפרדס סי' ו' שטואל הרבייעי מלת "ר" הסגרתו ואור"ך סיפן. ירצה להרבות בשבח הבורא או ביציאת מצרים כל הלילה הרשות בידן.

ואילו הן פירושי אנדה והוא במקילה.

[שע] (א) הרי אני בן שבעים שנה, (ב) לא בן שבעים היה, אלא שקפצת עלייך זקנה, שבשעה שנחטנה נשיא, (ג) כמו ששנינו במקצת ברכות אהדרו ליה תיריס חיווריתא, ואותו יום עמד בן זומא ודרש, ימי חייך הויים, כל ימי חייך הלילות, ימי חייך היה לו לכתוב, כל למה לי, לרבות יציאת מצרים בלילה, פרשת ציצית שבקירiat שמע שכותב בה יוצאה מצרים, שלא היה נהוגן לומר בקירת שמע של עברית, לפי שאינה נהוגת אלא ביום, כדאמרין (ד) במקצת ברכות פרק שני, במערב אמריו וכי דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם אמת, והינו דקאמר ר' אלעוז לא כיוט שהאמיר יציאת מצרים בלילה, ולא אמרת ואמונה, דוראי היה רנילין לקורת קריית שמע עם ברכות שלפניה ושל אחריה, לא כיוט, לא נחתה חכמים שתיאמר יציאת מצרים בלילה, שני אמרת אותה בלילה, והם חולקין עלי ולא יכולתי לנתחם בדבר זה לפי שהייתי היחיד והם רנים, ואין דבריו של ייחוד במקום רנים, עד שדרשה בן זומא, עד שבא בן זומא ודרש פסוק זה כל ימי חייך, וכיוט נצחתי, (ה) כמו זכינוו לרבען, (ו) מאן דומי למלא, (ז) לשון מצוח היא.

[שע] (א) בנגד ארבעה בניים דברה תורה, (א) מדי מקראות הכתובים בפרשה בר' מקומות, ובכלוֹן אתה למד שלא דברה תורה אלא בנגד ר' בניים. חכם מה הוא אומר בסדר ואחתנן כתיב (דברים ו' כ') כי ישאלך בך מהר לאמר, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם הרוי בך חכם אמר שידוע לדבר לשאול בלשון נכמה, ואין כאן לומר הרי הוציא את עצמו מן הכלל דעתך אתכם, דהא כתיב ה' אלהינו ומה אתם, כלומר אתם שיצאתם ממצרים שהוא הדבר עלייכם. (ב) וכן החכם שואל מה העדות החוקים והמשפטים כלומר למה אנו אוכליין החגינה

[שע] (ט) הרי אני בן שבעים שנה. פה הובא פ"י האגדה וכ"ה בכ"י ב' ובכ"ה הסדרים ובמח"ז ע' 292. ובפרודם סי' קל"ב ובמח"ז צד 286 ובכ"ה האורה ח"ב סי' מ"ז אחר סיום המאמר שלפנינו מס' שפט מתחילה שם פעם אותה שכח רבוי ולא אבל מצחה אפיקומן כי' שכבר הובא לעיל סי' קל"ד. והוא דאי' אלעוז בן עורייה הרוי אני בן שבעים שנה הוא לשון המשנה ברכות י"ב ע"ב. (ג) לא בן שבעים שנה היה. בגמרא ברכות כ"ח ע"א הרי אני בן שבעים שנה ולא בן שבעים שנה ועיין בריש"י במשנה שם י"ב ע"ב. (ג) כמו שעשינו בפס' ברכות אהדרו ליה תיריס חיווריתא, בגמרא ברכות כ"ח ע"א ארתרוש ליה ניסא ואהדרו ליה תטני סרו דרי' חיוורתא פורשי' י"ח שורות של זקנה. ומצעתי בירושלמי ברכות פ"ד ה"א (דף ז' ע"ד) הלוּנו את ראנבי' יושיבה בן שיש עשרה שנה ונחתמל אל ראשנו שיבות. (ד) בפס' ברכות פרק שני במערב אמרו כת. ברכות דף י"ד ע"ב ועי' בפורשי' ד"ה ציריך לומר אמרת. ועיין שבלי הלקט החלק שורה דף צ"ל ע"א בשם רבינו אפרים קלען זעל' ומכואר כונת המאמר. (ט) כמו זכינוו לרבען. גדרה נ"ב ע"ב ופורשי' שם זכינוו תשובה ניזחת השיבן. (ו) מאן דומי למלא. סנהדרין לט' ע"א. ופורשי' י"ב זעל' ומכואר ומשתוון בדברינו (ז) לשון מזווה היא. כ"ה גם בכ"י ב' ובסדרים ובדור שצ"ל לשון נצח היא בראיתא במח"ז ע' 292. (ז) מדי מקראות הכתובים בפרשה בר' מקומות. שנות י"ב כ"ז ויג' ח' ויג' י"ד ודברים ו' כ'. (ז) וכן החכם שואל כת. ובסוף סי' מפי ר' קלונימוס איש רומי. וזה הובא בסדרם בס' קל"ב (דף כ"ז ע"א) באמצע המאמר ואין שיוכות למאמר הזה שם כלל כמו שהערותי לעיל בס' שפת' הערתה ב' וכן הובא במח"ז סי' צ'ich (צד 390). וראיתי בשבי הלקט החלק שורה סי' רווייה (דף צ"ד ע"ב) חביב רבינו קלונימוס זעל' פורש כך היא השאלה וכו' עיי' ש.

קדום [לפסח הלא הפסח עיקר אף אתה אמר לו כהלכות הפסח שלפיקך אנו ואוכלים החגינה קודם] והפסח באחרונה שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, בוגמר אכילה כשנפטרין טսודתן אוכלן בזות מבשר פסה, כדי שייהא הטעם פסה בפיו כל שעה ואחר שיأكل מבשר הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, כלומר אין רשות ליפטר בדבר אחר מתחזק סעודה ולומר אפיקומן, כלומר הוציאו והביאו מניין של מאכל בקונוח הפסעה, שלא להפקיע טעם פסה טפי, אך אנו אוכלן בזות מצה באחרונה, זכר לפסח מקדש, (ג) ובחדיא גרסין החם בשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אך אין מפטירין אחר המצה אפיקומן, שציריך שייה טעם המצאה בפיו, כתעמו של פסה. (ד) ד"א אפיקומן לשון יוני, כלום שום דבר, (ה) והכי גרסין אין מפטירין, ולא גרסין ואין מפטירין, מפני ר' קלוניוטס איש רומי:

[שבץ] רשות מה הוא אומר, בכוא אל פרעה (שמות י"ב כ"ו) והוא כי יאמרו אליכם בנים מה העבורה הזאת לכם. לכם ולא לו, הרי בגין רשות האומר שהו מתחכין להוציא את עצמו מן הכלל, לכם הוא העבורה ולא לו, הקחה את שניו, כמו ושני בנים תקחינה (ירט"י ל"א כ"ח), כלומר הכוים עליו, ואמור לו בוגמר דרכה תורה, בעבור זה עשה ד' לי בצעתי ממצרים, אני יצאתי אבל רשות כמותך לא היה יוצא ונגאל, חם הוא אומר שאין לא חם ולא רשות אלא תלמיד שאינו חכם לשאול מה העזרות החוקים והמשפטים לפרש ולשאול על כל דבר ועל דבר אלא מה זאת. ושאינו יודע לשאול את פתח לו, פתח פיך לאלם (משל ל"א ח'). שנאמר והגדת לבך (שמות י"ג ח'), דרוש לו באגדה ופרשם לו הנם. יכול שהוא חייב לדריש משכננס ראש חדש ניטן, תיל ביום ההוא (שם שם) יום גאולה, יכול יהא חייב לדירוש מבعد يوم י"ד הויאל ונאמר כאן היום תיל בעבור זה (שם שם):

[שבץ] בוגמר ד' בנים דברה תורה, באפי נפשיה קאי, ואין סטוק למה שכתוב למעלה בוגמר ארכעה בנים דברה תורה אלא שרצויה לדירוש קודם لكن ברוך שנית תורה לישראל, ואח"כ אמר בוגמר ארכעה בנים, לפי שאין מענינו שלטעלת הימנו.

[שבץ] וירד מצרי מטה אнос על פי הרבו. אнос היה יעקב אבינו שבאונם ירד לשם על פי הדיבור של הקב"ה, אמר לו לרdot מצירמה, על פי גזירותו ירד לשם וירד משטעה בעל כרחו, מדלא כתיב ויצא. הדיבור לשון מקרה הוא, כמו והריבור אין בהם (ירט"י ה' י"ג), ונה, לשון ללון ולגדר בעלמא ולא קבוע יוושב. יהו שם לנו גודל ועצום, מלמד שהו ישראל מצוינין שם, נאפסו כולם במקום אחד בעיר אחת, שלא נתפזרו בערים, גודל ועצום כמה שנאמר כולא קרא כא דריש מן

(ב) ובחדיא גרסין בו. עיין פסחים ק"ט ע"ב וברשי' וברשבי'. ד) ד"א אפיקומן לשון יוני כלום שום דבר. עיין עריך השלים עריך אפיקומן שהאריך לבאר המלה. והביא גם דברי הפלדים ונראה כי ר' קלוניוטס איש רומי שבדבריו בהוראת המלה מהעיר, ע"ש שכח פיי לשון כלום כלומר אין עושין סילוק לאכילה טמיין מגדים ובפרדים שם ד"א בלשון יון אפיקומן כלומר שום דבר אבל הלשון בלתי טובן. (ג) והכי גרסין אין מפטירין ולא גרשין ואין מפטירין. בפרדים אין מפטירין גרסין ולא הובא יותר ובועל עריך השלים שם כאשר הביא הוא מוסב למעלה, ובאמת הוא מאמר בפני עצמו. (ה) מפני ר' קלוניוטס איש רומי. עיין במובאו.

והי שם לגוי נדול דריש מלטר שהו ישראל מצוינין שם, לשון ציון, זו פרישות דרך ארץ, שהפרישו[ם] מנשותיהם שלא לשמש, ואת עטליינו אלו הבנים, שהם عمل האדם ומעשה ידיו, זו הדוחק וזה תוכן לבנים, ובערתוי והכיתוי מעוטרי נינהו. (א) [אמטו כשירד רבן העולמים אינם מסדר האגדה ואין במקילה עם כל שאר [דברי] האגדה הכתובין על המקרא ארמי אוכד אבי, ואותו הק"ז האומר הלא שריו ועבריו היו טקיפין כדי שלא ימצא צער בנפו אתה מלך וכו' אותו טי אילא צער קמי קודשא בריך הוא והכתב הור והדר וגוי, לפיכך אין עירך רביינו נהוג לאמרו, ועוד דההוא [בנאי] אמטו כשירד מפסקת בסדרא של טקראי שהתחילה ובא לה לדרוש וווציאנו הי' אלהינו ממצרים, ומפליג בינותים בדברים אחרים שאנכם מן הדרשה ואחר כך חור לסדר ודורש הפטוק שבידיו כרךתני ביד חזקה זה הדבר לפיכך רבוי דברים הו]. ובמורא נדול בתראה הגדול, ובן בתראה תרגמא בחזונא רבא, ומהו התראה הגדול זה נילוי שכינה, שנגלה ונראה להם לישראל במצרים, וכן הוא אומר במצרים לעיניך (דברים ד' לד'), אלמא [טורה לשון ראייה]. במצרים נאמר אצבע, ובמצוות שלקו על הים נאמר יד, שיש בה חמשה אצבעות, תן לכל אצבע ואצבע עשר מכות, הרוי שלקו על הים חמישים מכות: וכשמניע לומר מטה ז' וטורה זה, מניה ידו עליהם, לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, לא את אבותינו גאל הקב"ה בלבך, הרי אנו בעצמנו בכל הנשים שעשה לאבותינו שאנתנו בעצמנו יצאו משם, שם לא יצאו הם, עדין הינו במצרים:

שלמה בר יצחק.

[שע"ה] והילכתא אסור לציר המצאה בפסח, כדי שלא יבא לידי חימוץ ואם צירה מותר לאוכל. (א) אין אופין פת טרובה ביום טוב של פסח, ובית הילל מתירין, הויאל וכשחתפת נאפת יפה מותר, (ב) כדרארין במצוות מלאה אשה וכו', (ג) וכשהתנוր מלא והפת טרובה קרובים זה לזה מתחמים זה מזה ונאפת יפה ותרוחה הציריך הוא, אבל הוכא דלא ציריך כלל כגון פעעים ושלשה פעעים ביום אסרו בית הילל מודים דאסטר. לחם האפני בתנור קורי לחם ושאין אפני בתנור וכו', אף מן העיסה שליהם אין ציריך להפריש חלה דכתיב ראשית עיריותיכם (במדבר ט' כ') (ד) בעיסה העשויה ללחם, אבל זה הו כמו עיסת כלבים, דארין בקונטרס רבינו חנן אל סונאי ועוד רוב פעעים אין בהם כדי שייעור חיזוב חלה, (ה) מפורש בקונטרס רבינו חנן אל סונאי דישמעתא סלקא אין קורי לחם אלא האפני בתנור, אבל מעשה אילפס פטור מן החלה, ואין אדם יותר יידי חוכתו בפסח, ואין מברכין עליהם המוציא לחם, וتنן לנך למסקנא דישמעתא דפרק לר' יוחנן מהא, וחכמים אומרים עשו בתנור חיזוב, באילפס פטורין, (ו) וმתרץ ר' יוחנן תנאי הוא וdochko לו לא דכולי עಲמא [מעשה אילפס]

[שע"ה] 6) אמרו כשירד רבן העולמים. הוספתי כי נשפט בטעות ונמצא בכ"י כי וכו' במחז' כד 298.

[שע"ה] 6) אין אופין פת טרובה ביום טוב של פסח וב"ה מתירין. ביצה כ"ב ע"ב ובפסחים לי' ע"א איתא פת עבה ועייש בפירוש. (ב) כדרארין במצוות מלאה אשה וכו', ביצה י"ז ע"א. (ג) וכשהתנור מלא כת. עיין בפירוש' שם. (ד) בעיסה העשויה ללחם וכו'. עד ועוד רוב פעעים ליהא בכ"י וכסדרים. (ה) מפורש בקונטרס רבינו חנן אל סונאי דישמעתא סלקא אין קורי לחם. פטחים לי' ע"ב ועייש כל הסוגיא. (ו) וმתרץ ר' יוחנן, שם שם.

סתוריין, ותו דסמרק טעמא דר' יהורה אקרוא (ז) ואמרין בירושלמי מודה ר' יהורה באילפס על ירי משקה. למדנו דטוליתא שקורין אישיש' שמטגעין אותה בשמן באילפס, וחלת המסתה שעושין אותה עונה באילפס ומטגעין אותה בתים וורטשיל'ש קרשפל'יש, וטוליאתה של גבינה פרשר'ש שטבשלין אותה בתים וורטשיל'ש שטבשלין בקדורה כל אלו על ירי משקה של שמן או של מים נועשים, ומודה ר' יהונן בכל אילו שפטוריין, אבל זה איןנו נראה לי. סריין שקורין אובלאי'ש אחת עבות ואחת רכות חייבות, הרתיח ולבטף חיכרו הדליק הוא זה ומודה ר' שמעון בן לקיש שחיבות הויאל ואינן נועשים על ירי משקה, אין נראה לרבי שסריקין שעושים מכך ומים ומשה רך דפטוריין מן החוללה שאין זה עיטה:

[שצ'ן] (א) אסור לשרות טורסין נספח לתרגולות, אבל חולטין אותו על האש ברותחין כשירתו המים, אבל לא במים פושרין אסילו על האש כדי שלא תתחמץ. האפני שביש' (לו) כי מצה משנאפה אינה באח לחיטוץ ע"פ שטבשליה: [שצ'ן] (א) דלף שנפל על הקטח (ב) על ידי טיפ' טיף, אסילו כל היום כולו טוהר, ואם נה הדרלף בינו לבין מקום השוריה הדרלף אסור והשאר טוהר, (ג) ותיקא (ד) הוא כמו שתיתא, במייא וכטילה אסור, במשחה וטילה שרוי, משום דמי פירות אין מהטיצין, אבל מים מהטיצין, וכן מים שטרתיחין וטטילין לתוכו שעורים בין במי עיטה והינו קמח על גבי רותחין, בין בחליטה דהינו רותחין על גבי קמח הכל אסור בזמנ הזה, (ה) כך אמר רבינו הגאון זצ"ל. (ו) לא ליחלט אינשי תרתי חיטי בהרי הדרי דילמא אולא חרוא (ז) ויתבא בצדיא דחברתא, הילך ליכא למעבד תבשיל של חיטין בימי פסהח אפילו ברותחין, אבל כל מני קטניות טוהר לבשל, דלא אשכחן דמתיצין אלא חיטה ושבורה, (ח) והאדארין המקדש בחיטי קורדייניתא אין חוששין לקידושין, והוא דאמירין אין ליחלוט אינש תרתי חיטי בהרי הדרי, אמר לנו רבינו ע"ג דלא נתבקעו אסורות דלא מצרכנן ביקוע אלא לשעריו, (אבל דלא לטינכרא ביקוע דידחו ואסורי) (ט) אבל חיטי כיוונ דעתה בהו צידיא לא טינכרא בקיעא

(ז) ואמרין בירושלמי מודה ר' יהורה באילפס ע"י משקה. בירושלמי הלה פ"א היה (רכ' מ"ז ע"ד) איתא אמר יהונן וב└בד ע"י משקה והירושלמי הובא גם בתומו פסחים ל"ז ע"ב דה דכוויו עלמא מעשה אילפס פטוריין, ועי"ש מה שהביא בשם ר'ת וכן הובא הירושלמי בראש פסחים פ"ב סוף ס"י טוי ועיין באחבת ציון וירושלים לתורה"ג הר"ב ראנר חלה צד 109 שהאריך בזה.

[שצ'ן] (ט) אסור לשרות טורסין כי. עיין משנה פסחים ל"ט ע"ב.

[שצ'ן] (ט) דלף שנפל על הקטח. גמרא פסחים ל"ט ע"ב. וכל הפסיטן הזוח חסר בכ"י ב' ונמצא לנכון בס' הסדריות. (ז) ע"י טיפ' טיף. בוגרמא שם והוא דעכבר טיפ' טיף, פירשיש' שנופלין טיפה אחר טיפה סטוק ותיקא ואין שתות בינוינו. (ג) ותיקא כי. גמרא שם. פ"י רשי' ותיקא מأكل קמח. (ל) הוא כמו שתיתא. הוא כפי' תרתי בפסחים שם ותיקא דהוא בגין שתיתא דעכבר במשחה ובטלה ובקמח שרוי, פ"י כי השמן מי פירות הוא וממי פירות אין מהטיצין ע"כ, ובגמרא פסחים ותיקא שרוי והתינו ותיקא אסור לא קשיא הוא דעכבר במשחה ומטילה הוא דעכבר במייא וטילה. (ט) כך אמר רבינו הגאון זצ"ל. וכ"ה בס' הסדריות לא ליחלוט אינשי תרתי חוטי. פסחים ל"ט ע"ב. (ז) ויתבא בצדיא דחברתא. ובס' הסדריות יותבה בצדיא דחברתא, ובגמרא פסחים שם מ' ע"א יותבה בצדיא דחברתא, ופי' רשי' בצדיא דחברתא בסדק של חברתא. (ט) והוא דאמירין המקדש בחיטי קורדייניתא. פסחים ז' ע"א.

(ט) אבל חיטי כיוון דעתה בהו צידיא. עיין לעיל חורה ז'.

ודרכו ואסרי, (א) אין הילכה כר' יוסי והיכא דעתה להו נאסرين כי שיעור שרnilין לחת להתקע (א') והוא דעכיד שטואל עוכדא נתקען ממש לא סטכינן עליה, רבינו חננא, (ב') והדר אמר רבא מותר ללחות חיטין (ב') בגין שרירין, אבל לא שעוריין, (ד') בדקתי ברייתא אין לותחין את השערין וכו'.

[שכח] (א) האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין מעל האש לא יתן לחוכן תבלין דכלי ראשון מבשל, מהア רישא יש לדרך שפיך מרותחין האילפס על התבלין דשרי, דחשיב ליה כל' שני בנטילתו מכל' ראשון על התבלין, ומיכן אני מתייר בדיעבד במלגנת העופ היכא דשפיך מים רותחין על העוף המונח בכל' שני של גבי הקrukע, משום שלא תיקשי דיספה לדוקא דרישא, בדקתי סייפה אבל נוון הוא לתוכן הקערה ריקנית את התבלין, או לתוכן החתחוי, ואחר כך ישפוך עליהם מותר, וכ' ישפוך הרותחין בקערה שוטהר לתוכה תבלין, ומהו בכל' העניין מותר, (ב) ר' יהודה אומר לכל' הוא נוון, (ג) בפ' כורה (ד) דארישא קאי ולקולא, (ה) בדקתי החט בהדריא ר' יהודה אומר לכל' אילפסין הוא נוון ולכל' הקדריות הרותחות חזץ מדבר (ו) שיש בו ציר, וסבירא ליה דכלי ראשון שהעבירו מן האור מרוחה איננו מבשל, (ז) רבינו שטואל.

[שעתם] (א) רב פפי שרוי כי ריש גלוותא למיטח [קידורה] בחיסטי, (ב) חסמי פי' בעורך קמח של עדשים, ואני מין דנן ואני מחמיצין והאי דאיקפר רבא משומ פריצתא דעכיד דלא ליתו למייעבד הци בקיימה דאביישנא דחיטוי, (ג) ותניא לעיל אין מולין את הקדריות, (ד) ואמר מר זוטרא נמי לעיל לא נימח אינש קודרא בקידרא דאביישנא וכו', (ה) ודקתי במתנית' אין שורין את המושן אבל חולטין דוקא

) אין הילכה כר' יוסי. גمرا שם מ' ע"א. (ו) והוא דעכיד שטואל עובדא בו. גמרא שם. (ז) והדר אמר רבא. גمرا שם. (ח) בגין שרירין. גמרא שם אפיקלו חיטין דשרורי לא ללחות ופי' רישי' דשרירין פ' קשים. (ט) בדקתי בריותה אין לותחין את השערין. גמרא שם. [שכח] (ט) האילפס והקדירה. פסחים מ' עיב' ומשנה שבת מ"ב ע"א ובגמרא פסחים שם שהעבירן מרותחין, וכותב רישי' שהעבירן מעל האור, מרותחין, ערוב שבת עם חשיכת. ומיכאן נמצאו גם בכ"ז. (ט) ר' יהודה אומר. גמרא שם, ובמשנה שבת כיר. בגמרא שיש בו חומר וציהר וכן הוא לנכון בכתוב יר' ב' וכ' הסדרים. (ו) שיש בו עיון שם בפרק כיר. (ט) בדקתי החט בהדריא ר' יהודה אומר. גמרא שם. (ז) רבינו ציר. בגמרא שיש בו חומר וציהר וכן הוא לנכון בכתוב יר' ב' וכ' הסדרים. (ט) רבינו שמואל. כן הוא גם בס' הסדרים. ואולי הכוונה להרשכ'ם. ובכ"ז ב' חסרם המלוה 'שמואל' וכן חסר שם סי' שער' ומתחול באמצע סי' ת' מן אמר רבא הילכתא ושם הוכן אמר רב.

[שעתם] (ט) רב פפי שרוי כי ריש גלוותא. פסחים מ' עיב'. ולפנינו הגי' רב פפי שרוי ליה לבורדי כי ריש גלוותה ופי' רישי' לבורדי כי נחתומיין וגס העורך בערך חפס לא הביא חמלת לבורדי כי ובערך כבודך הביא הגי' לבורדי ופי' נחתומיים המבשלים, וחגנון הרוי' ב' בגמרא פסחים שם הביא גי' העורך למזרדי, יש לתקן בדבריו גי' העורך לבורדי. (ט) חסמי פי' בעורך קמח של עדשים. כן הוא בעורך עיר' חפס בשם יש מפרשין ופי' העורך הוכן גם בתוות' פסחים שם ובראייש פסחים פ' סי' כי' ועי' בקרובן נתנא. (ט) ותניא לעיל אין מזולין את הקדריות. בס' הסדרים נשפט מאמור שלם. ואולי ציל אין מולין את הקדריות. פסחים מ' ע"ב. (ט) ואמר מר זוטרא לא נימח אינש קידרא בקידרא דאביישנא. שם ל"ט ע"ב. ואצל בקמchia במקום בקידרא. (ט) ודקתי במתנית' אין שורין. משנה שם ל"ט ע"ב.

מורסן דיעילי ביה מיא, אבל קימחא דלא עיולי בה שפיר אסור (ז) ולשון העורך עיקר, (ז) דלא ליפליג מדרט זוטרא דאסר לעיל, רבינו שמואל: (ח) וגם זה פסק רבינו שמואל בס' כל שעה גבי הנאה לו לאדם בעל כrhoו דאייכא דאמיר דעיקר היא דהא ללשון ראשון מקשין לקמן אליבא דרבא דאייכא עיקר, והכי הילכתא איספר לילך ברוך אחר דלא קא מכון ליהנות שרי, דהא מודה ר' שמעון בפסיק רישא ואל ימות במסכת שבת וכונן דאייכא איסורא ודראי, דהא מודה ר' שמעון בפסיק רישא ואל ימות לא איספר ולא קא מכון כל שכן דשרוי ובכל שרар עניינס אסור ליהנות מדבר איסור: [ח] פס'. (א) ש תק ר' יהודה, דauseג' דשתוק קימא לן כוותיה, (ב) דסתם לן תנא כר' יהודה דאמיר אין ביעור חמץ אלא שריפה, דאי לאו הילכתא כוותיה (כ) מא' אתה לאשמעין תלמודא דאמיר סתס לן מר כר' יהודה, אלא ודי הלכה כר' יהודה, והילכתא אנן האידנא משעה בדיקה מבטלין בפה (ד) טושם דאמיר הבודק צריך שיכטול בפה ומברכין על ביעור חמץ ואכלין כל ד' שעות ולא יותר, דהא לעיל פסקין הילכתא ובשש שרפין כר' יהודה וא"ג דהך שריפה אינה אלא מדרבנן ומדאוריתא בכיטול פה סני להו, מיהו (ה) כל דתקון רבנן בעין דוריתא תיקון, ועוד בעין לטיעבד מצוה מן המוחבר, ומדאוריתא כשאיין ביטול בפה הרוי ביעורו בשירפה כר' יהודה דקיימת לן כוותיהauseg' דاشתק (ז) דהא אמרנן לקמן בס' כל שעה גבי ר' יהושע דאישתק לר' אליעזר בברית' ואיהדר ליה במתניתה, הכא נמי איהדר ליה ר' יהודה במכילתא אחריתו והכי אית לן למיטר מסתם לן תנא למיטר כוותיה והלכה כסותם משנה (ז) אמר רבא הילכתא וכו' מכאן יש להוכיח שלל איסורין שבתורה במינו במשחו,auseg' דקיימת לן הלכה כר' יהונתן גבי רב ושמואל, והכא חוויא דלית הילכתא כוותיה, (ח) והכא אמר ר' יהונתן כהדריא דבמחץ אפיקו מין בטינו מותר בשים, ורבא קבע הילכתא כרב ודלא כר' יהונתן ולכל שראר איסורין הци נמי ואותו משחו אם טעם לפנים הוא אף מין בטינו מותר ננון קידורה שאינה בת זומא וכן הוכיח רבינו שמואל בתוספת במסכת ע"ז שלא בוטנו ושלא בטינו قولן שווין שמותר, (ט) וכן פסק רבינו שלמה מ"כ דכל איסורין שבתורה מין בטינו במשחו, דלא שני ליה בין חמץ לשאר איסורין, אלא בהא מילתא דגרין שלא בטינו אותו, ודקיימת לן דכל איסורין שבתורה בששים לרבי יהונתן שלא בטינו הוא (י) בשחוות חולין בס' גיר הנשה אמר רבנן בקפילה ואמר רבנן בטעמא ואמר רבנן בששים וכו', ופרש התם

(ז) ולשון העורך עיקר. הכוונה שפי' חסימי הוא כמה ערשים הוא עיקר ולא כריש' שפי' חסימי קימחא דאביישנא דלא ליפליג אדרט זוטרא דאסר למיחמי קידורא בקמיה דאביישנא. (ז) דלא ליפליג מדרט זוטרא דאסר לעיל. בס' הסדרום דלא מפליג דאמיר אסור. (ט) וגם זה פסק רבינו שמואל בס' כל שעה. פסחים כ"ה ע"ב ועייש בתום ר'יה לא אפשר. (ט) הילכתא כר' שמעון במס' שבת. עיין בתום' פסחים שם.

[ח] (ל) שתק ר' יהודה. פסחים כ"ח ע"א. (ז) דסתם לן תנא כר' יהודה. המורה לג' ע"ב עיון תוכ' פסחים כ"ז ע"ב ד"ה און. (ג) מא' אתה לאשמעין תלמודא דאמיר סתס לן מר כר'יה. המורה לד' ע"א. (ד) טושם דאמיר הבודק צריך שיכטול בפה. פסחים י' ע"ב. (ט) כל דתקון רבנן בעין דוריתא תיקון. שם ל' ע"ב. (ז) דהא אמרנן לקמן בס' כל שעה. צל' אלו עוכרין דף מ"ח ע"א. (ז) אמר רבא הילכתא. פסחים ל' ע"א. (ט) והכא אמר ר' יהונתן. שם כייט ע"ב. (ט) וכן פסק רבינו שלמה. עיין רשי' פסחים ל' ע"א דיה אמר רבא ובתוכו' שם דיה אמר רבא. (ז) בשחוות חולין פ' גיר הנשתה. חולין דף צי' ע"א.

רבין במנינו ובין שלא במנינו הוא היכא דיליכא ליטיקם אטעטמא וליכא קפילא בששים לר' יוחנן הוא דלא שני ליה בין במנינו לשלא במנינו, אבל אנן סבירה לנו כרפסק רבא הכא כרב במנינו במשהו ושלא במנינו בנותן טעם דלא פליגי הכא רב ושותיאל אלא דמר גור בחמתץ נפסח שלא במנינו אטו מינו ומר לא גור אבל בהק תרווייה מודים (דבunning) [דבunning] במשהו. (יא) יצחק: (יב) הנז מילוי דעתיתה בעיניה לחמתץ שעבר עלייו הפסח אבל על ידי תערכות אפילו במנינו לא קנים ולא אסור לה אבל לכתהילה אסור להשחות כדתנן באלו עוכרין בפסח וכו' (יג) ואפילו רבנן דטולני עליה דר' אלעור ואמרי על עירובו בולא כלום, איסורה מיהא איכא.

(יד) ואני יצחק חפשתי בפרק אלו עוכרין ולא מצאתי דאמר רבן דאסורה איכא אלא על עירובו בולא כלום אמר. ונראה לי דאפיקו איסורה ליכא הויל דקיימה לנו כר' שמעון דלאחר הפסח מותר ולא קנים אלא במנינו, (טו) ועוד דקאמר תלמודא בהדריא לידורוש להו אי לאו משום דאתרא דרב הוה ואי אסורה איכא במנדי אחרינא היכי מצוי למדרש, אלא וראי גלי לנו בקדירות והוא הרין לטעמי אחרינא דיליכא איסורה בעין. (טו) וגם מדברי רב' שלמה יש ראייה קצת דקאמר בקדירות תרי טעמי, חד טעם מיהא איכא משום דקיימת לנו כר' שמעון דתערכותו לאחר זמנו מותר, ומותר לנחתילה משמע, והילכתא קדירות בפסח לא ישברו, כרפסק רבא לעיל, ועל ידי תערכותו לא גור.

מצאתי הנז רבינו חננאל (יז) החוא תנורא דטחה בשטמן, אסור רכה בר אהילאי (יח) לטיפא בההוא תנורא, אעפ' דטסיק ליה, דילמאathy לטליל בהחיה פת חלב, אבל אםacho הפת עצמו, דבאה לא טען אינשי למיבלה בכותה, וכן נמי אם נתנו על גבי הפת חתיכות שטניות ומישוקות קצת בתוכו בדרך שרגנילן לעישות וודאי מותר, (יט) דכל מילחא דטיכנד (כ) כראמרי' לקמן כטלא עינה דחוואר שרי ללוש בחלב, (כא) והוא דתניא אין לשין אותה עיסה בחלב בו, משום דלא מינכרא מילחא. (ככ) יצחק:

(כג) והילכתא אידי וכו' כלומר דהדר מעילי לברולייהו נמי ברותחין לאחר שליבנו באור לפי שרדם חס על סכינו ואינו רוצה ללכנו באור כל כך עד שתחשיך קליפתו ועוד דטסיך לכתא משתחב ללכנו באור ומגעילו ברותחין כדי שלא יתקלקל קרו לכך חזיר ומגעילו ברותחין [ותרתי בעי ללכנו באור ומגעילו ברותחין] לפי שהסביר פעמים שמחתק בו כשר כשהוא באש או מהפק על הגחלים כדי לבלל מלל צדריה

(ט) יצחק. הוא ר' יצחק ב"ר דורבלו עין מבווא ובמבוא ל"ט הארורה 77, 78. (יב) הנז מילוי דעתית בעיניה וכו'. ספסחים ל' ע"א. (יב) ואפיקו רבנן דטולני. שם מג ע"א. (יז) ואני יצחק. עיין הערה י"א. (טו) ועוד דקאמר תלמודא בהדריא. שם ל' ע"א. (טו) וגם מדברי רבינו שלמה יש ראייה קצת. שם ל' ע"א ד"ה אמר רב. (יז) החוא תנורא דטחה בשטמן. ספסחים ל' ע"א. (יך) למיטוא בההוא תנורא אעפ' דטסיק ליה. לפניו למילחא לרופטה אפי' במילחא לעולם ופירושי' לעולם אפי' חזיר וחוסק, ובפני' רבינו חננאל למס' ספסחים ודוטס פאריו תרכיה הנז' למיטוא ביה, וע"ש בהଘות טהר"י שטערן ז"ל. (יט) דכל מילחא דטיכנד. ציל דטיכנד שרי. (כ) כראמרי' לקמן כטלא עינה דחוואר שרי. שם ל'ז ע"א ולפנינו בעין חרוא, עי' שם בט' רבינו חננאל ודרבירו סטורין לט'ש פה. (כא) והוא דתניא אין לשין אותה עיסה בחלב. ספסחים שם ולפנינו אין לשין העיטה. (ככ) יצחק. עיין לעיל הערה י"א. (כג) והילכתא אידי ואידי בו. ספסחים ל' ע"ב אידי ואידי ברותחין. וע"ש בטירש"י ובתוס' ד"ה והלכתא.

ובכלע מחתמת האור והגעה מיהא [טהני] להשתמש בו בדבר שלא על ידי האור אՓילו לא ליבנו כנון להשתמש בו חטין והכי מוכח בע"ז דמה שבולע מחתמת האור ומגעיו ואינו תלכנו יותר שלא להשתמש בו על ידי האור (כד) בדתניא בתוספתא דעת"ז דצעריך לבון באור דתניא הסכינין והשופרין והאסלאות מלכנן באור והן טהורין. הרי

דצעריך לבון באור ובאות יהרו מי שאין מלכנן שלא ישתחשו בהן באור:

טפי הרוב הגדול רבינו חננאל נזרק, וכן הורה ודרש לרבים רבינו יצחק הלוי תלכנו באור היטב ולהטיר הברזל מקטתו וקטתו בטניא כל זה העניין, ולידון נהאה כלשון הקונטרם והילכתא אמר להליך אדרלעיל אתה ותלמודה הוא דקאמר ליה והוא דתניא הסכינין מלכנן באור (כח) מוקי ומפרש בירושלמי בסכינין ארוכין שצולין בהן בשער שעיקר תשטישו באור, והואה לדבר דזומיא דשפוד קתני, ולפי דברי תלמודו ירושלמי בכל סכינין אפלו דניין אין צריך ליבון כי אם באותן ארוכין, דאיפלו בתלמוד שלנו מצינו חילוק בין כלי שנכללו בו אסור לכלי שנכללו בו חטין, (כו) בדארטינן בשילוי ע"ז, התם איסור בעל, הcy היתרא בעל, ואי נמי מקשית סוף סוף כי פליט איסורא קא פליט מצית למתר כי התם דליתא לאיסורא בעין, ורב אשיש דקאמר התם מפליטת הכלים שנותנין ברוחחין מפליטת(ח) האיסור, אבל אם משלייך רוחחין על כלים חליטה מקרין, וקערות נמי מגיעין ברוחחין, שפעמים בולעת מכל' ראשות, שהרי מסcinין בהן את התבשיל באילפס כדי שיתבשל מהרה, והמנעל אין צריך ליתן מים תחילת בגודל להגעליל וחין מים שניים, אלא בלא שום הגעלת הגדול געיל לתוכו כלים קטנים, ויזהר שלא תנוח הורה הנדולה לפי שחווין ונכלען לתוכה, והקטנים ע"פ שנגעו לו זה אחר זה כולן טהורין, לפי-scalable ומן שהמים רוחחין אין כדי שנחכו כולל אלא פולט, ולאחר הגעלת קטנים רב האי ורב הילאי ורבינו שלמה אוטרים אין צריך לחזור ולהגעליל, ובכלך שישליך המים מתוכה כשהן רוחחין שלא יצטנו בתוכה סטוך להשלכה ותחזר ותבלע, וצריך להיות שם כל גודל של צוון כשותפציה כלים מן הרותיחה, וידיו לתוכה. (כח) ואני שמעתי ממש רבינו שמואל שאין צריך לזרוק מים קרימ להדריך אחר הגעה, שהרי כשהיא רותחת היא פולחת גיעולה בתוך החטין ואיפלו הורה ובלהה טימה ואין כאן איסור, שהרי חמץ אין בהם ממש גיעול, (כט) דתניא בשם ע"ז ונoston טעם לפנים הוא. דשיעו ולא בלאי ואיפלו בכלים הרם.

[חא] (א) וזה אשר פסק הרב ר' יעקב בר' מאיר זצ"ל (ב) אמר רבא אמר רבנן בששים, ומפרש רבא בששים מין במנינו דיליכא לטיקם אטעמא, אי נמי (מדקאמר

(כד) בדתניא בתוספתא דעת"ז. פרק ט'. (כג) מוקי ומפרש בירושלמי. ע"ז פ"ה הט"ה ועין בתוס' ע"ז ע"ז ע"ב ד"ה אמר. (כו) בדארטינן בשילוי ע"ז. דף ע"ז ע"א. (כז) מפי רבינו שמואל. הוא הרשב"ם. (כח) ואני שמעתי ממש רבינו שמואל. הוא דברי ר' יצחק בר דרבנן ורבינו שמואל הוא הרשב"ם ז"ל. (כט) דתניא במס' ע"ז. ע"ז ע"א ועייש בתוס' ד"ה ס'akan. [חא] (ט) וזה אשר פסק הרב ר' יעקב בר' מאיר זצ"ל. הוא ר'ית והכונה בספרו ט' הישר סי' שפיג. וככבי' ממסדור נמצוא כל ההוספה ההייא אחר ה' שמתחת תורה ואין זה שיק כל להדרים המוכאים שם רק הוא הוסיף ועין מבוא לס' האורה צד 76. (ט) אמר רבא אמר רבנן וכו'. חולין צ"ז ס"א וכן מתחלה התשובה בס' הישר שם.

בין) [מן] בשאיינו מינו וליכא קפילה בששים. (ג) מדקאמר רבא (כין במנינו) מין במנינו דיליכא למיקם אטעה בא טעם, שמע מינה הילכתא היא דאי אמרת hei או רוחה דרבא למכיל טלי (ושינוי) [שיטה] איתמר (ד) כטו חמש מידות בכל'ו בראש, (ה) וגם שלש מידות בקטן, (ו) אע"ג דaicא בהנהו דלאו הילכתא (ז) לפי פירוש שפרושה בגיןין, הכא וודאי הילכתא היא (דהא) דהוה ליה למיטר מין בשאיינו מינו וליכא קפילה בששים, אלא מדקאמר רבא מין במנינו דליך למיקם אטעה שמע מינה רבא כרי יוחנן (ח) [וירוש לקיים סכירה ליה, וכ"ל רב ושותאל ור' יוחנן הלכה כרי יוחנן ושמעין ליה לר' יוחנן] (ט) דאמר כל אישורי שכתרה (ט) מין במנינו בין שלא במנינו בנותן טעם חזק טבל ויין נסך (יא) [אע"ג דלא אמר ר' יוחנן חזק טבל ויין נסך] ותורמתה מכל מקום שמעין ליה לר' יוחנן דבחורתה נמי מין במנינו אית ליה (יב) דאמר ר' יוחנן שתי כסות [אהת] של חולין ואחת של תרומה שמונן ואחר כך עירבן [סליק את מינו] וכו', מכל דבחורתה נמי כטו טבל ואינו בטל במנינו, (יכ) וחדר טעמא ואמרין לעלייתו כך אישורי נמי כהיתרא כך אישורי ריחיטה אחת פוטרת את הכרוי (יד) בשילוח ע"ז, ורבא עדיפא מדר' יוחנן, ואילו ר' יוחנן חמץ נפשח כאשר אישורי חשיב ליה (טו) בפרק כל שעה ורבא פוסק בחמצ בפסח כרב המשחו ולא מטעמה דרב אלא מטעמא דנפשיה משום חומרא דחמצ בפסח דהא דפסק תלמודא דטילתוח דרב דבחמצ בפסח שלא במנינו גור מהזך דוחק קושיא החזרן לחוץ כך דנירסא hei איתא נמי טילתוח דרב חמץ בפסח שלא במנינו (טז) [במשחו, והאמיר רב(א) כל אישורי שכתרה במנין במשחו שלא במנין בנותן טעם, ומפני רב גור בפסח שלא במנינו] אותו במנינו (גער), ומזהו כך פירוש נם דברי שותאל ור' יוחנן, וכן הנירסא בספרים קדומים, אלא שרבעינו שלטה הגיה רב לטעמה, ואינו כן ואפיו לפ"י גרטתו אתי שטעטה שפר, ור' יהושע בן לוי דhilכתא כוותיה (ד) אפילו נמי ר' יוחנן כדסיטיך פר"ח (יז) וגם בהלכות פסוקות פוסק הלכה כר' יהושע בן לוי מכל מקום לנגי חבירו פוסק כל אישורי שכתרה בששים וסתם התלמוד יליף לה מזורע בשילוח דחויה מין במנינו ועלה קיימי אביי ורבא דהא יותר הכא מכל' איסור וכו', ומבדיל ר' יהושע בן לוי ולא קמפלני כרב דאמר כל אישורי שכתרה במנין וכו', שמע מינה ר' יהושע בן לוי בין במנינו בין שלא במנינו (יח) [קאי דאפיו ר' יוחנן דפי' בין במנינו ובין בשאיינו מינו] בנותן טעם משום

ג) מדקאמר רבא בין במנינו. המlotot בין במנינו הפגרתי וצ"ל מדקאמר רבא מין במנינו וכ"ה בט' היישר. ד) כמו חמץ מידות בכל'ו חרוט. שבת צ"ה ע"ב. (ט) וגם שלש מידות בקטן. בגין ס"ה ע"א. ובט' היישר הגוי וגביו שלש מידות בקטן. (ו) אע"ג דaicא בהנהו דלאו הילכתא. בס' היישר אע"ג דaicא מהנהו דלא כhilכתא. (ז) לפ"י פ"י שפרושה בגיןון. שם ס"ה ע"א. (ט) וירוש לקיש כר'. הוספתוי כמו שהוא בס' היישר. (ט) דאמר כל אישורי שכתרה וכו'. ע"ז עיג ע"ב. (י) מין במנינו. צ"ל בין במנינו. (ט) "אע"ג דלא אמר ר' יוחנן חזק טבל ויין נסך". הוספתוי כמו שהוא בס' היישר שם. (ט) דאמר ר' יוחנן שתי כסות. ע"ז שם. (ט) וחדר טעמא ואמרין לעלייתו וכו'. צ"ל רחוד טעמא הוא וכי היכא דאמירין גבי טבל מ"ט ואמרין לעלייתו וכו' כטו שהוא לבן בס' היישר. (ט) בשילוח ע"ז. וגם בהלכות פסוקות פסוק כ"ט ע"ב. (ט) במשתו כר'. הוספתוי כמו שהוא בס' היישר. (ט) וגם בהלכות הזרקות, יש לתaken פסוקות. (ט) קאי כר'. הוספתוי כמו שהוא לבן בס' היישר.

דקי אדרב, ונם להוציאו מן הכלל טבל ויין נסך, וראיה לדבריו היא (יט) דאייפלני אבי ורבא דמר אמר בתר שמא אולין, (כ) [ומר אמר בתר טעם אולין]نبي חמירא רחיטי וחמיורי דשערוי, ובגי חלא דחטרא וחלא דשיכרא, ולא איספלני בטיל Achardini (כא) משום דאלו (שני) דברים בלבד הוא להו מין במשהו, דהינו טבל או יין נסך או תרומה דבאה אספלו ר' יוחנן טורה דרבא בפירוש סבירא ליה כר' יוחנן, אלא שטוטוף חמץ בספח כפרישת לעיל, ואם אמר לרבי רבא כי תניא [חוץ טבל ויין נסך ט'ט] לא תניא חוות טבל ויין נסך וחמצז בפסח [טריען משום שלא מיתני לה דחטן בפסח] אספלו שלא במשהו מה שאין כן בטבל ויין נסך, ועוד ראייה לרבי מדרבי ר' אליעזר בן יעקב, (כב) דאמר בפирקא דעתיתא בשחתת קדשיםنبي חרמן של זב וכבה, (כג) דמיין במשנו בטל, וקיימת לנו משנת דרי אליעזר בן יעקב קב ונקי כי סחט תלמידא קאי כוותיה, (כד) ובשליחי מסכת ביצה אמר ר' אושעיהنبي ר' אבא דאמר טי שנחערבו לו קב חיתין כי שפיר עבד ואחר כך מא שנא חיתין משערין דלא אמרין מין בשאיינו טינו בטל חיתין נהו נמי דלי יהודה לא בטיל לרבען בטל מכלל דהכי הילכתא ולהכי אחיכו עליה (כה) דआע"ג דרי יהודה אייריה הא מכלל דרישא רבנן מכל מקום רבנן בההיא משנה לא אסרי מין במשנו (כו) דבמנחות בהקוץ זוטא כדפרש ר' יוחנן טעם דרי יהודה דאיין דם מבטל דם מפני שהוא מין במשנו, ומותיב עליה מטהתניתין דו בלילה עבה, וזה בלילה רכה, והן בלעות זו מזו, ורי יהודה אמר לה, ומثنיא רבא כסבר ר' יהודה מין במשנו ודרכו אחר אבל לא סבר לה רבא כוותיה אלא גבי טבל ויין נסך ותרומה, כדפרישת וכו' סחט התלמוד אחר ר' יוחנן הולך דפסק הבי (כז) בשילוי ע"ז דאבי ר' דקיטי כוותיה. וכן הלכה, (כח) וכן הוי נהוגין חכמי נרבנן. ועוד יש מהם שאין שומעין לפסק רבינו שלמה שפוסק במשהו, והלכות גדורות של אספטיא פוסק חתיכה בחתיכות ננותן טעם בזמן שכיריה, ומילתא דרבנן דאמור רבנן בששים מיטתיליה לפסק הלכתה ולא מישתמש לטולו ולפסוק מין במשנו במשהו, רק בחמץ בפסח לבדו, ואספלו שלא במשנו זוטנו וטבל ויין נסך ותרומה, וכן הלכה. ועל טבל קשה לי היהיא דאמורין (כט) בנדרים בהנorder מין הורק כל שיש לו מתרין כגון הטבל וכו' לא נתנו בו חכמים שיעור, ותו אמריןنبي מעשר שני (ל) בכבא מציעא דאיינו בטל ברוב הוואיל ויש לו מתרין, טבל נמי אמא.

(ק) דאייפלני אבי ורבא. ע"ז ס"ו ע"א. (כ) ומר אמר וכו'. הופתוי וכו' בס' היישר. (ל) משום דאלו דברים בלבד. צ"ל ומלה "שנין" מיתורת וליאת בס' היישר. (כט) דאמר בפרק א דעתיתא בשחתת קדשים. הוא בזוכחים פרק כל הזוכים שנחערבו דף ע"ט רע"ב ובס' היישר איתא דאמר במס' מנוחות דשחתת קדשים, יש לתקון במס' ובחים. (כג) דמיין במשנו בטל וקי"ל משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי. עיין בתוס' זבחים שם ד"ה ר' אליעזר בן יעקב אמר שהבאו מכאן ראי' לריח רבנן במשנה דק"ל משנת ר"א בן יעקב קב ונקי. (כד) ובשליחי מס' ביצה. הוא דף ל"ח עיב. (כו) דआע"ג דרי' אייריה הא מכלל דרישא רבנן מיט' רבנן בחתיאו משנה לא אסרי מין במשנו. צ"ל ע"ג דרי' אייריה התם טבלל דרישא רבנן מיט' רבנן החתום לא אייריה מין במשנה ועיון חוס' חולין צ"ו ע"א דיה אמר רבא ובס' היישר הדברים משובשים ומעורבכים. (כו) דבמנחות בהקוץ זוטא כדפרש ר' עי. צ"ל ובמנחות בחקומו זוטא כך פריש ר' עי והוא דף כ"ב ע"ב. (כו) בשילוחי ע"ז. דף ע"ג ע"ב. (כט) וכן הוי נהוגין חכמי נרבנן. בס' היישר הגי' וכן הוי נהוגין חכמי אפריקא. (כט) בנדרים בהנorder מין הורק דף נ"ח ע"א. (ל) בכבא מציעא. דף נ"ג ע"א.

בטל אפילו שלא בmino, ונראה לי כי הicy דמוקמת (*ל) בכנה מציעא במעשר שני שאין שוה פרוטה בטל ברוב, וכן דלית לה טעות הרשות טבל הicy נמי כנון דלית לה טבל בר חזקה דליירשיה מהאי ומבהירא פוטק בחלהות גדולות בהילכות חמץ בפסח מין בטיטו בששים בלבד מהטיט פסח במן שלא בmino וטבל ויין נסך בmino.

ובשאלות דר' אחאי בפרשיות צו את אחרן פוטק בכל איסורין שבתורה אפילו בחמץ בפסח, בר טבל ויין נסך, ובתשוכות הנוגנים בתשובות דרב יהורי נאן כתוב כן חוכ שאליו מקניה איסורין בmino מהו, והשיב בששים, מדאטרין נבי חמץ במשחו, שמע מינה בשאר איסורין בששים.

ורבינו שלמה במסכת ע"ז פוטק בقولה מסכתא מין בmino בששים בשטעה דבתר שמא אולין ופוק דאין הלכה כן, אלא כל איסורין שבתורה אפילו בmino בששים לפי שהוא סבור אכלהו טלי קאי, ולא היא, אלא כמו שפירשתי לטعلاה, וגם בשילוי ע"ז פוטק כמו כן, ואשר הוזקתי לכל אלו ראות (לא) לפי שפירשתי לפי דעתך ופסקתי לפי הנראה וחכמו עלי [חבירו] כתרנגולין של בית בוקיא, ואחר כך חישתי ונΚשתה אלה ומצאתו ולא על פיהם דנתני בתחילת, כי הדבר פשוט למכינים ותו בעינה דאיתא טילחה ומסתפינא מהבריא דאפילו חמץ בפסח נראה לי בששים כר' יוחנן (לב) ועיקר דשטעטה נירסא ופי הicy אמר רב.

[תב] (א) אחד בניי סן הוא פסח, הוא שבעה עשר בחמות; הוא תשעה באב (ב) וסימנק השבעני במרורים הרווני לענה (אייכא ג' ט"ז); (ג) בשבעה עשר בחמות מתפלין סליחות, (ד) בעניין חמץ דברים שאירעו לאבותינו כייז בחמות, נשכחים הלוחות, (נטל) [בטול] החtid, והונקעה העיר, ושרף אפוטומוס את התורה, והעמיד צלם בחוכל, וקדומים פייטו בעניינים:

[תג] (א) שבת של אחר י"ז בתומו מפטירין דברי ירמיהו, ומצמצמן, גורעין ומוסיפין, (ב) ומתקין הפרשיות, (ג) כדי שתהא נקרה פרשת תhilת

(ד) בכנה מציעא. שם שם. (ה) לפי שפירשתי לפי דעתך ופסקתי לפי הנראה. בס' חישר בטיעות לפי סברת ופסקת לפי הנראה. (ו) ועיקר דשטעטה נירסא ופי הicy אמר רב. כאן הוא הסיום בכ"י שלפנינו אבל בס' הישר נמצאו כל המאמר בשלימות עד וצור ישראל עמדו על האמתה ודריכנו בדרך הירושה. וכן בכ"י ב' נמצאו כל הסיום ואנו פוטק שנש Mats דף שלם בכ"י א' ונשלם בסוף הדף הicy אמר רב וכל השادر חסר ולא השלמתי כי נמצאו הסיום בס' הישר בס' שפ"ג דף ל"ט ע"א.

[תב] (ה) אחד בנין הוא פסח. ר"ל היום מהשכוע אשר חל בו ר"ח ניסן בות הים הוא פסח. וזה נמצוא גם בכ"י ב' אחר הוספה מן פסק ר"ת. וכן חוכא בטחוור וויתרי ט"י ר"ס (גד 222). (ז) וסימנקכו. אחר זה נמצוא במחוז שחשפה ורשות ח' (ר"ל חוספות) ובסוף ע"כ ח'. וחוכא שם וחרב ר' אלקיים נתן סימן מובהק במועדים שלא יטעה אדם בהם ורשות שמו בראשי החורים אלקיים הלו' חזק. והוא היה חמי של הראב"ע, עיין מבוא לס' האורה כד 96. (ט) בשבעה עשר בתומו מטופלין סליחות כו'. הובא במחוז סי' רס"א (גד 223) אחר ההוספה. (ט) בעניין חמץ דברים שאירעו לאבותינו כייז בחמות. תענות כ"ז ע"א, ועיין ירושלמי תענית פ"ד ה"ה אית תנין העומד צלים בחיכל מאן דאמר העומד צלמו של מנשה. מאן דאמר העמיד צלמו של אפוטומוס. ובגמרא בבבלי שם איתא לפנינו והעמידו ויש לךון והעמיד עיין בדש"י שם. [תג] (ט) שבת של אחר י"ז בחמות. הובא ג' בכ"י ב' ובמחוז זר 228. (ט) ומתקין הפרשיות. פה חסר וצ"ל ומתקין הפרשיות 'ומחברין, או מפורין הפרשיות' כמו שהוא במחוז. ובכ"י ב' ומתקין הפרשיות ומחברין ומפורין הפרשיות. (ט) כדי שתהא נקרה פרשת תhilת

הספר שהוא אלה הדברים לשכת שלפני תשעה באב, כדי שיקראו בתורה איך אישא לבדי, ומפטירין בחzon ישיעו איך היה לוונה, ובשכת של אחר תשעה באב קורין ואחנן (ד) באותו סימן צומו וצלול:

[תד] (א) ואלו הן סימני הפטורות משכבה עשר בחתמו עד סוף האזינו, (ב) דישיח' נזיע אירק שידיש'. דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ישיעו, נהמו נחמו, ותאמר ציון, עניה סורה, אנכי אנכי, רני עקרה, קומי אווי, שוכת ישראל, דרישו ה', שוש אשיש בה. (ג) בשכת שלפני ראש השנה מפטירין רשא השנה כהטצאו, ואמ' יש וכשכת שבין ראש השנה ליום הקפורים (ד) מפטירין רשא אשיש, ויש מפטירין שכבת בין יום הקפורים לסוכות (ה) מפטירין להאזינו רשא אשיש, וכן מפטירין יורבר דור לה', עד מנדול ישועות מלכו, (ו) ואין מדרלן ממנה כלם, וכן נהנין במגנزا, שורה לשורה, וכשפטירין שוכת ישראל [אומר] כולה עד ופושעים יכשלו בהם, ומתחילין ביואל, ומפטירין עד סוף הספר ולא ימוש עמי לעולם, וכשפטירין עניה סורה ולפי שאין בה אלא שניים עשר פסוקים מתחילין אחרים דרישו ה' בחמצעו שבאותו הענין, [ומסייעים] ההפרשה במקרא זה ושם עולם אתן לו אשר לא

הספר שהוא אלה הדברים לשכת שלפני תיב. כ"ה גם במח"ה אבל בכ"י כי נשמט כל זה עד כדי שיקראו בתורה איך אישא לבדי, והמשמעות המעתיק מן כדי עיר כדי. (ד) באותו סימן צומו וצלול. כ"ה גם בכ"י אבל במח"ז שם באותו סימן צומו וצלול והסבירו הוא פקד ופסח ממנו וערו צומו וצלול קומו ותקעו.

[תד] (ה) ואלו הן סימני הפטורות. הובא בפרדס סי' י"א ובמח"ז סי' רס"ב (צד 223). (ג) דישיח' נזיע אירק שידיש'. הוא הטמין מן י"ב הפטורות שקדום ושלאחר תיב ונקבעו להלכה מאת הקדומים כפי שהן מסודרות בפסקתא דרב כהנא. ובפרדס סי' כ' הובא בשם ר' משלום בר' משה (יעין מבוא לט' האורה צד 104) שהשווים לאחיו ר' נהמו אותן הפטורות שפסק ר' כהנא (ר' לפסיקתא דר' ב') גמנו וגמרו שלא להחלפת בחפטורות אחרות עכ"ל וכן מצאת באיזו ה' קריית ד' פרשיות סי' שצ"ב וכלה ר' לח' סי' תס"ד וכברור כי פ"ד רמנילה שהביאו כן בשמה כמו שהבאתי במבוא להפסיקתא סי' ה' איתן ד' ורבורי רשי' בפרדס סי' י"א שהביאו מיז' בתומו עד סוף החומר דישיח' נזיע אירק שידיש' הבאתי שם בمبادאות זו. וזה לפניו בסדרו שלו, וכן הבאתי שם איתן ד' מהזר ווטרי. וכן תראה בארכות חיים ה' קריית סי' איתן סי' ז' כתוב סדר הפטורות שקורין מפנחים עד חג הסוכות סימן דישיח' נזיע אירק שידיש' כו' דהכי איתה בפסקתא וכן רבינו נסים באלאס' מגילה פ"ג הביא מפטירין שמעו לפי שאנו נהנים עפ"י הפסיקתא כו'. גם ברוא"ש מגילה פ"ד סי' כ' כתוב סדר הפטורות הפטורות במדרש פסיקתא. גם המנהיג ה' תענית סי' י"ז הביא בשם מגילת סתרים שנינו בפסקתא הבאתי בمبادוא להפסיקתא שם סי' כיו'). ועין באכורהם סדר הפרשיות דף צ"ב ע"ר (הבאתי שם סי' כיא) ובכלבו ה' קהית סי' כ' (הבאתי שם סי' כ"ח) אגדה מגילה סי' ט"ז (הבאתי שם סי' כיא) וסמי' עשין י"ט ותוס' מגילה לא"ע' ובאו"ז ח'ב סי' שצ"ד. (ג) בשכת שלפני ר' לח' מפטירין שוכת ישראל. כ"ה לנכון גם בכ"י ובמח"ז אבל בפרדס סי' י"א נשמט כהמצעא במח"ז נוסף על שהוא מצוי אף ליחידים כדאמרין פ"ק דר'ה [דף י"ח ע"א] דרטינן קראי אהדי כתיב מי כה' אלהינו בכל קוראינו אליו וכתיב דרישו ה' בחמצעא ומשנינו כאן ביחיד כאן בעבורו, וככען, וחיד אימתי, ומשנינו בעשרה ימים שבין ר' לח' לירוב' עכ' . וזה הוסיף בעל מהזר ווטרי על לשון הסדרה. (ה) מפטירין להאזינו שוש אשיש. במח"ז נוסף על שנעשה ועל מיל זדרה שנמלחו עונותיהם. וזה ליתא גם בפרדס. (ו) ואין מדרלן ממנה כלם וכן נהנין במגנزا שורה לשורה. וכ"ה בכ"י ב', ובמח"ז ואין מדרלן ממנה כלם וכן נהנין במיאנצע,

יכרת, (ז) ובנסיבות אחרים מפטירין לפני ראש השנה שוש אשיש כפ' אתם נצבים, וכשפטירין אותה מפטירין שכבה ישראל ותקעו שופר בציון וה' נתן קולו לפני חילו וכו', וכן ראש השנה ליום הכהנים ובשבת של אחר יום הכהנים מפטירין יודבר דוד, ולכך עושין מן הפטורות סימן לפי שאין משני אותן מסדרן וכן כמו שאנו אומרים אותן בשנה זו, כך אומרים אותן בשנה אחרת. (ח) שלישי הפטורות הראשונות (ט) שהן דברי תוכחות, אומרים אותן משבעה עשר בתמוז עד ט' באב, (י) שיש בהם שלוש שכבות בכל שנה ושנה, והאהרונות שכולם נחמה, אומרים אותן מטה' באב עד יום הכהנים, כך דרך מנהתין לנחם מעט, והאומר להרב נחמה יותר מראוי (כגון) [דומה כמו שאומר] לתחור על הפתוחים למחה תחיה טלה, אין טאמין, שנאמר ולא שמעו אל משה מקוצר רוחונו (שמות ו' ט') לפיכך תחילת נחמו, והאומר ציון, כלומר אע"פ שנחרבת אל תאטרו נזוכתי, ואחר כך עניה טורה, (יא) לפיכך הקדימה לאנכי הוא מנהתם, מהר שנחמה בחסרו הרכבים שבינו קורא לה לא נחמה, ועוד עכשו ניחמו הנכיאים, (יב) מכאן ואילך ניחמה הקב"ה בעצמו, ואחר שקיבלה תנוחת פוטוסק לה כמה טבאות גהולה, רני עקרה, קומי אורן, (יג) שוש אשיש: [תה] (א) וכן נמצא בתלמוד ירושלמי אמר מר הני נשי דידן שלא שעתו חמרא' משבעה עשר בתמוז עד ט' באב מנהגנו היא, ורוב הגאנונים שבחולות נהגו שלא לאכול בשער ושלא לשחותין יין משנכננס אב עד ט' באב, וערב ט' באב פת במלח וטימ, ויש שמקודמיין משבעה עשר בתמוז לנוהג כן, (ב) והגאון ר' יצחק בר יהודה היה אוכל ערב ט' באב ביצה אחת בלבד עניין אבלות, וסתך לנוהגים כך שלא לאכול בשער ושלא לשחותין יין קודם ט' באב:

וחכל אהה, ובפרדים חסרים המלות «ואין מדרגן ממנה כלום וכן נהוגן במוגניא». (ז) ובנסיבות אחרות כי עד מפטירין יודבר דוד. ליתא בפרדים ובמה"ז ונמצא גם בכ"י ב'. (ט) שלוש הפטורות הראשונות שהן דברי תוכחות. כי לנכון גם בכ"י ובמה"ז. אבל בפרדים שם בטעות שלוש הפטורות הראשונות שאין אומר דברי תוכחות, ציל שהן דברי תוכחות. (ט) שהן דברי תוכחות. במוח'ז נוקף כדי להוכיח את ישראל באשר הוכחים הנכיאים על ירושלים. (י) שיש בהם שלוש שכבות. בפרדים בטעות שמה בינהם. (ט) לפיכך הקדימה לאנכי המכון בעצמו. בפרדים בטעות הקדימה לאנכי, ציל לאנכי אנקה. (יב) מכאן ואילך ניחמה הקב"ה בעצמו. בכ"י ב' ניחמה המוקם, ובמה"ז מכאן ואילך הוא מנהמתה, ובפרדים מכאן ואילך הוא. והציג המוביל לדפוס ואראשיו סי' כוכב לחירות כי בלתי מוכן ויש לתקן הוא מנהמתה. (יג) שוש אשיש. אחר הסיום הזה נמצא במאח'ז (צד 224) הוספה ורשום ת' (תוספות) ומתחילה זהה סידור ר'ית ובסוף כתוב כך העתקתי הסדר מכתב יד ורבינו ר' יוסוף בר שמואל טוב עלם וכן תורה רבינו יעקב, העתקתי מבכתת הרב שמשון מפלאיירטה. ועיין אודוטיו במכוון לארשיה זיל במאח'ז צד 64. [תה] (ט) וכן נמצא בתלמוד ירושלמי אמר מר הני נשי דידן בו. וכיה בכ"י ב' ובפרדים סי' ק"ס ובמה'ז ווישורי צד 225. ובכ"י ב' במקום אמר מר הובא אמרו. וכן הובא הירושלמי בכלבו ה' ת"ב סי' סי' (דף סי' רעד' בדפוס יונציאן) והוא בירושלמי פסחים פ"ד ה"א ועתנית פ"א ה"ז ולפנינו ה"ג' א"ר זעירא נושא דנהגו שלא לשתייא מן דאב עליל מנהג שבו פסקה אבן שתיה, מ"ט השותות יתרeson, והג' שלפנינו ובפרדים לא נמצאו לפנינו בירושלמי ועיין מה שכח בעל קרבן העודה בשורי קרבן בפסחים שם, ובטור או"ח סי' תקנ'א ה' ה"ב (בסוף מס' הירושלמי), ועיין אבודהיהם שהביא הירושלמי וחביבא יוש גורסים למשתי חמלא כו. (ט) והגאון ר' יצחק הענית פ"ט ר' לג' שהביא הירושלמי וחביבא יוש גורסים ר' רס"ת, ובפרדים שם והגאון ר' יצחק וחביב בר' יהודה. וכיה במוח'ז שם ובשלבי הלקט סי' רס"ת, ובפרדים שם והגאון ר' יצחק וחביבים המלות בר' יהודה והוא ה' רבו של רשי' זל עיין אודוטיו במכוון.

[ח'ו] בתשעה באב כך הוא הסדר. (א) ערב תשעה באב במנחה מקודמתן לבית הכנסת וטחפלין תפילה המנחה, ואין נופלין על פניהם, וווצאן מבית הכנסת ואוכליין ושותין מכבוד יום וסעודה המפסיק בה ערבית באב לא ישב על השלחן, אלא על גבי קרוקע כאבל, (ב) לא יכול אלא פת במלח ומים כמשורה, ויש פרושין אוכליין ביצה אחת לנדה טין מאכל שאין לה פה, (ג) כגון ר' יצחק בר יהודה שאכל ביצה בערב ט' באב, (ד) והיה סופך על ר' יהודה בר עילאי דאמרו עליו שהיה יוושב בין תנוור לכיריים, ואוכל ביצה אחת ושותה קיתון של מים ומפסיק. ולערוב שורה מפה בטים ומגנבה למחר מקנה בה ידיו לנקיון וטעירה על פניו לנהורא, ולא מושיט אצבעו בטים משום תעונג, (ה) כי אתה רב מורי אמר רב ערבית באב מביאן לו לר' יהושע בן לוי מטבחת ושורה אותה בימים ועשה אותה כמן כלים נגנבים, ולמחר מקנה בה ידיו פניו ורגלו, אבל يوم הקפורים אסור לו שחיטה אין שורין כלל, ומטבח להושיט אצבעו בטים לשם ניקיון ובחייב לא هو תעונג, (ו) תען זעירי בר חמא ערבית يوم הקפורים הוא מביאן לו מטבחת נגנבה ומקנה בה פניו ידיו ורגלו שהו שוריין בטים של רחיצה, למחר מעירה על גבי עינוי ואני חושש, שחיטה ליכא, [regnobah hoyia, תעונג לכא] משום מיעוט טים דשראי ידיו דעילי לגונה כי מעירה על גבי עינוי למחר הא קא מנגן, ליכא אלא רטיבה בעטמא:

[ח'ו*] (א) לאחר תפלה תעריבת קורא שליח צבור אילها וקינותו לעונת נפש ציבור, ואי קרו כולחו לא هو עינום, ואני אלא כקורא בתורה هو, וחוזר על זכור ה' מה היה לנו כל פסוק לעצמו כתאותן מוסיף אווי אווי, והציבור עונין אחריו אחר כל פסוק וזכור ה' מה היה לנו [ומפסוק] ואתה ה' לעולם תשב עד סוף הספר אומר שליח ציבור והציבור כולם כאחד, ואני מוסיף אווי מפסק זה ואילך, ושוב אומר קינות לשברון לב ועונת נפש, ואחריו כן יעדוד לסדר קדושה להיפטר מתוכה ומתחיל ואתה קדוש, (ב) ואני אומר ואני זאת בריחי, שנראה כמקרים ברית על הקינה, ועוד לא יטישו מפרק לא שייך לטימר בו ביום, לפמי שהכל בטלים בו, וכאבל (ציריך) [שרין] לטימר, אם גם אבל אסור בתורה, המנתמן טישרא אשו, ואומר קדיש, ואני מישלימו וחולני לכתיהן ולא נתניין שלום זה לזה אלא כנופים (ג) וכאבלים פונה איש איש לו بلا דבר:

[ח'ו] (ד) ערבית תיב. כי' גם בכ"י ב' ובמהז' סי' רס"ד (צד 226). (ד') לא יכול אלא פת במלח ומים במשותה. במתחו ג' אחרת ולא יכול בשור ולא ישתחין וללא שני תבשילים, יש פרושים שמונעים מכל ליפחן אלא פת ומלח ומים במשותה, יש פרושים אוכליין ביצה אחת. (ג) כגון ר' יצחק בר יהודה, עין לעיל סי' ת"ה אותן ב'. ובמהז' שם אחריו המלות בגין ר' יצחק בר' יהודה נמצוא הוספה ורשום ת' וסתחה ובקנותם לזרור מצחתי כי ובסתוק רשות ת' ר"ל עד כאן הוספות ואח' כסתחהillian אמרו עליו על ר' יהודה כד עילאי שהיה יושב בין תנור לכיריים וכו'. (ד) והיה סופך על ר' יהודה בר עילאי דאמרו עליו וכו'. עין תענית ל' ע"א וומא ע"ח ע"א וברש"י שם ועין בר"ף יומא פרק יום הקפורים וברא"ש שם סי' ז'. (ס) כיathy ר' מורי אמר רב. בגמרא יומא שם כי אתה רב בר מורי אמר. ועין בר"ף וברא"ש שם. (ו) תען זעירי בר חמא. עין בגמרא יומא שם זעירא בר חמא אושפיזו נני דרבי אמר ורבי אפי כי' ומשוגה שם הג' ממטה שלפנונו.

[ח'ו*] (ה) לאחר תפילה ערבית כו. מובא גם במתחו צד 226. (ה') ואני אומר אני זאת בריחי. לפמי זה נמצוא במתחו ואני אומר ובאו לצוין גואל לפני שאין גואלה בלילה. וזה ליתא גם בכ"י ב'. (ג) וכאבלים פונה איש איש לו بلا דבר. כי' גם בכ"י ב' אבל

[תז] (א) למחר גולליין ספר תורה במקומו, שלא לטעט בככورو, וקורין כי חוליד בנים כהן ולו, וישראל שהוא שלישי מפטיר אסקף אסיפם, וישיב ספר תורה למקומו ווינמור תלהה, ולמנצח (ב) ובא לציון, [ואומרים] ואזה קדוש וסדר קדושה וקידיש שלם, (ג) וברינום אין אמרין למנצח ולא תתקבל, ויושב לקינות לעונת נשח תזכיר וזכרון אבל, שוב עוסקון הכל באויב ונבדרים הרעים שברטמיון, ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים מליטרים, ולא ייך אדם ויטיל בשוק כייזא לשוט, הרי תורה בטלה, מוחך שנקראת משטחי לב, ומץ יקל ראשו ליהנות בטולים, אלא לעין במילוי דעתיגוטא דברי כבושים ומורך לבב (ד) לשדר להכנע מתחכם:

[תח] (א) למנחה קורין ויחל, ופטיר דרשו, שאר תעניות, (ב) ומחפלין נחם בכונה ירושלים, (ג) וערבית ושרהית מתחפלל השלה [ציבור] עניינו בין גואל לרופא והיחיד בשומע תפלה, ויש שפורים טבש ויין גם בלילה זהה לאחר התענית, משום אוניות הלב ותוכפו של צום, ועוד (ד) דאמר ר' יוחנן בן זכאי אי הואי הטעם הזה קבענא ליה בעשרין, דעיקר שריפה כדיידה הזה, שכן לערב הציתו בו את האש ושרפ לילו של עשריו וומו, אמרו לו אתחול פורענותא מהיא בתשעה הזה:

[תט] (א) ובשבת של חל ט' בא בתוכה אסור לسفر ולככם, בין מלפני בין מאחריו ואפילו לככם ולהניהם, אלא בחמשי לאחריו התירו מפני כבוד השבת, (ב) אמר שמואל [אין תענית ציבור בכבול אלא תשעה באב בלבד], אפילו עונרתא

במח'ו פונה איש לבתו בא לא דבר, ואחר זה נמצא במח'ו הוספה ורשות תי (ריל הוספות) והיא תשוכה שהשיבו קחל רומי על שורת הים דהינו יוושע וכסוף כתוב ע"כ ת'.

[תז] (ה) למחר גולlein ספר תורה במקומו. הובא במח'ו סי' רפסיו (עד 227). (ג) ובא לציון, במח'ו כתוב אחר זה ומולג ואני אתה בריתי מפני שכטרו בתורה. ת'. ואירוע להם מה שאירע להם. ת'. (ג) וברינום אין אמרין למנצח ולא תתקבל". כי"ה גם בכ"י וחסר במח'ו. (ד) לשדר להכנע מתחכם. בכ"י לישת ולהכנע מתחכם. ובמח'ו לשדי בהם להכנע מתחורה והוראת לשדר לו זו מלשון השתרל להיות איש (אבות פ"ב מ"ה) ונכון גי' כי' כי' וצ"ל לשוח ולהכנע מתחורה ונורוף עם כגע שפ"י כפוף.

[תח] (ה) למנחה קורין ויחל. הובא במח'ו עד 227. (ג) ומחפלין נחם בכונה ירושלים. במח'ו שם נמצוא הוספה ורשות תי. ב מגנצע אומר עניינו בת"ב שרהית ומנחה, ואף שמעתי שבככל אוטר סלחונות בת"ב בישיבה" וכ"ה ב פרודס סי' ק"ס ויש לתקן שם בשארית ומנחה. גם צ"ל אף שמעתי במקום כך שמענו וככ" הפרודס סי' קס"ג בת"ב צרך לומר עניינו ייחור בשומע תפילה, וציבור בין גואל לרופא דלא גרע ת"ב טשרר תעניות. (ג) וערבית ושרהית מתחפלל השלה ציבור. כי"ה גם בכ"י אבל במח'ו שם הגי' שרהית ומנחה מתחפלל השלה ציבור. (ד) דאמר ר' יוחנן בן זכאי. תענית כ"ט ע"א ושם הגי' ר' יוחנן סתם, גם הלשון שונה ועיין בדקוקין סופרים שם.

[תט] (ה) ובשבת של חל ט' בא בתוכה. תענית כ"ט ע"ב והובא במח'ו עד 227 וכי"ה בכ"י. (ג) אמר שמואל "אן תענית ציבור בכבול אלא תשעה באב בלבד". הוספה והוא אמר שמואל בגמרא פסחים נ"ד ע"ב ותענית י"א ע"ב ותוכא בביהג ת' תשעה באב בשמו וזה נשפט לפניו וכן חסר בכ"י ובמח'ו עד 227. והטאמר של אחריו אפילו עברתה ומnikha מחייבן למתיב בת"ב. הוא דברי הבה"ג שם והוא אמר בפני עצמה ובבה"ג שם הגי' ואפילו מעברתא ומニקאתה מחייבן למתיב בת"ב וASHLOMIA דדרש רבא [פסחים שם] עברות ומיניקות מתענות ומטלימות בו כدرך שמתען ומטלימות ביום הכהנים ובין השמות שלו אסור. ואולי יש לתקן לפניו במקום אמר שמואל צ"ל אמר רבא. ועיין בהערות הרשות ז"ל במח'ו שם.

ומnika מהיבין למתב כתעתה נט' באב כרך שמתען ומשלימות ביום הכהנים
ובין השיטות [אסור] (ג) וכן אמרו משום ר' יוחנן:

[ת] (א) חנו רבנן כל המצוות הנוהגות באבל נהוגות נט' באב, אסור באנילה
ובשתייה ובורחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובחשיטת הטיטה, (ב) ואסור לקרות בתורה
ובנכאים ובכחותם, (ג) ולשנות במשנה במדרש וכלהלות ובגדות, אבל קורא הוא במקום
שאינו רגיל [לקרות ושונה במקום שאינו רגיל] לשנתה, (ד) ותינוקות של בית רבנן אין
בטילין, דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר אף אין קורא ושונה במקום שאינו רגיל לקרות
ולשנות, אבל קורא הוא באוב, ובקינות, [ובברורים הרעים שנורטה] ותינוקות של בית
רבנן בטילין, משום פקודי ח' ישרים משתחוו לב (תהלים י"ט ט):

[ח'יא] (א) וחנן מ מקום שנחנו לעשות מלאכה בט' באב עושין, מקום שנחנו
שלא לעשות אין עושין ובכל מקום תלמידי חכמים בטילין, רבנן שמעון בן גמליאל
אומר כל אדם יעשה עצמו כתלמיד חכם נדי שיחטנו: (ב) רבנן גמליאל אומר כל
העשה מלאכה בט' באב אין רואה טימן ברכה [לועלם] ר' ע' אומר כל העשה
מלאכה בט' באב בעשרה ביט' ביום הכהנים, וחכמים אומרים כל האוכל ושותה בט' באב
אין רואה בשטחה של ירושלים, שנאמר שטחו את ירושלים וגוי (ישע' ס"ז) וכל
האוכל בשער ושותה יין בט' באב עליו הכתוב אומר ותהי (עומן) [עונותם] על עצמותם
(יזוקאל ל"ב ב"ז) (ג) ולא מביעא ט' באב גופיה דאסור אלא מריש ירחא נמי לא
מתבעי ליה לשוני בכדיותא, (ד) דתנן משנכנם אב ממעין בשטחה:

[ח'יב] (א) שבת שח' ל' תשעה באב ל' החות בתוכה אסור לספר ולכט
ובחמיishi מוחר מפני כבוד השבת (ב) תניא ט' באב שח' להיות בשבת [וכן ערבי]
תשעה באב שח' להיות שבת אל' ושותה כל צרכו, וטלה על שלחנו [אסילו]
כסעודה שלמה המלך בשטחה: (ג) ט' באב שח' להיות בערב שבת, מביאין לו (כשר)
ככיצעה ואוכל כדי שלא יכנס לשכת כשהוא טעונה, דברי ר' יהודה שאמר משום ר'
עיקיבא, אמר ר' יהודה פעעם אחת היינו יושבים לפני ר' עקיבא וחל ט' באב להיות
ערב שבת (ד) הביאו לו ביצה מגולגלת ונמעה בלבד, לא מפני שתאב אלא
להורות בה הלהנה לתלמידים, ור' יוסף אמר מתענה ומישלים, ואמר עלא הלכה כר'

(ג) וכן אמרו משום ר' יוחנן. הוא לשון הגמara פשחים שם.

[ח'ין] (ה) תיר כל המצוות הנוהגות באבל כה. תענית ל' ע"ב והובא בכה"ג ה' תשעה
באב והובא גם בהארה ס"ד. (ו) ואסור לקרות בתורה. שם שם. (ז) ולשנות במשנה.
בגמרא הובא עוד "ובתלטורי". (ח) ותינוקות של בית רבנן בטילין. כ"ה גי' הבה"ג ומחייב
והרי"פ והרא"ש אבל בגמרא לפניו הגי' ותינוקות של בית רבנן בטלים. גם "דברי ר' מאיר"
כה גי' הבה"ג ותיר"פ והרא"ש וליתא בגמרא.

[ח'יא] (ט) ותנן מקום שנחנו. פשחים נ"ד ע"ב ותענית ל' ע"ב והובא בכה"ג שם
ובמחייב. (ז) רבנן גמליאל אומר. תענית ל' ע"ב ויש חלופי גירסאות ועיין בר"פ סוף תענית
ותירג שלפנינו הוא בני הבה"ג ובמחייב הוא כמו לפניו בסדרו. (ט) ולא מביעא ת"ב גופיה
דאstor. הוא לשון הבה"ג שם, ובסדר רע"ג הובא ולא מתבעי ליה לשוני ולא לאבדוחי נפשיה.
(י) דתנן. תענית כ"ז ע"ב והובא בכה"ג שם.

[ח'יב] (ט) שבת שח' ל' תשעה בתוכה. תענית שם והובא בכה"ג וכבר הובא לעיל
ס"י ת"ט. (ז) תניא ט' באב שח' להיות בשבת. תענית כ"ט ע"ב ועירובין מ"א ע"א והובא בכה"ג
והלשן שלפנינו הוא כלשון הבה"ג. (ט) ט' באב שח' להיות בע"ש. עירובין שם. (ל) והביאו
לו ביצה מגולגלת. עיין בתום עירובין שם ד"ה ביצה.

ווסי, ומסקנא דשעתה דמתענה ומשלים. (ה) דרש מר זוטרא משטיה דבר הונא הלכה מתחנה ומשלים וכן הילכה:

[תינן] (א) וכן אמר רב נטרונאי [להבדיל] אי אפשר (ב) שיכשישו חכמים תקנה בדרך באב שהל להיות במצואי שבת [להבדיל] אי אפשר תחוליפא בר אבדימי אמר שטואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשכת, ואומר הבדלה על הנטם, היינו דזוקא דין לו יין במצואי שבת, אבל במקום שמצווי שם יין אין עושים כן, ולפיטר מן הבדלה כל עיקר אי אפשר, שהרי לא טעם כלל משננס חול, היליך אין תקנה אלא להבדיל במצואי ט' באב, וכן אנו נהנים, וכן ראיינו רבותי שעושין אבל לא על (ידי) האור:

[תיד] (א) תשעה באב שהל להיות (בשכת) במצואי שבת מברך רבי על האש, ע"פ שאין מבדילין עד לאחר התענית למצואי יום ראשון, דלמצואי שבת אין מבדילין, שהרי כנ"ר שהחשייך חול התענית, ואין יכול להבדיל, לפי שאין רשות לטעם, ואין מבדילין אלא על הנטם, ואם תאמר אם כן למה הוא מותר במלאה, כגון הכורה ובישול דמותוין בט' באב, כגון שהבדיל בתפללה ובנייתו:

[תטנו] (א) במגנزا אומר עניינו בט' באב בשחרית ומנחה, (ב) חל להיות במצואי שבת אין אומר ויהי נעם אלא מתחליל אתה קדוש, (ג) ואף אין אומר ויתן לך ואומר קדיש שלם, ואין אומר פיטום הקטורת, שהרירת ומנחה מתפלל השליח [ציבור] עניינו בין גואל לרופא, ויחיד בשוטע הפללה.

[תטמו] (א) ט' באב שהל לחיות בשני וב חמישי מפסיקין הפרשה וקורין בכ"י תוליד, עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר באוסף אסיפות, ונולל ספר תורה, ואומר

(ט) דרש מר זוטרא משטיה דבר הונא. עירובין מ"א ע"ב וע"ש בתום ד"ה ולהלכאתה. [תינן] (ט) וכן אמר רב נטרוני גאון בר' הילאי ראש ישיבת. כי"ה גם במחוז סי' רס"ז (צד 228) ועיין בר"ץ גיאות ח' הבדלה דף י"ח מה שהביא בשם רב נטרוני. (ג) תשיעו חכמים תקנה בדרך תחוליפא בר אבדימי אמר שטואל מתפלל אדם של מוש' שבת ובכח"ג ח' קידוש והבדלה הוגה רב תחוליפא בר אבדימי אמר שטואל מתפלל אדם של מוש' שבת ואומר הבדלה על הנטם, אולם בגמרא ברכות כ"ז ע"ב איתא רב יהודה אמר שטואל וגם הר"ץ גיאות שם והרואה"ש ברכות פ"ד אות ז' הביאו הגי' רב תחוליפא בר אבדימי ועיין ברדוקין סופרים מה שהעריך בזה.

[תיד] (ט) ת"ב שהל להיות במוש' מברך רבי על האש. בפרדים סי' קנייה נמצא כל זה והובא רבינו שלמה היה נהוג בת"ב שהל להיות במוש' בו' וכן הובא בפרדים סי' קס"ב ונבע מהסדרו.

[תטנו] (ט) במגנزا אומר עניינו בת"ב. בשחרית ומנחה. בפרדים סי' ק"ס הובא שמעתי שאומרים במגנزا עניינו בת"ב בשחרית [ומנחה] עיין לעיל סי' ת"ח הערכה ב'. (ג) חל להיות בתמו"ש. הובא במחוז צד 229. (ג) ואף אין אומר ויתן לך. כי"ה גם במחוז שם אבל בכ"ז הגי' ואיך שמעתי שככל אומר סlichot בת"ב בישיבה, ולאחר שיאמור קינות מתחליל ואומר אתה קידוש וכל סדר קידושה ואין אומר ויתן לך. וגם בפרדים סי' ק"ס הובא ג"כ כך שמענו שככל אומר סlichot בת"ב בישיבה וכן במחוז צד 227 הובא כך בהוספה. ובפרדים שם נמצא אחר זה "וכך נמצא בתלמיד ירושלמי אמר מר הני נשוי דיזון לאו שתו חמרא מייז' בתומו עד ת"ב כו'" וזה אין לו שיווכות כלל למאמר שלפניו והובא לעיל בסדור סי' ת"ה וע"ש בהערה א'.

[תטנו] (ט) ט' באב שהל להיות בשני וב חמישי. הובא גם במחוז צד 229.

אשריו יושבי ביתך ולטנשא, (ב) ובא לציון, אתה קרווש וכו', לטנזה קורין שלשה בוחל משה, ושלישי מפтир דרישו ה' בחמצאו, וטהורי ספר תורה, קדיש עד דאמירן, ומחללן עניינה, ובין יחיד וכינן שליח אומרים נהם ה' אלהינו בavanaugh ירושלים קודם חתימת הברכה, (ג) ובנדר רב ערמן מצאתי (ד) בט' באב שחריות ומנהה אומרים נחם ה' אלהינו את אבילי ציון:

[ח'ין] (א) כשנכנם אדר לבית הכנסת, קודם שיאמר פסוקי זומרה מתחיל פסוקים הללו, ואומר ואני ברוכ חסידך אבואה ביתה וגוי (תהלים ה' ח'), ואני תפילתי לך ה' עת רצון וגוי (שם ס"ט י"ד), מה טובו אהליך יעקב וגוי (במדבר כ' ה'), ה' אהכתי מעוז ביתה וגוי (תהלים כ"ו ח'), ושמחתו באומותים לי בית ה' נלך (שם קכ"ב א'), שיש אבוי על אמරתך כמושא שלל רב (שם ק"ט קס"ב), אמרו האזינה ה' בינה הגני, הקשיבה לקול שועוי מלכי [אליהו] כי אליך אתפלל (שם ח' ב' וג'), שמעה תפלי ה' ושועתי האזינה וגוי (שם ל"ט י"ג), ה' בקר תשטע קולי בקר ערך לך ואצפה (שם ה' ד'). וכיושצא מכית הכנסת אוטר ה' נהני בצדך לטעם שוררי היישר לפני דרכך (שם ה' ט'), ואומר סדר ברכות על נתילת ידים תחילת, ואחריה כל הסדר עד מוטר לחודה הריעו לה' כל הארץ, ואם שבת הוא ידלג מוטר לחודה, ותחילה למנצח מוטר לדוד השמים מספרים בכור אל, (ב) וראיתי כתוב מפני מה אין אומרים מוטר לחודה רבעון, דהוא מוטרים הנאמרים על ידי משה, דכל מוטרים ועל ידי זה תיקנו משה רבינו, דהוא מוטרים הנאמרים על ידי משה, ועל קרבן תודה ה' אומרים מוטר לחודה אמרן, ואף מוטר זה על קרבן תודה תיקן, ונראה הדבר שעל כן אמרן חרע דטהרה אמרן, ואף מוטר זה על קרבן תודה תיקן, וקרבן תודה מיטא קרבן לא הרבהכו יותר מד' פסוקים, כנגד ארבע מיני לחמי תורה, ואם תאמר חמישה ה'ן, פסוק שנספר תחלים המכובדים אחר תפילה למיטה איש האלים ולא נזכר בהם שדור ראשון אין אלו דברי סופר, וטעמו את ה' (כיוואה) [כשמהה] מתחיל המוטר, והואיל על קרבן תודה נתקין, וקרבן תודה אינם דוחה שבת, מדרلين אותו בשבת, שלא ליטא קרבן תודה דוחה שבת, וטסיים פסוקי זומרה על הסדר, ותחילה ישתכח שטך לעד מלכנו, וחותם חי העולמים, ואחריו ברכות של קריית שמע, שתים לפניה, ואחת אחרת, עד

(ג) ובא לציון, אתה קדווש. כ"ה גם בכ"י אבל במח"ז שם אשורי למנצח ומלג' ואני זאת ברוחית ואומר אתה קדווש. (ד) ובנדר רב ערמן מצאתי בו. לפניו בסדר רע'ג ח'יב (ד' פ"ג סע'א) כתוב כך "ובת' בערכות שחריות ומנהה מחלל שמונה עשרה כמו בחול ובש망יגע עד ולירושלים עירך ברחמים התשוב ובנה אותה ביןין עולם בימינו ואמר רחם ה' אלהינו ועל ישראל עמך בו. ועין ירושלמי תענית פ"ב ה'ב נוסחת רחם. (ז) בט' באב שחריות ומנהה. בסדר רע'ג ערכות שחריות ומנהה וכן הובא במח"ז 229 וסימן שם ולא נהגו לומר כי אם במנחה, ועין טור או"ח סי' תקנ"ז ובב"י שם. והאבודרתם הביא שרב סע'י גאנן כח במנחה בלבד ונחתשת המנחה ברכ' סעד' גאנן.

[ח'ין] (ט) כשנכנם אדר לבית הכנסת. בכ"י מתחיל כך גם וזה סדר קוצר מתפילה שחריות וטברכות שצ'ויר אדר [למור] כשנכנם לבית הכנסת קודם שיאמר פסוקי זומרה מתחיל פסוקים הללו ובמח'ץ חסר זה. (ט) וראיתי כתוב מפני מה אין אומרים מוטר לחודה בשבת כה'. בעל שבלי הלקט סי' עז' הביא וזה ומצחתי טעם למנהגם שאין אומרים מוטר לחודה בשבת בשם רבינו שלמה וצ'ל לפי שאון קרבן יהיר קרב בשבת ותורה קרבן יהיר ה'יא וה'יא יכול להסраб בכל יום חוץ מן השבת. ובמג'וא ל' האורה צד 128 סי' כ"ד החאתי זה משבל הלקט ובתחתי בהערה כ"ד לא מצאתי בפודט. וראיתי כי ה'יא בטור או"ח סי' רפ"א מביא זה בשם שבלי הלקט שהביא כן בשם רשי' אלס נמצא כן לפניו בסדר.

גאל ישראל, וטומך גאולה לתפלה, (ג) שכל הפטום גאולה לחפילה מובטח לו שהוא בן עולם הבא, ועוד שאינו ניזוק כל אותו היום, וכיון לכו בתפילה לאכיז שבחשיטים, ויתפלל שטונה עשרה ברכות על הסדר, עד המברך את עמו ישראל בשлом, ואם רגיל לטרת חתנים אחר תפילה יאמר, ולכוסוף חתנו (ד) יאמר יהו לרצון אמר פי, (ה) ופוסע שלוש פסיעות לאחריו, ולטוף פסיעותיו יאמר עשה שלום וכו', (ו) וכןן שלום לשטאלו תחילה, ואחר כך ליטינו, (ז) ואמר רב חייא בריה דרב הונא חזינה להו לאבי ורבה דעתך פסיעות בכירעה אחת:

[תיח] ובשני וחמשי שבעת דין של מעלה ושלמטה שווין, מרכין בתפלה ובתחנונים, ולאחר סיום שליח ציבור שטונה עשרה אומרים והוא רוחם וכו', ונופלים על פניהם, (א) ואומרים חתנים, ואחר כך מטהיל שליח ציבור ואומר ה' אלהי ישראל שוב וגוי, עד ואנחנו לא נדע, ואומר קדיש עדר דאמירין, ואומר אל ארך אפים וגוי, והציבור עונין אחריו, ופותח התיבה ונוטל ספר תורה ואומר גדרו לה' אתי וגוי, וכן ששה תיבות (ב) כנידר ששה צעדים של נושא ארון, לכל ששה ושה צעדים קרבן והציבור עונין אחריו שני מקראות הלו ווטמו ה' אלהינו וגוי וטנה ספר תורה, ואומר תגלת תורה מלכותו עד יעדתו כהן, ועוניין אחריו הציבור ברוך שננתן תורה כי מ' תיבות כנידר מ' יומן שניתנה תורה למשה ובניו, ועליה כהן וקורא אחריו לוין, ואחריו ישראל, ולאו דברים אמרו ממשום דרכי שלום, כהן קורא ראשון (ג) ואחריו לוין, ואחריו ישראל, ואם אין שם כהן קורא הנadol שכיבור במקומו, והקורא בתורה פותח תחילת בספר תורה ורואה את הפסוק, ואחר כך מברך, (ד) והקורא לא יפתחת מני פסוקים, ולא יפתחת מני אנשים, (ה) ואין מתחילין בפרשה פחות מני פסוקים וגם אין משירין בפתחות מני פסוקים, (ו) ואין פוחתין מעשר פסוקים בכיתת הכנסת [כנגד עשרה בטלנים של בית הכנסת] בלבד מפוריא ذקירין תשעה פסוקים:

[תיט] ובמקומות שפוסק בשבת שחרית טעם מטהיל במנחה ובשני וחמשי ובשבת הבהה, והקורא צריך שיגלול ספר תורה לאחר שקרה בו ואוחזו ביד

(ג) שכל הפטום גאולה לתפלה מובטח לו שהוא בן עולם הבא. בברכות ד' י' ע"ב אמר יוחנן איוחן בין עולם הבא זה הפטום גאולה לתפלה של ערבית. (ד) יאמר יהו לרצון. ברכות ט' ע"ב. (ה) ופוסע שלוש פסיעות לאחריו. יומא נ"ג ע"ב. (ו) וכןן שלום לשטאלו תחילת והח' ב' ליטינו. שם שם. ועיין בשוויט מזור ליה אותן ב' רגיל שמאל קודם לשלאש פסיעות, וכל המזמור בשוויט שם על כל עצמותי נמצוא רק בכב' שהוזאתו לאור והובא בשלבי הליקת סי' י"ח חול ואחר תפלה לחש פוסע לאחריו ג' פסיעות וצריך להתחיל שלוש פסיעות מרגיל שמאל לפיה מה שטען בשוויט והובא שם המאמר מן השוויט כמו שהוא בכב' שהוזאתו לאור, עיין שם העරה ד'. (ז) ואמר רב חייא. יומא שם.

[תוה] (ט) ואומרים חתנים. בס' הסדרים הובא כך וטבקשין רוחמים. ואינו שוכב אלא מוטה לצד אחד שם ישכב על פניו נראת כתשתחו לסתה של פגנו כדרמיון במגילה אבן משיכת כי דרמיון חווינה לאבי ורבה דמצלי אצלי וכן הושב בבית הכנסת לא יטה עצמו לצד שמאל והוא דרך חירות ונכנע צוריך להו. (ט) כנגד ששה צעדים של נושא ארון. ככתוב יהי כי צעדו נושא ארון ה' ששה צעדים יזבח שור ומרייא (ש"ב ו' י"ג). (ט) ואחריו לוין. בסדרים נסוף ואם אין שם לוי קורא בחן במקומות לוי. (ל) והקורא לא יפתחת מני פסוקים. בסדרים הובא בכנגד תורה נביאים וכותבים וכ"ה בגטרא מגילה כ"א ע"ב וע"ש בתוס' ד'ה בוגר. (ט) ואין מתחילין. שם כ"ב ע"א. (ו) ואין פוחתין מעשר פסוקים. שם כ"א ע"ב.

ומברך ברכה אחרונה (א) ואמר רבנה בר רב הונא כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אסילהו ברכרי הלכה, (ב) שנאמר (ובפתחו) [וכפתחו] עמדו כל העם (נחתי ח' ה') ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר והוחלתי כי לא ידברו כי עמדו (ז) לא ענו עוד (איוב ל"ב ט"ז) (ג) ר' זירא אמר ר' מנחם (ה) אמר ר' יוסי Mai דכתיב (נחתיה ח' ג'). (ד) אמר רב הונא בר רב יהודה אמר ר' מנחם (ה) אמר ר' יוסי Mai דכתיב ועובי ח' יכלו (ישעי' א' כ"ח), זה שמנית ספר תורה וויאא, ר' אביהו נפק בין גברא לגברא, בעי רב פפא בין פיסקא לפיסקא Mai, תיקו, (ו) רב ששת מהדר אפי' וגרים, אמר אין בידין ואני בו בידיהם, (ז) אמר ר' שפטין אמר ר' יותנן כל האוזו ספר תורה ערום נגמר ערום, וטקשין ערום ס"ד, אלא איתא ערום מאותה מצוה: (ח) אמר רבינו ינא ברי דרבי ינא סבא משמיה דרבוי ינא רבע מوطב תינגל המטפח ואל יגלה ספר תורה, דרבוי ינא אחין וטהר ספר תורה למוקמו ואומר יהללו את שם ח', וועוניין אחינו הוו על ארץ ושמיים וגוי ולעוניין לומר קדיש, יש שהחיזקו אחר קריית התורה שיש טעם התגמל, ויש שהחיזקו לאחר שמחזירין למקומה ומטסחרא לאחר קריית התורה יש טעם לקדיש ואחר כך לפתוח באשרי, ואומר אשרי וסדר קדושה וכו' ואומר יתגמל תתקבל וכו' וועוניין כל הציבור יחד מזמור לאסף וגוי, ועומד הנער לומר קדיש, ומדלן תתקבל ואומר יהא שלמא רבא, וכל זמן שהציבור או מדרים פסוקים או משנה צריכין לומר קדיש אחריהם, ולפיכך אומרים קדיש אחר פסוקי דזרמה, ואחר סדר קדושה, ואחר תפילה, אף לאחר משנה, כמו בטה מדליקין, ואיןقالהינו, ופטום הקטרות, וכן בשבת לאחר שקרו בא תורה אמר החוץ קדיש, וכן לאחר שפטירין בנבאי, וכשאומרים תהלה חזור ואומר קדיש לפניו ויבכה אבל לא בשבת במנחה. ובשני וחמשי שאין החוץ צריך לומר קדיש כיון שקרו בתורה עד שעמדו לפני התיבה, וכן בראשי חדשים ובחולי טעוזות ונכורות אבל עתה נהנו לומר קדיש ולאחר כל התפילה אומר בלחש עליינו לשבח וכו', ועל כן נקוה לך וכו' ושוחין שעה אחת אחר התפילה, ונפטרין לבתיהם לשולם:

דינו טעודה.

[ח'ב] וכשהאדם בא לטעודה, נוטל ידיו תחילת ואח"כ מברך על נתילת ידיים, ובוציע פיתו בשתי ידייו, ומברך המוציא לחם מן הארץ, (א) עשר

[ח'טיט] (ט) ואמר רבנה בר רב הונא. סוטה ל"ט ר"א. שם הגי אמר רבא. (ז) שנאמר ובפתחו. תקנתי ובפתחו כמו שהוא בקרוא. וכן בגמרא הובא ובפתחו. (ג) ר' זירא אמר רב חסדא. שם שם. (ד) אמר רב הונא בר רב יהודה. ברוכות ח' סע"א. ולפנינו בר יהודה. (ס) א"ר יוסי. לפנינו אמר ר' אמי. (ו) רב ששת מהדר אפי' וגרס. עיין בחוס' שם ד"ה רב ששת ובחותם סוטה ל"ט ע"א ד"ה כאן. (ז) א"ר שפטין אמר יוחנן. מגילה ל"ב ע"א ולפנינו הגי א"ר פרנק א"ר יוחנן. (ט) א"ר ינא ברי דרבוי ינא סבא. שם שם.

[ח'כ] (ט) עשר תיבות הלו נגnder עשר מצות התלויות בתבואה. וכן הובא בפירוש סי' ס"ח ברכת הלחים יש להם עשר תיבות והם נגnder עשר מצות התלויות בתבואה בו' וסוי' ולכך צריך לבצע בעשר אכבות כבנגד עשר אלו. וגם חכמי החtos' ברכות ל"ח ד"ה והלכתא הביאו יש לבצע בשתי ידיו בעשר אכבות נגד " תיבות שבמקרה עצמה חזיר. ותהרבע בעל שבלי הלקט ס' קמ"א הביא זיל וצrik הובצע שיבצע בשתי ידיו בעשר אכבותיו נגnder עשר מצות חנחותות בתבואה עד שלא תבוא לידי לחם, ואלו הן לא תזרע כלאים, לא תהורש בשור וחמור יחריהן לקט שכחה ופייה, מעשר ראשון, מעשר שני טער עני, תרומת חלהvr מפושע

טיבות הללו נגדר עשר מצוות התלויות בתחוםה, לא תחרוש, זריעת כלאים, לקט, שכחה, ופה, חלה, תרומה, מעשר ראשון, ושני, וענין, וכן נגדר עשר חיבות שבמקרא זה מצחית החירות לבתמה ועשב לעבותה האדם להוציאם מהם מן הארץ (תהלים ק"ד י"ד) :

[תכלא] שנים שאכלו על שלחן אחד, המברך על הלוחם צריך ליטול רשותם מהם על כל הסעודה, אף על היין הוא אומר (א) [ברשות רבותי, והן עונין ברשות שמים, בא להם אין בחוק המזון אין צורך לצריך ליטול רשות משעה שכירך על הלוחם, אבל צריך לומר סבורי מラン, ככלומר גם אחים תכוונו ותחסכו לברכה זו] (ב) וכן השיב ר' יוסף הגויל ואם תאמר קידוש והבדלה וברכת המזון למזה אומרים סבורי מラン, והרי בית הכלואה פניו (ג) שלא לחולק בברכת היין, (ד) זה הכלל אין מושקין על היין ואין מסבירין על הפת, מה טעם לחם שהוזע רשות שם רוצה שלא לאכול לחם אף בשנת הרשות בירור, לפיכך נוטל רשות כדי שישיכמו כולם, אבל קידוש והבדלה וברכת המזון שהוא טעונה כוס מצווה, אין צורך לצריך ליטול רשות, (ה) אלא יאמר סבורי רבנן, ככלומר לנו דעתכם על הברכה לצאת בה ידי חותתכם, והם עונין לחיים, אין שבתוך הסעודה אין ליטול רשות, שהרי מכיוון שיש בין כולם לאכול וויאי אי אפשר כלל שחתיה, לפיכך יש לומר סבורי מラン, או סבורי מורי (ו) ואין לומר סבורי מラン, שאין זה תיבה :

[תכלב] (א) ולאחר גמר סעודתו נוטל ידו מפני מלך סודומית שמסטמא

במפני חלה ירושלמי עכ"ל, והוא בירושלמי חלה סוף פ"א וע"ש שהובא בשינויים והאוויי ת' חלה סי' רכ"ד הביא ג"כ את הירושלמי ועיין בטור או"ח ס"י כס"ז וככ"ז שם שהביא את הכלבו והרוקח [ס"י שכ"ט] ע"ש.

[תכלא] (ו) ברשות רבותי. הוסיף כמו שהוא בכ"י ב', ועיין בפירוש סי' ג"ד בשם רב האיגאון ז"ל. (ב) וכן השיב ר' יוסף הגדיל. הוא ר' יוסף טוב עליון, וכן הובא בפירוש סי' נ"ג. (ב) שלא לחולק בברכת היין. בפירוש הגני אלא לחולק כבוד בברכת היין כי לא נתכן הדבר בחילה כי אם בכרכבת היין שבתוך הסעודה ואח"כ נהגו לאומרו בכל ברכת היין שלא לחולק. (ד) וזה הכלל אין מושקין על היין. הינו לנו לומר ברשותם וזה הובא גם בפירוש שם. (ה) אלא יאמר סבורי רבנן כלומר לנו דעתכם על הברכה לצאת בה ידי חותתכם והם עונין לחיים. עיין בפירוש סי' ע"ה למחנה רגילון בני אדם לומר סבורי בברכת היין וברשות רבותי להסוציאו והובא שם ר' קלונייטום למזה אומרים מרשות וכן הובא שם החטע בשם ר' קלונייטום הוקן ור' קלונייטום סחם הוא ר'יק הבהיר וכן הובא גם בלקוטי הסדרה (ו) ע"א) מפי ר' קלונייטום הבוחר זיל ונקרוא הבוחר להבדילו מן ר' קלונייטום הוקן וגם בשבלוי הלקט סי' ק"ט הביא את רבינו קלונייטום הבוחר בענין סבורי רבנן והבא ג"כ שם את רבינו קלונייטום הוקן זיל. ועיין אודותם במברא ל"ס האורה צד 109, ובפירוש שם סי' ע"ה הובא ג"כ טעם למזה אומרים על היין סבורי מラン בשם רבינו יצחק בר יהודה זיל והוא היה רבו של רישי זיל, ובפירוש סי' נ"ג הובא עוד טעם וסימן כן שמעתי. ובתנוחמא הנדרס מכבר פקודיות ב' הובא כך: וכן שליח צבור כשייש בידו כוס של קידוש או של הברלה והוא אומר סבורי מラン ואומר הקהל לחוי כלומר כי לחיים יהא הכם. ובאמור שרפלני שם הובא וכששבען טלחוק אמר להם סבורי מラン והם אומרים אם לחיים ואם למות ע"ש. (ז) ואன לומר סבורי מラン שיאן זה תיבה. בכ"י ב' ואל יאמר סבורי מרבען מラン שיאן זו תיבה. ובפירוש שם ואל יאמר סבורי מラン שיאן זו תיבה.

[תכלב] (ט) ולאחר גמר סעודתו נוטל ידו מפני מלך סודומית שמסטמא את העוניים. בגמרא חולין ק"ה ע"ב מפני מה אמרו מים אורה מים חובה שמלח סודומית יש שמסטמא את

את העינים, ואין מברך ומוג נום יפה, הוא נום של ברכת המזון (ב) שהצרכו חכמים ליפותו בעיטור ועיטוף בהՃחה ושתיפה חי ומלא:

[תובן] (א) אמר רב נחמן נום של ברכה ציריך שהיה בו רבע של רביעית הלוּג, כלומר אין חי של רובע, כדי שיטזנו שלשה חלקים מים ואחד יין, ויעמוד על רביעית הלוּג: משלשה ועד עשרה המברך ברכת המזון מטהיל נברך, ואין מזכיר שם, מעשהה ואילך (ב) אומר נברך אלהינו, ואומר ברכת המזון ומברך ברכת היין ושותין וחורין ומברך ברכה אחת מעין שלישי:

[תובן] הגיע שע ת המנחה כשנכנם לבית הכנסת (א) אומר פסוקי של מעלה, ואני ברוב חסידך, (ב) וצריך להשנות שעה אחת קודם תפילהו, וטקראי נפקא לנ' בפסכת ברכות, ועומדין וטפפלין, וכששליח ציבור מסדר ברכות במנחה אין אומר ברכת כהנים, (ג) שכך שניינו שיכור לא ישא כפיו, ובשעת מנהה שכיה שיכרות, ונופלין בחתנונים ואנחנו לא נדע ואומר קדיש כי:

[תובן] (א) [למעריב] תקנו לומר והוא רחים יכפר עון, לפי שאין במעריב קרבן לכפר עון, אבל ביווצר ומנהה שיש [הקרבת] חמירין שמכפרין אין ציריך לאמרו (ב) מפני ר' אליעזר הגדול דאמר שכן נהנו העם החוטאים ללקות בשעת מעריב ואחר שקיבל הדין ושלקה אומר שליח ציבור והוא רחים, והם המלכים, (ג) אומרים ג' פעמים

העונים. (ד) שהצרכו חכמים ליפותו בעיטור ועיטוף בהՃחה ושתיפה חי ומלא. עין ברכות נ"א ע"א וע"ש בתום' דיה שתיפה שהביאו בשם ירושלמי שלשה דברים נאמרו בכוס של ברכה טלא עיטור ומודה יפה הוא בירושלמי ברכות סוף פ"ז (דף י"א ע"ד) והעיר הרה"ג מהר"ף בפירושו שם דרך הינו לעטר במסות חוכמות בשושנים ופרחים ונראה שהוא המנהג נתפשט גיב' בסוריא שיוושבה היו יוננים, ובככל לא נודע זה השמונגה לנו' מפרש הש"ס בבבלי ברכות שם עיטור רב יהודיה מעטרתו בתלמידים רב חסדא מעפרליה בנטלה. עין ב פרדים סי' צ"ד בארכיות יותר וסימן שלמה בר יצחק.

[תובן] (ה) אמר רב נחמן כי שבת ע"ז ע"ב ומזה נסוף דברים על לשון הגمراה כמו שהביא רשי' בגמרא שם ע"ש. עין בתום' שם ובפרדים סי' צ"ד ובטור או"ח סי' קפ"ג ונב"י שם. (ו) אומר נברך אלהינו עין תוכ' ברכות מ"ט ע"ב דיה נברך ועין בפרדים סי' צ"ג.

[תובן] (ו) אומר פסוקי של מעלת. היינו המובאים לעול סי' תי"ז. (ז) וצריך להשנות שעה אחת קודם תפילהו ומקרי נפקא לנ' בפס' ברכות ל'ב ע"ב וע"ש ברא"ש ובבדרי החמות. (ח) שכך שניינו שיכור לא ישא כפיו, תענית כי ע"ב.

[תובן] (ט) למעריב תקנו לומר והוא רחים יכפר עון, לפי שאין במעריב קרבן לכפר עון. הובא בפרדים סי' ב' וכן במחוז סי' ק"א (צד 77) והוא גם בשבלוי הלקט סי' מ"ט. (ז) מפני ר' אליעזר הגדול דאמר שכן נהנו העם החוטאים. יש לתקן ר' אליעזר הנהנו העם. וכי' לנכון בכ"י ב' והוא מאמר בפני עצמו וחותמים טפי ר' אליעזר הגדול מוסב למעללה, וכן בפרדים שם הגני ר' אליעזר שנחגנו החוטאים. וגם במחוז שם הגני אבל יש אומרים מפני שכן נהנו החוטאים, וכן ראיותי בשבלוי הלקט סי' מ"ט היכיא בתחלה בשם ריבינו אליעזר הגדול לפני שאין עברתי קרבן ואח"ב ובשם ריבינו שלמה וצ"ל מצאתי לפי שהיו החוטאים גותיגין ללקות בין מנהה למעריב כי הוא המאמר המובא בפרדים בשם ר' אליעזר וזה משבחהיל בחניא סי' ט' ובס' הסדרים הגני ותו לפי כי. (ג) אומרים ג' פעמים והוא רחים והם ארבעים חפר אהת. במחוז שם נסוף ויש בו מ"גチבות ובין قولן מ' חסר אהת שהוא סוכמת את הארבעים, במקום דואת לאפנינו שהוא סוג את הארבעים, ובכ"י ב' חסרים חמלות שהוא סוג את הארבעים וכן ליתא בפרדים וליתא בפ' הסדרים.

והוא רחום, והם ארבעים חסר אחת, שהוא סופג את הארבעים, (ד) ועוד שלל הום אדם חוטא, ולערכך צריך לומר והוא רחום יכפר עון:

[תבכו] (א) והקורה את שט ע אמר שהם לפניה ושתים לאחריה, (ב) תנייא מאיתמי מתחילין לקריות קריית שמע של ערבית משעת שחכנים נכנסין לאכול בתורתמן, וסימן לדבר צאת הוכלים, ותנייא הקורה קודם לכן לא יצא ידי חותמו, ואם כן למטה קורין אותה בניתה הנחתה כדי לעמוד בתפללה מתוך דבריו תורה, (ג) והני תנייא בכיריותא בברכות ירושלמי, (ד) לטינך חובה עלינו לקרותה משתחשך ובקריאת פרק ראשון שאדם קורא על טיטתו יצא, וכמה כוכבים יצאו וייהו לילה, (ה) תנייא ר' נתן אומר כוכב אחד ביום, שניהם בין השימושות שלשה [ליליה], (ו) אמר ר' יוסי לא כוכבים גודלים הנראים ביום ולא כוכבים קטנים הנראים בליל האללא בינוינו:

[תבכו] (א) לך אומר בלילה אהמת ואמונה לפוי שכתוב להגיד בברך חסידך ואומנתך בלילה (תהלים צ"ב ג') ואיזו אמונה יש כאן, לפי שאין לך [אדס] שאין נפשו כאבה עליו בלילה, מושך עמל וטורח שטרח ביום, (ב) וכשעליה לרוקיע הנשמה בלילה, אין הנשמה רוצה לשוב עוד בקרבו. אמר לה הקב"ה שובי למקומך בתוך האדם, והוא אמרת אני רוצה לזהר אמונה כי לנדרו, "שהוא האמין כי והפקיד אותך בידי, שנאמר (כ') בידך אפקיד רוחך (תהלים ל"א ו'), ועשה הק' אמונה, ומהזיקה אצלו, ובברך עושה לו סמ ומחדר את כחו ואינו חלש מכל מה שטרח אהטול, (ג) ועל זה אמר חדשים לבקרים רבכה אמונהך (אייכה נ' כ"ג):

[תבחח] (א) ולפי ששנינו תפלה ערבית רשות, לך הוטיפו ראשישיכות שככל ברכה זו המליך בכנדו תמיד מלוך עליו ועל כל מעשו, להוציא שתפלה ערבית רשות, ואין צורך לטסוק גאולה לתפללה וקבעו שם שבча זה, ברוך הוא לעולם אמן ואמן וגוי, וחתייתו שיש בחן ייח אוצרות שבשנותה עשרה, לך תיקנו אנשי בכל את אלה ושלוחם לאנשי יבנה ונתיישרו בעיניהם, (ב) ובגדרן קבעו נשייאי ישראל כי בפדרט נמצאה הוספה על לשון הסדרו.

[תבכו] (ד) והקורה את שמעו אמר שהם לפניה כו. משנה ברכות י"א ע"א. והובא בטהורי ט"י ק"א עד 77. (ג) תנייא. משנה ריש ברכות. (ה) והבי תנייא בכיריותא בברכות ירושלמי. הוא בריש פ"א ועייש במראה הפנים ד"ה הקורה. וגם ר"ש"י במשנה ריש ברכות ד"ה עד סוף הביא ג"כ את הירושלמי ועייש בתוס' ד"ה מאיתמי. (ו) לטינך חובה עליו כו. וכן הביא ר"ש"י במשנה שם. (ז) תנייא ר' נתן אומר כוכב אחד ביום. שבת לה רעיב ולפנינו הגי' ר' יוסי א"ר יהודית אמר שמואל ועין דקדוקי סופרים. (ו) א"ר יוסי. שם שם.

[תבכו] (ט) לך אומר בלילה אהמת ואמונה כו. הובא בפדרט סי' ב' ובמהוו' עד 77. ובעל שבלי הלקט סי' ב' הביא ורבינו שלמה זצ"ל פ"י כו' עי"ש כל זה וסיטים לך פירשׁת חגנון זצ"ל בפדרט. (ט) וכשעליה לרוקיע הנשמה בלילה. עיון בפדרט שם בשינויים קצת ובאריותו יותר מה שהובא בסדרו. (ט) ועל זה נאמר חדשים לבקרים רבכה אמונהך. עיון תוס' ברכות י"ב ע"א ד"ה להגיד מה שהביאו בשם מדרש איכה.

[תבחח] (ט) ולפי ששנינו תפלה ערבית רשות. הובא בפדרט סי' ב' והרב בעל שבלי הלקט סי' נ"ב הביא מצחתי בשם רבינו שלמה זצ"ל כו' וכובע להפדרט. (ט) ובגדרן קבעו פשויי ישראל י"ח שבחות שביחסותם שיר ושבחה כו. ב"כ סי' ב' ובפדרט ובמהוו' הובא עוד י"ח קיומין באמת וייצב ונכון וקיים ובמהוו' חושב וייצב ונכון וקיים וישראל ונatan

ו"ח שבחות שבתוכה שיר ושבחה והל זומרה וכו', ומתפלין תפלה ערבית ואחר כך אומר החון קדיש נוליה, ופיטום הקטורת, ועומד הנער ואומר קדיש, ואיןו אומר תתקבל:

[תכלת] וכשיכנס אדם על מיטתו לישן צריך לקרוא קריאת שמע, (א) דאמר ר' יהושע בן לוי אע"פ שקרה אדם ק"ש בכיתת הכנסת (ב) צריך לקרותו על מיטהו, (ג) אמר רב יוסי טאי קראה, דאמר קרא רנוו ואל החטאו אמרו בלבכם על משככם ודומו סלה (טהילים ר' ח'), (ד) ותלטדי חכמים כיון שלל היום עוסקים בתורה ומשכימים ומעריבין אין צריכים לומר קריאת שמע, אבל אומר פסוק זה כי בידך אפקיד רוחני פרית אותה ה' אל אמרת (טהילים ל' א'). (ה) אמר ר' יצחק כל הקראו ק"ש על מיטתו מזיקין בידין הימנו, שנאמר ונני רשף יגיחו עופ (איוב ה' ז') ואין רשף אלא מזיקין, שנאמר מז ערב ולהוחמי רשף (דברים ל' ב' כ"ד) ואין עופ אלא תורה, שתדרמה על עופ עופ, ומאריך לאישון בת עין, היירצון מלפנייך ה' אלהינו ואלהינו אבותינו שתשכיבני לשולם וחטמידני לשולםthon חלקי בתורתך, ותרגנני לדבר מצוה ושמרני מבוא לידי עכירה ועון ולא לידי חטא ולא לידי נסyon, ולא לידי בזון, והצילני מחלום רע ומהרהורים רעים ואלי יבהלוני חלומות והרהורים רעים ותהא מיטתי שלמה לפניך, והאר עני פן אישן המות בא"י המAIR לעולם כלו בכבודו, ברוך ה' ביום, ברוך ה' בלילה, ברוך ה' בשכיבנו ברוך ה' בקוטינו, ויאמר ה' אל השטן וגוי ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך, ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם, בידך אפקיד רוחני פרית [אותך] ה' אל אמרת כידו נפש כל חי ורוח כלבשר איש יברך ה' וייטרך עד ווישם לך שלום (ז) ר' יהושע בן לוי היה אומר יושב בסתר עליזון וגוני, (ח) תנו רבנן שיר של פנים יושב בסתר עליזון עד כי אתה ה' מה רבו צרי רבבים קמו עלי עד לה' היושעה, ואמרין ר' יהושע בן לוי הוה מסדר לוזו להנץ קראי וגוני ואקשין היכי עבד היכי והוא אמר ר' יהושע בן לוי אסור להתרפות בדברי תורה, להגן שני, (ט) ואמרין באגדה שור של פגעים היה משה אומר בשעה שעלהה ואהוב וחביב ונחמד ונעים ונורא ואדרי ומתקון ומקובל הרוי י"ג וה' קיומין אחריו בן הרוי י"ח.

[תכלת] (ט) דאמר ריב"ל. ברכות ד' סע"ב. וכל הלשון לקוח מסדור ריעג (יט ע"א). (ז) צריך לקרותו על מיטהו. בוגרמא שם מצוה לקרותו על מיטהו. (ב) אמר ר' יוסי. בכ"י אמר ר' אפסי וכן הגהה הריב"ב בוגרמא שם וראותי כי בין הגירסאות בסדור ריעג ר' אפסי. (ד) ותלמידי חכמים כי. בוגרמא שם ה' ע"א אם ח'ח הוא אין צריך אמר אבוי אף ח'ח מיבעי ליה למינר חד פסוקי דרחתני בגין בידך אפקיד רוחני. (ס) אמר יצחק. גمرا שם וחווא ג'ב בסדור ריעג שם. (ו) ומברך בא"י המטפיל חלוי שינוי על עני כי. כ"ה בסדור ריעג ועיין ברכות דף ט ע"ב גירסת אחרת וכבר"א שם הגי' משונה ועיין בטור או"ח סי' קל"ט מה שהביא בשם רב עמרם גאון. (ז) ר' יהושע בן לוי ה' אומר. שכבות ט"ז ע"ב. (ט) ת"ר שר של פגעים. שם שם וחווא בסדור ריעג שם. (ט) ואמרין באגדה. וכן הובא בסדור ריעג שם והוא במדרש תהילים טומור צ'א סוף אותן א' והעירושי שם בהעה י"ב: נשנה ג'ב במדרש במ"ר פ"יב אותן ב' ושם הגי' שיר של פגעים אמר משה בשעה שחיה עולה לחר שהחיה מתירא מן המזוקין, וכן בחתחומא נשא אותן כ"ז בשחת' מטה עולה בחר היה אומר חמוטר הזה יושב בסתר עליזון, ובירושלם שבת פ"ז דף ח' ע"ב ועירובין פ"ז דף כ"ז ע"ג איזהו שיר פגעים זה מה

לרקע, ויש אומרים מזמור זה ופטוקים הלו קודם שיאמר המפיל חכלי שני, והיה אם שמו תשמע בקהל ה' אללהך, הנה מותו שלשלמה, מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר וגנו, ואומר המפיל חכלי וכו' ומרקאות הלו אתה סתר לי מצר תצני רני פלט כסובנני ג' פעמים בידך אפקיד רוחין, בשלום ייחדו אשכבה ואישן וגנו, (ג) מיטני מיכאל משפטאלי נבריאל, מהחרוי אוריאל, מלפני רפאל ושכינה אל על ראי (יא) וסני וסנסוני וסתנגלף ג' פעמים (יב) להימן בני הימן בקייחו מתניהם עוזיאל שכואל [ירימות] חנניה חנני אלאתה גדליך ורומתמי עוז ישבקשה מלותי הותיר מחויאות כל אלה בנים להימן [חויה] המלך בדברי האלים להרים קרן ויתן האלים [להימן] בנים ארבעה עשר ובנות שלש (דה"א כ"ה ד"ה). לישועת קווין ה', עשה עמיות לטובה ויראו שונאי ויבשו כי אתה ה' עורתני ונחמתני, כי בשמה חצאו וגנו, (אמ"ר ביום ההוא הנה אלחינו [נו] זה ה' קונו לו וגנו, (יג) שלש הפוכות שלש פריות ושלש שלומות: [תל] (א) ברכנו בברכה [המשולשת בתורה] (ב) בנות אם [בנהה] הטמאה (ויקרא כ"ז כ"ז) בלחם הקלוקל (במדבר כ"א ה') (ג) במקום הזה שטייחד הדיבור בשתי תיבות (ד) וכן לשער החזוב (ויקרא יג ל"ז) ריש Shin לטה פותח כדי ליחסו בשתים בשיעור ובצחוב (ה) וישם לך שלום ושים שלום ואין אמר ושם את שמי על בני ישראל דטשטע כאשרם משימים את שמי על בני ישראל שכחן עללה לדוכן או אני אכרם, הא אין שם כהן לא אכרם, והרי אנו מקשים ברכנו ברככה זו ע"פ שם כהן (ו) [במקום שיש כהן] לדוכן לא נאמר ברכנו אלא

רכו ציו וכל המזמור ישב בסתר עליו עד כי אתה ה' מחותי עליו שמה מעונך, ובגמרא בבלי שבעות ט"ו ע"ב שר של פגעים יפל מצדך אלף ואמר יושב בסתר עליו, עד כי אתה ה' מהס עליון שמת מעונך וע"ש בפרק"ש וזה שהביא בשם תורה בנן כוון לספרה שמיין סי' ט"ה ועל פגעים פרישאי שם מזוקין שפוגען בכני אדם להזוק. (ז) מיטני מיכאל משפטאלי גבריאל מהחרוי אוריאל ומלאני רפאל. וכ"ה בכ"י ובסדרים שלנו איתא מיטני מיכאל ומפטאלי גבריאל ומלאני אוריאל ומהחרוי רפאל. וגם במחז"ו איתא ג"כ מלאני אוריאל ומהחרוי רפאל. וגם בסדרא פ"ד איתא ג"כ אוריאל מלפני רפאל מלאחרין. (ט) וסני וסנסוני וסתנגלף. כי"ח גם בכ" ב' ובס' הסדרים וסני וסנסונו, וסמן גלו, ציל מלחה אהת וסתנגלף. ובמחז"ז זר 48 וסני וסנסוני וסתנגלף. (ט) להימן בני הימן וגנו לפניו ובכ"י ובסדרים ומוח"ז הובא שפותח בשיבושים והוא לשון הכתוב (בדה"א כ"ה ד"ה) ותקנתה בפנים הכל כמו שהוא בקרוא ואך למותר להביא כל השיבושים אשר נפלו מיד המעתיקים בכתבי יד. (ט) שלש הפוכות שלש פריות ושלש שלומות. בגמרא ברכות נ"ה ע"ב ולימרו ג' הפוכות וג' פריות וג' שלומות ובגמרא שם מפרש הפסוקים מצלם.

[תל] ברכנו בברכה כו'. כ"ה גם בכ" ב' ובס' הסדרים ומטاعتן כל המאמר הובא בפירוש סי' ב' (קף ז' ע"ד) המתחול וודע קבעו ברכנו ברכות המשולשת בתורה. (ט) בנות אם בבחמת הטמאת. הכוונה ברכחה הבית הריאשנה בפתח וחכיתו השנייה ברגש חזק והוי כמו בהרכחה כפי הכלל שככ"ם שיבאו אותו בוכ"ל לשמש במלחה שראשה ה"א HIDUYAH או עפ"י רוב תחזר ה"א ואות הדגש יהיו בפתח ובאות שלאהרו דגש חזק בדין אותן אשר אחורי הוה HIDUYAH והביא כמו גוזרת בבחמת הטמאת, בלחם הקלוקל וכן לשער החזב. (ט) במקום העצוב ריש Shin למלה פותח. יש לתקן דגש Shin למד' פתח ובכ"י ובסדרים ובפירוש נאמר לנכון Shin' דגש למ"ד נקוד פת"ח כי במלת לשער היא בדגש חזק וחילדר בפת"ח. (ט) ישם לך שלום ושים שלום. וכי"ה בכ" ב' ובסדרים אבל בפודס הגיא ע"ד ישם לך שלום ומיר מתחיל שם שלום. (ו) במקום שיש כהן לדוכן. כ"ה בכ" ב' ובסדרים, אבל בפודס חסר קצת.

לאחר הטוב לך להורות השליח ציבור (ז) קורא כהן והכהן עומר ומחילה יברך עד וישם לך שלום, ומיד מתחילה החוזן שים שלום, הא למדת אין לו מקום לפסקוק זה ושמו את שמי שאין זה מן הברכה אלא ציווי בעלמא בעניינו של פסקוק ראשון כה תברכו את בני ישראל, כך עניינו של ספסקוך אחרון, והואומו בתפילה לא חש לקטחו, הרוי אתה רואה בענייך ברכת שים שלום על וישם לך שלום יסודה לטר אהה אמרת וישם לך שלום יסודה כדברך הרוי הלשון נופל על הלשון, והפסיק לטרו ושמו את שמי על בני ישראל איינו מודרך בלשונו:

[תלא] (א) מה שאין שליח צבור מקדש לאחר קריית ספר תורה במנחה כדרך שהוא מקדש ביז'ר, וזה סברו של דבר, אם יאמר קדיש על המנדל במתה יתחל לחתפלל בלחש אס הקדיש כבר, אלא בעיליה זו שמאחר הקדיש עד שאומר לפני התיבה פתחו הציבור צקון לחשם אבל ביוצר שזוקק לומר אשריו ישבו ביתך, מזון שהוא צריך לשוחות ולעטוד במוסף, (ב) דיוושבי משמעו לשון שהייה ועכבה, (ג) ואם טר חסידים הראשונים היו שוחין שעיה אחת ומתחפלין, שנאמר אשריו ישבו והדר יהלוך (תהלים פ"ד ה') לכן הוא מקדש לספר תורה [וכשיוורד למטה חזר ומקדש] על מקראות הללו שאמרנו, ועל קדיש זה עומדין לחתפלחן, אבל בקדוחה במנחה אין צורך לומר אשריו, שאין שם שהייה לתוספת תפילה, אך הוא מעכוב הקדיש של קדוחה עד שיורד למטה ויקדיש לפניו התיבה, ועל ידי כן עומדין הציבור לחתפלל, ישבו לשון שהייה, כמו שבו לכם פה עם החמור (בראשית כ"ב ה'), וישבו שרו מואב (במדבר כ"ב ח') ומרתגמינו ואוריכו, (ד) וכן אתה קדוש יושב תחולות ישראל שהוא מתחנן לתחילות ישראל, וממצאי טיג לדרכו בבראשית רבא בפרשא וירא אלין, אלהים נצב בעדרת אל (תהלים פ"ב א') (ז) ר' חנינא בשם ר' יצחק אומר עמד אין כחיב כאן, אלא נצב, (ז) מהו נצב איטימום, כמה דעת אמרת ונצת על הצור

(ז) קורא כהן. בפרדים הגוי קורא כהנים אם הם שנים אבל אם אחד איינו קורא כהן אלא שוטק השליח צבור עד שיעלה כהן לדוכן ואו מתחילה השליח צבור יבריך וגוי וכשמנגעו וישם לך שלום יורד מדורבנה ושליח צבור איינו מתחילה ושמו את שמו לפי שאינו מן הברכה.

[תלא] (ט) מה שאין ש"ץ מקדש לאחר קריית ספר תורה במנחה כי... מובא במח"ז סי' קל"ז (צד 107) ושם הגוי מה שליח ציבור איינו אוטר קדיש לאחר [קריית] ספר בתנחתה. (ז) דיוושבי משמעו לשון שהייה ועכבה. מגילה כ"א ע"א דר"י אמר אין ישיבה אלא לשון עכבה שכן ותשיבו בקדש ימים רבים. (ג) ואם מר חסידים הראשונים היו שוחין שעיה אחת ומתחפללי, ברכותו לי ע"ב במשנה. ובגמרא שם ל"ב ע"ב בשם ריב"ל. (ז) וכן ואחת קדוש יושב תחולות ישראל שהוא מתחנן לתחילות ישראל. הובא ג"ב במח"ז סי' קל"ח (צד 108) ומצאי בפרדים סי' ב' (פרק ח' ע"א) הובא כך: עוד הוטיפו לומר ואתה קדוש ישב תחולות זה שאנו שוחין לאחר התפילה בבית הכנסת ותקב"ה שורה שכינתו עד לשם תחולות ישראל ישב לשון שהייה ותחנתה כמו שבו לכם פה ושבו שרי מואב [ומתרגמינו] ואוריכו וכן ואחת קדוש ושב תחולות ישראל שהוא מתחנן לתהילותם של ישראל. (ט) וממצאי טיג לדרכו בבר' בפרשא וירא. פט"ח אותן ז' ונשנה גם בפסikhata דר"כ פסקא החדש (מ"ט ע"א) וע"ש בהערות שלו. (ז) ר' חנינא בשם ר' יצחק אומר. בבר' ובפסikhata ר' הגוי בשם ר' יצחק אמר, ובפסikhata שם הערא ק"ז הבאתו במדרש במ"ר פ"יא בטעות א"ר חנאי בשיר יצחק. ובפרדים שם הובא ר' יצחק בשם ר' אהא וציל ר' הגוי בשם ר' יצחק ובמח"ז שם הובא ג"ב כמו בסדור. (ז) מהו נצב איטימום. היא מלחה יונית ופי מוכן והובא ערך איטימום ועיין בפסikhata שם הערא ק"ה.

(שמות ל"ג כ"א) (ח) ר' שמואל בר חייא בשם ר' חנינא אומר על כל שכח ושכח שמשבחין ישראל להקב"ה משרה שכינו עליהם מה טעם אתה קדוש יושב תחולות ישראל (תהלים כ"ב ד'). (ט) ועוד מצינו שם התייחס ביום אכלני חורב (בראשית ל' א') ומה היה אומר ר' יהושע בן לוי [אמר ט"ו] שיר המעלות שנספר תהלים, שם אתה קדוש יושב תחולות ישראל (ו) [והוא] ישראל [סבא (והיה)] הקב"ה יושב ומצפה לתקיילות של ישראל אכיבנו, וזה טעם של דבר שאומר אתה קדוש יושב תחולות ישראל בתוך הקורובה לאחר מן ומיהה, (יא) ועוד ומכיו מנהג צוריינו בשתחילה השבח בפזמניהם ספירת מעשים (יב) ואף בסדר קדושה שהיא תוספת שבת, לאחר שישים חוכת הברכות של קריית שמע של תפילה אומרים שם אתה קדוש, ומידים על יוצרים שהוא מתעככ ומאיריך שכינתו בנית הנקמת על תחולות ישראל (יג) ומקשיב לנדרבי אל:

[תלב[ב]] (א) ונראתה [לומר] (רכבי) (ב) סדר הקדושה עצמה בשעת השמדת תקנות, שנזרו שלא לעשות קדושה בשמונה עשרה, ולאחר שהלכו האורבים ממשם היו אומרים מקראות הללו של קדושה, (ג) ליחיד את השם, ואף קדושה רבבה של טופת שבת ויום טוב (ד) מפורש בסדר רב עמרם לכך קבועו בה שמע. ישראל שנזרו שלא לקבל מלכות שמים, וידעו המניין זמן קריית שמע שנזרו שלא לקבל מלכות שמים עד שלוש שעות, ואורבים שם בכל תפלה יוצר, אבל תפילה נוספת מוספין

(ט) ר' שמואל בר חייא בשם רב חנינא. בב"ר שם ר' שמואל בר חייא ורבו יונתן בשם ר' חנינא וכופסתחתא שם ר' שמואל בר חייא בשם ר' חנינא. (ט) ועוד מצינו שם התייחס אכלני חרב, ומה כי אמר כה' הוא בב"ר פס"ח אותן י"א ופע"ד אותן י"א וכונן למאמרים בפער' כי שם הוא על הכתוב זה עשרים שנה אגדי ערך וגוי התייחס ביום אכלני חרב וקרוח בלילה וחדר שניתי מעניין. ועל וחדר שניתי טעינו דרשו שם מה ה' אמר כה' ולפנינו הגו' שם ומזה ה' אמר ריב"ל אמר ט"ו שיר המעלות שנספר תהלים היה אומר, הח"ד ללא ה' שחי' לנו אמר נא ישראל סבא והובא לנכון בפודם שם וכן הובא כן במדרש ש"ט מזמור קכ"ט (דף רט"ז ע"א) ובהערה א' העירות כי מן מזמור קכ"ב עד סוף קל"ז נסוק אל המדרש מן הילוקוט מלחה במלחה וגס מה שחוכא בש"ט במזמור קכ"ד הוא מועתק טילוקות רמו תחת'פ' ומזכין שם בבר' פס"ח עיין שם הערכה א'. (ו) ישראל סבא. בפודם ובמחוזו נסוק "כלומר הוקן שלנונו". (לו) ועוד ומכיו מנהג צוריינו בשתחילה השבח וכו'. כי"ה גם בכ"י ב' ובמדרדים ובמחוזה ובפודם הגו' עודם ומכיו מנהג צוריינו מהו ואו מתחילה השבח בפזמניהם ספירת מעשים. (יג) ואף בסדר קדושה שהיא תוספת שבת לאחר שישים חוכת הברכות של ק"ש של הפלת אומרים". זה נשפט בפודם. (יג) ומקשיב לנדרבי אל. כי"ה בכ"י ב' וכסדרים ובפודם, אבל במחוזו שם הגו' ומקשיב לנדראי לב.

[תלב[ב]] (ה) ונראתה למור. הובא בפודם סי' ב' במאמר שלפנינו (דף ז' ע"ד) וכן במחוזו שם ושם הגו' נראת לרבי וכן בבי' נראת לרבי וכן תקנתי לפנינו. (ז) סדר הקדושה עצמה. במחוזו בסדר קדושה עצמה צ"ל בסדר שסדר הקדושה שאנו אומרים בתוך ובאו לציון בבוקר בשעת גורה חיקנהו. (ג) ליחיד את השם. במחוזו בטיעות לאחר השם וצ"ל לחיד השם. ובפודם נאמר ג"כ ליחיד את השם. ועוד כאן הוא בפודם שם. (ד) מפורש בסדר רב עמרם. בסדר ריעג' דף י"א ע"א איתא בסוגנון אחד ורב שר שלום ריש מתיבתא במתה מחסנא שר ריעג' הובא בפודם סי' ד' (דף ח' ע"ד) ומתחליל ר' טשה ור' שר שלום ריש מתיבתא דמתה מחסנא סדר [צ"ל שרר] הפי בו ולא הזכיר את הסדר של ריעג' כי נובע ממשם.

כל היום, לאחר שנפטרו הארכבים היו כולין בתוך הקוויטה של מוטף פסוק של קריית שמע, שאין חובה אלא בו, (ה) כדאמרין ברכות הלכה כר' מאיר, (ו) ואמר מר שמע ישראל ה' אללהינו ה' אחד וזה קריית שמע של ר' יהודה הנשיא, ואומר אף פסוק האחרון להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם (ז) כדי ליתר על החטיבה:

[תלן] (א) פיטום הקטורת מצד כו', בריתא היא (ב) בכרחות בפרק [קמא] הקטורת הצרי והצפורה וכו', עד שאין מכניסין מי רגלים (ג) מפני המכבוד, (ד) ועוד בריתא שנייה שם תנן רבנן הקטורת היהנה נעשה שלוש מאות ויששים ושבעה מאות, שלוש מאות ויששים וחמשה כמנין ימות החמה וכו', אלא המשדר שתיקון לאומרו בכל עבר פסקו ושנו בעניין זה. פיטום הקטורת כיצד שלוש מאות ויששים וחמשה מאות כמנין ימות החמה, ושלשה שהיה מוסף ביום הכפורים, ומהוירן לטבחת ונותlein הימנו שלא חפינו, כדי לקיים בו דקה מן הדקה. אלו הן הסטנין צרי צפורה לבונה חלבנה משקל שבעים שכעים מנתה, טור וכרכום ישיבות נרד וקצעיה משקל ששה עשר על שש עשר מנתה, הקושט שנים עשר, וקלופה שלשה, קנטון תשעה, ברית כרשינה תשעה קבין, מלך סודיות רוכע הקב, מעלה עשן כל שהוא, ר' נתן אומר אף כיפת הירדן כל שהוא, (ה) יין קפריסין מביא יין ישן, ברית כרשינה למה הוא באה, ששפין בה את הczporon, כדי שתהא נאה, ויין קפריסין למה היא באה שורין בה את הצרי כדי שתהא עזה, והלא מי רגלים יפין לה, אלא שאין מכניסין מי רגלים בעורה מפני המכבוד:

וכשהוא שוחק אמר היבך הדק היבך לפי שהקהל יפה לכשטים, פיטמה לחצאין כשרה לשלייש ולרביע לא שמענו, ר' יהודה אמר אם כמדתך כשרה, חסר בה מכל מקום) סיטן וסיטן, או שלא נתן להוכה מעלה עשן כל שהוא, או שחוסר מכל סטמניה חייב מיתה, אמר ר' זעירא משום הכנסה יתרה: תני בר קפרא אחת לששים או אחת לשבעים שנה היהנה בה החצאין של שיריהם: תני בר קפרא אילו היה נוחן בה כיותה של דבר לא היה אדם יכול לעמוד בה לפני רוחן, אלא שאמרה תורה כי כל שאר וכל דבר לא תקתיו ממנה אשה לה (ויקרא ב' י"א):

[תלד] (א) פירוש פיטום הקטורת, כתישות סטמניין ותיקון הקטורת קרי

(ב) כדאמרין במת' ברכות. ברכות י"ג ע"ב. (ו) ואמר מר כו'. שם שם. (ז) כדי ליתר על החטיבה. במח'ו כדי ליחיד חטבת השם, ובכ'ו ב') הוא כמו לפניו ובסוף סיום שם אסליקו תפילות והברכות וטעתם ומקצתן עדין לא כתבתהי.

[תלן] (ח) פיטום הקטורת כיצד. הובא גם במח'ו ס"י ע"ז (צד 44) וכן הובא בכ"ב, ועיין בסדור ר' י"ג דף י"ד ע"א. (ט) בכרחות בפרק [קמא]. דף י' ע"א ובורשלםוי יומא פ"ד ח"ה ועיין בתור או"ח ס"י קל"ג. (נ) " מפני המכבוד". לותא בוגרא ונמצא בירושלמי שם ועיין בכ"ז שם. (ד) עוד בריתא שנייה שם. גמרא שם. ואחר זה נמצוא בטחחו שם אמר גדול אשר הוא בסדור לפניו להלן בסדי תלי"ה, ובמח'ו צד 79 הובא כל הלשון כמו שהוא בכאן לפניו בסדור. (ס) יין קפריסין מביא יין ישן. במח'ו שם יין קפריסין סאין תלהא קבין תלהא, אם לא מצא יין קפריסין מביא יין לבן ישן.

[תלד] (ט) פירוש פיטום הקטורת. בן הוא במח'ו ס"י ע"ז (צד 44).

סיפום, (ב) ואינו אלא לשון דישון וראו, (ג) כמו שור של סטם, וככלזון מסיקה בזותים, בירה בענבים, גדרה בתאים, בן לשון סיטום הקטורת. שלוש מאות [ושש] וחמשה מאות היו עושים יחד בכל השנה, ולא היו מפטמין למחצה ולשליש כדלקמן (ד) סיטמה לחצאי כשרה, לשלייש ולבנייע לא שטעה אם היא כשרה אם לאו, לפיכך היו עושים כלן יחד: (ה) ומנה של קודש היה כסול, שהיה סי' שנים בשלנו, והמנה שלנו היה מנה של צורי (ו) והוא מה זוכרים שקורין קונשנטינין, שכל וזה שוקל שני פשוטים ומחצה למשקל הכרזול, נמצא שהמנה שוקל עשרים וחמשה דינרים למשקל הכרזול, וזה ליטרא פילפלין שלנו: כמו ימות החמתה שבכל יום ויום היו מקטירין מנה אחת (?) פרם שחרית ופרם ערבית, נמצא שלש מאות וששים וחמשה מאות כמנין שט"ה ימים, ושלשה מאות יתירין שמתן כהן נדול מכנים מלא חפניו ביום הכהורים לכד החצי מנה של שחרית וחצי מנה של ערבית כדרך שאר ימים, ובאים הכתורים כתיב ולקח מלא המתחה נחל"י אש ומלא חפניו קטורת סטם דקה (ויקרא ט"ז י"ב), ואותם ני' מנים של קטורת אע"פ שנכתשו עם שאר ביהר ערב יום הכתורים, היה מחוירה למכתשת שעשה בצלאל וכותש(ה) אותה יפה כדי שתהא דקה מן הדקה, (ח) דתנייא מה ת"ל דקה, והלא כבר נאמר ושחתת מנה הרק, ומה ת"ל דקה, שתהא דקה מן הדקה, ככלمر שתהא דקה ביזה, שעריך להיות דקה מהברחה, ולאחר בתיisha היה כהן נדול נטול מל' חפניו, מאותן שלשה מאות, ומעלה ומקثير ומאותן שלשה מאות נשאר לפני שאין לך מלא חפניהם מחזיקין אסילו חצי מנה של קודש שהוא מנה שלנו שמנה של קודש כסול היה, לפני שאין מדה לחפניהם אלא כל כהן נדול לפני מה שהוא, יש חפניהם נדולים ויש חפניהם קטנים, לפיכך החרצינו להוסיף על שלש מאות וששים וחמשה מאות מנים יותר שלשה מאות ומה שהיו עושים טהור שלשה מאות, מפריש טינה שכר האומני, ומחלין אותן. על מעות האומני שנותלן שכון מתורת הלישכה, ונותניין אותה למוחיקן בדרכם הביתה בשכון, ונוטלן אותה מתורתה חדשה הבאה בנים, רכתי זאת עלות חדש בחדשו לחדרי השנה (כמבר כ"ח י"ד) אמרה תורה חדש והבא לי קרבן מתורתה חדשה, (ט) במסכת ראש השנה, בכל שנה ושנה בנין היו מפטמין את הקטורות מתורתה חדשה שלש מאות וששים וחמשה מאות, (ומן) [וכן] מותר המניין שנשאר בכל שנה מן חפניהם של כהן נדול. והאי דוגמיב תנא מניין ימות החמתה, לפני שכלל בחשבונו ימי חדש העיבור ואדרבי סטיקה ליה ליטני שלש מאות וששים וחמשה מאות שכבלי يوم כמנין ימות החמתה:

(ג) ואינו אלא לשון דישון וראו. במשמעותו ואינו לשון דישון וראו, וכייל ואינו אלא לשון דישון. (ב) כמו שור של סטם. חולין ציה ע"א. (ד) פטמת לחצאי. ברחות ר' ע"ב. (ס) ומנה של קודש חיטה כטול. בכוורות ה' ע"א וע"ש בתוס' ר"ח ומנה. (ו) והוא מה זוכרים שקורין קונשנטינין. בטהר ותוא ליטרא שוקלין בה בסוף למשקל ישר של קליניא וחיא ביה סלעים שחטא [מהו] זוכרים שקורין קושטנטינין ועין רושאי בכוורות ס"ט ע"ב דית' מנת וברשי עיתית שפטות כי לא יט' המנה הוא ליטרא שוקלין בה בסוף למשקל קליניא והם מה זוכרים עשרים וחמשה סלעים וחליל אויבעה וחובים עכ"ל ורשאי ב"ק לוי ע"ב כתוב בסוף צורי חסלע ר' דינר והדרין משקלו וחוב וכון קורין בקושטנטיניא לחוב דינר והוא שנים וחמשה למשקל הכרזול עכ"ל וככאי ב' בטעות שקורין קושטנטין. (ז) פרם שחרות. יומה מג ע"ב. (ט) דתנייא פיה ע"ג. (ט) במס' ר' ר' ר' ע"ג.

ואילו הן סטטנים של פיטום צרי וצפורה, וכיו', (א) שאחד עשר סטנין נאמרו לו למשה מסני, Mai קראת, קח לך סטם סטם תרי, נטף ויחלה וחלבנה הרוי חמשה וסטם אחרני כי הני הרוי עשרה, ולובנה זכה הא חד סרי. צרי הוא נטף, וכן תרגם אנקלום נתופא, ומידי דמנטף, שהצרי אינו אלא שرف הגוטף מעצי הקטף, ושרף אותה ליחולות המטפתת באילן (א) שקורין גומא בלויעז: שחלת מתרגמ' טופרא, והיינו צפורה: שפנו חלקות ציפויון של ידיים: לבונה, בטשטו: חלבנה, (ב') יש אומרים זהו שקורין גלט, ואע"פ שריחה רע מנאח הכתוב עם שאר סטנין שכטורות (ג') וכן אמר רב חנא בר ביזנא אמר רב שטעון חסידא כל תענית שאין בה מסועין ישראלי אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע מנאח הכתוב עם סטני הקטורת: מוד כטשטו, (ד) מרא בלויעז: (טו) כרכום, קרן ועכrown: שבלה נרד, סם אחד הן וודמה לבית יד של שיבולת, (טו) ובלויעז קורין זה אשפהיק: קצעעה קידה, וודמה לפנים (ז') שקורין מראה (יח) דאמרין אין מרביבן פיגם על גבי קידה לבינה מפני שהוא ירך באילן, שדרך הוא להרכיבו, לפי שדורמין זה לוה: קילופה בן שמו: קינמן תשעה, סך כל המניין שכחדר עשר סטנין הלוון, עד כאן עולה חשבון לשש מאות וששים ושבעוניה. לא שטעת מה טעם היה נתן מהללו שבעים, ומהללו שששה עשר, אלא נראה הדבר, שלפי חיווקו וקשיותו של כל סם וسم הוא מיקל במשכלה, ומן הסם הקל שאינו חזק יותר: ברית בראשית, עשב ששמו כך, ומלבנן בו גדרים (ט) וקורין לו איצאה ונונא, העשב עצמו הוא ברית בראשית: מלח סדיות נסה, ועל כל קרבן תקריב מלח, ואין כדי טעם ברובערביות הקבב: מעלה עשן, עשב, ועל שטה היא נקראת מעלה העשן (כ) וועלה (כמישקל) [כמקל] אין מפצל לבאן ולכאן (כא) ומזהפסק נפיק לנ' מעלה העשן בסדר יומה, בין יום הכהנים בין שאיר ימות השנה: ניפת הירדן (כב) וורד, על שנדל על שפת הירדן נקרא ניפת הירדן, ויש לו ריח טוב: ששתן בו שטשפשין

(ז) י"א סטנין נאמרו לו למשה מסני. בריותו י' ע"ב וחוכא ברשי ע"ה שמות לי' לד'. (ט) שקורין גומא בלויעז. וכן הוא ברשי' שם ובמחוז' צד 45 נסוף וחיני רתנן [מגילה י"ז ע"א] בקטוטס. ואמרין [שם י"ח ע"ב] Mai קומס גומא, רישנא, ובדיו של ג' עפצים גנותין אותה גומא, שאותם מניין אינס ראות כל ללחוב אם לא ע"י גומא וכו' כותבין בכל ארץ ספדר ורבגונה ומרונצא ע"ב. (ט') י"א וזה שקורין גלט. וכ"ה בכ"ב י' וכמחוז' זהו שקורין גלון. והוא ששמגלא galgal שמות ל' לד' וחלבנה בושם שריחו רע וקורין לו גלבנה וכן רשי' בבריותו י' ע"א חלבנה גלבניא. (ט") וכן אמר רב חנא בר ביזנא. בריותו י' ע"ב. (ט) מרא בלויעז Myrrhe טין בשם. (טו) כרכום קרן ועכrown. בכ"י ב' נאמר רק כרכום זעפרן ובמחוז' כרכום גרוק זעפרן והם המלות Crocus, Safran וכן ציל לפנינו בסדרו. (ט) ובלויעז קורין זה אשפהיק. spica spica וכן רשי' בגמרא בריותו שם כתוב שבולת נרד חד הוא ובלויעז שפוג'א. (ט) שקורין מדאת. ציל שקורין רודה ותיא Raute ובמחוז' שקורין רוזא צל רוטא. (טמ) דאמרין. כלאים פ"א מ"ח. (ט) וקורין לו איעאה ונונא. ברשי' בריותו י' ע"א ברשינא חבא מאותו מקום, ל"א עשב הנקרא אירב"ה שנוט"א אשועין סטנו בורית שקורין ספוני ובכיאור מלות הלוויות בפי' רשי' מבאר המלות ובמחוז' צד 45 הביא וקורין לו יורב"א שבוניר"א. (ט) וועלח בטקל. בצע'ל, יומא נ"ג ע"א ובעורק ערך עשן הביא מיטמא ליח ע"א מעלה עשן פ' הסט שנותן בקטורת ומעליה עשנה בטקל שאינה מפעצת לבאן ולכאן. (טט) וכן הפסוק נפיק לנו מעלה עשן בסדר יומא בין יום הכהנים בין שאיר ימות השנה. ביוםא ניג' ע"א אין לי אלא ביום הכהנים בשאר ימות השנה. כי ע"ש. (טכ) וורד על שגדל על שפת הירדן נקרא ניפת הירדן. וכן כתבי רשי' בבריותו שם עשב הנגדל על שפת הירדן.

את הצפורה שהוא שורה כדי שלא חשיך שאר סטמנים ומלבונה כבודית: יין קפריסין, מאותו מקום שהוא חזק, ולכן מביאן סאין תלתא וחצי סאה וקבין חלטה, שכן שיערו לשירות שבטים מנה של צורי. שתהא עזה, שיהא ריחת חזק, לא גרטין מפני שהוא [עז], (כג) אותו יין הבא מקפרום עז הוא, ונונן ריח בעורי. מי רגליים עין הן, והן ייפן לה לצורי, אלא לפיכך לא הוא שורין אותו בהן, לפי שהיה נעשה בעורה, זאי אפשר להכנסו בעורה מפני הכבוה, ואם לא מפני כבוד עורה והוא שורין אותו בהן שהרי חלבנה שריחה רע והיא מניה בתורה. ויש אומרים מעין הוא ששמו טי רגליים, ועוז הוא וריחו רע, (כד) לא טפי ר/, היטב הרק היטב. התודركן יפה לסטמנים היה אומר שיתודרכן יפה, ולפיכך היה אומר כך לפי שהקהל יפה לבשטים טן הנרגרת וכחם שהקהל יפה לבשטים כך רע הוא ליין, (כה) ואמרין במנחות (כו) יצא הניד הקיש בקנה, כשהגיבור חולק ליקח יין לנכסים יצא הניד הקילוח של השמרים טן החמת (כו) הקיש הגיבור בקנה בידו להראות סיטן לטחום פי החבית שלא יצאו השטרוס ולא היה רוצה לוטר בפה שהקהל רע ליין: פיטה לחצאי, שלא עשה אלא מאה ושמונים וארבעה מניין ביחיד חצאי שלוש מאות וששים ושמונה לשליש לא שמענו מרבינו אם אדם רשאי לעשותה לשליש ואם בת הרצעה היא אם כמדתה אם נתן מכל סיטן וסיטן שליש המשקל שלו המפורש לטעלה כשרה להרצאה אפסילו לשלייש, יותר בה מכל סיטן סיטן מאותן אחד עשר סטמנים שאמרנו לטעלה שלא נתן בה כל אחד משקלו המפורש לטעלה, או שלא נתן לתוכה טعلاה עשן, אע"פ שאינו מעיקר סטמני הקטורת אללא להעלות עשן בעלמא, אחת מכל סטמניה, ואפסילו יין כורית חייב מיתה אם הכניסה להיכל (כה) דבואה ריקנית היא, שאוთה הקטורת אינה אפסילו לה הכנסה יתורה וביאה שלא לצורך חייב מיתה דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדרש (ויקרא ט"ז ב'), זה היכל, מבית לפרקות (שם) זה לפניו ולפניהם, ולא ימות (שם) הא אם יבא שלא לצורך ימות: (כח) אחת לששים או לשבעים שנה גרטין הייתה באה הקטורת חצאי של שירום חצאי, משמע הרבה חצאי ואסמןין קאי, ככלומר חזי כל סיטן וסיטן נשאר בה לסוף שנה, שרבו טן השירומים של שלשה מניין שמשתייר בכל שנה וธนา מהפינתו של כהן גדול דאפסילו (כט) ישמעאל בן קמחות שהיא גדול שבכלם לא היה חופן

(כג) אותו יין שבא מקפרום. כ"ה ברשי" בגמרא בריות שם. (כד) לא טפי ר/. וכן הוא בכ"ז ב/ אבל במחוור יוטרי הגורסוא ולא נהירא. (כה) ואמרין במנחות. דף פ"ז ע"א. (כו) יצא הניד הקיש בקנה. בגמרא שם זוק הגיר הקיש בקנה. (כט) הקיש הגיבור בקנה בידו. עיין ברשי" בגמרא שם. *(מ) דבואה ריקנית היא. בן פריש רשי" בגמרא שם ד"ה חייב. (כט) אחת לששים או לשבעים שנה גרטין. במח"ז צד 46 הובא כך: אחת לשבעים ושלש שנים היה נתון בה חצאי של שירום, כך מצאתי ונראה בעני גרטין הכי, וזה חשבון מכון כשחצרך שני מנים וחצי המותר לכל כיפור וכיפור חנה לכל מניין בטנין מותרת סכום חזי מניין של ששית, שחון קפ"ד מניין וחצי שבים כיפור לא היו מקטריו אלא ב' הקטרות, על שחית חצי המנה וג' מניין שהיו מוסףין בו ביום, חנה ליום כיפור יותר ב' מניין וחצי חשב ב' מניין וחצי לכל שנה למניין עיג' שנים וועלה למניין קפ"ב מניין וחצי חצי המניין של סכום ששת' מניין ע"כ ואח"כ הובא ואית דגrios אחת לששים או לשבעים שנה כו' כמו לפנינו בסדור. ומהות תראה כי בעל מח"ז הוסיף דברים על הסדור שהוא לפנינו. (כט) ישמעאל בן קמחות. יומה ט"ז ע"א.

אלא ארבעה קבין (ל) כרמפורש ביוםא, ורבו אוחם שיריים כל כך כשמנייע לסתוף שעשים או לסתוף שביעים שנה לא הוא ציריכים לפטם אותה שנה, אלא (שמונים שנה וארבעים) מאה ושמוןים וארבעה מפני שהן חזאין של שלש מאות וששים ושמונה ולא השוו את המירה לומר אחת לשבעים שנה היתה בו חזאין וכו', שטידת חפינה אינה שווה שיש בהן שחפינו טרובה וייש בהן שחפינו מיעטה, (לא) כדתנן יש שאמרו הכל לפי שהוא, מלא קמץ מנהה, מלא חפינו קטורת, משום חבי קתני אחת לששים או לשבעים, פעמים לששים, פעמים לשבעים, הכל לפי כהנים שפטשו, ואוthon שיריים הנתרים מן החפינה בכל שנה לא היו מפטיטין אותן עד שיגיע לסתוף שעשים שיצטרפו כל השוiron של כל שנה ושנה ועל להחזין שהרי בכל שנה ושנה הם מחלליין אותה שיור של אותה שנה על מעות האומנין וחזרין ולוקזין מתרומה חדשה וטערביין אותו המטור עם השלש מאות וששים ושמונה מנים של שנה הבאה, וכן הם עושין בכל שנה עד שמגיעה לששים ונמצא נשתייר מן השלש מאות וששים [ושמונה] מנין של שתים של ששים כל חזאין ולא והוא ציריכין לפטם בשנת ששים ואתה, אלא מאה ושמוןים וארבע, והני ששים ושבעים לאו דטרמי שיהא בה חזי מטש לא פחות ולא יותר, די היה נתני קמיה ארבעה וחמש מנין יתר על חזאין היו מפטיטין כל המכחזה של שלש מאות וששים ושמונה בשנה הבאה רבציד מהכי לא מפטיטין כדקתו לעיל לשlish ולבכיע לא שמענו אי אפשר על שבעים שנה (לב) שלא יהא שם יותר ממאה ושמוןים וארבעה, וכל זמן שלא נשתייר מן היינה עד שמגיעה להחזין היו מפטיטין אותה שלימה: (לט) כיתות לשון החינה, כלומר מעט, ואל תחתה אי נקייט לשון גבי דבש, התאים ורטונים ותרטומים כמו שען קרי להודש, וכן כל מיני מתקה קרי לה דבש: מפני ריחו שיזה נודף ריח טוב. יותר:

[תלד] בפטח בערכיה בשחרית ומנהה מתחפלל אנשים אכות וגבורות וקדושת השם ואומרacha בחרתנו, יעלה ויבא, והשייאנו, עד מקרש ישראל והזומנים, ואם חל בשכת מוכיר של שבת ואומר ותמן לנו באחנה שבתות למנוחה וטועדים לשמה חגים ושמנים לשוזן את יום המנוח היה ואת יום חג המצוות הזה וחותם בשל שבת בא"י מקדש השבת וישראל והזומנים, וכן בכרכת המזון מוכיר של יום טוב לבונה ירושלים, רצח וטודים ושים שלום ושלש פסיעות, ולאח"ז תפילה לחש אומר שליח ציבור קדיש שלם, ואין אמרים בטה מדליקין כל עיקר. נמנעו לקדש [על היין] בבתי נסיות שלא להוציא על ד' כסות שאין לך עני شبישראל שאין לו כוס בכיתו וכשהל בשנת לאחר סיום תפילה לחש אומר שליח ציבור ויכולו, וממן אבות בדברו, וחותם מקדש השבת,

(ל) כרמפורש ביוםא. שם שם. (לט) כדתנן. כלים פ"ז מ"א ע"ש. (לב) שלא יהא שם יותר ממאה ושמוןים וארבעה. במתחים צד 47 "שלא יהא שם מן היינה יותר מקט"ר וחציו נשאר ברוב הנסים שאין לך מלא חפינים מהווין חזין מנה של קרש שהוא כמנה שלנו משלך פלפלון שלנו היליך אי אפשר כל ע"י שנה שלא יהא שמו קפ"ר מנין, ואח"ב חובא במו לפנינו. (לג) כיתות השון חתיכה כי. כמו שהוא לפנינו כ"ה בכ"י ב'. אבל יש להחקן קורוטוב כמו שנדרס בסדרותין וכן הובא בסדור רעיג דף ט"ז ע"ב ובירושלמי יומי פ"ד היה (ט"א ע"ד) הלשון משונה קצת. וגם במתחים' הובא קורוטוב והובא שם קורוטוב לשון גבי דבש התאים וצ"ל קורוטוב לשון [חתיכת כלומר מעת ואל תחתה אי נקייט] לשון גבי דבש והכוונה לשון קורוטוב. והוראת קורוטוב שם מדרת.

וain צוריך להזכיר בשל יום טוב (א) דאמר רכאנ יומ טוב של להיות בשכת שליח ציבור הירוד לפניהם התיבה [ערבית] אין צוריך להזכיר של יום, שאימטלא שבת אין שליח ציבור יורד לפניהם התיבה ערבית, ביום טוב ופסח ושאר ימים טובים שלחו להיות במצואי שבת מתפלין בלחש ותודיענו, (ב) דאמר רב יוסף אנו חקינו לנו רב ושיטואל מרגניתא בכבל ותודיענו משפטן צדקך. וכן הוא מתפלל אתה בחורתנו עד ושיטן הנדרול עלינו קראת ותודיענו משפטן צדקך וכו', ואחר כך ותמן לנו כי אלהינו באחבה מועדים לשמחה וכו', ריצה ומודים, ואין אוטרים ויתן לך:

[תלה] בא לביתו טרם יסעד מקדש על היין, ועשה סדרו כתיקון ובוחני ולמען אשר לא ישנה בסדרו (א) גמורים לו מסורת וה הטעם ר' יוסף הנדרול, גפן קדוש, זטן, נטילה, יוקות, אדרמה, וטבל, וככסא, בצע, עניה, כסא, ונשתנה, נטילה, שלימה, מוציאא, ופרום, אכיל מצה, אכיל עמה וחסא ומרור, טבל ברך וסעד, בצע מפטיר ונוטל, שלישי לטזון, רביעי להלל. בדיקלו יומ טוב באפקוי שבתאי איתקי ה כי גפן קדוש נר הבדלה זטן נטילה יוקות אדרמה וכו': חל להיות בשכת אומר ויכלו, בורא פרי הגפן, ואשר בחר בנו את יומ המנות הזה ואת יומ חנ המצוות הזה, וחותם מקדש השכת יישראל והזומנים: חל להיות במצואי שבת מברך י'קנ'יה', ואומר הנדרול עד נאל יישראל, ומסדר כל הסדר אוכל וمبرך ברכת מזונו, ואומר הלל על כוס רכיביע, ואחר כך הלל המצרי ואחר הלל המצרי היל הנדרול הודה לר' כי טוב כי לעולם חסדו, ואומר נשחת עד מלך אל חי עולמים, ובשותה מתפלל כתו בערבית, ומכריכין לגמור את הלל, יתנדל:

[תלו] ובמוצף מוציאין שתי תורה, באחת מהן בפרשת משכו, עד מארץ מצרים על צבאותם, וקוינן חטשה, ואין פותחין מהן, אכלי מוסיפין ובשניהם קורא מפטיר, בפרשת פנחים בחדש הראשון עד סוף הפרשה, והשליח [ציבור] אומר קדיש דאמירן, ומפטיר ביהושע ויאמר יהושע עד והוא שמעו בכל הארץ, אשרי עד דאמירן ועומדרין למוסף, ומפסיקין האוצרה, העובר לפניהם אינו מוכיר, ומבקשים על הטל בתחיית המתים משיב הרוח ומוריד הטל:

[תלה] ולאחר תפילה ערבית מבין בא"י אמרה על ספרות העומר (א) היום יומ אחר, יהיו רצון מלפני ר' אלהינו ואלהי אבותינו שחכנה בית המקדש בתרה ביטני, וכן בכל לילה ולילה עד שבועות (ב) ומצוות ליטני יומי, מצווה ליטני שבועי (ג) ובעמירה, לפי שלל מעשה העומר ישנו בעמידה, ועוד שנאמר מחל חרטש בקומה (דברים טז ט') אל תקרי בקומה אלא בקומה:

[תלד] (ט) דאמר רבא. שבת כ"ד ע"ב. (ט) דאמר רב יוסף וכו'. ברכות ל"ג ע"ב.

[תלה] (ט) גמורים לו מסורת וה הטעם ר' יוסף הנדרול. הווא ר' יוסף טוב עלם.

[תלו] (ט) היום יומ אחד. בהauraה סי' צ"א הובא מלאה לעומר, ועיין בשוו"ת הרשב"א סי' חנין. (ט) מצווה ליטני יומי מצווה למיטני שבועי. מנהחות סי' ע"א. (ט) ובעמידה כי עוד שנאמר מחל חרטש בקומה אל תקרי בקומה אלא בקומה. עיין בס' האורה סי' צ"א חורה נ' ותראה שבחבלי הליקט סי' ר' לוי (דף קיט ע"א) חביא ו'ל ואין מברכן אלא מועמד יש מפרשין ממש דאיתחיש ספרה לקצירה ודרכ קצירה מעונה, ויש מפרשין ממש דכתיב מהחל חרטש בקומה אל תקרי בקומה אלא בקומה, ועיין מה שכחתי בארכיות במכוון לחפטיקתא דרכ' אות ר' (דף ט') והבאתי חבל מפרשין אשר העתקו המדרש בקומה, ועיין טbow ללקח טbow חורה ליה יודרש הקורא משם.

[תלחה] ליום שני מוציאין כמו כן שני תורות. (א) וקורין שור או כשב או עז ער וירבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, ובשניהם מפטיר קורא בראתמול, ומפטיר בנכיה בטלמים וישראל המלך עד ואחריו לא קם ממותו. אשרי, קריש עד דאמירן, ועומדין לתפלת מוסף ומתפלליין אבות ונגורות וקדושת השם אתה בחורתנו ומפני חטאינו וכו', רצה ומודים ושים שלום, והשליח ציבור אומר קריש כלו, אין נאלחינו, זהה תפילה מוסף משני ימים הראשונים, ומשעברו (ב) אין מברכין גטמו את החלל, אלא לקרוא את החלל, לפי שאין חלוקין בקרבתותיהם, ולא יאמר במפני חטאינו ונחטשה עשר יום, וביום הראשון אלא כמו שכתבת לנו בתורתך עד והקרבתם אשה עללה, וכן האחרון לא יקרא בתורה ובחדש הראשון בכינוי ימים טובים הראשונים, אלא בוחקרבתם יתחולו ונגמור הפרשה, וביום השביעי בכלל, להעיר על כל החג הבא לפניינו ועוד שאין משידין בפרשה פחת טמי פסיקים, אבל האיך קורא ובחדש הראשון ונחטשה עשר יום והם כבר הלו ליהם, אטנם ביום הראשון

קורין את ארבעה עשר, להניד הילכות החידש הראשון וכל חוקות העסתה:

[תלט] וביום ה שלishi של פשת שהוא חולו של מיעדר קורין קריש לי כל בכור עד וייחי בשלח פרעה, ביום הרביעי קורין אס כסוף תלוה את עמי עד לא תבשל גדי בחלב אמו, ביום החמישי קורין פסל לך עד לא תבשל גדי בחלב אמו, ביום הששי קורין במדרבן סיני בשנה השנייה עד לניר ולאורח הארץ, באילו ד' ימים של חולו של מועד מוציאין כי תורה, וקורין כאחת שלשה מעוניינו של יום, שאמרתי בסימן שסדרו ונכוינו משך תורה קרש בנסaea פסל במדרבא שלח בוכרא, ומפטיר קורא בפניהם מוחרבתם, ער וביום הבכורים, מתוך שהוא בא להכיר היום. (א) כדאמירן כל דטפי מילתא מהכירה טפי ליה חד נברא, לפינק הנהיגו לייחד לקרוא בפרשת מוסף:

[תמן] ושישאלתם אם שבחו וקרו ד' בעניינו של יום ולא קראו קרבן מוסף כך נראה בעיני שישוחרר שליח ציבור וקרא בפרשה והקרבתם, דהך רכביי כמאן דליתיה דמי, ואי אפשר שלא יקרו בקרבתות דחונה היא, לפיכך יחוור שליח ציבור ויפתח ספר תורה וקרו לכל ט夷 שירצה או לרכיביע או אחר, ואין להופשו לך, (א) ובמסכת שופרים יש מעין דבר זה, כל ימות הפסח האחרון קורא והקרבתם, וקורין נמי ביום השכיביע דחדא פרשṭה הוא, ואין לשנות כלל, שלמה בר שמישון:

[תמא] ומחייבין התורה לטקומה, ואומר השליח ציבור לפני התיבה אשורי ובא לציון, וסדר קדושה כמנהג חול גמור, קריש עד דאמירן, ועומדין למוסף ומתפלליין מגן ומחיה, ואתה קדוש, ואתה בחורתנו ומפני חטאינו עד מפי כבודך כאטור והקרבתם עד כה鸾תן, מלך רחמן כי עד מברך את עמו ישראל בשלום, יתנדל כי, ומגילת שיר השירים אמרים בשבת שחיל להיות בחול הטוען וקורין מן ראה עד לא תבשל גדי בחלב אמו, ומפטיר קורא והקרבתם, עד סוף הפרשה, ומפטיר ביהוקאל היתה עלי

[תלחה] (ט) וקורין שור או כשב. מגילה ל"א ע"א. (ט) אין מברכין לגמור את החלל אלא לקרוא את החלל. עיין עריכין י' ע"ב ובתוכו ע"א ד"ה י"ח יטום.

[תלט] (ט) כדאמירן. מגילה כ"ב ע"ב. (ט) כה鸾תן (ט) ובטמ' סופרים. עיין מס' סופרים פ"י"א ה"ה. (ט) שלמה בר שמישון. כן חתום בסוף התשובה ועיין במכוא, שם אדרבר אודותון.

יד ה', עד סוף הפרשה, ואין בה מעניין הפטח כל עיקר. ונראה לרבי שצורך להתחילה לטעלה כה אמר ה' עוד זאת אדרש וגוי נצאן קדשים נצאן ירושלים במעדים וכו', כרתווגתנן בעמא (דטרכן) ואתא לירושלים בזמנן מועדי פיטחה. ויש מקומות שנוהגין כן:

[חטב] למוסף מתפלליין אבות ונכורות וקדושת השם, אתה בחרתנו עד והthan לנו ה' אלהינו באהבה שבחות לטנווה וטוערים למשחה, ומפני חטאינו עד ומופסין כהילכתן, את מוספי ים המנוח הזה ויום חן המצות הזה נעשה ונקריב לפניך עד מפי בכורך כאמור, ובוים השבת כ' זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור, והקרבתםasha עללה לה' וכו' עד והנהילנו ה' אלהינו באהבה וברצון שבת וטועדי קדשיך וחותם בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים, רציה וטודים ושים שלום, יתגדל:

[חטמן] בשבעי של פטח בלילה יום טוב מקדשין על היין, ואין צורך לומר זמן, ומחפליין כמו ביום טבבים מכל ארבעה תפילות, אלא שכחפה מוסף מוסיף על הפטוקים וכיוום השבעי מקרא. קדוש יהוה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו וכו', ומוציאין שתי תhorות וקורין כאחת וייה בשלח עד כי אני ה' רופאך, ומפטיר קורא מן והקרבתם עד סוף פיסקא, ומפטיר בשטואל' ודבר דוד עד סוף השירה. ביום החטמיין קורין כל הבכור עד סוף סיירה, ואם חל בשבת מתחילה עשר תשער, ומפטיר בישעה הנה עוד היום בבוגר לעמוד עד צהלי' ורוני יושבת ציון וכו', כך הוא סדר הפטורות והפרישות. (א) זהו סימנים משך קורא קדש בנספה פסל במדרבא שלח בוכרא, ואעפ"י דסיטנים הכى הוא, מכל מקום קורין פסל לך בשבת של חול המועד ותחילין בראה אתה אומר אליו, כדי שייקראו בה שבעה, (ב) כדרב חנין בר אבין שבת שחיל להיות בחול המועד, בין בנין בין בתשרי, קורין ראה אתה. ופטח שחיל להיות בחמשי קורין בפרשת משה, ולמהר שור או כשב או עז, يوم ג' שהוא שבת של חול המועד קורין ראה אתה דהינו פסל לך, יום ד' קורין קדש לך, דהא חורין למדרין, וטהו הסדר, לקרות בפרשה קדש לי אחר שור או כשב, וכן הינו עושים אם לא שתחפשק שבת של חול המועד, ועכשו שփטיק קורין אותה מיד אחר השבת, וכן הלכה: ^{בשביעי של פטח קורין וייה בשלה, ומפטיר ודבר דוד, וקטן מתרגם כל פטוק ופטוק, שהוים עברו ישראל, ומתרגם כל הפרשה לפטוק הגם:}

[חטמד] ואילו פרשיות של ראש השנה, יום ראשון קורין בפ' וירא אליו וה' פקיד את שרה, ומפטיר בפניהם בחדש השבעי באחד לחדר שעד סוף פיסקא, ומפטיר והי איש אחד מן הרתמים, يوم שני קורין והאלחים נשא עד סוף סיירה ומפטיר קורא בנכיא יורמה מצא חן במדרב ערד רחם אורחנתנו נאום ה':

[חטמה] ביום דכיפורא שחרית טן וייה אחורי מות עד והיתה זאת לכם, ומפטיר בפניהם ובעוור ערד סוף פיסקא, ומפטירין בנכיא בישעה סולו סולו עד כי ה' דבר, ובמנחה קורין באחרי מות כמעשה ארץ מצרים עד סוף סיירה, ומפטיר בזונה:

[חטמן] (ה) זהו סימנים משך קורא. הסימן הובא בגמרא מגילה ל"א ע"א. (ג) כדרב חנין בר אבון. מגילה ל"א ע"א ושם הני' א"ר הונא.

[תמן] בהג' הסוכות יומם וראשון קורין שור או כשב או עז ומפטיר קורא בפניהם ובמחמשה עשר יום עד סוף פיסקא, ומפטירין בכニア הנה יום בא, בזכירה, עד ולא יהיה לנו עוד. יום שני קורין כדעתמול, והמפטיר קורא כדעתמול, ובכニア במלכים, ותשלם כל המלאכה עד ויעמוד. יום שלישי כהן קורא ביום השני, ולוי ביום השלישי, ישראל ביום הרביעי, רביעי קורא ביום השני וכיום השלישי, יום ד' כהן קורא ביום השלישי וכו', יום ה' כהן ביום החמישי, יום ז' כהן ביום השישי, לוי ביום השביעי, ישראל ביום החמישי, רביעי ביום השישי וכיום השביעי, ויש שמתחלין ביום השביעי כהן ביום החמישי, לוי ביום השישי, ישראל ביום השביעי, רביעי בששי ובשביעי. וכן נהוג עלמא:

[תמן] יום שטינני בין שבת בין בשאר ימים קורין עשר תעדר עד סוף סיירה, ומפטיר ביום השmini עצרת תהיה לכם עד סוף סיירה, ובכニア במלכים ויהי יכולות שלמה עד ביום השביעי שלח את העם: (א) יום שמחת תורה זואת הברכה וכו', ובראשית עד אלה תולדות השמים, ומפטיר קורא כדעתמול, ובכニア במלכים ויעמוד שלמה עד ויהי יכולות שלמה, ויש שפטירין ביהושע אחרי מות משה עד חוק ואטען דלא כהילכתא:

[תמן] (ב) יום שמחת תורה כי ובכニア במלכים ויעמוד שלמה וכו', יש שפטירין ביהושע אחרי מות משה עד חוק ואטען דלא כהילכתא. עין תוס' מגילה לא ע"א ד"ה למטה, וזה ומפטירין ויעמוד שלמה, ויש מקומות שנגנו להפטיר בויהי אחרי מות משה ושובש הוא שהרי הש"ס אין אומר כן, וו"א. שרוב הא נתקין לומר ויהי אחרי מות משה, אבל אין יודען הסברא אמראי שנח סדר הש"ס עכ"ל והרא"ש טגילה פ"ד ס"י "הביא ז"ל בישט האחרון של חג מפטירין ויעמוד שלמה, וו"א ויהי אחרי מות משה והכי איתא בירושלמי עכ"ל והרב בעל קרבן נתnal העיר שם באות צ' וכותב לא ידעתני מkommen. וכבר העירוני בהכרמל שנה שנייה צד 140 שהמלחה "בירושלמי" הוא ט"ס וצ"ל והכי איתא ברעיג, שכן הביא בסידורו דף נ"ב ומפטיר במלכים ויעש שלמה [צ"ל ועמו דשלמה], ויש שפטירין ויהי אחרי מות משה עד חוק ואטען עכ"ל. וכן הרמ"ב"ס הי' תפלת פ"ג הי' בchap לטהר קורין וואת הברכה ופטירין ויעמוד שלמה ויש מי שפטירין ויהי אחרי מות משה ועש' בהגנות מיטוניות את ח' דגאנום תקנו כן להפטיר ויהי אחרי מות משה והרוי"פ מגילה פ"ג הביא סאמור הגمرا בגין הפטיר של חג וכו' ופטירין ויעמוד שלמה. ס"א ויהי אחרי מות משה. וגם הרוב בעל שלטי הגבורים הביא ז"ל ובירושלמי יש שפטירין ויהי אחרי מות משה והכי מנגןנו ע"כ והוא לשון הרא"ש וראיתי באור זרוע ח"ב ס"י שציג שכח וז"ל לאחר קורין וואת הברכה ופטירין ויעמוד שלמה ובה"ג כתוב שפטירין [ויהי] אחרי מות [טהרה] וכבר שאל רב עמרם ספני מה מפטירין באחרי מות והшибוחו שכבר שאלו כמה פעמים זה ואינו יודען מי נוהג כן ז"ל הויל וככל ימות החג מפטירין בעניין היום ובשמחת תורה בסכימין ספר חומש וקורין עניין פשרה משה ריבינו לכון מתחלין בראש ספר נכאים מעניין פטירות טרעה והעمرת יהושע במקומו. וגם לרביינו יצחק בר"ר יהודית זצ"ל שאלו והשיב כיון שנגנו נשנהג מבטל הלכה, ז"ל שבימי רבן סבוראי שעמדו אחרי האמוראים הנהגו כן, ויש לכך ידים כי לטדו תורה מפיהם עכ"ל, ולדעתי יש לתקן בדברי הארו"ז שצ"ל ורוח"ג במקומות ובת"ג, כי לא נמצא רמז לזה בבח"ג וחכמי התוס' מגילה לא ע"א הביאו בשם רב הא גאון, מכל זאת תורה שהצעין ירושלמי בהרא"ש הוא בטעות, וחוץ מכל זה לא יתכן שיחי' נמצא בירושלמי מה שפטירין מה שמחת תורה כי בירושלמי לא נמצא רמז כלל לשמחת תורה, כי ורק בבללי' נמצא לטהר קורין וואת הברכה ופטירין ויעמוד שלמה כי בבל עשו שני ימים טובים לבן ביום השmini בשמחת תורה היו מפטירין ויעמוד שלמה או ויהי אחרי מות טשה, אבל בירושלמי שנתחבר בא"ז לא היו עשו רק יום אחד י"ט, וא"כ הפטורה שמחת תורה מה עבידתה? וענין מה שבתבי בהשגר שנה שלישית חוברת ראשונה צד 45.

[תמח] בשמני אין לקרות ספיקו של שביעי שכבר עשוו קודש, (וכן) [וכד] מיקלע שבתא בחולו דמועדא בסוכות קירין ראה אתה, ומפטיר בעניינה דיוומא בטה ריביעי קרא שתי פרישות, ובנכיה ביהוקאל (ל"ח י"ח) ביום הבא נוג על אדמת ישראל עד לא ישאו (שם ל"ט י').

[תטמ] ביום קדמתה רחונכה בנשיה ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן, עד קרבן נחישון, ביום ב' כהן ולי ביום השני, וישראל ביום השלישי כלו, וכן כל שבעת ימי חנוכה, يوم ח' ביום השmini ונו' ויתחיל בהעלתך עד כן עשה את המנורה. וכד מיקלע ראש טבת בשבת רחונכה שבת קורתת דתדריא ואחריה ראש חדש ומפטיר בחנוכה רני ושמתי עד תשואות חן חן לה, ובשבת שנייה מפטיר במילאים (ז' מ') ויעש חירם עד היא ציון (שם ח' א'), ואוי איקלע ראש חדש טבת בחול אין משגיחין בחנוכה [קורין] תלהא בראש חדש וחד בחנוכה:

[תנן] אדר הסטוד לניסן אינו חל (א) אלא בז' בד' וסיטן להפסיקות שאין קורין פרשה זט' ב' ד' ובי', פירוש אם חל אדר ב' לטו' מפסיקין, ואם בכ' בו' מפסיקין, ואם בד' מפסיקין, ואם בו' יש בו שתי הפסיקות אחת בכ' בו, ואחת בכ' ג'. דאי חל אדר בא' ג' או ניסן בכ' ד'. חל בשבת קורין בעניין היום ששה, וחוד בראש חדש, ומפטיר בכ' חמאתם עד לנפשותיכם. ובשבת הבהה פרשת זכור לפורים שיבא אחורייה בערב שבת ובשבת (אחרת) מתחות הפורים שהוא ט' באדר מפסיקין וסיטן זט' שעדרין נשתארו שתי שבתות באדר אחת קורא פרה אדומה ובאותה החודש הזה שטחורת אותה שבת ראש חדש נימן בא ביום ראשון, חל ראש חדש אדר בשבת קורא פרשת שקלים בשבת שלפנוי ופסיקין בשבת שלאחריו שהוא בו' לחידש, וסיטן בו', שעדרין יש פנאי לפרש זכור בשבת שנייה של אדר שבת הפורים אחריה ביום רב' ואשר ניטן אחורייה ביום ג' חל ראש חדש אדר להיות בריביעי, קורין פרשת שקלים בשבת שלפנוי, ופסיקין בשבת הבהה לאחריו, שהוא ד' לחידש, וסיטן ד'. שעדרין יש מקום לפרש זכור שבת שנייה של אדר שהפורים באים אחורייה ביום ג' ובשבת שלישית פרה אדומה וברביעי החידש שרראש חדש ניטן חל להיות אחורייה ביום ה' חל ראש חדש אדר להיות בששי בשבת קורין פרשת שקלים בשבת שלפנוי ותמצוא שתי הפסיקות מפסיקין שבת ראשונה שלאחריו שהוא ב' לחידש שיש פנאי לפרש זכור (וסיטן וב' זט') בשבת שנייה של אדר שהפורים באים אחורייה ביום ה', שוב מפסיקין ב' לחידש אדר שהוא שבת שלישית של אדר אחר הפורים, פנאי שיש פנאי לפרש פרה שבת רביעית של אדר והחידש קורין שבת חמישית שבו חל ראש חדש ניטן, וסיטן וב' זט'. שבת שלפנוי ראש [חידש] אדר הסטוד לניסן מפטיר קורא פרשת שקלים כי חמאתם עד לנפשותיכם, ומפטיר בנכיה במילאים בן שבע שנים עד לכהנים יהיו, ואפלו בו ביום פרשת כי חמאת חזר למטהר וכופלה. ואם חל אדר בשבת קראו שיתא בעניינה דיוומא, וחוד בראש חדש ומפטיר בנכיה במילאים. שבת שלפנוי הפורים מפטיר קורא זכור עד סוף סיורא בכ' חמאתם, ובנכיה בשטואל פקורי עדר ווישוף שטואל:

[תנן] ט) אלא בז' בד' עין רשי מגילה ל' ע"ב.

[תנא] בטוריא קוריין ויבא עמלק עד סוף טידרא. שבת שלפני שבת שקורין בה החודש מפטיר קורא פרה אדומה עד ויבאו בני ישראל כל העדה, ובנכיה ביהזאל בית ישראל יושבים על ארמתם עד נצאן קרשים. שבת שלפני ראש חדש ניסן, או אפילו חל' ראש חדש ניסן בשבת, מפטיר קוראanca אל פרעה החדש הזה עד כל מחטצת לא תאכלו, ובנכיה ביהזאל בראשון לאחר לחיש עד ייעשו את הכבש. כשהחל ניסן בשבת תחילת קוריין ו' בעניין השבת, וחד בראש חדש, ומפטיר בחודש הזה. בראש חדש קוריין בפניהם, כהן וידבר עד ואמרת, לוי חורן ומכל ואמרת, את הכבש, ועשרה, ישראל טעולת החמיד עד עולת שבת, רביעי ובראשי חדשיכם עד סוף פיסקא. וכשהלראש חדש בחונכה, כהן עד עולת תמיד, לוי טעולת תמיד עד ובראשי חדשיכם, ישראל ובראשי חדשיכם, רביעי בחונכה: בשבתא קרי ז' [בשחרית ג' במנחה, ובו מטה דכיפורא ו' בשחרית ג' במנחה, ביום טובים [ח']. בראש חדש ובחולו של מועד ד', בחונכה ג', בתעניית ג', בפורים ג', בשבת ובכפור ז' וביום טוב אי בעי למקרי טפי קרי. (א) פקד ופסח מנו ועטרו צומו וצלו קומו ותקעו.

[תנב] ראש חדש הסמוך לניסן הוא ערבי פסח, והפסח הוא ערבי עצרת, ועצרת הוא ערבי ראש השנה, וסימנק לא בד' פסח, ולא ג' ה' עצרת, ולא א' ד' ראש השנה וסוכות, ולא א' ג' יום הקפורים. חד נניסן בו פסח, בו שבעה עשר בתמם, בו תשעה באב, תרי בניסן שבועות וחונכה בזמנן שמרחשות חסר, אבל בזמנן שהוא מלא חנוכה בשלשה בניסן, שהוא יום אחר שבועות, תלתא בניסן ראש השנה וסוכות, ארבעה בניסן לא כלום, חטשה בניסן יום הקפורים, סליקו פרשיות:

אית' ב' שי' ג' ר' ד' ק' ה' ז' ו' פ'.

[תנג] אית' ראשון של פסח תשעה באב, ב' שי' שני בו שבועות, ג' ר' בשלישי בו ראש השנה, ד' ק' ברכיעי בו קריית התורה, ככלומר שמתת תורה, ה' ז' בחמשי בו צום ליפר, ו' פ' ו' ז' פורים:

וזהו עשיית ציצית.

[תנד] (א) ציצית תרי'ג מצוות תלויות בו כי תיר' החשבון האותיות שש מאות, ו'ג' ח' חותין וה' קשרים, ב' קשרים למטה הר' י'ג, וצריך טוויה

[תנא] (ב) פקד ופסח מנו ועטרו צומו וצלו קומו ותקען. וכן הובא הסימן בהאורה סי' ע'ג והבאתי שם בהערה ט'ז הסימן מובא בהג'ם ה' תפליה פ'ג' ז'ל כתוב בסדר רב עmers ס' פקד ופסח מנה ועדר צום וצלוי קום ותקען, הא לך פירוש פקד תרגומו של צה, ואח'כ' פסח מנה מנין שבמדבר סיני ואח'כ' עizard וואה'כ' צום תענית ת'ב, ואח'כ' צלו שהוא ואחנן, קום שהוא אה' נצבים, ואח'כ' תקען בר'ה, ועינן בחמניג ה' פסח סי' ד' טעם הסימן פקד ופסח, וכעת מצאתי בסדר פרשיות של ימים טובים והפטורות שלתן שהוציא לאור הרב המופלג מונה חיים מאיר הורווין ז'ל מפ'ט בספרו בית נכות ההלכות עפ' סי' פארמא קובץ 1089 הובא ג'כ' הסימן ומبارך לעולם קוריין פרשת צו קודם הפסח וזה הסימן פקד ופסח, לעולם קוריין פרשת במדבר סיני קודם העזרה וזה הסימן מנו ועדר, לעולם מתעניין תשעה באב קודם פרשת ואחנן וזה הסימן צום וצלוי, לעולם קוריין פרשת ואתמן נצבים קודם ר'ה וזה הסימן קום ותקען.

[תנד] (ב) ציצית תרי'ג מצוות תלויות זו. וכ'ה בכ' ב' והלכות ציצית הובא בפרדס סי' ל'ז ול'ז ושבלי הלקט החלם דף קפ'ט ע'ב עד קצ'א ע'א הובא הלכות ציצית של רבינו שלמה ז'ל וסדרו של ציצית ובכוסוף סי' סליקו הלכות ציצית של ר'ש' ז'ל, והוא הכתוב בספר

לשםה, וכשאתה חולה יציאת ציריך להשים ארבע בתוך שלוש בארכע לנפות של טלית, ושיעור אורך הח' חוטין כשיעור זרת ולאstor ב' פעמים למעלה ולשלש שלישי הזרת, ולאstor ב' פעמים, והנותר שני שלישי זרת להחות ענף, ולאחר שחותלה אין פוסק מראישי חוטין שלחן, (ב) שכן אמור חכמים תלאן ואחר כך פסק ראש' חוטין שלחן פסול, וכן ציריך לעישות יטול הציצית וימדור במידה כשיעור זרת ביןון, ושליש אצבע אנדרל ומעייפו לשנים ומזהה כ' זרות בחות אורך ומעייפו לב' ג' ודין, ואחד מאילו ד' חוטין, ציריך להניחו אורך כדי לשלשל בו ומיד פוסק ראש' החוטין ומניחן במקומן ומעייפן ומתייחס לה' חוטין אוצר שנים ומשלשל שלוש הציצית ואוצר שלשה ושני שליש ענף. וכן סידורן:

[תנה] (א) וזהו סדר מזוזה. (ב) רישי שיטי, שמע, ה', הדרורים, לבניך, ובשכנק, בין, והיה, מצוה, בכל, יורה, עשב, פן, והשתחוותם, השמים, ואבדתם, ושתחם, אותם, [אותם], כורך, ובשערך, אשר, על הארץ. (ג) ונדריך למשבך בראש שיטא שיעור תיבת קטנה לוהיה [אם שטוע] (ד) כי היכי דמתוחוי כוותא, וכי מעיל בה בגותאה כווא בוהיה כי היכי דליהו כווא להדי כווא, (ה) ומדרך בחתירות ויתירות זייןין, (ו) וסימן דחסירות ויתירות יוד קוּפַ אֶךְ דָּךְ טפת שמע מלקוּש תירש

הפרדים שם, ובאהורה ט' מז' הובא ג'ב' ה' ציצית ומושנה מאשר הובא בפרדום, ואשר הובא לפניו בסדרו הוא ג'ב' בסוגנו אחר וכן הובא כמו לפניינו גם בס' הסדרים ומצאי Ci בדרכם בהסדר לקווים נכתבים וככלשונם מן תשוכותם דרב נטרוגני גאנן זיל' נדרסים בס' תורתן של ראשונים ח'ב' שהויל הרב ר' חיים מאיר הורווין צד 21 ועיין גם בממ' צד 682 עד 688 שהובא בשם רישי באפין אחר, ועיין בספר חכמים דיעם ט' ליט' שהביא דברי הגאנונים בענין ציצית. ונראה כי היו גומחהות שונות מה' ציצית אשר כתוב רישי זיל' ובממ' ובפרדום הובא בארכיות. (ג) שכן אמור חכמים. סוכה י' א' ע'ב.

[תנה] (ה) וזהו סדר מזוזה. הובא ג'ב' בכ' ב' ובס' הדרורים, והובא בפרדום ט' רפי'ה בסדר אחר ובהוספות. (ג) רישי שיטי שמע, ה', כו'. ראש' שיטות הפה, שמע ישראל, ה' אלהיך, הדרורים האלה אשר אנכי מצוך, לבניך ודברות בם, ובשכנק ובקומה, בין עיניך, והוא אם שמווע, מצוה אתכם, בכל לבככם, יורה ומילךך, עשב בשדרך, פן יפתח לבככם, והשתחוותם להם, השמים ולא יהיה מטה ואבדתם מחרה, ישפטם את דברי, אוטם לאות על ולכם, אוטם את בנייכם, בדורך ובשכנק, ובשעריך למן ירכו ימיכם, אשר נישבע ה', על הארץ. ובפרדום שם בס' רפי'ה וצריכה ליכתב בכ'ב' שורות וראשי השורות שמע, ה' הדרורים כו'. ועיין גם בהלכות קטנות ה' מזוזה ט' ג' להרא"ש זיל'. (ג) ונדריך למשבך בראש שיטא שיעור תיבת קטנה, הוא בפרדום שם קרוב להתחלהו ושם איתא כך: ונדריך למשבך בראש שיטה דוהיה אם שמוע כשיעור תיבת קטנה שתיאוותיהם שחרוי ציריך לעישות פרשיותה שתומות, ותני' במס' סופרים [הוא במס' סופרים סוף פ'א] ובירושלמי בפ'ק דמגילה [עיין שם ושם הלשון משונה] איזו היא פרשה פתוחה כל שהניכת בראש תיבת כבשיעור ג' אותיות וסתומה כל שהניכת בסוף שיטה ובירושלמי משמע אם היה מניח בראש שיטה הרוי זו סתומה אבל רבינו יצחק כתוב שהיא פתוחה לדבריו הכל לפיקך אין להנית אלא שער שני אותיות שאין פתוחה פחות משלש. (ה) כי היכי דמתוחוי כוותא וכי מעיל בה בגותאה כווא בוהיה כי היכי דליהו כווא להדי כווא. (כ'ה גם בכ' ב' בסדרים המאכר מושבש, ובפרדום שם הג' כי היכי דמתוחוי כוותא, פ' הלוין, וכד מעיל בגותאה, פ'י קנה ליילא מסיפא דחמי לרייש דחמי כביריכת זה האיגרת בגותאה כוותא. (ט) "ומודרך בחסירות ויתירות זייןין". כ'ה גם בכ' ב' בסדרים, וחסר בפרדום. (ו) וסימן דחסירות ויתירות יוד קוּפַ אֶךְ דך. (כ'י ב' בטעות וסימן דחסירות ארקי דך. טיפות מזוזות שמע מלקוּש תירש טבה טוט בבייח', ובסדרים חסר זה וכך איתא שם וסימן דחסירות ויתירות טיפות מזוזות שמע מלקוּש תירש טב טט בבייח', ובפרדום איתא וסימן דחסירות יתירות זייןין כך הוא: מאורך ובקומה ירך לשפטת

בו טוב בכתיך (?) קו זו כתה, (ח) ושבעה אתך במצוות דרשבעה תנוי (ט) שעיטני' נ' ז' (י) בר מן אילין יפהה ובគומך וקשרתם ואספת לטעפת, (יא) וכן כל אותן שאינה מקפת גUIL מארבע רוחותיה פסולה, (יב) וצרכיה שיעור הנחה מלמעלה ומלמטה (יג) כשיעור שתי שורות, פירוש מיטין ומשמאלי כשיעור שלש אותן טוטן, (יד) ומנחיתה בחללה של פתח כי הזמנה מיטין (טו) ובשפת החיצון, (טז) וمبرך ב'אי' אל' מלך העולם איק'בו'ץ' לקבוע מזויה, (יז) ומזויה שיש בה מהק או הוספה (ח) או (קריעת) [גניעת] אותן יוצא בה ידי חוכתן, ואינה נכתבת אלא בשני בכתב בשעה חמישית בתחילת חמה, במלאך רפהל המטונה באורה שעיה, ונכתבת חמישית [בשבת] בשעה רביעית במלאך ענאל המטונה על אותה שעיה, וכן חפליין וקמיעות הנכתבין באורה השעות מצליחין, (יט) ומנחיתה בחללה של פתח מיטין בשליש העליון ובטפח החיצון, (כ) (OMICRON) שליש העליון אם יש בגנבה של טפח שלש אמרות מנחיתה בתחלת אמרה שלישית סטוק לאמה שנייה, (כא) (OMICRON) [טהו] בטפח אמרות מנחיתה בתחלת אמרה שלישית סטוק לאמה שנייה, (כג) (OMICRON) בטפח

מווזות ומלקווש ותירשק יבליה הטבה לטופחת בבייך ובគומך מווזות בתראה לאבותיכם, וכן יש להתקן לפנינו בסדרו במוקם יור קוּפֶּר דָּק צְלִין מואוד ובគומך ייך וכן גם במקומות בו טוב צ'ל יבליה הטבה והכוונה לא תנתן את יבללה, וכן מעל הארץ הטובה. (?) קו זו כתה. ב' צ'י ב' קו ז'ו כתיב, ובסדרים קו זו וזה והמללה "כתיב" ליתא, ויש להתקן מווזות בת' (הינו בתראה) ועינן בהלכות קטנות ה' מווזה להרי'ף והרא'ש צ'ל שהביא קדמאות לטופחת, בתרא לטופחת, ייך חסרן קדמאות מווזות בתראה מווזות ותירשק חסר ו'יא' הטבה לאבותיכם חסר ו'יא' ועינן בטמור סי' רפ'ת. (ט) ושבעה אתך במצוות דשבעה תני. ב' צ'י גם ב' צ'י ב' ובכם אבל בסדרם שם ושבעה אותן דב' הגין זונין דמווזה ואלו הם שעטנו גן. ועינן תורנן של ראשונים ח'א צ'ר 58 סי' צ'ר מה שהביא בזה בשם רב האי גאון זל. (ט) שעטני' ג'ין. ועינן ח'א' ובוגנ'ם פ'א' כ'וה' הפלין עיב' דה' שעטנו גן ועינן ברובם' ה' הפלין פ'ב' ח'ח' ופ'ה' ה'ג' ובוגנ'ם פ'א' כ'וה' הפלין אותן צ'. (?) בר מן אילין יפתח ובគומך וקשרתם ואספת לטופחת. ב' צ'י ב' ובסדרים הגי' ג'ר שבחאות רקובא דסיפרי פירוש מיטין ומשמאלי, וכ'יה' בסדרם רך מלת "פירוש" ליתא שם. ובסדרם וצרכיה הנחה בין מלמעלה למטה כי חתבא דספורי שיעור ב' שורות ומימין אית דאמורי ומשמאלי כשיעור טוט שיעור תיבה קטנה של ג' אמותיות, ונראה שצ'ל במלא אטבא דסיפורי כמו שהוא במנחות ליב' ע'א. (י) ומנחיתה בחללה של פתח. מנותות ליב' טע'יב' ובסדרם אורתא בך וצרכיה עיבור לשמה בעור של צבי ואין חושין לא משום נבליה ולא משום טריפה וצורך להנחייה בחלל של פתח מיטין בשליש העליון ובטפח החיצון, ומה הוא שליש העליון אם יש בגנבה של פתח שלש אמרות מנחיתה בתחלת שלישיות סטוק לאמה שנייה, ומוח טפח החיצון, אם יש בעובי של פתח ד' טפחים מנחיתה בסוף טפח החיצון סטוק לטפח ב'. (ט) ובשפת החיצון. צ'ל ובטפח החיצון. (ט) וمبرך וכו' לקבוע מזויה. וכ'יה' בסדרם שם, אבל בסדרם סי' נ' הביא ו'יל בחולכות גדולות [הוא ה' מווזה סי' צ'ין] אומר הבא לקבוע מזויה מברך לקבוע, ולא נהירא לי דהא בהדריא מפורש במסכת ברכות יוושלמי [הוא בסוף ברכות] כשהוא קובעה מברך על מצות מזויה עכ'יל, אבל מברcin לקבוע כמו שהביא בסדרם סי' רפ'ה וכמו שהביא הבה'ג' ובשאלות פרשת עקל ובחרוי'ף וכברובם' פ'ה' ח'ז' ובשעריו תשובה סי' ק'ג'. (ט) מווזה שיש בה מהק. הבא בסדרם בתחלת סי' רפ'ה. או קריעת אותן. ב' צ'י גם ב' צ'י, ובסדרים בטמות כריעות, אבל בסדרם נאמר לנכון גירועות אות. (ט) ומנחיתה בחללה של טפח מיטין. זה הובא בסדרם במאמר שלאחריו הבאתי לעיל בהערה י'ד. (כ) ומוחו שליש העליון. תקנתי ומוחו כמו שהובא בסדרם. (ט) מוחן בטפח צ'ל מוחו בטפח.

החויזון, אם יש בונבו של כותל ד' (אמות) [טפסים] מניה בטוף טפח החיזון סמוך לטפח ב', וצורך להיכתב בכ"ב שורות. (כב) וצורך מלאכים בטוף שורות הדברים מיכאל, וכטוף שורות ובשכך גבריאל, וכטוף מצוה [עוריאל]. (כג) כשהוא מכינה נוללה קנה מרואה לסתופה, ואני נכתבה אלא בנזיל מעובר או בעור צבי ואיל, וצורך עיבוד לשם ואין חוששין ממשום נכלות וטרפות:

[תנן] (א) מצערתי בטעצת טופרים כך היה מנהג טוב בירושלים לחנק בנייהם ובנותיהם הקטנים ביום צום, בן [אחד עשר] שנה עד עצם היום, בן שתים עשרה] להשלים, ואחר כך היה מובילו ומרקמו לפני כל זקן וקן כדי לנרכו ולהזקנו ולהתפלל עליו שיזכה בתורה ונמעשים טובים, וכל מי שהיה גדור ממנה בעיר היה עומדר ממקומו, והוא חולק לפניו, והוא משתחווה לו להתפלל בעדו, לסתך שהם נאים ומעשיהם נאים ולבן שלם לשטמים, ולא היו מביאין בנייהם קטנים אחריהם אלא היו מוליכין אותן לבתי נסיות לזרען במצוות:

[תנן] (א) גם זה מצאתי בטעצת טופרים ביום שהוחשו אות ר' אלעוז בן עזירה בישיבה פתוח ואמר אתם נצחים היום כולכם וגוי טפכם נשיכם ונורך, למה לי אלא אנשים לשטווע, נשים לקבל שכר פטיעות, טף למטה בא, כדי ליתן שכר טוב למביביהם, ומכאן נהנו בנות ישראל קטנות לבא לבית הכנסת כדי ליתן שכר למביביהן, והן לקבל שכר טוב:

[תנח] (א) וזה טברआשית רנא (ב) כתיב כי גדור אתה ועשה נפלוות אתה אליהם לבידך [תהלים פ"ו י], הגור הזה אם יש בו נקב (ג) כחדידה של מהט, כל רוחו יוצא ממנה, והקב"ה ברא באדם [טהילים מהילים] נקבים נקבים הרבה ורוחו משתחמת בתוכו הו ועשה גדולות, ועל בן קבעו רבותינו באשר יציר רופא כל בשור ומפליא לעשות על שם עשה נפלוות:

(ג) וצורך מלאכים בטוף שורות הדברים מיכאל וכו'. בפרדים הגוי וצורך ז' מלאכים בטוף שורות הדברים מיכאל וסימן. ובטוף שורות ובשבכק גבריאל וסימן, ובטוף מצואה עוריאל וסימן ובטוף שעב צדקיאל וב' סימניון ובטוף ואבדת שרטיאול ובטוף אתם רפאלו ובטוף ובשעריך ענאל וסימן, ואח"כ גמציא בפרדס שם ובמוחזה שכותב ר' יהודה חפדי הי' כתוב וכו'. (ג) כשהוא מכינה נוללה בקנה. מכאן עד סוף הסימן ליה בפרדס ועיין מוחות לג' ע"ב ובבב"מ ק"ב ע"א ובתוס' ד"ה בגבונתא.

[תננו] 6) מצערתי בטעצת טופרים. הוא פ"ח ה"ת. והובא במחוז סי' ע"ז צד 48.

[תננו] 6) גם זה מצערתי בטעצת טופרים. הוא ג"ב בפייח ה"ז והובא ג"ב במחוז שם.

[תנח] 6) וזה מביר. הוא פ"א אות ג'. (ג) כתיב כי גדור אתה וכו'. הובא ג"ב בהארזה ח"ב סי' סי' ובאסיר והותר כ"י סי' נ"ט ובשבכק הלקט סי' ג' וכותב מצערתי בשם רבינו שלמה וצ"ל כי גדול אתה וכו', וזה ליה בא בפרדס רק בסידור ובכחורה ובאו"ה, והרב בעל שבלי הלקט כוון להסדרו. וגם חכמי התוס' ברחות סי' ע"ב ד"ה מפליא היביאו את המדרש בקצת שינויים ועיין בפירוש' בגמרא שם שמאפרש עיין מה שהובא בכאן. (ג) כחדידה של מהט. בב"ר הגוי כהוד של מהט. ועיין בערך ערך חסר הביא כלים פ"ג מה' מהט שנintel חרורה וכותב פ"י מהט יש לה ב' ראשים ראש אחד לתפירה שמו חרורה שעושים בה חורים בגבג' וראש אחד להכנס בה החוט הוא עוקצה ועיין בערך השלים שם.

הילכות העומר.

[תנ"ט] (א) העומר שהיו יישראל עשוין, (ב) היה שיעורו ארבעים ושלש ביצים וחומש ביצה, נ משקל אילו ביצים נך משקל העומר, ומשיעור כוה אשר חיבת להפריש חלה. קודם הפסח היו חוקרין בארץ יישראל על העומר, (ג) באיזה מקום ימצא תחילת, (ד) והיו קוצרים בערב הפסח, וטמורת הפסח היו מקריבין אותו לפני הארון מכחו, ונוטלו הכהן ומרימו ומוליכו ומכיאו והוא טוחנו ועשה מטנו לחם לכהן גדול ואוכלל, ואחריו כן היו החטים החדשין מותרין לקצוץ ולאכול לכל יישראל, והעומר הזה מן חלק אחד של שרדה היו מביאן אותו, אבל בכורים של פירות כל זמן שהוא רואין אותו אחד ואחד טישראל בנו ובכרכמו הענבה והתאייה או כל מני פירות המוכרות תחילת היה קשור בה סיטן בכל אחת ואחת, עד שהיו מתקשלות אילו שהויה בהם סיטן ואחר כך מלאה המתנה ומכיאו לכהן ומקריבו לפני הארון מכחו, ומרימו ומורידו ומוליכו ומכיאו ואוכללו עם כל אנשי ביתו ומתרין כל אחד בפיורתו:

hilketot uribin.

[תט] כתיב ראו כי ה' נתן לנו (א) השבח ונו' (שמות ט"ז כ"ט), (א) מלמד שבכל יום ויום המן היה יורד להם לישראל פרודות [פרודות], ובערב שבת היה יורד להם זוגות זוגות: שנבו איש תחתיו (שם שם) (ב) אלו ד' אמות, אל יצא איש מקומו ביום השביעי (שם שם) אילו אלף אמה של תחום השבת. אלו ד' אמות שאמרו כיצד הילכתן, (ג) שני חכמים ט' שהוציאו גנים או רוח רעה חז' לתחום שבת נתנה לו תורה שביתת ד' אמות, שנבו איש תחתיו, (ד) וכמה תחתיו,

[תנתנ' ט] העומר. מצאתה כי כל הסימן מלא במלה לקוח מהלכות קבוצות דבר יהודאי גאון זיל ונדרפסו בס' מורהן של ראשונים ח"א צר 20 אשר הוציא לאור הר' חיים מאיר הורוויץ זיל עפ"י כי מאוצר הספרים בפארמא קובץ 1089 וכן הובא ה' העומר במחוז סי' קיה (צד 302). (ד) היה שיעורו מג' ביצים וחומש ביצה. בפי רשי' ע"ת (שמות ט"ז ל') הביא זיל עשרה הדרישת האיפה האיפה שלוש סאין, והסאה ו' קבין והקב' ד' לוגין והלוג ו' ביצים, נמצאת עשרית האיפה מג' ביצים וחומש ביצה והוא שיעור לחלה ולמנחות עכ"ל ועין עירובין פג' ע"ב ובחות' שם ד"ה שבעה. ועין תשובות הגאנונים שעורי השבחה סי' מ"ז והשובת הגאנונים ליק סי' צ"ה תשובה לרבניו האז' זיל ובעהות ותיקונים לחשובה הגאנונים (ליק תרכ"ה) העירונית לעין בטדור יוד' ה' חלה סי' שכיד' ובכ"י שם שכחוב זיל מה שכחוב הטhor מג' ביצים וחומש ביצה בן הוציא החשבון הר"ף פרק פסחים והר"ף ה' חלה והרמב"ם פ"ז מוחלכות בכורים ועין גם בלקח טוב שמנות ט"ז י"ח. (ג) באיזה מקום ימצא תחילת. מנהות סי' ע"ב. (ד) והוא קוצרים בערב הפסח. כ"ה שם בהלכות דר' יהודאי גאון זיל והובא במחוז' שם וע"ש בהערות תרש"ה אות סי' .

[תט'] מלמד שבכל יום ויום המן היה יורד להם לישראל פרודות וכו'. הוא בבח"ג ריש ה' עירובין ובתנוחמא הקروم בשלח את כ"ג בכל יום היה יורד פרידה אחת, ובערב שבת שתוי פרידות וזה עירובין לך מוצא בכ"ג ב'. (ג) אלו ד' אמות וכו'. עירובין ב"א ע"א ובכח' בלשון הקודש, וזה עירובין לא מוצא בכ"ג ב'. (ד) שמו ארבעה אמות, אל יצא איש מקומו שם וכן במקילה בשלה פרשה ה' שבו איש תחתיו אלו ארבעה אמות, אל יצא איש מקומו אלו אלף אמה ועין רשי' ע"ת ובכ"ג על התורתה. (ב) שני חכמים. משנה עירובין מא' ע"ב. (ג) וכמה תחתיו וכו'. עירובין מ"ח ע"א ובכח' שם.

ארבע אמות, שלוש אמות שלו ואותה אחד כדי פישוט ידו ורגלו, ומכאן שתחום שבת אלףים אמר :

[חטף] (א) איסי בן עקיבא אומר מקום מקומ, נאמר מקום כאן, ונאמר מקום כאן, נאמר מקום כאן, וכן אל יצא איש ממקום (שמות ט"ז כ"ט), ונאמר מקום כאן, במגרשי הערים ערי הלוים ושמתי לך מקום (שם כ"א י"ג), מה מקום האמור לטלעה אלפיים אמרה, אף מקום האמור כאן אלפיים אמרה, ומה נאמר בתחום ערי הלוים ומדרום מחוץ לעיר וגוי (במדבר ל"ה ה), (ב) ר' עקיבא אומר (ג) אי אפשר לומר אלפיים במקרה, שכבר נאמר אלף אמרה, ולמה נאמר אלפיים במקרה, אלא אלף אמרה מפרש אלפיים חום שבת. (ד) עד אלפיים אמרה מותר לילך בשבת חוץ לעיר, יותר מכאן אלפיים חום שבת. (ה) ר' חייא ואסור,ומי שהוא יותר מאשר אלפיים אמרה חוץ בתחום טלקין אותן, (ו) ר' חייא לוקין על עירוביו חומרין דבר תורה, (ז)ומי שהיה יושב בעיר אחת בערב שבת והיה רוצח לטרח בשבת לילך יותר מאשר אלפיים אמרה לדבר מצוה, או לילך לשימוש מדרש של תורה, או להקביל פניהם רבו, או לילך לחכורת מצוה, או לילך לבית האבל, או לבית המיטה בעיר אחרת והילכו יותר מאשר אלפיים אמרה כיצד עשה, לילך בערב שבת ויטול עמו מזון שני טענות, (ז) וכמה הוא שיעורו (כעשרה) [שמונה עשרה] גורגות בינוינו, אפילו עירוב בין או בחומר עירוב, (ח) ונטול את העירוב ומנוחה בסוף שני אלפיים אמרה, ואמר זה עירוב שאבואה מחר לכאן ושביתתי כאן לטרח מותר לו לילך חוץ לעירובו שני אלפיים אמרה שקנה לו שביתהו בתחום עירובו, (ט) ואם יש בין העיירות שלשת אלפיים אמרה, מניה עירובו בסוף שתי אלפיים וקונה לו שביתה בתחום עירובו וחוצה לו אלפיים אמרה, (י) ומותר לו לילך בין מלפניו בין מלארתו מליאות ארבע אמות, (יא) והוא שעירובו קיים, והוא שהניחסו בתחום שככל לאכלו, ואם נפלת עליו מפולת או שאבד מבעוד יום אין כאן עירוב, משחשכה הרוי זה :

[חטף] (ט) איסי בן עקיבא אומר בו. לא במצאי המקור ועיין עירובין נ"א ע"א אמר רב חדרא למדנו מקום ממקום. והובא בהagg' שם והוא בהרחבת לשון מאשר הוא בוגרמא כי הביא שם מקום ממקום מנגנון כתיב הבא אל יצא איש ממקוםנו וככתוב החתום ושמתי לך מקום אשר ינות שמה. (ט) ר' עקיבא אומר בו. סוטה כ"ז ע"ב והובא בהagg' שם. (ט) אי אפשר לומר אלפיים במקרה שכבר נאמר אלף אמרה. יש להזכיר כמו שהוא בוגרמא שם ומודותם מחוץ לעיר את פאת קדרות אלפיים במקרה גוי (במדבר ל"ה ה), ומקרה אחר אמר מקיר העיר וחוצה אלף אמרה סביב (שם ד) אי אפשר לומר אלף אמרה שכבר נאמר אלפיים במקרה, ואי אפשר לומר אלפיים אמרה שכבר נאמר אלף אמרה הא כיצד אלף אמרה בוגרמש ואלפיים אמרה שבת. וכן אם הוא בהagg' שם. (ט) עד אלפיים אמרה מותר לילך בשבת חוץ לעיר. וזה הוא בהagg' שם בלשון ארמי ועד שני אלפיים אמרה שרי לסגנו בשבתא אבראה טפי נחבי לא, ומאן דמסנו טפי משני אלפיים אמרה בשבת מלקין ליה. (ט) ר' חייא. עירובין י"ז ע"ב והובא בהagg' שם. (ט)ומי שהיה יושב בעיר אחת בע"ש בו. הוא בהagg' בלבדון ארמי חמתיח ושבתא שרי למירוחט לפירקא בתקון התהומות. (ט) וככה הוא שעירובו בעשרות גרוגרות. תקנתי שטנה עשרה בכון שהוא בכחה". (ט) ונטול את העירוב בו. בהagg' שם ברוחה קטת. (ט) ואם יש בין העיירות שלשת אלפיים אמרה. עירובין ס' ע"ב והובא בהagg' שם. (ט) ומותר לו לילך בין מלפניו בין מלארתו מליאות ארבע אמות. צ"ל כמו שהוא בהagg' שם ומותר לו לילך בין מלפניו בין מלארתו ארבעת אלפיים אמרה. ובבהagg' הוצאה הרבה הילודשheimער ומותר לילך בין מלפניו בין מאחריו מלולות ארבעת אלפיים אמרה וכי"ה בכ"ב. (ט) והוא שעירובו קיים בו. הוא לשון ההagg'

[חטב] (א) זבן בעירובי הוצאות ובשותפי מכואות אם קדר עליהם היום ואחר כך נשפטו או שאבדו עירובועירוב, וטורין לטלטל ולהלך, ובתים שהן יוצאי חוץ לעיר מטורין לטלטל בכל העיר טלה, (ב) והוא שעירובו מן העיר בין בעירו בין נתן בשתיות חותמין:

[חטג] (א) ומית ששבת בעיר בין גדולה בין קטנה, מהלך את חוצה לה אלפים אמה, (ב) וכן מי שהוא משלח את עירובו למקום אחר רחוק, חותר לו לילך עד עירובו וחוצה לו אלפיים אמה, וככלכ' שלא יניח עירובו בסופ' אלפיים אמה של עיר:

[חטד] (א) וכן מיט ששבת במקום אחד ואני יודע אם קרוב לעיר, ודעתו על שכיתה, ולטهر ראה שהיא עיר, הרי הוא כבני העיר, וכל מקום שניינו בעירובין הלכה כאוטו ר' יונתן, ובתעניות ציבור נגהו הלכה בר' מאיר:

[חטה] ואם עירב לבני עירו מעצמו בין עירובי הוצאות בין עירובי חותמין צריך לנחותו על ידי אחר, (א) ואלפים אמה שאטרו חוץ לעיר וחוץ לעירורה, איזה עירורה בית חיצון, וכמה היא עירורה של העיר שבעים אמה ושירותים, (ב) כמה שניינו וכן שלשה כמשולשין אם יש [בין] שנים החיצונים מאה וארבעים ואחת ושליש, עשה אמצעי [את] שלשין להוות אחד, (ג) והוא שהוא לכל אחד ואחד שבעים אמה ושירותים, כמה שניינו, (ד) ומניין עיבורי העיר בעיר, שנאמר וכי בהוות יהושע בירחו (יהושע הי' יג), וכי בירחו היה, והכתב וייחזו סוגרת וטמנות (שם ר' א'), אלא מלמד שבעירורה של עיר היה עטמה, ועירורה של עיר בעיר, ומהלך את כולה וחוצה לה אלפיים אמה בלבד עירוב תחומיין, (ה) דאמר ליה רב חסדא (למר) [למר] בריה דרב הונה בריה דר' ירמיה [בר אבא] (ו) אמרו אתיון לטייעלייא מפני

[חטב] (ו) וכן בעירובי הוצאות ובשתיות מכואות. בבה"ג שם הגי וכן בעירובי חותמיין וכן בעירובי הוצאות בין שקדש עליהם הום אם אבדו מטורין, (ז) והוא שעירובו מן העיר וכו'. בכ"ב והוא שעירובו קיים בין העربים.

[חטג] (ז) ומית ששבת בעיר כי. בבה"ג שם היה בעיר גדולה וננתן עירובו בעיר קטנה וננתן עירובו בעיר גדולה מהלך את כולה וחוצה לה אלפיים אמה, (ז) וכן מי שהוא משלח את עירובו כי. בבה"ג וכן מאן דמשדר עירובא לדוכתא שרי ליה לסגויי لكمות אלפיים אמה, והני אלפיים אמה דקארמיין לבר מומטא.

[חטד] (ז) וכן מיט ששבת במקום אחד כי. הוא דברי הבה"ג והוא שם בלשון ארמי והוא דשבת באוואה ולא ידע דמרקבא מטה ודעתיה על היכא דשבת, ולמהר חזא דמרקבא מטה, שרי ליה למיעל והו לבני מטה.

[חטה] (ז) ואלפים אמה שאמרו חוץ לעיר וחוץ לעירורה כי. הוא לקוח מן בה"ג ושם הוא בלשון ארמי והני אלפיים אמה דקארמיין לבר מטה ועירורה, ומאי נינו עירורה, ביטתה בתראות, וכמה הוא עירורה דמתא שבעים אמה ושירותים, (ז) כמה שניינו וכן שלשה כמשולשין. ציל וכן שלשה כפרים המשולשין. משנה עירובין נ"ז ע"א והובא בבה"ג שם. (ג) והוא שהוא לכל אחד ואחד כי. בבה"ג שם דוחה לה לכל אחד ואחד שבעים אמה ושירותים דילפין מחצר המשבן, (ד) ומניין עיבורי העיר בעיר. בבה"ג ומণן דעיבורה דמותא דמי ובחדי העיר מוחשב והוא בנדרים נ"ז ע"ב והובא בשאלות בשלה סי' מ"ח. (ה) דאמר ליה רב חסדא כי. עירובין כ"א ע"א והובא בבה"ג שם. (ו) אמרו אתיון לטייעלייא מבוי כניתהא לבוי כניתהא לבוי דיניאל. ציל אמרו אתיון מברנש לבוי כניתהא דיניאל כמו שהוא בגדירה שם ופירש' שמעתי שאמרם עליכם שאטם באים מברנש לבוי כניתהא דיניאל בשבת מקום היה בבל שם היה מותפלל דיניאל, דכתיב וכיוון פתיחן ליה בעילתייה.

כニישתא לבי כניישתא לבי דניאל חלתי פרטוי [אמאי] אthon סמכין על בורגנין, (הכי) [הא] אמר אבא דאכוה בשם רב [ז] אין בורגנין בככל נפיק ואחוי ליה הני (ח) מתוותא דטבלען [ט] שבעים אמה ושרירים. (ו) ומדידת אלפים אמה שאמרו בקידות הרים ובכליות ניאיות ונדרות; (יא) אע"פ שהן מתבליעין במדידה, רואין אותן כאלו הן מישור. (יב) ואסור לטלטל בהן בשחת לכל דבר הרי הן כרשות הרבים, ואין מטלטlein ד' אמות ברשות הרבים, שנאמר ויצו משה ויעכוו קול במחנה וכו' (שמות ל"ו ו') מעשות לא נאמר אלא מהביא, (יג) מיכן שאין מביאין דרך רשות הרבים, שדרוך המלך אין רשות לאדם לטלטל בו ארבע אמות בלבד עירוב, אסילו בין מטבוי למטבוי בין מן מטבוי לחצר בין מן חצר למטבוי בין בית לבית בין מן חצר לחצר אסילו במטבוי אסור לטלטל ארבע, אלא אם כן עירובו, שנאמר לא חוציאו משא מכתיכם ביום השבת (רומי י"ז כ"ב), (יד) וצריכה העיר לעשות לה עירוב בחכמים או בוצרת הפתח, (טו) ומטבוי שרחב ד' אמות דיו (לחוי) [בלחיה], (טו) וצורת הפתח שאמרו קנה مكان וקנה مكان וקנה על נבייהן, (יז) קורה שעל המבוי הרי הוא כחנן לחוי פצימה, (יח) ואם יש לעיר חומה מוקפת לה, או מkipfin לה נהרות נהרות, (יט) או בנואה על תל גבוח עשרה טפחים הרי זה עירובה, (כ) ואינה צריכה חבלים אלא ערבען בפנים בשת, ומטלטlein בכולם בזמנן שכולם ישראלים, ואם יש גוים אסור, ואם קנו רשותם מוחר, (כא) וכיעד ערבען בשת, גובין אצל בית ובית בכיר אחר מכל

ז) אין בורגנין וכו'. הומפטוי כמו שהוא בגמרא ובבב"ג. ט) מתוותא. עין ברשי ובסוטו ט) שבעים אמה. בגמרא בשבעים אמה. י) ומדידת אלף אמה וכו'. ביה"ג שם ושאלות בשלח סי' מ"ח. יט) אע"פ שהן מתבליעין במדידה. זה ליתא בשאלות ובבב"ג. יט) ואסור לטלטל בהן בשחת לכל דבר הרי הן כרשות הרבים. ביה"ג הגי ואסור לטלטולו מירוי בשחתה ארבעה גרכידי ברשות הרבים שנאמר ויצו משה וגוי ועין שבת צ"ז ע"ב. יט) מיכן שאין מביאין דרך רשות הרבים וכו'. ביה"ג הגי בר: מלמד שהו מביאין דרך רשות הרבים, ולא מיביעיא רשות הרבים דאורח מלאה היא ואסור לטלטול בוגוח ארבע אמות היכא דיליכא עירוב, אלא אסילו בין מבוי למטבוי, ובין מן מטבוי לחצר ובין מן חצר לחצר בבית ובין מן בית לבית ובין מן בית לחצר אסור לטלטולו, ואסילו מבוי גוף אסור לטלטולו, ביה בארבע אמות אלא אם כן ערבו שנאמר לא תוציאו משא מכתיכם ביום השבת, וכן יש לתacen לפנינו. יט) וצריכה העיר לעשות לה עירוב בחכמים או בוצרת הפתח. הוא ג"כ ביה"ג שם וצריכה מטה למיעבד לה עירוב הדר הדוראגה בחבלים או בוצרת הפתח. ט) ומטבוי שרחב ד' אמות. יש להתקן כמו שהוא ביה"ג עשר אמות וויל הבה"ג ומטבי דפתיהفتحיה עשר אמות סגי ליה בלתי או קורה ואי פתי טפי מיעשר אמות בעי צורת הפתח או חבלים ואי אית בית פורטאתא בשורה דמתא כל פורטאתא דבצירה מעשר אמות שRIA בלא צורת הפתח ובלא חבלם, טפי מעשר אמות צריכה צורת פתח או חבלם. טט) וצורת הפתח שאמרות הוא ביה"ג שם. ט) קורה שעל המבוי הרי הוא כחובל לחוי פצימה. ביה"ג שם קורה דשראי עילוי מבוי הרי היא כחובל לחיים היינו פצימה. יט) ואם יש לעיר חומה מוקפת לה, או מkipfin לה נהרות נהרות. ביה"ג הגי בר: ואי אית לה למטה שRIA א"ג הווין לה נהרותאות. וביה"ג הוצאת הרוב הילדעשויימער א"ג הדרין לה נהרותאות, והעיר שם הרוב הנ"ל ג"י הכה"י נכוונה יותר מהנדפס, וכן הועתק באיז' ח"א סי' קס"ד. וכאשר הובא לפניינו בסדור הי"ג הגי נהרות נהרות. יט) או בנואה על תל גבוח, ביה"ג אי נמי יתבא על תלא דמידליה. ט) ואני צריכה חבלם אלא ערבען בפנים בפתח. ביה"ג ג"י אחרית ולא צריכה אלא ערובי הצורות וע"ג דחלו לה ערובה למטה כולה צריכה אינשי דמתא לערב בפתח. טט) וכיעד ערבען בפתח. ביה"ג שם והוי עכידי גבו מכל ביתא דעתה בה להיות מהא חרוא חרוא ריפתא ומתחנן ליה לההו ערובה בית שיש בו

אנשי העיר ונותני לאותו בית העירוב בבית שיש בו ארבע אמות להניה בו את העירוב, (כב) כדתניא בית שאין בו ד' על ד' ארבע אמות פטור מן המעקה ומן המזווה, ואין עושין עיבור בעיר, ואין נותני לו ארבע אמות לפנים פתוחו, ואין טובל למעשרות, ואין מערביין בו, ואין משתחפין, ואין מניחין בו עירוב, ואין צמות ביזבב, ואין טמטה בנגעים, ואין הבעליהם חורין עליו מטערכי המלחמה, למלה שאינו ראוי לדירה [וכל מי שאינו ראוי לדירה] אין מערביין בו, ואין משתחפין בו, ואין מניחין בו את העירוב, ולא את השיתוף, ועוד אם יש בה גנים צריכים לקנות רשות מן הגנים שיש בה, בשביל שתהיה יכולה ברשות ישראל, ואחר כך מערביין וטוחרין לטלטל בכללה, (כג) שננו חכמים אין עירוב מועל במקומות גוי, ואין ביטול רשות מועל במקומות גוי, עד שישכיר, ואם שכנת ישראל בפונדק של גוי, או בחצירו של גוי בערב שבת, צריך לשוכר רשותו של גוי בפרטה, או במעט פילפל, ומותר לו לצאת ולבא ולטלטל بلا עירוב, ואם החצר שכנת שני גנים או יותר, קנה מהן מכלן מותר לטלטל, גם לצאת מלפנים מכל צד, ואם שכנת ולא קנה מן הגוי אסור לטלטל, אבל לצאת יוצא אלףים אמה, אפילו בשכת עצמו קונה רשותמן הגוי בפילפל או במאכל או מן דבר אחר, חזץ מן הכספיים והפרוטות שאסור ליתן לנוי בשבת, אפילו שאמר הגוי רשותי קנויה לך, רשותי מכוטלת לך, לא קנה רשות עד שישכור ממנו, (כד) דתניא טשודם המשמר שכתו בשוק [הרוי הוא כישראל ומכטול רשות, ושאינו משמר שבתו בשוק] הרוי הוא כינוי לכל דבר, ואין מכטול רשותו לישראל עד שישכור מן הגוי, (כה) ושכירות מן הגוי אפשרי בפתחות משה פרוטה, (כו) וכן שלח ר' יצחק בר' יעקב בר גורי בשם ר' יוחנן והוא יודען שעשירין מן הגוי ואפסלו בפתחות משה פרוטה, (כג) וא"ר חייא בר בא"ר יוחנן בן נח נהרג על פחות משה פרוטה (כח) ולא ניתן להשכון, (כט) ואם לא מכר הגוי רשותו,ילך אחד מבני המבווי ישאל מן הגוי מקום אחד או זיות אחת, ונעשה כאילו הוא שמשהן, או כאילו הוא שכיריו וליקטו ויכאו בני המבווי וישכרו רשותו מאותו וטוחרין לטלטל, (ל) דאמר רב יהודה בשם שמואל אפשרו שכיריו אפשרו לקוטו (לא) נתן עירובו על ידו, (לב) ריש לקיש ותלמידי דרי חנינא אותו בפונדק אחד, (לג) שלא הין בו בעליים, והיה שם שכירו, אמרו מהו לשוכר ממנו בשבת,

ארבע על ארבע אמות, אבל לית ביה ארבע אמות על ארבע אמות לא. (כג) כדתניא בית שאין בו ד' על ד', סוכה ג' ע"א והובא בבה"ג שם אבל משנה הנוסחה בסדור ממה שהוא בגמרא ובבה"ג. (כג) שננו חכמים אין עירוב מועל במקומות גוי. עירובין ס"ב ע"א והובא בבה"ג שם. (כד) דתניא כישמר המשמר שכחו הובא בבה"ג והקומי בפניהם אשר נשפט בטעות עין עירובין ס"ט ע"ב. (כג) ושכירות מן הגוי אפשרי בפתחות משה פרוטה. בה"ג שם ורשום "פסק". (כו) וכן שלח ר' יצחק בר' יעקב. עירובין ס"ב ע"א והובא בבה"ג שם. (כט) [ואמר ר' חייא בר בא' בשיר יוחנן]. הוספה כמו שהוא בגמרא שם ובבה"ג. (כט) ולא ניתן להשכון. עין בפרש"י בגמרא ובתוס' שם. (כט) ואם לא מכר הגוי רשותו. בה"ג שם ורשום "פסק" וחיכא דלא מוגרי גויים רשותיתיו ניזול חד מבני מבוי ונשאל מן ההוא גוי ודוכתא ותננה בית מידי דוחה ליה באגירה דגוי ובקליטה דניתו בני מבוי וניגרו כהוהיא ישראל ושפיר דמי. (ט) דאמר רב יהודה בשם שמואל. עירובין ס"ה ע"ב והובא בבה"ג שם. (טט) נתן עירובו על ידו. צ"ל נתן עירובו ודוי כמו שהוא בבה"ג. (טט) ריש לקיש ותלמידי דרי חנינא. עירובין ס"ה ע"ב והובא בבה"ג שם. (טט) שלא הין בו בעליים והוא שם שכירו. בגמרא ובבה"ג ולא הוה שוכר והו משכיר ע"ש בפרש"י ובתוס'.

אמר להם נשchor, וכשנני עצל רכובינו שבדרום נשאל אותן, ושאילו לר' אפס דרומה, אמר להם יפה עשיתם ששכרכם, (לד) ר' חמא בר ר' יוסף ור' חייא בר' בא ור' יוסף אתו בפונדק אחד, שלא היה בעלי שם, ובאו בעליו שם, מהו לעירוב ממנה בשכנת, מה הן אומרים שוכר כערב הוא, מה טורב מבוד יומן היירוב, משחישכה אין ערוב, אף השוכר או דילמא השוכר אפילו בשכנת טוהר לשוכר, (לה) אמר להם ר' חמא בר' יוסף נשchor, ור' אמי אמר לא נשchor, אמר ר' חייא בר' בא נסוך על דבריו הוקן ונשchor, באו ושאלו את ר' יוחנן אמר להם יפה עשיתם ששכרכם:

[תסן] (א) וחצר של איש אחד יושב בה בתים הרבה, יוש לו בנים ובני בנים שרויין באזון הבתים, וכולן אוכלין פיתן כל אחד משלחנו של בעל הבית, מותר לטלטל בכל אותן [הבתים] מאיש לחברו ללא ערוב, אבל אם הם מתפרדים איש איש על עצמו ושלחנו, ואפסילו فهو אמתות מabit לבית אסור לטלטל ללא ערוב, ובערוב מותריין, ואם היו חצירות פתוחות זו לזו במקוין שאינו מפולש סתום מצד אחד ופתוח מצד אחד, צריכין לפתח המבוי לחיה או קורה כשהוא עשר אמתות וקצת הלחי י' טפחים, ואם הוא רחב מעשר אמות צרייך צורת פתח קנה מכאן וקנה על גביהם ומתר בעירוב:

[תסן] ערוב בין חצירות למבי משותפים כולם ומתרין לטלטל בכל המבוין, ואם היה מפולש והדרך כרשות הרבים מפסקת מן המבואות, יעשה חצירות הפתחה שני צדריה בקנים או בחבלים, ומתרין כל בני מכואות שכחןן אותן הפתחים של קנים לטלטל איש לחברו בעירוב, וכן כל המדינה יכולה בקנים או בחבלים, וועשה כטין חורת הפתחה, ומתרין בעירוב כגון דקאמטר[ין] רבעה מערב אכללא מתא בעירוב אחד: ואם יש בין בית לבית חלון שהוא יותר מ' טפחים, מותריין לטלטל, ואין צריכין ערוב, פחות מעשרה צריכין ערוב:

[תסח] (א) איזחו ערוב ואיזחו שיתוף, (ב) תני מערבין לחצירות בפתח, ואם רצוי לעיר בין אין מערבין, ומשותפים במכווי בין, ואם רצוי להשתתק בפתח משותפים, ומערבין כדי שלא תשתחה תורה ערוב מן התינוקות, ויאמרו אבותינו לא עירוב, דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים מערבין ומשותפים, (ג) [אמר] רב יהודה אמר [רב] הלהנה בר' מאיר, [ורב הונא אמר] מנהג אבותינו בר' מאיר, ור' יוחנן אמר נהנו העם כולם בר' מאיר, (ד) ורב שטואל אמר בית שטוחין בו את העירוב (ה) אין גובין בו את הפתה, (ו) ואמר רב יהודה בשם ר' (חנרת) [חכית] של

(ל) ר' חמא בר ר' יוסף ור' חייא בר' בא ור' יוסף. בגמרא שם רבינו חנינה בר' יוסף ור' חייא בר' בא ורבי אמי וביבה"ג ר' חמא בר' יוסף ור' חייא בר' בא ורבי אמי. (לט) אמר להם ר' חמא בר' יוסף. בגמרא ר' חנינה בר' יוסף וביבה"ג הובא אמר להוא ר' חייא בר' בא.

[תסן] (ט) וחצר של איש אחד יושב בה בתים הרבה. עיין בבה"ג ואי חצר יכולה דתך גברא היא ואית ליה בני אען במא אינשי דסמיין עלייה כו. [תסח] (ט) איזחו ערוב ואיזחו שיתוף. בבה"ג שם. (ט) תני מערבין לחצירות בפתח. ערוביין ע"א ע"ב והובא בבה"ג שם. (ט) [אמר] ר' יהודה אמר [רב]. ערוביין ע"א ע"ב והובא בבה"ג. (ט) ורב שטואל אמר. ערוביין מ"ט ע"א והובא בבה"ג. (ט) אין גובין בו את הפתה. בגמרא וביבה"ג אין ذרך ליתן את הפתה. (ו) ואמר רב יהודה בשם רב. ערוביין ע"ט ע"ב וביבה"ג שם, ומלמולת "בשם רב" ליתא שם.

שיותוף מכואות צריכה שתהא גנואה מן הקרן טפח, (ז) ואם חלקו עירובן בשתי מקומות אינם עירוב, (ח) דאמר רב יהודה בשם ר' [شمואל] החולק את עירובו ונותנו בשני כלים אינם עירוב, ולמה עירוב שמו שטוח ולא חלוק, (ט) ולא אמרו אלא בשני בתים, אבל בשני כלים בנית אחד מותר, עירובו עירוב, (ז) ובזמן שאחד מערב לכל בני המני או לכל בני החצר או ממשו נטול סת ומערב על ידי כולן צריך לזכות על ידי בנו גדול, או על ידי בתו בוגרת, או על ידי אחר [ואילן] הא לך זכה בזו העירוב לכל בני המני, או לכל בני העיר, או לכל בני החצר, ואין צורך להודיעו:

[חטט] (א) מי שהוא יושב בספינה אינם צריכים לשכור רשות מבעל ספינה, שכן שוכר ממנו מבודד יום לרוכב עליה אינם צריכים לשכור רשות, וכי שהוא בשירה מערב שבת מקרים וקונה לו שכיתה במקום, ואע"פ שלא באו גמלים אלא בשנת מותר: (ב) וכי שהוא בשירה והליך הגוי למלאות מים בשחת לצורך עצמו אפילו מחוץ לחומות, מותר לשחות ממנו ישראל, שלא מילאו הגוי אלא לצורך עצמו וחבירו, (ג) כמו שנינו מלאו הגוי להשכות את בהמתו מים משקה אחראי ישראלי:

[תע] (א) ואסור לישראל ליטול אבני רשות הרבים לבית הכסא לקנה בהם, ואם היה בטוקם כרמלית מטלטל בארכע אמות:

[תעא] (א) תניא גוים שצרו על העירות של ישראל בשחת ליטול מהם תכנן או מאכל אין יוצאן עליהם [בכל זיין], אלא א"כ באו על עיסקי נפשות, באו לעירות הסמוכות לספר אפילו לא באו ליטול מהם אלא תכנן או עצים, יוצאן עליהם בזין, ומהוירין את הזין למקומו:

[תעב] (א) זהה מפט העירוב ועשיותו. אם רוצה [לעשות עירוב בערב פסח לכל השנה, יטול החכם מכל בית מלא יד קמח, וילש ויאפה עוגה

(ז) ואם חלקו עירובן בשתי מקומות אינם עירוב. הם דברי הבה"ג והיכא דפלגיה לעירוב ואחתיה בתרין מאני לא hei עירוב. (ט) דאמר ר' יהודה בשם ר' [شمואל]. עירובין מ"ט ע"א וחובא בבה"ג. (ט) ולא אמרו אלא בשני בתים. בה"ג שם ועין הגדה פ"א מה' עירוב אותן ד' שהשיג עלי הבה"ג. (ט) ובזמן שאחד מערב לכל בני המני כו. בה"ג שם.

[חטט] (ט) מי שהוא יושב בספינה בשחת. בה"ג שם ומאן דאיתיה בספינה בשחתא כו. (ט) וכי שהוא בשירה והליך הגוי למלאות מים בשחת. בבה"ג איתא לך ומאן דאיתיה בדרשתא בשחתא ומשדר ליה לגוי לאחתיו ליה מיא אי איכא חותם חד ארמא ע"ג דאיתוי מיא מחוץ לתהום שפיר דמי ואי ליכא אורמא ואיכא חרtiny שירחא דישראל מחלפי להדרי ושפיר דמי. ובבה"ג הצעאת הר"ע הילודסהheimער זיל (צד 181) הגוי ומאן דאיתיה בשירתה והעיר שם הרב החניל בנדפס בדשתא ואין לו מובן ובאמת מסווג דברי בה"ג גם בנדפס נראה דמשיריא מיררי עכ"ל. ונראה מהסדרו שלפנינו שגム לפניו היתה הגוי בשירותה. וראיתי בערוך השלם ערך דשתא שחייב את הבה"ג וכותב דשתא פ"י בלשון פרסי שדה. (ט) כמו שנינו כו. זה לא הובא בבה"ג.

[תע] (ט) תניא גוים שצרו על העירות של ישראל כו. עי' עירובין מ"ה ע"א. שבת דף פ"א ע"א.

[תעא] (ט) זהה מפט העירוב ועשיותו כו. הובא במח"ז סי' רפ"ג צד 249.

[אחת] או שתים עוגות, ויעשה אותן קשות ביוור שלא ירכבו, ושיהיו שטורות, שכל זמן שהעוגות קיימות ושטורות מותר לטלטל, (ב) ואם נאכד או נרכב או נשרפ אסור לטלטל, עד שיעשה עירוב אחר בערב שבת, ואם מעורב מק mach שלו על כולם (ג) צריך להוציאם, ועירוב שלו קיים, וכשמניהם עירוב בתיבה או בטקסם משומר אומר ב'אי' א'מתה' איקביוץ על מצות עירוב, בוה עירוב יהא מותר לנו ולכל הדברים בחירות אללו להוציא ולהכניס מבית זה לבית זה, ומהצער זה לחצר זה, בכל שבתות של כל השנה, וכן לשיתופי מבוי, וניה העירוב בכית שבחצר (ד) שיהא ד' על ד' אמות:

סדר שבתות לך הוא.

[תענ] (א) תנו רבנן לא יוכל אדם בערבי שבתות ובכערבי ימים טוביים מתשע שעות ולטעה, כדי שיכנס לשכת כshawתא תואה, דברי ר' יהודה, (ב) ר' יוסף [אומר אוכל והולך עד שתחחשך, ואפילו ר' יוסף] לא יוכל אלא דאתחיל, אבל לאתחולין לכתיהלה לא, (ג) והמלך נר לשכת צrisk לבך, ב'אי' א'מתה' איקביוץ להדלק נר של שבת, ומה טעם כיון דחובה היא (ד) שכך אמרו המלך ר' יוסף ה' כיד', הילך חייב היא, (ה) ואסמכותה רבנן אקרה וידעת כי שלום אהליך (איזוב ה' כיד'), הילך חייב אדם לבך, ואם תאמר הבן מצינו דחיביך מדרך אויא דאמר מלא תסורו (דברים יז י"א), (ו) ורב נחמן בר יצחק אמר משאל אביך וינדר (שם ל"ב ז):

[תעד] (א) ובלילו شبתו מקודמין ומתקלلين, (ב) שכך אמרו עיולי יומא כמה דאפשר מקידמין ליה, אפסוקו ימא כמה דאפשר מאחרין ליה, (ג) כי היכי דלא ליהוי כי (טובא) [טינא], (ד) דאמר ר' יוסף יהא חלקו מטכני שבת בטבריה

(ז) ואם נאבד, במחו' ואם נאכל או נאבד. (ג) צריך להוציאם. במחו' אבל צריך להוציאם, באו סמכו על עירוב שעשויהם לכמם. (ד) שיוא ד' על ד' אמות. סוכה ג' ע"א. (תענ] (ה) תיר לא יוכל אדם בו. פסחים צ"ט ע"ב וחובא במחו' ס"י ק"ב (גד 80) וכן נמצאו זה גם בכ"י ב' למלילה אחר פטום הקטרת (בחעתקה של' צד 66). (ז) ר' יוסף אומר בו. הופתוי והשומיט המעתיק מן ר' יוסף עד ר' יוסף. (ג) והמלך נר לשכת צrisk לבך בו. עיין חוס' שבת כ"ה ע"ב ד"ה חובה והביאו בשם רב עמרם המלך נר לשכת מביך וכן הביא ר'ית את הריעג' בס' היישר ס"י תרכז' ועיין בראש' שבת פ"ב ס"י י"ח, ודבורי רב עמרם הסבסדור שלו דף כד ע"ב ועיין שערוי תשובה ס"י צ"א ותוספות הגאנונים ליק ס"י פ"ב ובהערות של' לתשבות הגאנונים צד 22 העיירוטי: באור זרועה ע"ש ס"י י"א החביא שריבינו משהים ז"ל היה אומר שאין לביך להדלק נר של שבת ועיין שהביא מה שהשווים עליון ר'ית ז"ל והביא ג' מירושלמי שמפורש למברך להדלק נר לכבוד שבת, ואין זכר מזה בירושלמי וגם המרדכי שבת פ"ב והגמיה' הר' שבת פ"ה ס"י א' הביאו הירושלמי כמו שמצווא מובא בא"ז. (ל) שכך אמרנו. שבת כ"ה ע"ב. (ס) ואסמכותה רבנן אקרה. שבת לד' ע"א. (ו) ורב נחמן בר יצחק אמר. שם כ"ג ע"א איתא ר' נחמיה אמר, ובסדר רע"ג שם הובא רב אמר.

[תעד] (ה) ובלילו שבתות בו. הוא בסדור רע"ג דף כ"ה. (ז) שכך אמרנו. ברכות נ"ב ע"א. (ב) כי היכי דלא להו כי טובא. תקנתי כי טינא כבוי שהוא בסדור רע"ג שם ובגמרה ברכות שם הונ" דלא להו עליון במשווי. ובכ"י ב' המכתר נלקה בחסר וכך איתא שם ובלילו שבתות מקודמין ומתקלلين, ובמושגאי שבת מאחרין. דאמור ר' יוסף יהא חלקו מטכני שבת בטבריה וממושגאי שבת בציפורי ומתקלلين תפילת המנחה שנונה עשרה ברכות כימות החול לתגדל תתקבל ברכו. (ל) דאמור ר' יוסף. הוא בגמרה שבת ק"ה ע"ב וחובא בסדור רע"ג.

ובמוצאי שבת ב匝יפורי, (ה) וכן עושין וכן מנהג: וmathfrak{תפלת המנחה שטונה}
עשרה כמו בחול, יתגלו תחכלי ברנו:

[תעה] **בשבותות ויטמים טומנים אין אומרים לטעירב והוא רחים ואין אומרים
ברוך ה' לעולם, ואין אומרים יראו עינינו.** (א) ושאלילו מקתי רב נטרנאי נאן בלאי
שבחות ברכות אחרנות שנבריאות שמע אם אומרים ברוך ה' לעולם כאשר ימות
החול, או אומרים ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת, ושדר להו הכהן,
הברכה זו [איינה] טדרמי חכמים כל עיקר, שהרי ברכה חמישית היא, (ב) שכך שניינו
בערב שבת מברך שתים לפניה ושתיים לאחריה, כמו המעריב ערבים ואוחב עמו
ישראל לפניה, נאל ישראל ושומר עמו ישראל לאחריה,ותו לא, וכיון דהילכתא
כמן דאמר תפלת ערבית רשות, אותו כתראי ותקינו בתור שומר עמו ישראל ליטימר
פסוק דאית ניה שבחות ושתירות, וכיון דאמרי פסוקים תקינו רבנן בתרייחו ברכה זו
בחול אבל שבת שכחוי מזוקין [משום דצרכבי] לטייעל לבתיחון מקתי לדיחשך, מפני
סכנה שעירום, אי נמי מקתי אייעורי שרנא, (ג) לך סילקה והעמידה אדתן בערב
מכך שתים לפניה ושתיים לאחריה, (ד) וכן מנהג בישיכחה שלנו, וככית רבנו שכבל,
(ה) והכי אמר מר רב שלום נאן בלאי שבחות ובכללי יטם טוכם במעריב אומר
ישמר עמו ישראל לעד, בישיכחה ובכית רבינו אין מנהג אלא [חתת שומר עמו ישראל]
חוותמן פורט תוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים. נהגו העם ליטר
פורט סוכת שלום במקומות שאומרים בחול שומר עמו ישראל לעד:

[תען] (א) מצאתני כתוב ממשל [לשוני] בני אדם שהוו להם שני עבדים
האחד שמר ערו וושב לו מנדר, והאחד בנה לו דיר ונעל בפני עדתו כראוי, זה
שללא נעל לפניהם בא זאב וטרף, ובא אריה ודרכם, אבל זה שסיק וכנה דירו אין
מתירא [לא מפני הזאב ולא מפני האריה], (ב) כך בחול לפי שאין ישראל עסוקין
במצאות, ונזהרין שלא להדריך, הבטיחן הקב"ה שאין להם לירא מפני המזוקין,

(ג) וכן עושין וכן מנהג. בן סיים שם ריע"ג בסדורו כך עישין וכך מנהג.
[תעה] (ד) ושאלילו מקמי רב נטרנאי גאון כו. הובא בסדור ריע"ג דף כ"ה ובמה"ז
עד 81 ומובא בטור או"ח סי' רל"ז וס"י רפס"ז וכן הובא בפרדס סי' ג' בקצת שינויים והובא בשבל
הלקט החלם סי' ס"ה כלשון הפרודוס ועיין ביחסות הגאנונים שעררי תשובה סי' פ' לרביבנו האין.
(ז) שכך שניינו, ברכות י"א ע"א. (ה) לך סילקה והעמידה אדתן כו. כ"ה בסדור ריע"ג שם,
והטור בספי ריע"ג הביא בשם ריע"ג סילקה לתוספת שהושיבו על שתים לאחריה ואוקמה כו/
ועיין בפרדס שם אריכות דברים. (ז) וכן מנהג בישיכחה שלנו ובכית רבינו שכבל. הו לא לשון
רע"ג שם. (ט) והכי אמר מר רב שלום גאון. בן הובא בסדור ריע"ג שם וכן הובא בשבל הלקט
שם, ובפרדס לפניו והכי אמר מר רב גאון צ"ל מר רב שלום גאון.

[תען] (ט) מצאתני בחול ממשל לשוני בני אדם. הובא גם במח"ז שם ולא נודע לי
המקור. (ט) כך בחול לפי שאין ישראלי עסוקין במצאות ונזהרין שלא להדריך. כ"ה גם בכ"י ב/
ובמה"ז עד 81 הלשון באריכות וכך איתיה שם: כך בחול בשחלין אדם מבואות המתונפות או
לבית הכסא ומותירא הוא מכזוקין שיש להם רשות ליל ורביות ולילי, שבחות להזיק קורא אחר
עומו או גונל אבוקה בידיו שלא יזוק בהם, ולפיכך צריכין להתפלל ושומר צאתינה שומר עמו
ישראל, אבל שבת אעפ"י שיש להם רשות להזיק, שמירת שבת משמרות, שבותה שהן עסוקין
במצאות ומושמרין את השבת ונזהרין שלא להדריך ולהביער ושללא לעשותה בה שום מלאכה אין
צריכין לאבוקה ולא לשום שימוש שהבטיחן הקב"ה שאין להם לירא מפני שמכוכבת עליהם מוצאות
שבת ואין נזוקין כלל. לכן תראה שיש לתקן לפניו בסדור כך בחול לפי שאין ישראלי עסוקין

שמסכנת עליהם מצות שבת, שנאמר בני ישראל את השבת [וגו'] ברית עולם (שםות ל"א ט"ז), ברית כרוכה להם שלא יזקן שני מושרים וזאת היא אותן וביניהם, שנאמר בני ישראל את השבת וגו' בגין ובין בני ישראל את היא לעולם (שם שם ט"ז י"ז) :

[תען] אתה קדשת, רצחה במנוחתנו, חמדת ימים אותו קראת, (א) היכן נקראת שבת חמדת ימים (ב) שנאמר יוכל אלהים ביום השבעה (בראשית ב' ב'), ואין יוכל אלא לשון הימוד, ונם הוא אומר נכספה ונם כלחה נשפי (חולמים פ"ד ג'), (ג) ויש אומרים לא נקרא חמדת הימים, ככלומר נחמד הוא לישראל מכל הימים, אותו קראת זכר למעשה בראשית, אותו קראת קודש, שנאמר ויקדרש אותו, (בראשית ב' ג'), והוא זכר למעשה בראשית שעשה בששית ימי המעשה, לכך קידש הקב"ה את יום השבעה, ויש אומרים לא מצינו מקום שנקרות שבת חמדת, אלא ר' מאיר שליח ציבור ההונן היה מתקין הדבר כן, וכשביעי רצית בו וקדשו, חמדת ימים אותו קראת בראשית קראתו, כרכתי על בן ברוך ה' וגנו' (שםות ב' י"א), ויברך, וקדש, כי בו שבת בראשית ב' ג'), הרי הוא זכרון שבית בראשית, לכך אומר בכל ברכה וברלה זכר ליציאת מצרים: مثل לעבד הנחפט ונידוןabisoriyan ואמר לו שלטונו אם אוציאך לחירות אתה שוטע ומוציא לך לאשר אצקה, אמר לו הן, והוציאו משם, ובכל מקום מזכיר לו כדי שיעשה חפצנו, כך הקב"ה נאל את ישראל ממצרים, ועל רוב המצוות אמר להם אני ה' אלהיכם אשר הוציאתי אתכם מארץ מצרים (ויקרא י"ט ל"ו; כ"ה ל"ח; כ"ו י"ג; במדבר ט"ז מ"א), אך אנו מוציאין ברוב תפלות אשר הוציאנו מצרים לקיים מצותיו:

במצאות ומתייראין מן המוקין לפיך צריין להתחפלל ושמור צאתינו, שומר עמו ישראל, אבל בשבת שהוא עסוקין במצבו ונזהרין שלא להדריק בו.

[תען] 6) היכן נקראת שבת חמדת ימים. הובא בפרדים סי' ג' (דף ח' ע"ב) ובשבלי הלקט החלם סי' ס"ג ובאסטור והיתר בב' סי' רפ"א בשם שלבי הלקט, והתחלת המאמר הובא בחאורה ח"ב סי' ס"ג ובאסטור והיתר בב' סי' נ"ט, והובא במחוז צד 82 וגם באבדורותם. (ז) שנאמר יוכל אלהים ביום השבעה. במוחז' נוקם ומתרגם בירושלמי וחומייד. (ג) ויש אומרים לא נקרא חמדת הימים כלומר נחמד הוא לישראל. ובכ"י הלשון משובש ונום לפניו יש לתყן כמו שהוא בפרדים שם וש אומרים לא נקרא חמדת הימים [אלא כך הצעה של חפילה ובשביעי רצית וכתיב בו וקדשת אותו לחמדת ימים] כלומר נחמד הוא לישראל. ובפרדים שם בטウות נאמר הוא לישראל וצ"ל נחמד, ובשבלי הלקט סי' ע"ז הובא כמו שהוא בפרדים כי דבורי נובעים משם ובמחוז' שם הגוי וויא לא נקראת חמדת ימים בשם מקומו, אלא מילתה בעלמא קאמרא" שנהמוד הוא בישראל מכל הימים שאותו קראת קודש שנאמר וקידש אותו והוא זכר למעשה בראשית שבת הוא זכרון הימים שאותו קראת קודש שנאמר וקידש אותו והוא זכר למעשה בראשית שבת ושבת ולהכי קרי שביעי לעשותו חמדת לישראל מכל הימים ועדות זו אנו מעידין עליו בכל שבת ושבת ולהכי קרי שבת בכולי תנוי שבת בראשית. (ז) אלא ר' מאיר שליח ציבור ההונן. וכ"ה במוחז' סי' ק"ג (צד 82) ובפרדים סי' ג' הובא ורבו מאיר אמר שליח ציבור בהונן היה מתקין הדבר כן, מלחת "אומר" יש למוחק ובשבלי הלקט סי' ע"ז ו/or' מאיר ציר נאמן וצ"ל היה מתקין הדבר כן, בונתו ר' מאיר שליח ציבור, ובפרדים שם במקום בהונן צ"ל "ההונן" לדעתינו הכוונה עפ"י מאמורים (תענית ט"ז ע"ב) היהתו לי דמעתי גוי זה שליח ציבור שאינו הגון היורד לפני התיבה, لكن הביא על ר' מאיר שליח ציבור ההונן והוא הובא ברש"י יהושע י' ט, תהילים ע"ג י"ב ובתוס' ר'יה י"א ע"א ד"ה אלא, ועיין עמורו העבורה כד 162.

[תעח] (א) ואם טעה ב شب בת ופתח באחת חונן, גומר אותה ברכה, וחזר ואומר של שבת, (ב) דאמר רב נחמן כי הoinן כי רכה בר אבוח איבעיא לן דעתה בתפילה חול בשכת [מהו לנומרה] ואמר לן גומר אותה ברכה וחזר לתפילה שבת: [תעט] (א) ואם טעה יחיד ולא הזכיר של שבת בערכית, מחוירין אותו, ואעג דאמרין טעה ולא הזכיר של ראש חדש בערכית אין מחוירין אותו, (ב) דקיימה לן תפילה ערבית רשות, הני ملي היכא דלא קא בעי לצלויו דלא מטרחין לה האכל טrho וצלי ולא אידרכ, שוויה עלייה כחוכה, (ג) ומחרדין ליה למיחדר ולצלויו, (ד) ועוד אמר זעירי הני חברין בכלאי למאן דאמר תפילה ערבית רשות כיוון שהתרח חנורה לא מטרחין לה, פככל דכתה דלא החיר חנורה מטרחין לה, והכא נמי דעתו ולא אידרכ מטרחין לה והדר מצלץ:

[תט] לאחר תפילה לח ש החון סותח ואומר ויכלו, אעפ' שאינו צריך שכבר נפטר כויכלו שאמר בלחש, אלא מפני יום טוב של להיות בשכת שאי אומר ויכלו בתפילה לחש, שהרי אומר בלחש אתה בחורתנו והוזרך לטרם ויכלו בקהל רם, לנך תקנוهو לאמרו בכל שבת לאחר תפילה לחש שלא לחלק בין שאור שבחות לשכת שלול בו יום טוב, (א) ואומר ברכה אחת מעין שבע ברכות, והוא מן אבות נדבבו וכו', (ב) והכי אמר רב משה גאון ז"ל יחיד שטעה בלילה שבחות ולא התפלל אתה קדשת, כיוון שטעה משליח ציבור מן אבות בדברו, שהיא ברכה אחת מעין שבע ברכות מתחילה ועד סוף יצא ידי חוכתו, (ג) והכי אמר רב נטראני גאון ז"ל, היכא דלא התפלל שבע ברכות ושמעו משליח ציבור מן אבות נדבבו מרישא ועוד סופה נסיק:

[תטה] (א) ומקדשין על היין כדי להוציא אורחין ידי חוכתן שאוכליין בכית הכנסת, (ב) והכי אמר רב נטראני גאון ז"ל ריש מתיבתא מקדשין ומכידין, (ג) [בכדי נסיבות אעפ' שאין אורחין אוכליין שם ולא מביא הכללה דוראי מכידילין] וכיוון דאבידיל שליח ציבור (ד) יצאו قولן ידי חוכתן בהבדלה שליחא דציבורא, אלא

[תעח] (ה) ואם טעה בשכת כו' לקוח מן סדור ריעג דף כ"ה ע"ב. (ג) דאמר רב נחמן. ברכות כ"א ע"א ושם המאכבר בשינויים וחובא פה כלשון ריעג.

[תעט] (ה) ואם טעה יחיד כו' הוא לקוח ג"כ מסדור ריעג שם. וחובא במניגו ה' שבת אות י' ע"ש. (ג) דקיימת לן. בסדור ריעג בערבית דשבת מחוירין אותו אעג דקיימת לן. (ב) ומחרדין ליה למיחדר ולצלויו. בסדור ריעג שם ואמרין ליה למיחדר צליוי. (ד) ועוד אמר זעירי שבת ט' ע"ב, ולפנינו הגי' אמר אבי ובסדרו ריעג הגי' ג"כ זעירי וכן בבה"ג פרק תפילה השחר ובר"ף ברא"ש הגי' זעירי.

[תט] (ה) ואמר ברכה אחת מעין שבע הוא מון אבות הובא בפרדס סוף ס"ג. (ג) והכי אמר רב משה גאון ז"ל. לקוח מן סדור ריעג דף כ"ה ע"ב. וחובא גם במחוז צד 83 ובסמ"ג עשין בסיסי יט בשם ריעג ובפרדס שם איתא והכי אמר רב משה ז"ל, ז"ל רב משה גאון. (ב) והכי אמר רב נטראני גאון ז"ל. הובא בסדור ריעג שם ובפרדס ובמחוז שם, ובב"ג הובא והכי אמר רב נטראני גאון ריש מתיבתא.

[תטה] (ה) ומקדשין על היין. הוא לקוח מן סדור ריעג דף כ"ה ע"ב. (ג) והכי אמר רב נטראני גאון יט' מתיבתא כו'. הוא מסדור ריעג שם וחובא בתשובה הגאנום ליק סי' נ"ב ועיין תשובה הגאנום שעוי תשובה סי' קיד' ואיז' ח'ב סי' כי' ותוס' פסחים קי' ע"ב ע"ש שהביא דברי רב נטראני, ועיין טור או"ח סי' רפס' וביב' שם וכן הובא במחוז צד 88 בשינויים קצת. (ב) [ביבתי נסויות. הוספה כמו שהוא לנכון בסדור ריעג והשミニיט ה壽民從 מבורין עד מבידילן.] (ד) יצאו قولן ידי חוכתן בהבדלה שליחא דציבורא. בסדור ריעג נספח עוד והריצה להבדיל בביות

אפילו קידוש דהלהה רוחת היא דין קידוש אלא במקומות סעודה, אעפ"כ יקדש על היין בכתי כנסיות, מה טעם מפני שהטعمת קידוש של שבת רפואה היא, וזה שטעם כל היציר כולה לאו חובה היא לטעם, אלא שחויבת הוא לשמעו לקידוש בלבד, וכיון ששמע ציבור קידוש יצא ידי חובתו ואין צורך לטעם (ה) וזה שמקדש וטיעם לציבור ממש רפואה מקדר שנותן להם כדי ליתן מטען על עיניהם, (ו) כראמרין ספיעת גסה נופלת (מאור עיניהם) אחד מהמש מטאות [טארו] עינוי של אדם, וב臺י הדרא בקידושה דבר שיטמי, הילכך זימני דין הציבור דליתליה ליין ומקדש אריסטה ותקנו חכמים לקדש על היין בכתי הכנסת ממשום רפואה:

[תפסב] (א) ולאחר שמקדשין בכתי הכנסת אמר סרק אחד מטנטכת שבת, וזה הוא סרק במה מדליקין, ואומר קידיש, (ב) והאי קידישא דחיקינו רבנן ממשום סכנה דבר שיטמי דשכחים מזיקין, דילמא איכא אינש דעיליל ולא מצלי, ועוד דעתליך נפיק ציבורא וסיפיש הוא ומטחנן, ותיקנו רבנן דמתחרי ציבורא אחר תפילה כי היכי דגמרא אלותיה ונפיק בהרי ציבורא:

[תפסג] (א) ומיביעא ליה לאינש למיקם בכוי נונשתא עד דמקדש שליחא דציבורא אכסא דחטרא דקדושא עד דאמיר מקדש השבת לא יתיב דטUIL לברוכי (ב) וחולין לכתיהם לשולמו:

[תפסד] ומקדשין על היין בליל שבתות, (א) רתנו רבנן זכור את יום השבת לקדשו (שמות כי ח') זכרו על היין, אין לי אלא ביום כלילה מנין, ח"ל את יום מהדר אליו, כתיב זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרו על היין, (ב) מכאן סמכו חכמים קידושיים מן התורה אין לי אלא בשבת, חן המצוות מנין ח"ל לטען הזכור את יום צאתך מארץ מצרים (דברים ט"ז ג'), חן השבעות מנין ח"ל וחורת כי עבר היה במצרים (שם שם י"ב), חן הסוכות מנין ח"ל וחורת כי עבר. היה במצרים, ומניין דאסוכות קאי מדעתו דקרה, כתיב הענוק תענוק לו (שם ט"ו י"ד) וסמק ליה חן הסוכות תעשה לך שבעת ימים (שם ט"ז י"ג), ואע"ג דטזוכר בקידושא צריך לאדרורי בצלחתה ובברכת המזון, מאי טעם זכור וchorת תרי קראי כתיבי ואתה יומם טוב וויליף משבת, מה שבת בתפלה ועל הcorn, אף יומם טוב בתפלה ועל הcorn:

הרשות בידי, ואם לא רצחה או שאין לו יין יצא ידי חובתו בהבדלה שליח צבור, וזה נשפט לפניו. (ס) וזה שמקדש ומטיעם כו'. מובא בתוס' פסחים ק' ע"ב ד"ה יורי קידוש בשם רב נטרנאגי גאון והובא בסדור ריעג דף כי ע"א עד סוף הסמין. (ו) כראמרין ספיעת גסה נופلت (מאור עיניהם) כו. ברבות מ"ג ע"ב.

[תפסב] (ז) ולאחר שמקדשין בכתי הכנסת אמר סרק אחד. סדור ריעג שם. (ז) והאי קידישא דחיקינו רבנן. סדור ריעג שם והובא בשבי הלקט החלם ה' שבת סי' י"ז בשם ריעג.

[תפסג] (ז) ומיביעי לה לאינש למיקם בכוי נונשתא כו. סדור ריעג שם וכן הוא בחשות הגאנונים שעורי תשובה סי' קי"א ע"ש. (ז) וחולין לכתיהם לשולמו. בסדור ריעג שם איתא כד וכשוממיין הולclin לכתיהם לקדש במקומות סעודה. דכתיב וקראת לשבת עונג. מכאן שאין קידוש אלא במקום סעודה. ועיין פסחים ק"א ע"א והרא"י מהכתוב איננה בגמרא שם ווהובאה בתוס' שם ד"ה א. והמנציג ה' שבת סי' י"ג הביא בירושלמי מפרש מושם וקראת לשבת עונג במקומות העונג שם תחאה קריית השבת קידוש הים וזה לא נמצוא בירושלמי.

[תפסד] (ז) דת"ר זכור את יום השבת לקדשו כו. פסחים קי"ז ע"א. (ז) מכאן סמכו הcornים. בה"ג ה' קידוש והברלה והובא באיזו ח"ב סי' כ"ה.

[תפסה] (א) אמר ר' שמעון מנין שאין אומרים שירה אלא על היין, שנאמר ותאמר להם הנפן החרדי תירושי המשמח אלהים ואנשימים (שופטים ט' י"ג), אם אנשים משמח, אלהים בטה משמח, מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין, (ב) ותוועט טמנו כדי רביעית, ואם קידש ולא טעם ממנו כדי רביעית לא יצא ידי חובתו, (ג) דאמרין המקדש אם טעם מלא לונטו יצא, ואם לאו לא יצא, דהינו רביעית יין:

[תפסו] (א) ואם אין לו יין מקדרש על הפתק, ובמקרים בורא פרי הגפן אומר המוציא לחם מן הארץ: (ב) חנו רבנן אין מקדרשן אלא על היין, ואין מברכין אלא על היין. (ג) [קס"ד בורא פרי הגפן, אותו אמייא ושיברא מי לא מברכין שהכל], אמר אבי הכהן אמר אין אומרים הבא כוס לברך אלא על היין, ולא אמרו אלא שלא קבוע אשיכרא, אבל אי קבוע אשיכרא היינו משתיה, (ד) ומאןDKDRISH וטקטי דליתם אישתעי, הדר מביך בורא פרי הגפן וטעים, והיכא דיבנין ליה לברכוי ואשתלי ולא טעים, ושקלוה ליה אחדרני ושתווה מיתחו ליה כסא אחרינה ומבריך בורא פרי הגפן וטעים, כדאמר מר המקדש אם טעם מלא לונטו יצא, ואם לאו לא יצא. (ה) והכי אמר רב עמרם גאון כוס של קידוש כל שלא בירך עליו ברכת המזון חייב לברך עלייו ברכה אחת מעין שלישי, שהוא על הגפן ועל פרי הגפן. וה"ט היכא דלית ליה כוס של ברכת המזון, אבל אם יש שם כוס של ברכת המזון לא צריך לברכוי אחר כוס של קידוש, ואי קשיא א"כ למה מביך על הכוס של ברכת המזון בורא פרי הגפן, משום דאפסקיה ברכת המזון, והיכא נמי דלא היה לך בלבד מההוא כוס של קידוש וAKERI וכבריך ברכת המזון נתיק בברכת המזון, ולא יכול לברכוי על הגפן בחר ברכת המזון לא שנא קידוש טקטי פתרוא ולא שנא לאחר פתרוא, כיון ששתה ורביעית כבר מחייב לברכה ראשונה ואחרונה מפני רביעית ששתה, ואם תאמר קידש ולא שתה רביעית, א"כ לא יצא ידי חובתו והילך טען ברכה לאחריו:

[תפסה] 6) אמר ר' שמעון, ברכות ליה ע"א ונ"ל אמר שמואל בר נחמני אמר יונתן, ז) ותוועט ממנו כדי רביעית. ברכות נ"ב ע"ב והובא בסדור ריעץ דף כ"ז ע"א. (ג) דאמרין המקדש אם טעם כו'. פסחים ק"ז ע"א.

[תפסו] 6) ואם אין לו יין מקדרש על הפתק. סדור ריע"ג שם והרואה"ש ע"פ סי' י"ח והטור סי' ע"א חולקים על זה. ועין שאלות פ' וזאת הברכה סי' קס"ז ועין בתשובות הגאנונים שערוי תשובה סי' קס"ז בשם רב הארי גאון. (3) ת"ר אין מקדרשן אלא על היין. פסחים ק"ז ע"א. (ב) [קס"ד בורא פרי הגפן. בסדור שלפנינו חסר דף שלם ואחריו המלות ואין מברכין אלא על היין הובא וקורין בתורה בשני ובחדימי שהוא סי' תצ"ז ע"ש העלה א']. והוספה את החסר עפ"י כ"י ב'. וכן נמצוא במחוז צד 85. (7) ומאן DKDRISH וטקטי דליתם אישתעי. הוא בבח"ג ח' קידוש והבדלה עין תשובות הגאנונים דפוס ליק סי' נ"ה נשאל רב שירוא גאון על דבריו בח"ג ע"ש ועין בטור או"ח סי' ריע"א ועין בפרדס סי' צ' שהאריך בזה. (ס) והכי אמר רב עמרם גאון כי. כ"ה בסדור שלו כ"ז ע"א. ושם בסדור כתוב והכי אמר רב עמרם גאון. אין ספק שתלמידיו הוסיףו אל הסדור ודרכי הגאון ר' עמרם ז"ל הוי כתוב בתשובות שלו ובשבלי הלקט החלם סי' ע"ד הביא מצחתי בשם רב עמרם ז"ל וששאלתם כוס של קידוש טען ברכה לאחריו או לא כו' והביא שם לשון הריע"ג וגם בס"י קמ"ח הביא ודלא ברוב עמרם גאון ז"ל שכטב בתשובתו כל זמן שלא בירך ברכות המזון חייב לברך ברכה אחרוןה על הגפן. מזה תראה שהיו הדברים כתובים בתשובה ריע"ג והובא אח"כ אל סדורו בשמו. ועין בטור או"ח סי' ריע"ב ובכ"ז שם.

[תפז] (א) ואסור לו לאדם לטעום כלום עד שיקדש, ואם שכח וטעם אפסלו הCY מקדיש, (ב) רצאמר רבא הלכתא טעם מקדש טעם מכידיל, (ג) ואם בא לידי אונס מלחמת שינה או מלחמת שכנות או מכל דבר אונס ולא קידוש בלבד שבת מקדש למחר, ואפסלו כל היום כולו, (ד) דאמרי בני ר' חייא כי שלא קידוש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו:

[תפח] ובכד מקדש צריך לקדושי במקום סעודה, (א) דכתיב וקראת לשבת עונג לקדוש ה' וגדי (ישע' נ"ח י"ג) במקום שקראת שם תהא עונג, مكان שאין קידוש אלא במקום סעודה. (ב) והיכא דקדיש ליה באושפיזיה, ואיתרמו ליה אינשי בדורותא אחרני דלא גמור קידוש, גmir לקדושי והדר מקדש להו, (ג) רצאמר רבashi כי הוינו כי רב פפי הוה מקדש לנו, וכי הוה אתי אריסטה מדברא הוה מקדש ליה. דלהוציאו אחרים ידי חוכנן שפיר דמי:

[תפת] (א) ונשים ועבדים אעיג' דקידוש היום זימנא קביעא ליה וקייטא לנ' דכל מצות עשה שהותן גורמא נשים פטורות, גבי קידוש היום מיהא חייבין, רצאמר ר' אדא בר אהבה נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה, ומפרש [רבא] טעما דכתיב זבור ושטרו, כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, ונשים ועבדים הויאל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה: (ב) ואמיר רב זומרא בר טוביה אין אומרים קידוש היום אלא על הין הראי לנסק על גני המזבח, לאפיקו שריחו רע דלאו אוורה ארעה, ולאפיקו נמי טוללה דילמא נסיל ביה מידי, ואעיג' דاعבריה במנטנת ולא אשכח ביה מידי, אפסילו הבני הקריבתו נא לפחתך קרינא ביה, (ג) אבל יין מגינו שפיר דמי לקודשי עלייה, (ד) רצאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הכוס ואומר עליה קידוש היום (ה) וכן הלכה:

[תצע] (א) ולאחר שבירך על הכוס נוטל ידיו וمبرך על נתילת ידיים, אבל נוטל ידיו קודם שיקדש לא עשה ולא כלום, (ב) רצאמר רב ברונא אמר רב הנוטל ידיו

[תפז] (ט) ואסור לו לאדם כו. לקוח מן סדור רעיג דף כי ע"ב. (ג) רצאמר רבא. פסחים ק"ז ע"א. (ב) ואם בא לידי אונס. הוא בסדור רעיג שם. ועיין בטור או"ח סי' רע"א. (ד) דאמרי בני ר' חייא. שם ק"ה ע"א.

[תפח] (ט) דכתיב וקראת לשבת עונג לקדוש ה' במקום שקראת שם תהא עונג כי. ובמחוז צ'ד 86 הובא כך ומקדש צריך לקדושי במקומות סעודה, וילוק טעמי בתלמיד ירושלמי ממוקרא מלא וקראת לשבת עונג לקדוש ה' וגדי במקומות עונג שם תהא קריאת היום מיקין שאין קידוש אלא במקומות סעודה. ובירושלמי לפניו ליהא כבוי שהעיר גם הרשותה זיל והרשב'ם פסחים ק"א ע"א דיה אף ידי קידוש כתוב ומדרש הווא. (ג) והיכא דקדיש ליה באושפיזיה כי. הוא לשון הבהיר ה' קדוש והבדלה. והטור או"ח סי' רעיג הביא דעת הבהיר ועיש' בבני'. (ג) רצאמר רבashi כי. ר'יה כת' ע"ב.

[תפת] (ט) ונשים ועבדים כו. ברבותה כי ע"ב ולקוח מן סדור רעיג כי ע"ב. (ג) ואמיר רב זומרא בר טובי כו. ב"ב צ'ז ע"א ושם הגי' אמר רב, ובסדרו רעיג הובא ג'ב' ואמר מר זומרא בר טובי. (ג) אבל יין מגינו שפיר דמי. לשון הרעה. (ד) רצאמר רבא סוחט כי. שם שם ובסדר'ג רצאמר רבא. (ט) וכן הלכה. הוספה הගאנ.

[תצע] (ט) ולאחר שבירך על הכוס נוטל ידיו כי. לקוח מסדור רעיג דף כי ע"ב ועיין ברשב'ם פסחים. ק"ז ע"ב דיה נטול ובתשובה הוגאנים דפוס לך' סי' נ"ג. (ג) רצאמר רב ברונא אמר רב. פסחים ק"ז ע"א והובא בסדור שם. ועוד הובא שם "והכי אמר רב עמרם גאון

לא יקרש, מ"ט אין אין צורך נטילת ידיים ובשלא גנע בשום טינוף ולא נכנס לבית הכסא, (ג) ומשום דקאמירין הנוטל ידיו לפירות הרוי זה מגמי הרוח, ופת הוא דעתן נטילת ידיים, (ד) וכיוון שנטול ידיו עקר דעתו מן היין ושם לבו אל הפט, הילכך לא יקרש:

[ח'צא] (א) וחיב לבצע על שתי ככורות בשכת, (ב) שנאמר לקטו לחם משנה (שמות ט"ז כ"ב), (ג) ואמר רב אשי חזנא לה רב כהנא דנקיט תרתי ובצע חדא, דנקיט תרתי דכתיב לקטו לחם משנה, ובצע חדא דאי אמרת לבצע תרתי מהז' כרבעתנוותא:

[ח'צב] (א) ושאללו מקמי רב נטרונאי גאון, ביום טוב צריכין לבצע על שתי ככורות או לא, והשיב הכנין, והוא יודען שצריכין אלו לבצע על שתי ככורות ביז'ט כדרך שצריכין לבצע עליהם בשכת, מ"ט מפני שבשבת עצמה לא נתחייבו לבצע על שתי ככורות, אלא משומש שלא ירד מן בשכת והזהרו ישראל ללקוט לחם משנה, (ב) ואמר רבא חיב אדם לבצע על שתי ככורות בשכת, וביז'ט נמי כיוון שלא ירד בו מן חיובים אלו לבצע על שתי ככורות, ומניין שלא ירד מן ביטים טובים, (ג) שכן שני חכמים ששת ימים תלקתו (שמות ט"ז כ"ו), ר' יהושע אומר למדנו שלא ירד מן בשכת, ביום טוב מניין ח"ל שבת לא יהיה בו (שם שם):

סדר שחരית של שבת:

[ח'צג] (א) ובשחריות של שבת מסדרין ציבור הפרשה מעניינו של יום, שנים טקרא ואחד תרגום, (ב) דאמר ר' הונא בר יהודה א"ר מנחם א"ר אמי לעולם ישלים אדם סרניותתו עם הציבור שנים טקרא ואחד תרגום, וכל המשלשים פרשיותו עם הציבור משליטין לו ימיו ושנותיו:

[ח'צד] (א) והולקין לבית הכנסת ומסדרין כל הברכות בטנהג يوم יום, ומוסיף אחר פסוקים של צו את בני ישראל, וכיום השבת עד עולת תמיד, ושוניין

נטל ידיו לא יקרש על היין והוא נסוף ומיותר. (ג) ומשום דקאמירין הנוטל ידיו לפירות. חולין ק"ו ע"א. (ד) וכיוון שנטול ידיו עקר דעתו בו. הוא לשון ריע"ג שם, ובתוס' פסחים דף ק"ז ב"ה הנוטל הובא הא דריע"ג.

[ח'צא] (ה) וחיב לבצע על שתי ככורות. סדור ריע"ג שם. (ז) שנאמר לקטו. צ"ל כמו שהוא בסדרור שם דאמר ר' אבא חיב אדם לבצע על שתי ככורות לחם בשכת, שנאמר לקטו לחם משנהה והוא בשחת קי"ז ע"ב. (ב) ואמר רב אשי חזנא לה רב כהנא דנקיט תרתי, בסדרור ריע"ג נשפט מאמר שלם ע"י המעתיק או המדריפם.

[ח'צב] (ט) ושאללו מוקמי. רב נטרונאי גאון וכו'. הובא בסדרור ריע"ג שם והובא בשעריו תשובה סי' קפ"ז וס"י רכ"ב וחו מדת גנוזה סי' נ"ז גם בס' הפרדים סי' צ"א. (ז) ואמר רבא. שבת קי"ז ע"ב ושם הגי' ר' אבא ובסדרור ריע"ג שם הובא לנכון ואמר ר' אבא. (ט) שכן שני חכמים. מוכילתא פ' בשלח ועיין בתוס' ביצה דף ב' ע"ב ד"ה והי' פלפל אורוך בזה.

[ח'צג] (ט) ובשחרית של שבת וכו'. הובא במחוז סי' קי"ז (צד 88) ונובע מן סדור ריע"ג כ"ח ע"א. (ז) דאמר ר' הונא בר יהודה א"ר מנחם א"ר אמי. ברבות ח' ע"א ושם הגי' א"ר הונא בר יהודה אמר ר' אמי רק במאמור שלפנוי הובא א"ר הונא בר יהודה א"ר מנחם א"ר אמי לכון הגי' שלפנוי נכוונה ווראית כי כן הובא לנכון בסדרור ריע"ג ובמחוז.

[ח'צד] (ט) והולקין לביה"כ וכו'. הובא במחוז סי' קי"ח (צד 89) והוא בסדרור ריע"ג דף ק"ז ע"א.

באיזהו מוקטן, ודורשין ברבי ישמעאל, ואומריין רבון העולמים, וחותמן בטחול בתשכחות, ופותחן במזמורים כתקון חכמים סדר יום יום, (ב) ומדלניין מוטר לחדורה, אין תודה קריבה בשבת, וטסיפין השמים מספרים כבוד אל, לדוד בשנותו, תפללה למשה, יוושב בסתר עליון, הללויה כי טוב, הלל הנדול, הודו לה' בכינור, (ג) מוטר שיר ליום השבת:

[תצתה] (א) והכי אמר רב שלום גאון ספר תורה (ב) בין שמצויאין אותו בשכת בין בחול בין כשמחוירין אותו למוקטו, עמדין לפניו לאלהר, יושבין לאלהר, ואין צריכין לעמוד עד שעוניין יהא שטיה רבה טברך, ולא עד שעוניין ברבו, ואין מתנגד כך, ולא ראינו זו, שמא יש מי שנוהג כך לוטר טמה שכותוב וכפתחו עמדו כל העם (נחמי' ח' ה'), וחאת לא, דאותה עמידה שתיקה היא, (ג) דאמר רב הונא בר חנא כוון שנפתח ספר תורה אסור אסילו בדבר הילכה, שנאמר וכפתחו עמדו כל העם, ואין עמידה אלא שתיקה, [שנאמר] והוחלתי כי לא ידברו (עד) כי עמדו לא ענו עוד (איוב ל"ב ט"ז), אבל לעמוד לפני ספר תורה לא כחיבא בתורה, אלא מסני שיבת מקום (יוקרא י"ט ל"ב), ואחאי ספר תורה מק"ו דתלמידי חכמים, (ד) רק אמרין איבעיא להו מה לעמוד בפני ספר תורה, ר' חלקיה ור' אלעזר ור' סימון אמרו מסני לומדייה עומדיין, מפניה לא כ"ש, (ה) וכיון דמק"ו קאתייא, משווין לה כחכם לא יותר:

[תצתו] (א) וקורין בתורה שלשה בשני ובחייביש ובשבת במנחה, (ב) ואמרין הנה שלשה כנידר מי, אמר רב אשי כנידר מאו ומבעאן ואילך מותפללים תפילה שבת כהילכתה, נשמתה, מכירתא דשיהורי, אין פוחתין מעשרה פסוקים בכית הכנסת, וידבר עליה מן המניין, (ד) ואחרון קורא ארבעה, (ה) ואמרין הנה עשרה פסוקים כנידר מי, אמר ר' יהושע בן

(ז) ומדלניין מומור לחדורה. סדרור ריע"ג דף כ"ז הובא מומור לחדורה, [ובטור סי' נ"א] משמעו שיש לאומרו crudut ריע"ג ועיין בש"ע שם סע"ה. (ב) מומור שיר ליום השבת, במחוז נוסף עוד נבון כסאך מאו ומבעאן ואילך מותפללים תפילה שבת כהילכתה, נשמתה, את זה מצאתי וחברתו הננה להורות ולהבין ע"ב. ואולי המלות את זה מצאתי מוסכ למתה אל סי' קי"ט.

[תצתה] (ט) והכי אמר רב שלום גאון, הובא במחוז סי' קכ"א ונובע מן סדרור ריע"ג דף כ"ח ע"א והובא בטור סי' קמ"ז ובמניג' ה' שבת אותן ל. (ג) בין שמצויאין אותו בשכת בין בחול. ביטרער"ג שם בין שמצויאין אותו תחללה בין בשכת והסגור המוביל את המלול בין בשכת ושתקון שם בין שמצויאין אותו בחול בין בשכת ובמחוז הגני' בין לשמו זיאין אותו תחילתה בין בשכת בין בחול. (ב) דאמר רב הונא בר חנא. סוטה ל"ט ע"א ושם הגני' אמר רבא בר רב הונא ובטור ריע"ג הובא דאמר רבת בר רב הונא ובמחוז קצתה. (ט) וכיון דמק"ו קאתייא כו'. הוספה (ד) רק אמרין. קידושין ל"ג ע"ב ושם הנוסחא משונה קצתה. (ט) וכיון דמק"ו קאתייא כו'. הוספה רב עמרם גאון.

[תצתו] (ט) וקורין בתורה כו'. לקוח מסדרור ריע"ג כ"ח ע"ב והוא במשנה מגילה כ"א ע"א וש' לתקון ביטרער"ג וקורין בתורה שלשה. ומבעאן מתחיל בכ"ז אי' אחר שחרר דף שלם, עיין לעיל סי' תפ"ז הערכה ג'. (ט) ואמרין אני שלשה. גמרא שם כ"א ע"ב. (ב) ותני רב שמואל מבירורא דשיהורי. ביטרער"ג שם ותני רב שימי מבירורא דשיהורי וכ"ה ברוקח סי' נ"ה ובאי' ה' קה"ת סי' ש"פ הביא רב רחומי מבירורא דשיהורי אבל לפניו בגמרא מגילה שם דתני רב שימי אין פוחתין מעשרה פסוקין ונמצא בסוטה ל"ח ע"ב רב שימי מבירורא דשיהורי ופי' רשי' מבירורא לשון בירורא שחורי פ"י מקום. (ט) ואחרון קורא ארבעה. הוא לשון ריע"ג. (ט) ואמלין כו'. מגילה שם כ"א ע"ב.

לי בnder עשרה בטלנים שבכיתת הכנסת, (ו) רב אמר בnder עשרה הדרשות שנאמרו למשה מסיני, ר' יוחנן אמר בnder עשרה מאמרות שכחן נברא העולם. (ז) ואמר רבא ראשון שקרא ארבעה משובחת, (ח) רחנן שלש קומות של שלש סאין תורתין את הלישכה, והיה כותב בהן אלף ב'ית ניט'ל, ותניא אמר ר' יוסף למה כתוב עליהם א' ב' נ', לדע איזה מהן נתרמה ראשון להקריב ממנה בראשון שמצווה בראשון, ואמציע שקרא ארבעה משובחת, (ט) רחניא אל טול פנוי המנורה יארו שכעת הנרות (בדבר ח' ב') מלמד שהיה מסדר פניהם כלפי מערב. (א) א'ר נתן מכאן שאמצעי שקרא ארבעה משובחת, (יב) [ואחרון שקרא ארבעה משובחת] משום מעליין בקדש ולא מרידין, (ג) ואע'ג דקתי ר' שמי אחרון קורא ארבעה, בדרך עבדינן, (יד) ותו אמרנן עובדא דבר פפה איקלע לבי כנישתא דאבי גבר, קם קרא בסיפורא ראשון ארבעה, ושכחיה רב פפה, (טו) ותקינו רבנן דכלהו דקרו מברכי לפניה ולאחריה, נירה משום נכנסן ומשם יוצאי:

[תען] (א) ותנן נמי בראש חודש ובחולו של מועד קורא ארבעה, תענית ציבור וט' באב קורין תלת, (ב) מדרניא זה הכלל כל (שאי) [шиб] בו בטול מלאכה לעם, כגון תענית צבור וט' באב קורין תלתא, חנוכה ופורים נמי קורין תלתא, וכן אילו יומי שני וחמשי [ו] בכשכת במנחה, חנוכה ופורים ותענית ציבור קורין שלשה, ואין פותחין מהם, ואין מוסיפים עליהם, ואין מפטירין בנביא חז' מט' באב, באיזה נבי, אסף אסיפם. בראשי חדשים ובחולו של מועד קורין ארבעה, ואין פותחין מהם, ואין מוסיפים עליהם. (ג) ותנן נמי ביום טוב [חמשה], וביום הכהורים [ששה], ובשכת [שבעה], אין פותחין מהן, אבל מוסיפים עליהם, ומפטירין בנביא, (ד) ואין המפטיר בנביא עליה מן המניין. חמשה וששה ושבעה (ה) מי טעמא כדעלול, דאמר עלא מפני מה אמרו המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחילתה מפני בכור תורה, וכיון דמשום בכור הוא (ו) למןין נמי [לא] סליק: נקוט האי בלילה בידך שמצאת במקומות אחר, בשכת קורין שבעה, ביום הכהורים ששה, בפסח ובכערות וכבראש השנה וכוסכות וכשתני עזרת קורא חמשה, ובכלין אומר בהן קדיש עד דאמירן, ואחריו כן קורא המפטיר, בראש חודש ובחולו של מועד קורין ארבעה, בתענית צבור שחרית וכט' באב, בשני

(ז) רב אמר. בגמרא שם רב יוסף אמר רוע'ג היהיא שם רב יהודה אמר. (ז) ואמר רבא. גמורא שם והובא בסדור רוע'ג שם. (ט) ותנן נמי ס'ב ע"א. (ט) דתניא. מנהות צ'ח ע"א. (ט) מלמד שהיה מסדר פניהם כלפי מערב. בגמרא מגילה שם מלמד שמצדר פניהם כלפי נר מערבי ונדר מערבי כלפי שכינה. ובסדר רוע'ג הובא כמו שהוא לפניו בסדור רשי'. (ט) א'ר נתן. כ"ה במנחות שם אבל במגילה הגי אמר ר' יוחנן וכן העיר הריב. (ט) [ואחרון שקרא ארבעה משובחת]. הוסיף כמו שהוא בגמרא וליתא גם בסרע'ג. (ט) ואע'ג דקתי ר' שמיי ארבעה ארבעה, בדרך עבדינן. הוא לשון רוע'ג שם. (ט) ותו אמרנן. מגילה שם. (טו) ותקינו רבנן. עין מגילה שם, וכמו שהוא לפניו הובא בסרע'ג.

[תען] (ט) ותנן נמי בראש. מגילה כ"א ע"א והובא בסדור רוע'ג כ"ח ע"ב. (ט) מדרניא. שם כ"ב ע"ב. (ט) ותנן נמי. שם כ"ג ע"א. (ט) ואין המפטיר בנביא עליה מן המניין. דברי רוע'ג שם והובאו בשם ספר הישר לר'ת ס' תרי'יט ע"ש גם בסדי' תרכ'יב. (ט) מ"ט כדעלול. שם שם בגמרא. (ו) למןין נמי [לא] סליק. כן תקנתי והוא לנבן בסרע'ג רק חסר שם המלוות "וכיוון דמשום בכור תורה הוא" וכן הוא בגמרא שם כ"ג ע"א וגם בכ"י ב' איתא הגי נמי סלקא.

וחמיישי, בחנוכה ובכיפורים קורין שלשה ובכולן החון אומר קדיש קודם שייכרוך ספר תורה, במנחה של ט' באכ' [וכמנחה של תענית ציבור] וכמנחה של יום הכהנים ובכולן השלישי הוא מפשטיר, (ז) ובמוקום שפוסק בשכת שם מתחילה במנחה ובשניהם חמישי ובשכת הבהה, (ח) ומטפסיקין לראשי חדשים ולחנוכה, וכן ראש חדש שחל בשני ובחמיישי, ובחנוכה דהיא תמני יומי, (ט) שני ו חמישי דכינויון מפשטיקין, ולא קרו בעניינה כדרבדין בשני [וחמיישי] דכולה שתהא, ולתעניתה נמי מפשטיקין, וליום הכהנים של חנוכה להיות בין שני בין בחמיישי בין בשכת [מטפסיקין] ולא קרו בעניינה דהאי שבתא, אבל במנחה ביום טוב שחל להיות בשכת, וכן בשני ו חמישי שטרראש השנה עד החג אין קורין אלא בסדר פרשיות, (י) ובמנחה של יום טוב [של חג הסוכות] שחל להיות בשכת [קורין וחאת הברכה] וכל השנה יכולה קמי פיסחא, וקמי חגנא דשבועות, וקמי ריש שתא [קורין] בסדר פרשיות:

[ח'צח] (א) וכי קורין נספירה דאוריתא, כהן קרי קמא ונתריה לוי, ובתריה ישראל, (ב) דתנן אילו דברים אמרו מפני דרכי שלום, (ג) [כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום] ואמר דין מנא הני טלי אמר רב מתנא דאמר קרא ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי וגוי (דברים לא' ט') כהן ברישא, והדר לוי, (ד) ר' יצחק נפחא אמר מהכא [ונגשו הכהנים בני לוי] (שם כ"א ה') כי אלא כהן ברישא והדר לוי. רב אשוי אמר מהכא [בר אבא] אמר מהכא ויבדל אהרן להקדישו קדוש קדשים (דה"א כ"ג י"ג). ר' חייא [בר אבא] אמר מהכא וקידשו (ויקרא כ"א ח') לכל דבר שבקדושה, ותני דבי ר' ישמעאל וקידשו [לכל דבר שבקדושה] לפתוח ראשון, וליטולמנה יפה ראשון, ומקשי ליה אבי והדר מתרץ ליה וככל מקום מתוקטנא כהן ראשון, ואחריו לוי:

[ח'צט] (א) ושאילו מקמי רב נתרוגנאי נאות כהן עם הארץ ויישראל תלמיד חכם, איזה מהן קודם לקרות בתורה תחיללה, ושדר hei כהן עם הארץ קודם מפני דרכי שלום. (ב) וגרסין בוגרא אמר אבי נקטין אם אין שם כהן (ג) נתפרדה

(ז) ובמוקום שפוסק בשכת שם מתחילה במנחה. מכאן הוא בסרע"ג כ"ח ע"ב וב"ה בגמרא מגילה לא' סע"ב וכ"ה במ"ס סופרים פ"י. ובסדר ריע"ג שם ובמוקום שmpspter יש לתקון במנום שmpspsik. (ט) ומפטיקון לראשי חדשים ולחנוכה. סרע"ג שם והוא בגמרא שם ל' ע"ב. (ט) שני חמישי דבגנוthon מפשטיקין. בסרע"ג גוסף עד כ"ג פוריות נמי דחל בחמיישי מפשטיקין. (ו) ובמנחה של יום טוב. הוא בסרע"ג שם ותקנתי כמו שהוא לנכון שם ובכ"י ב' מתחילה ובמנחה של יום טוב וכל השאר עד סוף הסיכון חסר.

[ח'צח] (ט) וכי קורין נספירה דאוריתא. לקוח מן סדר ריע"ג דף כ"ח ע"ב. (ט) דתנן. גיטין נ"ט ע"א. (ט) כהן קורא ראשון. הוספה כי כו' שהוא לנכון בסרע"ג והשימות מון מפני דרכי שלום עד מפני דרכי שלום. (ט) ר' יצחק נפחא אמר בו הכא [ונגשו הכהנים בו]. הוספה והשימות המעתיק מון מהכא עד מהכא.

[ח'צט] (ט) ושאילו מקמי רב נתרוגנאי. לקוח מן סדר ריע"ג דף כ"ט ע"א ומובא בטור או"ח סי' קל"ה וכב"י שם. ובשבילי הלקט השלם סי' ל'ב הbia נשאלך קר' מן ריבינו משה בן חנוך ז"ל. (ט) וגרסין בוגרא אמר אבי. גיטין נ"ט ע"ב. (ט) נתפרדה חביתה דלא קרו לוי כללו. הטעות הוא דברי ריע"ג שם ורשוי בוגרא גיטין שם כתוב וזה ל' נתפרדה חביתה. נפסק הקשר אבל הלוי את בכחו בשלבי חביתתו הנפרדת ואיינו קורא כלל קר' אמר מורי חזקן [הכונה ר' יעקב בר יקר] ומורי ר' יצחק בן יהודה. וכן סדר ר' רב עמרם [הכונה לסדור ריע"ג שהבאתי]. אבל מתלמיוי מורי ר' יצחק הלו [הוא היה ג"כ מרבותיו של רשי ז"ל] שמעתי מושמו

חכילה, דלא קרו לוי כלל, ואמר אבוי אם אין שם לוי כהן קורא, ומקשי' אני והאמיר ר' יוחנן כהן אחר לא יקראה משום פגמו של ראשון, לוי אחר לוי לא יקראה פגמי פנים שנייהם, ומשנין כי אמר באטו כהן, (ד) שנקרא ראשון שיעמוד במקומו ויקרא במקום לו. (ה) שלחו ליה בני גלילאה לר' חלבו, אחריהן מ' קוריין, לא הוה בידיה, אול שייליה לר' יצחק נפחא בכבי מדרשו, אמר ליה אחריהן תלמידי חכמים המטומנים פרנסים על הציור, ואחריהן תלמידי חכמים הרואין למתנותן על הציור, ואחריהן בני תלמידי חכמים שאובותיהם פרנסים על הציור, ואחריהם ראשיכי נסיות (ו) ושאר כל העם מסני כבוד הציור:

[תקא] (א) והבי אמר רב נטרונאי גאון רוכתא דמצלי' ביה עשרה ולית להון שבעה נוכרין דודיעין למקרי בספר תורה, קרי כל גברא תרי זמני ושפир דמי, חדא דלא ליבטל מהנה ישראל, ולא ליבטל ברכות, ועוד לאשטעין הנך דלא נמיין, לית בה ממשום [מצויא] שם שמות לבטלה:

[תקא] (א) אמר רב חנן בר אבא מנין לעונה אתן שלא יגבה קולו יותר מן המברך, שנאמר נדרלו לה' אתי ונורטמה שמו ייחדיו (תהלים לד' ד'). (ב) ובתורה אחד קורא ואחד מתרגם, (ג) והקורא בתורה לא יסיע למתחורגמן, (ד) שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה, (ה) ועוד כיוון שבירך אסור לו להפסיק בדברים אחרים ואPsiלו בתרגום פניו שהוא דרך חול עד שחותם, אבל החון מותר לסייע את המתורגמן (ו) זאת הקורא בין בקול גדול ובין בקול נטוך] ואין בכך כלום, (ז) ואין מתרגמנים פניו שהוא מקרא אחרים וכל המניין לומר שישנים מתרגמנים אין בכך כלום, ואי משום דשמי גברי ונשי לא ליפреш להון ויזאנן ידי חוכתן אלא פירוש:

[תקב] (א) וכך אמר רב נטרונאי גאון זצ"ל (ב) [אלו שאין מתרגמנים]

שאין סדר לדבר להקדים לוי לישראל וכי שירצה יקרים עכ"ל וע"ש בתוס' ד"ה נתפרדה. (ד) שנקרא ראשון שיעמוד במקומו ויקרא במקום לו. הוא לשון רע"ג שם. (ס) שלחו ליה בני גليلאה לר' חלבו. גمرا שם וחובא ברע"ג. (ו) ושאר כל העם מפני כבוד הציור. פה נשפט וכצעל ושהאר כל העם: [והכל עולים למניין שבעה ואפילו אשה ואPsiלו קטן אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה] מפני כבוד הציור. והובא לנכון בסרע"ג שם והוא בגמרה מגילה כ"ג ע"א. וראיינו כי גם בכ"י נשפט.

[תקג] (ו) והבי אמר רב נטרונאי גאון. לקוח מסדור רע"ג דף כ"ט ע"א והובא במחוז צד 94 ובמנהיג ח' שבת סי' ל"א. ועיין בטור או"ח סי' קמ"ג והובא בשם רב נטרונאי בשלבי הלקט השלים סי' ל"ז ועיין מה שהביא בשם רבינו נסם ז"ל.

[תקא] (ז) אמר רב חנן בר אבא. ברכות מה' ע"א ונובע מסדרע"ג כת' ע"א. (ג) ובתורה אחד קורא ואחד מתרגם. מוגלה כ"א ע"ב והוא לשון רע"ג שם וחובא במחוז ע' 98. (ב) והקורא בתורה. שם ל"ב ע"א. (ד) שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה. שם ע"ב. (ס) ועוד כיוון שבירך כי. הוא לשון רע"ג שם. (ו) [אות הקורא בין בקול גדול בין בקול נטוך]. הוספה כי הוא שהורא בסרע"ג וגם בכ"י ב' מוסחדור. (ז) ואין מתרגמנים מפני שהוא מקרא אחרים וכל המניין לומר שישנים מתרגמנים הם. הלשון מישובש ומובא לנכון במסדור רע"ג שם ז"ל ואין קורין אותו מתרגם [ר' ל' החון המסייע] מפני שהוא מקרא אחרים, וכד מקרא אחרים אין עולה מן המניין לומר (ששנים) מתרגמנים הם ואין מתרגמנים שניים, אין בכך כלום ע"כ, ובכ"י ב' הלשון מישובש.

[תקב] (ט) וכן אמר רב נטרונאי גאון. לקוח מסדור רע"ג דף כ"ט ע"א והובא גם במחוז צד 98 בטור או"ח סי' קמ"ה. (ז) אלו שאין מתרגמנים בו. כל המאמר הוספה

יאומרים אלו אין צריבין לתרגם תרגום דרבנן אלא בלשון שלנו בלשון השציבור טהראנמן, אין יוצאי ידי חוכמן, ט"ט דהדין תרגום על קראי אסטמכוו רבען, (ג) דאמטר רב אידי בר אבן א"ר חנאנל אמר רב מאי רכתי ויקראו בספר בתורת האלהים טפורש ושות שכל ויבנו במקרא (נחתמי ח' ח'). ויקראו בספר זה מקרה, דלא מתרגםין תרגום, ושות שכל אלו הפסוקין, (ד) וכיון דכן הוא לא אפשר] (ה) דלא מתרגםין בהרא דרבנן, ודקרנו חכמים בחרנים, (ו) דאמר ר' שמעון בן פוי אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, Mai טעמא, רכתי משה ידבר והאלהים יעננו בקול (שותם י"ט י"ט), שאין ח"ל בקול, בקולו של משה, (ז) ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, ואם אין המתרגם יכול להגביה קולו, (ח) ימעט הקורא את המתרגם, הא למדת שמצוות מן התורה לתרגם, אPsiלו Mi שמתהיל בתרגום ועדין הקורא לא סיים מקרא בולו אינו רשאי לתרגם עד שיכלה העסוק מפי הקורא שיישמעו להם כרצונים:

[תקן] (א) והקורא בתורה לא יפחוט משלשה פסוקים, כגון תורה נכאים וכתובים, ולא יקרא למתרגם יותר מן פסוק אחד, ובנכיא שלשה, ואם היו שלושן שלוש פרשיות קורין אחד אחר, כי כה אמר ה' חנס נמכרתם ולא בכסף תנאלgo, כי כה אמר ה' (צנאות) [אלחים] מצרים ירד עמי בראשונה לנור שם וגוי, ועתה מה לי פה נאם ה' כי לך עמי חנס וגוי (ישעי' נ"ב ג' ר' ה'), (ב) היינו טעמא דאמטרין בכולה תלמודא בנכיא מدلגן, ואין מدلגן בתורה, (ג) לפי שניינו בטניה הקורא בתורה לא יקרא למתרגם יותר מספק אחד, ובנכיא שלשה, ואם היה הקורא מدلגן ומהפק בעניין אחר, מתחוק שאינו קורא אלא לתרגמו אין פנאי לשום אדם להבין ולהרנייש באותו עניין אחר לתרגם בו, אבל בנכיא ע"ג שאינו באותו עניין אחר שטפטייר מدلגן, מתחוק שהוא קורא שלשה בכת אחת, פנאי נדול יש לו המתרגם להבין וליתן לב לאותו עניין, בכדי שיפסוק ויסיים זה תרגום של אותו פסוק שכידו בעוד שיקרא לו הלו ג' פסוקים יכול להתבונן:

כמו שהוא לנכון בסרעיג ובכ"י ב' מהסדר ובמה"ז שם. (ב) דאמר רב אידי בר אבן א"ר חנאנל. מגילה ג' ע"א. (ז) וכיון דכן הוא. הוא לשון ר"ג בסדור. (ס) דלא מתרגםין בהדא דרבנן. ע"ב חסר ומכאן מתחיל בכ"י שלפנינו. (ו) דאמר ר' שמעון בן פוי. ברכות מ"ה ע"א. (ז) ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם. בן הביא ר"ג שם אבל בגמרא שלפנינו אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא. (ט) ימעט הקורא את קולו. בגמרא שם ימעט הקורא קולו. ובסדר ר"ג ימאך באלא"ט. (ע) דאמר ר' זורה. סוטה ל"ט ע"ב. (ו) וכן במושנה שנינה מגילה כ"ד ע"א.

[תקן] (ט) והקורא בתורה לא יפחוט משלשה פסוקים. משנה מגילה כ"ג ע"ב וחובא בסרעיג כ"ט ע"ב. (ז) היינו טעמא כו. ליתא בסרעיג ונמצא ג' במה"ז סוף צד 98 וגם בכ"י ב'. (ג) לפי שניינו במגילה. כ"ג ע"ב במשנה.

[תקד] (א) רב שר שלום ריש מתיבתא דמתא מהסיא שדר הци: לוטר בתפילה של שחרית בשבות ויטים טבים ויום הכהנים פעמים באחבה שמע אומרים, ואין מהן בישיבה ובכבל כולה, אלא בתפילה מוסף בלבד, וכן הנכורים אף בנעליה, (ב) מפני נשגורה נורה על שניהם של ישראל שלא לקרות קריות שמע כל עיקר, היה אומר אותו שליח ציבור בהבלעה ובעמידה בכל תפילה שחרית, בין בחול בין בשבת, כוון שכלה הגורה, והוא קורין את שמע בתקינה ומתפלין בקשו לסלקה לנטריו שהרי חורה קריית שמע למוקמה, אלא אמרו חכמים שכאותו הדור נקבע אותה למוסף, כדי שיתפרנס הנם לדורות, לפיכך במוספיין הוא ואמרין, ובתפילה השחר אין אומרים שהרי קורין קריית שמע כתקינה:

[תקה] (א) תבנת שבת, לכך מוסד בא"ף ביום ז' תשר"ק, לפי שהיה נשמע על הנואלה, והנאלה בזכות שבת, כדכתיב לסתורים אשר ישמרו שבנותי [ונוי ונחתיהם בכתי יד ושם וגוי כל שומר שבת מחללו ומחזיקם בכריתנו וגוי] (ישע"י נ"ו ד' ח' ו'), וכתיב והכיאותם אל הר קדשי (שם שם ז'), וכתיב בשוכה ונחת תושעון (ישע"י ל' ט"ז). וכייד נשמע על הנואלה, תשר"ק, ביום ההוא ישرك ה' (ישע"ז י"ח). [צפע"ס] ביום ההוא יטפו ההרים עסם (יואל ד' י"ח). נטלא' והיה ה' לטלא' על כל הארץ (זכריה י"ד ט'). יטה' (ב) יטו שכם אחד לעובדו ויחוזו ויאמרו הנה אלהינו זה. והדגב"א (ג) יביאו לויין ויברו עליו חכירותם:

[תקד] (ה) רב שר שלום ריש מתיבתא דמתא מהסיא שדר הци כו'. הוספה עד סוף סי' תקה' כמו שהוא לנכון בכ"י ב' ובמה"ז צד 99. ונשפט בכ"י שלפנינו (כ"י א') בשגגה המעתיק ונשאר רק הפסום יטחו יטו שכם אחד כו' (סוף סי' תקה') והמאמר הזה מרוב שר שלום ריש מתיבתא לקוח מסדור ריעג דף י"א ע"א וחובא בפרדס סי' ד' (דף ח' ע"ד) ושם איתא ר' משה ור' שר שלום ריש מתיבתא דמתא מהסיא סדר הци. ושם הלשון משובש ויש לתaken עפ"י סדור ריעג מסדור רשי שלפנינו. וכך יש לתaken שם לזכור שם בתפלת שבנות ובימים טובים ובימים הכהנים "פעמים" אין מנהג בישיבה ובכל בבל כי אם בתפלת מוסף בלבד ובימים כפור א"פ בנעליה. (ג) מפני נשגורה נורה על שניהם של ישראל שלא לקרות ק"ש כל עיקר כו'. כ"ה בסדור ריעג ובמה"ז אבל בפרדס חובא בארכיות יותר וכך איתא שם לפי נשגורה גורה שלא לקרות ק"ש כל עיקר, שליח ציבור היה אמורה בהבלעה בעמידה, וכל הציבור היו אומרים בלחש שלא יבינו המניין הם תרמיות הנזרוי שנתחברו עם הינימ, והיו מוריעם לנו ובשליל הפחד לא היו יכולים לומר מלכות שמים בקהל, כי הארכיות היו מנותניתים שם עד שלוש שעות וארבע שעות, כי ידעו עד ארבע שעות ומהן לקרות, ואחר ארבע היה הארכיות הולכים, וישראל מותאסים יחד בסתר ובפתחה, והוא אומרים קדושה ומ��פלין ואנרכיות קדושה ובתווך הקדושה היו אומרים פעמים באחבה וכו' הכל כפי מה שאנו אומרים עכשו בקדושת, וכיון שבטלת הגורה, והוא פורסין את שמע בתקינות וקול רם ובלא פחד בקשה לסלקה באמירות פעמים באחבה וכו' מותוך הקדושה של תפלה שחרית, שהרי חורה קריית שמע למוקמה אלא שאמרו חכמים שבאותו הדור נקבע אותה בכוסף שאין בה ק"ש, ולמה קבעה במוסף כדי שיתפרנס הנם לדורות, ולפיכך במוסף אומרים פעמים באחבה ולא בקדושה של תפלה שחרית שהרי קראו את שמע בתקינה ונוהג לאמורה בקהל גדול כדי לפרסם כי על הנם תיקונה כאן ע"ב. ועיין במח"ז צד 108 ונראה לרבי קדושה עצמה בשעת השמדת תקוננו בו ע"ש בعلن זה.

[תקד] (ט) תבנת שבת כו'. הובא בפרדס ריש סי' ד'. ובמה"ז שם. (ג) יטו שם אחד אין זה לשון הכתוב. (ג) יביאו לויין ויברו עליו חכרים. באיזוב מי' ל' בתוב יבראו עליו חכרים.

[תקון] (א) ואחריו מודים כשותפים שליח ציבור החותם [שפט ו[לך [נהן]] להורות, כהנים נושאים את כפיהם ובמוטפים ובחול בשרירית, ובמנחה של מועד ובראשי חדשים בשחריר ובטופף, וכחול בשחריר, ובמנחה של תענית ציבור, מפני שמתפללין אותה תמיד סטוק לשיקעת החמתה, וכ לשם שיש נשיאת כפים בנעילה של יום הכהנים, (ב) כך יש נשיאת כפים במנחה של תענית ציבור, אבל במנחה של יום הכהנים אין בה נשיאת כפים, מפני שאין מתפללין אותה סטוק לשיקעת החמתה, אלא קודם לשיקעת החמתה, ולפי שבשאר ימים וכן במנחת יום הכהנים אין בה משום נשיאות כפים דגוריין מנהת יום הכהנים, אע"פ שאין בה שיכרות, [משום שאר מנהות שיש בהן שכירות] אבל בנעילה שאינה אלא פעם אחת בשנה, לא לינזור אותה משום שאר מנהות, לפי שאין מתפללין אותה בעת חפילת המנחה קודם לשיקעת החמתה, אלא סטוק לשיקעת החמתה, (ג) דקים לן הלכה כר' יוסף, דאמר נעילה יש בה נשיאת כפים, מנהה אין בה נשיאת כפים, ומנהה של תענית ציבור הויאל ומתפללין אותה סטוק לשיקעת החמתה כתפלת נעילה מדרניין לה, דלית בה שיכרות ויש בה נשיאות כפים, [הכי נמי מנהה תענית ציבור דלית בה שיכרות יש בה נשיאת כפים] כמו בתפלת נעילה:

[תקון] (א) וכי האי שושילתה שפירטה נהגין ועכידין. (ב) כהנים נושאים את כפיהם בשחריר ובטופף ובמנחה של תענית ציבור, חז' ממנה של יום הכהנים, שתחת מנהה נושאים את כפיהם בנעילה. (ג) וכחן שיש בו טומין בפנוי ידיו ורגלו לא ישא את כפיהם, (ד) וכן שיכור לא ישא כפיהם. (ה) אמר אלעזר כל כחן שהרג את הנפש לא ישא את כפיהם, שנאמר ידיכם דעתם מלאו [ישע' א' ט'ז], (ו) ושנו רבותינו אין כהנים רשאי לעלות בסנדלים לדוכן, והוא היא מתשע תקנות שתיקן רבנן בן זכאי, (ז) אמר אביי נקטין לשנים קורא כהנים, לאחד אין קורא כהנים, שנאמר אמר להם (כדבר ו' כ'ג), לשנים ולא לאחד: (ח) וכן הלכה:

[תקח] (א) וחיבור כהנים לעלות לדוכן בזמן שהשליח ציבור מתחילה ברצחה, (ב) מי מברך, אמר ר' זירא אמר רב הפסדא ב' א' מ' ה' אשר קדשו בקדושתו של אהרן [וצונו] לברך את עמו ישראל באחבה. (ג) וכשהוא עוקר את רגלו ומחזר

[תקון] (ה) ואחריו מודים כו. הובא במחוז צי' 99. (ז) כך יש נשיאות כפים במנחה של תענית ציבור. עיין טור או"ח סי' קכ'ט. ב) דקים לן הלכה כר' יוסף. תענית כ"ז ע"ב.

[תקון] (ט) וכי האי שושילתה שפירטה נהגין ועכידין. הוא לשון ריעג דף י"א ע"ב ושושילתה פ"י כמו שלשלת. (ז) כהנים נושאים כפיהם כו. סדריעג שם. (ב) וכחן שיש בו מוגילה כ"ד ע"ב והובא בסוריעג שם. (ד) וכן שיכור לא ישא כפיהם. תענית כ"ז ע"ב. (ס) אמר אלעזר. ברבות ל"ב ע"ב ולפנינו אמר ר' יוחנן. ר'יה ל"א ע"ב. (ז) אמר אביי. סוטה ל"ח ע"א. (ט) וכן הלכה. כן סימן ריעג שם.

[תקח] (ט) וחיבור כהנים לעלות לדוכן בזמן שהשליח ציבור מתחילה ברצחה. בגמרא סוטה ל"ח ע"ב כל כחן שאינו עולה בעבודה פרישוי קודם שישים ש"ץ ריצה ציריך לעלות לדוכן. (ז) מי מברך כו. שם ל"ט ע"א. (ב) וכשהוא עוקר את רגלו ומוחיזר פניו כנגד הציבור לברך אותן. בגמרא סוטה שם וכי עקר ברעה מה אמר. ופרש"י וכי עקר ברעה, בעבודה למסיק והוא מוחיזר פניו כלפי חיבת מא"מ אמר. ועי"ש בתוס' ד"ה וכי עקר ברעה, ובתדרו ריעג כי עקר ברעה למיחת מא"מ אמר וכן בוה לסתור רשי' שלפנינו ובסתור ריעג כי עקר ברעה למיחת מא"מ אמר וכן בבה"ג ה' כהנים כי עקר ברעה למיחת מי אמר וכן הרמב"ם ה' נ"ב פ"ז הי"ב הביא

פניו נגדר הציבור לברך אותן מהו אומר, יהי רצון מלפנייך כי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא הברכה הזאת שציוית לבך עטך ישראל באחנה (ד) כשרה וטלחה ולא יהא בה מכשול ועון מעחה ועד עולם. וכשהוא מתחילה לבך את הציבור (ה) כורען הציבור על ברוכיהם, ומבליען מקראות בקהלן כשהוא אומר יברך, הם אומרים יברך הציבור על ברוכיהם, והם ליען מטה אדריך שטך בכל הארץ אשר תננה ה' מצין עושה שיטים וארץ. ה/ ה' אדונינו מה אדריך שטך בכל הארץ אשר יתנו לך על השיטים. ישمرך, שטרני אל כי חסתי לך ואומר אמן. יאר, אלהים יתנו לך על השיטים. יישמרך, שטרני אל כי חסתי לך ואומר אמן. פניה אליל' וחנני כי יחיד ויברכנו יאר פניו אתנו סלה. ה/ ה' אל רחום וחנן. פניו, פנה אליל' וחנני כי ייחיד עני אני, אליך, אליך נשאתה את עני היושבי בשיטים. ויחנק, הנה בעני עבדים אליך אדוניהם וככני שפהה אל יד נברחתה בן עניינו אל ה' אלהינו עד שיחננו אמן. ישא, ישא ברכה מאת ה' וצדקה מלאה היישענו. ה/ ה' חנינו לך קונו היה זרועם לבקרים אף ישועתנו בעת צרה. פניו, ה' אל חטפר פניך טמי כי עני ואבון אני. אליך, אליך ה' נפשי אשא. וישם, שם עצמיה קרן לדוד ערכתי נר למשיח. לך לך ה' הנדולה והגבורה והתפארת [והנצח] וההוד וגנו. שלום, שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפסתין, אמן:

[תקט] (א) וכד מהדר אפיה מציבורא מאי [אמר], (ב) אדרביה רב הסדר לרבעא עוקנא (ג) [ודרש רבינו של עולם עשיינו מה שנורת עליינו עשה מה שהבטחתנו] השקייה ממען חדש מן השיטים וברך את עטך ישראל וגוי (דברים כ"ו ט"ז) ואחר כך מתחילה שליח ציבור ואומר שם שלום. (ד) אמר רב הסדר (ה) אין הכהנים הראשונים להתחילה ברככה עד שיכלה דבר מפי הקורא, ואין הציבור ראשון לענות אמן עד שתכללה ברככה מפי הכהנים, (ו) [וain הכהנים הראשונים רשותם להתחילה ברככה אחרת עד שיכלה אמן מפי הציבור] ואין הכהנים הראשונים רשותם מן הציבור עד שיתחיל שליח ציבור בשים שלום. (ז) אמר ר' זירא אין הכהנים הראשונים רשותם לעקוף את גנליהם עד שיגמור שליח ציבור שם שלום, (ח) ואין הכהנים הראשונים רשותם לישא את נפיהם אלא :

ונגד כתפיהן:

בשוחא, עוקר רגלו לעלות אומר וכן הביא החטור או"ח סי' קכ"ה. והנה מוצאיו במוח'ז' צד 103 שהביא פסק רבינו שלמה בסוטה פ' אלו נאמרים ומתייחס: יש ללמדן סדר נשיאות קר הוא עוקר רגלו בעבודה ממוקמו ובא לפני הרכבה ומתפלל יהי רצון כי ובסוף סיום כל זה הפ"י ממשמעת דאבי: עד כאן פירושי ע"ב. ולהז כונו חכמי החותם בסוטה שם ליט' ע"א ד"ה וכי סדר נשיאות כפifs מפי ריבינו שלמה עוקר רגלו בעבודה כי ולקחו את זה מן מוח'ז' שרשותי ואולי הוה כן בפרשיותי בסוטה שם וחסר לפניו או היה במחזרא אחרת מפרשיש לסתה. (ז) בפירה וטלחה. זה ליתא בגמרא והריעג הביא בפירה לנו. (ט) כורען הציבור על ברוכיהם. זה לא הובא ברעיג שם ולא נודע לי המקור.

[תקט] (ט) וכד מהדר אפיה מציבורא. סדור ריעיג דף י"א ע"ב. (ט) אדרביה רב הסדר לרבעא עוקנא. סוטה ליט' ע"א וכ"ה בסדרו ריעיג ובגמרה לר' עוקבא. (ט) ודרש רב' ע"ב. הוספה כמו שהוא בוגרמא והובא בסוטעג. (ט) אמר רב הסדר. סוטה ליט' ע"ב ושם הגי' א"ר זירא אמר רב הסדר ובஸוטעג שם הובא ג"כ כמו שהוא לפניו אמר רב הסדר. (ט) אין הכהנים. בגמרה שם מובא לפני זה «אין הקורא רשאי ל��רות בתנים עד שיכלה אמן מפי הציבור». (ו) [וain הכהנים רשותם כי]. הוספה כמו שהוא בוגרמא שם. (ז) אמר ר' זירא. בוגרמא שם ואמר ר' זירא א"ר הסדר. (ט) ואין הכהנים רשותם לשיא את כפיהם אלא נגדר כתפיהן. זה ליתא בוגרמא שם והובא בסוטעג שם ובמשנה שם ליה ע"א במדינה בתנים נושאים את יריהן.

[תקין] (א) ומאן דחזי חלטן ולא ידע [מאי הוות], ניקום קדם כהנים ונימא הци, רבון העולמים אני שלך וחולמו לי שלך, חלום חלמתי ואני יורע מה הוא, בין שחלמתי לעצמי, בין שחלטנו (^{לי}) [על'] חבריו, אם טוב הם חזקם ואמצם חולמות של יוסף, ואם צדיקים רפואה רפאים כמו טרה על ידי משה, וכמי ירדו על ידי אלישע, וכתרים מצערתה, וכנעמן מצערתו, וכחזקיהו מחלתו, וכשם שהപכת קללה בלבם הרישע לטובנה, כך החפה כל חלומו לטובנה ותרצני, ומתכוון דעתיה בהדי כהנים כי היכי דעתינו ציבורא אמרן, ואי לא ליטא היכי אדריך במרום אל שוכן בגבורה;

אתה שלום ושמך שלום יהי רצון שתשים עליינו ברכה ושלום לטובה:
[תקיא] (א) לבך אנו אומרים אין אלהינו אין אדוןינו ד' פעמים, כי ד' פעמים, נודה ד' פעמים, שהן י"ב פעמים כנגד י"ח ברכות שבכל יום, ועוד ברכות המניין שתיקונה ביבנה הרוי תשע עשרה, ובשבת אין אלא שבע ברכות בלבד, נמצא י"ב ברכות חטרין וכגנין תיקנו י"ב פעמים אין אלהינו מ' אלהינו נודה לאלהינו הרוי (אין) י"ב פעמים כנגד החטרים.

[תקיב] (א) ומה שאומרים בני אדם אחר חפילת מוטף בשכנת ליום שכולו שבת מנוחה לח' העולמים, טועין הן בדבר אלא זה עיקר הלשון ליום שכולו שבת שהוא מנוחה לח' העולמים, וזה يوم שביעי שהוא מנוחה לח' עולמים, ועליו אמר דוד מזמור שיר ליום השכנת, ולכך אומרים אותו בשכנת על הקב"ה עתיד לשכנת באותו עולם בכשיבות:

[תקיג] (א) לבך אנו אומרים ואני תפילה לך עת רצון (זהלים ס"ט י"ד) קודם תפילה המנחה, דכתיב למעלה הרמו ישיחו כי יושבי שער ונגינות שווים שבר שם שם י"ג), כך אמר דוד לפניו הקב"ה, רבונו של עולם אומנות העולם ביום שתחמתם וביום אידם הם שותים ומשתכרין ומרננים בבית משתחותיהם כל היום, ואין מזכירין שמק, אבל אני לא בן משחגה לתשחה לישראל וכן יום מנוחה ושמחת, לאחר שאני שבע ומעוגן וטפונק אינני שוכן, וכשמניע זמן תפלה אני פוסק מבית משתי ותונני, וקוצץ לתפילה לעת רצון ושעה קבועה, ונוחן-הוראה על חלקי, לבך הנה העם לומר כך במנחה בשכנת. ומה נשתנה מנהה שבת מנוחת يوم טוב לומר פסוק זה, מפני שתיקון עורה שייהו קורין בתורה במנחה בשכנת מפני יושבי קרנות, לך אננו

בגדר בתפיהן, ובפסקתא דר"ב פסקא החורש (מ"ט ע"א) מושגיה. מן החלונות מבין בתפותיהם של כהנים וכן הוכא במנחיג' ה' נשיאות כפיסקס' ע"ה ועיין בפסקתא שם הערכה קי"א.

[תקין] (ט) ומאן דחזי חלמא. הובא בסרע"ג י"א ע"ב והוא בברכות נ"ה ע"ב.
[תקיא] (ט) לך אננו אומרים אין אלהינו אין אדוןינו ד' פעמים וכו'. הובא בפרדס סי' ח' (דף ט' ע"ד) ובמהז' צד 106 והובא בשבלי הלקט השלם סי' א' (דף א' ע"א) וכותב שם בשם רבינו שלמה ז"ל מצאתי וכן בפונט.

[תקיב] (ט) ומה שאומרים בני אדם וכו'. הובא בפרדס סי' ד' (דף ח' ע"ד) ובמהז' צד 106 שם בא אריכות דבריהם ע"ש.

[תקין] (ט) לך אננו אומרים ואני תפילה. הובא בפרדס סי' ד' (דף ח' ע"ד) ובຄוטוי הפרדס דף ט' ע"ד ובאיסור והיתר כי סי' סי' ש"ג ובמ' האורה ח"ב ובמהז' צד 107 והובא בשבלי הלקט השלם סי' קכ"ז בשם רבינו שלמה ז"ל והובא גם במנחיג' ואבודרחה, והטור או"ח סי' רצ"ב הביא כיון זה בשם המדרש, והב"י שם הביאו בשם שלבי הלקט ולא אדע אל איזה מדרש בזונע הטעו שם, והביא עוד טעם אחר בשם רבינו נתן בר' מביר.

טודים על חלקו, שלא שמו כמשפחות הארץ לשכת בקרנות, אלא לעת רצון ותפילה אלו תדרים להתפלל, (ב) אבל ביום טוב לא תיקן עורה כן: [תקיד] (א) נמצוא בספר יצירה למה נברא מעשה בראשית ימים, ולא נברא בפחות או ביותר, מכאן אתה למד אלהותו של הקב"ה, (ב) שהן שלשה כיთות המעדים על הקב"ה ועל ישראל ועל השכט, כשהאתה מחק ששת ימי בראשית שלשה [חלקים] נמצוא לכל אחת מהן כת הרואי להעיר מועד שני ימים, [והקב"ה וישראל מעדין על השכט שבחר בו מכל ושבת חורין וمعدין זה ליה], (ג) והקב"ה וישראל מעדין על השכט שבחר בו מכל הימים, שנאמר כי אותן הוא בני וביניהם לדורותיכם (שםות ל"א י"ג), וישראל ושבת מעדין על הקב"ה שהוא אחד, שנאמר והוא ה' מלך על כל הארץ ביום הוא יהיה ה' אחד ושמו אחד (וכרי"י י"ד ט') וכותיב שמע ישראל ה' אלヒינו ה' אחד (דברים ו' ד'), וכמו כן הקב"ה ושבת מעדין על ישראל שם גוי אחד בארץ דכתיב מי עצם ישראל גוי אחד בארץ (דה"א י"ז כ"א), (ד) ואף הכתים הראשונים קבעו שלשתן בתפילה המנחה שסמכו על מדרש זה, אתה אחד ושפט אחד, (ה) וליחור הוא אחד שאין המניין מחולקין, וכי עצם ישראל גוי אחד בארץ תפארת גודלה והוא אחד ועתה יושעה, מנוחה וקדושה (ו) לעמך נתת את השכט שקראת אחת, (ז) ואמרו

(ז) אבל ביו"ט לא תיקן עורה בן. בפרדס איתא כך אבל במנחת יום טוב לא תיקן ערוא ל��ות בתורה בסכירה לנו לא תיקן ערוא כמו אמר או בלו לה או בלו לכם ולך אומר ואני תפלי לך ה.

[תקוד] (ח) נמצוא בספר יצירה למה נברא מעשה בראשית ביששה ימים וכו'. הובא בפרדס ס"י ד' (ט' ע"א) ובליקוט הפרדים (ט' ע"ב) ובמהוו"ס ק"ל"ח (צד 108) ועיין בתוס' חגוגה ג' ע"ב ד"ה מי הובא זה בשם מדרש וגם בעל שבלי הלקט ס"י קב"ז הובא מצאי בשם רבינו שלמה וז"ל מצינו באגדה למה נברא מעשה בראשית כו' וכוון לס' הפרדס. והטור א"ה ס"י רצ"ב הובאו בשם מדרש, ולא נמצוא מזה בס' יצירה. (ט) שהן שלשה כיותות. בפרדס בטעות הם ג' בתים ז"ל ג' כיותות. (ט) והקב"ה וישראל מעדין על השכט שבחר בו מכל הימים שני' כי אותן הוא וגוי. כ"ה גם בכ"ב מהסדרו. ובפרדס הלשון משונה ובאריות ובשבת' הובא כמו בפרדס. ובמהוו"ס הובא כך החק וישראל מעדין על השכט שבחר בו מכל הימים וחסר הראוי כהכרחוב ואח"כ הובא שם וישראל מעדין על הקב"ה שהוא אחר, שנאמר כי אותן הוא ביןינו וביניכם. הראוי מהכתבו והוא ה' מלך על כל הארץ ביום ההוא ייה ה' אחד ושפט אחד. חסר הראוי מהכתבו והוא ה' מלך על כל הארץ ביום ההוא ייה ה' אחד ושפט אחד. (ל) ואף הכתים הראשונים קבעו שלשתן בתפילה המנחה שסמכו על מדרש זה אתה אחד וכו'. הכוונה כי הכתים קבעו שלשתן הקב"ה וישראל ושבת בתפילה המנחה אתה אחד. ובמהוו"ז צד 108 מתחילה בטיעות מן אתה אחד ושפט אחד סימן חדש וכמות מוסב למעליה לסימן שלפניו ואף הכתים הראשונים קבעו שלשתן בתפילה המנחה. וגם הנוסח משונה במהוו"ש ובפרדס ס"י ד' (הר ט' ע"א) איתא כך על כן אומר במנחת השכט אתה אחד ושפט אחד וכו' בעמק ישראל גוי אחד בארץ תפארת גודלה ועתרת ישועה מנוחה וקדושה לעמך נתת כרכתייך ראו כי ה' נתן לך את השכט וכן הובא בשבי הלקט ס"י קב"ה (מ"ט ע"א) בשם רבינו שלמה וז"ל וכוון להפרדס. (ט) וליחור הוא אחד שאין המניין מחולקין. במאח"ז שם מי בעמק ישראל גוי אחד בארץ, אחד הם החשובים לייחודה, שאין הגופים מוחלקיים, שכילו מיחידים שנק' וזה חסר בפרדס. (ו) לעמך נתת את השכט שנקראת אחת. כ"ה גם במאח"ז וליחור שבת בפרדס. ואולי צ"ל את השכט שנקראת נחת עין ויר' פ"ג אותן א' טוב מלא כפ' נתת זה יום השכט וכן לפניו במסמך שלאחריו שובה ונחת זו שבת. (ז) ואמרו רבוינו כל שומר שבת כראוי מקרב את הישועה. וכן הובא בפרדס ובמהוו"ש ולא מצאי המוקור רק בירושלמי תענית פ"א ה"א ויר' פ"ג אותן א' אין ישראלי נגאלן אלא בזכות שבת שנאמר בשכטה ונחת תושעון.

רכותינו כל שוטר שבת כראוי מקרב את היושעה, שנאמר בשובה ונחת תושען (ישע"י ל' ט"ז), שובה ונחת זו שבת, וכן הוא אומר וישב עמי בונה שלום ובmeshonot מכתחים וכמנוחות שאנונות (שם ל"ב י"ח) (ח) ודורש מקרא זה במדרש תילים ט' שיישמו משמרות שבת יוכו לישב בונה שלום ובmeshonot מכתחים. (ט) ואף בבראשית רבה כי בו שבת מכל מלאכתו (בראשית ב' ג'), (אם תאמיר) [אתה מהא] לא כך (י) אמר ר' ברכיה בשם ר' יהודה בר סימון לא בעטול ולא בגיןעה בראש הקב"ה [את עולמו] ואת אמרת מכל מלאכתו, אלא להופרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעמל ויגעה, ומה נברא בו שאנן ובתח שלווה והשקט, וכמנודה אני שאף המדרש כשהוא מוציא זה הלשון סוטך על המקרא וישב בונה שלום לפי שבמקרה נדרש על שמירת שבת, ולפי ששת הקרים הללו נדרשין על שמירת שבת קבוע חכמים לשון המקראות בתפילה מנהה שבת שמתפללין תפארת גדולה ועתרת ישועה [על לשון] בשובה ונחת תושען, מנוחת שלום ושלוה והשקט וכתח על לשון] וישב עמי בונה שלום ובmeshonot מכתחים וכמנוחות שאנונות השקם ובתח, ולפי שהאבות שמרו שמירת שבת, שכך הוא אומר [עקב אשר שמע אברהם בקהל] ויישמר משטרתי (בראשית כ"ז ה'), (יא) שאפסלו עירובי חבשליין היה, אברהם יודע, ואומר כי ידעתו למן אשר יצווה את בניו וגנו (שם י"ח י"ט), את בניו זה יצחק, ואת ביתו זה יעקב, ומולן שמהו בשמירת שבת, אברהם יגאל, יצחק ירנן, יעקב ובניו ינוחו בו, למה נאמר באברהם נילה, ורנה ביצחק, גילה באברהם, (יב) שמצינו באגדה רגנו צדיקים בר' (תהלים ל"ג), בזמנן שהצדיקים רואים את הקב"ה מיד הם אומרים שירה, שכן מצינו כשהגעך יצחק וראה את השמים פתוחין, מיד אמר שירה. יעקב ובניו ינוחו בו, (יג) שמצינו בבראשית רבה וייחן את פני העיר, שנכנם עם דמדומי חמה וקבע תחומיין מכדור יום, הרא את אמרת שומר יעקב אבינו את השבת:

[תקמן] (א) למדונו רכחותינו לטה מתפללין בחול שמונה עשרה ברכות,

(ט) ודורש מקרא זה במדרש תילים כו'. כ"ה גם בפרדים סי' ד' (ט' ע"א) ובלקוטי הפרדים (ט' ע"ג) והובא בשבלה סי' קכ"ז בשם רבינו שלמה זצ"ל ובוון להפרדים אבל לא מצאתי במדרש תהילים וחדוד"ל ביר פ"י סי' ט"ז הביא את דברי הפרדים ובמדרש תהילים מוזכר צ"ב אות ה' נדרש באופן אחר. (ט) ואף בכ"ר כי בו שבת מכל מלאכתו. הוא בכ"ר פ"ז איתן וחובא גם בפרדים סי' ד' (ט' ע"א) וכן הובא בלקוטי הפרדים (ט' ע"ג) ובמבחן צד 109 וכן בעל שבה"ל סי' קכ"ז הביא המדרש בשם רבינו שלמה ובוון להחרדים. (ט) אמר ר' ברכיה בשם ר' יהודה בר סימון. בפרדים בשם ר' בר סימון צ"ל בשם ר' יהודה בר סימון ולפנינו בכ"ר א"ר ברכיה בשם ר' סימון יש לתקן בשם ר' יהודה בר סימון וחובא גם לנכון בכ"ר פ"ג איתן ב'. (ט) שאפסלו עירובי חבשליין היה אברהם יודע. יומה כ"ח ע"א. ובכ"ר פמ"ט אותן ג' ופס"ד אותן ד' איתא אפסלו הלכות עירובי חזרות היה אברהם ידע ועיין אגדת בראשית פ"ג איתן א' ובתנחותמא לך אותן א' הערכה ח' הארוכתי בזה ע"ש. (יב) שמצינו באגדה רגנו צדיקים כו' חובא גם בפרדים סי' ד' (ט' ע"ב) ובלקוטי הפרדים (ט' ע"ג) ובמבחן צד 109 ובשכלוי הלקט סי' קכ"ז ולא מצאתי האגדה. (יב) שמצינו בכ"ר וייחן את פני העיר. הוא בכ"ר פ"א אותן ז' חובא בפרדים סי' ד' (ט' ע"ב) וכן הובא בלקוטי הפרדים (ט' ע"ג) ובמבחן צד 109 וחובא בשבלה סי' קכ"ז ממש רבינו שלמה זל.

[תקמן] (ב) למדונו רכחותינו לטה מתפללין בחול שמונה עשרה ברכות,

ובשנת שאנו בטלים אין אנו מתחפלין אלא שבע, ולמה אין מתחפלין י'ח בשבת. (ב) אמר רב הונא מפני שאסור לחייב צרכיו בשבת. אמר הקב"ה [שבת] זו טנוחה היא לישראל, שנאמר ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל (ט"א ח' ני'). (ג) ולמה לפि שבחר בשבת תחילת, שנאמר וינה ביום השביעי (שמות כ' י"א), ובבחילה שאנו מתחפלין בחול דרכיהם בחול שציריך אדם להזuir, ובשנת אין ציריך להזuir, אם היה חול (ד) אומם חונן הדעת, היה בעל תשובה אומר הרוצה בחשובה, אם היה בשבי אומר גואל ישראל, אם היה חולה אומר חול, אומר הקב"ה לטנוחה ניתנה לישראל השבת, ואם יתחפל אדם י'ח ברכות נוצר הוא מעשי ומייצר, נמצא שם שמים מתחחלל, לפיכך תיקנו רבותינו תפילה בשבת שאין בה צער של כל דבר, (ומכאן) [ומניין] סמכו שהיו מתחפלין שבע ברכות מן המזמור של שבת (ה) שכחוב בו שבע (אמירות) [אזכרות], טוב להזירות לה' (תהלים צ"ב ב'), כי שתחנני ה' בטעליך (שם שם ה'), מה נדרלו מעשיך ה' (שם שם ו'), אתה מרים לעולמך ה' (שם שם ט'), כי הנה אויביך ה' (שם שם י'), שתוילים בניתה ה' (שם שם י"ד), להניד כי ישך ה' (שם שם ט"ז), הרי שבע אוצרות נוצר ז' תפילות: (ו) ד"א [כנגד] ז' קולות שאמר דוד [קול ה'] על הרים (תהלים כ"ט ג'), קול ה' בכח (שם שם ד'), קול ה' בהדר (שם שם), קול ה' שוכן ארונות (שם שם ה'), קול ה' החזק להבאות איש (שם שם ז'), קול ה' ייחיל מדבר (שם שם ח'), קול ה' יחולל איילות (שם שם ט'), ה' למבול ישב) (שם שם י'): (ז) ד"א [כנגד] ז' קולות שבתורה, והי קולות ובקריות (שמות י"ט ט"ז), וקול שופר (שם שם), והוא קול השופר (שם שם י"ט), וחלאים יעננו בקול (שם שם), וכל העם רואים את הקולות (שם כ' י"ח), ואת קול השופר (שם שם), [ויען כל העם] קול אחד ויאמרו (שם כ"ד ג'), וכן אמר דוד שבע ביום הלתיך (תהלים ק"ט קס"ז), אבל בחול (ח) מתחפלין שטונה עשרה, כנגד שמונה עשרה ציווים שציווה הקב"ה למשה במשכן, (ט) כאשר ציווה ה' את משה:

והבא בשלבי הלקט ס"י קב"ח וכן הובא במחוז ס"י ק"ט (צד 110) ושם הגי' בר' ילמדנו רבינו למה מתחפלין בחול י'ח ברכות, ובשנת שאנו בתילן אין אנו מתחפלין אלא ז' ברכות, בר' למדונו רבותינו למה אין מתחפלין י'ח ברכות בשבת. (ב) אמר רב הונא מפני שאסור לתבע צרכיו בשבת וכו'. לא מצאתי המקור בשם ר'ה ועי' ירושלמי שבת פט"ז ה'ג. (ג) למה לפי שבחר בשבת תחילת ש' וינה ביום השביעי וכו'. וכ"ה בכ"ז, ובפרדים הגי' נשתנית וכך איתא שם לפי שהשכת יום מנוחה הוא וציריך להתענג בו דכתיב וקראת לשכת עונג ובתחפלת שמונה עשרה ייש בדברים ציריך להם ומיצר עליהם כגון גואל וסולח וופא מברך שנים וכן בלם, ואם היה מתחפל אסם י'ח ברכות מתוך שהוא מוציא אלו הדברים הוא מיציר והיה ממעט בעונג וכו'. (ד) אם היה חול. במחוז שם אס היה אדם בסיל. (ט) שכחוב בו שבע אוצרות. כן תקנתי ונבע מירושלמי ברכות פ"ד ה'ג (ח' ע"א) שבע של שבת מנין א"ר יודון אנטוריוס כנגד ז' אוצרות שכחוב במזמור שיר ליום השבת. (ו) ד"א [כנגד] ז' קולות שאמר דוד על המים. בירושלמי שם א"ר יצחק כנגד ז' קולות שכחוב בהבו לה' במי אלים. (ז) ד"א כנגד ז' קולות שבתורה. זה ליתא בירושלמי שם ואין ספק שהיה לפני ר'ש'י מקור אחר. (ט) אבל בחול מתחפלין י'ח כנגד י'ח ציווים וכו'. בירושלמי ברכות שם ר' שמואל בר נחמני בש"ר יוחנן כנגד י'ח ציווין שכחוב בפרשיות משכן שני ועין בתנחותם הקדום ר'ש'י וירא העורה ג' ושם הארכתי. (ט) כאשר צוה ה' את משה. בתנחותם הנדרס מכבר איתא ור' יוחנן אמר כנגד י'ח ציווים שכחובן שהן בסוף ספר שמות והן כאשר צוה ה' את משה י'ח פעמיים ועין שם בהערה ג' מה שכחובתי בזה.

[תקטו] (א) וצדקה שאותרים במנחה בשבת לשם ציוק הדין של משה, מושם כנורו של משה שנפטר באותה שעה בשבת, (ב) והכי אמר רב שר שלום גאון בשבת במנחה מותר להתעטק בתלמוד תורה, ולא עוד אלא שמנח בבית רבנו שבכבל שאחר תפלה המנחה בשבת שניין אכות וקנין תורה, ועוד רגילין ישראל שמתפלין המנחה בשבת מקודמים אותה, ותפלת ערבית מאחרין אותה, (ג) כראמרין עולי יומא מקידמי למצוות, אפיקוי יומא אחרין דלא ליהו עלי נמושין, בין תפילה לתפילה ישב בדד וידום, מכל מקום להתעטק בתורה טפי עדיף, ומה שאין עסקין לא מפני שאסורה, אלא לכבוד משה רבינו שנפטר באותה שעה, (ד) שאמרו חכמים נשיא שמת מדרשות מתכטליין:

וזהו סדר מועזאי שבתות:

[תקין] (א) במועזאי שבתות עומד שליח ציבור ופותח והוא רחים יכפר עון, (ב) והציבור אחרים, ומוטיפין ה' הושיעו ונוג', והוא חור ברוך ה' המבורך, (ג) ומייבעי ליה איש לאנורו בכורך ה' המבורך במועזאי שבתות דמייצלי מן הויקא דההוא שבתאות, ומסדר קריית שמע בשתיים לפניה ושתים לאחריה ופסוקי דשבחיה דהקב"ה, ועל שיטור ונרכה לאחריהם:

[תקיח] (א) וציריך להזכיר הכרלה בחונן הדעת, (ב) שכך שניינו מוכרין גבורות גשטים בחתיות המתים, ושואליין גשטים בברכת החסנים, והבדלה בחונן הדעת, (ג) מה טעם מפני שהוא חכמה קבועה ברכבת חכמה, אחר מוצאי שבת לחול, וכן מוצאי יומי' [לחול וכן מוצאי יומא'ט] לחולו של מועד בכולן אומר אתה חוננטנו בחונן הדעת, ואומר הכרלה על הנסים, אלא שכטוצאי ימים טובים ובמושאי יום החופרים, ובמושאי שבתות ליום טוב ובמושאי יום טוב לחול המוער (ה) [אבל במושאי יומא'ט לשבת לא מבידליין]:

[תקטן] (ו) וצדקה שאומרים במנחה בשבת כי. הובא בפדרס סי' ד' (דף ט' ע"א) ובלקוטי הפלדים (י' ע"א) ובמה' צד 111 ושבהיל סי' קב"י ולquo מנ סדור רע"ג דף ל' ע"א והובא בתוס' מנוחות ל' ע"א דיה מכאן וע"ש וכן בס' הושיר לר'ת סי' תר"ב. והרוקח סי' נ' הבא ויל שיש קבלה שנפתחה בשבת בו ע"ש ועין בהשיבות הגאנונים שענין תשובה סי' ר'ב וכברורות הדר' בתחילת התשובות בראש הספר ועין בפסקתא דר'כ פסקא שור או בשב וכברורה ל'ג. (ז) והכי אמר רב שר שלום גאון. הובא במקומות שרשתי בהערה א' גם בתוס' מנוחות שם. (ג) בדאמרינן. פסחים ק'ה ע"ב. (ה) שאמרו חכמים נשיא שמכת כל בית מדרשות בטלים. מ"ק כ'ב ע"ב ובפדרס שם יש הוספה דברים: ולכך נהגו לומר אכות כי.

[תקין] (ח) במוש' עומד שליח ציבור. הובא במח' צד 114 אחרי שהובא שם מאמורים אחרים בארכיות. (ט) והציבור אחרים. במח' והציבור אמורים כשותחיל והוא רחים כי אל רחים ה' אליהך לא יופך וגוי' ועוני ותוא רחים אחריו ומוטיפין ה' הושיעו וגוי'. ותוער מגביה קולו ואומר ברכה והן עונין אחריו ברוך ה' המבורך. (ט) ומיבעי ליה איש לאנורו בכורך ה' המבורך. לקוחמן סדור רע"ג ל'א ע"א והובא ג'ב בבה"ג סוף ה' ציטית.

[תקיח] (ט) וציריך להזכיר הכרלה בחונן הדעת. לקוחמן סדור רע"ג דף ל'א ע"א. (ט) שכך שניינו. ברכות לג' ע"א. (ט) מה טעם. עד סוף הפסחים ליתא בסדור רע"ג שלפנינו ונמצע גם במח' צד 114. (ט) דתנייא. פסחים ק'ד ע"א. (ט) אבל במושאי יומא'ט. הוספה כמו שהוא במח' ג'.

[תקיטט] (א) ואם טעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת, אם יש לוין להבדיל עליו אינו חזרה, (ב) דתניא טעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת אין מחוירין אותו, מפני שהוא לאומרה על הנטם, ואם אין לוין חזרה ומתפלל. בعي מיניה מרכ ששת טעה בו ובו מאי, אמר להם חזרה לראש, אמר ליה רבניתא לרבעא הילכתא מאי, אמר ליה כי קידושא, מי קידושא בתפילה ועל הנטם, אף הבדלה נמי בתפילה ועל הנטם:

[תקכ] (א) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אנשי הכנסת הנדרלה תיקנו להם לישראל ברכות ותפילות קדושות והבדלות, בתחום קבוצה בתפילה, והם אמרו המכידל בתפילה ציריך שבידיל על הנטם, והמכידל על הנטם ציריך שבידיל בתפילה, (ב) וכן אמר רב יהודה אמר שטואל המכידל בתפילה ציריך שבידיל על הנטם, והמכידל בו ובו הברכות יחולו על ראשו:

[תקכא] (א) ומסדר כל התפללה כסדר, ולאחר שימושים דיבדור תפילה מקדש שליח צנור עד דאמירין, ופותח וייה נועם, ומתייחסן הציבור אחורי וייה נועם עד סוף המזמור, וכן המנהג לאחר שיטים הציבור אורך ימים אשכעה, חזרה ושונה שליח צנור אותו הפסוק אורך ימים וגנו, ואומר אתה קדוש וגנו, וקרא זה אל זה, ואומר כולה סיירה, עד עוזה השלום, (ב) וזה שנחגנו לטרוי וייה נועם וקידושא בענימה ובאריכות טעם באפקא שכחא כדי שישתחוו בסידרין, כדי להאריך מנוח רשיים מלחר ליגהנים (ג) [בדאמרין בטומ"ש צועק המלאך שהוא מטונה על הרוחות חזרו ליגהנים]. שכבר השלימו ישראל סדרהן, ולכן ישראל מוכרין וייה נועם בטדר מוצאי שבת:

[תקכב] (א) והכי שדר רבי שלום נאן אין אמרים וייה נועם אלא במצואי שבתות בלבד, אבל לא במצואי ימים טובים, ולא במצואי שבתות ליום טוב, כיוון דברי למתר ומעשה ידינו, ומעשה ידינו ביום טוב ליכא, אמרו להכי אין אמרים

[תקיטט] (ה) ואם טעה כו. הוא מסדרו ריעג ל"א ע"א. (ג) דתניא טעה ולא הזכיר ברכות לרעג ע"א.

[תקכ] (ה) אמר ר' חייא בר אבא. ברכות שם. (ג) וכן אמר רב יהודה אמר שטואל. בגמרה שם לא הובא בשם:

[תקכא] (ה) ומסדר כל התפללה. לקוח מן סרעג ל"א ע"א. (ג) ומה שנחגנו לטרוי וייה נועם כו. הובא גם בפרדס סי' ד' (דף ט' ע"ב) ושם הוא בארכיות יותר ע"ש. (ג) [בדאמרין בטומ"ש צועק המלאך שהוא מטונה על הרוחות חזרו ליגהנים]. וזה הוספה כתבו שהוא בסדרו ריעג שם. והמשמעות המעניינית מן ליגהנים ובכפי' ב' נשפט מאמר גדול. ונמצא בעין זה המאמר בפסקתא רבתיה פ"כ"ג ובתנחותא הנדרס מכבר כי תשא אותן ל"ג במכו"ש עד שהסדרים שלולים, וכשהסדרים שלמים מלאך אחד איש יש ושמו דומה שהוא מטונה על הנשומות בא ונוטל נשומות של אותן האנשים ומקלען לאرين הרה"ד ארץ עיטהה כמו אופל צלמות ולא סדרין מטה צלמות צא למות שלשלמו סדרים ע"כ ובשאלות ריש בראשית איתא כך במכו"ש עם חשיכה צועק המלאך שהוא מטונה על הרוחות ואומר חזרו ליגהנים שכבר השלימו ישראל את סדרהן ולכך ישראל מזכירין בסדר מוש"ש ואמרין וייה נועם מיקן רמז וייה נועם במצואי שבתות וכמוו או"ח סי' רצ"ה הביא הדברים בשם רב עמרם גאון.

[תקכב] (ה) והכי שדר רבי שלום גאון. לקוח מן סדרו ריעג ל"א ע"א ומוכר בתוס' מהות ל' ע"א ד"ה מכאן והובא בפרדס סי' ד' סוף דף ט' ע"ב ובלקוטי הפרדים י"א ע"א והובא במחוז צד 116 ובפירוש או"ח סי' רצ"ה.

אותו, וקידושא דסדרא הcy נמי לא אמרין, כללא דטולחא כל הcy דלא אמרין ויהי נעם לא אמרין קידושא דסדרא, וכמו צאי יומם הכהנים ישחל להיות במאצע שבת לא אמרין ויהי נעם. וכי אמרין יומם הכהנים שבת לחול היכא דאייכא שיתה יומא דחולא, אבל אייכא בי מצעי יומא או יומא דכפורי אפילו חל יומא טבא ערב שבת דאייכא לקמן חמישה יומא דחולא לא אמרין ויהי נעם בהזאתה דראפוקי שבתא, מאי טמא כיוון דאמ' ומעשה תורי זמני, בעינן לקמן שותא יומי כולהו דחולא: [תקבג] (א) ומבייאן לו כום ואבוקה של אור בירור, (ב) ומברכין יבנינה, יין, בשמים, נה, הבדלה, (ג) וקדום שיטועם אומר אשכבה [עלך פותח] שר של שכחה שתסיר לב טיפש ממני ותפל יתרה (ד) על טורייא (דרמיא) [רמייא] בשם שמהתא קדרישתא, (ה) בשם ארמס ארמים אנספיאול ופתחיאל, ונזה מצא חן בעניי ח' (בראשית ו' ח'), ויהי דור (כלכל) [כלכל] דרכיו משכיל והוא עמו (ש' ייח' י"ד), ואומר שיר למלולות אישא עני אל ההרים מאין יבא עורי עורי מעם ה' עושה שמים וגוי (תהלים קכ"א א' וב'), ה' שומרך ה' צילך על יד יטינק יומם השטש לא יככה וירח בלילה ה' ישמרך מכל רע ישמר את נפשך ה' ישטר צאתק ובואך מעתה ועד עולם (שם שם ה' ו' ז' ח'). בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (בראשית א' א'). ה' צבאות עמדו משגב לנו אלהי יעקב סלה (תהלים ט' ז' ח'). ו(ו) אלהינו ואלקי אבותינו החל עליינו את הימים האלה הבאים לקראתינו לשלוות, החובים מכל חטא ועון, ומונקים ומוציאים מכל דבר רע, ומודוקים לבלתי תורה, וחונונים מatak' דעה בינה והשכל ותשטענו בהם שzon ושמחה, ולא חעללה קנאנו על לב אדם, ולא קנאת אדם חעללה על לבנו, וכל הועץ עליינו עצה טוביה קיימו וקיים עצתו, כאמור וחנותי את אשר אהון וرحمתי את אשר ארחים (שמות ל"ג י"ט), וכל הועץ עליינו עצה רע בטל ובטל עצתו, כאמור ה' הפיר עצת גנים הניא מהשבות עמים (תהלים ל"ג כ'), רבות מהשבות בלבד איש ועצה ה' היא תקום (משל י"ט כ"א), עצה ה' לעולם תעמוד מהשבות לבו לדור ודור (תהלים ל"ג י"א) עוזרו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עטנו אל (ישע'י ח' י'), כי ה' צבאות עין ומ' יפר וידיו הנטויה ומ' ישיבנה (שם י"ד ב"ז), ברוך מיפור עצת רעות מעליינו וטעל כל עמו

[תקבג] (ז) ומבייאן לו כום ואבוקה. לך מסדרור דיע"ג ל"א ע"ב והבא בטור אין' סי' רצ"ט בשם רע"ג. (ז) ומברכין יבנינה יין בשמים נר הבדלה. בסדרור רע"ג שם נשפט בטעות ברכת הבשים וכן בטור שם שהביא דברי רע"ג לא הביא ג'כ' ברכת הבשים והרי"ץ גיאות ה' הבדלה (דף ט' ז' ע"א) הביא בשם רע"ג כמו שהוא בסדרור. ובמה"ז צד 116 הביא ג'כ' ומבריך יבנינה, יין, דתדריך ושאינו תדריך תדריך קודם, בשם ברישא והדר מאור כו'. (ז) וקדום שיטועם אומר אשכבה [עלך פותח] שר של שכחה. כ"ה בסדרור רע"ג שם והבא בטור סי' רצ"ט בשם רע"ג וכן בר"ץ גיאות שם ובמה"ז צד 116. והמלות "עלך פותח" הוסיף כי כמו שהוא במקומות שרשמתי וחרה"ג הרשותה במה"ז הביא יש מי שהביא פורה ויש שהביא פותח ע"ש. (ז) על טורייא דמייא. תקנתוי רמייא כמו שהוא לנכון בסרע"ג ובטור וברי"ץ גיאות ובמה"ג. (ס) בשם ארמס ארמים אנספיאול ופתחיאל. בסרע"ג שם בשם ארמס ארימים ארמים אנספיאול ופתחיאל, ובמה"ז ארmons ארימים אנספיאול ופתחיאל, וב"ה בטוח, ובר"ץ גיאות ארימים ארמים אנספיאול ופתחיאל. ו(ו) אלהינו ואלקי אבותינו החל עליינו כו'. כן הבא בסרע"ג שם באיזה שינויים וכטוטר או"ח סי' רצ"ט. והמקור הוא בירושלמי ברכות פ"ה ה'ב והטור ציון "ירושלמי".

ישראל וקיימים עליינו עצתו ועצת הצדיקים לטובה, ולא יענו כי אלהינו ולא יטשו
ולא יכלטנו ולא יחפירו לא בעולם הזה ולא לעולם הבא, עם הצדיקים שנפטרו
בשלום, שלום שלום יהי לנו, הנה אל ישועתי אכתח ולא אפחד כי עיי זומרת
יה [ה] וכי לי לישועה ונוי (ישע' י"ב ב'), (ז) ושוחה מלא לונטי, ומטעים את
בני ביתך:

[תקבר] (א) ומה טעם מברכין על הבשיטים במצואי שבת, מפני שניטלה
הנשמה יתרה שבארם ותנהנה הנורתה מן הבשיטים ותתרווה ותתזוק בציורף
הברכות:

[תקבכה] (א) והכי אמר رب נטרוני גאון, במצואי שבת בכורה מאורי האש
כך עוזין בשתי ישיבות שטסטכלין בכפות ידיהם, וכן ראיינו רבותינו שהיו עושים,
ואומרים נסתכל בידינו (ב) כדי שננהן מן האור, (ג) שניינו בפרק ד' אליעזר בן

(ז) ושוחה מלא לוגמי ומטעים את בני ביתך. הוא לשון רב הערומים בסדרו שם וחובא
בטור או"ח סי' רצ"ט בשם רע"ג וכותב עוד ורב סעדיה כתוב אין צריכין בני ביתו לטעם מכם
של ברכת.

[תקבל] (ה) ומה טעם מברכין על הבשיטים במוש' כו'. הובא גם במחוז' צד 117
ונוסף שם והגאון רבינו שלמה בר יצחק אומר בשם ר' יעקב בר יקר דעתם בשינויים במצואי
שבחות דעת יום השבת שבת אור של גיהנם ולא הסרויה כלום, ולאלחר בשיוואה שבת חור
ושורף ומוסריהם, ורק מרווח בבשיטים. וזה הובא להלן סי' תקל"ב ובפרדים סי' קיד"ר ושם
בלקוטים שבסוף הספר (כח ע"ג) בארכיות יותר. וכן הובא בסדור רשי כתוב יד ב' אחר
ה' ו/or בליקוטין והובא שם מפי ר' יעקב בר יקר נאמר לי דעתם בשינויים במוש' מושום דשבת
אור של גיהנם כו' וגם הליקוטין ההם מוכאים במחוז' צד 381. ועיין תשובות הרשב"א סי'
קנ"ט. ושבלי הלקט החלם סי' קל' (נ"ב ע"ב) כתוב וכשם רבינו יעקב בר יקר זל' מצאתי מה
טעם מברכים על הבשיטים כו'.

[תקבח] (ה) והכי אמר رب נטרוני גאון במצואי שבת כו. לך מן סדור רע"ג
דף לא' ע"ב והובא גם בפרדס סי' קי"א וכן הובא בליקוט הפרדס (ויא ע"ב) וכ"ה במחוז'
סי' קכ"א (צד 117) ועיין תשובות הגאנונים שערוי תשובה סי' ק"ג ובתשבות הגאנונים דפוס ליק
סי' מ"ט ובחרות שלי צד 18 ובחרות גינהה סי' צ"ג ומובא במדרבי ריש יוכא. (ג) כדי
שנהנה קון האור. בסרע"ג (לב ע"א) סיים אחר זה כי דרך ששנינו אין מברכין על הנר עד
שיאותו לאורו וכן מנהגו. וכן הובא בפרדס שם סי' קי"א וסימן שם וכן הוא מנהג תחלה
כופף אבעותיו להrk כפו ומוחשייך תחתיתן ואחר' כפושט ונהנה אור במקום החשך ומברך שבך
גאות הוא מן האור וזה ליטתו בסרע"ג. (ב) שניינו בפרק ד' אליעזר בן הורקנס. הוא פ"כ
והובא ג' בפרט"ג שם וכן הובא ברו"ץ גיאות שם בשם רע"ג. ובתשבות הגאנונים שערוי
תשובה סי' ק"ג ובתשבות הגאנונים דפוס ליק סי' מ"ט ויוד מנהגנו להבטיט בצפרנים ואומרים
מן פניו שחן פרות ורובות לעולם. ועיין במדרבי ריש יוכא שהביא בשם תשובות הגאנונים וז"ל ומה
שאנו מסתכלין בצפרנים דבר זה שנוי בתלמוד ירושלמי ובכבר איין מברכין על הנר עד שיאותו
לאורה סי' עד שנרגיש בהוק האור של נר הכרלה. ואף כי זוכרים על צפנינו של צפנינו של אדם הראשון
ומאחר שהוא שוחה שניינו אין זה נהויש כי אם של מצוה עכ"ל ועיין ב"ז או"ח סי' רצ"ח שהביא
ראיה מדברי הרא"ש והמדרבי ריש יוכא שהביא בהגנה בש"ע או"ח סי' רצ"ח שהביא
כן בשם הוחר. והילוקט תחליט רמו תשכ"ג הביא בשם פסיקתא רבתיה זול' אני משבחך בכל
אבירי ומקרים בין המצאות, צפנינו לעשות בהם פרייה ומיליקת העוף, ובזה להסתכל או
להבדלה ע"כ אולם אין זכר מזה בפסיקתא רבתיה רק על המאמר שלפנינו ציין פסיקתא רבתיה
ומן כל עצמותי אני משבחך בכל אבירי הוא מן שוו' בחוצאה של מזמור לה' אות ב' ויעש
במדרשי תהילים העלה ג' ושם הארบทני.

הוּרְקָנוֹס שָׂאוֹטֵר מִצְוָה לְחַמְתָּל בְּצִיטְרוֹנִי, (ד) וּמִשּׁוּם הַכִּי פְּשָׁתִין יָדִים לְהַבְּדִילָה לְפָתְחוֹי אֵיךְ נְהֹרָא מִבְּרֵךְ, וְאֵיךְ לְיכָא נְהֹרָא לֹא מִבְּרֵךְ, וְאֵיךְ חַזִּי בְּחַבְּרִיה אוֹ כִּמִּדי אֲחֶרְנָא שְׁפָרְ דָּמִי. (ה) מְדָאָרִיָּתָא מַנְלָן דְּמַבְּדִילָן עַל נְהֹרָא, דְּכַתְּבִיב וְירָא אַלְהִים אֶת הָאָרֶר כִּי טָוב (כְּרִאָשָׁת א' ד'), וְהָדָר וְיִכְּדָל אַלְהִים בֵּין הָאָרֶר וּבֵין הַחַשָּׁךְ: (שם שם):

[תקבכו] (א) אָוֹר שֶׁל כְּבָשָׂן לֹא מְבָרְכִין עָלָה דְּלֹא לְנְהֹרָא עַבְדִּים, וְאָוֹר שֶׁל תְּנוּר וְאָוֹר שֶׁל כִּירָה (ב) בְּתִיחַלָּה מְבָרְכִין עַלְיוֹ, וּבְסֻפָּה אַיִן מְבָרְכִין עַלְיוֹ. (ג) וְאָוֹר שֶׁל בֵּית (הַכְּנָסָת) הַיכָּא דַּאֲיכָא אָדָם חָשָׁב (ד) דְּמַדְלִיקִין מִשּׁוּם לִינָה, אַעֲגָן דְּלֹא צְרָךְ לְנְהֹרָא לֹא מְבָרְכִין עָלָה, הַיכָּא דְּלַיְיכָא אָדָם חָשָׁב לְנְהֹרָא קָא מְדָלִיק וּמְבָרְכִין עָלָה. (ה) אָמָר רְבָב יְהוָה אָמָר רְבָב, (ו) אַיִן מְחוּזִין עַל הָאָרֶר כְּרוּךְ שְׁמַחוּזִין עַל הַמִּצְוֹת, וְאַעֲגָפָ שְׁכָתִי (ז) בְּפֶרְקִי דָּרִי אַלְיעָזָר בֶּן הַוּרְקָנוֹס רִי מְוֹנָא אָמָר כִּיצְדָּק אָדָם (מְסַתְּכָל) [מְכִידָל] בְּכָום שֶׁל יְיָ, מְקִירָב יְדוֹ לְאָוֹר הַאֲשָׁא] וְאָמָר בָּרוּא מָאוּרִי הַאֲשָׁא. [וְאָמָר הִיא בְּרוּךְ פּוֹשֵׁט יְדוֹ לְאָוֹר הַכּוֹכְבִים שְׁהָן של אַשׁ וּמְסַתְּכָל בְּצִפְרָנוֹן] וְאָמָר בָּרוּא מָאוּרִי הַאֲשָׁא] (ח) רְוָאָה שְׁמִים בְּעַבְעִים וְאַיִן רְוָאָה אֶת הַכּוֹכְבִים, חַולָּה אַבְנָן מִן הָאָרֶץ, וְאָמָר המְכִידָל בֵּין קּוֹדֶשׁ לְחֹלֶל, (ט) וְאַעֲגָפָכְּבָא לֹא סְבִירָא לֹן דְּמַבְּדִיל אֶלָּא עַל הַיִּין, וְאַפְּלִיו בְּפַתְּ אֵין:

(ז) וּמִשּׁוּם הַכִּי פְּשָׁתִין יָדִים לְהַבְּדִיל לְמִיחְיָה אֵיךְ נְהֹרָא מִבְּרֵךְ כֻּוְיָ. זה לֹא חֻכָּא בְּסַרְעָג רְקָשָׁם נִמְצָא מָאָמֵר גָּדוֹל אֲשֶׁר לִיהְתָּא בְּסַדּוֹר שְׁלַפְנִינוֹ הַמְּתִיחַלָּה וּבְכָום אַנוּ רְגִלִּין לְהַטִּיל מִים בְּכוּם שֶׁל בְּרָכָה לְאַחֲרָ שְׁוֹתָחוֹ וּשׁוֹתָחוֹ כֻּוְיָ. וְהַלְשָׁן הַהְוָה שְׁלַפְנִינוֹ וּמִשּׁוּם הַכִּי פְּשָׁתִין הַכָּא גַּם בְּפֶרְדִּים שֶׁם סִי קִיְּא וְלַקְוָח מִבְּחָגָג הַיִּזְרְעָלִי קִידּוּשׁ וְהַבְּדִילָה וּשְׁם הַגִּיָּה כַּךְ וּמִשּׁוּם הַכִּי פְּשָׁתִין יָדִים בְּהַבְּדִילָה לְלִיחְיָה אֵיךְ נְהֹרָא נְהֹרָא אוֹ לָא, דְּכִינָן דְּלֹא בָּרוּא הַאֲשָׁא בְּרוּא מָאוּרִי הַאֲשָׁא, אֵיךְ נְהֹרָא מִבְּרֵךְ, אֵי לֹא מְשַׁתְּמַשְׁלֵחַ לְנְהֹרָא לֹא מִבְּרֵךְ, וְאֵיךְ חַזִּי בְּחַבְּרִיה אוֹ כִּמִּדי אֲחֶרְנָא שְׁפָרְ דָּמִי. (ט) מְדָאָרִיָּתָא מַנְלָן דְּמַבְּדִילָן עַל נְהֹרָא. בהָגָשָׁה בְּכָמָר שְׁלַפְנִינוֹ וְהָוָא בְּיוֹרְשָׁלָמִי בְּרָכוֹת פְּחִי הַיִּזְרְעָלִי (וְיַבְּעָג).

[תקבכו] (ט) אָוֹר שֶׁל כְּבָשָׂן, בְּהָגָשָׁה שֶׁוְאָה כְּגָמָרָא בְּרָכוֹת נִגְעָשָׁה (ז) בְּתִיחַלָּה מְבָרְכִין עַלְיוֹ וּבְסֻפָּה אַיִן מְבָרְכִין עַלְיוֹ. בְּיַהְיָה בְּבָהָגָג כִּי רְוָיִי הַזָּאת הַרְבָּה הַלְּדֹעָה יִמְעַר וּבְכָום הַכִּי פְּשָׁתִין סִי קִנְיָא צְדָה 117 אֶבֶל בְּבָהָגָג הַנְּדַפֵּס וּבְכָום הַזָּהָר בְּרִיְּעָג גִּיאָות (דָּקִי יַזְעָג) בְּשֶׁם בְּהָגָשָׁה אַיִן מְבָרְכִין וּבְסֻפָּה מְבָרְכִין, וּבְגִמְרָא בְּרָכוֹת שֶׁם תְּנִינָה וּשְׁלָבִירָם מְבָרְכִין עַלְיוֹ וְתְּנִינָה אַיִדְךָ אַיִן מְבָרְכִין עַלְיוֹ לְיַקְהָא בְּתִיחַלָּה הָא לְבָסְטָף וּפּוֹרְשָׁיָה שֶׁל תְּנוּר בְּסֻפָּה מְבָרְכִין עַלְיוֹ. וְעַיִן בְּהָעֲרוֹת הַרְשָׁיָה וְלֹא בְּמִחְזָוָה שֶׁם. (ט) וְאָוֹר שֶׁל בֵּית הַכְּנָסָת וְהַהְוָה כְּתוּב שֶׁל בְּיַהְיָה וְטוּעָה הַמְּעַטְּקָה, וְהָוָא בְּגִמְרָא בְּרָכוֹת שֶׁם אָוֹר שֶׁל בְּהָגָשָׁה כִּי וְהָוָא בְּבָהָגָג שֶׁם. (ז) דְּמַדְלִיקִין מִשּׁוּם לִינָה, בְּבָהָגָג הַנְּדַפֵּס הַגִּי מִשּׁוּם לִתְיִיחָה וּבְבָהָגָג כִּי רְוָיִי (צד 47) הַגִּי דְּמַדְלִיקִין אַמְּטָלָתָה וּבְמִחְזָוָה צְדָה 117 הַגִּי וּדְמַדְלִיקִין מִשּׁוּם צְוֹתָה וּבְרִיְּעָג גִּיאָות שֶׁם דְּמַדְלִיקִין מִשּׁוּם דִּילָתָה, וּרְשָׁיָה בְּגִמְרָא בְּרָכוֹת שֶׁם בְּדָאָרָא אָדָם חָשָׁב לְכָבוֹדוֹ הַלְּקִיָּתָה. (ט) אָמָר רְבָב יְהוָה אָמָר רְבָב, בְּרָכוֹת נִגְעָשָׁה (ז) אַיִן מְחוּזִין עַל הָאָרֶר בְּדָרְךָ שְׁמַחוּזִין עַל הַמִּצְוֹת, וְאַעֲגָפָ שְׁכָתִי בְּפֶרְקִי דָּרִי בְּבָהָגָג גִּכְבָּה אַיִן מְבָרְכִין וּמְבָרְכִין, וּבְפֶרְדִּים סִי קִיְּבָה מִתְחַלָּה בְּגִמְרָא אַחֲרָן אַיִן מְכִידָלָן בְּלֹא עַל הַיִּין וְלֹא עַל הַיִּין, וְעַיִן בְּבָהָגָג לְבָבָעָג.

(ז) אַבְלָה בְּבָהָגָג שֶׁם, הַוְאָבְדָרָא בְּפֶרְדָּא פְּיָבָא שֶׁמֶן הַגִּי מִשּׁוּם לִתְיִיחָה וּבְבָהָגָג כִּי רְוָיִי דָּרִי אַלְיעָזָר בֶּן הַוּרְקָנוֹס. הַוְאָבְדָרָא בְּפֶרְדָּא פְּיָבָא שֶׁמֶן הַגִּי מִשּׁוּם הַגְּנוּסָה קַצְתָּה. (ט) רְוָאָה שְׁמִים בְּעַבְעִים, בְּפֶרְדָּא פְּיָבָא שֶׁמֶן הַגִּי תְּולָשָׁה אַבְנָן מִן הָאָרֶץ וּבְכָום הַגִּי וּבְפֶרְדָּא וּבְכָבְדָלָה הַגִּי תְּולָשָׁה. (ט) וְאַעֲגָפָכְּבָא לֹא סְבִירָא לֹן דְּמַבְּדִיל אֶלָּא עַל הַיִּין. וְתְּזִיגָג הַמּוֹלָסִי סִי בְּכָבְדָלָה הַגִּי בְּלֹא עַל הַיִּין. (ט) וְאַפְּלִיו בְּפַתְּ אֵין מִבְּנָן אַבְלָה יְשָׁהָקָן אֶלָּא עַל הַיִּין.

מכדיין, (י) דהכי אמר רב עמרם ריש מתייבתא אין מדיליין על הפת כל עיקר, ומה טעם שאין הבדלה דומה לקידוש, שקידוש אי אפשר שלא לסייע דעתם אין אמרין אין קידוש אלא במקום סעודה, (יא) וכיון שלחן קבוע וסעודתו קבועה ושלחנו קבועה ופת מתקנת לפניו שנוטל פת ומבדיל עלייה, הילך אין מדיליין על הפת. וכן מתנה בשתי ישיבות:

[תקבנ] (א) ר' יצחק אומר כל שאינו מדיל במצואי שבת על היין, או אינו שוטע מן המבדילין או רואה סיטן ברכה לעולם, וכל מי שմבדיל על היין במצואי שבת (ושוטע) [או שוטע] מן המבדילין (ב) הקב"ה קורא אותן קדושים, ועשה אותן טសנוולתו, (ג) שנאמר ואתם תהי יט מלכמת הנים וגוי קדוש (שמות יט ר), וכתיב והיותם לי סגוליה מכל העתים (שם שם ח), (ד) ואמר ר' יוחנן שלשה מנוחלי העולם הכא, אילו הן, הדר בארץ ישראל, והמנגד בנוי לתלמוד תורה, והםבדיל על היין במצואי שבתות, והוא דשיר מקידושא להבדלה, (ה) אמר רב חסדא הילך מאן דאית לה חד כסא ולית בה שיור קידושא והבדלה שניקליה להבדלה, וקידוש החום מקדש אריפתא, דלא יכול לאבדולי אריפתא, וכי חקנו רבן הבדלה על חמרא תיקנו:

[תקכח] (א) והיכא דלא שכיה חמרא ואייכא בתוך החום [דוכתא דשכיה בה חמרא] ובממא דשבחא [הוא] דיביל למיזל [ובלילה לא יכול למיזל, ליל] ביממא מבדיל עיג' דלא נפקא [שבתא], אי נמי יתיב וקא שתי ופשיטה ליה טילתא דלאורתא לית לה חמרא דמבדיל קא בעי מיקם מן פניה דשבחא ואע"ג דאייכא עידנא טובא. (ב) והיכא דלא שכיה חמרא כלל ושיכרא היא חמרא מדינה יבדיל אשיכרא:

(ו) דהכי אמר רב עמרם ריש מתייבתא אין מדיליין על הפת כל עיקר. בסדור ריע"ג דף ל"ב ע"א הובא דהכי אמר רב עמרם ריש מתייבתא אין מדיליין על הפת כל עיקר. ועיין דף ל"ב ע"א והובא פסחים ק"ז ע"ב ד"ה מקדש וברא"ש פרק ע"פ סי' י"ז וכן הובא בmachzo ובפרדים שם בשם רב עמרם. (ט) וכיון שלחן קבועה וסעודתו קבועה. חסר וכ"ל: וסעודתו קבועה ואי אפשר לו שלא לסייע מקדש על הפת, במצואי שבת כלום סעודתו קבועה ושלחנו קבועה ופת מתקנת לפניו שנוטל פת ומבדיל עלייה, הילך אין מדיליין על הפת וכן מתנה בשתי ישיבות. כ"ה בסדור ריע"ג שם וכן הובא לנכון במ machzo ובפרדים סי' קי"ב יש הסופת דבריהם ע"ש.

[תקבנ] (ט) ר' יצחק אומר. יש לתaken ר' צדוק אמר כמו שהוא בסדור ריע"ג דף ל"ב ע"א ונובע מן פרדר"א פ"ב והובא בטור או"ח סי' רצ"א ובmachzo צד 119 הובא ג"כ ר' יצחק אונור. (ג) הקב"ה קורא אותו קדוש ועשה אותו מסנוולתו. כן הובא בסדור ריע"ג שם ובפרדר"א איתא הקב"ה קונה אותו למסנוולתו. ובmachzo הוא. כמו לפניו בסדור וכן הובא בטור שם. (ג) שנאמר ואתם תהי יגוי. כ"ה בסרע"ג וסימן עוד והיותם לי קדושים כי קדושים אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי [יוקרא כ' כ"ג]. ובפרדר"א לפניו הובא לך שב' ואבדיל אתכם וגוי, [ואומר] והיותם לי סגוליה. (ז) וא"ר יוחנן. פסחים קי"ג ע"א והובא בסרע"ג שם. (ט) אמר רב חסדא הילך. בגמרה שם לא מובא בשמו וכן ליתא בסרע"ג ולא בטור או"ח סי' רצ"ז בשמו. וכן הובא בשם ריע"ג בא"ז ח"ב סי' צ"א.

[תקכח] (ט) והיכא דלא שכיה חמרא כי. לך מן בה"ג ה' קידוש והבדלה ורשום שם "פסק" והובא בא"ז ח"ב סי' י"ד. (ג) והיכא דלא שכיה חמרא כלל ושיכרא הוא חמרא מדינה מדיל אשיכרא. בה"ג שם.

[תקכט] (א) אמר רב תחליפא ברAMI אמר שמואל מתפלל אדם של תוכאי שבת בשבת ומכריל על הנטום, (ב) ואסור ליה לטייער עכידתא עד לאורתא, וכד חוי נורא לאורתא מברך בורא מאורי האש, (ג) ואסור לו לאדם לטעם קודם שיבידיל, ואם שכח וטעם מבדיל (ד) [לאמר רבא הלכתא טעם מבדיל, ואם לא הבידיל במוטש' מבדיל] לטרח יומן ויום שלישי כל היום, והוא שלא טעם, (ה) לא אמר כי ר' חייא מילא הבידיל במוצאי שבת מבדייל והולך כל השבת כולה, עד כתה, [אר' זירא] עד יומן רביעי שבת, (ו) כי הא דיתיב ר' זירא קמיה דרבא, ואמרי לה קמיה דרב יוחנן, ויתיב וקאמר לגבי ניטין חד יומא, ותרתי ותלת בתר שבתא, ארבעה וחמשה ומועלן [יומא] קמיה שבתא, אלמא עד יומן רביעי, דאמיר ר' זירא עד ולא עד בכלל, והני מילא אתוי כסא דחטרא וברוכי בורא פרי הגפן והמכריל, אבל לא על האור דקיימתן (?) אין מברכין על האור אלא במוצאי שבתות ובמוצאי יום הכהנים, טשומ דהוה אסור להשתמש בנורא, אבל ביום טוים דשורי ביה לאישתמייש בנורא לא צרכין לברכין עליה בהבדלה דיטים טובים:

[תקל] (א) והבי שדר רב נטרונאי גאנן יומן הכהנים אע"פ שהל להיות בחול מברכין על האור, מפני שאסור להשתמש בה ביום הכהנים, ולית הילכתא (ב) כר' יהודה אמר שמואל דאמיר אין מברכין על האור אלא במוצאי שבת הויאל ותחלת בריתתו הוא, (ג) אלא כי הא דאמיר ר' זירא בר אבא, ואיכא דמתני לה ר' בנימן בר' יפת אמר ר' יוחנן מברכין על האור בין במוצאי שבת בין במוצאי יום הכהנים. וכן עטמא דבר. (ד) מideo משונה הוא יומן הכהנים משנת דבטזאי שבת מברכין על האור היוצא מן העצים ומן האבניים, ובמוצאי יום הכהנים אין מברכין אלא על אור שבת. (ה) מי ששבת, שישבת מטלאכת עכידה, (?) וכדרתניא עשות דולקת והולכת בשבת ובמוצאי שבת מברכין עליה, (?) ותו קא מתניתין תנין חרדא או הרזא מן העצים ומן האבניים מברכין עליה, ותניא אידך אין מברכין עליה, ומשנינן לא קשיא כאן במוצאי שבת, כאן במוצאי יום הכהנים אין מברכין עליה, ובואר

[תקכט] (ו) אמר רב תחליפא ברAMI אמר שמואל. בה"ג שם וגורט רב תחליפא בר ABIי אמר שמואל והוא בגמרא ברכות כי ע"ב ולפנינו בגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל. (ז) ואסור ליה למייעדר עבידתא עד לאורתא. לשון בה"ג שם. (ג) ואסור לו לאדם לטעם קודם שיבידיל. סדור רע"ג לע"א. (ד) דאמיר רבא בו. הוספה כמו שהוא בסדור רע"ג והשemit המעתיק מן מבדיל עד מבדיל והוא בפסחים ק"ז ע"ב. (ס) דאמיר בנו ר' חייא. שם ק"ז ע"א. (ו) כי הא דיתיב רב זירא קמיה דרבא ואמרי לה קמיה ר' יוחנן. בסරע"ג כי הא דיתיב ר' זירא קמיה דר' אסוי ואמרי לה קמיה דר' יוחנן. ובגמרא פסחים שם כי הא דיתיב ר' זירא קמיה דר' אסוי ואמרי לה רב אסוי קמיה דר' יוחנן. (ז) אין מברכין על האור אלא במוצאי שבתות. פסחים נ"ג ע"ב.

[תקל] (ט) והבי שדר רב נטרונאי גאנן. סרע"ג שם, והובא בפרדים סי' קי"ג ובמחוז צד 119. (ג) כר' יהודה אמר שמואל. פסחים נ"ד ע"א. (ג) אלא כי הא דאמיר ר' זירא בר אבא. בסדור רע"ג הגי כי הא דר' חייא בר אבא, וכ"ה בפרדים שם סי' קי"ג וכן במחוז צד 120. זהות ליתא בגמרא פסחים נ"ד ע"א רק שם הובא כלשון שהביא איכא דמתני לה ר' בנימין בר יפת א"ר יוחנן. (ד) מideo משונה הוא יוה"כ משנתנו. סדור רע"ג לע"ב והובא בפרדים סי' קי"ג (ב"ד ע"ג) ומחייב צד 120. (ס) ומאי שבת שבת מטלאכת עכודה. כ"ה גם בפרדים ובמחוז וגהיה שם הרשיה שצ"ל מטלאכת עכורה. אבל בסרע"ג איתא ומאי שבת שבת מטלאכת. (ז) וכדרתניא. ברכות נ"ג ע"א. (?) ותו קא מתניתין. פסחים נ"ד ע"א.

הווצה מן העצים ומן האבנים הוא דלא מברכין, אבל בואר ששבת מברכין. (ח) ובנמרא הארץ ישראל מתני אמר ר' לוי במצואי שבת זימן הקב"ה לאדם הראשון שני רעפין והקישן [זה לזה] ויצא האור, ובירך עליהם ברוא מאורי האש. (ט) שמואל אמר [לפיכך] מברכין עליה במצואי שבתות שהיא תחילת בריתו, (ז) ורב הונא בשם רבנן ור' אכונה בשם ר' יותנן אמר אף במצואי יום הנכורות מברכין עליה, מפני שכבר שבת האור כל היום כולם, (א) ולעתם כראמרין על אור שבת, אבל לא על

הווצה מן העצים ומן האבנים:

[תקלא] (א)ומי שעריך לעשות מלאכה במצואי שבת קודם שיתפלל, צריך לברך המכדיל בין קודש להול, ואחר כך עושה מלאכה, (ב) דאמר ר' אליעזר בן אנטיגנוס משומ ר' אליעזר בר' ינאי אסור לעשות חפציו לאדם קודם שיבריל, וכי מכדיל טוכר או כורות השם ומלכות, כמה דברים אמרוים קודם שיתפלל, אבל לאחר שהתפלל כיוון שהבדיל נתפילה אינו צריך לברך קודם מלאכה, ועי"פ שלא המכדיל על הטע:

[תקלב] (א)طعم בשיטים במצואי שבת, משום דכל יום השבת שוכת אור של גיהנם ולא הסריה כלום, ולא אחר כשייצא חור וטסricht, לנכ' טריה בנים. כך אמר ר' שלמה גאון בשם ר' יעקב בר יקר:

[תקלג] (א)ועל הנר שטדליקין בכית הכנסת במצואי שבת נראה למורי שאין מברכין, ורק להביא נר אחר לברך עליו, מפני שהוא נר עשוי לכבוד, ונר העשויל לכבוד אין מברכין, (ב) ומדוברין לה ברכות בדאיכא אדם חשוב, ומיהו היכא דלא מדלקה אלא משום אימתה דנגבי ולא משום כבוד טברך עליה, ופעמים שאומר טורי גנון אלו אין מדליךון לכבוד אלא להאריך, שאליו היה לנו אוור הלבנה בכית הכנסת דיננו. והנוהג להביא נר אחר לשם אורה וטברך עליה, מנהג יפה הוא,

וישר כחו:

[תקלד] (א) למצואי שבת שליח ציבור יורד לפני התיבה וпотח והוא רחים יכפר עון וג�, ואומר ברכו וטורת את שמע בשתיים לפניה ושתים לאחריה כמנחה,

(ט) ובגמרא דארון ישראלי מתני. כן הובא בסרע"ג שם ובפרדס ובמ"ז שם והוא בירושלמי ברכות פ"ח ה"ה (י"ב ע"ב). וכן נשנה בכ"ר פ"יא ופי"ב ופסיקתא רבתי פ"ג. (ע) שמואל אמר. ירושלמי שם. (ז) ורב הונא בשם רבא. בירושלמי רב הונא בשם ר' אבוחו בשם ר' יוחנן וכברදס רב הונא ורבא ור' אבוחו בש"ר יוחנן. (ט) ולעתם כו'. הוא דברי רעד"ג שם. [תקלא] (ט)ומי שעריך לעשות מלאכה במושך. סדור רעד"ג ל"ב ע"ב ומוחז' צד 120 והובא בתורה או"ח ס"ר רצ"ט ועיון בכ"י שם. (ז) דאמור ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום ר' אליעזר בר' ינאי. כן הוא בסדור רעד"ג שם ובמוחז' שם ובאו"ז ח"ב ס"י צ' ובגמרא שבת ק"ג ע"ב איתא משום ר"א בן יעקב ובירושלמי ברכות פ"ח ה"ב הגני כמו שהוא לפניו בסדור.

[תקלב] (ט)طعم בשיטים במושך. הובא בפרדס ס"י קיד' ובמוחז' ע' 382 ועיין לעיל ס"י תקב"ד ובעהר א' שם.

[תקלג] (ט) ועל הנר שטדליקין בכיה"כ. הובא בפרדס ס"י קט"ז ובמוחז' צד 120. (ז) ומדוברין לה ברכות. דף נ"ג ע"א.

[תקלד] (ט) למצואי שבת שליח ציבור יורד לפני התיבה כי. כל הסימן הזה נשמט בכ"י ממוקמו ונמצא אחר סימן תק"מ כי היו הגלויות בלתי מוכרכים והובא שלא במקומו ואני הצגתנו בדיני מוציאי שבת אחר סימן תקלג'ג וראיתי כי הובא במקוחז' ס"י קמ"ה (צד 114) החותיל במצואי שבת אבל שם הוא בסוגנון אחר, ועי' לעיל ס"י תקי"ג.

ואומר קדיש, הבדלה בחון הדעת, ולאחר שיגמר שמונה עשרה אומר שליח ציבור קדיש עד דאמירן, ופותח ויהי נעם עד אורך ימים אשכעהו ואראחו בישועתי, וכן מהנוג שחוור ושונה השליח ציבור אותו הפסוק והציבור אחריו אומר אתה קדוש וכל סדר קדושה כל עיקר עד עשה שלום במרומיו, ומביין לו כוס יין וטבריל, ואם חל יו"ט בשבתו הכא אין אומר ויהי נעם וסדר קדושה כל עיקר, אלא לאחר סיום תפילה לחש אומר קדיש עם התקבל וטבריל וטעם מלא לוגמי, כאשר לא לשותה ברכבים מיסב את פניו, ואומר ויתן לך וכו' ועומד הנער שלא הגע לחינוך ואומר קדיש עם יהא שלטא רבא, ואני אומר התקבל. (ב) בעל הבית קודם שי��דיל אומר מקראות הללו הנה אל ישועתי וגוי ישאכחים מים בשנון וגו' ליהודים היהת אורה ושמהה וגוי בשמההנו נועדרנו בכית זה, קול ששון ושמהה וברכה טובנה והצלחה טרוננה, ושועה קדוננה ואהבה וחיבת עליינו, בכית זה יהא אדריך בעורנו, סימן טוב בכיתנו, ויברכנו יוצרנו, יוצר כל, ברוך כל, סימן טוב יהיו בכל, אני שכון שמים, ברכנו בטוב כפלים, וניחד[ך] בכל יום פעמים. שמחנו אדון מעוננו שמחנו בטובך הדריכנו טוב וטיבך אתה, גן ערין נתעת, עם אשר בחרת, שמחנו אליו מעוננו, שמחנו ובטיבך הדריכנו, וטבריל. (ג) ולאחר ששתה מטיל טים רבים בכום של הבדלה [ושותה], ומה שנשאר מן הימים נטול ידו [ו] פניו (ורגליו), כדי לחכוב את המצוות, לפי שישורי מצוח מעכbin את הפורענות. ומה שאמורים זמירות במצויא שבת מגה יפה וכשר הוא דומה לבני מדינה המלויים להזאת המלך בקளות וכנורות ונכלים, כך ישראל מלאים ליציאת שבת המלכה בשמהה ובשירים. (ד) כך נזרקה מפי ר' יוסף טוב עלם:

[תקלה] (א) ראש חדש שהל להיות בשבת אין מזכיר של שבת ביעלה ויבא, לפי שיעלה ויבא אין בא אלא מפני ראש חדש בלבד, והפלת שבת כבר נאמרה בישמה משה, (ב) ודמי להא אמר רבא يوم טוב שהל להיות בשבת שליח ציבור העובר לפני התיבה ערבית אין צריך להזכיר של יום טוב, (ג) וכי תקנו רבנן מן אבות בדרכו, לא תקנו אלא. בשבת, מפני שביל שכת ניתן לרשות שליט ולחזק, והשו חכמים לייחיד הכא מן השדה ולא הפלל עם הציבור שלא הפלל בכית הכנסת ייחידי ויסתכן, (ד) כטפורש החם, והתקינו שהיה החון מתפלל תפילה זו בין כך ובין כך עד שיתפלל היחיד ולא ישאר ייחידי.

[תקלו] (א) ונמצא בתשובות הגאנונים סייע למורי צדק. ראש חדש וחולן של מועד שהלו להיות בשבת ערבית שחרית ומנהה מתפלל שבע של שבת,

(ב) בעל הבית קודם שיﬁדיל אומר מקראות הללו הנה אל ישועתי. זה הובא במחוז סי' ק"ג (צד 116). (ג) ולאחר ששתה מטיל מוס בכום של הבדלה ושותה בו. נובע מפדר"א פ"ב. ועיין בהערות הרש"ה ז"ל במחוז שםאות ל"ב. (ד) כך נזרקה מפי ר' יוסף טוב עלם. וביה במחוזו שם.

[תקלה] (ה) ר"ח שהל להיות בשבת. הובא במחוז סי' קל"א (צד 105). (ז) ודמי להא אמר רבא. שבת כ"ד ע"ב. (ג) וכי תקנו רבנן מגן אבות. עיין ברש"ג בגמרא שם ד"ה שליח ציבור וכן ד"ה מישום סכנתה. (ז) כטפורש החם. ר"ל בגמרא שבת שם.

[תקלו] (ט) ונמצא בתשובות הגאנונים סייע למורי צדק ר"ח וחולן של מועד שהלו להיות בשבת. במחוז צד 105 הובא ונמצא בתשובות הגאנונים סייע למורי צדק בסוף מאמר שלפנינו ובאמת מוסב למשה ר"ח וחולן של מועד וכל המכאמור הזה עד סוף וכן בגין מגה בשתי ישיבות הביא הרב בעל שבלי הלקט סי' קע"ח בשם תשיבות הגאנונים ע"ש.

(ב) ואומר יעלה ויבא בעבודה, ושכת אומר [ברכה] רביעית [כפני עצמה], וכן שמנחה רביעית בפני עצמה לא הוצרך להזכיר שוכ בעבודה, ועוד שלא מצינו [אזכרה] שבת או יום החטורים או יום טוב בעבודה כל עיקר, ועוד אי ס"ד אפשר להזכיר של שבת בעבודה אם כן כל שבת ושבת של שאר ימות השנה יזכיר של שבת בעבודה [אלא של שבת וו"ט וכיפור בעבודה] אינה כל עיקר אלא ראשי חדשים ובכלו של מועד ובכלו ביטים טובים, וכברבויות ובשחוריות ובמנחה אומר יעלה ויבא. וכן מנהג בשת ישבות:

[תקלוז] (א) יום טוב שחל להוות שבת בברכת המזון צריך להזכיר רצה והחלצנו ועלה ויבא כל אחת ואחת לעצמה, רצה תחילת, ואחר כך יעלה ויבא, מפני שתדריך ואני תדריך קודם, וכן בראש חדש וחולו של מועד שהלו היה בשת אמור תחילת רצה, ואחר כך יעלה ויבא. וכן הלכה בשתי ישבות:

[תקלה] (א) **תניא** קטן קורא בתורה ותרגם, ומפרט בנכאי ותרגם, אבל אין סוף על שטע עד שהוא בן שלוש עשרה שנה ויום אחר, ויבא שתי שערות, ואין מוציא את הרבים ידי חובתו לא לפנים על שטע, ולא לברך ברכת המזון, ולא לקרות את המגילה, ולא לתקוע שופר בעשרה, ולא לקדש לבני ביתו בלילה שבתות ובליל ימים טובים, ולומר הנדרה בלילה פסח, ולהדליק נר של חנוכה, עד שהיא בן שלוש עשרה שנה ויום אחר, וכן חרש וכן שיטה, זה הכלל (ב) כל שאין מחייב בדבר אין מוציא את הרבים ידי חובתו:

[תקלט] (א) בראש חודש ערבית שחוריית ומנחה אומר בעבודה יעלה ויבא, ובברכת המזון בהודאה, (ב) דתני רבי אושעיא ימים שיש בהן קרben טוסף, כגון ראש חודש ובחולו של מועד ערבית ושרירית ומנחה מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המאורע בעבודה, ואם לאו מחזירין אותו, ואין בהן קדושה על הימים (ג) ויש בהן הזכרה בברכת המזון, (ד) אמר רבי תנחים אמר רבי יוסי טעה ולא הזכיר של ראש חודש בעבודה ונזכר בהודאה חזור לעבודה, [בשים שלום חזור לעבודה] ואם סיים חזור בראש. אמר רב פפא [בריה דרב אהא בר ארא] האי דעתה אם סיים חזור בראש, לא שננו אלא שעקר את רגליו, אבל אם לא עקר את רגליו חזור לעבודה,

(ג) ואומר יעלה ויבא. במח"ז סיימ במקוף אין אומרים יעלה ויבא. ובשבלי הלקט שם בשם התשובות הגאנונים סיימ כך: הילך ערבית שחוריית ומנחה מתפלל של שבת ברכה ברכח רביעית בפני עצמה ומזכיר בפני עצמה ומיזכיר בעבודה יעלה ויבא וכן מזכיר של שבת ובמקוף כולל של ר'ח בברכה רביעית או של חולו של מועד וכן ذרייך עוד להזכיר יעלה ויבא בעבודה וכן מנהג פשוט בשתי ישבות.

[תקלוז] (ה) וו"ט שחל להיות שבת. הובא במח"ז סי' קל"ב (צד 105), ונוסף שם מאמר גדול אשר ליתא לפניו בסדר.

[תקלה] (ה) **תניא.** מגילה כדי ע"א והובא במח"ז סי' קל"ג (צד 105). (ז) כל שאין מחייב בדבר בו. ר'יה כ"ט ע"ב.

[תקלט] (ט) בר"ח ערבית שחוריית ומנחה בו. סיימ זה וסיימן שלאחריו חסר בכ"ז שלפנינו וنمצא לנכון בכ"ז ב' אחר הפסים מן סיימן תקל"ח המסויים אין מוציא את הרבים ידי חובתו, ונמצא גם במח"ז סי' רכ"ז (צד 191). (ז) דתני ר' אושעיא. שבת כדי ע"א... (ב) ויש בין הוכרה בברכת המזון. בכהוו שם יש הוספה ורשם ת' והוא בו הר"ף שבת פ"ב. (ד) א"ר תנחים א"ר יוסי. ברכות כ"ט ע"ב, ושם הג"י א"ר תנחים א"ר אפי אמר ריב"ל.

אמר ליה מנא לך האי מילחאה, [א"ל] מאכא מרוי שמייע לוי, ואכא מרוי מרבי. (ה) ואמר רב ענן (ו) טעה ולא הזכיר של ראש חורש בערבית אין מהירין אותו, מפני שיכול לומר במנחה, ועלה (ז) אמר רב יוסף בציורו שננו (ח) משום טיראה דציבורא אבל יחד הדר:

[תקמ"ט] (א) וננהו העם לבך בראש חדש לקרוא את ההלל, אבל רכינו תھא נשמתו בצרור החיים איננו מביך עליון. והי לך תשומתו: ששאלתכם יחד שקרה את ההלל ביוםיהם שאינם מ"ח ימים של תורה, אם חוכה על הציבור לבך יברך גם היחור, אבל אני איני מביך עליון לא עם הציבור ולא ביחיד, שאינו אלא מנהג, ואין מנהג צריך ברכה, (ב) כראמיין בערבה שקל חבית חבית ולא בריך קא סבר מנהג נכאים הוא, לפיכך אני אין מביך עליון אשר קדרשו במצוותיו וצונו, אבל אני מביך עליון ברוך אתה ה' מלך העולם המהולל כפי עמו משוכחה ומפואר בשיריו דור עברך ברוך אתה ה' (ג) מלך מחולל בחשיבות:

הלכות סדר תעניות:

[תקמ"א] (א) אילו ימים שמתענין בהם מן התורה,ומי שמתעננה בהם לא יכול ולא ישתה עד הערב. (ב) באחד בניסן מתו בו בני אהרן, בעשרה כו מטה טריים הנביאה ונסתלקה הכהן, בששה ועשרים בו טה יהושע בן נון. בעשרה באירוע מת עלי הכהן ושני בניו ונשכה ארון הברית, (ג) בעשרים ושמנה כו מטה שמואל הנביא וספדו עליון כל ישראל. בעשרים ושלשה בסיוון (ד) נטלו הקרבנות טל עלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט, בעשרים וחמשה בו נהרג ר' שמואון בן גמליאל ור' ישמעאל בן אלישע, ור' חנינה סגן הכהנים. (ה) [בעשרים ושבעה בו נשרכ' ר' חנניה בן תרדין]

(ט) ואמר רב ענן. ברכות ל' ע"ב שם הגי אמר רב ענן אמר רב. (ו) טעה ולא הזכיר של ר' יוחנן בערבית. בגמרא לפניו גי' אחרית ובשם רב ענן הובא מאמר אחר וזה שהוא בסדר בשם הובא שם במאמר שלפנינו אבל לא בשם ועיין במוח'ו שם הגי' נתנוינו ויעש בערבות הרשיה זיל. (ז) א"ר יוסי בגמרא הגי' א"ר יוחנן. ובמה'ו אמר רב אבא. (ח) משום טיראה דציבורא אבל יחד הדר. עיין ר' ישע' בגמרא שם.

[תקמ"ט] (ט) וננהו העם לבך בראש חדש לקרוא את ההלל. הובא במוח'ו סי' רכ"ז (צד 192) ועיין בתוס' ברכות י"ד ע"א ד"ה ימים הביאו את המחוור ויטורי. (ט) כראמיין בערבה. הוא בסוכה פ' לולב וערבה דף מד' ע"ב. (ט) מלך מחולל בחשיבות. במוח'ו סי' י"ג ואחריו יחלילך בדורכה ולא שמעתי יותר כי לא דקדחי ברבותי וחחס שלמה בר' יצחק ובמוח'ו שם נמצא חוספה ורשות ת' (ט) תוספות) והיא תשובה שהסביר ר' ר' על ר' ישע' זקנו ע"ש. והתשובה נמצאת בספר היישר לר' ר' תמא.

[תקמ"א] (ט) אילו ימים שמתענין בום מן התורה. נבע מן מגילות תעניות בפרק אחרון וחובא בבה"ג ה' תשעה באב ובסדור רע"ג דף ל"ד ע"א ובמוח'ו סי' רע"א (צד 229) וכן חובא בטור או"ח תק"פ בשם בה"ג. (ט) באחד בניסן מתו בני אהרן, יש לתכן כמו שהוא בוגר ובסדר ע"ג ובמגילות תעניות איתא בשמונה בניסן מתו בני אהרן, ויש לתכן כמו שהוא לפניו. וכן בירושלמי יומא פ"א ה"א ופסיקתא דר"כ פסקא אחריו מות (קע"ד ע"ב) וו"ר סוף. פ"כ ותנומוא הקדומים אחריו סי' י' ותנומוא הנלפס מכבר אחרי סי' ז' הובא א"ר חייא בר אבא באחד בניסן מתו בניו של אהרן. (ט) בעשרים ושמנה כו מות שמואל הנביא. עיין מגן אברם סי' תק"פ. (ט) נטלו הקרבנות. כ"ה גם בספר ע"ג ובמוח'ה ובמגילות תעניות ובבה"ג איתא בטלו בכורדים. (ט) [בעשרים ושבעה בו כו]. הוסיף כי הוא מגילת תענית ובבה"ג ובמוח'ו שם בכורדים.

וספר תורה עמו] בשבועה עשר בחתמו נשתכרו הלווחות וכetal התמיד והובקעה העיר, ושרף אפוסטומים את התורה, (ז) והעמיד צלם בהיכל. (ז) [כאחד באכ' מת אהרן הכהן]. באת' באכ' גנור על אבותינו שלא יכנטו לארץ ישראל, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונילכדה ביהר ונחרשה העיר. (ח) בשבועה [עשרה] בו כבנה נר מערבי בימי אחוז. (ט) בשבועה באלוול מתו מוצאי דרכ' הארץ בטנה. בשלשה בתשרי נהרג גדרליה בן אחיקם. (י) [בחמשי בתשרי מתו עשרים איש מישראל ונחחש ר' עקיבא בבית האסורים ומתח]. בשבועה בו גנור על אבותינו שיטותו בחרב וברעב-ברבר. בעשרה בו מתו עושי העגל. (יא) בשבועה במרחשותן עورو עיני צדקהו ושחטו בינו לעיניו. בשבועה בכסליו שרפ' יהוקים את המגילה אשר כתב ברוך מפי יורטיהו הנכיה. (יב) בשבועה בתשבע' נכתבה התורה בלשון יוונית בית' תלמי המלך, והחחש בא לעולם שלשה ימים. (יג) [בתשעה בו לא כתבו ריבותינו על מה הוא]. (יד) בעשרה בטבת סטך מלך נבל על ירושלים. בחתמה בשכט מתו הצדיקים שהוו בימי יהושע בן נון. (טו) (בעשרה) [בעשרים] ושלשה בו נתקכזו כל ישראל על שכט בניtin על [דבר] פלגש בגבעה ועל צלם טיכה. בשבועה באדר מת משה רבינו. בתשעה בו גנור תענית על שנחלהן בית שמאי ובית הילל זה על זה. אילו תעניות שקיבלו ישראל על עצמן מן התורה, ועוד גנורו אבותינו שהיה מתענין בשני וחמשי מספנ' שלשה דברים, על חורבן הבית ועל ההוראה שנשורתה, ועל חרסתה השם ולעתיד לא הק'ה מהפכן לשwon, שנאמר והפנתי אבלם לשwon זנו (ירט' ל"א י"ב):

ונברעיג' נשמטה שורה שלימה ובכ"ל בעשרים וחמשה בו נהרג רשב"ג [ו'] ישמעאל בן אלישע ור' חנינא בגן הכהנים בעשרים ושבעה בו] נשוף ר' חנינא בן תירדיון וספר תורה עמו. ו) והעמיד צלם ביהיכל. עיין ירושלמי תענית פ"ד:ח' וברש"י תענית ל"י ע"ב. ז) [כאהר באב מת אהרן הכהן]. הופתוי כמו שהוא במוגלת תענית ובכח'ג וכברעיג' ובמח'ג. ז' במנהga מות ברעיג' ביה. ב' בן תקנתי ונשפט מלת "עשרה" והוא לבן בסדר רע'ג ובמח'ג. ז' בנהga איטה בשבעה עשר. ט) בשבעה באלו מתו מוציאי דבת הארון במוגלה. בטדור הובא בטעות בי"ז באלו וצ'ל בו' באלו. ועין ב' שם שהביא תשוכת הרא"ש סוף כל' י"ז. י) בחמישי בתשרי כ'ו. הופתוי כמו שהוא בסדר רע'ג ובמח'ג. ז' ובכח'ג בטעות בעשרה בו וצ'ל בחמישי בו והובא לבן גם בטדור או"ח סי' תק"פ. יט) בששה במורחשון. כ'ה במוגלת תענית ובכח'ג ובמח'ג. א' אבל בטור שם בשבעה במורחשון ואין ספק שהיה חותם בו' וחשב המודפים שהוא ז' והציג בשבעה. יט) בשמנה בטבת נכתבה התורה בלשון יונית בימי תלמי המלך. מובא במאור עיניים פ' ז' בשם רע'ג ע"ש: ז' בחשעה בו לא כתבו רבותינו על מה הוא. הופתוי כמו שהוא במוגלת תענית ובכח'ג וכברעיג' ובטור שם. ובמוגלת תענית דפוס ואורשו כתוב המפרש ז' ל' שמוני בתשע' גודל אחד דאו נולד אותו האיש. וראיתו במח'ג נשפט אייז' מלחות וככ"ל בתשע' בו [לא כתבו רבותינו על מה הוא. ובשעה בו] סמך מלך בכל על ירושלים ונשפט מן מלת בו עד מלת בו. יט) בעשרה בטבת סמך מלך בכל. במוגלת תענית נמציא גם בעשרה בטבת מות עוזיא הסופר ונחמה בין חיליה. וראיתו בכח'ג שהביא בטעה בטבת לא כתבו רבותינו על מה הוא ובו ביום מת עוזיא הסופר ונחמי' בין חיליה ובמח'ג חסר זה. טו) בעשרה ושלשה בו תקנתי בעשרים ושלשה כמו שהוא במוגלת תענית ובמח'ג אבל בכח'ג בטעות בשלשה בו ז' ל' ושלשה בו וכן הובא בטור בשלשה ועשרים.

[תקמ"ב] ה) אמר ר' זעירא. הובא בבה"ג שם חל' תשעה באב ובסדור רע"ג ל"ד ע"ב. ובמה"ז צד 280 והוא בוגרמא תענית י"א ע"ב.

אוכל ושותה כל הלילה. למהר מתפלל תפילה תענית. (ב) ר' עקיבא איקלע לגינוק בעו מניה מתענין לשעות או אין מתענין לשעות, קנקנים של גוים אסורים או טהורין, כמה שיטש משה כל שבעת ימי הטילואים, לא הוה בידיה, אתה שאליל כי מדרשא אמרו ליה הילכתא מתענין לשעות, קנקנים של גוים לאחר שנים עשר [חדש] טהורין, וכמה שיטש משה בשבעת ימי הטילואים בחלוקת לבן, רב כהנא אמר בחלוקת לבן שאין בו איטרא:

[תקמג] (א) תננו רבנן עד מה תי אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר, ר' אליעזר אמר עד קרות הגבר, אמר רבא לא שנא אלא שלא ישן, אבל ישן אין אוכל, איתכיה אבי ישן ועמד הרוי זה אוכל, התם שלא סילק. אכן דאמר אמר רבא לא שנא אלא שלא ישן אבל ישן איתן אוכל, איתכיה אבי ישן ועמד הרוי זה אוכל, התם במתנה, היכי דעת ממנם אמר רב אשיש ניס ולא ניס תיר ולא תיר, כןון דקרו ליה וענין ולא ידע לאחדורי סברא וכי מדרכו ליה מדרכו:

[תקמד] (א) אמר רב יהודה [אמר רב] לוה אדם תעניתו ופורה, כי אמרתויה קמיה דشمואל, אמר לי פשיטה, לא יהא אלא נודר נדר (ב) ט' לא משלם ואoil, (ג) רב יהושע בריה דרב אידי איקלע לבי רב אשיש אמרו ליה ליטעם טר מידי אמר להם בתעניתא יתיבנא, אמרו ליה ליזוף טר וליפרעע, לא סבר לה מר להא דאמר רב יהודה [אמר רב] לוה אדם תעניתו ופורה, אמר להם תענית חלום הוא, דאמר רבא בר מהסיא אמר רב חמאת בר גוריא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לעורות, רב חסדא אמר וכו' ביום, ואמר רב יוסף ואפילו בשבת. (ד) בעי מניה אשיאן תנא דבי רבAMI טריAMI טרי שרווי בתעניתו מהו שיטעם, אכילה ושתייה קיבל עליה והוא לא אכילה או דילמא הנהה קביל עליה, והוא קא מתחני, אמר ליה טעם ואין בכך כלום. תניא נמי הци מטעמת אינה צריכה ברכה, שרווי בתענית טעם ואין בכך כלום. ועוד כמה, רבAMI ורבAMI אמרו עד כדי רביעיותה. (ה) אדרביה רב יהודה לר' יצחק בריה יחיד שקיבל עליו תענית מתפלל חפלה של תענית, והוין אומרה, בין גואל לרופא, מתקוף לה רב יצחק וכי יחד קובע ברכה לעצמו, אלא אמר רב יצחק בשומע חפלה, (ו) ואי אשתלי ולא אדרביה אומרה קמי יהו לרצון אמר פי, ומתי שיושב בתענית בשבת או ביום טוב שאין בו שומע חפלה, אומרה ביהו לרצון אמר פי. (ז) ו齊יבור שמתעננה,

(ג) ר' עקיבא איקלע לגינוק. גמורא שם, לגוי רשי מор עוקבא ועיין בפירושיו שם, ובפרעע'ג בשעות לינותו.

[תקמג] (ח) תיר עד מתי אוכל ושותה. הובא ג' ב' בה"ג שם ובפרעע'ג ובמה"ז שם (ע' 281) והוא בגמרא תענית י"ב ע"א ושם הנוסחה משנהה. ובכאן הובא כמו שהוא בבה"ג שם. [תקמד] (ח) אמר רב יהודה. בה"ג שם והובא בפרק' ג' ובמה"ז שם והוא בגמרא תענית י"ב ע"ב ותוקני לפנינו אמר רב יהודה אמר רב כמו שהוא בגמרא ובבה"ג שם, ובמה"ז הגי ג' ב' אמר רב יהודה וצ"ל א"ר יהודה אמר רב. (ט) מי לא משלם ואזיל. כ"ה גם במה"ז ובגמ' הגי מי לא מazi בעי לשולמי ומזי למחר ולזומי אחرينא, ובבה"ג מי לא משלם ואזיל למחר או לזומו חדא. (ט) רב יהושע כו'. גמורא שם, שם הגי לבי רבAMI ובן הוא בפרק' ג' אבל בה"ג ובמה"ז אותה ג' לבי רב אשיש. (ל) בעי מניה אשיאן. ברכות י"ד ע"א וע"ש בתום דה טעם. (ס) אדרביה רב יהודה לר' יצחק בריה. תענית י"ג ע"ב, והובא בה"ג שם ובפרעע'ג ועיין עריך ערך קבל א. (ו) אי אשתלי ולא אדרביה. בה"ג שם, ורשות פסק. (ז) ו齊יבור שמתעננה כו'. ליהא בה"ג רק בסדר רע'ג ליה ע"ב. האבודרים הביא זאת בשם ר' נתן לדרכו

ושלה ציבור לא מתחנה, (יורדיין) [יירדיין] לפניהם טו שמחענה, ויאמר עניינו, אבל טו שלאל מתחנה اي אפשר לומר עניינו. (ח) ויחיד שקיבל עליו תענית ציריך שיקבלו מבועד יום, (ט) ולימא בתפלת המנחה אהא בענית למהר. (י) רב ששת כי הוה יתיב בתענייתא בתיר דעתצלי אמר הци, רבנן העולמים גלווי וידוע לפניך בזטן שבית המקדש קיים אדם חותא ומתרכיב קרכן, ומקריב לפניך הלבנו ורומו ומתכפר לו, ועכשו ישכח בעניתא ונחתמו חלבי ודמי, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהוי אבותינו שייחסב לפניך הלבני:

ודמי שנתהמעטו מטני בקרבן מונה על גבי המזבח ותרצני:

[תקמה] (א) והכי אמר רבינו נתן שאין מנהג אצלנו לומר שלוש עשרה מדרות בתפילתו לבדו אלא בציבור, ואין רשות היחיד לאטרו בתפילה לבדו אלא בציבור, ולואי כשהציבור מתפלין ביום תענית ועשהין צורה ומקשין רוחמים ומכוונים להם, לאביהם שבשבטים הקב"ה מרחם עליהם ואין מואס תפילהן של רבים ועונה להם, שנאמר הן אל כביר ולא ימואס (איוב ל"ז ה'), (ב') וכורת הקב"ה ברית עם משה ועם אבותינו שאין מתפלין חורמת ריקם, שנאמר הנה אני כורת ברית (שמות ל"ד י'), לפיכך אין אומרין אותו אלא בציבור. (ג) אמר ר' אלעזר גדרלה תענית מן הצדקה שזה בנופו וזה במטנו:

[תקמן] (א) תנו רבנן אדם שיש לו עכירה בידו ואיינו רוצה לחזור בה ומתחודה, למה הוא דומה לטו שחופס שרצ בידו ואיפילו טובל בכל מיטות שביעולם לא עלתה לו טבילה, זרכו מיד עלתה לו טבילה, שנאמר ומורה ועווב ורוחם (משל כי י"ג), ואומר נשא לבכנו אל כפים אל אל בשיטים (אייכה ג' ט"א). (ב') אמר מר צוטרא בריה דבר טוביה אמר רב מאי דכתיב היה לי נחלתי כאריה בעיר נתנה עלי בקהל על כן שנאתיה (ירמיה י"ב ח') זה שליח ציבור שאיינו הגון היורד לפניו התיבה:

כל המאמר הוא מן רבינו נתן הנזכר בסרוע"ג בתחילת, וכן הטור או"ח סי' תקמ"ז הביא זה ג"ב בשם ר' נתן ועיין שם בבב"י והובא גם במחוז רק בסרוע"ג. (ט) וייחיד שקיבל עליו תענית. זה לא הובא לא בכה"ג ולא במחוז רק בסרוע"ג. (ע) ולימא בתפלת המנחה. סרוע"ג שם בשינויים קפננים. (ז) רב ששת וכו'. ברכות י"ז ע"א, ועיין טור סי' תקמ"ג מה שהביא שם ועיין בבב"י והובא במחוז ולא הובא בכה"ג.

[תקמה] (ט) והכי אמר רבינו נתן שאין מנהג אצלנו לומר שלוש עשרה מדרות וכו'. לך מן סדור רע"ג דף ל"ה ע"ב, וכן הובא במחוז סי' רע"א (עד 282) וכן הובא בטור או"ח סי' תקמ"ה, וכן הובא באבדורם בסדור תפלה תענית ובמנחוג ה' תענית סי' י, ובשבלי הלקט סי' כ"ט הביא זה ויכנחו ר' נתן גאון, ועיין שם הגודלים אותן ב' סי' 20 ובהערות שם בסוף הספר סי' נ"ה. (ט) וכורת הקב"ה ברית עם משה. ר' ר' י"ז ע"ב והובא בסרוע"ג שם. (ט) אמר אלעזר גדרלה תענית יותר מן הצדקת. ברכות ל"ב ע"ב והובא בכה"ג ח' ט"ב ותענית בסופו ובסדר רע"ג במאמר שלפנינו ליה ריש ע"א.

[תקמן] (ט) תיר אדם שיש בידו עכירה. בח"ג שם וסדר רע"ג שם ומוחז' 282 וגם שם נאמר ת"ה, והוא מגמורא תענית ט"ז ע"א, ולפנינו הובא בשם רב אדא בר אהבת. (ט) אמר מר זוטרא. תענית ט"ז ע"ב ע"ש והובא בכה"ג שם. ובסדר רע"ג הסגיר המול' מאמר שלם כתוב שם בהערה הסגرتית עד שאינו הגון כי אין כאן מקום ובतוצאות נעהק לאן עכ"ל, אבל טעות אין כאן רק המלה "ואם לאו למלה הוא דומה" הם מיותרות ומונחתה לי נחלתי אמר רב צוטרא הוא לבנון כמו שהובא בכה"ג ולפנינו בסדור ובמחוז.

[תקמ"ז] (א) חנו רבנן מעישה בר' אליעזר שירד לפניו התינה ואמר עשרים וארבעה (ב) רגנות ולא נענה, ירד אהרוי ר' עקינה ואמר [אכינו מלכנו חטאנו לסניך], אכינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, אכינו מלכנו רחם علينا, ונענה. סטוריין העם לומר שהה נдол טוה [יצאה בת קול ואמרה לא שזה נдол טוה], אלא שזה מעכיר על טידותיו וזה אינו מעכיר על טידותיו:

[תקמ"ח] (א) ובשמעבירין לפניו התינה מעכירין אדם הנון [הראוי להחסTEL ולהתענות]. (ב) כדתנן נבי תענית, עמדו בסתילה מעכירין לפניו התינה [זקן] ורנייל, ומתי (שאיין) [שיש] לו ננים וכיתו ריקם, כרי שיהא לבו שלם בסתילה: (ג) חנו רבנן אפילו שיש שם זקן וחכם, אין טורידין לפניו התינה אלא רגיל, (ואין לו) [ר' יהודה אומר מיטעל ואין לו ויש לו] יגעה בשדרה, וכיתו ריקם, ופרקנו נאה, ושפל ברך, ומוטצתה לעם, ויש לו נעיטה, וקהלו ערבית, ובקי לקרות בתורה ובנכאים ובכחותים, ולשנות במשנה וכטדרש בהלכות וכלהגות, ובקי בכל הרכות قولין, ואמרין מיטעל ואין לה היינו ביתה ריקם, וטשני אמר רב חסדא שכיתו ריקם טן העכירות. ותו אמרין ופרקנו נאה, אמר אכני שלא יצא עליו שם רע בילדותנו, שנאמר היתה לי נחלתי כאריה בעיר [נתנה עלי בකולה על כן שנאותה] (ירט"י י"ב ח') ואמר רב זוטרא בר טובי אמר רב ואמרי לה אמר ר' (אהא) [חמא] אמר ר' אלעוז זה שליח ציבור היורד לפניו התינה שאינו הנון:

[תקמ"ט] (א) ושאילו טקמי מהתייבטה שליח ציבור שיזדען עליו דברים רעים מהו להוציאו ולהងים אחר תחתינו, ואותיבו הבני, דבר זה צריך שאללה בודאי הרין נתן להוציאו ולהងים אחר תחתינו מי שטרוצה לאביהם שבשיטים, דהוא ציריך ציריך ויישר ונקי מכל דופי, ואם איינו בן כבר אמרו היתה לי נחלתי כאריה בעיר (ירט"י י"ב ח'), זה שליח ציבור היורד לפניו התינה שאינו הנון, סחטינו, אפילו בחול, ואפילו بلا يوم תענית, וכל שכן בראש השנה וביום הנטורים ובימים תענית שציריך להרכות ברחמים וציריך להיות בהן (ב) כמו שעשינו ר' יהודה אמר מיטעל ואין לו [כו] עד שלא יצא עליו שם רע בילדותו, השתא כל כך אנו ציריכים אפילו בילדותנו, מרגנים עליו כל שכן מסלקין אותו: (ג) ובשביל שליח ציבור

[תקמ"ז] (ה) תיר מעשה בר' אלעוז. מוכא בכח"ג שם ובסדרו רעיג שם, ובמהז' והוא בגמרא תענית כ"ה ע"ב. (כ) רגנות. בגמרא הוגי ברכות וככח"ג ובסרא"ג ובמהז' הוא כמו לפניו רגנות.

[תקמ"ח] (ה) וכשמעבירין לפניו התינה. לקוח מסדור רעיג ליה ע"א והובא במתיז' צד 282. (ג) כדתנן גבי תענית. תענית טז ע"א. (ג) תיר אפילו שיש שם זקן ותחם תענית טז ע"א.

[תקמ"ט] (ה) ושאילו מקמי מתיבטה. נובע מסדור רעיג דפ' ליה ע"א ושם הבני מקמי מתיבטה, והיינו שאלו מן היישיבה וכן הביא בעל שבלי הלקט סי' ז' זה נשאל לשיבת והשיבנו. ועיין ב פרדס סי' בז' בז' בז' וזה ועיין ארץ ח"א סי' קט'ז בשת ספר המכקזעות ובמח'ז' צד 288 הגני שאליו מקמי ריש מתיבטה ועיין בתשובות הגאנונים שער תשובה סי' נ"א שהביא זה בשש רב הארי גאנע ע"ש. (ג) כמו ששנינו מיטעל ואין לו תענית טז ע"א. (ג) ובשביל שליח ציבור סומא שרדרו. היגינו שלחו גיב' מן היישיבה, והוא גיב' בסדור רעיג שם, ובס' המכקזעות באיזו שם מוכא זה בשם רב יהודאי גאנע.

סוטא שדרו טומא כשר הוא ואין מסלקין אותו כזמן שטעהו מתקניין. (ד) ולומר סליחות כך וראי כשמנייע שליח ציבור להנין המרכה לסלוח אינו חותם, אלא מתחילה בסליחות, [ובהתחלת סליחות] הרבה מהנהנות, יש שטחחיםין כי על רחמייך הרבים, ויש שטחחיםין בפסקין ריצו' וסליחה, ויש שטחחיםין לא בחסר ולא בטעשים באנו לפניך, ויש שטחחיםין שומע חפלה עיריך כל בשור יבואו:

(תקן) (א) הענית של צום הרביעי שבעה עשר בתמוז, צום החמישי תשעה באב, צום השביעי שלשה בתשרי צום העשורי עשרה בטבת, וכל החנויות אין קורין בהן אלא בוויל משה, בין בשחרית בין במנחה: וכך מנהג בשתי ישיבות: וכל חנונית שנורין ציבור, (ב) בין שני, בין בחמשי בין באחד בשנה, [כין] בשלישי וברביעי קורין וויל משה בין בשחרית בין במנחה, ובכלן יש נשיאות כפיהם (ג) [במנחה חוץ מ"ז' שחתת מנחה נושאין כפיהם] בעיליה: וכן מנהג בשתי ישיבות:

(תקנא) (א) אמר רבא בר מהטיא אמר רב חמא בר גורייא אמר רב יפה תענית לחלום כאש לנערות, ואמר רב הגדא בו ביום, ורב יוסף אמר אפילו בשכבה: (ב) אמר רב חמא בר גורייא אמר רב פרת אמר ר' יוחנן הרואה חלום ונפשו עונמה עליו יטיבנו בפניהם שלשה בני אדם ויאמר חלטא טבא חזאי, והן עוניין טבא הוא, טבא ליהו רחמנא וכו', ואומר שלוש הפיכות ושלוש פרדיות ושלוש שלומות:

הילכות אבל.

(תקנבי) (א) אבל מן כד עיל יוםא שביעאה אפילו כל דחו מותר [ברחיצה] וככל טלי דהוה נהוג (ב) [כימי] אבל דקיימת לן מקצת היום בכולו. ואי שכיב שביבא מקמי רגל חד יומא או תרין יומין, אפילו שיתא יומי, ואעיג לדפניא דחו לה רgel לאכילות מיניה לא אמרין מקצת היום בכולו אלא כולא יומא דטעל גהיג ביה אכילות (ג) עד דעיל רגל, אבל שביעי ודאי אמריןן מקצת היום בכולו:

(ד) ולומר סליחות. לשון רע"ג שם והובא בטור או"ח סי' תקס"ז בשם. והובא גם במח"ז כד ר' 283.

(תקן) (ה) הענית של צום הרביעי כו' וכך מנהג בשתי ישיבות. זה חסר בסדרו רע"ג והובא במח"ז כד 283 ושם סיים ובכלן אין מופתרין בשחריות, חוץ משותרת של ת"ב שקורין כי תולד בנים ומופתר באסוף אספס וכן מנהג בשתי ישיבות. (ג) בין בשני בין בחמשי וזה הובא בסרע"ג כד ליה ע"ב. (ב) [במנחה]. הופתוי כמו שהוא בסרע"ג ובמח"ז והשmittת המעתיק מן כפיהם עד כפיהם, ועיין טור או"ח סי' תקס"ז, ובמח"ז שם נמצאה הוספה ורשם ת".

(תקנא) (ו) אמר רבא. הענית י"ב ע"ב. (ג) אמר רב חמא בר גורייא אמר רב פרת אמר יוחנן. ברוכות נ"ה ע"ב ושם הגי' אמר רב הונא בר אמי אמר א"ר פרת א"ר יוחנן.

(תקנבי) (ז) אבל מן כד עיל يومא שביעאת. בה"ג הילכות אבל וכן הובא בפרדס סי' רצ"א ובמח"ז סי' רעד' (עד 284) ובכלם יש שינויים קטנים. (ג) בימי אבלן. כיה בכ"י ב' ובפרדס ובמח"ז וצל' קמי אבלן והובא לנכון בה"ג. (ג) עד דעיל רגל. אחר זה נמצאה בה"ג שם מאמר אחד דאמר רב הונא כי' ונמצא גם בפרדס שם ולייתא במח"ז.

[תקנג] (א) מבטלין תלמוד תורה להוצאה המת ולהכנסת כליה. (ב) מי שמת לו מות ביום שבת לא יתאבל עד יום ראשון, ולא יקער את גדריו בו ביום עד למחורתו, ואם היה יום שמוועה בשבת מות לו מות, לא יתאבל עד יום ראשון, ולא יחשוב שבעת ימי אבלו אלא מים ראשון, ואם מות לו מות שני ימים קודם השבת, או אפילו יום אחר, (ג) שבת עולה לו משבעת ימי אבלו, ואינה מפסקת, טאי טעמא עונג כתיב בה:

[תקנד] (א) רגליים טפסיקין ואין עולן Mai טעמא שטחה כתיב בהו. היכי דמי אין עולן, כגון שקבעו ברגל, אבל קברו לפני הרגל, אפילו יום אחד, אפילו שעה אחת, בטלת הימנו גורת שבעה, ורגל גופי [להו] ארבסר, והוא דקאמרט קברו ברגל אינה עולה, הנוי מילוי לעניין שבעה, אבל לעניין שלשים עולה: ואם קברו שטונה ימים קודם הרגל בטלת הימנו גורת שלשים. בפישחא ועכרת וכראש השנה ויום הבפורים וסוכות אם ימות אדם קודם אילו הרגלים אפילו יום אחד או שנים ויבא הרגל עליו פוסק, ואני נהוג שבעת ימי אבלו יותר, ונחכטלה הימנו גורת שבעה, ולאחר המועד מונה שלשים יום [עמ] ימי המועד, דקימא לנו הלכה רבנן נAMILIAL, (ב) דתנן ר' גמליאל אומר ראש השנה ויום הבפורים כרגלים, Mai טעמא הוקשו כל המועדים וזה לזה. (ג) ואמר רב נידל בר מנשה אמר שטואל הלכה רבנן נAMILIAL :

[תקנד] **השלים** שבעה קודם הרגל, נחכטלה הימנו גורת שלשים, ומוחר לבנים ולרחוץ ולעשות כל צרכו, ואעיג דליקא אבילות בשבת וביום טוב, אבל דברים שכזנעה נהוג, כתו חשמיש המיטה, ורוחיצת פניו ידיו ורגליו בחטין:

[תקנו] (א) ישראל שAKER ביום טוב ראשון מלקין ליה, ומוחר ללוות את המת ביום טוב ראשון בחוץ החדר. (ב) ועכדים דישראל אסור להם לטיקבר [טיחא] ביום טוב ראשון, (ג) דאמר רבא מה ביום טוב ראשון מתחסקים בו עטמים ביום טוב שני] מתחסקים בו ישראל ואיפלו בשני ימים טובים של ראש השנה, מה שאין כן בכיצה ומאי עטמים נויים, אבל עכדים לעניין מלאכה דשבת ויום טוב איתקשה למרייה דאסור למייעבה, דכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה וכן וכתך ועבדך ואמתך (דברים ה י"ד). כל מלאכה דאסור למרייה למייעבה, אסור לדידיו לטיעבה, ואי קברי מוחין להו:

[תקנג] (ה) מבטלין תלמוד תורה. בה"ג שם והובא בפרדים ובמה"ז והוא בגמרא כתובות י"ז ע"א. ובכח"ג ובפרדים הובא אחר זה עוד מאמר אחד אמרו עליו על ר' יהודה ברבי אילעאי שהיה מבטלי תלמוד תורה להוצאה המת וכו'. (ג) מי שמת לו מות בשבת לא יתאבל עד יום ראשון וכו' ואם היה יום שמוועה בשבת מות לו מות וכו' ולא יחשוב שבעת ימי אבלו אלא מים ראשון. בכח"ג שלפנינו איתא: מי שבאה לה שמוועה בשבת עולה לו שבת מן המניין וקורע באחד בשבת, וכן הביא הטור י"ד סוף סי' ת"ב בשם בה"ג השבת עולה לו ליום אי ולמחר קורע, וכן חביא המורדי. (ג) שבת עולה לו משבעת ימי אבלו ואינה מפסקת. מ"ק י"ט ע"א והובא בכח"ג וכחוב והלכטה שבת עולה וכו'.

[תקנד] (ה) רגליים מפסיקין. הובא בכח"ג שם ובמה"ז ע' 286 והוא בגמרא שם. (ד) דתנן. מ"ק י"ט ע"א. (ג) ואמר רב גידל. שם כ"ד ע"א והובא בכח"ג.

[תקנו] (ה) ישראל שAKER ביז"ט ראשון. בה"ג שם. (ג) ועכדים וכו' בה"ג שם. (ג) דאמר רבא. הוסיף כמו שהוא בכח"ג וגם בכ"י ב' מהסדור ובמה"ז והמאמר הוא ביצה די ע"א.

[תקנונ] אם שט ע שמת אביו או אמו או אחד מקובנו בתוכן שלשים ימים נוהג שבעת ימי אבלות ונזירות שלשים יום ואמ לאחר שלשים יום באה השטועה איןנו נהוג אלא יום ומצת היום ככלו:

[תקנוח] (א) תנו רבנן כל האמור בפרשת כהנים כהן מיטמא להם אבל מתאבל עליהם, הוסיף אחיו ואחותו [הבתולה] מאמו, ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו, ומתאבל אדם עם אשתו ואשה עם בעלה ועם אביו ועם אמו ועם אחותו בסיניהם, אבל בחוץ איןנו מתחבל:

[תקנוט] (א) תנו רבנן חוליה שמת לו מת אין מודיעין לו שמא חיטרף דעתו, ואין טקיעין לה, ומשתקין את הנשים מלפניה, וטקיעין לקטנים מפני ענמת נשש, (ב) וקורע על חטו ועל חטו מפני אשתו. (ג) אמר רפרם בר פפא אבל לא יניח תינוק בתוך חיקון שמא יוניגלם לידי שחוק, ונמצא מתנה על הביריות: [תקס] (א) תנו רבנן אבל שבעת ימים חייב בכפיית המיטה (וכפיית)

[וכפיית] הראש, ואין מבירין אותה אלא על מיטות (ycopות) [כפיות]:

[תקסא] (א) תנו רבנן החולך לבית אבל אם לבנו נס בו יברוחו על (ה) מיטה כפiosa, ואם לאו יברוחו על מיטה זקופה. (ב) רבא איתיליד להה טילהה, על לנבייה אבל בר מרת דהוה אבא בר (משטיה) [מנוימי], רבא זקופה, (רבה) [אבא] בר מנוימי לא זקופה [כפה], אמר כמה לית בה דעה באוי מרובנן:

[תקסב] תנו רבנן (א) החולך למקום למקום אם יכול למעט בעסקים יטעת, ואם לאו יגכל עטחים:

[תקסג] (א) תנו רבנן מאימתי כופין את המיטות, משיצא מפתח ביתו דברי ר' אליעזר, ר' יהושע אומר משיחותם הנולל. מעשה כשתת ר' גטלאל הוקן בשיצא מפתח ביתו, אמר להם ר' אליעזר כפו מיטתכם, וכשנסתם הנולל אמר להם ר' יהושע כפו מיטתכם, אמרו לו כבר כפינו על פי הוקן:

[תקסד] (א) תנו רבנן מאימתי זוקפין את המיטה בערב שבת מן המנחה ולטעללה, (ב) אמר ר' אבא בר רב הונא אעפ"כ אין יויש עלה עד שתחשך,

למוצאי שבת אע"פ שאיןנו נהוג אלא יומ אחד חור ווכפה אותה:

[תקסה] (א) תנו רבנן הכהפה [את מחתן] לא מיטתו בלבד והוא כופה אלא כל המיטות שיש לו בתוך ביתו, ואפילו עשר מיטות בעשרה מקומות כופה

[תקנה] (ט) תיר כל האמור בפרשת כהנים. מ"ק כי ע"ב והובא בב"ג ובמ"ז ע' 288.

[תקנוט] (ט) תיר חוליה שמת לו מת. מ"ק כי ע"ב. (ג) וקורע על חמינו. שם שם. (ג) אמר רפרם בר פפא. בוגרא שם אמר רב פפא התנא באבל רבתיה אבל לא יניח תינוק כי ובב"ג הובא כמו שהוא בסדרו.

[תקס] (ט) תיר אבל שבעת ימים חייב. הובא בב"ג שם ובמ"ז ע' 289.

[תקסא] (ט) תיר החולך לבית אבל. מ"ק כי ע"ב והובא בב"ג שם. (ג) רבא איתיליד להה מילאה. ב"ג שם ובוגרא הגי איתרעו ביה מלחה.

[תקסב] (ט) החולך למקום למקום. מ"ק כי ע"ב והובא בב"ג שם.

[תקסג] (ט) כאימתי כופין את המיטות. בוגרא שם והובא בב"ג שם.

[תקסד] (ט) תיר מאימתי כי. גمرا שם והובא בב"ג שם. (ג) אמר ר' אבא בר רב הונא. בוגרא אמר רבה בר הונא.

[תקסה] (ט) תיר הכהפה כי. גمرا שם והובא בב"ג שם.

את قولן, ואפילו [חמשה] אחין שמת אחר מהן قولן כופין מיטותיהם, ואם הותה מיטה טיווחת לכלים אין ציריך לכפותה, (ב) אלא ווקפה. רבנן שמעון בן גמליאל אמר דרגש מתייר את הקרכיטין והוא נופל מאלוין. אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הילכה כר' שמעון בן גמליאל, מי דרגש, אמר שמואל (ג) ערסתא (דנאי) [דרדא]:

[תקסוט] (א) תנו רבנן יישן על גבי מיטה, על גבי כסא, על גבי (עריצי) [אוודני] ונдолה מבולן על גבי קרקע לא יצא, אמר ר' יוחנן שלא קיים כפיתה המיטה: [תקסוט] ועל המתים שאומנו חיב ל夸וע (א) וכל קריעה מעותה, שנאמר ויקם איוב ויקרע את מעילו, (איוב א' כ') (ב) ואם עמד בשעת יציאת נשמה על כל מתי ישראל חיב ל夸וע טפח, (ג) ועל כל מתים מיטתו הרוי זה משובח, על אביו ועל אמו הרוי זה מנונה. היה ערבי שבת או יום טוב (ד) או שהיו גשטים מולפין על מיטתו הרוי זה משובח: (ה) על כל המתים قولן רצח חולין רצח אינו חולין, על אביו ואמו חולין. (ו) על כל המתים قولן רצח ממут [בעסקו], רצח אינו ממут (ז) על אביו ואמו ממут. (ח) על כל המתים قولן רצח מספר לאחר שלשים יום, רצח אינו ממ尸[ט] על אביו ועל אמו מגדל פרע (ט) עד שיינרו בו חברוין. (י) על כל המתים قولן נכנס לבית החשתה לאחר שלשים, על אביו ועל אמו לאחר שנים עשר חודש. (יא) אמר רבה בר רב הונא (יב) ולשתחה מריעות מותר [לייכנס] לאלהר, והתニア לשטחה ולמריעות שלשים יום, לא קשיא (יג) הא (כשר שופא) [בארישותא], הא (בפנורמא) [בפ魯ונותא]. (יד) על כל

(ז) אלא ווקפה. וכיה במכחו שם ובביח"ג איתא: דרגש אין ציריך לכפותו אלא ווקפה כלשון הגמ' שם. (ב) ערסתא דגדא. בן הווא לשון בה"ג, וכיה בגמרא שם והגי אמר עלא ערסתא דגדא והערוך ערך גדר א' הביא ג"כ ערסתא דגדא וכותב פ"י מטה עשויה לכבוד שר החביה ואין אדם ישן עלי' ועיין בפירושי' בגנורא.

[תקסוט] (ה) תיר' ישן על גבי מטה בו. כיה בבח"ג שם ועיין בגמara שם. [תקסוט] (ו) וכל קריעה מעומדה. מ"ק כ' ע"ב, קריעה דכעומדה מוגלן בו. (ז) ואם עמד בשעת יציאת נשמה מ"ק ב"ה ע"א. (ט) ועל כל מתים: שם כ"ב ע"א ע"ש. (ד) או שהיו גשטים מולפין על מיטתו הרוי זה משובח. ואחר זה הובא בכ"י א' שלפנינו ומסקנא דשמעתא דמלתאת דרי' יוחנן דחויבת קאמר לה וחותם שלמה בר יצחק. ואין שיקות להסומים עם מוח שכתב לעיל מיניות אומנם כי חסר פה דף שלם ונמצא בכ"ב, וכן במחוז צד 289 אחר המאמר הרוי וזה משובח הובא: על כל המתים قولן רצח אינו חולין, ובסוף ס"י תקפ"ב העלה ד' דמלתאת דרי' יוחנן בברכת רחבה קאמר לה, כמו שתורתא להלן בסוף ס"י תקפ"ב העלה ד' ואני הופתוי את החסר לפנים הספר. (ט) על כל המתים רצח חולין. מ"ק כ"ב ע"ב וחויב בא' אבל. (ו) על כל המתים قولן רצח ממעת. שם כ"ב סע"א וחויב בא' אבל. (ז) על כל המתים במעתם כו'. הופתוי והשימות המעתיק מן על אביו עד על אביו. (ט) על כל המתים قولן רצח מסטר לאחר שלשים יום. שם כ"ב ע"ב. (ט) עד שיינרו בו חברוין. פירושי' עד שיינרו בו חבריו שכביר גידל פרע יותר מודאי, ובמחוז בטעתה עד שיינרו וצ'ל שיינרו. (ט) על כל המתים قولן נכנס לבית המשתה וכו'. שם שם. (ט) אמר רבה בר הונא. כיה בבח"ג וגם במחוז א' אבל בגמרא שם אמר רבה בר בר חנה. (ט) ולשתחה מריעות. עיין בפירושי' ובחוס' שם. (ט) הא כשר שופא הא בפנורמא. הלשון מושבש ותקנתה הא באリישותא הא בפ魯ונותא כמו שהוא בגמרא ובביח"ג עיין בפירושי' שם והאמור הובא בערך ערך אורישתא ויעש בפי' הערוך ובערוך חשלם. וגם במחוזו ויטרי בטעות הא באוריישתא הא בפונדנא צ'ל בפ魯ונותא. (ט) על כל המתים قولן קורע טפח. גנורא שם והובא בבח"ג.

המתים כוֹלֵן קורע טפח, על אביו ועל אמו עד שיגלה את לבו. (טו) אמר רבה בר אבבו מאי קרא דכתיב ויהזק דוד בגדיו ויקרעם (ש"ב א' י"א), ואין אחיה פחותה טפח. (טו) על כל המתים כוֹלֵן אפלו לובש עשרה בגדים ועשרה חולקים, קורע העליון, על אביו ועל אמו קורע את כוֹלֵן (יז) ואפירוקסתו [איינה מעכבה], אחד האיש ואחר האשא. רבי שמעון [בן אלעזר] אומרasha קורעת החתון ומחרתו לאחורייה וחזרת קורעת את العليון. (יח) על כל המתים כוֹלֵן רצח מבדיל קמי שפה, רצח איינו מבדיל, על אביו ועל אמו מבדיל. ר' יהודה אומר כל קרע שאינו מבדיל כתמי שפה שלו, איינו אלא קרע של תיפלה. א"ר אבבו מאי טעמא ד"ר יהודה דכתיב ויהזק (דוד) בגדיו ויקרעם לשנים קרעים (מ"ב ב' י"ב) ממשמע שנאמר ויקרעם איini יודע שהם שנים, אלא שנראה כשנים. (יט) על כל המתים כוֹלֵן שולל לאחר שבעה, ומתאה לאחר שלשים, על אביו ועל אמו שולל לאחר שלשים, ואיןו מאהה לעולם. והאשה שוללה לאחר מרענ נבראה. כי איתא רבנן א"ר יהונתן על כל המתים כוֹלֵן (כ) [רצח קורע ביד רצח קורע בכלי, על אביו ועל אמו קורע ביד. א"ר חייא בר אבא א"ר יהונתן על כל המתים כוֹלֵן קורע מבפנים, על אביו ועל אמו קורע מבחוץ].

[תקסח] (א) חנו רבנן חכם שמה בית מדרשו בטול, (ב) וכט מלפסק סדריו. אב בית דין שמת בחי מדרישות שביעיו בטולן. (ג) ובני הכנסת באים לבית הכנסת ומשנין את מקומן. היו יושבין בצדון יושבין בדורום. בדרך יושבין בצדון, נשיא שמת בת מדרשות כוֹלֵן בשילין,ימי אבילות שלשים יום, שבעה מהם אסורים במלאה ובכטקה ובחריצה ובגעילת הסנדל ותשמש הmittah וכהעכרת חער, לאחר שבעה אסור בכל אליו אך עושה מלאכתו ומשמש מיטתו ונועל טנעללה, לאחר שבעה יום הרי הוא בכל אדם. ואשה בmittah אביה אסורה בתשמש הmittah עם בעלה בשבועה ימי אבלה, ואח"כ מותרת לבעלה. וכשנת ונרגל אינה נהנת בהם אבילות, אלא לבשת צניף נקי בראשה ובגד נקי:

[תקסט] (א) אלו דברים שאבל אסור בהן, במלאה ברחיצה בסוכה בעילית הסנדל ובתשמש הmittah, ולקרות לתורה בנכאים ובכתבבים ולשנות במשנה במדרישות בהלכות והנרות, ואם היו רבים ציריכם לו מותר. (ב) מעשה ומה בנו

(טו) אמר רבה בר אבבו. בגמרא ובבב"ג ובמה"ז הגי אמר ר' אבבו. (ט) על כל המתים אפלו לובש עשרה בגדים ועשרה חולקים. גמורא שם וכן הובא בבה"ג וಹמלות עשרה בגדים ליתא. (ט) ואפירוקסתו איינה מעכבה. בגמרא ובבב"ג ובמה"ז הגי ואפירוקסתו ועין בפסיקתא דר"כ פסקא שקלים הערכה ק"ד ושם הארצתו ואון להכפל הדברים. (ט) על כל המתים כוֹלֵן רצח מבדיל קמי שפה. גמורא מ"ק שם כ"ב ע"ב והובא בבה"ג. (ט) על כל המתים כוֹלֵן שולל. גמורא שם והובא בבה"ג שם. (כ) [רצח קורע כו']. הוסיף כמו שהוא לנכון שם שם.

[תקסח] (ט) ת"ר חכם שמות. מ"ק כ"ב ע"ב. (ט) וכט מלפסק סדריו. זה ליתא בגמרא והובא גם במה"ז. (ב) "ובני הכנסת באים לבית הכנסת". בגמרא ובבב"ג שם הוא אגלי נשיא שמת.

[תקסט] (ט) אלו דברים בו. מ"ק כ"א ע"א והובא בבה"ג שם. (ט) מעשה ומה בנו של רבי יוסי הגלילי. בגמרא ובבב"ג ליתא מלת הגלילי,

של ר' יוסי הגלילי בציפורי ונכנס לבית המדרש ודרש כל היום כולו. (א) ומה בתו של רב כי בבית שערום, ודרש כל היום כולו:

[תקע] (א) **תנו רבנן אבל שלשה ימים הראשונים אסור בשאלת שלום,** בשלשה ועד שבעה משיב ואין שואל, מיכאן ואילך שואל ומשיב: (ב) אמר רב יהודה מה שאין לו מוחטים באים עשרה בני אדם ויושבים במקומו. ההוא [שכבה] דרווה בשיבתו רודב יהודה דבר עשרה בהדייה ואזיל וויתיב בדוכתיה, אתחוי ליה בחילימה ואמר ליה חנוך דעתך שהנחת דעתך:

[תקעא] (א) אמר רב חיליפה בר אבימי אמר שטואל כל אבל שלא פרע ושלא פורם הייב מיתה. (ב) אבל דלא קרע ולא שקל מן מויה הייב מיתה. (ג) אמר רופם בר פפא תנא באבל רבתי אבל אסור לשמש מיטתו בימי אבלו, ומשעה באחד ששיתש מיטתו בימי אבלו ושמטו חזירם את גינויו. (ד) מי שמתו מוטל לפניו, אוכל בבית אחר או עשה מחיצה ואוכל. (ה) המוליך עצמות של מת, לא יתנים על גבי החמור וירכוב עליהם, ואם מפני פרח מותר:

[תקעב] (א) **תנו רבנן אבל שבת ראשונה אל יצא מפתח ביתו,** שנייה יוצא מפתח ביתו, ואינו יושב במקומו, שבת שלישית יושב במקומו. (ב) [איינו] נתון שלום לכל אדם, ואם אחרים נותנים לו שלום מחור להם בשפה רפה ובונדר ראש] רביheit הרוי הוא הכל אדם. (ג) ר' יהודה אומר רגל ראשון ושני אסור, שלישי מותר, אין לו בניהם נושא אישא לאלתר (ד) [משום ביטול פור], העינה לו בנים קטנים נושא לאלתר] מפני פרנס[חן]:

[תקעג] (א) **תנו רבנן חכפו האבלי זה אחר זה הביבר שעשו מיקל בתער ומוכנס בגדיו במיטם.** (ב) **איד חסדר בתער ולא במספרים,** בזמנים ולא בנתר (ג) **ולא בחויל:**

[תקעג] (א) **תנו רבנן אסור לעשות טעורת אירוסין ונישואין כל שלשים**

(ב) **ומתה בתו של רב כי בבית שערום ודרש כל היום כולו.** זה ליתא בגמרא גם לא הובא בנהגי שם ורק כן הוא גירסת הראייף וכן הובא במחוז:

[תקע] (ב) **תיר אבל שלשה ימים הראשונים.** מ"ק כ"א ע"ב והובא בכת"ג. (ג) אמר רב יהודה מה שאין לו מוחטים. שבת ק"ב ע"א והובא בכת"ג שם.

[תקעא] (ה) אמר רב חיליפה בר אבימי. מ"ק כ"ד ע"א. (ז) **אבל דלא קרע ולא שקל מן מויה הייב מיתה.** ליתא בגמרא והובא בכת"ג שם, וצ"ל או שקליל מן מויה, כמו שהוא בכת"ג: אבל דלא קרע או דשקליל ממוחיה הייב מיתה. (ג) אמר רופם בר פפא. מ"ק כ"ד ע"א והובא בכת"ג. (ד) מי שמתו מוטל לפניו. עיין שם כ"ג ע"ב. (ט) המוליך עצמות של מת. עין ברכות י"ח ע"א.

[תקעב] (ט) **תיר אבל שבת ראשונה.** מ"ק כ"ג ע"א. (ז) [איינו] נתון שלום כו. הוספה כי שהוא במחוז, ובגמרא הגוי שלישיות יושב במקומו ואין מדבר וכ"ה בכת"ג כמו שהוא בוגרמא. (ג) ר' יהודה אמרה גמורה שם וחסר לפניו התחלה המאמר תיר כל שלשים יום לנישואין, מהת אשתו אסור לישא איש אחרת עד שייעברו עליו שלשה רגלים. (ט) [מפני ביטול פור וכו']. הוספה, והשmittת המעתיק מן לאלתר עד לאלתר.

[תקעג] (ט) **תיר חכפו האבלי.** מ"ק י"ז ע"ב והובא בכת"ג. (ז) **איד חסדר.** שם שם. (ג) ולא בחויל. וכן הביא הכת"ג, ובגמי' שם הגוי ולא באלה, אמונת בתעניות י"ג ע"א גרים נמי ולא בחויל.

[תקעג] (ט) **תיר אסור לעשות טעורת אירוסין כל שלשים יום.** כתבות ג' ע"ב ומפני שמחות פ"ז והובא בכת"ג.

יום, אבל אם היה טבוח ומוגן ונתנו אפוייה ומת אכינו של חתן או אמה של כלה, מכך אין את המת לחדרה, ואת החתן ואת הכללה לחותה, וכן על בעילת מצוה וஸורש, ולאחר כך קובר את מתו ונוהג שבעת ימי משתה, ואחרי' נוהג שבעת ימי אבלות, ובאותם הימים הוא ישן בין האנשים, ואשתו ישנה בין הנשים, ואין טונען חכשיטין מן הכללה כל שלשים יום, ודוקא אכינו של חתן ומאתה של כלה [אבל אמו של חתן ואביה של כלה לא:]

[תקעה] (א) תננו רבנן הנפס הרי הוא חי לכל דבריו, אין קושרין את לחיין ואין סוקקין את נקבינו, ואין נתנו כי מתקנות בדבר המיקר על טכורה (ב) [עד שעה שיטות, שנאמר עד אשר לא יrotch חבל הגבס (קלהת י"ב ו'), ואין סכין ואין טריחין אותו] אין מטילין אותו לא על נבי החול ולא על נבי הטלה עד שעה שיטות, ואין מאמצין את עיניו, והונגע בו הרוי זה שופך דמים, ומה הוא הוא דומה לניר המטפוף כיוון שנגע בו אדם מיד נכהה. (ג) איתתא דמת נברא אסור לאינש אחרינה לשודורי לה כסא דרבכתא דאבלות, מ"ט משום נברא נוכראה [אסיר ליה לשודורי כסא לאיתתא דלאו דיליה, אבל ודאי איתתא אביה או בנה או אחותה שפיר דמי לשודורי לה אינחו כסא דאבלותא:]

[תקעו] (א) כל הפורשין מן הציבור אין מטעקין עתם לכל דבר, אוחיהם וקרובייהם לבושים לבנים ומטעתפין לבנים, ובאין ואוכליין ושותין ושתחים, מפני שאכדו שניאי של מקום ואין מהאלין עליהם (ב) [ועליהם הכתוב אומר הלא טשניאיך ה' אשנא (חולמים קל"ט כ"א):

[תקען] (א) אמר רב יהודה אמר רב כל המתקשה על המת יותר מראי על מה אחר הוא בונה. תיר אל הבכו למת יותר מראי, ועל תנדו לו יותר טכשיעור, שלשה ימים לבני, שבעה להפסה, שלשים לניהוץ ולהחסורת, טכאנ ואילך אמר הקב"ה אין אתם מרחיטים עליו יותר טמני :

[תקעח] (א) אמר יהושע בן לוי שלשה דברים סח לי מלאך המתות, כשהתיכנס אצל המתלה לבקרו אל תשב לו לטריאשיתו ולא לטרגולותיה מפני שאין טין ומclin ומעינוי, אלא התעטף ושב לפניו כתלמיד לפניו רבבו. וכשהנשיות חזרות מאחוריו מיטתו של מת לא חעטוד לפניהם, מפני שאין מפרק בפניהם וסיפי שלופה ומרופף בוניהם, ויש לי רשות לחבל. וכייד הזוא מת, שלש טיפות נוטפות מן החרב, באחת מת, באחת פניו מוריקות, באחת מסריה, (ב) וזו משמונה דברים שציריך אדם לחוץ ידיו טי שיוציא מן בית המרחץ ואינו רוחץ ידיים ומי שנגע ברגליו ומי שנוטל צירנו, ומי שנועל מנעליו או חולצתו ומי שנגע במת, ומי

[תקעה] (ט) תיר הגפס. שמחות פ"א היה והובא בבה"ג. (ט) [עד שעה שיטות כ"ג]. הוספה כמו שתוא לungan שם. (ב) איתתא דמית נברא. הוא לשון הבה"ג במאמר שלפנוי ורשום "פסק" ואני הוספה סיום המאמר כמו שהובא בבה"ג שם.

[תקען] (ט) כל הפורשין מן הציבור. מס' שמחות פ"ב ה"י והובא בבה"ג סוף הד' אבל. (ז) [ועליהם הכתוב אומר כי עד תך טי תקעה טי שיוציא מן בית המרחץ. הוספה ונמצאו לנו בפחים צד 242.]

[תקען] (ט) אמר רב יהודה אמר רב. פ"ק כ"ז ע"ב והובא בבה"ג שם.

[תקעח] (ט) אמר יהושע בן לוי שלשה דברים סח לי מלאך המתות. עיין ברבות נ"א ע"א בסוגנון אחר. (ב) וזו משמונה דברים. עיין חוףת אליתו שער שמונה.

שפלה את כלו,ומי שנגע באמתו ואינו רוחץ ידיו, אם תלמיד חכם תלמדו
תשכח ממנה, אס בור הוא יצא מדעתו קודם מיתומו:

[תקעט] (א) א"ר יוחנן הנטהן מן החמת אל יאמר לו לך לשלים אלא
לך בשלים. שנאמר אתה חטא אל אכזביך בשלום (בראשית ט"ו ט"ז), והנפטר
מחבירו אל יאמר לו לך בשלים אלא לך לשלים. שהרי דוד אמר לאבשלום לך
בשלום (ש"ב ט"ו ט) ויהלך ונתלה, ויהרו אמר למשה לך לשלים (שמות ד' י"ח)
והלך והצlich:

[תקפ] (א) מי שטח לו מות ולא נורע له, ונודע לבני עירו מותרים
היהודים לומנו לסייעת מצוה שאכלו מן הthora אין חל עליו עד שעת אניתו
לב, שהרי שבעה ושלשים איננו מונה אלא ממשמע, ט"ז:

[תקפא] (א) עטיפת ראש לאבל כל שבעה ימים ולילה, אבל הרכה יש
שאין נהנים מפני שהאותות העולם משחקים עליהם [ומתוך כך הם באים לידי
שוק ותגנין בשחקם על הבירות] (ב) כדאמרין אבל לא יניח תינוק בחוך חיקו
מן שטביכיו לדידי שוק, ונמצא מתנה על הבירות. לא אמרו בכדור אשתו בחמי
וכחותו אלא שבעה ימים בלבד, ובפניה, אבל שלא בפניה לא, וכ"ש כניסתם
לבית השמחה שנים עשר חדש, שכן שניינו כופה מיטחו ונוהג עמה אכילות,
אין כאן אלא כפית המטה בלבד:

[תקבב] (א) ובשאלהם אם [אכילים] מן המניין הוא לא פרש שאלתו,
אכן ידע אם לעניין עשרה לקידוש ולהטילה ולכובת המזון הוא שואל, מן המניין הוא
(ב) ושינוי בכתובות חתנים ואכילים מן המניין, ואוקימנא כי תניא האי לברכת המזון,
ונרכת רחבה אין לנו עכשו, רב(ה) אמר וראי אכילים אינם מן המניין, דהא (ג) רב
ו ר' יוחנן דאמריו תרוייתו ברכת אכילים בעשרה, ואין אכילים מן המניין, (ד) ומסקנא
דשטעטה דמלתיה דר' יוחנן (בחוכה) [ברחהה] קאמר לה. שלטה בר יצחק:

[תקעט] (ה) א"ר יוחנן. ברכות ס"ד ע"א ושם הגוי ר' אבין הלי ובסוף מ"ק חנוי
א"ר לוי בר חיתא, ובכח"ג ובמ"ז א"ר לוי. וכן בפרדים סוף ס"י ר"ץ הובא א"ר לוי.

[תקפ] (ה) מי שמות לו מות. הובא בפרדס סוף ס"י ר"ץ וכן הובא במ"ז צ"ד 242
ורשותם "מכאן ואילך ליקוטין מדבריו וביניהם שלמה והוראותיו על פי מעשה" ומתחיל מי שמות לו מות.

[תקפא] (ה) עטיפת ראש לאבל בו. הובא בפרדס שם ובמ"ז שם ובפרדס יש לתקן

כמו שהובא לפניו ובמ"ג. (ג) כדאמרין אבל לא יניח תינוק לחוך חיקו. מ"ק כ"ו ע"ב.

[תקבב] (ה) ובשאלהם אם [אכילים] מן המניין בו. במ"ז צ"ד הובא כך: נשאל
לבדינו שלמה אם אכילים מן המניין לככל דבר אם לאו והשיב ושאל אל אכילים מן המניין
הוא לא פריש שאלתו כי ובסוף חתם שלמה בר יצחק. (ג) ששינוי בכתובות. דף ח' ע"ב.
(ג) דהא רב ו ר' יוחנן דאמריו תרוייתו. עיין כתובות שם ח' סע"א. (ד) ומסקנא דשטעטה
דמלתיה דר' יוחנן דוחוכה קאמוד לה. תקנתו ברחהה אמר לה ובגמרה שם ח' ע"ב אבל כי
אמר ר' יוחנן ברחהה פירש"י ברחהה כשמברין את האבל סעודת ראשונה משל אחרים
כదאמרין במ"ק (כ"ז ע"ב) היו מבירין אותו ברחהה וمبرכין שם ברכת אכילים וע"ש בתום.
ובבר העירות לעיל ס"י תקפ"ז הערת ד' שכ"י נשבט דף שלם וחסר שם עד ד"ה ומסקנא
דשטעטה. — עד הנה הלכתי בעקבות החכם ר' שלמה באבער זל וערכתי את העירות אשר
השאר אחריו ברכה ואנכי באתי אחורי למלאות את דבריו והוספתי הגנות ומוראה מקומות
לבצע מהשכטו הטובה, וההערות שמקאן ועד סוף הספר הכנוטי אני יעקב פרימוכאנן.

ענוני איסור וודיתר.

[תקפן] (א) כל הטרפות שמנעו חכמים כבכמה ננדן בעוף וו אחט מהם, (ב) שטוטה ירך כבכמה טריפה, שטוטה יד כבכמה כשרה, שטוטה ירך בעוף טרפה, שטוטה גף בעוף (כשרה) חיבור בריאה. (ג) גם נשאל מרבינו שלמה על גוף עוף שנשבר, ואמר בכונף לא טרפה, אבל חתיכינה[ג] מן הפרק והשלך, וכן אם נשבר מלמעלה לצד הגוף חישין ליראה וציריך לבודקה בנפיחת. (ד) נחתק הבשר במקום צומת הנידין יבדוק במקום צומת הנידין. [כבכמה יש שלוש נידין] אם נשתייר מכל אחד ואחר (בעובי שלשה) [בעובי שליש] כשרה, (ה) בעוף יש שלוש עשרה, אם נפסק אחד מהם טרפה. (ו) נשבר העצם ברוכבה העליונה וויצא לחוץ אם רוב בשר קיים, בהמה מותרת והאבר אסור, ואם אין רוב בשר קיים (חותפה) קיים זה וזה אסור, למטה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר, ואם לאו אבר אסור ובכמה מותרת, (ז) במקום בשער צומת הנידין. עוד הורו וכותינו הגאנונים זיל' בהמה שנשברו רגלייה ונשבר העצם מן הארכובה ולמטה והעדור בין קיים ובין איינו קיים כשרה, ולטעלת אם העור קיים כשרה ואם לאו טרפה, וכן הורה רבנו חנאל בר חושיאל: [תקפדו] (א) שלשה פרקים ברגל העוף. פרק התחתון הוא ארכובה שעליון כעין קשキים (ב) [אם נחתק בחציו או ברובו כשר העוף, אלא שפרק השכירה עצמו אמור משום אבר מן החזי, אבל] אם נחתק בראש הפרק עצמו מקום שנדרקים שם צומת הנידין פרק ראשון לשני טרפה, שבאותו הראשון נצטטו הנידין. ופרק שני שטוטה הנידין[ה] מוחצין ולמטה כיוון שנשבר העצם (ג) עיין שיוציא לחוץ ציריך לבדוק צומת הנידין, וכך אם נשבר העצם ובשר ועור חופין את רובו (ד) האבר והעוף כשרה, (ה) ואם אין עור ובשר חופין את רובו האבר כולו אסור והעוף מותר,

[תקפנו] (ו) כל הטרפות. חולין ג' סוף ע"א. (ז) שטוטה ירך ... שטוטה יד. שם נ"ז ע"א ועי' בד"ס שם אותן ע' והוא ממוש לשון רבינו שמואל בהלכות ש"ב שחיבר, ע' בפרדים סי' רט"ז ובעמיעת הגאנונים ע' 98 סי' קכ"ב. והשות להה דברי ס' האורה סי' קיד ע' 126 = פרדים סי' רל"א (85) ועי' באיזו ח'א סי' תמא"ב. ובס' הסדרים איתא: שטוטה גף בעוף טרפה. (ג) וגם נשאל מרבינו שלמה. פרדים ר"כ, מעשה הגאנונים ע' 95 סי' צ"ה וחובא בשלבי הלקט הלכות טרפות סי' צ"ג (דף ר"ד ע"א). ובס' הסדרים: נשאל מאת רבינו על גוף עוף אם נשבר למיטה לצד הגוף חישין ליראה וציריך לבודקה בנפיחת. (ד) נחתק הבשר. לשון רבינו שמואל בפרדים ט"ז רט"ז ומעה"ג ע' 98 סי' קכ"ב, ועי' בה טרפות לבינו שלמה בפרדים ס' ר"ז. (ס) בעוף יש שלוש עשרה. וכיה בכ"ב ובס' הסדרים וצ"ל שיש עשרה. ודין זה ליתא בפרדים סי' רט"ז כ"א במעה"ג שם. (ו) נשבר העצם. עי' חולין ע"ז ע"ב. (ז) במקום בשער צומת הנידין, בכ"ב במקום צנקרין שם צומת הנידין, ובס' הסדרים: במקום בשער צנקרין שיש צומת הנידין. ועי' במעה"ג סוף ע' 98 ובמבוא שם ע' X הערכה י"ג.

[תקפדו] (ט) פרדים סי' ר"כ, מעה"ג ע' 95 סי' צ"ה, רוחח סי' ת"ד ובשלבי הלקט הלכות טרפות סי' צ"ג [דף ר"ד] הובא בשם רבינו שלמה זצ"ל. ובס' הסדרים הלשון מגומגם מאוד. (ב) [אם נחתק וכו']. השלמות החסר בכל ג' כתמי ע"פ לשון הפרדס. (ב) עיין שיוציא לחוץ. צ"ל שאינו יוצא לחוץ ציריך לבדוק צומת הנידין, אבל מוחצין ולטעלת אין שם תורה צומת הגידים ולכך וכו' וכן הביא בפרדים סי' רכ"א בשער מנחים [חלוי, כדיאתא במעה"ג ע' 96] ודלא כמו שפירוש ר' יוסף בר' יהודה מפני רבינו הקדוש [אחד מרובתו של רשיין] בתחוםו סי' י"ז (ד) האבר והעוף כו' עד חופין את רובו. חסר במעה"ג והਮעתיק השםיט מרובו קמא עד רובי בתרא וגם בפרדים הלשון מגומגם. (ט) ואם אין עור ובשר. דין זה וגם הבא אחריו הובא בס' המזכיר סי' י"ח בשם רבינו שמואל בהלכות בדיקת שחיברה והידון שם מדין רgel בהמה.

ופrank שלishi אותו הרחכ' הדבק לנוף אם נשבר אותו העצם ואין עור ובשר חופין אותו אסור האבר ונמ' העוף, ואם עור ובשר חופין את רוכו מוחר נס' העוף נס' האבר, וכייד בודקין (את) [אם] עור ובשר חופין את רוכו לא שיפתח וירחיב את המלה אלא ימתה האבר ממותה שהיה וטקייב השברים זה לזה כמותה שהיה שלמים וזה עיין בעור ובשר אם חופין רוכו או מיעוטו: (ו) עוד מצא רב' בתוספתא תניא נשבר העצם ויצא לחוץ ואין עור ובשר מקפין אותו פסול כיצד הוא עשה נוטלו ומשליך ושאר מותר:

[תקפה] (א) ורק שנחכש כל גיד הנשה אם יש בו בנחתן טעם הרוי זה אסורה, אם נתבשל אותו רק עם בשר אחר אם אותו רק נתן טעם באחו בשער שנחכש אסור דירך עצמו נעשה חתיכה אסירה, (ב) ולא שנ' אלא שנחכש אבל צלי קולף ואוכל עד שמנגע ליד:

[תקפה] (א) טיפת חלב על חתיכת בשר בקדירה ואין בחתיכה ששים לבטל הטיפה וצריך לשועורי בס' באותה חתיכה Mai תקניתה לנעוריה יפה דפליט האיסור ונפיק החיה חתיכה טידי נכילה ולשער הטיפה:

[תקפה] (א) ראוי באחד שאכל כל לפני סעודת חלב אסור לאכול חלב באותה סעודה אם לא קינה שניין או שהה כדי שהסתלק בשער שמן שניין ומסעודה אין שיעור אפילו לאכול מיד בסעודה אחרת חלב ואם לא [חתט] בשער הנכנס בחוק שניין:

[תקפה] (א) ראוי בכת רבי לב שנחכש בקדירה בגנוו של אפרוח נסרך בו כבירתו והתיו רבי בששים באפרוח ולא אבל ממנו שהיה נפשו קעה עליון. אם היה נסרך באבר לבדו שהאבר נסרך משאר הגוף שאין באבר ששים האבר עצמו נעשה נכילה ואסור כל החתיכות כלן, אבל אם נמצא חלב בקדירה שאין נסרך כלל המפרק ובשר מצטרפין לבטלו בששים. (ב) אמר ר' יוחנן כשהן משערין הפורד בששים] משערין אותו שהוא אחד מששים ברוטב ובקיפה ובחתיכה ובקדירה: קיפה דק של בשר המתאספין בשולי קדרה (אי' אי') [איכא דאמרי] בקדירה

(ו) ועוד מצא רב' בתוספתא. וכיה בס' הסדרים אמנם בכיב' איתא: ועוד מוצאי תוספתא, והוא בפ' דחולין ה"ד והובאה ג"כ ברוך שם סי' ח"ה, ובפרדים ובמעות' ליתא.

[תקפה] (ה) רק שנחכש. חולין צ"ז ע"ב במתניתין. (ז) ולא שנ' גמ' שם. ובכיב' הסדרים אבל נגלה.

[תקפה] (ה) טיפת חלב. שם ק"ח ע"א במנחת.

[תקפה] (ה) ראוי באחד וכו'. ובס' הסדרים: ואסר רב' וכו' אם לא חטט שניין וכיה בקובץ פאיים 826 דף ק"ג ע"א: ראוי באחד שאכל כל לפני סעודת חלב ואסר ר' לאכול חלב באותה סעודה אלא אם כן נחתט שניין. ועיין בס' האורה ח"ב סי' צ"ו ע' b [20] על הכלול וכו' וצריך להחטט שניין אם בא לאכול בשר אחריה והובא בא"ז ח"א סי' חט"ג [ע' 184a] בשם תשובות שהשיב רבינו שלמה.

[תקפה] (ה) ראוי בבית רב' וכו' וכיה בס' האורה ח"א סי' ק"ז*** ע' 129 ויעי' שבח"ב סי' ס"ה [ע' 202] וכלשונו שם הובא בחתצין סי' ע"ב וכו' פ"א ובארחות חיים ח"ב ע' 365. ועיין בס' האורה ח"ב סי' ע"ז ובתחצ"ז סי' ע"ז ובפרדים סי' רב' כת. (ז) אמר יוחנן. חולין צ"ז ע"ב ולפנינו הגורס אמר חנינא ועי' ד"ס שם. והמעתיק המשימות מן בששים עד בששים והשלמתי ע"פ כי'ב, ובס' הסדרים איתא לנכון משערין את האיסור בס' וכו' כלשון רשי' שם ד"ה בשחתן משערין.

עצמה (ג) דאומרין משליכין החרטין מן החתיכות בדלי' מים כמה יצאו מן המים לחוץ על יד אס מוציאין ששים מכמות שהאיסור מוציא בטל האיסור ואס לאו אסור. (ד) ואיכא דאמרי בטאי דבלעה קדרה אם ראיינו כשנפלו שם קודם שמתמעך [שנתמעט]ongan משערין אותו לאחר שמתבשל לכמות [שנפלו] שם דאיון בהיתר ששים בו אומדין כמה בלעה קדרה מן (ההיא) [ההיא] לפי ש[כש]נפלו שם תחילת היה שם היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדרה, אבל בקדורה עצמה אלא בטאי רבנן דאוריתא היא, אבל יש לומר שלא משערין בקדורה עצמה אלא בטאי דבלעה קדרה (ו) והני טيلي היכא דמשערין האיסור כתו שנפלו שם תחילת רחתם וראי משערין בהיתר דבלעה קדרה אבל אם באנו לשער האיסור כתו שהוא בא עכשו לפניו מצטוק בכישול או אין משערין בטאי דבלעה קדרה (ז) דעתו דהיתרא בלעה וראייסרא לא בלעה שאף האיסור נבלע וננתמעט מכמות (שהוא) [שהיה] (ח) וכי לא משערין בקדורה עצמה הנិ מיili להקל לנוון שהוא יותר אבל אם הוא של איסור ננון קדרה [חולבת] שבישלו בשער או כפ' חולבת שכיחשו בה מאכל בשער אולינן לחומרא וחשבנן כל הקדרה חתיכות איסור ואם על قولן יותר רבנה בששים מותר ואם לאו אסור. (ט) וכן ראה רבינו מעשה לפני רבנו בקבוף:

[תקפת] (א) פירוש של ר' יהודה בר נתן. על כבד דבוק שמתבשל עם חתיכות

(ב) דאומרין משליכין החרטין וכו'. בד"ס שם אותן ז' הביא מה שבתו בגליון רשי' דפוס שנצינו וז"ל: א"ד בקדורה עצמה, אומדין אם משליכין את החרטין וכן החתיכות בכל'ן מלא כוים כמה יצאו מן המים לחוץ על ידם אם מוציאין מים כי' מוכמו שמוציא האיסור, בטל האיסור ואם לאו אסור וכו' עכ"ל. וזה האמור לפניו בבדור. (ד) ואיכא דאמרין וכו'. לשון רשי' שם בחולין לדפוס שלפנינו. (ס) וכיוון דאייפלו בהא רבנן דאוריתא היא. בראשי שם איתא: וכיוון דאייפלו לישני ואיסורא דאוריתא היא אולינן לחומרא ולא משערין בקדורה וכו', עי' בש"מ שם. (ו) והנ"מ היכא דמשערין. בראשי שם ליתא ובד"ס שם הביא מגליון שבdapos שנצינו וז"ל: וכי משערין בטאי דבלעה קדרה הנិ מיili היכא דמשערין איסורא כתו שנפל שם תחילת רחתם וראי מישערין בטאי דבלעה קדרה אבל אם באנו וכו'. (ז) דעתו דהיתרא ברכום לשון רשי' בדפוס שלפנינו. (ט) וכי לא משערין. מבאן ועד סוף הס' הוא כלשון הגליון ברכום שנצין שביה בד"ס שם. ועיין ברוך סי' תל"ד ותליה ובס' האורה ח"א סי' קיד". (ע) וכן ראה רבינו מעשה. בגליון שבד"ש שם איתא: וכן ראה מו' רבינו יעקב בר יקר מעשה.

[תקפת] (ט) פירוש של ר' יהודה בר נתן. כל הפסימן הובא בקצת שינויים בפרדס סי' רכ"ד ובס' האורה ח"ב סי' ס"ה [ע' 201] ושם בסוף סי' ס"ד סי' יס'vr שבעתני נמי כוורי רבינו עזריאל, ועי' העיר המועל המנוגה רשי'ב' שזה מוסף למטהה לסי' ס"ה בדין בכיה, שנמצאה גמי בתשומות חכמי צורת ולחtier בס"י ע"ב, ובסוף התשובה החותם ר' עזריאל בר נתן, ולפ"ז צ"ל שם בריש סי' ס"ה: כך שמעתי מפי מורי רבינו עזריאל כבד דבוק וכו'. וועי"ש במכווא לסי' האורה ע' 46 וכן שכתבתי במבוא לספר מחכים ע' VI הערת י"ב! —ammen בפרדס ריש סי' רכ"ד איתא: זה אשר פ"י לר'. וזה צונץ בספרו לטעראתORGASHIBETU דער סינאנאגאלען פאעזיע ע' 160 הערת 7 הביא, שבשלבי הלקט כת"י כתוב במקומו: זה אשר פירש ר' לר' נתן אחינו. א"כ הכהה דברי ר' מנחם בר מכיר, הנזכר שם בתחצ"ז סי' ע', מאספ' סי' מעשה המכברי [ע' במכוא למעה"ג ע' IX וע' XX ערך רבינו], ולפ"ז יש להגיה בסדור שלפנינו: מכיר [עי"ש במכוא למעה"ג ע' XI וע' XXI] והפסיק הוא מר' יצחק בר' יהודה רבנו של ר' נתן ב"ר פירש של ר' [יצחק בר] יהודה לר' נתן. — ודע שבמקרים שכחוב להלן: ואף לי' נדמה כן אלא שאיבני רוצה להתרן וכו' ומעשה בא לפני רבינו וכו' איתא בשחה"ל כת"י: ואף לרבי שלמה מטרוייש נדמה כך אלא שאינו רוצה להתרן וכו' אבל דעתוי מעשה לפניו [ע' בהגחות

ואין בחתיכה ששים (ב) לבטל את עצמו אסר כל החתיכות כולם אפילו הן אלף מפני שהן מינה, חתיכות מן בשר וכן שרар חתיכות, ועוד עיג שהאיסור מהמת דם בא הרי העשתה נכילה. ואם אין דבוק וחתיכות הרבה עמו (ז) לא אסר אלא כפי טעם מפני שהכבד אוסרת ואני נאסרת (ג) שאינה עשויה לפולות ואני חווורת וכולעת [נאסרת] בנותן טעם, ואם היה שם בתחולת(ז) בישולו ועד שליקתו ששים לבטל עצמו (ז) אין לחוש לא לפוליתו ולא לבלייתו והוא עצמו מותה. הילך כבד נפרד מבושל או שלוק עם החתיכות ויש ששים הכל מותה. ותמה אני הויאל והכבד עצמו היחר היה לנו לשער במאן דנפיק טינה, דמי אפטרין בדרירה משערין נשחהחיכת איסור, (ד) ואף לי נדמה כן אלא שאני רוצה להתיר אי לאו דאי לא כבל הדברים שפירשתי, וכי משערין קדורה ואילפס גופה משערין וכן רבינו נהוג: לי הכל הדברים שפירשתי, וכי משערין קדורה ואילפס גופה משערין וכן רבינו נהוג: [תקצ] ועוד סידרא של כבד. (א) אם נקרע מן התרנגולת לגטרי ואחר כך נחכש בין בצל' בין בקדורה עם החכשיל ושאר הבשר מושערין בששים בין הבשר ושאר כל החכשיל, הבשר לאו טין כבר, הכבד דם גמור הוא, אלא שהחותורה החותורה בגnder הדם ונשאר התרנגולת הדם הטرك והירוקה ומין בשאיינו מינו הוא ומשערין ליה בששים כאשר איסורי שבתוכה בנותן טעם והיינו נמי בששים רק אם חתנו התרנגולת ונשאר הכבד (ב) ונמצא חליו בהרקה או בקיסוקלה של התרנגולת כל אותה חתינה שהכבד בה נידונית. ככבד שכולה בחתינה של איסור וכי משערין בדרירה מושערין ואני ככבד דאי לו לא טין בשר הוא, וכשהוא בפני עצמו נחשוב בשר התרנגולת ובמרקם ובקיפה, דכללו לאו מין ככבד אבל עכשו רמשערין בכולה חתינה בשר התרנגולת מזו חתינה היא ומסלקין בשאר התרנגולת כאילו אינה, ואם נשאר במרקם ובחכשיל כדי שישים הכל מותה, חזץ מן החתינה שהכבד תלי ביה ואם לאו אסורה (ג) דבין רב ובין רבא כר' יהודה סבירא להו דאליבא דרי' יהודה כיוון שנתחנה טעם בחתינה חתינה עצמה נכילה ואוסרת כל החתיכות כולם ותוריויה סבירא להו דאליבא

ריש מילולער בתחצ'ו ס"ס ע"ב]. ועי' באיז' ח"א ריש סי' תנ'ב' שהביאו: ומיכן הי' ראי' למה שכותב במחוזרים שכחטו תלמידי רבינו שלמה וכו'. — ונראה לי שאין לשנות הגירסאות שהוא בכל ג' כי' שלפנינו בסודו, והמלות: «פירוש של ר' יהודה בר נtan» מוסבות למלعلاה וכל הרשות בגליהן דפוס שונצינו אולי הוא מפchioשו של הריב'ן שכחט פירושים ששמעו מפני רבנו וחותנו רישי זיל, ופירושו לחולין נזכר בתום חולין ק"א ע"ב דיה הלחטא ובוחים צ"ו ע"א ד"ה ואם טש (בשם רשי') = ס' התרומה ס' ומורדי חולין סי' תש"ח וקובץ חז"ה 845 בס' תריה [קחלה שלמה ע' 66]; ותוס' סנהדרון כ"ט ע"ב ד"ה מר (כמו שפירשי' בחולין צ"ו ע"ב) = א"ז ח"א b 125 סי' חמ"א. (ז) לבטל את עצמו. וכ"ה בפרדים שם, ובס' האורה ותחצ'ו איתא לבטל את טעמו. (ג) שאינה עשויה לפולות. צ"ל שעשויה לפולות. (ד) ואף לי נדמה כן. בס' האורה ותחצ'ו: ואף לרבי נדמה כן, ובפרדים חסר המאמר הזה עי"ש. (ס) ומעשה בא לפני רב. בפרדים שם וראיתו מעשה שכא לפני הרב. (ז) הכבד אוסרת וכו'. פ"י דתרומות מוי'א, חולין ק"י ע"ב.

[תקצ] (ט) אם נקרע וכו'. כל הפטמן הובא בס' האורה ח"א סי' ק"ז** [ע' 128] ובס' תמי'ם דעים סי' קג'ג. (ז) ונמצא חליו בהרקה או בקיסוקלה. בכ"י ב' בחזה או בקוכבות, ובס' הסדרים או בקוכבות. ובס' האורה שם איתא ונשאר הכבד עם אבר אחד מן העוף, וכעין זה בארכות חיים ח"ב ע' 366. (ג) דבין רב ובין רבא כר' סבירא לתה. חולין ק' ע"א.

דבר יהודה (ר) כל שהוא מין וטין ודבר אחר עמו סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רכה עליו ומכתלו (ה) וכן מפורש בהקמץ רכה, (ז) ורב חסדא ורבי חנינא דר' חיה כולה אליבא דר' יהודה אי לאו שטעתחה וכחותיה סבירה ליה, ובשאר דבר איסור שנפל להither אין לדמות ליה, אפילו בשר בכשר מין ושאינו מינו הוא, דהאי יותר והאי איסור, כן מפורש במנחות, וכן הילכה:
וכן הכשירו.

[תקצ"א] ובכד שנמצא בכישול והוא ניטל ממקומו, אם בכישול ההוא ששים כשייעורא דכבר, מותר אותו חכשיל והכבר אסור, אין בכישול ששים כשייעור הכרבר, החכשיל אסור והכבר טוהר, אבל אם עדין אין ניטל ממקומו שהוא עדין בעוף כמו שהוא בעודנו [חיזי], אז תחא כל החכשיל כולל אסור, ואם אין בחכשיל ההוא ששים כשייעור העוף ההוא שנחכשיל בהאי חכשיל, נחשב העוף כמו שהוא כבד עצמה כל העוף כולל אסור בשכיל שלא נערך כבד מאותו עוף. ואם אבר מן העוף נתרך עם הכרבר והכבר תלוי בו ונחכשיל בתוכ חכשיל, נחשב האבר ההוא כאילו היה כבד כולל והוא יוחשכ בששים, שם יש ששים כשייעור אבר ההוא מן הכרבר שהכבר תלוי בו אז יהא הוא ותבשיל כולל אסור ואפילו הוא האבר שכנו תלוי (הכבר) [הכבר] אבל הכרבר בלבד טוהר, וכן לכהמה וכן לחיה וכן לעוף:

[תקצ"ב] (א) ושאלתם מהו לבשל הכרבר לרדה בקריות חדש, מצינו בהלכה דרב יהודאי [גאנן בין לבדו בין בהדי בישרא אסורה, הגאנן] מופלא וטומחה בדורו [הוא], דאעיג דיש לנו לישא וליתן בדרכו, אין בנו כח להתריר מה שהוא אסור:
[תקצ"ג] (א) ושאלתם תרגנולת שנחכשלה ונמצאה בה כבד שללה פחות מכויות, זורק את הכרבר ותרגנולת מותרת, מהطعم מפני שהכרבר הוא עצמו אותו דם שפולט מן הכרבר, בודאי דם שפולט מטנו לא היה יותר מששים בתרגנולת, ושיעורו של דם בכזאת ותרגנולת מותרת:

[תקצ"ד] (א) סgan לוייה השיב בתשובותיו (ב) לר' שלמה בר יהודא על בשר בחלב שהוא נהוג במשחו, ור' מאיר בר' שמואל העיד שכך אמר לו ר' יצחק הלוי,

(ב) כל שהוא מין ומין. שם ק' ע"ב וק"ח ע"א. (ט) וכן מפורש בהקמץ רבה. מנהות בג"ג ע"א. (ו) ורב חסדא ורבי חנינא. שם ע"ב.

[תקצ"ט] (ט) ושאלתם מהו לבשל הכרבר וכו'. פרדרס סי' רכ"ה, לקוטי פרדרס דף ב' ע"א, ובמפתח לשווית הגאנונים לר' מיללער ע' 70 סי' ס"ז הביא בשם האשכלה: כבר ר' יהודאי אסור לבשоляה לחודית בקריות ושדר מותתיות' מור ר' יהודאי מופלא ואעל"פ שיש לישא וליתן מ"מ אין בנו כח להתריר מה שאסר.

[תקצ"ג] (ט) ושאלתם תרגנולת שנחכשלה. בשווית הגאנונים מן הגינוי אשור במצרים [גוייאرك הרס"ט] ע' 92 הובאה תשובה זו זויל שם: ותרגנולת שנחכשלה ונמצא בה כבד פחות מכויות זורק את הכרבר ואוכל את התרגנולת ומותרת לתחילה ואיפלו היה יתר מכויתא זורק את הכרבר ואוכל תרגנולת מה טעם מפני שכבר הרי הוא בעצמו: מה אסור את תרגנול' דם שפולט מן הכרבר בודאי דם שפולט אינו הוו יותר מששים בתרגנולת לפיכך אינו אלא אסור הכרבר ומותרת וכו'.

[תקצ"ד] (ט) סgan לוייה השיב. כל הסימן הובא בפרדרס סי' רל"ח דף מד ע"ב. (ט) לר' שלמה בר יהודא. בפודס שם: לר' שלום בר' יהודא, וכ"ה בשבלוי הלקט ח"ב סי' כ"ג ע"י במכובא שם דף ט' ובחערת רשות ס"ק קפ"ח ובמ"ע החדש 1887 ע' 508.

לא מחוק ההלכה נהגתי כך, שהרי בכל מקום לא מצינו בשר כחלב במשהו, (ג) אבל רבנו ר' אליעזר לא למד מסכת ע"ז, ומשום דלא איפשר היה החטיר עליו במשהו ממשום בכור רבנו נהוג במשהו. (ד) שאלות את הרב ר' שלמה בר שמשון על בשר כחלב ואמר שיעורו בששים, (ה) והuid מעשה בא לפניו ר' יעקב בר יקר על כף חולבת שהגנוו בה קדרה מלאה בשר ושיעור בששים לפי שנכנים בקדירה ולא לפי כולה. והרב ר' יצחק בר יהודה הורה בששים ולא היה מחמיר בדבר, לביר הגאון ר' יצחק הלווי מפני בכור רבנו, וכל גאוני לותר הווע לנוהג בששים. ולפניהם רבי הובאה כף אחת שבבה מתריטים תבשילו בשער, ואירוע שמרטו ממנה קדרה חולבתה, ושאלות את פי רבוי מהו, התחילת רבי לחקר ולשאול (ולהביא) [לטביה] הכהן, מתי היה הכהן בתבשיל של בשער, וענה המביא רוף נבר עברו נ' ימים והתייר רבי את הקדרה, ואף כי היהתה בה שייעור ששים בצעצועם. ואני שאלתי את פי רבוי, מדווע היה חוקר כל כך מאחר שיש ששים, ואמר ידעתי אני שנוחן טעם לפנים מותר לנטרו, מאחר שהשתהה הכהן לילה אחד מיכאן ואילך פגומה הכהן ומותר ואפיילו אין בו ששים, ויש שחולקין עלי בזה (ו) מהא דאמירין בספסחים.

[תקצחה] (א) הלב בין צלי בין מכושל בין תלוש בין מחובר (בבשר). כשר העוף, לפי כשהוא מתחמס עצמית וועוצר את הדם שבתוכו ואין פולט. ותו אמרינין לא קרעו [קורען] אחר בישולו. (ב) והכבד אם הוא מחובר וምפרק העוף לאיברים או בצלוי או מכושל ציריך לשער כננד הכנדר והאנבר שנדרק בו, ואם אין מפרק ומהחוכר לאיברים והוא צלי או מכושל ונמצא כבד דנוק בו (ו) נעשה כל העוף חתיכה אחד וציריך בס' לשער כווצא בו, ואם תלוש משערין כננד הכנדר לברו אבל כשהוא דנוק וכצלוי ואין בעופ ס' מקלף ומהחיך מגבו של עוף מכחוז ובכנפים וברגליים ואוכל ומשליך את שאר הנוף ההוא.

[תקצנו] (א) כבד וראש שנתבשלו יחד בפרור قولן אסורין, מפני שהכבד פולט הדם ונבלע הדם בבשר (ב) ואע"ג דתניא הכנדר אוסרת ואני נאמרת שפולטה ואינה בולעת. לא רצה ר' לסטוק עליה, שלא הוכר אם כן ההלכה, לפינך אוסר את הכנדר ההוא.

[תקצנו] (א) ראש ורגלים של כבש שנתבשלו בפרור ונמלח הראש והרגלים לא נמלחו, וקדירה מלאה בשר היהת מכושלת עצלה על הכוורת, והיתה שפחה ממושת בכהן בפרור ובקדירה, ושאלות את רבוי ואמר שאף הקדרה

(ב) אבל רבנו ר' אליעזר הוא ר' אליעזר הגדל, ע' במבוא. (ד) שאלות את הרב ר' שלמה בר שמשון שם: ר' שלמה בר שמיעון ציל' בר שמשון כדאיתא נמי במרודכי חולין סי' תרפהה. (ס) והuid מעשה בא לפניו ר' יעקב בר יקר. שם בפרדס, ועיי"ש סי' רמאי ע"ז ועיי"ש יהודה בר יקר, וציל' והuid ר' יעקב בר יקר כדאיתא בס' האורה ח"א סי' ק"י ע' 186 ועיי"ש בהערות רש"ב סק"ט. (ו) מהא דאמירין בספסחים. עי"ש מ"ד ע"ב ובתוס' שם ד"ה ורבנן ובתוס' ע"ז סי' ע"ב ד"ה ואידך ובפרדס סי' רמ"ג ובס' האורה ח"א סי' ק"יד ע' 154 ושם בח"ב סי' צ"ה ע' 210 ובצחצ"ז סי' ע"ה ובמעעה"ג סי' י"ד.

[תקצעה] (ט) הלב בין צלי. מעשה הגאנונים סי' א' ועיין שם בהערות. (ג) והכבד אם הוא מחוכר. שם סי' ב'.

[תקצנו] (ט) כבד וראש שנתבשלו. פרדים סי' רל"ב. (ג) ואע"ג דתניא. חולין ק"י ע"ב.

[תקצנו] (ט) ראש ורגלים של כבש. האורה ח"ב ע' 210 סי' ציל' בשינוי לשון ובקיצור.

אכזרה. שהרי דס האבירים בכשר הרגלים. טרי דורה אישר בעלמא שהוא נקורה, ובישועו שיטים או איפשר לשער, מאחר שדים האבירים בלוע בכשר רגליים. היו להו דגלים כנשא, וחדר חתינה דאסורה. הילך הכל אסור (ב) כדרתニア הרוצה לאכול בשיר קודם שהצא נשאה חותך כוית מטקות שחיטה וטדיות יפה יפה וטולחו ואחר כך כביוו וטחין עד שהצא נשאה. אלטמא מולחה וטדיה ודם הנבלע בכם או איפשר לשער בקדירה בישיטים אין מסער דפעמים שנטלה השעבה הקפ ונונתנה בספרור ובקדירה (ג) לילה שלא ננה בספרור אבל חוללה אותה להחתיר. ואמר רבינו איני מאמין לשעבה אלא כל זמן שלא ראיתם ממש מניסה בכם בחרור אין לנו להוכיח איסור בקדירה והתייד רבינו את הקדירה.

[תקצתח] (א) הדוא קדירה שביכשלו בה בשיר והחתו בה החטן סעם אחרה ובשעת שפיתה על הכריה שננו וננתנו בה כף חולבת, חזרו וטלנו תרנגולת בחטן ובא מעשה לפני רבינו ואמר שהקדירה והקפ ישברו ותרנגולת תיאכל טפוני שטלנו בכלי שני וכלי שני אינם מבשל.

[תקצתט] (א) פעם אחת מצא רבינו בקדירה שלפניו עצם קטן אחד על הירך (ב) אצל الرجل התלוי שאותו בשיר שקורין רטה וזרקה לכלב טפוני שהנידין צומתין בו אבל שאר הבשר שנחבשל עמו התיר רבינו לפי שאין בנידין בנוח טעם.

[תר] (א) ההוא בר אווא דאתא לקטיה בסעודתא שלא אימלח אסילו לצלי, ולא אבל רבינו טיניה Mai טעמא (ב) דאין הבשר יוצא טרי רטו עד שטולחו יפה וירחינו יפה יפה, ואע"פ דלצלי איפשר בלבד מליחה, [נחי דלא בעי מליחה] כל כך מליחה לקדירה, מליחה לצלי מיהא בעי, (ג) דאמירין מולחין (ב) בשר לצלי אבל לא לקדירה, כלומר אבל איינו צריך למלוח כל כך לקדירה. (ד) دائיר בצלוי, ואע"ג שלא אבל ממנו רבינו הנית לתינוקות לאכול בו (ה) דאמירין קטן אבל נבילות אין אלומצוין להפרישה, וכל שכן הכא דאיינו איסור גמור נגילות.

[תרא] (א) הנדו תרי יוני דאיתניהם בכית רבינו, הדיחום וטלחום בכלי מנוקב, ולאחר ששחו שיעור מליחה הנינו בכלוי, (ב) אחד שאינו מנוקב ונתחצטו שם מן מי מליחון, כסבוריין הם לוטר (ב) טלח הרוי הוא כרותה, ואמר רבינו הויל ושהו בכלי מנוקב תחילת טותה שהרי אילו נתנו לתוך הקדירה עצמה ונתבשלו מותרין, הכא נמי לא

(ג) כדרתニア. חולין ל"ג ע"א וקב"א ע"ב, ומכאן ועד סוף הסימן ליהא בס' האורה שם. (ד) לילה שלא נתנה בפרט אבל תולה אותה להחמיר. זה ליהא בכ"ב וכ"ס הסדרים ומולשן מגונגן.

[תקצתח] (ה) ההוא קדירה. האורה ח"ב ע' 207 ס' פ"ד.

[תקצתט] (ה) פעם אחת מצא רבינו פרדרס ס"י רלב' בס' האורה ח"א ס"ט ע' 183 ועייש בחערות רשב"ב ס"ק ב"ז וכ"ט. (ו) אצל الرجل התלוי שאותו בשיר שקורין רטה, בכ"ב אבל الرجل החולין בו אותו בשיר וכו', בס' הסדרים: התלוי בו אותו בשיר שקורין וכו'.

[תר] (ו) ההוא בר אווא. האורה ח"א שם ע' 182. (ז) דאין הבשר יוצא טרי רטנו. חולין קייג ע"א. (ז) דאמירין מולחין בבשר לצלי אבל לא לקדירה. עי' ביצה י"א ותוס' פ"ה יעד ע"א ד ה האוי וחולין י"ד ע"א דיטה ונסבון. (ח) دائיר בצלוי, בס' האורה שם: دائיר דצלוי הוא דבר דמאנ. (ט) דאמירין קטן אבל נבילות. יבמות קיד' ע"א וגיטין גיה ע' א.

[תרא] (ט) הבתו תרי יוני דאיתניהם בכית רבינו. האורה שם ע' 182 ומיושת הגאנונים ס"י י' ע' 6 ועייש בסוף העשרה יוז שצלי בתום חולין קייב ע"ב. (ט) מלוח הרוי הוא כרותה. חולין עז ע"ב.

שנה (ג) וציר שלה הנופל באחרונה אינו אלא טרי מלך ואין כאן שום דם, ואי לא נשתחו בכל מונוקב וחזר וננתן להזק החדר (ד) חותכין ווורקון והנשאר מותה. [תרב] (א) בשר שנתבשל בקדירה, דרך הוא שנותני עליה מליח ומפני הטעם, ובשבט איןנו נהוג לטולחו אלא למתה שהוא אוכל בשבדת, אבל למלוח ולהצינע [אסור] דטלחה אב מלאכה הוא (ב) כドתנן הצד את הצבי והטולחו חיב, אע"ג שכול לומר אמלח חתיכה זו ואכלנה עכשו וחוור ומלך ואינו אוכלה (ג) כדרבא דרוה טערים ביום טוב וטלח גרמא גרמא, אעפ"כ אין רצה לעשות כן במושל, והויאל ואין הבשר מבושל נפסל כלל מלחת. ובשר חי למלחו בשבה אי אפשר, דלא שיק הוא לאיירומה, דהא לא ניתן לאכל וליבש בשבדת.

[תרג] (א) חלב וכשר שני שמות הן משערין בששים. (ב) וישמן הלב ושל בין דקין הנה לא מקורי בשר אלא חלב מיקרי, (ג) כדאמרין חלב העשו כובע הנה, וכיוון שנפל בו חלב (ב) ממשו מהלב של אישור נאסר, ושל צלעות ושל חזז ושל אלה ההורא בשר שמן נקרא, ומין בשר הוא ולא מין חלב, ואם נתבשל עם חלב של אישור בנוטן טעם ואם עם בשר אישורו במשחו. איזו חלב אישור חלב הכליזות וחלב הכרם וחלב שעיל נבי דקין אבל שמן הריך מין בשר הוא. וחתיכה שאסורה לאו מינה היא, ובנותן טעם הולכין אחר האיסור ואחר הנאסר להחמיר, כגון בשר שנאסרה בחלב של אישור אסורת חלב של יותר במשחו והולכין אחר האיסור ואסורת נמי בשר היתר במשחו דהולכין אחר (האיסור) [הנאסר] (ד) כדאמרין חתיכה עצמה נעשית נבילה ואסורת כל החתיכות قولן מפני שהן מינה (ובצורכי) [ובצירוף] איסור (ה) נרי לבני מאיר בגניות ומצטרפין לנו חלב בחלב בקדירה ואין באחד מהן כדי ליתן טעם ומצטרפין ואסורים והכא חידוש הווא:

[תרד] וכן הלהבה בכל איסורי (א) דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו וכי שאיו ושאיו מינו הרבה עליון ומכתלה והוא שבשהה שנפל האיסור מצא את מינו (ב) כדאמרין לא שנה אלא שנפל קיתון של מים תחילה. (ג) וכן הלכה כרב ושמואל (ד) דכל איסורי שלא במינו בנוטן טעם ורבעה הוה מבדראי

(ג) וציר שלת. מכאן ועד סוף הסימן ליתא. במעה"ג. (ד) חותכין ווורקון. עי' בפרדים סי' רכ"ז ונראה שהוא המשך המעשה שהובא בתחצ"ז סי' עז' ובאי' ח"א סי' תע"ג. [תרב] (ה) בשר שנתבשל. מעשה הגאנונים שם סי' י' והוא שתווא לפנינו ובם האורה שם עי' 184 בשינוי לשון ועין בפרדס סי' רכ"ז ובשבלי הלקט סי' פ"ח. (ו) כדרנן. שבת עג' ע"א במשנה. (ז) כדרבא. ביצה י"א ע"ב ולפנינו בש"ר ארא בר אהבה וכ"ה בס' האורה שם ועי' במעה"ג העולה כ"ג.

[תרג] (ה) חלב ובשר. לשון מעה"ג סי' טז עי' 10. ועי' במרדכי עז' סי' תננד' וגמור סי' ארס"ה ולפי עדות הריך היה רשי' מסופק בותה ואזיל בחומרא, עי' תחצ"ז סי' עג' והאורה ח"א עי' 184. (ז) ושומן החלב וכו'. גם זה שם במעה"ג סי' טז' וכ"ה בפרדס תוך סי' רמי' והאורה שם סוף עי' 188. (ט) כדאמרין חלב העשו כובע. חולין מ"ט ע"ב. (ט) כדאמרין חתיכה עצמה נעשית נבילה. שם ק' ע"א. (ט) נרי לבני מאיר בגניות ציל נראת לו' דלהבה כרי' מאיר בגניות וכ"ה במעה"ג והאורה שם ובפרדס איתא נראת לנו'.

[תרד] (ט) דכל מין ומינו. מנהות כ"ג ע"א. (ט) כדאמרין. עז' עג' ע"א. (ט) וכן הלכה כרב ושמואל. פסחים כ"ט ע"ב ועי' עג' ע"ב, ועי' בא"ז עז' סי' רס"ה. (ט) דכל איסורי שלא במינו וכו'. בס' האורה ח"א עי' 184 הובא זה הפסק בדיוק טפי וול': וכן הלכה כרב ושמואל. דכל איסורי שבתורה במינן במשחו ושלא במין בנט' וכו'.

וקם בשיטתו דאמר רבא (ה) בפרק כל שעה הילכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שאינו מינו במשהו, אבל איטורין שבתורה במינו במשהו, ויש לא במינו נמי במשהו דגוריין שלא במינו אטו מינו בחמץ.

[תרה] (א) בן הורה ר' בחמץ דנותן טעם לפנים מותר, (ב) כר' שמעון דטפיק טעמא מקרא דננייה, (ג) ורבא [ר' הוה מטבחאי] קם בשיטתו דפסק הילכתא דנותן טעם [לפניהם] מותה, במסכת עז' פסיק לה, ויש ראות מה וכמה, (ד) דברך אין מעמידין אמרין למאי נחש להאי, משום נחתן טעם, נחתן טעם לפנים הוא, מכלל דפשיטה ליה דנותן טעם לפנים מותה, היכא דידעינין בודאי דין לחוש בקדירה בת יומה, נחתן טעם לפנים הוא, כי האי (ה) דאמרין בפרק אין מעמידין אייבר קא מנית ואכילת פת של גוים אבי מצרי דטהר, ואמרין לא תשעתון בהדי אייבר דקה אכילת נחמא דאפני, וטעמא משום חתנות הווא ולא משום גיעול, ושמעין מהכא דפת אסילו קרייה בת יומה נחתן טעם לפנים הוא, וגמ' רבבי אינו פורש מלאלול פיתם משום גיעולים, דודאי נחתן טעם לפנים הוא ורומה לו מאיסות בפת.

[תרן] **ההוא** קדרה בת יומה שאכלו בה הלב (א) ופעם אחת שכחן וננתנו בה בשර חם והשלינה (ב) לקרין זיות והוא גוים אוכליין בה חלביהם, שכחו בה קינה כשירה והתייר ורכי את הלב לפי שנשתמש בה (ב' בצעונין), (ב') ומעשה בקטן אחד ששתה חלב בספל אחד, ונשתיר ציחצחי הלב בו בספל והשליכו לחוך קיתון של מים, והיה סיד מלא בשער שופת ורוחה על הכריה, ונתנו מיטים שכקיתון לתוכן הקדרה, ושיעיר רבוי בששים. (ג) איסור הנופל בקדירה צריך שיש ששים ברוטב וקיפה ובחתיכה ובקדירה.

[תרן] (א) **לב** שהלכנו גוי ואין ישראל רואה ע"פ שאין עמו בהמה טמא אסור שלא יצא לידי חורבה ממנו ופורץ [נדר וכו'].

[תרה] (א) רבוי אסור לאכול הלב אחר התבשיל של דנים בלא קינה משום הא דאמר ר' יוחנן אסור לאכול הלב אחר התבשיל ולא אחר התבשיל שלבשר [אללא] אסילו אחר התבשיל של דגים משום שמוניות שבפоро ושבקורה.

(ב) בפרק כל שעה. פסחים שם.

[תרה] (ט) בן הורה ר' בחמץ. האורה ח"ב ע' 210 סי' צ"ה ודלא בפרדים סי' רמ"ג ותחצ"ו סי' ח' והמוש נראה שהשתובח החיא לר' יצחק בר' יהודה. (ג) כר' שמעון. ע"ז סי' ע'ב. (ב) ורבא [ר' הוה מטבחאה. שם ס"ח סוף ע"ב ועי' בהערה ר"ש"ב בהאורה שם אות ג'. (ד) דברך אין מעמידין. שם ל"ט ע"ב. (ס) דאמרין. שם ל"ה ע"ב. ועי' בפרדים סי' ר'ב.

[תרן] (ט) ופעם אחת שכחן וכו'. האורה ח"א סוף ע' 187, פרדים רמ"ח. (ג) ומעשה בקטן. שם קדום לות. (ג) איסור הנופל בקדירה. ע"י האורה סוף ע' 188 ועי' 154.

[תרן] (ט) לב שהלכנו גוי. האורה ח"ב ע' 207 סי' פ"ג וכ"ה באמורבל דף לג' ע"ב שכן כתוב רשי" וכייש מוחMRIין שהביא בפרדים סי' רמ"ח והאורה ח"א סוף ע' 187 ושיטת המקילין שם היא כדעת רב שר שלום גאון שמתייר היכא שיודיע שאין דבר טמא בעדר וגם רבינו שמחה התיר בסדר עולם שלו (שם באמרבל). ודע שדבריו הפורדים בס"י רמ"ח נובעים בס"י העתים לר"י בר' ברזילי הברצלני ובס"י כהטור ופורה פ"ה [דפוס ירושלים תרג' ע' ס"ח] הביא דבריהם ועי' בפרדים סי' ר'ג'ה.

[תרה] (ט) רבוי אסור. פרדים ריש סי' רמ"ג מעשה הגאנינים סי' ט"ז ע' 9 ונשנה בפרדים ריש סי' רמ"ז בקיור לשון קצת וכלהו שום הובא גם כן בהאורה ח"א ריש ע' 186.

[תרטן] (א) המולח כשר לקידורה צריך להשוויה כדי צליה ובו הנקה על גבי כלי מנוקב. (ב) מלחח הרוי הוא כרותח היינו מלחח שאינו נאכל מהמת מלחו, אך שמנעתי.

[תרין] (א) הלב שאחוז בעור שנתבשל עם העוף זורק הלב והעוף מותר. [תריאן] (א) הילחח כוותיה דר' יוחנן ביצה אסורה (לענין מליחה) ולענין דג מלחח לא חוותן כל כי האי גנווא. (ב) דהלהה בר' דאמר לא אמר אבי אלא לענין ביצה, ועל כך סומכין כל גדויל הדור ואוכלין מלחחי גנים כרחזקיה ונתנו אל יסוד בסתם דגום מלחוחם, מפני שרנים מלחחים טמאים [איין] עולין ונמלחין עמם ומלחח הרוי הוא כרותח, ולכך אותו דג שקורין הריג'ש נהנו העם בהם הימר מפני שאין טמאים עולין עטיהם, (ג) ולבדן הם נמלחים:

[תריב] (א) וחלב הנמלח בכשר (אם) משנתנו טעם זה בזה נעשו שניהם חtica אחת, כדי יתאפשר עצמה געשית נבללה, וכל טעם היוצא מן החלב, בין טעם הלב שבו בין טעם בשר שבו, (ש) הכל אסור מפני שכלו נבללה, וכשהמטעב חלב זה עם (זה) הלב הגבינה הוה ליה מין במנינו, הלב נבללה בחלב היהתו וכבר פסקן חtica עצמה געשית נבללה ואסורה בכל החטויות כלל, (ב) ולא אמרין בה נתון טעם זה אמן מפני שאף טעם הלב שבו שהיה מהחילה נעשה כלו נבללה, (ג) וכן הלכה הרבה. (ד) וגם פסקין בפסחים הלכה מין בטינו בכל שהוא (ה) ואני הימי נהוג הימר עד הנה וככלב שלא יתנו הלב אחר.

[תריג] (א) היהיא תרגנולת שנטצא בה מחת באוטו בשר של קרבנה (ב) שהיה עד כמו אגורה והוא נקב משני צדדים, וגתערבה אותה [תרגנולת] בתרגנולת אחרות, והביאו

[תרטן] (ט) המולח בשר וכו'. עי' בה"ג ח' דמ' ד"ז דף קל"ג סוף ע"ב: ושיעור ממולח בשרא כל שאינו נאכל מהמת מילחו וממשיו לה למילחה עליה שיוער טויה אמר שמואל אין מלחין בשר אלא על גבי כלוי מנוקב [חולין קי"ב ע"א]. (ץ) מלחח הרוי הוא כרותח וכו'. האורה ח"א ע' 134: ולא אמרין הרוי הוא מבושל אלא דבר שליחת כל כך שאינו נאכל מהמת מלחו וכו'.

[תרין] (ט) הלב שאחוז בעור. עיין בפירוש ס"י רב"ה ובמעה"ג ס"מ ג' ע' 4. [תריאן] (ט) חילכת כוותיה דר' יוחנן. ע"ז ל"ח ע"ב. (ג) דהלהה בר'. לא ידעתנו ומקורו ועי' ברי"ף שם שבתוב ואמר גאון דלא איפסיקא הלכתא בר' יוחנן אלא בביצה צליה אבל בדג מליח הלכתא בחזקיה ובר קפרא דישרו וכו'. (ג) ולבדן הם נמלחים. עיין האורה ע' 134.

[תריב] (ט) וחלב הנמלח בכשר. כיה בח"א מס' האורה ע' 137 ובפירוש ס"ס רמז' וכל הסימן שבכאן הוא חלק האמצעי מהתobot רשי' בפירושו לחולין קט"ז ע"ב ובפירוש ס"י רל"ש ובחד"ב מס' האורה ע' 211 ס"י ק"ג ובאי"ז ח"א ס"י תשע"ו והבא ג' בבלבו ס"י ק"ז ד"ז דף קכ"ב ע"א]. ועי' בס' האורה ח"ב ע' 209 ס"י צ"ר. (ט) ולא אמרין בה. וכיה בפירוש ס"ס רמז' אבל בראשי חולין שם ובאהורה שם איתא: בר נ"ט. (ט) וכן פסקין בפסחים. דף כ"ט ע"ב. (ס) סוף הסימן ליתא באורה 187 ובפירוש רמז' (ט) וגם השבשות לר' יג' בשם השבשות לר' יג' ריבינו שלמה הימי נהוג יותר וכו'. הבא בס' המכרע לר' מטראני ס"י ל"ג בשם השבשות לר' יג' ריבינו שלמה הקטן בר' שמעון זצוק"ל, ובפירושו' בחולין קט"ז ע"ב ס"ים: בן מצאות בנימוקי ריבינו שלמה בר מאיר [עי' מש"ב אורתוי הח' גראסס בספריו Gallia Judaica ע' 162] ובדרות שונצינו ליתא שורה האחרונה וסימן: אבל פירוש שרוי כה"ג, מוחלט הנמצא קירוש עד כאן היא קבוע הלכת. [תריג] (ט) היהיא תרגנולת. עי' בס' האורה ח"ב ע' 211 ס"י צ"ח ובס' היישר לר'ית דף מ' ע"ג ס"י ק"ת. (ץ) שהוא עד כמו אגורה, וצ"ל שהוא עב כמו אגורה. בס' הסדרים: שתוא

לפni רב'i אותו קור肯 עם הכשר שעלי' ולא רצה רב'i לומר לא איסור ולא היתר. היותר מפni שחשש שמא הכשר מן הקור肯 הוא ויש עלי' דין קור肯 (ג) דתנן ניקב הקור肯 טריפה, ואיסור מפni שמא מן הזפק הוא וכשר אדם ניקב הזפק כשהוא באתו חותם חבר הזפק וקור肯 יחה, שבראשה אחד הזפק ובראש אחר קור肯, הילך לא אמר לא איסור ולא היתר, ועמדו כלם בספק.

[תריד] (א) ועל המלינה היאן אנו שופcin הקילוח של רוחין על העוף בכלל שני נהי דאין כל' שני מבשל שהרי דופנו קרים הם מכל מקום הניצוק של רותיחה ששפכין בשטיפה על העוף מבשל בשרו ודומו עמו. והשיבני רב'i אין מרותיחין אותו כל כך אלא פושרין, ואמרתי Hari מ' שלפנו עופת הרכה למלוג מרותיחין ביותר כדי לטלון באחד והדבר נראה שהרי העור נכווץ ונופש מעלה הבשר מכח קילוח רותיחה שנופל עלי' ואם כן נתה דבריך לשיעורי. ואני מצאתי בסדר בשער על נבי נחלים שצרכין ליתן תחילת החטין בכל' שני ואחר כך נותנים לחוכו העוף לטולנו. (ב) ורב'i אמר לי הן ודאי כמה ימים נהגתי בו איסור גמור אבל לאחר (ג) וכן מצאתי וראיתי בתורת הימים (ג) בפרשיות צו את אהרן שאין עירוי מבשל הכל' שני אלא הכל' בולע מהמת העירוידקתי החטם אהאי קרא וכל' חרט וכי אין לי אלא שבישל בו, ככלומר אין לי שייא טוון שבירה אלא אם כן בישל בו, עירוה לחוכו רותח מנין, דהוי על ידי עירוי רותח ועל ידי בישול תלמוד לומר אשר [חכושל] בו ישבר, ואפילו על ידי עירוי נמי טוון שבירה, אין לי אלא כל' חרט, שעירה לחוכה רותח שייא טוון שבירה, כל' נוחשת שעירה לחוכו רותח מנין, שייא טוון מריקה ושטיפה, תיל' אישר הבושל בו ישבר ואם הכל' נוחשת, ליתן את האמור בכל' חרט לכל' נוחשת. ומיכן אנו למדין שעל ידי העירוי הכל' בולע, לפיכך הן טוונן מריקה ושטיפה משום דבלע, אבל מבשל אינו ט'ם, דайл' העירוי מבשל מי' קא מיביעא ליה, פשיטה דעתך ידי עירוי טוון שבירה בעל ידי בישול, אלא שמע מים רותחים הנשפכין על המתנגולת אין מבשלין (ואין) [את] העוף לאוטרו אלא אם העוף נמלג (ד) ללא שטיפת צואר, (הכל') העוף בולע את הדם על ידי עירוי רותחין, ומכל מקום אני מחמיר בו אבל אין איסור בכך, והטהור חבא עלי' ברכה.

[תריטו] (א) פעם אחת סiffer יהוד' אחד לר' (ב) שטמבריא מנהג ששמונה חותין שכיצית אינם שזורים שנים יהוד' אלא [כטנו] שהם מטילים אותו בכנפי טלית, ונראה בעיניהם שגם ישור שנים יהוד' נמצוא שטוכה בחוטין, אבל בכל טליתות טיהא שווין אותו כדי שייהו קיימין מלינתק. ומצא רב'i ראייה בספריו שצרכין

עשוי במינו אגרור, ובכ"ב: שהוא עשוי כמו אגוז וכ"ה בסה"י לר' שם. (ג) דתנן. חולין נ"ז ע"א. (תריד] (ה) ועל המלינה האורה ח'ב ע' 207 ס"י פ"ה ותחצ"ז ס"ס פ"ב, ועי' בח"א מס' האורה ע' 142 ס"י ק"יב. (ג) ורב'i אמר לי. בס' האורה ע' 207 ובתחצ"ז שם סiffer פה:

יפה אמר [סידר] המסדר . . . דאין מולוגין אותן אלא הכל' שני, והשאר שהובא פה בסדר להטא שם. (ג) בפ' צו את אהרן. פרק ז'. ועי' האורה ע' 188 ס"ס ק"י ושם ע' 185 הערכה כ"ג. (ד) בלא שטיפת צואר. עי' בתחצ"ז ס"י פ"ב ובהערות המול' שם אות ז'.

[תריטו] (ה) פעם אחת. כל הסימן חסר בכ"ב ובס' הסדרים. (ג) שטמבריא. אפשר שצ"ל מטבריא.

לשזרו אותה רהבי דריש בספריו (ג) בפרשנה שלח לך שתיל חכלת שצורך שהיה טווי ושותה, אין לך אלא חכלת לבן מניין כו', דמראתך דאיןנו נקרא שתיל אלא עד שהוא שזר דלשון שתיל (ד) הינו כא' כתוב פתחלול שהוא טווי ושותה.

זה תיקון נקיותبشر.

[תרטז] (א) חלב ודם וגירין שכחוב בהן כורת, דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ונוי (ויקרא י"ז י"ד) מיכן אתה למד שהדם מובלע בבשר, ואסור לאכול בשר עד שידוחנו בימי וימלחנו במליח יפה, וינויחנו על כל' מנוקב עד שיפלוות כדי שילך הדם, ואחר כך ינער המלח ויריח בימי כי פעמים. (ב) דאמר ר' חייא אין הבשר מוציא דמו אלא אם כן ידוחנו בימי יפה וימלחנו יפה יפה. ואמר רב הונא (ג) מולחו והופכו. (ד) ואסור לבשל את הכלב (ו) לא לבדו ולא עם בשר אלא לצלחות אותה לדבה באש, ואסור (ה) למטלה ממעלה מן הבשר אלא למתה מן הבשר. ואסור לבשל את החלב שהוא עם בני מעיים שבמיים מקפין אותו, ואסור לבשל (ו) את החלב שבראש ואסור לקולפו אלא יצלה אותו על האש. ואסור לבשל את התרנגולת עד שיטלהנה, ואסור עד שיזוציא כל המתו שבראש מפני הדם, וצריך שיקח כל הצלב למעלה שבכליות ושל למתה מן הצליות וכל החלב (ז) שיש על העופות שתחת הצליות ישילכנה ולא ישאר כשבורה אחת של חלב דאסור אפילו כשבורה אחת וחיב נרת. צרייך שיטול גיד הנשה כולה ולא ישאר מגיד הנשה החוט השערה, וישבו העצמות שבירק שיש בהם שורש גיד הנשה, וישליך אותו לחוין, ויטול השמנוניות שבירק. ויטול החלב והקרום שעל גביו טחול וישלוף הווודין שבתוכו וטחול מן החלב. ויטול הקром שעל גביו הצליות והחותין שבתוכן הצליות. ויטול הקром שעל גביו הכסלים וחוטין שבתוכן הכסלים שחן (ב') הי' חוטין ג' בכסל הימין של אחד ונחلك לב' חוטין, וב' חוטין שבכסל של אל אחד נחلك לנו חוטין, שחן כולן שנים עשר חוטין, ויבדק אחריהם ויישרש אותן עד שיטול את כולן ולא ניח מהן אפילו כחות השערה, ואם הניח חיב. וחיב ליטול החלב שעל גביו הקיבה ושעל גביו הממס ובית הנטות ושלל הטרם כולה, ויטול החלב שעל הקפה

(ג) בפרשנה שלח לך. פוסקא כתיה, וכ"פ בסמ"ג עשיין כ"ז [בר"ז דף ק"ח ע"ג] ובhangmeyim פ"א מה' ציית אות ח', ועי' בתשובות הרמב"ם שהביא הכסף משנה שם בהלכה זו ובהשגת הראבד שם הלכה". (ד) הינו בכלל כתוב פתחלול. עי' בפרדס ריש ס"י לע' ובහורת הרשות במחזי ע' 638אות ת'.

[תרטז] (ט) חלב ודם. האורה ח"ב ע' 227 ס"י ק"ג. (ז) דאמר ר' חייא. וכ"ה בכ"ב ובכ' הסדרים ובחותנות אליהם [שלעתוק רוחם הווויין בס' כבוד חופה] ריש ע' 50, ובחוראה שם איתא דאמר, שמואל כמו שהוא לפניו בחולין ק"ג ע"א. (ט) מולחו והופכו לפנינו בוגרא שמו מולח, ומוריה. (ל) ואסור לבשל את הכלב וכו'. הובא גם כן בס' האורה ח"א ע' 129 ס"ס ק"ז***. (ס) לימותליה. בכ"ב ובכ' הסדרים לצלחות, וכ"ה בהאורה שם. (ו) את החלב שבראש. בהאורה שם ובכ"ב ובסדרים: את המוח שבראש. (ו) שיש על העופות שתחת הצליות. בכ"ב ובסדרים: על העופות שתחת הכלאי, וצ'ל על העצמות שתחת הצליות וכ"ה בהאורה שם ובכ"א ס"י ק"ח ע' 180 שם הובא כל הענין מכאן ועד כל חלב וכל דם לא תאכלו. ובמה"ז העתיק הסימנים מס' התרומה מע' 766 ואילך, ובסוף הרמות מה' איסור והיתר הביא שם בע' 767 ס"י ע"ט דין ניקוי הבשר וניקורה ומתחילה צרייך אדם שייטול כל החלב על הצליות וכו' והעתיק עד ואת החותין שבצואר שאסוריין משום דם, כמו שהוא לפניו בסדר.

ברקון, ויטול החוטין שתחת הירדים כולן וחוטין שיש בראש תחת הלשון, ויטול החוטין שבצואר שנן אסורי משום דם שבתוכה ואל יניח חוט אחד בכל הבתמה, שיש בהן אסורי משום דם ויש בהן משום הלב, וכל האוכל שייעור גורגר חטה אחת מן החלב או מן הרם חייב כרת, משום כל הלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג' י"ז) ולא פירוש איזה הלב אסור לאכול, ואם אתה אומר כל החלב שבוחן הבתמה אסור נמצאו אתה אסור כל הבתמה בולה (ח) אלא הכלמים פורשו איזה הלב אסור ואיזה הלב מותר בתורה שבעל פה, שהחכמים הונם בה יומם ולילה. (ט) אסור לבשל כל חלב בקרירה מפני שיש בה חלב אלא צולה אותה באש. והאוכל בשער אסור לאכול חלב באזוחה סעודת. וחוטין שבוקע שבונב אסור משום הלב, וצריך לכל אדם שהוא רוזן ליטלו ולנקר כל הזנב לפי שהן נמשclin באורך כל הזנב, ושאינו מנוקו ואוכלו עובר משום הלב. סליק נקיות בשער דרבינו שלמה.

[תרי"ג] (א) אמר שמואל חמשה דברים אסרו חכמים סכין קערה בכור ומיצוי ורגים ועופות. (ב) סכין שחתה בה אסור לאכול בה רוחח לפי שהוא פולחת דם. (ג) קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רוחח לפי שהוא פולחת דם. (ד) ככר שנחתק עליה בשער אסורה באכילה, במה דברים אמורים בזמן שנראית כדם אבל אם נראה כמים אודומים מותר באכילה. (ה) מיצוי סלתה שהניח הבשר עליו אסור באכילה, במה דברים אמורים שלא המתין לה עד שיפסקו המים האודומים אבל אם המתינו לה מורת באכילה. (ו) רגנים ועופות שנמלחו זה עם זה אסורים באכילה במה דברים אמורים שהעופות לטעה ורגנים לטטה אבל אם היו רגנים למלחה ועופות לטטה מותרות. (ז) אמר רבא בשער שחיטה ובשר טריפה שנמלחו ביחיד זה עם זה אסור באכילה במה דברים אמורים בזמן שהשחיטה מלטה ובשר טריפה מלטה אבל טריפה מלטה ושהחיטה מלטה מותר באכילה. (ח) ואמר רבא גוי שהביא בשר טריפה בשפוד אחד ויישראל הביא בשר בשפוד אחד והנינו שפודין בתנור אחד אסור באכילה מפני שטפוע טמא ובבלע טהור. (ט) דג טמא ודג טהור שנמלחו זה עם זה אסור באכילה

(ט) אלא הכלמים פירשו. בס' האורה ובכ"ב וגם בס' הסדרים איתא: אלא פירוש הקדוש ב"ה. (ט) אסור לבשל בחל וכוי והאוכל בשער אסור לאכול הלב באזוחה סעודת. שם בחאורה ע' 227, וזה ליתא בכ"ב ובס' הסדרים.

[תרי"ג] (ט) אמר שמואל חמשה דברים אסרו חכמים. פירא דרבינו הקדוש [שהול ר"ש שנאנבלום בספרו שלשה ספרים נפתחים, לבוב תרל"י] בכא דחמשה ע' כי סי' כ"ח וכבוד חופה לרוחם ההורוני סוף ע' 49 ולחות במעשה תורה בכלנו סי' קי"ח ובוחפת אלהו הרבה שבסוף ס' ראשית חכמה. ועי' בר"ס חולין קי"א ע"ב אותן פ' הסימן שהביא שם מכ"י רומי. (ט) סכין שחתה בה אסור לאכול בה רוחח. לפניו בגמ' שם הגירסאות: אסור לחותך בה, ועי' בר"ס שם אות צ'. (ט) קערה שמלח בה. שם. (ל) ככר שנחתק. שם קי"ב ע"א. (ט) מיצוי סלתה. שם, וכובנותו למימרא דר"ג אמר שמואל אין מניחין כלוי תחת הבשר על שכלה כל האדרימות שבה וסלת דנטקט הוא עפ"י האוקימיאת דגם' בפסחים ע"ד ע"ב וכן שיפורשי' שם ד"ה בסמידא. (ז) דגים ועופות. חולין קי"ב ע"ב ועי' בר"ס שם אות ז' דבכל הכהן ובר"ף וברא"ש ובאז"ז ח"א ריש סי' ריש דף תע"ב ובתו"ב דף ס"ח ע"ב הגירסאות א"ר נהמן אמר שמואל. (ז) אמר רבא בשער שחיטה. שם במרמורא רב מורי בר דרחל אימלה ליה בשר שחיטה בהרי בשער טרפה אתה لكمיה דרבא וכוי, ועיי"ש דף קי"ג ע"א בתוס' ד"ה טהור. (ט) ואמר רבא גוי שהביא. עי' בה"ג הוצאה מהר"ע הילודעתי מער וצ"ל ע' 566 ובהערה מ"א שם. (ט) דג טמא ודג טהור. חולין קי"ג ע"א.

כיצד דג טמא מלאח ודג טהור חפל אסור מפני שפולט טמא ובולע טהור אבל דג טהור מלוח ודג טמא חפל מותר:
 [תרייח] (א) ומן החאן להוציא את הנונה שהmittah את האדם והאי נונח ורובע ונרבע דקתני על פי עד אחד או על פי הבעלים (ב) ומודה בקנס פטור. והילכתא להדרות שרי ולגביה אסורה אבל על פי עדים בר סקללה היא ולהדרות נמי אסורה:
עירובי תבשיל.

[תריימט] (א) פסח ושאר יום טוב שלח להיות חמיטשי' בשבת, טניה אדם עירובי התבשילין מערכ וייש, שאין אופין ומבדליך טווייט לשבת אלא אם כן עירוב בת ותבשיל (ב) וכן הוא עוזה, לוקח פת וטניה על גביו בשר או ביצה או דג כשן מבושלין ומזכה להו (ו) לכל ישראל בני העיר על ידי אחר, כגון על ידי בנו ובתו הנודלים או על ידי אישתו, ולוקח מידן ומכrank, בא"י אמרה אקב"ץ על מצות עירוב, ואומר בדיין יהא שרא לנו לאפניו ולכשורי ולאטמוני ולדרלקי שנגנא ולתקוני כל צרכין מיום מא טבא לשבחה לנו ולכל בני ישראל הדרים בעיר הזאת. ומיחד לו מקום. (ג) פעם אחת הנינו עירוב התבשילין עבר יום טוב, ולטחר ביום ראשון מצאו הפת לבדו הנשאר, והבשר שעמו נאכל (ד) והרצו הדברים לפני רבינו על שלחנהו, ואמר רבינו אילו לא בא הדבר לפניו עד למחר לא היה תקנה בדבר, אבל עכשו יש תקנה (ה) דאמר רב מניה אדם עירובי התבשילין מיום טוב לחבירו וחתנה, ולוקח בשער מן הקערה שלפנינו ואחת מן הכרחות ואומר, אם היום חול ולטחר קודש hari זה עירוב, ואם היום קודש ולטחר חול אין צרכין לכך (ו) ואין בדברי כלום:

פרשיות של ימים טובים והפטורותיהן.

[תרכט] (א) ביום קמא דפיקחא קריין בפרשת בא אל פרעה ויקרא משה לכל זקני ישראל ואמר אלהם משכנו עד מארץ מצרים על צבאותם, ומפטיר קרי בפרשת

[תרייח] (ה) ומן החאן וכו'. עיי תמורה כ"ח ע"ב וכרכ"ש שם. (ז) ומודה בקנס פטור. עיי זבחים ע"א ע"א תומ"ד ד"ה ע"כ ע"א גירושת הח"ק ברש"י שם.

[תריימט] (ה) פסח ושאר י"ט. מהח"ז ע' 287, האורה ח"ב ע' 195 סי' מ"ח, ועי' במעשה הגאנונים ע' 18 סי' כ"ג. (ז) וכן הוא עוזה. מכאן ועד סוף הס"י הובא ג"כ במוח"ז ס"ס רפ"ד ע' 252. (ב) פעם אחת הנינו ע"ת. במוח"ז ע' 287 איתא הנינו בבית רבי. ובויש"ש פ"ה דבריהם סי' י"ח הביא שמצא כתוב במנהגו ר' אברהאם קלולו ר' פ"א הנינו ע"ת וכו' כמו שהוא לפניו ועי' במנהגו מהרא"ק דפוס ריווא ש"ט דף לה"ה ע"א בהגה ותראה שהלשון מגונוג והוה שבביא ביש"ש ליהא שם, והשות להו מה שכתחתי מבוא לכי' לקט יושר ע' ק"ז סוף סי' ח. (ד) והרצו הדברים לפני ר' על שלחנהו. במתဟא"ק שהביא ביש"ש איתא: והיו מגידים לר"ז בשעת הסעודה. (ס) דאמր רב. ביצה ר' ע"א, ייז ע"א, ולפנינו הנורא אמר רבא וכ"ה במעה"ג שם ועי' בר"ס שם ייז ע"א אות ל'. ובמוח"ז ע' 258 ועי' 287 הגי' א"ר מותנה אמר רב, ובכ"ב דאמר רב כי"צחק וכ"ה ביש"ש בשם מהרא"ק דאמר ר' וכו' ואין בדברי כלום. בכ"ב סי' ס"ס: בדיין יהא שרא לנו וכי יוחיד לה מקום ר' על ר'. ועי' במוח"ז והאורה שם.

[תרכט] (ט) ביום קמא דפסחא. בשינוי לשון באורה ח"א סי' ע"ד (ע' 81), ונראה שהוא מסדר ע"ג דף מ"א ע"ב ומזהאים עם סדר פרשיות של י"ט הנדרפס בתורתן של הראשונים לרוחם ההורווין, פדר"ם תרמ"ב, ח"א ע' 88 ובהלכות ראיו (שהויל שוח"ה) ע' 182 ובכח"ג שהויל הרה"ג מהר"ע הלודעתיימער ע' 617, ועי' בפרדס סי' ל'ב.

פנחס בחדש הראשון בארכבה עשר ומפטיר ביהושע (ב) ויאמר יהושע אל (כל) העם התקדשו עד ויהיו שטעו בכל הארץ. יום ב' באמור אל הכהנים שור או (שה) [כשב] עד וידבר משה את מועדי ה', ומפטיר קורא נראתול, ובנבייא בטלכים טן (ג) וישלח המלך עד ואחריו לא קם כמותה, יום ג' בכא אל פרעה קרש ל' כל בכור עד סוף כל פיסקא, יום ד' באלה הטישפטים אם כספ' תלה את עמי עד בחלב אמתו, [יום ה'] בני חטא פסל לך עד לא חמשל גדי [ו'] יום ר' [ו'] בנהעלתך וידבר ר' אל משה במדבר סיני עד לנגר ולאורה הארץ, וכחידין ר' יומי דחולי מועדא קרו תלהה בעניינה של יומ וחד בפינחים טן והקרבתם דפסח עד ונמכו סוף פיסקא. יום ז' ויהיו בשלחה פרעה עד כי אני ה' רופאך, ומפטיר בפינחים טן והקרבתם דפסח עד סוף פיסקא, ובנבייא בשטואל וידבר דור עד סוף פיסקא שירה, (ד) עם עקש תחפל זה פרעה. יום ח' בראה אנכי כל הבכור עד סוף פיסקא, סיירה, ואם שבת הוא מתחול בעשר העשר ומפטיר והקרבתם עד סוף פיסקא, ובנבייא בישעה (ה) עוד היום בגין לעטוד עד קדוש ישראל. כד איקלע שבתא בחולא דמועדא בפסח קורין בכ' תsha ראה אתה אומר אליו עד לא חמשל גדי ומפטיר והקרבתם ובנבייא ביהוקאל (ו) היהת עלי יד ה' עד ונתתי רוחי, ויטמן (ו) משך תורא קדרש בכספה פסל במדבריא שלח בוכרא. פרשיות של ימים טובים והפטורות סדרוין לפעלה (ח) בסדר הילכות פטה:

הלכות יום טוב.

[תרכ"א] (א) שני ימים טובים של נליות (ב) אחד מחובר (אחד) שנחלש בו ביום טוב ראשון (ג) [כגון ענבים شبצין], ואחד עופות ודגים שניצודו ביום טוב

(3) ויאמר יהושע, וכ"ה בה"ג שם וזה מיהושע ג' ה' עד ז' צ"א, ובסדר ע"ג שם: ומפטיר ביהושע מן בעת החיה עד ויריחו סגורת ומסוגרת, ועוד מוסיף ויהי ה' את יהושע, ובראש מוסף ש נ' פסוקים ויאמר יהושע אל העם התקדשו ויאמר יהושע אל הכהנים. ועי' בפרדים ובאהורה שם. (ג) ושילוח המלך. מלכים ב' כ"ג א'—כ"ה א' בסרעג' ובפרדים שם ובריעץ גיאות ח'ב ע' ק"ז. אמנים בבה"ג שם ובמה"ז ע' 802 איתא שמתחולין במלכים ב' כ"ב א' ובחרותן של ראשונים ובכ' האורה שם כתבו שמאטוריין ויצו המלך (שם כ"ג ב"א). (ד) עם עקש תחפל זה פרעה. שמואל ב' כ"ב ב' ז' ועי' בחרוגם ובריש"י, וכ"ה במה"ז ע' 809 עם עקש תחפל זה פרעה, וכן הוגין במלכות [לחות] וגומרין כל השירה, ועי' בספר מוחכים (שהוציאתי לאור מזכרים), וכן הוגין במלכות הגוארין כל השירה, ועי' בספר מוחכים (שהוציאתי לאור בשנת תרט"ט) ע' 34. ונראה שבסדר צ"ל: עד סוף פסקא כל השירה. (ס) עוד היום בגין לעמוה. ישעה י' ל"ב עד י"ב ז'. (ו) היהת עלי. יהוקאל ל"ז א'—י"ד, ולעתם בס"י תמא' כתוב עד סוף הפרשה. (ז) משך תורא וכו'. מגילה ל"א ע"א. (ס) בסדר הילכות פטה. בס"י תל"ה. תל"ט, תל"ט, תמא'ו, תמא'ג וכו'.

[תרכ"א] (ח) [שני י"ט של גליות. ליהת בכ"א והשלמתי החסרון עפ"י כ"ב וס' הסדרים. וכל המאמר הובא בפרדים סי' קמ"ז במה"ז ע' 287 סי' ע"ח, האורה ח'ב ע' 196 סי' ג', מעשה הגאנונים ע' 80 סי' מ"ה, ושם כתוב לפני התשובה: וו הוראה של רבינו שלמה בר' שמשון ועי' ב' מש"ב בהערה רל"א. (ז) אחד מחובר. בסדרים איתא: אחד מחובר שנחלש ביז'ט ראשון בגון ענבים שנכברו מותרין בשני מה' נשך הויאל וב' קדשותה הן ומותרין למזואי י"ט הראשון בכדי שיישו וכון רב' נהג. (ב) [כגון ענבים וכו']. הופתוי ע"פ הפרדים, מה"ז ומעה"ג שם, והמעתיק השם מ"ט ראשון עד י"ט ראשון.

ראשון] מתרין בשני מה נפשך, הואיל ושתי קדשותה הן, اي יום טוב ראשון קדש ושני חול, מתרין למצואי יום טוב ראשון בכדי شيءו, ואיל יום טוב ראשון חול ושני קדש (ד) כל שכן דמותרין, דחול מכין ליום טוב, וכן רבבי נהג, ומכיא ראה לדרכיו מהא גורסין (ד) נפק דביצה איתה ר' שני ימים טנים של גלויות, רב אמר נולדה בוה מותרת בזורה, ואארין (ה) [הלבטה כוותיה דרב בין לקולא ובין לחומרא (ו)] ועוד אמרין גבי שני ימים טנים של גלויות] שאירע יום שני בערך שבת ולא הניה העירוב מכחול, מניח אדם עירוכו מיום טוב לחכינו ומתנה, אם היום חול ולמחר קדש יהא עירוב, ואם היום קדש ומחר חול אין בדברי כלום ואין צרייך לעירוב, דחול מכין לשנתה, אלטא דשתי קדשותה הן ואחד מהן חול. (ז) ועוד גורסין בעירובין ההוא בר טביה ראתיא כי ריש גלותא דאתheid ביום טוב ראשון ואישחheit ביום טוב שני, רב נחמן ורב חסדא אכלו, ורב שש תלא אכילה, מאן דאכילה משום דשתי קדשותה הן, ומאן דלא אכילה משום דתני איסי בן יהודא וכן אוסר בשני ימים טנים של ראש השנה דקא אמרין קדשה אחת ההן וטסקין ומורה רבוי יוסי בשני ימים טנים של גלויות [דשתי קדשותה הן דאפילו למאן דאמר] וכן היה ר' יוסי אוסר בשתי ימים טנים של גלויות אנן מהיא קיטמי לנ' דשתי קדשותה הן, ושמע מינה מהובר שנתלה ביום טוב ראשון מותר ביום טוב שני מה נפשך, ולא חשבני בכדי شيءו דהכי משמע ולערב אסורין בכדי شيءו אם ניצרו ביום טוב ראשון למצואי יום טוב האחרון אסורין בכדי شيءו, שיום ראשון קדש הוא, ובעינן שלא יהא מהני מיום טוב לחול, ואם ניצרו ביום טוב שני לערב יום טוב שני אסורין בכדי شيءו (ח) דאמר קדש הווא].

[תרכוב] (א) על החנוני ששאלת, דעת כי אמיתים דבריהם ואין לך כל שבקלים שאינו בקי בהילכות מחומר ונולד, כי כבר פסק רב פפא (ב) גוי שהביא דורון לישראל וכו' ומהכא אתה למדר שאפילו מן הגוי מותר ל渴בל. (ג) ועוד מההוא ליפטא דאתא למחוזנא נפק רבא חזא דהואי כמוש, אמר הא ודאי מאטמול עקרורה, ואי משום חזע לתהום, אדעתה דגיטים אתה, ושרא רבא לטיבון טניה, והרי לך שלחו אוטו מן הגיטים, וכבלך שלא יהא מאותו המtin במחובר או שהוא ניכר כי מאטמול נתלה. (ד) ומה שהביא ראה מר' יצחק בר יקר, אני היחי שם, ולא מפני זאת חברו עליו, אלא מחרוזות דנים היתה, שראתה אותה בכתני גיטים מערב יום טוב ולמחר הכרה בטבעת עין והכיאת, ועל זאת הניד

(ז) נפק דביצה. דף ד' ע"ב. (ט) [הלבטה כוותיה דרב וכו']. חסר בכ"ב והשלמות ע"פ ס' הסדריים. (ו) ועוד אמרין, ביצה י"ז ע"א. (ז) ועוד גורסין בעירובין, ל"ט ע"ב, ובמהז' מתחילה בגין ס' ע"ט. (ס) דאמיר קדש הווא. ובסדרים סיים: מ"ר. וכ"ה במחז' ובאו"ה כ"י סי' מ"ד ובען זה הוא ג"כ בפרדס. ועי' ברש"י שם בעירובין ל"ט סוף ע"ב ד"ה פסק וביצה כדי סוף ע"ב ד"ה ולערב אסורין ובתחצ'ז' סי' י"א.

[תרכוב] (ט) על החנוני ששאלת. וכ"ה בס' האורה שם ע' 196 סי' ג"א ובכ"ב ובסדרים: על (חתני) החנוני ששאלתם ודע כי אמתכם דבריהם. ובמהז' ע' 288: ועל מהובר ששאלת, דעת כי אמיתים דברי. (ט) גוי שהביא דורון. ביצה כ"ד ע"ב. (ג) ועוד מההוא ליפטא. עירובין מ' ע"א. (ל) ומה שהביא ראה מר' יצחק בר יקר. כ"ה בכ"א ובספר הסדריים, במחז' ובאורותה שם. ובכ"ב איתא: מרבי יעקב בר יקר. ועי' בתחצ'ז' סי' י"א ובמיעש התגוננים ע' 27 סי' מ"ב.

לרכותינו שיש שם בני אדם שאין מהוגנים ויקילו בדבר שאיינו בטענו במחובר אין לחוש.

[תרכג] (א) ושאלתם ישראל שהשכר פועלם קודם הרجل לבנות לו בנין כולל, והתחילה לבנות קודם יום טוב ולא הספיקו לנומר, מהו שיגמור בטוער לפט שאינים ווצים ליבטל ואם לא יהיו מנוחין לנומר שוב לא יהיה גנתרין וכבר הוא אבוד ונונב. כך דעתינו נוטה שאסור להם לנומר בטוער, (ב) דאמר שמואל מחייב קיבולת בתוך החותם, דתינו גוי שקיבל מלאכה מישראל קודם יום טוב בתוך החותם אסור, דאיתן בני אותה העיר ותו דעביד גוי עבירתייה ביום טבח ואנטיק טניה חורבא, שלא ידעו דקיבלה גוי מישראל קודם יום טוב, ומשמע דכי אמר שמואל בגין בעל מלאכה שהוא יהוא של ישראל וונילין לבא שם. ואמר רב פפא אי אילא מטה דישראל לדין לשם ומזכיר להtam אסור דחו ליה בני ההוא מתא, ומסקין hei דבחולו של טוער דשכיחי איןשי דואלו (ג) מודכתא לדוכתא אPsiלו חוץ לתוך אסור. ואמר[ין] מר זוטרא (ד) בריה דרבנן נתן לנו ליה אסדרנא בטוער מחייב קיבולת חוץ לתוך אסור, איקלעו (ה) רבא ורב ספרא ורב הונא בר חיננא ולא עיilo לגונה, דקסבי אPsiלו חוץ לתוך אסור דרניili לטיזול להtam.

[תרכד] (א) ושאלתם מהו לשכור נזים לכתילה בטוער לחולקירות עזי בגין מקום למקומם כדי שלא יאבדו, מותר לעשות כך, וב└נד שם יכול לעשות בצעינה עשויה, ואם אין יכול לעשות בצעינה עשויה כמו שיכול, (ב) דתנן מכנים אדם פירתו מפני הגנבים ושולחה פשתנו מן המשרה בשלאל האבד. ואמרי' רב יוסף והוא ליה הנך כשר עילינחו ביום טני כל. (ג) יצחק בר יהודה.

[תרכה] (א) ושאלתם מהו לאנור ולופות החבויות בחולו של טוער לכתילה, בגין אנו נהוגין במקומנו, לפי שסמכו על דבר האבד וטוחר וב└נד (ב) שלא יcin בטוער, (ג) ולתקן פרשות הסוטים בגנרי ברזל (ד) דכי שטין לו בחולו של טוער יש לומר דבר דאמיר ושרי על ידי אומן גוי לצורך הטוער, כל הנוי מותר במקום שנגנו, (ה) אבל ליתן כלים לכונס גוי וליתן כלים לגוי אומן לתופרן מתחילה קיבולת הזה ואסורי.

[תרכג] (ט) ושאלתם ישראל שהשכר פועלם. מהז' שם סי' פ"א, האורה ע' 197 סי' ג'ב, מעשה הגאנונים ע' 29 סי' מאג. (ז) דאמר שמואל. מ"ק י"ב ע"א. (ב) מודכתא לדוכתא. עיין בר"ס שם אות צ'. (ד) בריה דרבנן. וכ"ה בכ"ב, ב מהז' והאורה ומעה"ג שם, ובם הסדרים איתא בריה דרבנן כמו שהוא לפניו בגמ' (ס) רבא. וכ"ה בכ"ב ובסדרים וב מהז' שם, בס' האורה שם גרים הרבה ובמעה"ג רב, ובגמ' שלפנינו ליהא לא זה ולא זה ועי' בר"ס שם אות ב'.

[תרכד] (ט) ושאלתם מהו לשכור גוים. מהז' שם ע' 289 סי' פ"ב והאורה שם ע' 197 סי' ג'ג בסחתם כמו שהוא לפניו בסידור, ובסדרם סי' ק'ג ובלקוטי הדרדים דף כ"א ע"א ובמעשה הגאנונים ע' 82 סי' מהז' וברוקח סי' ש"ד בשם ר' נתן בר מכיר שהשיב לר' מנחם אחוי [מאסק סי' מעשה המכורי עי' מבוא לט' מעה"ג ע' XII]. (ז) דתנן. מ"ק י"ב ע"ב. (ג) יצחק בר יהודה. וכ"ה בסדרים ובמהז' שם וכבר העיר רש"ב ז' באהורה שם העלה ד' שחתיות ר' בריה שיכחה להלן, ובכ"ב ליהא.

[תרכה] (ט) ושאלתם מהו לאגודה. פרדס תוך סי' ק"ב, מהז' ע' 289 סי' פ"ג מעשה הגאנונים ע' 83 בשם ר' יצחק בר יהודה ובאהורה ח"ב ע' 214 סי' ק"טז בסחתם. (ז) שלא יcin. בכ"ב ובסדרים: שלא יתכוון. (ג) ולתקן פרשות הסוטים. שם בפרדס ובמעה"ג וב מהז' סי' פ"ה והאורה שם ע' 198 סי' נ"ד. (ד) דכי שטין לו. בכ"ב ובסדרים דכי טרייה לנו. (ס) אבל ליתן כלים וכו'. מהז' שם סי' פ"ה ומה שתוכה שם בשם ר'ת הוא הוספה.

[תרכז] (א) ושאלתם מהו להתחיל (ב) בקיולות ענבים בדריסתן לנמ בחולו של מועד נזכר האנד דמי ומוחר (ג) מהא דרכ הונא הצדו ליה הצדא בחולו של מועד ומתקן דרא דתנייא בטחבור אסילו כלו אבוד אסור יהודאה היא, ועוד דרכ (הונא) הצדו ליה הצדא ואיקפֶר שמואל, דחצרא דחיטי היא ולא פסיד, אבל עינבי ודאי פסיד משומ דמחייב כחשבי כי שביק להו. ועוד כמשמעותם ונוחותם רשות ליכנס בהם, כל מי שאינו בוצר ברטו הוה ודאי דבר האנד ומוחר לבצור ולדרום בנת:

[תרכז] (א) ושאלתם מהו לילך אצל גוי המביא ביום טוב עשבים וליטול ממנו אגרות עשב לבהמה או תבן או עומרים ואומר מה שאתה נוטל (ב) נשאר מהם כיוצא בהם אני אתן לך את השאר, דבר זה אסילו טישראל אסור, לפי שהוא אוכרת סכום המתקן. (ג) ותן הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי עשרה ביצים, עשרה אגוזים שכן דרך בעל הבית להיות טונה בתוך ביתו, (ד) ר' שמעון בן אלעזר אומר וככל שלא יוכיר לו סכום מתקן, והני מילוי בחנוני ישראלי [אבל] חנוני גוי שרגיל לילך אצל גויה שמא יביא בשבי מחוץ לתחום ואסור לטלטלין, וכן כי בהמתו (ה) תנייא גוי שליקט עשבים מאכיל אחריו ישראל (ו) והאמיר רב הונא מעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים [בשבית] דמשטע במחוירין לפי שהן מוכנין למאכל בהטה, אבל לא על גבי מוקצה (ז) לפי שתלושין ומונחין מוקצין הן, גוי שליקט עשבים (ח) מוקצין הן אצל ישראל, ומתרצין דקאים עליה באפייה ואולא ואכלה אבל להאכיל בידים אסור, וכיון דבר מוקצת אסור ליתן להמתו הילך הילך הילך הילך ישראל בשבי מחוץ לתחום אסור ליתן לפני בהמתו. (ט) יצחק בר יהודה.

[תרכח] (א) יתר של שפוד שתוובין בו ירכិ העוף והוא ארוך יותר מדראי (ב) ואסור להחטו בסכין ולא לשורוף ראשו באור כדי שיתऋ מושם תיקון כל, ואין זה דומה לתוחב באור לפי (ש)שתי נירות, דחתם נראה גמדליך בדרכו שעריך שתי נירות.

[תרכז] (ט) ושאלתם מהו להתחיל. ג' שם בפרדים ובמעה"ג ובמח"ז סי' פ"ח ובאהורה שם סי' נ"ה, ובכ"ב חסר כל הסימן. (ג) בקיולות ענבים. בס' הסדרים בלקות ענבים בדריכתנן בגת. (ג) מהא דרכ הונא. מק"י י"ב ע"ב.

[תרכז] (ט) ושאלתם מהו לילך גוי. מח"ז ע' 290 סי' פ"ט, האורה שם סי' ג' ושביל הילקט סי' רמ"ר. ובכ"ב וכסדרים: אצל גוי המכירו ב"ט וליטול ממנו וכו'. (ג) נשאר מהם וכו'. בכ"ב: נשאר בני אדם ביזעא בהן אני נתן לך את השאר למחר. (ט) ותן. ביצה כ"ט ע"ב. (ד) ר' שמעון בן אלעזר. בכ"ב וכסדרים ר' ישמעאל בן אלעזר. (ט) תנייא. שבת ק"ב ע"א. (ו) והאמר רב הונא. בוגרא אמר ר' יה אמור רבוי חנינה. (ז) לפי שתלושין ומונחין מוקצין הן. בכ"ב וכסדרים: ומונחין באיסוריין. (ט) מוקצין הן אצל ישראל. בכ"ב וכסדרים יש כאן חוספה: ומקשין מילא מום בהמתו משקה אחריו ישראל אסילו בראשות הרבנים, מכאן מתירין לשחות מים אסילו שחובאו בשבי ישראל יכול אמור לשחות וגס אמר כל דבר שיכל לילך לשם ולעשותו כמו לילך לנחר לשחות מותר ומתרצין וכו'. (ט) יצחק בר יהודה. בכ"ב ליתא.

[תרכח] (ט) יתר של שפוד. מח"ז שם סי' צ' והאורה סי' נ"ז והובא במרדי ביצה סי' תרצ"א. (ג) ואסור להחטו בסכין. וכ"ה בכ"ב וכסדרים, אבל במח"ז איתא ובא מעשה לפני ר', ובאהורה שם ואם(ו) ר' רבי וכ"ה במרדי שם.

[תרכט] (א) ושומין ביום טוב כותein כדרךן, אבל פלפלין טוחן קודם יום טוב או טוחן בקערה או בכל דבר, אבל לא ברוחים שלהם (ב) כדאמרין בכיצה, ורוחים שלהם (ג) קרי מולצין שלנו, תדע (ד) מדגרטינן התם (ט) טמא משומש שלשה כלם, הברול שבתוכו הוא נקוב נקבין דקין אבל הוא בעצם טמא משומש כל' כבירה והעלין משומש כל' מתכות והתחזון משומש כל' בית קיבול.

[תרל] (א) מותר לחוף ולסרווק בחולו של טוען, שאף בשבת ויום טוב נחלקו בו, שהרי היאך נאסר את הדבר, משומש חלישת שער, השתה גילוח בטוען מותר לבא מן השכיה, ועל כל אדם לא נאסר אלא כדי שלא יכנסו לרגל (שליהם משולין) [כשהם מנולין] (ב) לחוף ולסרווק אסור.

הילכות פשת.

[תרלא] (א) ואילו אסורי בפסח טוריים הלחם ואפילו לאחר הפסח אסור. חומץ שמחטיצין אותו בשערין ושבכר שעושין אותו בלחם קליי אסורי ונמ' לאחר הפסח, וכן חטין שעוריין וכוסמין וישובלה שועל וшибונן מן חטין ה', כל אילו אם נפלו עליהם מים או שכאו בספינה ונשרו בהם או ששרו בגורן מן הגשטים אסוריין בפסח ולאחר הפסח אסוריין אפילו לקנות מהם כלם, אלא או לזרותם או להשליכם בהם, אסilio טחנן כדי להניחם לאחר הפסח אסור. אבל הדוחן וכל מיני קטניות מותרים (ב) אפילו שחן במים בין בפסח בין לאחר הפסח אבל חמתה המניין אסור והן חייבות בחלה. אורז מותר ואינו חייב בחלה, אבל הקדריות שנשתמש בהן כל השנה יכולה מיני חטין וקצת רוחץ אותן יפה ושומרן ולאחר הפסח מותרין. (ג) וכורמי דגלי משפessen וכל' ברול רותחים בהם עלי נבי האש אחת מותק חברתה והגדולה יעשה לה שפה מן הטיט סכבות פיה שתחים עצבעות ומתרתיה מלאה טים והוא מותרת. וכל' עז כגון

[תרכט] (ט) ושומין ב"ט. מה'ו שם סי' צ"א בארכות יותר, ובהארורה שם סי' נ"ח כמו שהוא לפניו ושם בע' 224 סי' קמ"ד הבא עוד הפעם בקיצור: ראיית רבי שבוטש שומין בקערה ב"ט כדרךן אבל פלפלין טוחן מערב י"ט. ורש"ב ז' לע' העיר שם על דבריו המחייב ולא רמו על דבריו האורה לעיל בס"י נ"ח. (ג) כדאמרין בביבצה. דף כג ע"א ועי' יש דף י"ד ע"א. (ב) קרי מולצין, בכ"ב ונבדרים מולצין', ובמה'ו שם ועי' 266 סי' ט' מולצין ובחותם ביצה י"ד ע"א ד"ה איכא: מולצינט ועי' לעיל סי' ש"ס הערכה ו'. (ד) מדגרטינן חותם שם כ"ג ע"ב.

[תרל] (ט) מותר לחוף ולסרווק. האורה ע' 217 סי' ק"ב, מה'ו ע' 289 סי' פ"ד תוך תשובה ר' יצחק בר' יהודה, ובתחצ"ז סי' מ' תוך תשובה רשי', ובמרדי מ"ק סי' תחל"ט בשם הר' שמחה מוטרי ובשבי הלקט סי' רכ"ט: וכן מצאתי בתשובות הורה רבינו. (ג) לחוף ולסרווק אסור. בתמיה, במוח'ו ובהארורה: לחוף ולסרווק מיבעיא.

[תרלא] (ט) ואילו אסורי בפסח. הלכות קצונות דרב יהודה גאון בתורתן של הראשונים לוח'ם הורויז' ח"א ע' 20 ופרדים סי' קל'יה. (ג) אפילו שחן במים בין בפסח בין לאחר הפסח. וצ'ל אפי' שרוי במים, וכ"ה בתש"ד ובפרדים, ובכ"ב ובסדרים: אפילו שרוי במים לפניו הפסח אבל חמתה המניין נבי. (ב) ונורמי דגלי, וכ"ה בסדר הפסח לר' יוסוף נובע עלם [בנצייר לשח"ג ד"ה אלתי הרכות] ובורמי דגלי שרוי בחדחה. והר"ש מפלוי"ש תמה עליו בפירושו ע"י איז' ח"ב b (116) וכחוב שחשפייט חפס החרוז. מפני החרוז שלו ובאמת צריך הוגעה, ועי' בר"ף פ"ב דפסחים במשנה חמץ של נברוי שעבר עליו הפסח ובמנחוג ה' פשת סי' י' ובפרדים סי' קכ"ה דף כ"ה ריש ע"ג. ובפרדס סי' קל'יה חלשון מגנמב, ועי' בתש"ר שם.

קערות וכסות יರתיח בטעים כיורה ושופך עליהם וירחיצם והן מותרין. (ד) [והסכינים ירתוים בתחום היורה והן מותרים] וכל כליע עץ המשמש בהם עיטה כל השנה ושוחה העיטה באותו כליע עד חומצטו אסור לשמש בהן בסוף בין ברוחיצה בין ברותיחה אסורין, אבל כליע עץ שלא חומץ את העיטה אלא לש בין צנון בין בעירו מותרין בפסח ברוחיצה ובגיריה. והנפה והכנה מותרין ברוחיצה.

[תרלב] (א) ועיטה של פסה צריך לולשה בוריות שלא תבא לידי חיטז (ב) ואחר לישתו רוחצין את ידיום והכלים וישליך הטעים במקומות נבואה שלא יעדטו שלא יבואו לידי חיטז. והמצאות צריכין לאוון ישא. ואם נמצא עוגה אחת בתחום ואינה אסופה דטושכין ממנה חוטין תשרף טיד. (ג) ווקן או חולה שאין יכול לאכול המצה שהוא שורה בטעים או בין או במרק בכל עניין שירצה בלתי שתהא העוגה אסופה יפה.

[תרלן] (א) ומותר לאפות מצה על נבי קראע ועל נבי כל' חרס ובתוך הפורני רק שתהא בוריות והוא האופה זרי זוהר ומثير בכישול אסוציאציה וכשתחטט כל' חרס מבפנים מותר ומהווים אסור לחטמו. ואין עושין פת מים טוב לאכיבו ולא כל מיני כישול אלא אם כן יאלל ממן ואם נשתייר ממן מותר.

[תרלד] (א) ואסור לשחותם בהטה מסוכנת ביום טוב אבל שאינה מסוכנת מותר לשחות ולפשות כל דברנו. ואסור כל כישול עיטה ותוכואה מכל חמתש המינין משום חיטז אבל בשאר ימים מותר לעשות כל מיני עיטה, וכל מיני קטנית מותר לבשל בסוף ובכל ימים טוביים:

סליק פידור רבנו שלמה וצ"ל

חזק.

7) [והסכינים ירתוים וכו']. הומפתוי ע"פ כי"ב והסדרים וכי"ה בפרדס והוסיף שם: כמו שאמרנו לעמלה [ברני הגעה בס"י קכ"ד מספר האורה!] ובחש"ר ריש ע' 21 ליתא מה שהבאתינו בסדרו מסוכב בחזאי מרובע.

[תרלב] 6) ועיטה של פסה. שם בתש"ר ובפרדס. 5) ואחר לשותו וכו' לידי חיטז. כי"ז ליתא בפרדס והמעתיק השם מן לידי חיטז/קמא לכתרא. 6) ווקן או חולת ג"ז ליתא בפרדס, וחסר שם עד ואין אופין פת בסימן הباء.

[תרלן] 6) ומותר לאפות. שם בתש"ר.

[תרלד] 6) ואסור לשחותם. שם בתש"ר ובפרדס.

Schriften des Vereins Mekize Nirdamim
3. Folge, No. 11.

סְפָרִים

הויצאים לאור

על ידי

חברת מקיצי נרדמים

(הוקמה מחריש בשנת תרמ"ה, חוזה ונטירה בשנת תרט"ט)

שנה שלישית. התרע"ב.

SIDDUR RASCHI

Ritualwerk, R. Salomo ben Isaak zugeschrrieben.

B E R L I N

1911

רָאשֵׁי הַחֲבָרָה:

אברהם ברלינר, ברלין, נשיא הכבוד

דור סימאנסען, אפיניהאגן   אהרן פרײַמאָן, פּֿפְּדִּיט
סֶנְן היישב ראש.

שמואל אברהם פּֿאָונָאנְסְקִי, ווארשא
המוציא.

אלחנן אדרלְר, לונדון.   בנימין זאב באכער, כוֹדָאָפְּעָשֶׂט.

חיים בראדי, פראג.   מרדכי בראנן, כּוֹסְלָא.

אברהם אליהו הרכבי, פּֿטְּרָסְבּוֹרָג.   דוד יילין, ירושלים.

ישראל הלוּי, פריש.   אלכסנדר מארכט, נוֹיָאָרָק.

שמואל צבי מרגליות, פּֿירְנִיצִי.   אברהם עפְּשְׁטִין, וּוֹינָא.

יעקב פרײַמאָן, העליישויא.   שניידר זלמן שעכטֶר, נוֹיָאָרָק.